V. I. LENIN

DESPRE PROBLEMA NAȚIONALĂ ȘI NAȚIONAL-COLONIALĂ

www.dacoromanica.ro

Proletari din toate țările, uniți-vă!

www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
de pe lîngă C.C. AL P.C.U.S.

EDITURA DE STAT
PENTRU LITERATURĂ POLITICĂ
www.dacoromanica.ro

V. I. LENIN

DESPRE
PROBLEMA NAŢIONALĂ
ŞI
NAŢIONAL-COLONIALĂ

BUCUREŞTI — 1958

www.dacoromanica.ro

Prezenta traducere a fost întocmită în colectivul de redacție al Editurii de stat pentru literatură politică după originalul în limba rusă apărut în Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1956.

www.dacoromanica.ro

PREFAȚĂ

În culegerea de față sînt cuprinse cele mai importante lucrări ale lui V. I. Lenin în problema națională și național-colonială.

Marele merit istoric al lui V. I. Lenin constă în faptul că, dezvoltînd marxismul în noile condiții istorice, în epoca imperialismului și a revoluțiilor proletare, el a creat o învățătură unitară și închegată în problema națională și național-colonială, a elaborat politica națională a partidului comunist.

Primul din textele incluse în această culegere este un extras din „Proiect de program al partidului social-democrat și explicarea programului", scris în anii 1895—1896. Încă în această lucrare și în articolele „Problema națională în programul nostru" (1903), „Către muncitorii evrei" (1905), V. I. Lenin a atras atenția asupra importanței problemei naționale, apărînd, în lupta dusă de el împotriva oportuniștilor, dreptul la autodeterminare al tuturor popoarelor, subliniind necesitatea unirii muncitorilor de toate naționalitățile în lupta împotriva țarismului și a capitalismului și fundamentînd principiul internațional al construirii partidului proletar.

În culegerea de față sînt cuprinse și lucrări programatice ale lui V. I. Lenin în problema națională, ca „Note critice în problema națională", „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare", „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare", „Bilanțul discuției asupra autodeterminării", „Despre broșura lui Junius", „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»".

www.dacoromanica.ro

În aceste lucrări ale sale Lenin dă o fundamentare teoretică multilaterală a programului și a politicii partidului în problema națională, face o critică ascuțită a concepțiilor antimarxiste în problema național-colonială.

El a arătat că în rezolvarea problemei naționale partidul ține seama de două tendințe istorice obiective în dezvoltarea capitalismului: tendința de deșteptare a naționalităților și de desfășurare a luptei împotriva asupririi naționale, și tendința de sfărîmare a barierelor naționale, de creare a unor relații economice internaționale, realizate, în epoca imperialismului, prin violență, acaparări coloniale și înrobirea popoarelor.

Partidul proletar, ne învață Lenin, trebuie să se ridice în mod consecvent împotriva asupririi naționale și național-coloniale, pentru egalitatea în drepturi a tuturor popoarelor, pentru acordarea tuturor națiunilor a dreptului la autodeterminare pînă la despărțirea de stat; el trebuie să sprijine pe toate căile mișcările progresiste de eliberare națională, îndreptate împotriva imperialismului.

Lenin a arătat că în perioada imperialismului problema național-colonială devine o parte componentă a problemei generale a revoluției proletare, a dictaturii proletariatului. El a fundamentat ideea necesității unirii mișcării proletare din metropole cu mișcarea de eliberare națională din colonii într-un front comun al luptei împotriva imperialismului. Lenin ne-a învățat că o condiție a victoriei depline a mișcării de eliberare națională a popoarelor coloniale și dependente o constituie hegemonia proletariatului, condus de partidele comuniste și muncitorești, alianța lui cu țărănimea, precum și participarea păturilor largi ale maselor neproletare la lupta de eliberare națională.

Lenin s-a ridicat împotriva abordării abstracte a problemei naționalismului. El a susținut ideea că naționalismul națiunilor asuprite, atunci cînd este îndreptat împotriva jugului imperialist, joacă un rol progresist și trebuie folosit de clasa muncitoare și de partidul ei în lupta împotriva colonialismului, pentru eliberarea națiunilor asuprite.

În lucrarea „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»" Lenin și-a formulat concluzia sa genială despre varietatea căilor de trecere la socialism ale diferitelor țări. „Toate națiunile vor ajunge la socia-

www.dacoromanica.ro

lism, aceasta e inevitabil — scrie el —, dar toate vor ajunge nu chiar în același fel, fiecare va aduce un specific într-o formă sau alta a democrației, într-o varietate sau alta a dictaturii proletariatului, într-un ritm sau altul al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale". Această teză a lui Lenin a fost confirmată de întregul mers al dezvoltării istorice și constituie un îndreptar în acțiune pentru partidele comuniste și muncitorești din toate țările.

În lucrările „Material inflamabil în politica mondială", „Trezirea Asiei", „China înnoită", în rezoluțiile conferinței de la Praga și în alte lucrări cuprinse în prezenta culegere, V. I. Lenin a demascat politica colonială prădalnică practicată de statele imperialiste și a salutat cu entuziasm mișcarea de eliberare națională din China, India, Indonezia, Persia, Turcia, Finlanda.

El a subliniat cu toată tăria importanța principiului internaționalismului proletar, necesitatea unei strînse alianțe între muncitori și toți oamenii muncii de diferite naționalități în lupta pentru eliberarea lor de asuprire națională și socială, necesitatea unei lupte necruțătoare împotriva naționalismului și șovinismului burghez. Lenin este întemeietorul și animatorul ideologiei prieteniei între popoare.

Sub conducerea lui Lenin, partidul bolșevic a făurit unitatea dintre clasa muncitoare rusă și oamenii muncii aparținînd tuturor naționalităților din Rusia, ducîndu-i la victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a sfărîmat jugul național și social.

V. I. Lenin a elaborat politica partidului comunist în problema națională în condițiile dictaturii proletariatului și ale construcției socialiste și a îndrumat munca de rezolvare a problemei naționale în Țara sovietică. Mărețele principii ale politicii naționale leniniste — politica egalității în drepturi, a suveranității și prieteniei popoarelor — și-au găsit o strălucită expresie în „Declarația drepturilor poporului muncitor și exploatat", scrisă de Lenin.

În proiectul de program al partidului și în raportul asupra programului partidului, prezentat la Congresul al VIII-lea al P.C. (b) din Rusia, în „Schița inițială a tezelor cu privire la problema națională și problema colonială", în raportul prezentat la cel de-al II-lea Congres general din

www.dacoromanica.ro

Rusia al organizaţiilor comuniste ale popoarelor din Orient, în rapoartele prezentate la Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste, în rezoluţia C. C. al P. C. (b) din Rusia cu privire la Puterea sovietică în Ucraina, în scrisorile „Către tovarăşii comunişti din Turkestan“ şi „Către tovarăşii comunişti din Azerbaigean, Gruzia, Armenia, Daghestan şi Republica Gorskaia“, cuprinse în culegerea de faţă, Lenin a formulat principiile de bază ale construcţiei statului sovietic socialist multinaţional. El a demonstrat necesitatea unei strînse alianţe între republicile sovietice, a trasat sarcina de a ajuta naţiunile altădată asuprite să-şi lichideze înapoierea lor economică, politică şi culturală, de a sprijini prin toate mijloacele dezvoltarea multilaterală a limbilor şi a literaturilor naţionale, formarea de cadre naţionale, de a transpune în fapt dreptul maselor muncitoare de toate naţionalităţile de a-şi crea viaţa de stat sovietică proprie, de a vorbi şi a învăţa în limba maternă. Lenin a dat o fundamentare ştiinţifică tezei cu privire la posibilitatea popoarelor înapoiate de a trece, în condiţiile instaurării puterii oamenilor muncii şi avînd sprijinul naţiunilor socialiste avansate, peste stadiul de dezvoltare capitalist şi de a păşi treptat de la relaţiile feudale patriarhale la socialism.

V. I. Lenin este întemeietorul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. El a elaborat din punct de vedere teoretic şi a trasat în practică sarcina unirii de bunăvoie, pe principiul egalităţii de drepturi, a republicilor sovietice într-un stat socialist unic. Lenin a arătat că rezolvarea cu succes a problemei unificării va avea o influenţă însemnată asupra destinelor construirii socialismului, pentru înflorirea economică şi politică a tuturor popoarelor sovietice. Lenin a condus munca de unire a republicilor sovietice, luptînd cu hotărîre atît împotriva devierii şoviniste de naţiune dominantă, cît şi împotriva devierii burghezo-naţionaliste, care reprezentau un serios pericol în calea internaţionalismului proletar.

În culegere a fost inclusă şi scrisoarea lui V. I. Lenin „În legătură cu problema naţionalităţilor sau a «autonomizării»“, dictată de el la 30—31 decembrie 1922. În această scrisoare, scrisă în zilele pregătirii directe şi desfăşurării Primului congres al Sovietelor din U.R.S.S., V. I.

www.dacoromanica.ro

Lenin cerea cu insistență transpunerea în practică a principiilor internaționalismului proletar, consolidarea prieteniei dintre popoarele mari și mici din cuprinsul Uniunii Sovietice. El critica cu asprime pripeala și metodele administrative în rezolvarea problemelor de politică națională, atrăgînd atenția asupra pericolului pe care-l prezintă centralismul excesiv și denaturările birocratice, care pot frîna dezvoltarea inițiativei și a colaborării popoarelor din U.R.S.S. El a arătat că centralismul democratic nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune posibilitatea unei dezvoltări depline și nestînjenite nu numai a particularităților locale, ci și a inițiativei locale, a varietății căilor, mijloacelor și metodelor de înaintare spre țelul comun.

Ridicîndu-se împotriva abordării abstracte a problemei naționalismului în general, Lenin a subliniat necesitatea de a delimita cu strictețe naționalismul unei națiuni care altădată asuprea alte popoare de naționalismul unei națiuni care altădată era asuprită, „naționalismul națiunii mari de naționalismul națiunii mici". El acorda o deosebită atenție necesității de a se stabili nu o egalitate formală, ci o egalitate de fapt între toate națiunile care s-au unit laolaltă, precum și lichidării jignirilor aduse în trecutul istoric de către guvernul națiunii dominante fostelor popoare mici și asuprite. „...Nimic — scria Lenin — nu frînează într-atît dezvoltarea și consolidarea solidarității proletare de clasă ca nedreptatea națională, și față de nimic nu sînt atît de sensibili naționalii «jigniți» ca față de sentimentul egalității și față de încălcarea acestei egalități, chiar dacă această încălcare se datorește unei neglijențe, chiar dacă se face în glumă, față de încălcarea acestei egalități de către tovarășii lor proletari". Pentru înlăturarea neîncrederii și a suspiciunilor oamenilor muncii aparținînd micilor națiuni altădată asuprite față de poporul națiunii altădată dominante, Lenin cerea de la lucrătorii de partid, sovietici și din alte domenii o deosebită prudență, circumspecție și concesivitate, trăsături organice ale internaționalismului cu adevărat proletar.

Înfăptuind politica națională leninistă, partidul comunist a unit toate națiunile din Țara sovietică într-o familie frățească, creînd puternica Uniune a Republicilor Sovietice

www.dacoromanica.ro

Socialiste, a asigurat înflorirea economică și culturală a tuturor popoarelor patriei noastre.

În ultimii ani, partidul comunist și guvernul sovietic au luat o serie de măsuri în direcția lărgirii drepturilor Consiliilor de Miniștri din republicile unionale și ale ministerelor republicane în construcția economică și culturală; unele ministere au fost transformate din ministere unionale în ministere unional-republicane, iar întreprinderile din subordinea lor au fost puse sub conducerea organelor economice republicane. Toate aceste măsuri vor contribui într-o măsură din ce în ce mai mare la dezvoltarea inițiativei creatoare locale, la întărirea continuă a republicilor unionale, la consolidarea prieteniei și colaborării frățești dintre popoarele țării noastre. Partidul comunist se îngrijește în permanență de întărirea continuă a prieteniei dintre popoarele Uniunii Sovietice, care este baza de granit a statului sovietic socialist multinațional, și educă pe oamenii muncii în spiritul patriotismului sovietic și al internaționalismului proletar.

Lenin arăta că rezolvarea justă a problemei naționale în U.R.S.S. are o uriașă importanță internațională. Revoluția Socialistă din Octombrie și crearea Statului sovietic au exercitat o influență uriașă asupra dezvoltării mișcării de eliberare națională din colonii și din țările dependente și au arătat tuturor popoarelor asuprite calea eliberării de colonialism. Lenin a arătat că lupta popoarelor din Rusia, China, India are o importanță hotărîtoare pentru victoria definitivă a socialismului. „Deznodămîntul luptei — scria Lenin în 1923 — depinde, în ultimă analiză, de faptul că Rusia, India, China etc. formează imensa majoritate a populației. Și tocmai această majoritate a populației este antrenată neobișnuit de repede, în ultimii ani, în lupta pentru eliberarea sa; în acest sens nu poate exista nici umbră de îndoială asupra deznodămîntului final al luptei duse pe plan mondial. În acest sens, victoria definitivă a socialismului este absolut și pe deplin asigurată".

Previziunea marelui Lenin a fost pe deplin confirmată. Sistemul colonial al imperialismului trece printr-o criză acută și se află în pragul prăbușirii, în pofida încercărilor desperate ale colonialiștilor de a-și menține dominația. O puternică lovitură dată sistemului imperialist a fost victo-

www.dacoromanica.ro

ria marelui popor chinez, care a izgonit de pe pămîntul său pe imperialiștii străini, a zdrobit pe dușmanii săi interni și a pășit pe calea construirii socialismului. În Coreea și Vietnam au fost proclamate republici populare, care se întăresc pe zi ce trece. În India, Birmania, Indonezia, Egipt și o serie de alte țări a fost abolit regimul colonial. Crește mișcarea de eliberare națională din colonii și din țările dependente. Popoarele din Orient joacă un rol din ce în ce mai important în dezvoltarea istorică și în soluționarea problemelor internaționale.

Fidel preceptelor leniniste, poporul sovietic întărește pe toate căile relațiile frățești cu Republica Populară Chineză și cu celelalte țări din lagărul socialist, întărește prietenia și colaborarea cu popoarele care s-au eliberat de sub jugul imperialist, își manifestă simpatia fierbinte față de popoarele dependente și coloniale care luptă pentru eliberarea lor națională, își întemeiază relațiile sale cu toate popoarele pe principiul coexistenței pașnice, al egalității și respectării reciproce a integrității și suveranității teritoriale.

Statul sovietic socialist multinațional, creat de marele Lenin, constituie un model de înfăptuire practică a prieteniei și colaborării între popoare și de rezolvare a problemei naționale pentru toate țările din lagărul socialist, pentru toate popoarele care duc luptă împotriva asupririi naționale și sociale.

Articolele și celelalte documente cuprinse în culegerea de față sînt dispuse în ordine cronologică. Toate lucrările se tipăresc după ediția a 4-a a Operelor lui V. I. Lenin.

Scrisoarea „În legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»" se tipărește după textul broșurii publicate în 1956.

Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE PROGRAM AL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ŞI EXPLICAREA PROGRAMULUI [1]

DIN „EXPLICAREA PROGRAMULUI"

A 5. Împotriva dominaţiei clasei capitaliştilor luptă în momentul de faţă muncitorii din toate ţările europene, precum şi muncitorii din America şi Australia. Unirea şi coeziunea clasei muncitoare nu se mărgineşte la o singură ţară sau la o singură naţionalitate: partidele muncitoreşti din diferitele state declară sus şi tare că interesele şi ţelurile muncitorilor din întreaga lume sînt perfect identice (solidare). Ei se întrunesc în congrese comune, formulează faţă de clasa capitaliştilor din toate ţările revendicări comune, instituie o sărbătoare internaţională a întregului proletariat unit care năzuieşte spre eliberarea sa (1 Mai), unind clasa muncitoare de toate naţionalităţile şi din toate ţările într-o singură mare armată a muncitorilor. Această unire a muncitorilor din toate ţările este determinată de necesitate, de faptul că clasa capitaliştilor, care domină asupra muncitorilor, nu-şi mărgineşte dominaţia la o singură ţară. Legăturile comerciale dintre diferitele state devin tot mai strînse şi mai întinse; capitalul trece mereu dintr-o ţară într-alta. Băncile, aceste uriaşe depozite de capitaluri, care adună capitalul de pretutindeni şi-l repartizează sub formă de împrumut capitaliştilor, se transformă din bănci cu caracter naţional în bănci cu caracter internaţional, adună capitalurile din toate ţările şi le repartizează capitaliştilor din Europa şi America. Uriaşe societăţi pe acţiuni se organizează acum cu scopul de a înfiinţa întreprinderi capitaliste nu într-o singură ţară, ci în mai multe ţări deodată; apar societăţi internaţionale de capitalişti. Dominaţia capitalului este internaţională. Iată de ce şi lupta muncitorilor din toate ţările pentru eliberarea

www.dacoromanica.ro

lor reuşeşte numai atunci cînd muncitorii luptă împreună împotriva capitalului internaţional. Iată de ce şi muncitorul german, şi muncitorul polon, şi muncitorul francez sînt tovarăşi ai muncitorului rus în lupta împotriva clasei capitaliştilor, tot aşa cum şi capitaliştii ruşi, şi cei poloni, şi cei francezi sînt duşmanii lui. Astfel, în ultimul timp, capitaliştii străini îşi transferă bucuroşi capitalurile în Rusia, construiesc în Rusia filiale ale fabricilor şi uzinelor lor şi înfiinţează societăţi pentru noi întreprinderi în Rusia. Ei se năpustesc cu lăcomie asupra acestei tinere ţări, în care guvernul este mai binevoitor şi mai servil faţă de capital ca nicăieri, în care muncitorii, spre deosebire de cei din Apus, sînt mai puţin uniţi, mai puţin capabili de a opune rezistenţă, în care nivelul de trai al muncitorilor, şi deci şi salariul lor, este mult mai scăzut, astfel încît capitaliştii străini pot obţine beneficii uriaşe, nemaipomenite în ţara lor. Capitalul internaţional a şi întins mîna asupra Rusiei. Muncitorii ruşi întind mîinile lor mişcării muncitoreşti internaţionale.

Scris în închisoare în anii 1895-1896
Publicat pentru întîia oară în 1924

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 2, pag. 92—93

www.dacoromanica.ro

PROBLEMA NAȚIONALĂ ÎN PROGRAMUL NOSTRU

În proiectul de program al partidului noi am formulat revendicarea republicii cu o constituție democratică, care să asigure, între altele, „recunoașterea dreptului la autodeterminare tuturor națiunilor care fac parte din cadrul statului". Această revendicare a programului a părut multora insuficient de clară și în nr. 33, vorbind despre manifestul social-democraților armeni, am explicat în felul următor semnificația acestui punct. Social-democrația va lupta întotdeauna împotriva oricărei încercări de a influența din afară prin violență sau prin orice nedreptate autodeterminarea națională. Dar admiterea necondiționată a luptei pentru libertatea autodeterminării nu ne obligă cîtuși de puțin să susținem orice revendicare de autodeterminare națională. Ca partid al proletariatului, social-democrația își propune ca sarcină principală, imperioasă, sprijinirea autodeterminării nu a popoarelor și națiunilor, ci a proletariatului în cadrul fiecărei națiuni. Noi trebuie să tindem întotdeauna și și în mod absolut la *cea mai strînsă* unire a proletariatului tuturor naționalităților, și numai în unele cazuri excepționale putem formula și sprijini în mod activ revendicările care preconizează crearea unui nou stat bazat pe împărțirea în clase sau înlocuirea unității politice depline a statului printr-o unitate federativă mai slabă etc. [2].

Această interpretare a programului nostru cu privire la problema națională a provocat un protest vehement din partea Partidului socialist polonez (P.P.S.) [3]. În articolul: „Atitudinea social-democrației față de problema națională"

www.dacoromanica.ro

(„Przedświt"*, martie 1903), P.P.S. se revoltă împotriva acestei interpretări „surprinzătoare" şi a „caracterului nebulos" al „misterioasei" noastre autodeterminări, ne acuză şi de doctrinarism, şi de concepţii „anarhiste", de parcă „pe muncitor nu l-ar interesa nimic altceva în afară de desfiinţarea completă a capitalismului, de parcă limba, naţionalitatea, cultura etc. ar fi doar nişte născociri burgheze" etc. Merită să examinăm amănunţit această argumentare care dă la iveală aproape toate confuziile în ceea ce priveşte problema naţională şi care sînt atît de obişnuite şi de răspîndite printre socialişti.

De ce este atît de „surprinzătoare" interpretarea noastră? de ce este privită ca o abatere de la sensul „literal"? Oare recunoaşterea *dreptului* naţiunilor la autodeterminare implică *sprijinirea* oricărei revendicări a oricărei naţiuni de a se autodetermina? Doar recunoaşterea *dreptului* tuturor cetăţenilor de a înfiinţa asociaţii libere nu ne obligă nicidecum pe noi, social-democraţii, *să sprijinim* formarea oricărei noi asociaţii, nu ne împiedică cîtuşi de puţin să ne pronunţăm şi să facem agitaţie împotriva inoportunităţii şi lipsei de raţiune a ideii de a forma cutare asociaţie nouă. Noi recunoaştem chiar şi iezuiţilor *dreptul* de a face agitaţie în mod liber, dar noi luptăm (nu prin mijloace poliţieneşti, desigur) împotriva unirii iezuiţilor cu proletarii. De aceea, cînd „Przedświt" spune: „dacă această revendicare a autodeterminării libere trebuie înţeleasă în mod literal (şi aceasta este semnificaţia pe care i-am atribuit-o pînă acum), atunci ea ne-ar satisface", — este cu desăvîrşire evident că tocmai P.P.S. se abate de la sensul literal al programului. Lipsa de logică din punct de vedere formal a concluziilor pe care el le trage este neîndoielnică.

Dar nu vrem să ne limităm la o verificare formală a interpretării noastre. Să punem problema direct şi în ceea ce priveşte fondul: social-democraţia trebuie oare să ceară întotdeauna, în orice condiţii, independenţa naţională, sau numai în anumite condiţii şi în care anume? P.P.S. rezolva întotdeauna această problemă în sensul recunoaşterii necondiţionate şi de aceea nu ne miră de loc afecţiunea lui pentru socialiştii-revoluţionari ruşi, care cer o orînduire de stat

* — „Zorile". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

federativă, pronunțîndu-se pentru „recunoașterea deplină și necondiționată a dreptului la autodeterminare națională" („Revoliuționnaia Rossiia" [4] nr. 18, articolul „Înrobirea națională și socialismul revoluționar"). Din păcate, aceasta nu este altceva decît una dintre acele fraze burghezo-democratice care arată a suta și a mia oară adevărata natură a așa-numitului partid al așa-numiților socialiști-revoluționari. Lăsîndu-se ademenit de momeala acestor fraze, sedus de această zarvă, P.P.S., la rîndul său, dovedește prin aceasta cît de slabă este în conștiința sa teoretică și în activitatea sa politică legătura cu lupta de clasă a proletariatului. Tocmai intereselor acestei lupte trebuie *să-i subordonăm* revendicarea autodeterminării naționale. Tocmai în această condiție constă deosebirea dintre felul nostru de a aborda problema națională și felul burghezo-democrat de a o aborda. Democratul burghez (ca și oportunistul socialist din zilele noastre, care pășește pe urmele lui) își închipuie că democrația desființează lupta de clasă și de aceea pune revendicările sale politice în mod abstract, în bloc, „necondiționat", din punctul de vedere al intereselor „întregului popor" sau chiar din punctul de vedere al unui principiu absolut de morală eternă. Social-democratul demască fără cruțare oriunde și oricînd această iluzie burgheză, fie că ea își găsește expresia într-o filozofie idealistă abstractă, fie în formularea revendicării necondiționate a independenței naționale.

Dacă mai e nevoie încă să demonstrăm că un marxist nu poate admite revendicarea independenței naționale decît în mod condiționat, și anume cu condiția arătată mai sus, atunci vom cita cuvintele scriitorului care *susținea* de pe pozițiile marxismului revendicarea formulată de proletariatul polonez, — a unei Polonii independente. În 1896 Karl Kautsky scria în articolul său „Finis Poloniae?" *: „Din moment ce proletariatul polonez se va ocupa de problema poloneză, el nu va putea să nu se pronunțe pentru independența Poloniei, el nu va putea deci să nu salute fiecare pas care poate fi făcut încă de pe acum în această direcție, în măsura în care acest pas este în genere compatibil cu interesele de clasă ale proletariatului internațional luptător.

* — „S-a sfîrșit cu Polonia?" — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Această rezervă — continuă Kautsky — este în orice caz necesar să fie făcută. *Independența națională nu este atît de indisolubil legată de interesele de clasă ale proletariatului care luptă încît să fie necesar să se tindă spre ea în mod necondiționat, în orice împrejurări* *. Marx și Engels s-au pronunțat în modul cel mai hotărît pentru unirea și eliberarea Italiei, dar acest lucru nu i-a împiedicat ca în 1859 să se pronunțe împotriva alianței dintre Italia și Napoleon" („Neue Zeit" XIV, 2, S. 520 **).

Vedeți: Kautsky respinge în mod categoric revendicarea *necondiționată* a independenței națiunilor, cere în mod categoric să se abordeze problema nu numai din punct de vedere istoric în general, ci tocmai din punct de vedere de clasă. Și dacă vom analiza cum au pus problema poloneză Marx și Engels, vom vedea că tocmai în acest fel au pus-o și ei de la bun început. „Noua Gazetă Renană" [5] a acordat un loc însemnat problemei poloneze și cerea cu hotărîre nu numai independența Poloniei, dar și un război între Germania și Rusia pentru libertatea Poloniei. Dar în același timp Marx s-a năpustit asupra lui Ruge, care vorbise în parlamentul din Frankfurt în favoarea libertății Poloniei, rezolvînd problema poloneză doar prin fraze burghezo-democratice despre „o nedreptate rușinoasă", fără nici un fel de analiză istorică. Marx nu făcea parte dintre acei pedanți și filistini ai revoluției care se tem cel mai mult de „polemică" în momentele istorice revoluționare. Marx l-a acoperit cu sarcasm necruțător pe „umanul" cetățean Ruge, dovedindu-i prin exemplul asupririi Franței de sud de către Franța de nord că nu orice asuprire națională și nu întotdeauna determină o tendință legitimă, din punctul de vedere al democrației și al proletariatului, spre independență. Marx s-a referit la condițiile sociale speciale în virtutea cărora „Polonia a devenit o parte revoluționară a Rusiei, Austriei și Prusiei... Pînă și nobilimea poloneză, care în parte se mai afla încă pe poziții feudale, a aderat cu o abnegație fără precedent la revoluția agrară democratică. Polonia era deja focarul democrației europene atunci cînd Germania vegeta încă stăpînită de cea mai banală ideologie constituțională și emfatic filozofică...

* Subliniat de noi.
** — „Timpuri noi" XIV, 2, pag. 520. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Atîta timp cît noi (germanii) ajutăm la asuprirea Poloniei, atîta timp cît legăm o parte a Poloniei de Germania, — rămînem noi înșine înlănțuiți de Rusia și de politica rusă, nu ne putem elibera în mod radical nici la noi acasă de absolutismul patriarhalo-feudal. Crearea unei Polonii democrate este prima condiție a creării unei Germanii democrate“ [6].

Am citat atît de amănunțit aceste declarații, deoarece ele demonstrează în mod concret ce condiții istorice anume au determinat acest fel de a pune problema poloneză în social-democrația internațională, care s-a menținut aproape în tot cursul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea. A nu acorda atenție condițiilor care s-au schimbat de atunci, a susține vechile soluții ale marxismului, înseamnă a fi credincios literei, și nu spiritului teoriei, înseamnă a repeta din memorie vechile concluzii fără a ști să folosești în analiza noii situații politice metodele marxiste de cercetare. Atunci și acum, epoca ultimelor mișcări revoluționare burgheze și epoca cruntei reacțiuni, a încordării extreme în ajunul revoluției proletare a tuturor forțelor, se deosebesc în modul cel mai vădit. *Atunci* tocmai Polonia în ansamblul ei era revoluționară, și nu numai țărănimea, dar și masa nobilimii. Tradițiile luptei pentru eliberare națională erau atît de puternice, atît de adînci, încît după înfrîngerea suferită în patrie, cei mai buni fii ai Poloniei au plecat să susțină peste tot clasele revoluționare; amintirea lui Dombrowski și Wrublewski [7] este indisolubil legată de cea mai măreață mișcare a proletariatului din secolul al XIX-lea, de ultima — și, să sperăm, ultima nereușită — insurecție a muncitorilor parizieni. *Atunci* victoria deplină a democrației într-adevăr nu era posibilă fără restaurarea Poloniei. *Atunci* Polonia era într-adevăr reazemul civilizației împotriva țarismului, detașamentul înaintat al democrației. *Acum* clasele guvernante din Polonia, șleahta în Germania și Austria, magnații industriei și finanțelor în Rusia se manifestă ca partizani ai claselor guvernante din țările care asupresc Polonia, în vreme ce alături de proletariatul polonez, care și-a însușit în mod eroic marile tradiții ale vechii Polonii revoluționare, luptă pentru eliberarea sa proletariatul german și proletariatul rus. *Acum* reprezentanții înaintați ai marxismului în țara vecină, care urmă-

www.dacoromanica.ro

resc cu atenţie dezvoltarea politică a Europei şi care nutresc o mare simpatie faţă de lupta eroică a polonezilor, recunosc totuşi direct: „În momentul de faţă Petersburgul a devenit un centru revoluţionar mult mai important decît Varşovia, mişcarea revoluţionară rusă are o mult mai mare însemnătate internaţională decît cea poloneză". Aşa a spus încă în 1896 Kautsky, susţinînd că revendicarea restaurării Poloniei poate fi inclusă în programul social-democraţilor polonezi. Iar în 1902, Mehring, studiind evoluţia problemei poloneze din 1848 şi pînă în momentul de faţă, a ajuns la următoarea concluzie: „Dacă proletariatul polonez ar dori să înscrie pe steagul său restaurarea statului polonez bazat pe împărţirea în clase, restaurare de care nici nu vor să audă clasele dominante înseşi, el ar juca o comedie istorică bufă: cu clasele posedante se întîmplă asemenea aventuri (aşa cum s-a întîmplat, de pildă, cu nobilimea poloneză în 1791), dar clasa muncitoare nu trebuie să decadă pînă într-atîta. Dacă însă această utopie reacţionară este scoasă la lumina zilei pentru a atrage de partea agitaţiei proletare păturile intelectualităţii şi micii burghezii, în rîndurile cărora agitaţia naţională mai are un anumit răsunet, atunci această utopie este de două ori de condamnat ca manifestare a oportunismului nedemn, care jertfeşte interesele profunde ale clasei muncitoare unor neînsemnate şi ieftine succese de moment.

Aceste interese poruncesc în mod categoric ca muncitorii polonezi din toate cele trei state care şi-au împărţit Polonia să lupte umăr la umăr, fără nici un gînd ascuns, alături de tovarăşii lor, care au aceeaşi situaţie de clasă. Au apus vremurile cînd revoluţia burgheză putea să creeze o Polonie liberă; astăzi renaşterea Poloniei este posibilă numai printr-o revoluţie socială, în care proletariatul contemporan să-şi sfarme lanţurile" [8].

Noi subscriem în totul la această concluzie a lui Mehring. Remarcăm numai că această concluzie rămîne pe de-a-ntregul justă şi în cazul în care noi nu vom merge aşa departe în ceea ce priveşte argumentaţia cum merge Mehring. Este neîndoielnic că actuala problemă poloneză se deosebeşte în mod radical de ceea ce a fost cu 50 de ani în urmă. Dar nu se poate considera că situaţia de azi va dăinui veşnic. Este neîndoielnic că antagonismul de clasă

www.dacoromanica.ro

a împins acum problemele naționale mult pe planul al doilea, dar nu se poate afirma în mod categoric, fără a risca să cazi în doctrinarism, că nu este posibil ca pe avanscena dramei politice să apară temporar o problemă națională sau alta. Este neîndoielnic că restaurarea Poloniei înainte de prăbușirea capitalismului este foarte puțin probabilă, dar nu se poate spune că ar fi absolut imposibilă, că în anumite combinații burghezia poloneză n-ar putea să fie pentru independență etc. Nici social-democrația rusă nu-și leagă mîinile. Ea ține seamă de *toate* combinațiile posibile, chiar și de toate combinațiile *imaginabile*, atunci cînd introduce în programul său recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare. Acest program nu exclude cîtuși de puțin posibilitatea ca proletariatul polonez să-și formuleze lozinca unei republici poloneze libere și independente, chiar dacă probabilitatea realizării înainte de socialism a acestei lozinci ar fi cu totul neînsemnată. Acest program cere doar ca partidul socialist într-adevăr să nu pervertească conștiința proletară, să nu camufleze lupta de clasă, să nu ademenească clasa muncitoare prin fraze burghezo-democratice, să nu violeze unitatea actualei lupte politice a proletariatului. Tocmai în această condiție, fără de care noi nu recunoaștem autodeterminarea, constă toată esența. În zadar se străduiește P.P.S. să prezinte lucrurile în sensul că pe el l-ar despărți de social-democrații germani sau ruși negarea de către aceștia a dreptului la autodeterminare, a dreptului de a tinde spre o republică liberă și independentă. Nu aceasta, ci uitarea punctului de vedere de clasă, întunecarea lui de către șovinism, violarea unității luptei politice date — iată ce nu ne permite să considerăm P.P.S. ca fiind un adevărat partid muncitoresc social-democrat. Iată, de pildă, cum se pune de obicei problema în P.P.S.: „... noi putem doar să slăbim țarismul, smulgîndu-i Polonia, dar de răsturnat trebuie să-l răstoarne tovarășii ruși". Sau încă: „...după ce absolutismul ar fi desființat, noi pur și simplu ne-am hotărî soarta în sensul că ne-am despărți de Rusia". Priviți la ce concluzii monstruoase duce această logică monstruoasă chiar din punctul de vedere al revendicării de restaurare a Poloniei, care este formulată în program. *Deoarece* una dintre urmările posibile (dar care în condițiile dominației burgheziei, incon-

www.dacoromanica.ro

testabil, nu sînt asigurate în mod precis) ale evoluției democratice este restaurarea Poloniei, *de aceea* proletariatul polonez nu trebuie să lupte împreună cu proletariatul rus pentru răsturnarea țarismului, ci „doar" pentru slăbirea lui prin smulgerea Poloniei. *Deoarece* alianța dintre țarismul rus și burghezie și guvernele germane și austriece etc. devine din ce în ce mai strînsă, *de aceea* trebuie proletariatul polonez să slăbească alianța sa cu proletariatul rus, german etc., împreună cu care luptă acum împotriva *unuia și aceluiași* jug. Aceasta nu înseamnă nimic altceva decît sacrificarea celor mai vitale interese ale proletariatului în fața concepției burghezo-democratice a independenței naționale. Destrămarea Rusiei spre care vrea să tindă P.P.S., *spre deosebire* de scopul nostru care constă în răsturnarea absolutismului, este și va fi o frază lipsită de conținut atîta timp cît dezvoltarea economică va uni tot mai strîns diferitele părți ale unui tot politic, atîta timp cît burghezia din toate țările se va uni tot mai solidar împotriva dușmanului ei comun: proletariatul, și pentru aliatul ei comun: țarul. În schimb *destrămarea forțelor proletariatului*, care suferă acum sub jugul acestui absolutism, este o tristă realitate, rezultat direct al greșelii P.P.S., rezultat direct al ploconirii lui în fața formulelor burghezo-democratice. Încercînd să nu vadă această destrămare a proletariatului, P.P.S. ajunge pînă la șovinism, expune, de pildă, concepțiile social-democraților ruși în felul următor: „noi (polonezii) trebuie să așteptăm revoluția socială, iar pînă atunci să suportăm cu răbdare asuprirea națională". Acesta este de-a dreptul un neadevăr. Social-democrații ruși nu numai că n-au preconizat niciodată ceva asemănător, ci, dimpotrivă, ei înșiși luptă și cheamă întregul proletariat rus la luptă împotriva oricărei asupriri naționale în Rusia, ei pun în programul *lor* nu numai egalitatea deplină a limbilor, a naționalităților etc., ci și recunoașterea dreptului fiecărei națiuni de a-și hotărî soarta. Dacă, recunoscînd acest drept, noi *subordonăm* sprijinirea revendicării independenței naționale intereselor luptei proletare, apoi numai un șovinist poate explica poziția noastră prin neîncrederea rusului față de cel de altă naționalitate, deoarece în realitate această poziție trebuie să rezulte în mod obligatoriu din neîncrederea proletariatului conștient față de

www.dacoromanica.ro

burghezie. P.P.S. consideră că problema națională *se reduce* la opoziția: „noi" (polonezii) și „ei" (germanii, rușii etc.). Iar social-democratul pune pe primul plan opoziția: „noi" — proletarii și „ei" — burghezia. „Noi", proletarii, am văzut de zeci de ori cum burghezia *trădează* interesele libertății, patriei, limbii și națiunii atunci cînd în fața ei se ridică proletariatul revoluționar. Am văzut cum într-un moment de cea mai puternică asuprire și umilire a națiunii franceze, burghezia franceză s-a predat prusacilor, cum guvernul apărării naționale s-a transformat într-un guvern de trădare națională, cum burghezia națiunii asuprite a chemat în ajutorul ei soldații națiunii asupritoare pentru a reprima pe compatrioții lor proletari care au cutezat să întindă mîna spre putere. Și iată de ce, fără a ne lăsa cîtuși de puțin intimidați de atacurile șoviniste și oportuniste, vom spune întotdeauna muncitorului polonez: numai alianța cea mai deplină, cea mai strînsă cu proletariatul rus poate satisface cerințele luptei politice curente, actuale, — împotriva absolutismului, numai o astfel de alianță va constitui o garanție a unei eliberări politice și economice depline.

Ceea ce am spus despre problema poloneză se aplică în întregime la oricare altă problemă națională. Blestemata istorie a absolutismului ne-a lăsat moștenire o imensă *înstrăinare* a claselor muncitoare de diferite naționalități, asuprite de acest absolutism. Această înstrăinare este cel mai mare rău, cea mai mare piedică în calea luptei împotriva absolutismului, și noi nu trebuie să legalizăm acest rău, să consfințim această monstruozitate prin nici un fel de „principii" de partide separate sau de „federații" de partid. E mai simplu și mai ușor, desigur, de mers pe linia celei mai mici rezistențe, fiecare aranjîndu-se în colțișorul său după regula „eu îmi văd de-ale mele", așa cum vrea să se aranjeze acum Bundul. Cu cît recunoaștem mai mult necesitatea unității, cu cît sîntem mai ferm convinși că atacul general împotriva absolutismului nu este posibil fără o unitate deplină, cu cît apare mai pronunțat caracterul obligatoriu al unei organizări centralizate a luptei în condițiile rînduielilor noastre politice, cu atît vom fi mai puțin înclinați să ne mulțumim cu o soluție „simplă" a problemei, dar aparentă și profund falsă în ceea ce pri-

www.dacoromanica.ro

veşte esenţa ei. Dacă nu există conştiinţa daunelor produse de înstrăinare, dacă nu există dorinţa de a sfîrşi cu orice preţ şi în mod radical cu această înstrăinare în lagărul partidului proletar, — atunci nu are rost nici frunza de viţă a „federaţiei", atunci nici nu avem pentru ce să ne apucăm de rezolvarea problemei, pe care una dintre „părţi" în fond nici nu vrea s-o rezolve, atunci mai bine să lăsăm ca învăţămintele experienţei vieţii şi ale mişcării reale să convingă de necesitatea centralismului pentru succesul luptei proletarilor de orice naţionalitate, pe care absolutismul o înăbuşă, împotriva acestui absolutism şi împotriva burgheziei internaţionale, care se uneşte din ce în ce mai strîns.

„Iskra" nr. 44 din 15 iulie 1903

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 412—420

www.dacoromanica.ro

CĂTRE MUNCITORII EVREI [9]

Publicînd în limba evreiască darea de seamă asupra Congresului al III-lea al partidului, redacţia Organului Central al partidului consideră necesar să spună cîteva cuvinte în legătură cu această publicare.

Condiţiile de viaţă ale proletariatului conştient din întreaga lume acţionează în direcţia creării unei legături cît mai strînse şi a unei uniri cît mai mari în lupta social-democrată sistematică a muncitorilor de diferite naţionalităţi. Măreaţa lozincă „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!", care a răsunat pentru prima oară acum mai bine de o jumătate de veac, a devenit astăzi lozinca nu numai a partidelor social-democrate din diferitele ţări. Această lozincă îşi găseşte tot mai mult întruchiparea atît în unificarea tacticii social-democraţiei internaţionale, cît şi în crearea unei unităţi organizatorice în rîndurile proletarilor de diferite naţionalităţi, care, aflate sub jugul unuia şi aceluiaşi stat despotic, luptă pentru libertate şi socialism.

În Rusia muncitorii de toate naţionalităţile, îndeosebi cei care nu sînt de naţionalitate rusă, se află într-o stare de asuprire economică şi politică cum nu există în nici un alt stat. Muncitorii evrei suferă nu numai de pe urma asupririi economice şi politice generale, care îi oprimă ca naţionalitate lipsită de drepturi, dar şi de pe urma asupririi care îi privează de drepturile civile elementare. Cu cît este mai apăsătoare această asuprire, cu atît mai imperioasă este necesitatea ca proletarii de diferite naţionalităţi să se unească cît mai strîns, deoarece fără o asemenea unire nu este cu putinţă lupta victorioasă împotriva acestei asupriri. Cu cît este mai mare zelul cu care tîlhărescul abso-

www.dacoromanica.ro

lutism țarist se străduiește să semene ură, neîncredere și vrajbă între naționalitățile asuprite de el, cu cît mai odioasă este politica lui, care aţiță la pogromuri bestiale masele ignorante, cu atît mai mult ne incumbă nouă, social-democraților, obligația de a depune eforturi ca toate partidele social-democrate răzlețite ale diferitelor naționalități să se contopească într-un singur Partid muncitoresc social-democrat din Rusia.

Primul congres al partidului nostru, care a avut loc în primăvara anului 1898, și-a pus ca scop crearea unei asemenea unități. Pentru a înlătura orice bănuială că ar avea un caracter național, partidul s-a intitulat nu partid rus, ci partid din Rusia. Organizația muncitorilor evrei — Bundul — a intrat în partid ca o parte autonomă[10]. Din păcate, din acest moment unitatea social-democraților — evrei și neevrei — în cadrul aceluiași partid a fost distrusă. Printre militanții Bundului au început să se răspîndească idei naționaliste, care contrazic în mod flagrant întreaga concepție despre lume a social-democrației. În loc să caute să apropie pe muncitorii evrei de cei neevrei, Bundul a păşit pe calea izolării celor dintîi de cei din urmă, promovînd la congresele lui ideea că evreii formează o națiune aparte. În loc să continue munca efectuată de primul Congres al Partidului social-democrat din Rusia, în direcția unei și mai strînse uniri a Bundului cu partidul, Bundul a făcut un pas în direcția separării lui de partid: el a ieșit mai întîi din organizația unică din străinătate a P.M.S.D.R. și a întemeiat în străinătate o organizație de sine stătătoare, iar mai tîrziu a ieșit din P.M.S.D.R., cînd Congresul al II-lea al partidului nostru, din 1903, cu o mare majoritate de voturi a refuzat să recunoască Bundul drept singurul reprezentant al proletariatului evreu. Bundul susținea cu tărie nu numai că el este singurul reprezentant al proletariatului evreu, dar că, în afară de aceasta, el nu este îngrădit în activitatea sa de nici un fel de cadru regional. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. nu putea, firește, să accepte aceste condiții, pentru că într-o serie întreagă de regiuni, de pildă în sudul Rusiei, proletariatul evreu organizat făcea parte din organizația generală a partidului. Neținînd seamă de acest lucru, Bundul a ieșit din partid, și astfel a spart unitatea proletariatului social-democrat,

www.dacoromanica.ro

în pofida muncii depuse în comun la cel de-al II-lea Congres, în pofida programului și statutului organizatoric al partidului.

La Congresul al II-lea și al III-lea, Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia și-a exprimat convingerea fermă că ieșirea Bundului din partid a fost din partea acestuia o greșeală gravă și regretabilă. Greșeala Bundului este rezultatul concepțiilor lui naționaliste, inconsistente din punct de vedere principial: rezultatul pretenției lui neîntemeiate de a avea monopolul de unic reprezentant al proletariatului evreu, din care trebuie să rezulte inevitabil principiul federalist de organizare, rezultatul politicii îndelungate de îndepărtare și izolare de partid. Sîntem convinși că această greșeală trebuie îndreptată și ea va fi, fără îndoială, îndreptată pe măsura dezvoltării continue a mișcării. Noi ne socotim uniți din punct de vedere ideologic cu proletariatul social-democrat evreu. După Congresul al II-lea, Comitetul nostru Central n-a pășit pe calea unei politici naționaliste, ci s-a îngrijit de formarea unor comitete (din Polessie, din Nord-Vest) care să unească într-un singur tot pe toți muncitorii locali, atît evrei cît și neevrei. La Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a fost adoptată o rezoluție cu privire la editarea unei literaturi în jargon. Procedînd la înfăptuirea acestei rezoluții, noi tipărim acum în jargon traducerea completă a dării de seamă asupra Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., apărută deja în limba rusă. Din această dare de seamă muncitorii evrei — atît cei care se află acum în rîndurile partidului nostru cît și cei care vremelnic sînt în afara lui — vor vedea cum evoluează partidul nostru. Din această dare de seamă muncitorii evrei vor vedea că partidul nostru este pe cale să iasă din criza internă de pe urma căreia a avut de suferit după Congresul al II-lea. Ei vor vedea care sînt adevăratele năzuințe ale partidului nostru și care este atitudinea lui față de celelalte partide și organizații social-democrate naționale, precum și atitudinea întregului partid și a centrului său față de diferitele părți din care este alcătuit. Ei vor vedea, în sfîrșit, și aceasta este principalul, care sînt directivele tactice, elaborate de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., în ceea ce privește politica întregului proletariat conștient în actualul moment revoluționar.

www.dacoromanica.ro

Tovarăşi! Se apropie timpul luptei politice împotriva absolutismului ţarist — luptă a proletariatului pentru libertatea tuturor claselor şi popoarelor din Rusia, pentru libertatea năzuinţei proletare spre socialism. Ne aşteaptă încercări cumplite. De gradul nostru de conştiinţă şi de pregătire, de unitatea şi hotărîrea noastră depinde rezultatul revoluţiei din Rusia. Să pornim deci cu mai mult curaj şi mai uniţi la lucru, să facem tot ce ne stă în putinţă ca proletarii de diferite naţionalităţi să întîmpine libertatea sub conducerea unui Partid muncitoresc social-democrat din Rusia într-adevăr unit!

Redacţia Organului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia

Scris la sfîrşitul lui mai (începutul lui iunie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1905 ca prefaţă la broşura în limba evreiască: „Comunicat despre Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia"

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I.Lenin, ed. a 4-a, vol. 8, pag. 461—464

www.dacoromanica.ro

DIN LUCRAREA:

„PLATFORMA TACTICĂ PENTRU CONGRESUL DE UNIFICARE AL P.M.S.D.R.“

PROIECT DE REZOLUȚIE PENTRU CONGRESUL DE UNIFICARE AL P.M.S.D.R.

ATITUDINEA FAȚĂ DE PARTIDELE SOCIAL-DEMOCRATE NAȚIONALE

Avînd în vedere:

1) că în cursul revoluției proletariatul tuturor naționalităților din Rusia se unește tot mai strîns prin lupta comună;

2) că această luptă comună duce la o tot mai mare apropiere între diferitele partide social-democrate naționale din Rusia;

3) că, în locul vechilor comitete federative, în multe orașe se formează deja comitete fuzionate ale tuturor organizațiilor social-democrate naționale din localitatea respectivă;

4) că majoritatea partidelor social-democrate naționale nu mai insistă în prezent asupra principiului federalizării, respins pe bună dreptate de Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia;

Considerăm și propunem congresului să declare:

1) că este necesar să se ia cele mai energice măsuri pentru fuzionarea cît mai grabnică a tuturor partidelor social-democrate naționale din Rusia într-un singur Partid muncitoresc social-democrat din Rusia;

2) că baza unificării trebuie s-o constituie fuzionarea completă a tuturor organizațiilor social-democrate din toate localitățile;

3) că partidul trebuie să asigure efectiv satisfacerea tuturor intereselor și nevoilor de partid ale proletariatului social-democrat al fiecărei naționalități date, ținînd seamă și de particularitățile lui social-culturale; mijloacele pentru o astfel de asigurare pot fi: organizarea unor conferințe speciale ale social-democraților aparținînd naționalității

www.dacoromanica.ro

respective, reprezentarea minorității naționale în instituțiile locale, regionale și centrale ale partidului, crearea unor grupuri speciale publicistice, editoriale, agitatorice etc.

Notă. Reprezentarea minorității naționale în C.C. al partidului ar putea fi organizată, de pildă, în felul următor: congresul general al partidului să introducă în C.C. un anumit număr de membri din rîndurile candidaților desemnați de congresele regionale ale acelor regiuni din Rusia unde în timpul de față există organizații social-democrate separate.

Publicat în ziarul „Partiinie Izvestiia" nr. 2 din 20 martie 1906

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 10, pag. 138—139

www.dacoromanica.ro

DIN ARTICOLUL:
„CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART“ [11]

Congresul socialist internațional de la Stuttgart, care a avut loc în august anul acesta, s-a deosebit prin numărul neobișnuit de mare al participanților și al delegaților. Toate cele cinci continente și-au trimis delegații lor, al căror număr total a fost de 886. Dar, în afară de faptul că a fost o grandioasă demonstrație a unității internaționale a luptei proletare, acest congres a jucat un rol de seamă în definirea tacticii partidelor socialiste. Într-o serie întreagă de probleme, care pînă acum erau rezolvate exclusiv în cadrul diferitelor partide socialiste, congresul a adoptat rezoluții generale. Cimentarea socialismului într-o singură forță internațională este exprimată deosebit de pregnant în creșterea numărului problemelor care reclamă o rezolvare principială identică în țări diferite.

Publicăm mai jos textul complet al rezoluțiilor de la Stuttgart [12]. Deocamdată ne vom opri pe scurt asupra fiecăreia dintre ele pentru a releva principalele puncte litigioase și caracterul dezbaterilor congresului.

Nu este pentru prima oară cînd congresele internaționale se ocupă de problema colonială. Pînă acum hotărîrile lor au exprimat întotdeauna condamnarea categorică a politicii coloniale burgheze ca o politică de jaf și de violență. De data aceasta comisia congresului a avut o asemenea componență, încît elementele oportuniste, în frunte cu olandezul Van-Kol, au reușit să aibă precumpănire. În proiectul de rezoluție a fost inserată o frază în sensul că, în principiu, congresul nu condamnă orice politică colonială, care într-un regim socialist poate avea un rol civilizator. Minoritatea comisiei (germanul Ledebour, social-

www.dacoromanica.ro

democraţii polonezi şi ruşi şi mulţi alţii) a protestat energic împotriva admiterii unei asemenea idei. Problema a fost adusă în faţa congresului, şi forţele celor două curente s-au dovedit a fi atît de apropiate ca mărime, încît lupta s-a încins cu o pasiune extraordinară.

Oportuniştii s-au unit în jurul lui Van-Kol. În numele majorităţii delegaţiei germane, Bernstein şi David au pledat în favoarea recunoaşterii „politicii coloniale socialiste" şi au acuzat cu vehemenţă pe radicali că au o atitudine sterilă de negare a reformelor, că nu înţeleg importanţa lor, că nu au un program colonial practic etc. Ei au fost combătuţi, printre alţii, de Kautsky, care a fost nevoit să roage congresul să se pronunţe *împotriva* majorităţii delegaţiei germane. El a arătat, pe bună dreptate, că nici nu e vorba de negarea luptei pentru reforme: în celelalte pasaje ale rezoluţiei, care nu au provocat nici un fel de controverse, acest lucru este arătat cu toată precizia. Este vorba de a şti dacă trebuie să facem concesii actualului regim de jaf şi violenţă burgheză. Actuala politică colonială urmează să fie discutată de congres; or, această politică se bazează pe înrobirea directă a indigenilor: burghezia introduce de fapt sclavia în colonii, aplică băştinaşilor un regim de persecuţii şi violenţe nemaipomenite, „civilizîndu-i" prin răspîndirea rachiului şi a sifilisului. Şi, în această situaţie, socialiştii să rostească fraze evazive despre posibilitatea recunoaşterii principiale a politicii coloniale! Aceasta ar însemna o trecere directă la punctul de vedere burghez, ar însemna un pas hotărît în direcţia subordonării proletariatului faţă de ideologia burgheză, faţă de imperialismul burghez, care îşi ridică acum capul cu multă semeţie.

Propunerea comisiei a fost respinsă la congres cu 128 de voturi contra 108 şi 10 abţineri (Elveţia). Relevăm că, în cadrul votării care a avut loc la Stuttgart, partidele diferitelor naţiuni au dispus pentru prima oară de un număr diferit de voturi, variind între 20 (partidele naţiunilor mari, inclusiv Rusia) şi 2 (Luxemburg). Numărul total de voturi al partidelor naţiunilor mici — al naţiunilor care nu duc o politică colonială şi al celor care suferă de pe urma acestei politici — a precumpănit asupra aceluia al statelor în care pînă şi proletariatul s-a molipsit întrucîtva de pasiunea cuceririlor.

www.dacoromanica.ro

Acest vot în problema colonială are o foarte mare însemnătate. În primul rînd, în această problemă s-a demascat într-un mod cît se poate de evident oportunismul socialist, care cedează în fața ademenirilor burgheziei. În al doilea rînd, aici s-a manifestat o trăsătură negativă a mișcării muncitorești din Europa, trăsătură care poate să aducă mult rău cauzei proletariatului și care, de aceea, merită o serioasă atenție. Marx s-a referit în repetate rînduri la o cugetare a lui Sismondi, care are o deosebită semnificație. Proletarii lumii antice — glăsuiește această cugetare — trăiau pe socoteala societății. Societatea modernă trăiește pe socoteala proletarilor [13].

Clasa celor neavuți, dar care nu muncesc, nu este în stare să răstoarne pe exploatatori. Numai clasa proletarilor, care întreține întreaga societate, este în stare să înfăptuiască revoluția socială. Or, politica colonială pe scară largă a făcut ca proletarul european să se afle, *în parte*, în situația că întreaga societate este întreținută *nu* prin munca lui, ci prin munca băștinașilor aproape înrobiți din colonii. Burghezia engleză, de pildă, stoarce mai multe venituri din munca zecilor și sutelor de milioane de locuitori ai Indiei și ai celorlalte colonii ale ei decît din cea a muncitorilor englezi. În aceste condiții se creează în anumite țări o bază materială economică pentru molipsirea de șovinism colonial a proletariatului dintr-o țară sau alta. Acesta poate fi, desigur, numai un fenomen trecător; totuși trebuie să vedem limpede răul, să înțelegem cauzele lui pentru a ști să unim proletariatul din toate țările în vederea luptei împotriva unui asemenea oportunism. Și această luptă va duce inevitabil la victorie, deoarece națiunile „privilegiate" formează un procent tot mai mic din numărul total al națiunilor capitaliste.

Scris la sfîrșitul lunii august — începutul lunii septembrie 1907

Publicat la 20 octombrie 1907 în ziarul „Proletarii" nr. 17

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 13, pag. 59-61

---

www.dacoromanica.ro

MATERIAL INFLAMABIL ÎN POLITICA MONDIALĂ

În ultimul timp, mişcarea revoluţionară din diferitele state ale Europei şi Asiei se face simţită într-o măsură atît de mare, încît în faţa noastră se conturează destul de limpede o etapă nouă a luptei internaţionale a proletariatului şi incomparabil superioară celei precedente.

În Persia s-a produs o contrarevoluţie, care a îmbinat într-un fel deosebit dizolvarea Dumei I din Rusia cu insurecţia rusă de la sfîrşitul anului 1905. Armata ţarului rus, zdrobită în mod ruşinos de japonezi, îşi ia revanşa punîndu-se cu zel în slujba contrarevoluţiei. După execuţii, după isprăvile expediţiilor de pedepsire, după masacrele şi jafurile din Rusia urmează isprăvile săvîrşite de aceiaşi cazaci în vederea înăbuşirii revoluţiei din Persia. Faptul că Nikolai Romanov, în fruntea moşierilor ultrareacţionari şi a capitaliştilor înspăimîntaţi de greve şi de războiul civil, îşi dezlănţuie furia împotriva revoluţionarilor persani este de înţeles, şi nu este prima oară cînd ostaşilor ruşi iubitori de Hristos le revine rolul de călăi internaţionali. Faptul că Anglia, spălîndu-se fariseic pe mîini, păstrează o neutralitate vădit prietenească faţă de reacţionarii persani şi de partizanii absolutismului este un fenomen oarecum de alt gen. Burghezii liberali englezi, înfuriaţi de creşterea mişcării muncitoreşti la ei acasă, speriaţi de avîntul luptei revoluţionare în India, dovedesc tot mai des, mai făţiş şi mai accentuat că „personalităţile" politice europene cele mai „civilizate", care au trecut prin cea mai înaltă şcoală a constituţionalismului, devin nişte *fiare* atunci cînd masele încep să se trezească, să lupte împotriva capitalului, împotriva sistemului colonial capitalist, adică a siste-

www.dacoromanica.ro

mului de înrobire, de jaf şi de violenţă. E grea situaţia revoluţionarilor persani în ţara pe care erau aproape gata s-o împartă între ei stăpînii Indiei, pe de o parte, şi guvernul contrarevoluţionar din Rusia, pe de altă parte. Dar lupta îndîrjită de la Tavriz, faptul că revoluţionarilor le-a surîs în repetate rînduri norocul, deşi se părea că sînt definitiv zdrobiţi, dovedeşte că, cu tot ajutorul Leahovilor [14] ruşi şi al diplomaţilor englezi, başbuzucii şahului întîmpină o foarte puternică rezistenţă de jos. O mişcare revoluţionară care poate da o ripostă armată încercărilor de restaurare, care sileşte pe eroii unor asemenea încercări să ceară ajutor străinilor nu poate fi nimicită, şi, în aceste condiţii, cel mai deplin triumf al reacţiunii persane s-ar dovedi a fi numai ajunul unor noi revolte populare.

În Turcia, mişcarea revoluţionară din armată, condusă de junii turci, a fost încununată de victorie. E drept că această victorie nu este decît o jumătate de victorie sau chiar o parte mai mică dintr-o victorie, deoarece Nicolae al II-lea al Turciei a scăpat deocamdată numai cu promisiunea de a restaura faimoasa constituţie turcă. Dar astfel de jumătăţi de victorie în revoluţii, astfel de concesii făcute la repezeală de puterea veche constituie cea mai sigură chezăşie a unor noi peripeţii ale războiului civil, peripeţii mult mai hotărîtoare, mai acute şi care vor antrena mase mai largi ale poporului. Iar pentru popoare şcoala războiului civil nu rămîne fără urme. Aceasta este o şcoală grea şi ea implică *în mod inevitabil* victorii ale contrarevoluţiei, dezmăţul reacţionarilor înrăiţi, reprimarea sălbatică a răsculaţilor de către puterea veche etc. Dar numai nişte pedanţi inveteraţi, nişte mumii ramolite se pot tîngui de faptul că popoarele urmează această şcoală chinuitoare; această şcoală învaţă clasele asuprite cum se duce războiul civil, le învaţă cum se obţine victoria în revoluţie, concentrează în masele sclavilor de astăzi acea ură pe care veşnic o poartă în ei sclavii oropsiţi, obtuzi, ignoranţi, ură care duce la înfăptuirea unor măreţe fapte istorice de către sclavii care au devenit conştienţi de ruşinea robiei lor.

În India, sclavii indigeni ai capitaliştilor englezi „civilizaţi" pricinuiesc în ultimul timp o îngrijorare neplăcută

www.dacoromanica.ro

„stăpînilor" lor. Se ţin lanţ violenţele şi jaful care poartă numele de sistemul de guvernare engleză a Indiei. Nicăieri în lume — cu excepţia Rusiei, firește — masele nu duc o existenţă atît de mizeră, populaţia nu îndură o foamete atît de cronică ca în India. Personalităţile cele mai liberale şi mai radicale din Britania liberă, de felul lui John Morley — o autoritate pentru cadeţii ruşi şi neruşi, o stea a publicisticii „progresiste" (în realitate un om care se tîrăşte în faţa capitalului) —, în calitate de guvernanţi ai Indiei se transformă în adevăraţi Ginghis-hani în stare să sancţioneze toate măsurile „de liniştire" a populaţiei ce le-a fost încredinţată, mergînd pînă la *biciuirea* protestatarilor politici! Micul săptămînal al social-democraţilor englezi, „Justice" [15] („Dreptatea"), *este interzis* în India de aceşti ticăloşi liberali şi „radicali" de tipul lui Morley. Iar atunci cînd Keir Hardie, membru în parlamentul englez, conducătorul „Partidului laburist independent" (Independent Labour Party), a avut îndrăzneala să vină în India şi să vorbească indigenilor despre revendicările cele mai elementare ale democraţiei, întreaga presă burgheză engleză a început să urle împotriva „rebelului". Şi acum cele mai influente ziare engleze vorbesc scrîşnind din dinţi despre „agitatorii" care tulbură liniştea Indiei, şi salută sentinţele pur-ruseşti, à la Pleve, ale judecătorilor, precum şi măsurile administrative de reprimare luate împotriva publiciştilor democraţi indieni. Dar în India începe să se ridice strada în apărarea publiciştilor şi conducătorilor *ei* politici. Mîrşava sentinţă pronunţată de şacalii englezi împotriva democratului indian Tilak, condamnat la deportare pe un termen îndelungat — interpelarea făcută zilele acestea în Camera comunelor din Anglia a scos la iveală că juraţii indieni s-au pronunţat pentru achitare, sentinţa de acuzare fiind obţinută datorită *voturilor juraţilor englezi!* —, această răzbunare a lacheilor sacului cu bani împotriva unui democrat a provocat demonstraţii de stradă şi o grevă la Bombay. Şi în India proletariatul s-a ridicat pînă la nivelul luptei politice conştiente de masă; şi din moment ce aşa stau lucrurile înseamnă că s-a terminat cu rînduielile engleze-ruseşti din India! Jefuirea colonială a ţărilor asiatice de către europeni a făcut ca una dintre aceste ţări,

www.dacoromanica.ro

Japonia, să se călească, ceea ce i-a permis să repurteze mari victorii militare care i-au asigurat o dezvoltare națională de sine stătătoare. Nu încape îndoială că jefuirea seculară a Indiei de către englezi, lupta actuală a acestor europeni „înaintați" împotriva democrației persane și indiene va face ca milioane și zeci de milioane de proletari din Asia *să se călească*, să se călească pentru o luptă tot atît de victorioasă (ca și a japonezilor) împotriva asupritorilor. Muncitorul european conștient are de pe acum tovarăși în Asia, și numărul acestor tovarăși va crește văzînd cu ochii.

În ultimele luni mișcarea revoluționară împotriva feudalismului din China s-a manifestat și ea deosebit de puternic. E drept că nu se poate spune încă nimic precis tocmai despre această mișcare — există atît de puține date referitoare la această mișcare și atît de multe știri referitoare la răzmeriţele din diferite regiuni ale Chinei —, dar creșterea impetuoasă a „spiritului nou" și a „adierilor europene" în China, mai ales după războiul ruso-japonez, nu poate fi pusă la îndoială, prin urmare și transformarea vechilor răzmeriţe din China într-o mișcare democratică conștientă este inevitabilă. Faptul că de data aceasta unii participanți la jaful colonial se simțeau neliniștiți se vede din comportarea francezilor în Indochina: *ei au dat ajutor* „puterii istorice" din China la reprimarea revoluționarilor! Ei se temeau deopotrivă pentru integritatea posesiunilor „lor" din Asia, aflate în vecinătate.

Dar nu numai posesiunile din Asia provoacă îngrijorare burgheziei franceze. Baricadele de la Villeneuve-Saint-Georges, din apropierea Parisului, împușcarea greviștilor care au ridicat aceste baricade (joi 30 (17) iulie), aceste evenimente au dovedit o dată mai mult ascuțirea luptei de clasă în Europa. Clemenceau, radicalul care conduce Franța în numele capitaliștilor, se străduiește de zor să spulbere ultimele rămășițe de iluzii burghezo-republicane în rîndurile proletariatului. Împușcarea muncitorilor de către armată, care acționează din ordinul guvernului „radical", a devenit în timpul lui Clemenceau un fenomen aproape mai frecvent decît a fost înainte. Din această cauză socialiștii francezi l-au poreclit pe Clemenceau „Rosul", iar acum, cînd agenții, jandarmii și generalii lui au făcut din nou să curgă sîngele muncitorilor, socialiștii își

www.dacoromanica.ro

amintesc de cuvintele spuse cîndva de el, cel mai progresist republican burghez, unor delegaţi ai muncitorilor: „nu ne aflăm de aceeaşi parte a baricadei". Într-adevăr, proletariatul francez şi cei mai extremişti republicani burghezi se situează acum definitiv de o parte şi de alta a baricadei. Clasa muncitoare din Franţa şi-a vărsat din belşug sîngele pentru a cuceri şi a apăra republica, iar astăzi, pe terenul regimului republican care s-a statornicit pe deplin, se apropie tot mai mult lupta hotărîtă între proprietari şi oamenii muncii. „N-a fost un simplu masacru — scrie „l'Humanité"[16] despre ziua de 30 iulie —, a fost o părticică dintr-o bătălie". Generalii şi poliţiştii voiau cu orice chip să-i provoace pe muncitori şi să transforme demonstraţia paşnică, neînarmată într-un măcel. Dar după ce armata a înconjurat din toate părţile pe greviştii şi manifestanţii, după ce a atacat oameni neînarmaţi, ea a întîmpinat rezistenţă, s-au ridicat de îndată baricade şi lucrurile au ajuns la evenimentele care frămîntă întreaga Franţă. Aceste baricade din scîndurele erau ridicul de slabe, scrie acelaşi ziar. Dar nu asta este important. Important este faptul că în timpul celei de-a treia republici se pierduse obiceiul baricadelor. Acum „Clemenceau introduce din nou acest obicei", şi el vorbeşte tot atît de făţiş despre acest lucru cum vorbeau „călăii din iunie 1848 şi Galiffet în 1871" despre războiul civil.

Şi nu numai presa socialistă aminteşte, cu prilejul evenimentelor din 30 iulie, aceste măreţe date istorice. Ziarele burgheze se năpustesc cu o furie turbată asupra muncitorilor, acuzîndu-i că s-au comportat ca şi cum ar fi fost gata să înceapă revoluţia socialistă. Unul dintre aceste ziare relatează un episod neînsemnat, dar caracteristic, care ilustrează starea de spirit a celor două părţi. Cînd pe lîngă generalul Virvaire, care comanda atacul împotriva greviştilor, au trecut nişte muncitori ducînd pe un tovarăş de-al lor rănit, din mulţimea manifestanţilor s-au auzit strigăte: „Saluez!" („daţi onorul"). Şi un general al republicii burgheze a dat onorul inamicului rănit.

Ascuţirea luptei proletariatului împotriva burgheziei se observă în toate ţările capitaliste înaintate, iar deosebirea de condiţii istorice, de regim politic şi de forme ale mişcării muncitoreşti determină faptul că aceeaşi tendinţă se

www.dacoromanica.ro

manifestă în mod diferit. În America și în Anglia, unde există libertate politică deplină, unde în rîndurile proletariatului nu există de loc sau în orice caz nu există o tradiție revoluționară și socialistă cît de cît vie, această ascuțire se manifestă prin intensificarea mișcării împotriva trusturilor, în dezvoltarea extraordinară a socialismului și în atenția crescîndă pe care i-o acordă clasele avute, în trecerea organizațiilor muncitorești, uneori pur economice, la o luptă politică proletară independentă și sistematică. În Austria și în Germania, în parte și în țările scandinave, ascuțirea luptei de clasă își găsește expresia în lupta electorală, în relațiile între partide, în unirea tuturor burghezilor de diferite nuanțe împotriva dușmanului comun — proletariatul —, în intensificarea represiunilor judiciare și polițienești. Cele două lagăre dușmane își sporesc încet, dar necontenit forțele, își întăresc organizațiile, divergențele dintre ele devin tot mai pronunțate în toate domeniile vieții sociale, de parcă s-ar pregăti în tăcere și concentrat în vederea unor bătălii revoluționare viitoare. În țările romanice — Italia și, în special, Franța — ascuțirea luptei de clasă se manifestă în explozii deosebit de vijelioase, vehemente, uneori direct revoluționare, cînd ura ascunsă pe care proletariatul o nutrește față de asupritorii lui izbucnește cu o forță neașteptată, iar decorul „pașnic“ al luptei parlamentare este înlocuit cu scene de adevărat război civil.

Mișcarea revoluționară internațională a proletariatului nu se desfășoară și nu se poate desfășura uniform, ea nu îmbracă și nu poate îmbrăca forme identice în diferitele țări. Folosirea deplină și multilaterală a tuturor posibilităților pe toate tărîmurile de activitate se obține numai ca un rezultat al luptei de clasă a muncitorilor din diferite țări. Fiecare țară aduce particularitățile ei prețioase, originale în torentul general, dar în fiecare țară în parte mișcarea suferă de o anumită unilateralitate, de anumite lipsuri teoretice sau practice ale diferitelor partide socialiste. În general vedem limpede uriașul pas înainte făcut de socialismul internațional, unirea strînsă a armatelor de milioane ale proletariatului într-o serie întreagă de ciocniri concrete cu dușmanul, apropierea luptei hotărîtoare împo-

www.dacoromanica.ro

triva burgheziei, — luptă care este cu mult mai bine *pregătită* de către clasa muncitoare decît pe vremea Comunei, această ultimă mare insurecție a proletarilor.

Și acest pas înainte făcut de întregul socialism internațional, paralel cu ascuțirea luptei democrat-revoluționare în Asia, pune revoluția rusă în condiții deosebite și deosebit de grele. Revoluția rusă are un mare aliat internațional atît în Europa cît și în Asia, dar cu toate acestea, și *tocmai din această cauză*, ea are nu numai un dușman național — în Rusia — , ci și un dușman *internațional*. Reacția împotriva luptei în continuă creștere a proletariatului este inevitabilă în toate țările capitaliste, și această reacție unește guvernele burgheze din întreaga lume împotriva oricărei mișcări populare, împotriva oricărei revoluții atît din Asia, cît mai ales din Europa. Oportuniștii din partidul nostru, întocmai ca și majoritatea intelectualilor liberali ruși, visează și acum o revoluție burgheză în Rusia care „să nu îndepărteze" burghezia, să nu o sperie, să nu dea naștere unei reacții „excesive", să nu ducă la luarea puterii de către clasele revoluționare. Speranțe deșarte! Utopie filistină! Cantitatea de material inflamabil sporește cu atîta repeziciune în toate statele înaintate din lume, incendiul se extinde atît de evident în majoritatea statelor din Asia care pînă mai ieri erau cufundate într-un somn adînc, încît creșterea reacției din partea burgheziei internaționale și ascuțirea oricărei revoluții naționale sînt absolut inevitabile.

Contrarevoluția din Rusia nu îndeplinește și nu poate îndeplini sarcinile istorice ale revoluției noastre. În mod inevitabil, burghezia rusă este atrasă tot mai mult spre curentul antiproletar și antidemocrat internațional. Nu pe aliații liberali trebuie să conteze proletariatul rus. El trebuie să-și urmeze în mod independent calea spre victoria deplină a revoluției, sprijinindu-se pe necesitatea rezolvării prin violență a problemei agrare în Rusia de către masele țărănești înseși, ajutîndu-le pe acestea să răstoarne dominația moșierilor ultrareacționari și a absolutismului ultrareacționar, punîndu-și ca sarcină înfăptuirea în Rusia a dictaturii democratice a proletariatului și a țărănimii, fără a uita că lupta lui și victoriile lui sînt indisolubil le-

www.dacoromanica.ro

gate de mișcarea revoluționară internațională. Mai puține iluzii în privința liberalismului burgheziei contrarevoluționare (și a burgheziei din Rusia, și a celei din întreaga lume). Mai multă atenție față de dezvoltarea proletariatului revoluționar internațional!

„Proletarii" nr. 33
din 23 iulie (5 august) 1908

Se tipărește după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 15, pag. 159-165

www.dacoromanica.ro

EVENIMENTELE DIN BALCANI ŞI DIN PERSIA

În ultima vreme, nu numai presa politică din Rusia, dar şi cea din întreaga Europă este plină de ştiri cu privire la evenimentele din Balcani. Cîtva timp primejdia unui război european părea foarte apropiată, şi chiar acum, cînd este mult mai probabil ca totul să se limiteze la această zarvă şi la acest tărăboi şi să nu se ajungă la un război, această primejdie este totuşi departe de a fi înlăturată.

Să aruncăm o privire generală asupra caracterului crizei şi asupra sarcinilor pe care le pune ea în faţa partidului muncitoresc rus.

Războiul ruso-japonez şi revoluţia rusă au fost un imbold deosebit pentru trezirea la viaţa politică a popoarelor asiatice. Dar această trezire s-a extins atît de lent de la o ţară la alta, încît contrarevoluţia rusă a avut şi continuă să aibă un rol aproape hotărîtor în Persia, iar revoluţie turcă a întîmpinat în calea ei, încă de la început, o coaliţie contrarevoluţionară de state, în frunte cu Rusia. E drept că la prima vedere această ultimă afirmaţie e în contradicţie cu tonul general al presei europene şi al declaraţiilor diplomatice, căci, dacă ar fi să ascultăm ce se spune în aceste declaraţii, să dăm crezare articolelor apărute în diferite oficioase, toată lumea nutreşte o deosebită „simpatie“ pentru Turcia cea nouă, toată lumea nu doreşte altceva decît consolidarea şi dezvoltarea regimului constituţional din Turcia şi nu ştie cum să mai ridice în slăvi „moderaţia“ junilor turci burghezi[17].

Dar toate aceste vorbe nu sînt decît o mostră de josnică făţărnicie burgheză practicată de actualele guverne reacţionare şi de actuala burghezie reacţionară din Europa. În

www.dacoromanica.ro

realitate nici o ţară europeană care îşi zice democraţie, nici un partid burghez din Europa care se intitulează democratic, progresist, liberal, radical etc. nu şi-a dovedit prin nimic dorinţa sa reală de a ajuta revoluţia turcă, de a contribui la victoria ei, la consolidarea ei. Dimpotrivă, toate *se tem* de succesul revoluţiei turce, căci acest succes ar însemna, în mod inevitabil, pe de o parte, o dezvoltare a tendinţelor spre autonomie şi adevărată democraţie la toate popoarele balcanice, iar pe de altă parte victoria revoluţiei persane, un nou impuls dat mişcării democratice din Asia, intensificarea luptei pentru independenţă în India, instaurarea unui regim de libertate pe o imensă întindere la hotarele Rusiei, prin urmare crearea unor noi condiţii care ar îngreuia ţarismului ultrareacţionar posibilitatea de a-şi desfăşura politica sa şi ar înlesni avîntul revoluţiei în Rusia etc.

Esenţa fenomenelor care se produc acum în Balcani, în Turcia şi în Persia constă în coaliţia contrarevoluţionară a puterilor europene *împotriva* democratismului în plină creştere din Asia. Toate eforturile guvernelor noastre şi toată propaganda „marilor“ ziare europene se reduc la estomparea acestui fapt, la derutarea opiniei publice, la camuflarea — cu ajutorul discursurilor ipocrite şi al tertipurilor diplomatice — a *coaliţiei contrarevoluţionare* a aşaziselor naţiuni civilizate din Europa împotriva naţiunilor mai puţin civilizate din Asia, care luptă cu atîta ardoare pentru democratism. Întreaga esenţă a politicii proletariatului în momentul de faţă constă în a smulge masca burgheziei ipocrite, în a denunţa, în faţa maselor largi populare, reacţionarismul guvernelor europene, care, de teama luptei proletare la ele acasă, îndeplinesc — şi ajută şi altora să îndeplinească — rolul de jandarm faţă de revoluţia din Asia.

Reţeaua de intrigi cu care a învăluit Europa toate evenimentele din Turcia şi din Balcani este extrem de deasă, şi publicul mic-burghez cade lesne în plasa diplomaţilor care se străduiesc să-i abată atenţia asupra unor fleacuri, a unor amănunte, asupra unor aspecte izolate ale evenimentelor în curs de desfăşurare, care se străduiesc să întunece sensul întregului proces în ansamblu. Dimpotrivă, sarcina noastră, a social-democraţiei internaţionale, este de a lămuri poporului tocmai legătura generală dintre eve-

www.dacoromanica.ro

nimentele care au loc, direcţia principală şi substratul tuturor acestor evenimente.

Concurenţa dintre puterile capitaliste care vor „să smulgă o bucată", să-şi extindă dominaţia şi să-şi sporească coloniile lor, apoi teama de o mişcare democratică de sine stătătoare în rîndurile popoarelor dependente sau „tutelate" de Europa, — iată cele două forţe motrice ale întregii politici europene. Li se aduc laude junilor turci pentru că sînt moderaţi şi reţinuţi, cu alte cuvinte este lăudată revoluţia turcă pentru faptul că e slabă, că nu trezeşte păturile de jos ale poporului, că nu duce la o reală independenţă a maselor, că e ostilă luptei proletare care începe acum în imperiul otoman, dar în acelaşi timp Turcia continuă să fie prădată ca şi înainte. Este lăudată revoluţia turcă pentru că poate fi continuată jefuirea, ca şi mai înainte, a posesiunilor turceşti. Sînt lăudaţi junii turci dar continuă se se ducă o politică prin care se urmăreşte, în modul cel mai evident, *împărţirea Turciei*. De aceea e cît se poate de justă şi de nimerită observaţia făcută în această privinţă de „Ziarul popular din Leipzig"[18], organul social-democraţilor locali.

„În mai 1791, oameni de stat clarvăzători şi cu adevărat preocupaţi de binele patriei au efectuat o reformă politică în Polonia. Regele Prusiei şi împăratul Austriei au lăudat constituţia din 3 mai şi au salutat-o ca pe un lucru «care este spre binele statului vecin». Întreaga lume a ridicat în slăvi pe reformatorii polonezi pentru «moderaţia» de care dăduseră dovadă, spre deosebire de teribilii iacobini din Paris... La 23 ianuarie 1793 Prusia, Austria şi Rusia au semnat tratatul cu privire la împărţirea Poloniei!

În august 1908 junii turci au efectuat o reformă politică a cărei desfăşurare a decurs neobişnuit de lin. Întreaga lume i-a lăudat pentru «moderaţia» plină de decenţă de care au dat dovadă, spre deosebire de teribilii socialişti din Rusia... În octombrie 1908 se produc o serie de evenimente care, toate, duc la împărţirea Turciei".

Într-adevăr, ar fi pur şi simplu o dovadă de copilărie din partea cuiva dacă i-ar trece prin minte să dea crezare *vorbelor* diplomaţilor fără a ţine seama de *faptele* lor, de acţiunile colective întreprinse de puterile respective împotriva Turciei revoluţionare. E de ajuns să punem faţă în faţă *faptul* întrevederii şi tratativelor duse de miniştrii afacerilor externe, de conducătorii unor state cu evenimentele care au urmat, pentru ca încrederea naivă în de-

www.dacoromanica.ro

claraţiile diplomaţilor să se împrăştie ca fumul. În august şi septembrie, adică după revoluţia junilor turci şi înainte de declaraţiile Austriei şi Bulgariei, asistăm la o întrevedere a domnului Izvolski cu regele Eduard la Karlsbad şi cu Clemenceau, premierul Republicii Franceze, la Marienbad; la o întrevedere între von Ehrental, ministrul afacerilor externe al Austriei, şi Tittoni, ministrul afacerilor externe al Italiei, la Salzburg; apoi la o întrevedere între Izvolski şi Ehrental, la 15 septembrie, la Buhloe; la o întrevedere între Ferdinand, prinţul Bulgariei, şi Franz Iosif la Budapesta; la o întrevedere a lui Izvolski cu von Schoen, ministrul afacerilor externe al Germaniei, şi apoi cu Tittoni şi cu regele Italiei.

Aceste fapte vorbesc de la sine. *Înainte* de declaraţiile Austriei şi Bulgariei, *tot ce era esenţial* fusese discutat în modul cel mai conspirativ şi mai direct în cadrul unor întrevederi personale *între* regii şi miniştrii celor *şase* puteri: Rusia, Austria, Germania, Italia, Franţa şi Anglia. Ciorovăiala care s-a stîrnit *după aceea* în coloanele ziarelor pentru a stabili dacă e adevărat sau nu ceea ce a spus Ehrental, anume că Italia, Germania şi Rusia şi-au dat consimţămîntul la anexarea (alipirea) Bosniei şi Herţegovinei de către Austria, nu este altceva decît *o curată comedie*, *o curată şarlatanie*, de care se lasă înşelaţi numai filistinii liberali. Trăgătorii de sfori ai politicii externe a statelor europene — Izvolski, Ehrental şi toată această bandă de tîlhari încoronaţi, împreună cu miniştrii lor, intenţionat au aruncat un os presei: poftiţi, domnilor, încăieraţi-vă între voi pentru a stabili cine pe cine a înşelat şi cine pe cine a nedreptăţit: Austria pe Rusia, Bulgaria pe Austria etc., cine a fost „primul" care a rupt tratatul de la Berlin[19], cine — şi în ce fel — îşi manifestă atitudinea faţă de planul conferinţei puterilor etc. etc. Poftim, distraţi opinia publică cu aceste interesante şi importante — într-adevăr, foarte importante! — probleme. Tocmai de aşa ceva avem nevoie pentru a ascunde ceea ce este *esenţial şi principal*: acordul care s-a şi stabilit în prealabil în chestiunile esenţiale, adică în privinţa acţiunilor care trebuie întreprinse împotriva revoluţiei junilor turci, măsurile ulterioare în vederea împărţirii Turciei, revizuirea într-o formă sau alta a problemei Dardanelelor, permisiunea

www.dacoromanica.ro

acordată ţarului rus ultrareacţionar de a înăbuşi revoluţia persană. Iată ce este esenţial aici, iată de ce avem noi într-adevăr nevoie şi ceea ce facem noi, conducătorii burgheziei reacţionare din întreaga Europă. Cît despre prostănacii liberali din presă şi din parlamente, ei n-au decît să flecărească cît or vrea pe tema: cum a început, cine şi ce a spus, — şi să stabilească sub ce formă trebuie definitiv întocmită, semnată şi înfăţişată întregii lumi politica colonială de jaf şi de înăbuşire a mişcărilor democratice.

Presa liberală din toate statele mari ale Europei — în afară de cea din Austria, statul cel mai „sătul" în momentul de faţă — e plină de învinuiri la adresa guvernelor *respective*, care, după părerea ei, nu ţin îndeajuns seamă de interesele *lor* naţionale. Liberalii din fiecare ţară prezintă ţara şi guvernul lor ca fiind cele mai nepricepute, cele mai înşelate şi pretind că ele „au profitat" cel mai puţin de pe urma situaţiei etc. Tocmai o asemenea politică duc şi cadeţii noştri, care de multă vreme au ajuns să spună că succesele Austriei le inspiră „invidie" (cum s-a exprimat textual domnul Miliukov). Toată această politică a burghezilor liberali în general, şi politica cadeţilor noştri în special, denotă cea mai dezgustătoare ipocrizie, cea mai josnică trădare a intereselor reale ale progresului şi libertăţii. Căci, în primul rînd, această politică întunecă conştiinţa democratică a maselor populare, trecînd sub tăcere complotul guvernelor reacţionare; în al doilea rînd, ea împinge fiecare ţară pe calea aşa-zisei politici externe active, adică încuviinţează sistemul jafului colonial şi amestecul marilor puteri în treburile Peninsulei balcanice, amestec întotdeauna reacţionar; în al treilea rînd, această politică face pur şi simplu jocul reacţiunii, cointeresînd popoarele în chestiunea: cît vom obţine „noi", cît ne va reveni „nouă" la împărţeală, cît vom reuşi „noi" să scoatem. Tocmai în acest moment guvernele reacţionare au nevoie, mai mult decît de orice, să poată invoca „opinia publică" în sprijinul cuceririlor sau al revendicărilor lor de „compensaţii" etc. Iată — spune fiecare — presa din ţara mea mă acuză că sînt prea dezinteresat, că nu apăr îndeajuns interesele naţionale, că sînt conciliant; ea ameninţă cu războiul, prin urmare revendicările mele, fiind cît se poate de „modeste şi juste", trebuie să fie pe de-a-ntregul satisfăcute!

www.dacoromanica.ro

Politica dusă de cadeţii ruşi, ca şi aceea pe care o practică burghezii liberali din Europa, înseamnă servilism faţă de guvernele reacţionare, înseamnă apărarea cotropirilor coloniale, a jafului şi amestecului în treburile altor ţări. Politica dusă de cadeţi este cît se poate de dăunătoare, deoarece ea se prezintă sub steagul „opoziţiei", şi în felul acesta derutează pe mulţi, pe foarte mulţi, inspiră încredere celor care nu se încred în guvernul rus, perverteşte conştiinţa maselor. De aceea atît deputaţii noştri din Dumă cît şi toate organizaţiile noastre de partid trebuie să aibă în vedere că nu se poate întreprinde nimic serios în acţiunea de propagandă şi agitaţie social-democrată în legătură cu evenimentele din Balcani fără a explica *atît de la tribuna Dumei* cît şi prin manifeste, şi în diferite adunări *legătura* care există între politica reacţionară a absolutismului şi opoziţia fătarnică a cadeţilor. Nu-i putem explica poporului tot răul pricinuit de politica ţaristă, tot reacţionarismul ei, fără a-i arăta că politica externă a cadeţilor este *în esenţă aceeaşi* cu a ţarismului. Nu putem lupta împotriva şovinismului şi reacţionarismului în politica externă, fără a lupta împotriva frazeologiei, grimaselor, reticenţelor şi manevrelor cadeţilor.

Iată un exemplu din care se vede unde-i poate duce pe unii socialişti spiritul lor conciliant faţă de punctul de vedere al burgheziei liberale. În „Sozialistische Monatshefte"[20] („Revistă lunară socialistă???"), cunoscutul organ al oportuniştilor, Max Schippel scrie în legătură cu criza din Balcani: „Aproape toţi membrii de partid care judecă ar socoti drept o greşeală dacă părerea, care a mai fost expusă o dată, nu de mult, în organul nostru central din Berlin (adică în «Vorwärts»[21]), şi anume părerea că Germania nu are de ce să se amestece în actualele revoluţii din Balcani şi nici în cele viitoare, ar deveni predominantă. Se înţelege, noi nu trebuie să tindem spre cuceriri teritoriale... Totodată însă nu încape îndoială că marile regrupări de state în această regiune — care serveşte drept principală verigă de unire între Europa, întreaga Asie şi o parte din Africa — afectează în modul cel mai direct situaţia noastră internaţională... Deocamdată nu se pune cîtuşi de puţin problema dacă colosul rus reacţionar ar putea avea o importanţă cît de cît hotărîtoare... Noi n-avem nici un motiv să vedem, în

www.dacoromanica.ro

orice împrejurare şi cu orice preţ, ...în Rusia un duşman, aşa cum a considerat-o democraţia din deceniul al 6-lea al secolului trecut" (S. 1.319).

Acest liberal prostuţ care se camuflează sub masca unui socialist n-a observat intrigile reacţionare ale Rusiei îndărătul „grijii" pe care o poartă ea „fraţilor slavi"! Atunci cînd spune: „noi" (în numele burgheziei germane), situaţia „noastră" etc., el nu observă nici lovitura dată revoluţiei junilor turci, nici acţiunile întreprinse de Rusia împotriva revoluţiei persane!

Cuvintele citate mai sus au fost publicate în numărul din 22 octombrie al revistei. La 18 (5) octombrie „Novoe Vremea"[22] a publicat un articol fulminant în legătură cu faptul că la Tavriz „anarhia a atins proporţii extraordinare", că acest oraş ar fi „pe jumătate distrus şi jefuit de revoluţionarii semisălbatici". Precum vedeţi, victoria obţinută de revoluţie la Tavriz împotriva trupelor şahului a provocat imediat furia turbată a oficiosului rusesc. Despre Sattarhan, conducătorul trupelor revoluţionare persane, se vorbeşte în acest articol ca despre „un Pugacev aderbaigean" (Aderbaigean sau Azerbaigean este o provincie din nordul Persiei; principalul ei oraş este Tavriz; după Reclus, populaţia acestei provincii se ridică la aproape $^1/_5$ din întreaga populaţie a Persiei). „Se pune întrebarea — scria „Novoe Vremea" — dacă Rusia va putea să rabde la nesfîrşit toată această situaţie scandaloasă care provoacă ruina comerţului nostru în regiunea de la graniţa persană, al cărui volum reprezintă milioane de ruble?... Nu trebuie să uităm că, sub raport etnografic, toată Transcaucazia răsăriteană şi Aderbaigeanul formează un singur tot... Semiintelectualii tătari din Transcaucazia, uitînd că sînt supuşi ruşi, au manifestat o caldă simpatie faţă de tulburările din Tavriz şi trimit acolo voluntari din rîndurile lor... pentru noi este mult mai important ca Aderbaigeanul vecin cu noi să fie pacificat. Oricît ar fi de regretabil, împrejurările pot sili Rusia, cu toată dorinţa ei de a nu se amesteca, să facă totuşi acest lucru".

La 20 octombrie, ziarul german „Gazeta din Frankfurt"[23] a primit o telegramă din Petersburg în care se spune că, drept „compensaţie" pentru Rusia, se preconizează ocuparea Aderbaigeanului. La 24 (11) octombrie, acelaşi ziar a publi-

www.dacoromanica.ro

cat o telegramă din Tavriz: „*Alaltăieri şase batalioane de infanterie rusă cu cavaleria şi artileria respectivă au trecut graniţa persană şi sînt aşteptate astăzi la Tavriz*".

Trupele ruseşti au trecut graniţa persană în aceeaşi zi în care M. Schippel, repetînd în mod servil asigurările şi *urletele* presei liberale şi poliţiste, spunea muncitorilor germani că însemnătatea Rusiei ca o stîncă a reacţiunii a rămas de domeniul trecutului şi că este greşit a vedea cu orice preţ în Rusia un duşman!

Va urma o nouă măcelărire a revoluţionarilor persani de către trupele lui Nikolai Sîngerosul. După Leahov, care a acţionat neoficial, urmează ocuparea oficială a Aderbaigeanului şi repetarea în Asia a ceea ce a făcut Rusia în Europa în 1849, cînd Nikolai I a trimis trupe împotriva revoluţiei ungare. Pe atunci exista încă în Europa, în rîndul partidelor burgheze, o adevărată democraţie, capabilă să lupte pentru libertate, şi nu numai să pălăvrăgească cu făţărnicie despre ea, aşa cum fac toţi democraţii burghezi din zilele noastre. Pe atunci Rusia trebuia să joace rolul de jandarm al Europei cel puţin împotriva cîtorva ţări europene. Acum *toate* statele mari din Europa, inclusiv republica „democratică" a „roşului" Clemenceau, cărora orice extindere a democraţiei la ei acasă le inspiră o teamă de moarte, întrucît acest lucru ar fi în favoarea proletariatului, *ajută* Rusia să joace rolul de jandarm al Asiei.

Nu încape nici cea mai mică îndoială că din *complotul reacţionar din septembrie* al Rusiei, Austriei, Germaniei, Italiei, Franţei şi Angliei *făcea parte* şi „libertatea de acţiune" a Rusiei împotriva revoluţiei persane. N-are absolut nici o importanţă dacă acest lucru a fost consemnat într-un document secret, care urmează să fie publicat după ce vor trece ani şi ani în vreo culegere de materiale istorice, sau dacă numai Izvolski a spus acest lucru amabililor săi interlocutori, sau dacă aceşti interlocutori înşişi „au lăsat să se înţeleagă" că, iată, noi trecem de la „ocupaţie" la „anexiune", iar dv. poate că veţi trece de la Leahov la „ocupaţie", sau au spus-o altcumva, — toate acestea au o importanţă cu totul neînsemnată. Esenţial este că, oricît de puţin formal ar fi fost complotul contrarevoluţionar din septembrie al marilor puteri, acest *complot este un fapt*, şi pe zi ce trece semnificaţia lui devine tot mai clară. Acesta e un

www.dacoromanica.ro

complot împotriva proletariatului și democrației. E un complot în vederea înăbușirii directe a revoluției din Asia sau în vederea unor lovituri indirecte îndreptate împotriva acestei revoluții. E un complot în vederea continuării jafului colonial și a cuceririlor de teritorii, astăzi în Balcani, mîine în Persia, poimîine, poate, în Asia Mică, în Egipt etc. etc.

Numai revoluția mondială a proletariatului va fi în stare să doboare această forță unită a tîlharilor încoronați și a capitalului internațional. Sarcina imediată a tuturor partidelor socialiste este de a intensifica agitația în mase, de a demasca jocul diplomaților din toate țările și de a înfățișa în mod concret și limpede toate faptele care demască rolul josnic al *tuturor puterilor aliate*, al tuturora deopotrivă, atît al celor care îndeplinesc direct funcția de jandarm cît și al celor care sînt complici, pricteni ai acestui jandarm sau îl finanțează.

Deputaților social-democrați din Dumă — unde se așteaptă și comunicarea lui Izvolski și interpelarea cadeto-octombristă — le revine acum o obligație extrem de grea, dar și extrem de nobilă, de măreață. Ei sînt membri ai unei instituții care ascunde politica principalei puteri reacționare, a principalului complotist al contrarevoluției, și trebuie să găsească în ei priceperea și curajul necesar pentru *a spune tot adevărul*. Într-un moment ca acesta, deputaților social-democrați din Duma ultrareacționară le este dat mult, dar li se și cere mult, căci, în afară de ei, în Dumă *nu are cine* să ridice glasul împotriva țarismului, exprimînd un punct de vedere *neo*octombrist-*cadet*. Iar în astfel de vremuri și în astfel de împrejurări, un „protest" cadet este mai rău decît nimic, căci el nu poate fi altceva decît un protest venit *din rîndurile aceleiași* baite capitaliste de lupi, în numele aceleiași politici de lup.

Să pornească deci la treabă și organizația noastră din Dumă și toate celelalte organizații de partid ale noastre. Agitația în mase capătă acum o însemnătate de o sută de ori mai mare decît în vremuri obișnuite. În actualele condiții, trei împrejurări trebuie să fie puse pe primul plan în întreaga noastră agitație de partid. În primul rînd, în opoziție cu întreaga presă reacționară și liberală — de la ultrareacționari și pînă la cadeți inclusiv — , social-democrația

www.dacoromanica.ro

va demasca jocul diplomatic de-a conferinţele, de-a acordurile, de-a alianţa cu Anglia împotriva Austriei sau cu Austria împotriva Germaniei, sau oricare alte manevre de acest fel. Ceea ce trebuie să facem noi este să arătăm că complotul reacţionar al unor state este *un fapt* care a şi avut loc şi pe care guvernele încearcă, din toate puterile, să-l camufleze prin comedia unor tratative mai deschise. Să luptăm împotriva comediilor diplomatice, să explicăm poporului adevărul, să demascăm reacţiunea antiproletară mondială! In al doilea rînd trebuie să explicăm care sînt roadele, rezultatele reale, şi nu verbale ale acestui complot: lovitura dată revoluţiei turce — contribuţia Rusiei la înăbuşirea revoluţiei persane —, amestecul în treburile altor state şi încălcarea principiului fundamental al democraţiei: dreptul naţiunilor la autodeterminare. Programul nostru, ca şi programul tuturor social-democraţilor din lume, apără acest drept. Şi nu există ceva mai reacţionar decît grija pe care o poartă austriecii, pe de o parte, şi ultrareacţionarii ruşi, pe de altă parte, „fraţilor slavi". Această „grijă" ascunde cele mai josnice intrigi, prin care Rusia şi-a cîştigat de multă vreme faima în Balcani. Această „grijă" se reduce întotdeauna la un atentat împotriva democratismului *real* într-o ţară balcanică sau alta. Singura „grijă" sinceră a puterilor faţă de ţările balcanice ar putea consta în aceasta şi numai în aceasta: să le lase în voia lor, să nu producă perturbări în viaţa lor printr-un amestec din afară, să nu pună beţe în roate revoluţiei turce. Dar, se înţelege, nu de la burghezie poate aştepta clasa muncitoare o asemenea politică!

Toate partidele burgheze — pînă la cele mai liberale şi mai „democratice" prin denumirea lor, printre care se enumeră şi cadeţii noştri — se situează pe punctul de vedere al politicii externe capitaliste. Aceasta este a treia împrejurare asupra căreia social-democraţia trebuie să atragă deosebit de energic atenţia. Liberalii şi partidul cadet[24] sînt în fond tot pentru o întrecere între naţiunile capitaliste, numai că ei preconizează alte forme ale acestei întreceri decît cele pe care le preconizează ultrareacţionarii, numai că ei caută să ajungă la alte acorduri internaţionale decît la cele pe care se sprijină acum guvernul. Şi această luptă liberală împotriva unei forme a politicii externe burgheze şi pentru o altă formă a aceleiaşi politici, aceste reproşuri

www.dacoromanica.ro

pe care liberalii le fac guvernului pentru că se lasă mai prejos de ceilalţi (în ceea ce priveşte jaful şi intervenţia!) exercită în cel mai înalt grad o acţiune de pervertire a maselor. Jos cu toată această politică colonialistă, jos cu întreaga politică de amestec şi de luptă capitalistă pentru acapararea de pămînt străin, de populaţie străină, de noi privilegii, de noi piepe, de strîmtori etc.! Social-democraţia nu împărtăşeşte absurda utopie mic-burgheză a unui progres capitalist „paşnic şi echitabil". Social-democraţia luptă împotriva întregii societăţi capitaliste, ştiind că nu există pe lume alt apărător al păcii şi al libertăţii în afară de proletariatul revoluţionar internaţional.

P. S. Acest articol fusese deja dat la tipar cînd în ziare a apărut o telegramă a *Agenţiei telegrafice din Petersburg* care dezminţea ştirea despre trecerea graniţei persane de către trupele ruseşti. Telegrama a fost publicată de „Frankfurter Zeitung"* din 24. X., ediţia a doua de dimineaţă. În ediţia *a 3-a* a apărut o telegramă din Constantinopol datată 24. X. orele 10 şi 50 minute *seara*. În această telegramă se spune că în seara zilei de 24. X. la Constantinopol s-a aflat că trupele ruseşti au trecut graniţa persană. Presa din străinătate, *afară de cea socialistă*, păstrează deocamdată tăcere în legătură cu invazia trupelor ruseşti în Persia.

În concluzie: nu putem afla deocamdată care e, în definitiv, adevărul exact. În orice caz „dezminţirile" venite din partea guvernului ţarist şi a *Agenţiei telegrafice din Petersburg* nu sînt, bineînţeles, demne de nici o încredere. Că Rusia, cu ştirea marilor puteri, luptă împotriva revoluţiei persane prin toate mijloacele, de la intrigi şi pînă la trimiterea de trupe, acesta este un fapt incontestabil. Incontestabil este de asemenea că ea duce o politică avînd drept obiectiv ocuparea Azerbaigeanului. Şi chiar dacă trupele n-au trecut încă graniţa, s-au şi luat, probabil, toate măsurile în vederea acestui lucru: pînă nu faci foc, nu iese fum.

„Proletarii" nr. 37
din 16 (29) octombrie 1908

Se tipăreşte după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 15, pag. 198—208

---

* „Gazeta din Frankfurt". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

LUI A. M. GORKI

3. I. 1911

Dragă A. M.! De mult aveam de gînd să răspund la scrisoarea d-tale, dar înăsprirea zîzaniei de aici* (s-o ia 100.000 de draci!) m-a împiedicat.

Aş dori foarte mult să mai stăm puţin de vorbă.

Înainte de toate, să nu uit: Tria a fost arestat împreună cu Jordania şi Ramişvili. După ştirile primite e mai mult ca sigur. Păcat. Este un băiat bun. Un revoluţionar.

Cu privire la „Sovremennik"[25]. Citesc astăzi în „Reci"[26] conţinutul primului număr şi înjur de mama focului. Vodovozov despre Muromţev... Kolosov despre Mihailovski, Lopatin: „Nu sînt ai noştri" etc. Cum să nu înjuri? Şi pe d-ta parcă te văd tachinîndu-mă: „Realism, democraţie, spirit de iniţiativă".

Crezi cumva că acestea sînt cuvintele cele mai potrivite? Sînt nişte vorbe *urîte*, folosite de toţi burghezii isteţi din lume, de la cadeţii şi socialiştii-revoluţionari de la noi pînă la Briand sau Millerand de aici, Lloyd George din Anglia etc. Şi vorbele astea sînt urîte, umflate, iar conţinutul promite să fie cadeto-eserist. Şi nu-i bine.

Împărtăşesc întru totul părerea d-tale în ce priveşte Tolstoi — că făţarnicii şi escrocii vor face din el un sfînt. Şi pe Plehanov l-au scos din fire minciunile şi ploconirile în faţa lui Tolstoi; şi în această privinţă sîntem de acord. Pentru aceste minciuni şi pentru această făţărnicie el mustră „Naşa Zarea"[27] în Organul Central (numărul următor), iar eu în „Mîsl"[28] (astăzi a apărut nr. 1. Poţi să ne feliciţi:

* Pungaşul de Trotki îi uneşte pe golosişti şi pe vperedişti împotriva noastră. Război!

www.dacoromanica.ro

avem la Moscova o revistă *a noastră*, marxistă. Ce bucurie a fost astăzi la noi). În „Zvezda"[29] nr. 1 (apărută la Petersburg la 16. XII) a fost publicat de asemenea un foileton reuşit al lui Plehanov, însoţit de o notă *plată* pentru care noi am şi mustrat *pe cei de la redacţie*. A scris-o, probabil, prostul acela de Iordanski împreună cu Bonci! Dar nu văd cine să ducă la „Sovremennik" lupta împotriva „legendei despre Tolstoi şi a religiei sale"? Poate Vodovozov şi Lopatin? Cred că glumeşti!

Faptul că au început să-i bată pe studenţi este, după mine, o consolare, dar lui Tolstoi nu i se poate ierta nici „pasivismul", nici anarhismul, nici narodnicismul, nici religia.

În privinţa donchişotismului social-democraţiei în politica internaţională, mi se pare că n-ai dreptate. Asta-i, doar, o veche afirmaţie a revizioniştilor, potrivit cărora politica colonială ar fi progresistă întrucît sădeşte capitalismul, şi de aceea n-are nici un rost „să-i demascăm lăcomia şi cruzimea", căci „fără aceste însuşiri" capitalul este ca şi „fără mîini".

Ar fi donchişotism şi lamentare numai dacă social-democraţii ar spune muncitorilor că poate exista salvare undeva în afara dezvoltării capitalismului, iar nu prin dezvoltarea capitalismului. Dar noi nu le spunem aşa ceva. Noi le spunem: capitalul vă înghite pe voi, îi va înghiţi pe perşi, îi va înghiţi pe toţi şi va continua să înghită atîta timp cît nu-l veţi răsturna. Acesta-i adevărul. Şi nu uităm să adăugăm: în afară de creşterea capitalismului nu există altă garanţie că-l vom învinge.

Marxiştii nu apără nici o *măsură* reacţionară în genul interzicerii trusturilor, al îngrădirii comerţului şi altele de acest fel. Dar *să-i lăsăm fiecăruia ce-i al său*: Homeakov & Co. să construiască drumuri de fier în Persia sau să-l trimită acolo pe Leahov, iar treaba marxiştilor este *să-i demaşte* în faţa muncitorilor. Capitalismul vă mistuie şi o să vă înghită, vă înăbuşă şi o să vă sugrume; împotriviţi-vă lui!

Împotrivirea faţă de politica colonială şi faţă de jaful internaţional *pe calea* organizării proletariatului, *pe calea* apărării libertăţii luptei proletare *nu frînează* dezvoltarea capitalismului, ci o *grăbeşte*, silindu-l să recurgă la procedee mai civilizate, superioare din punct de vedere tehnic. Există

www.dacoromanica.ro

capitalism şi capitalism. Există capitalismul octombrist, ultrareacţionar, şi capitalismul *narodnic* („realist, democratic", plin de „iniţiativă"). Cu cît *vom demasca* mai viguros capitalismul în faţa muncitorilor pentru „lăcomia şi cruzimea" lui, cu atît îi va fi mai greu capitalismului de prima categorie să se menţină, cu atît va fi mai necesară transformarea lui în capitalism de a doua categorie. Şi asta ne convine nouă, îi convine proletariatului.

Crezi că am căzut în contradicţie prin faptul că la începutul scrisorii consideram cuvintele „realism, democraţie, iniţiativă" drept nişte vorbe urîte, iar acuma le găsesc bune? Nu-i aici nici o contradicţie: ceea ce este rău pentru proletariat este bine pentru burghezie.

Germanii au o revistă model de oportunism: „Revista socialistă lunară" („Sozialistische Monatshefte"). În paginile ei, nişte domni de teapa lui Schippel şi Bernstein atacă de multă vreme politica internaţională a social-democraţiei revoluţionare, afirmînd sus şi tare că politica lor, chipurile, a deviat, semănînd a „văicăreală" a unor oameni „compătimitori". Asta, dragule, nu-i decît o scamatorie a şmecherilor oportunişti. Cere să ţi se procure din Neapole această revistă şi să ţi se traducă articolele lor dacă cumva te interesează politica internaţională. Nu încape îndoială că şi la voi, în Italia, există asemenea oportunişti, — numai marxişti nu sînt în această ţară, iată prin ce este ea antipatică.

Proletariatul internaţional îşi exercită presiunea asupra capitalului în două feluri: prin aceea că îl transformă din octombrist în democratic, şi prin aceea că, alungînd capitalul octombrist *din ţara lui*, îl *mînă* spre barbari. Or, aceasta lărgeşte baza capitalului şi-i apropie moartea. În Europa apuseană aproape nu mai există capital octombrist: aproape tot capitalul a devenit democratic. Capitalul octombrist din Anglia şi din Franţa a plecat în Rusia şi în Asia. Revoluţia rusă şi revoluţia din Asia = lupta pentru înlăturarea capitalului octombrist şi înlocuirea lui cu capital democratic. Iar capitalul democratic = ultimul vlăstar. Mai departe nu are unde să meargă. Mai departe înseamnă pentru el „kaput".

Cum găseşti că arată „*Zvezda*" şi „*Mîsl*"? După mine, cea dintîi spălăcită. A doua este *cu totul* a noastră, ceea ce mă bucură nespus de mult. Numai că au să-i dea repede lovitura.

www.dacoromanica.ro

Spune-mi, te rog, n-ai putea să aranjezi tipărirea cărților mele despre problema agrară la *Znanie*? Vorbește cu Peatnițki. Nu găsesc editor, și basta. Îmi vine să strig „ajutor"[30].

Citesc în post-scriptumul scrisorii d-tale: „tremur de frig și-mi îngheață mîinile", asta mă revoltă. Ce case ticăloase aveți acolo la Capri! Asta-i infamie! La noi, și tot există calorifer, e cald de tot, iar d-tale îți „îngheață mîinile". Nu te da bătut!

O cordială strîngere de mînă. Al d-tale, *Lenin*

Am primit din Bologna invitația de a mă duce la școală (au acolo 20 de muncitori). Am refuzat[31]. Nu vreau să am de-a face cu vperediștii. Vom căuta din nou să aducem pe muncitori aici.

Trimisă din Paris la Capri (Italia)
Publicată pentru prima oară în 1924

Se publică după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 34, pag. 383—385

www.dacoromanica.ro

A VI-a CONFERINȚĂ GENERALĂ („DE LA PRAGA") A P.M.S.D.R.[32]

5—17 (18—30) IANUARIE 1912.

DIN REZOLUȚIILE CONFERINȚEI

CU PRIVIRE LA ABSENȚA DELEGAȚILOR DIN PARTEA CENTRELOR NAȚIONALE LA CONFERINȚA GENERALĂ DE PARTID

Considerînd extrem de importantă întărirea unității muncitorilor social-democrați de toate naționalitățile din Rusia, considerînd absolut necesară stabilirea unității cu „naționalii" în organizațiile locale și întărirea legăturii dintre organizațiile naționale și centrul pe întreaga Rusie, conferința este nevoită totodată să constate cele ce urmează:

1) experiența a dovedit în mod definitiv că este inadmisibilă starea de lucruri din partid în care „naționalii", activînd complet separat de organizațiile din Rusia, aplicau principiul federației de cea mai rea speță, punînd — adeseori independent de voința lor — principalele organizații din Rusia într-o situație în care P.M.S.D.R. nu putea să aducă la îndeplinire cele mai necesare și mai importante inițiative ale partidului, neavînd concursul centrelor naționale, care în practică nu participau în nici un fel la activitatea din Rusia.

2) Unul dintre centrele naționale (al Bundului) a sprijinit fățiș, în ultimul an, pe lichidatori și a încercat să organizeze o sciziune în P.M.S.D.R., iar celelalte (centrul letonilor și al S.D.P.) în momentul hotărîtor s-au dat înlături de la lupta împotriva lichidatorilor, care urmăreau distrugerea partidului.

3) Elementele partinice din organizațiile naționale, și în primul rînd toți muncitorii-partiiți, în măsura în care ajung pînă la ei știri despre viața organizațiilor *din Rusia*, se pronunță în mod hotărît *pentru* unitatea cu organizațiile social-democrate ilegale din Rusia, *pentru* sprijinirea C.O.R. și *pentru* lupta împotriva lichidatorismului.

4) Comitetele Centrale ale tuturor celor trei organizații naționale au fost invitate de trei ori la conferința de partid

www.dacoromanica.ro

(de către Comisia de organizare din străinătate, Comisia de organizare din Rusia şi delegaţii la conferinţă), asigurîndu-li-se deplina posibilitate de a-şi trimite delegaţi.

Avînd în vedere toate acestea şi considerînd imposibil a amîna munca P.M.S.D.R. din cauza lipsei de dorinţă a centrelor naţionale de a-şi trimite delegaţi la conferinţa generală de partid, conferinţa declară că întreaga răspundere pentru neprezentarea „naţionalilor" cade asupra centrelor lor şi însărcinează C.C. al P.M.S.D.R. să depună eforturi susţinute în vederea realizării unităţii şi stabilirii unor relaţii normale cu organizaţiile naţionale care fac parte din P.M.S.D.R.

Conferinţa îşi exprimă convingerea că, în pofida tuturor piedicilor, muncitorii social-democraţi de toate naţionalităţile din Rusia vor lupta strîns uniţi, umăr la umăr, pentru cauza proletară şi împotriva tuturor duşmanilor clasei muncitoare.

CU PRIVIRE LA AGRESIUNEA GUVERNULUI RUS ÎMPOTRIVA PERSIEI

Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia protestează împotriva politicii tîlhăreşti a bandei ţariste care a hotărît să sugrume libertatea poporului persan şi care, în acest scop, nu se dă înlături de la cele mai barbare şi mîrşave acţiuni.

Conferinţa constată că alianţa dintre guvernul rus şi guvernul Angliei, căreia liberalii ruşi îi fac în fel şi chip reclamă şi pe care ei o sprijină prin toate mijloacele, este îndreptată în primul rînd împotriva mişcării revoluţionare a democraţiei din Asia şi că această alianţă face ca guvernul liberal englez să fie complice al barbariilor sîngeroase ale ţarismului.

Conferinţa îşi exprimă toată simpatia faţă de lupta poporului persan, şi în special faţă de lupta partidului social-democrat din Persia, care a adus atîtea jertfe în lupta împotriva agresorilor ţarişti.

CU PRIVIRE LA REVOLUŢIA DIN CHINA

Dată fiind campania dusă de ziarele guvernamentale şi liberale („Reci"), care în interesul capitaliştilor din Rusia fac propagandă ca, profitînd de mişcarea revoluţionară din

www.dacoromanica.ro

China, să i se răpească Chinei regiunile învecinate cu Rusia, conferința constată importanța mondială a luptei revoluționare a poporului chinez care aduce eliberarea Asiei și subminează dominația burgheziei europene, — salută pe republicanii revoluționari din China, exprimînd profunda însuflețire și întreaga simpatie cu care proletariatul din Rusia urmărește succesele poporului revoluționar din China și înfierează comportarea liberalismului rus care sprijină politica de cotropiri a țarismului.

CU PRIVIRE LA POLITICA ȚARISMULUI FAȚĂ DE FINLANDA

Întrunindu-se pentru prima oară după adoptarea de către țarismul rus și Duma contrarevoluționară a legilor care suprimă drepturile și înăbușă libertatea poporului finlandez, conferința P.M.S.D.R. își exprimă deplina sa solidaritate cu partidul social-democrat finlandez frățesc, subliniază identitatea sarcinilor muncitorilor din Finlanda și din Rusia în lupta împotriva guvernului contrarevoluționar rus și a burgheziei contrarevoluționare care calcă în picioare drepturile poporului și își exprimă convingerea fermă că numai prin eforturile comune ale muncitorilor din Rusia și din Finlanda poate fi răsturnat țarismul și poate fi obținută libertatea pentru poporul rus și cel finlandez.

Scris în ianuarie 1912
Publicat în februarie 1912 în broșura: „Conferința generală a Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia". Ed. C. C., Paris

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 17, pag. 415—416, 434—435

www.dacoromanica.ro

DEMOCRAȚIA ȘI NARODNICISMUL ÎN CHINA

Articolul președintelui provizoriu al republicii chineze, Sun Iat-sen, pe care-l luăm din ziarul socialist „Le Peuple" * de la Bruxelles, prezintă un interes cu totul excepțional pentru noi, rușii.

O zicală spune: de departe se vede mai bine. Sun Iat-sen este un extrem de interesant martor „de departe", căci, fiind un om de cultură europeană, el nu cunoaște, pe cît se vede, cîtuși de puțin Rusia. Și iată că acest om de cultură europeană, reprezentant al democrației chineze militante și biruitoare care și-a cucerit republica, ne pune în față — în mod absolut independent de starea de lucruri din Rusia, de experiența, de literatura rusă — probleme pur rusești. Democratul chinez înaintat raționează întocmai ca cel rus. Asemănarea dintre el și narodnicul rus este atît de mare, încît constatăm o deplină identitate a ideilor fundamentale și a unei serii întregi de expresii.

De departe se vede mai bine. Platforma marii democrații chineze — căci articolul lui Sun Iat-sen constituie tocmai o asemenea platformă — ne determină și ne oferă un prilej potrivit de a examina încă o dată, prin prisma noilor evenimente internaționale, problema raportului dintre democratism și narodnicism în cadrul actualelor revoluții burgheze din Asia. Aceasta este una dintre cele mai importante probleme care s-au ridicat în fața Rusiei în epoca ei revoluționară, care a început în 1905. Și nu numai în fața Rusiei, ci și a întregii Asii, după cum reiese din platforma președintelui provizoriu al republicii chineze, mai ales dacă confruntăm

* — „Poporul". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

această platformă cu desfășurarea evenimentelor revoluționare din Rusia, Turcia, Persia, China. Rusia este, fără îndoială, în foarte multe și foarte importante privințe un stat asiatic, și încă unul dintre statele asiatice cele mai barbare, mai medievale și rușinos de înapoiate.

Democrația burgheză din Rusia are un colorit narodnicist — începînd cu îndepărtatul și singuraticul ei precursor, nobilul Herțen, și sfîrșind cu reprezentanții ei de masă, membrii Uniunii țărănești din 1905[33] și deputații trudovici în primele trei Dume din anii 1906—1912. Acum constatăm că democrația burgheză din China are un colorit narodnicist identic. Să vedem, pe baza exemplului lui Sun Iat-sen, în ce constă „semnificația socială" a ideilor generate de profunda mișcare revoluționară a sute și sute de milioane de oameni care intră acum în mod definitiv în torentul civilizației capitaliste mondiale.

Fiecare rînd din platforma lui Sun Iat-sen este pătruns de un democratism combativ, sincer. Ea vădește o deplină înțelegere a faptului că revoluția „rasială" este insuficientă. Nici urmă de apolitism sau măcar de desconsiderare a libertății politice, nu se admite nici o clipă ideea compatibilității absolutismului chinez cu „reforma socială" chineză, cu transformările de ordin constituțional din China etc. Democratism integral cu revendicarea republicii. Abordare directă a problemei situației maselor, a luptei de masă, simpatie caldă față de cei ce muncesc și sînt exploatați, credință în forța lor și în dreptatea cauzei lor.

Avem de-a face cu o ideologie într-adevăr măreață a unui popor într-adevăr mare, care știe nu numai să-și deplîngă sclavia seculară, nu numai să viseze la libertate și egalitate, ci să și *lupte* împotriva asupritorilor de veacuri ai Chinei.

O comparație între președintele provizoriu al republicii din China barbară, amorțită, asiatică și diferiții președinți ai republicilor din Europa, din America, din țările cu o cultură înaintată, se impune de la sine. Președinții de republici *de acolo* sînt toți niște afaceriști, agenți sau marionete în mîinile burgheziei putrede pînă în măduva oaselor, mînjită cu noroi și cu sînge, nu cu sîngele padișahilor și al bogdîhanilor, ci cu sîngele muncitorilor împușcați, în numele progresului și al civilizației, pentru vina de a fi făcut grevă. Președinții de acolo sînt reprezentanți ai bur-

www.dacoromanica.ro

gheziei, care şi-a renegat de multă vreme toate idealurile din tinereţe, care s-a prostituat pînă la capăt, s-a vîndut în întregime milionarilor, miliardarilor, feudalilor îmburgheziţi etc.

Preşedintele provizoriu al republicii din Asia este un democrat revoluţionar, plin de noblețea şi de eroismul caracteristice unei clase care este în ascensiune, şi nu în declin, care nu se teme de viitor, ci are încredere în el şi luptă cu abnegaţie pentru el, care urăşte trecutul şi ştie să înlăture putregaiul mort care înăbuşă tot ce-i viu, şi nu se cramponează de apărarea şi restabilirea trecutului de dragul apărării propriilor privilegii.

Şi atunci? Oare nu înseamnă aceasta că Occidentul materialist a putrezit şi că lumina vine numai de la misticul, religiosul Orient? Nu, tocmai dimpotrivă. Aceasta înseamnă că Orientul a păşit definitiv pe calea Occidentului, că noi *sute şi sute de milioane* de oameni vor participa de azi înainte la lupta pentru idealurile pe care Occidentul le-a atins. A putrezit burghezia occidentală în faţa căreia stă deja groparul ei — proletariatul. Dar în Asia există *încă* o burghezie capabilă să reprezinte democraţia sinceră, combativă, consecventă, un demn tovarăş al marilor propovăduitori şi militanţi din Franţa de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea.

Principalul reprezentant sau principalul reazem social al acestei burghezii asiatice, capabilă încă să înfăptuiască o operă istorică progresistă, este ţăranul. Alături de el există deja şi o burghezie liberală, ai cărei militanţi, de felul lui Iuan Şi-kai, sînt oricînd gata să trădeze: ieri se temeau de bogdîhan, se prosternau în faţa lui; apoi, cînd au văzut forţa şi au simţit victoria democraţiei revoluţionare, l-au trădat pe bogdîhan, iar mîine îi vor trăda pe democraţi pentru a cădea la înţelegere cu vreun vechi bogdîhan sau cu unul nou, „constituţional".

Fără un înalt şi sincer avînt democratic care să înflăcăreze masele muncitoare, făcîndu-le capabile să înfăptuiască minuni, avînt pe care-l întîlnim în fiecare frază din platforma lui Sun Iat-sen, nu ar fi cu putinţă o adevărată eliberare a poporului chinez de sub jugul robiei seculare.

Această ideologie a democratismului combativ se îmbină însă la narodnicul chinez, în primul rînd, cu visări socialiste, cu speranţa că China nu va trece prin capitalism, va pre-

www.dacoromanica.ro

întîmpina capitalismul, iar în al doilea rînd cu planul și preconizarea unei reforme agrare radicale. Aceste două din urmă curente politice-ideologice reprezintă tocmai elementul care formează *narodnicismul* în sensul specific al acestui cuvînt, adică spre deosebire de democratism și în completarea democratismului.

Care este originea și semnificația acestor curente?

Democrația chineză nu putea să răstoarne vechea orînduire din China și să cucerească republica fără un uriaș avînt revoluționar și spiritual al maselor. Acest avînt presupune și generează cea mai sinceră înțelegere pentru situația maselor muncitoare, ura cea mai aprigă față de asupritorii și exploatatorii lor. În Europa și în America însă, de unde chinezii înaintați, *toți* chinezii, în măsura în care au fost cuprinși de acest avînt, și-au împrumutat ideile eliberatoare, este deja la ordinea zilei eliberarea *de* burghezie, adică socialismul. De aici decurge în mod inevitabil simpatia democraților chinezi pentru socialism, socialismul lor *subiectiv*.

Ei sînt subiectiv socialiști, deoarece sînt împotriva asupririi și exploatării maselor. Dar condițiile *obiective* din China, țară înapoiată, agricolă, semifeudală, fac ca în viața poporului chinez de aproape o jumătate de miliard de oameni să fie la ordinea zilei o singură formă bine definită, istoricește specifică a acestei exploatări și asupriri, și anume feudalismul. Feudalismul se bazează pe dominația agriculturii și a economiei naturale; sursa exploatării feudale a țăranului chinez a constituit-o faptul că, într-o formă sau alta, era *legat* de pămînt; reprezentanții politici ai acestei exploatări erau feudalii, toți împreună și fiecare în parte, bogdîhanul fiind capul acestui sistem.

Și iată că din ideile și programele subiectiv-socialiste ale democratului chinez rezultă în fapt programul „schimbării tuturor bazelor juridice" *numai* „ale proprietății imobile", programul desființării *numai* a exploatării feudale.

Aceasta constituie *esența* narodnicismului lui Sun Iat-sen, a programului său progresist, combativ, revoluționar de transformări agrare burghezo-democratice și a teoriei sale pseudosocialiste.

Privită din punctul de vedere al doctrinei, această teorie este teoria unui „socialist"-reacționar mic-burghez. Căci e cu totul reacționar visul că China ar putea „preîntîm-

www.dacoromanica.ro

pina" capitalismul, că în China, datorită înapoierii ei, ar putea fi realizată mai uşor „revoluţia socială" etc. Şi cu o naivitate incomparabilă, feciorelnică se poate spune, Sun Iat-sen spulberă propria sa teorie narodnicistă reacţionară, recunoscînd ceea ce viaţa îl obligă să recunoască, anume că „China se află în ajunul unei gigantice dezvoltări industriale" (adică capitaliste), că în China „comerţul" (adică capitalismul) „va lua o foarte mare amploare", că „peste 50 de ani vom avea multe Şanhaiuri", adică centre cu o populaţie de milioane de oameni, centre ale bogăţiei capitaliste şi ale mizeriei şi sărăciei proletare.

Se pune însă întrebarea — şi aici e miezul problemei, cel mai interesant punct, *în faţa* căruia se opreşte adeseori pseudomarxismul liberal ciuntit şi golit de conţinut —, se pune întrebarea dacă Sun Iat-sen susţine, pe baza teoriei sale economice reacţionare, un program agrar într-adevăr reacţionar.

Tocmai că nu. Dialectica relaţiilor sociale din China constă tocmai în faptul că democraţii chinezi, simpatizînd în mod sincer cu socialismul din Europa, l-au transformat într-o teorie reacţionară şi, *pe baza* acestei teorii reacţionare despre „preîntîmpinarea" capitalismului, promovează un program agrar *pur capitalist*, capitalist la maximum!

Într-adevăr, la ce se reduce „revoluţia economică" despre care Sun Iat-sen vorbeşte în termeni atît de pompoşi şi de obscuri la începutul articolului său?

La trecerea rentei în mîinile statului, adică la naţionalizarea pămîntului pe calea unui impozit unic, în spiritul lui Henri George. „Revoluţia economică" preconizată şi propovăduită de Sun Iat-sen nu conţine absolut nimic altceva *real*.

Diferenţa dintre preţul pămîntului la Şanhai şi preţul pămîntului într-un fund de ţară este o diferenţă în ceea ce priveşte mărimea rentei. Preţul pămîntului este rentă capitalizată. A face ca „diferenţa de preţ" al pămîntului să devină „proprietatea poporului" înseamnă a trece renta, adică proprietatea asupra pămîntului, în mîinile statului, cu alte cuvinte a naţionaliza pămîntul.

Este oare posibilă o atare reformă în cadrul capitalismului? Nu numai că este posibilă, ci ea reprezintă capitalismul cel mai pur, consecvent la maximum, de o desă-

www.dacoromanica.ro

vîrșire ideală. Marx a arătat acest lucru în „Mizeria filozofiei", l-a demonstrat în amănunțime în volumul al III-lea al „Capitalului" și l-a dezvoltat într-un mod cît se poate de concret în polemica cu Rodbertus din „Teorii asupra plusvalorii"[34].

Naționalizarea pămîntului dă posibilitatea desființării rentei absolute, menținînd numai renta diferențială. Înlăturarea la maximum a monopolului feudal și a relațiilor feudale din agricultură, maximum de libertate a circulației comerciale a pămîntului, maximum de ușurință de adaptare a agriculturii la condițiile pieței — iată ce înseamnă, după teoria lui Marx, naționalizarea. Ironia istoriei este că, în numele „luptei împotriva capitalismului" în agricultură, narodnicismul promovează un program agrar a cărui înfăptuire completă ar însemna *cea mai* rapidă dezvoltare a capitalismului în agricultură.

Ce necesitate economică a determinat răspîndirea celor mai înaintate programe burghezo-democratice cu privire la pămînt într-una din cele mai înapoiate țări agrare din Asia? Necesitatea distrugerii feudalismului în toate formele și manifestările lui.

Cu cît China rămînea în urma Europei și a Japoniei, cu atît mai mult era ea amenințată de fărîmițare și destrămare națională. Ea putea fi „înnoită" numai prin eroismul maselor populare revoluționare, capabil să instaureze, în domeniul politic, republica chineză, iar în domeniul agrar să asigure, pe calea naționalizării pămîntului, progresul capitalist cel mai rapid.

Dacă acest lucru va reuși și în ce măsură, asta e altă chestiune. În revoluțiile lor burgheze, diferitele țări au înfăptuit în măsură diferită democratismul agrar și democratismul politic, și aceasta în combinațiile cele mai variate. De hotărît va hotărî situația internațională și raportul dintre forțele sociale din China. Bogdîhanul va uni, probabil, pe feudali, birocrația și clerul chinez și va pregăti restaurația. Iuan Și-kai, reprezentantul burgheziei care din liberal-monarhistă abia a devenit liberal-republicană (pentru multă vreme oare?), va duce o politică de manevrare între monarhie și revoluție. Democrația burgheză revoluționară, reprezentată de Sun Iat-sen, caută, pe bună dreptate, calea de „înnoire" a Chinei în dezvoltarea la maximum a inițiativei, hotă-

www.dacoromanica.ro

rîrii şi îndrăznelii maselor ţărăneşti în domeniul reformelor politice şi agrare.

În sfîrşit, în măsura în care va creşte în China numărul Şanhaiurilor, va creşte şi proletariatul chinez. El va crea, probabil, un partid muncitoresc social-democrat de un fel sau altul, care, criticînd utopiile mic-burgheze şi vederile reacţionare ale lui Sun Iat-sen, desigur că va alege, va păstra şi va dezvolta cu multă grijă sîmburele democrat-revoluţionar al programului lui politic şi agrar.

„Nevskaia Zvezda" nr. 17
din 15 iulie 1912
Semnat: V l. I l i n

Se tipăreşte după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 18, pag. 143—149

www.dacoromanica.ro

CHINA ÎNNOITĂ

Înaintata şi civilizata Europă nu manifestă interes pentru înnoirea Chinei. Patru sute de milioane de asiatici înapoiaţi şi-au dobîndit libertatea şi s-au trezit la viaţa politică. *Un sfert* din populaţia globului a trecut, ca să zicem aşa, de la somnolenţă la lumină, la mişcare, la luptă.

Civilizatei Europe puţin îi pasă de acest lucru. Nici măcar republica franceză n-a recunoscut încă în mod oficial republica chineză! În Camera deputaţilor din Franţa se va face în curînd o interpelare în legătură cu această chestiune.

Cum se explică această indiferenţă a Europei? Se explică prin faptul că în Apus domneşte pretutindeni burghezia imperialistă, pe trei sferturi deja putrezită, gata să-şi vîndă întreaga „civilizaţie" oricărui aventurier dispus să ia măsuri „drastice" împotriva muncitorilor sau să-i asigure cinci copeici profit în plus la fiecare rublă. Această burghezie priveşte China *numai* ca pe o pradă pe care, probabil, acum, după „duioasa strîngere la piept" a Mongoliei de către Rusia, şi-o vor disputa japonezii, englezii, germanii etc.

Dar înnoirea Chinei continuă. Acum încep alegerile pentru parlament, *primul* parlament în această fostă monarhie despotică. Camera inferioară va avea 600 de membri, iar „senatul" 274.

Dreptul de vot *nu e* universal şi *nici* direct. Dreptul de a alege îl au numai persoanele care au împlinit 21 de ani şi locuiesc de cel puţin 2 ani în circumscripţia electorală respectivă şi numai dacă plătesc impozite directe în sumă de circa 2 ruble sau au o avere de circa 500 de ruble. Sînt aleşi întîi delegaţi, care la rîndul lor îi aleg pe deputaţi.

Însuşi acest drept de vot vădeşte existenţa unei alianţe

www.dacoromanica.ro

a țărănimii înstărite și a burgheziei și absența sau o totală neputință a proletariatului.

Același lucru îl indică și caracterul partidelor politice din China. Principalele partide sînt în număr de trei:

1) Partidul „radical-socialist", în care nu există în realitate *nici un fel* de socialism, așa cum nu există nici la „socialiștii-populiști" de la noi (și la $^{9}/_{10}$ din „socialiștii-revoluționari"). Acesta este partidul *democrației* mic-burgheze. Principalele sale revendicări sînt: unirea politică a Chinei, dezvoltarea comerțului și a industriei „în direcție socială" (expresie tot atît de nebuloasă ca și „principiul muncii" și „egalitarismul" narodnicilor și eserilor noștri), menținerea păcii.

2) Cel de-al doilea partid e acela al liberalilor. Ei sînt aliați cu partidul „radical-socialist", formînd împreună cu acesta *„partidul național"*. După toate probabilitățile, acest partid va avea majoritatea în primul parlament chinez. Conducătorul acestui partid este cunoscutul doctor Sun Iat-sen. În momentul de față, el se ocupă în special de elaborarea unui plan de creare a unei întinse rețele de căi ferate (spre cunoștința narodnicilor ruși: Sun Iat-sen face acest lucru *pentru ca* China „să poată evita" capitalismul!).

3) Cel de-al treilea partid se numește „uniunea republicanilor" — un exemplu care arată o dată mai mult cît de înșelătoare sînt firmele în politică! În realitate, el este un partid *conservator*, care se sprijină în primul rînd pe funcționărimea, moșierimea și burghezia din China *de nord*, regiunea cea mai înapoiată. Partidul „național" însă este în primul rînd partidul Chinei *de sud*, regiune mai industrială, mai avansată, mai dezvoltată.

Principalul sprijin al „partidului național" îl constituie masa largă a țărănimii. Conducătorii acestui partid sînt intelectuali care și-au făcut studiile în străinătate.

Libertatea Chinei a fost cucerită de democrația țărănească în alianță cu burghezia liberală. Vor putea oare țăranii, fără a fi conduși de un partid al proletariatului, să-și mențină pozițiile democratice *împotriva* liberalilor, care de-abia așteaptă momentul potrivit pentru a trece la dreapta? Lucrul acesta ni-l va arăta viitorul apropiat.

„Pravda" nr. 163 din 8 noiembrie 1912. Semnat: T.

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 18, pag. 371—372

www.dacoromanica.ro

DIN TEZELE:
„CU PRIVIRE LA UNELE DECLARAȚII PE CARE AR TREBUI SĂ LE FACĂ DEPUTAȚII MUNCITORILOR"[35]

3) A treia teză este teza referitoare la războiul balcanic, la situația internațională și politică externă a Rusiei.

Această temă, extrem de actuală, nu poate fi ocolită. Ea se divide în următoarele probleme:

a) Războiul balcanic. Lozinca creării unei republici federative balcanice trebuie să fie proclamată și de deputatul muncitorilor ruși. Împotriva vrajbei dintre slavi și turci. *Pentru* libertatea și egalitatea în drepturi a *tuturor* popoarelor din Balcani.

b) Împotriva amestecului altor state în războiul balcanic. Raliere obligatorie la demonstrația în favoarea păcii care a avut loc la Basel, la congresul socialist internațional[36]. Război războiului! Împotriva oricărui amestec! Pentru pace! Acestea sînt lozincile muncitorilor.

c) Împotriva politicii externe a guvernului rus în general, menționîndu-se în mod special „poftele" de acaparare (și începutul de acaparare) a Bosforului, a Armeniei turcești, a Persiei, a Mongoliei.

d) Împotriva naționalismului guvernamental, indicîndu-se naționalitățile asuprite: Finlanda, Polonia, Ucraina, evreii etc. Este extrem de important să se menționeze precis lozinca *autodeterminării politice* a tuturor naționalităților, în opoziție cu toate reticențele (cum ar fi: *numai* „egalitatea în drepturi").

e) Împotriva naționalismului liberal, care nu este atît de brutal, dar e periculos în special prin ipocrizia sa, prin felul „rafinat" în care înșală poporul. În ce își găsește expresia acest naționalism liberal (progresist-*cadet*)? — în dis-

www.dacoromanica.ro

cursuri şoviniste despre sarcinile „slavilor", în discursuri despre „sarcinile de mare putere" ale Rusiei, în discursuri pe tema unei înţelegeri între Rusia, Anglia şi Franţa în vederea *jefuirii* altor ţări.

Scris în noiembrie 1912
Publicat pentru prima oară în 1930, în ed. a 2-a şi a 3-a a Operelor lui V.I. Lenin, vol. XVI

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 18, pag. 387—388

www.dacoromanica.ro

COMUNICATUL ŞI REZOLUŢIILE CONSFĂTUIRII COMITETULUI CENTRAL AL P.M.S.D.R. CU UNII ACTIVIŞTI DE PARTID[37]

DIN REZOLUŢIA

DESPRE ORGANIZAŢIILE SOCIAL-DEMOCRATE „NAŢIONALE"

1. Experienţa anului 1912 a confirmat pe deplin justeţea hotărîrii conferinţei din ianuarie (1912) a P.M.S.D.R. cu privire la această problemă[38]. Sprijinirea de către Bund a candidaturii nesocial-democratului Jagello împotriva social-democraţilor polonezi şi încălcarea programului partidului în favoarea naţionalismului de către conferinţa din august (1912) a lichidatorilor[39], Bundului şi social-democraţilor letoni au vădit într-un mod deosebit de concret falimentul total al principiilor federaliste în construirea partidului social-democrat şi caracterul profund dăunător al separatismului organizaţiilor social-democrate „naţionale" pentru cauza proletariatului.

2. De aceea consfătuirea cheamă insistent pe muncitorii de toate naţionalităţile din Rusia să dea cea mai hotărîtă ripostă naţionalismului belicos al reacţiunii, să lupte împotriva tuturor manifestărilor de orice fel ale spiritului naţionalist în rîndurile maselor muncitoare şi să realizeze în fiecare localitate cea mai strînsă unire şi contopire a muncitorilor social-democraţi în organizaţii unice ale P.M.S.D.R., care să ducă munca în fiecare din limbile vorbite de proletariatul local şi să realizeze în fapt unitatea de jos, aşa cum aceasta se face de mult timp în Caucaz.

3. Consfătuirea îşi exprimă regretul profund pentru sciziunea produsă în rîndurile social-democraţiei poloneze, sciziune care slăbeşte extrem de mult lupta muncitorilor social-democraţi din Polonia. Consfătuirea este nevoită să constate că Conducerea centrală a social-democraţiei poloneze, care nu reprezintă în momentul de faţă majoritatea organizaţiilor social-democrate poloneze ale proletariatului polonez, recurge

www.dacoromanica.ro

la mijloace nepermise în lupta împotriva acestei majorități (de pildă suspectarea neîntemeiată a întregii organizații din Varșovia că ar fi o organizație de provocatori). Consfătuirea îndeamnă toate organizațiile de partid care vin în contact cu muncitorii social-democrați polonezi să contribuie la crearea unei adevărate unități a social-democrației poloneze.

4. Consfătuirea relevă îndeosebi oportunismul și lichidatorismul extrem de care sînt pătrunse rezoluțiile ultimei conferințe (a IX-a) a Bundului, care a înlăturat lozinca republicii și a pus pe planul al doilea munca ilegală, dovedind că a dat uitării sarcinile revoluționare ale proletariatului. Aceeași condamnare o merită împotrivirea Bundului la unirea tuturor muncitorilor social-democrați din diferite localități (la Varșovia, Lodz, Vilno etc.), unire asupra căreia, începînd din 1906, P.M.S.D.R. a insistat în repetate rînduri la congresele și conferințele sale.

5. Consfătuirea salută pe muncitorii social-democrați revoluționari din organizația letonă, care duc o propagandă perseverentă în spirit antilichidatorist, și-și exprimă regretul pentru faptul că C.C. al social-democrației letone înclină spre o sprijinire a acțiunilor antipartinice ale lichidatorilor.

6. Consfătuirea își exprimă convingerea fermă că avîntul revoluționar care a început, grevele economice și politice de masă, demonstrațiile de stradă și celelalte forme de luptă revoluționară deschisă a maselor vor contribui la unirea și la contopirea deplină, în cadrul organizațiilor locale, a muncitorilor social-democrați fără nici o deosebire de naționalitate, intensificînd astfel lupta împotriva țarismului, care asuprește toate popoarele din Rusia, și împotriva burgheziei — care se unește — a tuturor națiunilor din Rusia.

Publicată în februarie 1913 în broșură separată în editura C.C. al P. M. S. D. R.

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 18, pag. 434—436

www.dacoromanica.ro

CĂTRE A. M. GORKI

Iubite A. M.!

Văd, amice, că nu eşti de loc cuminte; ce-i cu d-ta? Te-ai surmenat, te simţi obosit, te supără nervii. Asta nu-i treabă. La Capri, şi încă iarna, cînd e, probabil, mai puţină „aglomeraţie", s-ar cuveni să duci o viaţă mai regulată. Dacă nu vede nimeni de d-ta, ai luat-o razna? Pe cuvînt că nu e bine. Ai grijă de d-ta şi fixează-ţi un „prijim"* (regim) mai sever, zău aşa! Să fii bolnav pe timpurile astea e cu desăvîrşire nepermis. Sau poate că ai început să lucrezi nopţile? Şi cînd eram eu la Capri spuneai că numai eu am stricat rînduiala şi că înainte de venirea mea te culcai la timp. Trebuie să te odihneşti şi să-ţi impui neapărat un prijim.

Lui Troianovski şi soţiei lui le voi scrie că ţi-ai exprimat dorinţa să-i vezi. Ar fi într-adevăr bine. Sînt oameni de treabă. La muncă încă nu i-am văzut îndeajuns; dar tot ce ştiu pînă acum despre ei este în favoarea lor. Au şi mijloace. Ar putea să depună o muncă frumoasă şi să facă mult pentru revistă. Soţia lui Troianovski pleacă în curînd în Rusia.

Grozav de mult m-a bucurat pe mine şi pe toţi cei de aici faptul că te *apuci* de „Prosveşcenie". Iar eu — mărturisesc — mă gîndeam că de îndată ce-i voi scrie lui A.M. despre mica sau micuţa noastră revistă, îi va trece cheful. Mă căiesc, mă căiesc pentru aceste gînduri.

Ar fi într-adevăr minunat dacă încetul cu încetul am apropia de noi literaţi şi am urni din loc „Prosveşcenie"! Minunat! Cititorul nostru este un cititor nou, proletar; vom face ca revista să fie ieftină, iar d-ta nu vei publica

* — joc de cuvinte intraductibil: „prijim" — strînsoare. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

decît literatură democratică, fără văicăreli, fără renegare. Vom cimenta rîndurile muncitorilor. Muncitorii de acum se prezintă bine. Cei şase deputaţi trimişi de curia muncitorească în Duma de stat au început să desfăşoare o activitate atît de utilă pentru munca în *afara Dumei*, că ţi-e mai mare dragul. Iată unde vor reuşi oamenii noştri să întărească partidul muncitoresc, adevăratul partid muncitoresc! În Duma a III-a n-am putut obţine niciodată acest lucru. Ai văzut în „Luci" (nr. 24) scrisoarea celor patru deputaţi cu privire la retragere?[40] Bună scrisoare, nu-i aşa?

Dar în „Pravda" ai văzut? Aleksinski scrie bine şi deocamdată nu face scandal! De necrezut! A trimis un „manifest" (motivează de ce a intrat la „Pravda"). N-a fost publicat. Şi totuşi *deocamdată* nu face scandal. De ne-cre-zut! Bogdanov, însă, face scandal: în „Pravda" nr. 24 a apărut o arhiprostie. Nu, cu el nu se poate face treabă! Am citit lucrarea lui intitulată „Inginerul Munney". Acelaşi machism = idealism camuflat în aşa fel, încît nici muncitorii, nici naivii de redactori de la „Pravda" n-au înţeles. Nu, ăsta-i un machist incorigibil, ca şi Lunacearski (mulţumesc pentru articolul lui). Dacă l-am putea despărţi pe Lunacearski de Bogdanov pe planul esteticii, aşa cum a început să se despartă de el Aleksinski pe plan politic... multe ar fi bune dacă...

În ceea ce priveşte teoria materiei şi a structurii ei, sînt cu totul de acord cu d-ta că despre asta e necesar să se scrie şi că este un mijloc bun împotriva „veninului pe care-l soarbe sufletul amorf al rusului". Numai că greşit numeşti d-ta acest venin „metafizică". El trebuie numit *idealism* şi agnosticism.

Se ştie doar că machiştii spun materialismului metafizică. Şi acum, *în legătură cu* „miracolul" radiului, al electronilor etc., *mulţi* fizicieni contemporani dintre cei mai de seamă îl strecoară pe furiş pe *dumnezeu*, atît sub forma cea mai grosolană cît şi sub forma cea mai subtilă, adică sub forma idealismului filozofic.

În privinţa naţionalismului sînt cu totul de acord cu d-ta că de această problemă trebuie să ne ocupăm mai serios. La noi se află un gruzin minunat care scrie pentru „Prosveşcenie" un mare articol, folosind *toate* materialele austriece şi altele[41]. Vom insista asupra acestei probleme.

www.dacoromanica.ro

Dar că rezoluţiile noastre (îţi trimit textul lor imprimat) ar fi „scriptologie, cancelarism", apoi să-mi dai voie să-ţi spun că degeaba ne ocărăşti. Nu. Nu sînt scriptologie. La noi şi în Caucaz social-democraţii gruzini + armeni + tătari + ruşi au lucrat *împreună* în cadrul unei organizaţii social-democrate *u n i c e* timp de *peste zece ani*. Asta nu e frazeologie, ci rezolvarea proletară a problemei naţionale. Unica soluţie. Aşa a fost şi la Riga: ruşi + letoni + lituanieni; s-au izolat *numai s e p a r a t i ş t i i* — Bundul. La fel şi la Vilno.

Există două broşuri social-democrate bune în legătură cu problema naţională: broşura lui Strasser şi aceea a lui Pannekoek. Vrei să ţi le trimit? Dacă le vei primi, are cine să ţi le traducă din germană?

Nu, la noi *nu va fi* ticăloşia care există în Austria. Nu vom permite! Şi apoi noi, velicoruşii, sîntem aici în număr mai mare. Avînd pe muncitori cu noi nu vom permite instaurarea „spiritului austriac".

În ce-l priveşte pe Peatniţki[42], eu sînt *pentru* darea lui în judecată. Nu trebuie să umblăm cu mănuşi. Ar fi de neiertat să facem pe sentimentalii. Socialiştii nu sînt nicidecum împotriva folosirii justiţiei oficiale. Sîntem *pentru* folosirea legalităţii. Marx şi Bebel s-au adresat justiţiei oficiale *chiar* şi împotriva adversarilor lor socialişti. Trebuie să ştii *c u m* să faci acest lucru, dar trebuie făcut.

Trebuie neapărat obţinută condamnarea lui Peatniţki. Dacă ţi se vor face reproşuri pentru asta — scuipă-i în obraz pe cei care ţi-o vor reproşa. Reproşuri îţi vor face ipocriţii. Să-i faci concesii lui Peatniţki, să-l laşi în pace, temîndu-te de justiţie, ar fi *de neiertat*.

Ei, prea m-am întins cu vorba. Scrie-mi cum o duci cu sănătatea.

Al d-tale, *Lenin*

P.S. Noi îl cunoaştem pe *Foma* din Petersburg. Acum e la Narîm. Foma din Ural? Nu-mi amintesc. La congresul din 1907 a fost Foma din Petersburg.

Scris în a doua jumătate a lunii februarie 1913
Trimis din Cracovia pe insula Capri (Italia)
Publicat pentru prima oară în 1924

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 57—59

www.dacoromanica.ro

DIN ARTICOLUL:
„DESTINELE ISTORICE ALE ÎNVĂȚĂTURII LUI K. MARX"

III

Nu apucaseră oportuniștii să se laude îndeajuns cu „pacea socială" și cu faptul că sub „democrație" furtunile nu sînt o necesitate, cînd în Asia apăruse un nou izvor de uriașe furtuni mondiale. Revoluției ruse îi urmară revoluțiile turcă, persană, chineză. Trăim acum tocmai în epoca acestor furtuni și a „repercusiunilor" lor asupra Europei. Oricare ar fi soarta marii republici chineze, pe care se pregătesc s-o sfîșie diferite hiene „civilizate", nici o putere din lume nu va putea restabili vechiul feudalism în Asia și nu va putea șterge de pe fața pămîntului democratismul eroic al maselor populare din țările asiatice și semiasiatice.

Unii oameni, care nu dau destulă atenție condițiilor în care are loc pregătirea și dezvoltarea luptei de masă, au fost aduși la desperare și la anarhism de lungile amînări ale luptei hotărîte împotriva capitalismului în Europa. Acum vedem cît de mioapă și de lașă este desperarea anarhistă.

Faptul că 800 milioane de oameni din Asia au fost atrași în lupta pentru aceleași idealuri ca în Europa trebuie să ne insufle optimism, și nu desperare.

Revoluțiile din Asia ne-au arătat aceeași lipsă de caracter și aceeași nemernicie a liberalismului, aceeași însemnătate excepțională a poziției de sine stătătoare a maselor democratice, aceeași delimitare precisă a proletariatului de tot ce este burghezie. Cine vorbește, după experiența din Europa și din Asia, despre o politică *în afara* claselor și despre un socialism *în afara* claselor, acela trebuie pur și simplu pus într-o cușcă și expus alături de vreun cangur australian.

www.dacoromanica.ro

După Asia a început să se miște și Europa, dar nu în felul Asiei. Perioada „pașnică" dintre 1872 și 1904 a apus pentru totdeauna. Scumpetea și jugul trusturilor provoacă o nemaipomenită ascuțire a luptelor economice, ascuțire care i-a urnit din loc pînă și pe muncitorii englezi, cei mai pervertiți de liberalism. Sub ochii noștri se coace o criză politică chiar și în Germania, țara burghezo-iuncherească cea mai „de neclintit". Înarmările febrile și politica imperialismului fac ca „pacea socială" din Europa de azi să semene mai mult cu un butoi de pulbere. În același timp descompunerea *tuturor* partidelor burgheze și maturizarea proletariatului progresează neîncetat.

După apariția marxismului, fiecare din aceste trei mari perioade ale istoriei universale i-a adus acestuia noi confirmări și noi triumfuri. Dar un triumf și mai mare îi va aduce marxismului, ca doctrină a proletariatului, perioada istorică ce se apropie.

„Pravda" nr. 50 din 1 martie 1913
Semnat: V.I.

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 18, pag. 546—547

www.dacoromanica.ro

EUROPENII CIVILIZAȚI ȘI ASIATICII SĂLBATICI

În presa muncitorească din Germania au fost publicate relatările cunoscutului social-democrat englez Rotstein în legătură cu o întîmplare instructivă și tipică ce a avut loc în Indiile engleze. Această întîmplare ne arată mai bine decît orice raționamente de ce înaintează atît de repede spre revoluție această țară, care numără peste 300.000.000 de locuitori.

Ziaristul englez Arnold, care editează un ziar la Rangun, un oraș mare (cu peste 200.000 de locuitori), situat într-una din provinciile Indiei, a publicat un articol intitulat: „O batjocorire a justiției britanice", în care era demascat un judecător englez din acel oraș, pe nume Andrew. Pentru acest articol al său, Arnold a fost condamnat la un an închisoare; dar el a mers mai departe și, avînd legături la Londra, „a ajuns" pînă la instanța supremă din metropolă. Guvernul Indiei s-a grăbit el singur „să reducă" condamnarea la patru luni, astfel că Arnold s-a pomenit pus în libertate.

Ce a provocat toată această zarvă?

MacCormick, colonel în armata engleză, avea o amantă, iar aceasta avea o servitoare de 11 ani, o indiană cu numele de Anna. Strălucitul reprezentant al națiunii civilizate a ademenit-o pe Anna, a siluit-o și a încuiat-o în locuința sa.

S-a întîmplat ca tatăl Annei să se afle pe patul de moarte și să trimită după fată. Atunci tot satul a aflat întreaga poveste. Populația era în culmea indignării. Poliția a fost nevoită să emită mandat de arestare împotriva lui MacCormick.

Dar judecătorul Andrew l-a eliberat pe cauțiune și apoi, după o serie de batjocoriri nerușinate ale legii, l-a achitat.

www.dacoromanica.ro

Strălucitul colonel a afirmat, așa cum procedează în asemenea cazuri toți domnii de origine nobilă, că Anna este o prostituată și, pentru a dovedi acest lucru, a propus cinci martori. Pe cei opt martori însă pe care i-a adus mama Annei, judecătorul Andrew nici n-a vrut măcar să-i interogheze.

Cînd ziaristul Arnold a fost judecat pentru calomnie, președintele tribunalului, „sir" („nobleța sa") Fox, nu i-a permis să verifice cazul prin depozițiile martorilor.

Pentru oricine e clar că asemenea întîmplări au loc cu miile și milioanele în India. Numai niște condiții cu totul excepționale i-au permis „calomniatorului" Arnold (fiul unui influent ziarist din Londra) să scape din închisoare și să dea publicității această întîmplare.

Nu trebuie uitat că în fruntea guvernului Indiei liberalii englezi pun pe „cei mai buni" oameni ai lor. Pînă nu de mult, vicerege al Indiei, mai mare peste toți acești MacCormick, Andrew și Fox, era John Morley, cunoscutul scriitor radical, „astru al științei europene", „persoana cea mai respectabilă" în ochii oricărui liberal din Europa și din Rusia.

În Asia s-a și trezit spiritul „*european*": popoarele ei au devenit conștient democrate.

Pravda" nr. 87 din 14 aprilie 1913
Semnat: W.

Se tipărește după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 19, pag. 37—38

www.dacoromanica.ro

TREZIREA ASIEI

Nu e mult de cînd China era dată drept exemplu de țară în completă stagnare seculară. Și iată că astăzi în această țară clocotește viața politică, pulsează din plin mișcarea socială și avîntul democratic. În urma mișcării ruseşti din 1905, revoluția democratică a cuprins întreaga Asie: Turcia, Persia, China. Indiile engleze sînt în continuă fierbere.

Interesant e faptul că mișcarea revoluționar-democratică a cuprins astăzi și Indiile olandeze, insula Iava și alte colonii olandeze, a căror populație se ridică la 40.000.000 de locuitori.

Promotorii acestei mișcări democratice sînt, în primul rînd, masele populare din Iava, din ale căror rînduri a pornit o mișcare naționalistă sub steagul islamismului. În al doilea rînd, capitalismul a creat o intelectualitate locală din rîndurile europenilor aclimatizați, care se pronunță în favoarea independenței Indiilor olandeze. În al treilea rînd, populația chineză — destul de numeroasă — din Iava și din alte insule a adus cu sine mișcarea revoluționară din patria ei.

Descriind această deșteptare a Indiilor olandeze, marxistul olandez Van Ravestein arată că străvechiul despotism și samavolnicia guvernului olandez întîmpină astăzi o ripostă hotărîtă și un protest vehement în rîndurile maselor populației indigene.

Se observă de pe acum fenomenele obișnuite ale perioadei prerevoluționare: apar cu o repeziciune uimitoare o serie de asociații și de partide. Guvernul procedează la

www.dacoromanica.ro

interzicerea lor, provocînd prin aceasta o şi mai mare înteţire şi o nouă creştere a mişcării. Astfel, guvernul olandez a dizolvat recent „partidul indian" pentru faptul că în statutul şi în programul lui se vorbea despre năzuinţa spre *independenţă*. Zbirii olandezi (care, în treacăt fie zis, se bucură de aprobarea clericalilor şi a liberalilor: a putrezit liberalismul european!) au văzut în aceasta tendinţa criminală de a se separa de Olanda! Partidul dizolvat a reînviat, bineînţeles, sub o altă denumire.

În Iava a luat fiinţă o uniune naţională a indigenilor, care numără de pe acum 80.000 de membri şi organizează mitinguri de masă. Mişcarea democratică creşte nestăvilit.

Capitalismul mondial şi mişcarea rusească din 1905 au trezit de-a binelea Asia. Sute de milioane de oameni, aparţinînd unei populaţii oprimate, sălbăticite în stagnarea ei medievală, s-au trezit la o viaţă nouă şi la lupta pentru drepturile elementare ale omului, pentru democraţie.

Muncitorii din ţările înaintate ale lumii urmăresc cu interes şi cu însufleţire această creştere viguroasă a mişcării mondiale de eliberare, care se desfăşoară azi pe toate continentele şi în toate formele. Înfricoşată de forţa mişcării muncitoreşti, burghezia din Europa s-a aruncat în braţele reacţiunii, militarismului, clericalismului şi obscurantismului. Dar locul acestei burghezii, care putrezeşte de vie, vin să-l ia proletariatul din ţările europene şi tînăra democraţie din ţările asiatice, încrezătoare în forţele sale şi plină de încredere în mase.

Trezirea Asiei şi începutul luptei pentru cucerirea puterii de către proletariatul înaintat din Europa marchează inaugurarea — la începutul secolului al XX-lea — a unei noi epoci în istoria universală.

„Pravda" nr. 103 din 7 mai 1913
Semnat: F.

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 65—66

www.dacoromanica.ro

CLASA MUNCITOARE ŞI PROBLEMA NAŢIONALĂ

Rusia este o ţară pestriţă din punct de vedere naţional. Politica guvernului, politica moşierilor, sprijiniţi de burghezie, este pe de-a-ntregul pătrunsă de naţionalism ultrareacţionar.

Tăişul acestei politici este îndreptat împotriva *majorităţii* popoarelor din Rusia, care constituie *majoritatea* populaţiei ei. Paralel cu aceasta îşi ridică capul naţionalismul burghez al celorlalte naţiuni (poloneză, evreiască, ucraineană, gruzină etc.), care prin lupta naţională sau prin lupta pentru cultura naţională caută *să abată* clasa muncitoare de la măreţele ei sarcini de importanţă mondială.

Problema naţională se cere pusă cu toată claritatea şi rezolvată de către toţi muncitorii conştienţi.

Pe vremea cînd burghezia lupta pentru libertate alături de popor, alături de oamenii muncii, ea milita pentru deplina libertate şi deplina egalitate în drepturi a naţiunilor. Ţările înaintate — Elveţia, Belgia, Norvegia etc. — ne oferă un exemplu de felul cum conviețuiesc în pace sau cum se despart prin bună înţelegere naţiuni libere în condiţiile unui regim cu adevărat democratic.

Acum burghezia se teme de muncitori; ea caută alianţă cu Purişkevicii, cu reacţiunea, trădează democratismul, este pentru asuprirea sau inegalitatea în drepturi a naţiunilor, perverteşte pe muncitori prin lozinci *naţionaliste*.

În zilele noastre numai proletariatul apără adevărata libertate a naţiunilor şi unitatea muncitorilor aparţinînd tuturor naţiunilor.

www.dacoromanica.ro

Pentru ca diferite naţiuni să conviețuiască liber şi paşnic, sau să se despartă liber şi paşnic (atunci cînd acest lucru le convine), alcătuind state diferite, trebuie să existe democratismul absolut pentru care militează clasa muncitoare. Nici un privilegiu pentru nici o naţiune, pentru nici o limbă! Nici o stingherire, nici o nedreptate, fie cît de mică, faţă de o minoritate naţională! — iată principiile democraţiei muncitoreşti.

Capitaliştii şi moşierii vor cu orice preţ să dezbine pe muncitorii diferitelor naţiuni, în timp ce ei, puternicii acestei lumi, se înţeleg de minune între ei ca acţionari ai unor „afaceri rentabile", aducătoare de milioane (cum sînt minele de la Lena); creştini şi evrei, ruşi şi germani, polonezi şi ucraineni, toţi cei care dispun de *capital* exploatează în deplină armonie muncitori aparţinînd tuturor naţiunilor.

Muncitorii conştienţi sînt pentru *unitatea deplină* a muncitorilor tuturor naţiunilor în toate organizaţiile muncitoreşti de orice fel: culturale, profesionale, politice etc. N-au decît domnii cadeţi să se compromită prin contestarea sau diminuarea egalităţii în drepturi în ceea ce-i priveşte pe ucraineni. N-are decît burghezia tuturor naţiunilor să se desfete cu fraze mincinoase despre cultura naţională, despre sarcini naţionale etc. etc.

Muncitorii nu se vor lăsa dezbinaţi prin nici un fel de vorbărie dulceagă despre cultura naţională sau despre „autonomia cultural-naţională". Muncitorii tuturor naţiunilor revendică cu toţii laolaltă, înfrăţiţi în organizaţii comune, deplina libertate şi deplina egalitate în drepturi — chezăşie a unei adevărate culturi.

În întreaga lume muncitorii îşi făuresc cultura lor proprie, internaţională, la a cărei pregătire lucrează de multă vreme propovăduitorii libertăţii şi duşmanii asupririi. Vechii lumi, lumii asupririi naţionale, a disensiunilor naţionale şi a izolării naţionale, muncitorii îi opun lumea nouă a unităţii oamenilor muncii aparţinînd tuturor naţiunilor, în care nu va fi loc nici pentru privilegii, nici pentru cea mai mică asuprire a omului de către om.

„Pravda" nr. 106 din 10 mai 1913

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 71—72

www.dacoromanica.ro

ÎNAPOIATA EUROPĂ ŞI ÎNAINTATA ASIE

Puse faţă în faţă, aceste cuvinte par paradoxale. Cine nu ştie că Europa e înaintată şi Asia înapoiată? Şi totuşi cuvintele care formează ţitlul articolului de faţă conţin un adevăr amar.

Civilizata şi înaintata Europă, cu tehnica ei strălucită, dezvoltată, cu cultura ei bogată şi multilaterală şi cu constituţia ei, a ajuns la un moment istoric cînd burghezia care comandă, de frica proletariatului, care creşte şi se întăreşte, susţine tot ce este înapoiat, tot ce este pe cale să dispară, tot ce e medieval. Burghezia, pe cale de dispariţie, se uneşte cu toate forţele care şi-au trăit traiul sau sînt pe cale de a dispărea, spre a menţine robia salariată, care se clatină.

În înaintata Europă comandă burghezia, care susţine tot ce e înapoiat. În zilele noastre Europa este înaintată nu *datorită* burgheziei, ci *în pofida* ei, căci numai proletariatul măreşte necontenit oastea de milioane a luptătorilor pentru un viitor mai bun, numai el continuă să nutrească şi să răspîndească o ură neîmpăcată faţă de tot ce e înapoiere, sălbăticie, privilegii, robie şi înjosire a omului de către om.

În „înaintata" Europă *numai* proletariatul este o clasă *înaintată*. Iar burghezia, încă în viaţă, este gata să săvîrşească orice sălbăticii, cruzimi şi crime, numai ca să menţină robia capitalistă, pe cale de a pieri.

Nu s-ar putea aduce un exemplu mai frapant al acestei descompuneri a *întregii* burghezii europene decît sprijinul pe care îl dă ea *reacţiunii* din Asia pentru satisfacerea scopurilor interesate ale afaceriştilor finanţei şi ale capitaliştilor escroci.

www.dacoromanica.ro

Pretutindeni în Asia creşte, se lărgeşte şi se întăreşte o puternică mişcare democratică. Acolo burghezia merge *încă* împreună cu poporul împotriva reacţiunii. *Sute* de milioane de oameni se deşteaptă la viaţă, lumină şi libertate. Ce entuziasm stîrneşte această mişcare mondială în inimile tuturor muncitorilor conştienţi, care ştiu că drumul spre colectivism trece prin democraţie! Cît de mare e simpatia pe care toţi democraţii cinstiţi o nutresc pentru tînăra Asie!

Dar „înaintata" Europă? Ea jefuieşte China şi dă ajutor duşmanilor democraţiei, duşmanilor libertăţii din China!

Iată o mică socoteală, simplă, dar instructivă. Noul împrumut chinez a fost încheiat *împotriva* democraţiei chineze: „Europa" este *pentru* Iuan Şi-kai, care pregăteşte instaurarea unei dictaturi militare. De ce este ea pentru Iuan Şi-kai? Pentru că face o afacere bună. Împrumutul de circa 250 milioane de ruble a fost încheiat la cursul de 84 pentru 100. Aceasta înseamnă: burghezii din „Europa" *plătesc* chinezilor 210 milioane, dar iau de la populaţie 225 milioane de ruble. Iată dintr-o lovitură, în cîteva săptămîni, un cîştig curat de *15 milioane ruble*! Într-adevăr, „*curat*" cîştig, nu-i aşa?

Dar dacă poporul chinez nu va recunoaşte împrumutul? China este doar o republică, şi majoritatea parlamentului este *împotriva* împrumutului.

O! atunci „înaintata" Europă va începe să ţipe: „civilizaţie", „ordine", „cultură" şi „patrie"! Ea va pune atunci în funcţie *tunurile* şi va sugruma republica din „înapoiata" Asie, în alianţă cu aventurierul, trădătorul şi amicul reacţiunii Iuan Şi-kai!

Întreaga Europă care comandă, întreaga burghezie europeană *se aliază* cu toate forţele reacţionare şi medievale din China.

În schimb, întreaga tînără Asie — adică sutele de milioane ale celor ce muncesc din Asia — are un aliat sigur în proletariatul din toate ţările civilizate. Nici o putere din lume nu va putea împiedica victoria acestuia, victorie care va elibera atît popoarele din Europa, cît şi popoarele din Asia.

„Pravda" nr. 113 din 18 mai 1913

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I.Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 77—78

www.dacoromanica.ro

DIN „PROIECTUL DE PLATFORMĂ PENTRU CONGRESUL AL IV-LEA AL SOCIAL-DEMOCRAȚIEI DIN ȚINUTUL LETON"[43]

PROBLEMA NAȚIONALĂ

Această problemă, atît în abordarea ei generală, principială din punctul de vedere al socialismului, cît și sub aspectul ei practic-organizatoric (construirea propriului nostru partid), se cere în mod imperios discutată și rezolvată de către toate organizațiile social-democrate.

Conferința din august 1912 a lichidatorilor — așa cum recunoaște pînă și menșevicul neutru Plehanov — *a săvîrșit o încălcare* a programului P.M.S.D.R. în spiritul *„adaptării socialismului la naționalism"*.

Într-adevăr, această conferință, la propunerea bundiștilor, a recunoscut, contrar hotărîrii celui de-al II-lea congres al partidului, ca fiind admisibilă lozinca „autonomiei național-culturale".

Această lozincă (susținută, în Rusia, de către *t o a t e* partidele *b u r g h e z e* ale naționalismului evreiesc) e în contrazicere cu *internaționalismul* social-democrației. Ca democrați, sîntem categoric împotriva oricărei asupriri, fie ea cît de mică, a oricărei naționalități, împotriva oricărui privilegiu al cutărei sau cutărei naționalități. Ca democrați, noi cerem libertatea de autodeterminare a națiunilor *în sensul politic* al acestui cuvînt (vezi programul P.M.S.D.R.), adică libertatea de despărțire. Cerem *egalitatea* absolută *în drepturi* pentru toate națiunile care fac parte din stat și ocrotirea absolută a drepturilor fiecăreia din minoritățile naționale. Cerem o largă autoadministrare și autonomie pentru regiunile care trebuie să fie delimitate, între altele, și după criteriul național.

Toate aceste revendicări sînt obligatorii pentru orice democrat consecvent, și cu atît mai mult pentru un socialist.

www.dacoromanica.ro

Dar socialiştii nu se mărginesc la revendicări general-democratice. Ei *luptă* împotriva oricăror manifestări, brutale sau subtile, ale *naţionalismului burghez*. Tocmai o astfel de manifestare reprezintă şi lozinca „autonomiei naţional-culturale" care *uneşte* proletariatul şi burghezia *unei* naţiuni şi *dezbină* proletariatul *diferitelor* naţiuni.

Social-democraţii s-au situat şi se situează întotdeauna pe punctul de vedere al *internaţionalismului*. Apărînd, împotriva feudalilor şi a statului poliţienesc, egalitatea în drepturi a tuturor naţionalităţilor, noi nu sîntem pentru *„cultura naţională"*, ci pentru o cultură *internaţională*, în care intră doar o parte din fiecare cultură naţională, şi anume: doar conţinutul consecvent democratic şi socialist al fiecărei culturi naţionale.

Lozinca „autonomiei cultural-naţionale" îi înşală pe muncitori cu iluzia unităţii culturale a naţiunilor, pe cînd, de fapt, în sînul fiecărei naţiuni predomină astăzi „cultura" moşierească, burgheză sau mic-burgheză.

Sîntem împotriva culturii naţionale, întrucît ea este una din lozincile naţionalismului burghez. *Sîntem pentru cultura internaţională a proletariatului consecvent democratic şi socialist.*

Unitatea muncitorilor de *toate* naţionalităţile, în condiţiile deplinei egalităţi în drepturi a naţionalităţilor şi ale celui mai consecvent democratism al statului, — iată care este lozinca noastră, ca şi lozinca întregii social-democraţii revoluţionare internaţionale. Această lozincă, cu adevărat proletară, nu creează o falsă fantomă şi iluzie a „unităţii naţionale" a proletariatului şi a burgheziei, pe cîtă vreme lozinca „autonomiei cultural-naţionale" creează, fără doar şi poate, o asemenea fantomă şi seamănă în rîndurile oamenilor muncii o asemenea iluzie.

Nouă, social-democraţilor letoni, care trăim într-un ţinut cu o populaţie deosebit de amestecată din punct de vedere naţional, nouă, care sîntem înconjuraţi de reprezentanţii naţionalismului burghez al letonilor, al ruşilor, al estonienilor, al germanilor etc., ne este deosebit de clară falsitatea burgheză a lozincii „autonomiei cultural-naţionale". Nouă ne este deosebit de scumpă lozinca *unităţii* tuturor organizaţiilor muncitorilor de *toate* naţionalităţile, pe care am şi experimentat-o în practică în cadrul organizaţiei noastre social-democrate.

www.dacoromanica.ro

Se încearcă adeseori să se justifice lozinca „autonomiei cultural-naționale" prin referire la cazul Austriei. În legătură cu această referire trebuie luat în considerare, în primul rînd, că punctul de vedere al principalului teoretician austriac în problema națională, Otto Bauer (în cartea sa: „Problema națională și social-democrația"), a fost calificat, pînă și de un scriitor atît de ponderat cum este K. Kautsky, drept o *exagerare* a factorului național și o *grozavă subapreciere* a factorului internațional (vezi K. Kautsky: „Nationalität u. Internationalität"*. Există și o traducere rusească); în al doilea rînd, trebuie luat în considerare că la noi *numai* bundiștii, împreună cu toate partidele evreiești burgheze, au susținut pînă acum „autonomia cultural-națională", pe cînd vreme *nici* Bauer și nici Kautsky *nu recunosc* autonomia națională pentru evrei, iar Kautsky (ibid.) declară de-a dreptul că evreii din Europa răsăriteană (Galiția și Rusia) constituie o *castă*, și nu o națiune; în al treilea rînd, că și programul național de la Brno (1899) al social-democraților austrieci[44] *nu* recunoaște în întregime autonomia națională exteritorială (personală), mergînd doar pînă la revendicarea unei uniuni — pe planul întregului stat — a tuturor regiunilor naționale de aceeași naționalitate (§ 3 al programului de la Brno); în al patrulea rînd, că și acest program, de vădit compromis (și nesatisfăcător din punctul de vedere al internaționalismului), a suferit un *eșec total* chiar în Austria, deoarece compromisul nu a adus pacea, ci a dus la desprinderea separatiștilor cehi; în al cincilea rînd, că acești separatiști cehi, condamnați în unanimitate, la Congresul de la Copenhaga, de către întreaga Internațională, susțin că separatismul bundiștilor este apropiat de al lor (vezi „Der čechoslavische Sozialdemokrat"** nr. 3, organul separatiștilor, care se poate obține în mod gratuit de la *Praga*, *Prag*, Hybernska 7); în al șaselea rînd, că însuși Bauer cere unitatea organizațiilor politice social-democrate *locale* ale diferitelor naționalități. Însuși Bauer consideră contradictorie și instabilă „construcția națională" a partidului austriac, care l-a dus astăzi la o sciziune *completă*.

---

* — *K. Kautsky*: „Naționalitatea și internaționalitatea". — *Nota Trad.*
** — „Social-democratul cehoslav". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Într-un cuvînt, referirea la Austria pledează *împotriva* bundiştilor, şi nu în *favoarea* lor.

Unitatea de jos, deplină unitate şi contopire pe teren a muncitorilor social-democraţi de toate naţionalităţile în toate organizaţiile muncitoreşti — iată lozinca noastră. Jos lozinca burgheză de amăgire şi de compromis a „autonomiei cultural-naţionale"!

Şi în ceea ce priveşte construcţia partidului nostru, noi sîntem *împotriva* federalizării, sîntem pentru *unitatea* organizaţiilor social-democrate locale (şi nu numai centrale) ale tuturor naţionalităţilor.

Congresul trebuie să respingă atît lozinca autonomiei cultural-naţionale cît şi principiul federaţiei în construcţia de partid. Social-democraţii letoni trebuie să rămînă credincioşi internaţionalismului social-democrat, aşa cum au rămas credincioşi şi social-democraţii polonezi, şi social-democraţii din Caucaz de-a lungul întregii perioade 1898—1912 (în toţi cei *14* ani de istorie a partidului).

Scris în mai 1913

Publicat pentru prima oară într-o broşură în limba letonă după textul apărut în nr. 8 al publicaţiei „Biletens Latwijas Sozialdemokratijas Ahrsemju Grupu Biroja isdewums"

În limba rusă a fost publicat pentru prima oară în 1929, în ediţiile a 2-a şi a 3-a ale Operelor lui V.I. Lenin, vol. XVII

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 91—94

www.dacoromanica.ro

TEZE ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALĂ[45]

1. Paragraful din programul nostru (cu privire la autodeterminarea națiunilor) nu poate fi interpretat altfel decît în sensul unei autodeterminări *politice*, adică al dreptului la despărțire și la formarea unui stat de sine stătător.

2. Acest punct din programul social-democrat reprezintă pentru social-democrația din Rusia un punct *absolut* necesar.

(a) atît în virtutea principiilor fundamentale ale democrației în general

(b) cît și datorită faptului că pe teritoriul Rusiei, *și anume la periferia ei*, există o serie de naționalități care au condiții economice, de trai etc. net deosebite și care (ca și toate națiunile din Rusia, în afară de velicoruși) sînt crîncen asuprite de monarhia țaristă;

(c) în sfîrșit, și datorită faptului că în toată Europa de răsărit (Austria și Balcanii) și în Asia, adică în țările vecine cu Rusia, transformarea burghezo-democratică a statelor — care pretutindeni în lume a dus, într-o măsură mai mare sau mai mică, la crearea de state naționale independente sau de state formate din naționalități cît mai apropiate și înrudite între ele — este neterminată sau abia la începutul ei.

(d) Rusia este în prezent țara cu cea mai înapoiată și mai reacționară orînduire de stat în comparație cu *toate* țările care o înconjoară, începînd — la apus — cu Austria, în care de la 1867 încoace s-au consolidat bazele libertății politice și ale regimului constituțional, iar acum s-a introdus și votul universal, și terminînd — la răsărit — cu

www.dacoromanica.ro

China republicană. De aceea, în întreaga lor propagandă, social-democrații din Rusia trebuie să insiste asupra dreptului tuturor naționalităților de a forma state separate sau de a alege liber statul din care vor să facă parte.

3. Recunoașterea de către social-democrație a dreptului tuturor naționalităților la autodeterminare obligă pe social-democrați

(a) să fie categoric ostili oricărei folosiri a violenței, sub orice formă, de către națiunea dominantă (sau majoritară) față de națiunea care dorește să se despartă pe planul vieții de stat;

(b) să ceară ca problema unei asemenea despărțiri să fie hotărîtă exclusiv de populația de pe teritoriul respectiv pe baza votului universal, direct, egal și secret;

(c) să ducă o luptă neslăbită atît împotriva partidelor octombriste-ultrareacționare cît și împotriva celor liberale-burgheze („progresiștii", cadeții etc.) ori de cîte ori acestea apără sau admit asuprirea națională în general sau contestă dreptul națiunilor la autodeterminare în special.

4. Recunoașterea de către social-democrație a dreptului tuturor naționalităților la autodeterminare nu înseamnă de loc că social-democrația renunță să aprecieze în mod de sine stătător, în fiecare caz în parte, utilitatea despărțirii de stat a cutărei sau cutărei națiuni. Dimpotrivă, social-democrații trebuie să aprecieze neapărat în chip de sine stătător utilitatea unei asemenea despărțiri, ținînd seamă atît de condițiile de dezvoltare a capitalismului și de condițiile de asuprire a proletarilor de diferite națiuni de către burghezia unită aparținînd tuturor naționalităților, cît și de sarcinile generale ale democrației, și, în primul rînd și mai presus de toate, de interesele luptei de clasă a proletariatului pentru socialism.

Din acest punct de vedere trebuie să se țină seamă în special de următoarea împrejurare. În Rusia există două națiuni cu un nivel de cultură mai ridicat, care, datorită unei serii întregi de condiții istorice și de viață, se află într-o situație mai aparte și care ar putea să-și înfăptuiască în modul cel mai ușor și „mai firesc" dreptul la despărțire. Acestea sînt Finlanda și Polonia. Experiența revoluției din 1905 a arătat că, chiar în sînul acestor două națiuni, clasele dominante, moșierimea și burghezia, mînate *de teama*

www.dacoromanica.ro

pe care le-o inspiră proletariatul revoluţionar din Finlanda şi din Polonia, resping ideea luptei revoluţionare pentru libertate şi caută o apropiere de clasele dominante din Rusia şi de monarhia ţaristă.

De aceea social-democraţia trebuie să prevină cu toată energia proletariatul şi clasele de oameni ai muncii de toate naţionalităţile că sînt pur şi simplu înşelate cu ajutorul lozincilor naţionaliste de către burghezia lor „proprie", care, intrînd în alianţă atît economică cît şi politică cu burghezia altor naţiuni şi cu monarhia ţaristă, caută prin discursuri mieroase sau înflăcărate despre „patrie" *să dezbine* proletariatul şi *să-i abată atenţia* de la manevrele ei.

Fără o alianţă cît mai strînsă şi mai deplină între muncitorii tuturor naţiunilor în cadrul tuturor organizaţiilor muncitoreşti fără excepţie, proletariatul nu poate să ducă lupta pentru socialism şi să-şi apere interesele economice de zi cu zi.

Proletariatul nu poate cuceri libertatea altfel decît pe calea luptei revoluţionare pentru răsturnarea monarhiei ţariste şi pentru înlocuirea ei printr-o republică democratică. Monarhia ţaristă *exclude* libertatea şi egalitatea în drepturi a naţionalităţilor, fiind în acelaşi timp principalul bastion al barbariei, atrocităţii şi reacţiunii atît în Europa cît şi în Asia. Or, răsturnarea acestei monarhii o poate înfăptui numai proletariatul unit al tuturor naţionalităţilor din Rusia, în fruntea elementelor consecvent democratice şi capabile de luptă revoluţionară din rîndurile maselor muncitoare ale tuturor naţionalităţilor.

De aceea muncitorul care pune unitatea politică cu burghezia naţiunii „sale" mai presus de unitatea deplină cu proletarii de toate naţionalităţile merge împotriva intereselor sale, împotriva intereselor socialismului şi a intereselor democraţiei.

5. Militînd pentru o orînduire de stat consecvent democratică, social-democraţia cere o absolută egalitate în drepturi între naţionalităţi şi luptă împotriva oricăror privilegii instituite în folosul unei naţionalităţi sau al cîtorva naţionalităţi.

Social-democraţia respinge în special ideea unei limbi „de stat". În Rusia o astfel de limbă este cu totul de prisos, deoarece peste şapte zecimi din populaţia Rusiei apar-

www.dacoromanica.ro

ţin unor popoare slave înrudite, care, dacă ar avea o şcoală liberă într-un stat liber, datorită cerinţelor circulaţiei economice ar găsi cu uşurinţă posibilitatea de a se înţelege fără nici un fel de privilegii „de stat" în favoarea uneia dintre limbi.

Social-democraţia cere înlocuirea vechii împărţiri administrative a Rusiei, împărţire stabilită de moşierii-feudali şi de funcţionarii statului feudal-absolutist, printr-o împărţire bazată pe cerinţele vieţii economice contemporane şi care să ţină seamă, în măsura posibilului, de compoziţia naţională a populaţiei.

Toate regiunile statului care se deosebesc prin modul de viaţă al populaţiei sau prin compoziţia ei naţională trebuie să se bucure de largi drepturi de autoadministrare şi de autonomie în cadrul unor instituţii create pe bază de vot universal, egal şi secret.

6. Social-democraţia cere promulgarea unei legi generale care să ocrotească drepturile oricărei minorităţi naţionale în orice regiune a statului. Această lege trebuie să prevadă că orice măsură prin care majoritatea naţională ar încerca să-şi creeze vreun privilegiu naţional sau să restrîngă drepturile unei minorităţi naţionale (în domeniul învăţămîntului, al folosirii limbii, în materie de buget etc.) este declarată nulă şi neavenită, iar aplicarea acestei măsuri este interzisă sub sancţiune penală.

7. Social-democraţia are o atitudine negativă faţă de lozinca „autonomiei cultural-naţionale" (sau pur şi simplu „naţionale") şi faţă de proiectele de înfăptuire a acesteia, deoarece această lozincă (1) este în vădită contradicţie cu internaţionalismul luptei de clasă a proletariatului, (2) uşurează atragerea proletariatului şi a maselor muncitoare în sfera de influenţă a ideilor naţionalismului burghez, (3) poate să abată atenţia de la sarcina transformărilor consecvent-democratice ale statului în ansamblu, transformări care sînt singurele în stare să asigure o pace naţională (în măsura în care acest lucru este în genere posibil în capitalism).

Dat fiind că problema autonomiei cultural-naţionale capătă în rîndurile social-democraţiei o ascuţime deosebită, vom da cîteva lămuriri în legătură cu această teză,

www.dacoromanica.ro

(a) Din punctul de vedere al social-democraţiei este inadmisibilă lansarea, fie directă, fie indirectă, a lozincii culturii *naţionale*. Această lozincă este greşită, deoarece chiar în cadrul capitalismului întreaga viaţă economică, politică şi spirituală a omenirii se internaţionalizează din ce în ce mai mult. Socialismul o internaţionalizează în întregime. Cultura internaţională pe care o creează de pe acum în mod sistematic proletariatul din toate ţările nu absoarbe în ea toată „cultura naţională" în ansamblu (a unui colectiv naţional oarecare), ci ia din *fiecare* cultură naţională *exclusiv* elementele ei consecvent democratice şi socialiste.

(b) În programele social-democraţiei, § 3 din programul de la Brünn al social-democraţilor austrieci ne oferă un exemplu — şi probabil singurul exemplu — de apropiere, deşi timidă, de lozinca culturii naţionale. Acest § 3 spune: „Toate regiunile autonome populate de una şi aceeaşi naţiune formează o uniune naţională unitară care-şi rezolvă chestiunile naţionale în cadrul unei autonomii depline".

Aceasta este o lozincă de compromis, întrucît nici nu pomeneşte de autonomie naţională exteritorială (personală). Dar şi această lozincă este greşită şi dăunătoare, deoarece în general nu e sarcina social-democraţilor ruşi să unească într-o singură naţiune pe germanii din Lodz, Riga, Petersburg şi Saratov. Sarcina noastră este să luptăm pentru un democratism deplin şi pentru desfiinţarea *tuturor* privilegiilor naţionale în vederea unirii muncitorilor germani din Rusia cu muncitorii tuturor celorlalte naţiuni în opera de apărare şi dezvoltare a culturii internaţionale a socialismului.

Cu atît mai greşită este lozinca autonomiei naţionale exteritoriale (personale) cu parlamente naţionale (după planul partizanilor consecvenţi ai acestei lozinci) şi cu secretari de stat naţionali (O. Bauer şi K. Renner). Instituirea unor asemenea foruri, care este în contradicţie cu toate condiţiile economice din ţările capitaliste şi care n-a fost încercată în nici un stat democratic din lume, reprezintă visul oportunist al unor oameni care au încetat să creadă în crearea unor instituţii consecvent democratice şi care îşi închipuie că în izolarea artificială atît a proletariatului cît şi a burgheziei fiecărei naţiuni în unele probleme („cul-

www.dacoromanica.ro

turale") vor găsi o scăpare de vrajba națională întreținută de burghezie.

Împrejurările obligă uneori pe social-democrați să accepte vremelnic cutare sau cutare soluție de compromis, dar noi nu trebuie să împrumutăm de la alte țări soluții de compromis, ci soluții consecvent social-democrate. A împrumuta nereușita încercare de compromis a austriecilor este cu atît mai puțin indicat acum, cînd și în Austria ea a suferit un eșec total, ducînd la separatism și la desprinderea social-democraților cehi.

(c) Istoria lozincii „autonomiei cultural-naționale" în Rusia arată că ea a fost adoptată de *toate* partidele burgheze evreiești fără excepție, și *numai* de partidele evreiești, pe care le-a urmat fără critică Bundul, dînd dovadă de inconsecvență atunci cînd respinge în același timp ideea unui parlament (seim) evreu național și a unor secretari de stat naționali evrei. Or, chiar și social-democrații din Europa care admit sau care susțin lozinca de compromis a autonomiei cultural-naționale recunosc că, în ce-i privește pe evrei, această lozincă este complet irealizabilă (O. Bauer și K. Kautsky). „Evreii din Galiția și din Rusia sînt mai curînd o castă decît o națiune, și tentativele de a constitui evreimea ca o națiune nu sînt decît încercări de a menține o castă" (K. Kautsky).

(d) În țările civilizate observăm că o apropiere destul de deplină (comparativ) de ceea ce constituie o stare de pace națională în condițiile capitalismului are loc *numai* acolo unde se înfăptuiește *la maximum* democratismul în toată structura și conducerea statului (Elveția). Lozincile democratismului consecvent (republică, miliție, funcționari aleși de popor etc.) unesc proletariatul, masele muncitoare și în general tot ce este înaintat în rîndurile fiecărei națiuni, în numele luptei pentru condiții care să excludă posibilitatea oricărui privilegiu național cît de mic, în timp ce lozinca „autonomiei cultural-naționale" propovăduiește separarea națiunilor în domeniul învățămîntului (sau „în domeniul culturii" în general), separare pe deplin compatibilă cu menținerea bazelor a tot felul de privilegii (inclusiv naționale).

Lozincile democratismului consecvent *unesc* proletariatul și democrația progresistă aparținînd tuturor națiunilor

www.dacoromanica.ro

(elemente care au nevoie nu de separarea elementelor democrate ale naţiunilor în toate domeniile, inclusiv domeniul învăţămîntului, ci de unirea lor), în timp ce lozinca autonomiei cultural-naţionale *desparte* proletariatul diferitelor naţiuni, legîndu-l de elementele reacţionare şi burgheze ale fiecărei naţiuni în parte.

Lozincile democratismului consecvent sînt cu totul inacceptabile atît pentru reacţionarii cît şi pentru burghezii contrarevoluţionari ai tuturor naţiunilor, în timp ce lozinca autonomiei cultural-naţionale este pe deplin acceptabilă pentru reacţionarii şi pentru burghezii contrarevoluţionari ai unor naţiuni.

8. Întregul complex de condiţii politice şi economice din Rusia cere aşadar în mod categoric social-democraţiei înfăptuirea *contopirii* muncitorilor de toate naţionalităţile în *toate* organizaţiile proletare fără excepţie (organizaţii politice, sindicale, cooperatiste, culturale etc. etc.). Nu principiul federaţiei în structura partidului şi nici formarea unor grupuri social-democrate naţionale, ci unitatea proletarilor de toate naţionalităţile din localitatea respectivă concomitent cu desfăşurarea propagandei şi agitaţiei în *toate* limbile proletariatului din localitatea respectivă, cu lupta comună a muncitorilor tuturor naţionalităţilor împotriva oricăror privilegii naţionale şi cu autonomia organizaţiilor locale şi regionale ale partidului.

9. Cei peste zece ani de experienţă a istoriei P.M.S.D.R. confirmă tezele de mai sus. Partidul ia naştere în 1898 ca partid „pe întreaga Rusie", adică ca partid al proletariatului tuturor naţionalităţilor din Rusia. Partidul rămîne un partid „pe întreaga Rusie" atunci cînd în 1903 Bundul iese din partid, după ce congresul partidului a respins cererea de a considera Bundul drept *singurul* reprezentant al proletariatului evreiesc. În 1906—1907 viaţa scoate la iveală cît se poate de limpede inconsistenţa acestei cereri; numeroşi proletari evrei continuă să participe activ la munca social-democrată comună într-o serie de organizaţii locale şi Bundul revine în partid. La Congresul de la Stockholm (1906) intră în partid şi social-democraţii polonezi şi letoni, care se situează pe punctul de vedere al autonomiei *teritoriale*, dar congresul *nu* acceptă principiul federaţiei şi cere unirea în cadrul organizaţiilor locale a social-demo-

www.dacoromanica.ro

craților de toate naționalitățile. Acest principiu este înfăptuit de mulți ani în Caucaz, este înfăptuit la Varșovia (muncitorii polonezi și soldații ruși), la Vilna (muncitorii polonezi, letoni, evrei și lituanieni), la Riga; în toate aceste trei centre din urmă, el este înfăptuit *împotriva* Bundului, care are o atitudine separatistă și se ține izolat. În decembrie 1908 conferința P.M.S.D.R. adoptă o rezoluție specială care reafirmă cerința *unității* muncitorilor de toate naționalitățile *nu pe baza principiului* federației. Neîndeplinirea hotărîrii partidului de către bundiștii-separatiști, care s-au comportat astfel ca niște scizioniști, duce la faliment întreagă această „federație de cea mai rea speță“ [46], apropie pe separatiștii bundiști de separatiștii cehi și viceversa (vezi articolul lui Kossovski în „Nașa Zarea“ și organul separatiștilor cehi „Der čechoslavische Sozialdemokrat“ *, 1913, nr. 3, despre Kossovski) și, în sfîrșit, la conferința din august (1912) a lichidatorilor, provoacă încercarea separatiștilor bundiști și a lichidatorilor, precum și a unei părți a lichidatorilor caucazieni, de a strecura *prin contrabandă* în programul partidului „autonomia cultural-națională“ *fără a o fi apărat în fond!*

Atît în Polonia cît și în ținutul leton și în Caucaz, muncitorii social-democrați revoluționari se situează, ca și înainte, pe punctul de vedere al autonomiei teritoriale și al *unității* muncitorilor social-democrați de *toate* naționalitățile. Disidența lichidatorist-bundistă și alianța Bundului cu *ne*social-democrații la Varșovia fac ca în fața *tuturor* social-democraților să se pună *la ordinea zilei* întreaga problemă națională atît pe plan teoretic cît și pe planul construcției de partid.

Soluțiile de compromis au fost anihilate tocmai de cei care le promovau împotriva voinței partidului, iar glasurile celor care cer unitatea muncitorilor social-democrați de toate naționalitățile răsună mai puternic ca oricînd.

10. Naționalismul agresiv și ultrareacționar al monarhiei țariste și apoi înviorarea naționalismului *burghez* — atît a celui velicorus (d-l Struve, „Russkaia Molva“ [47], „progresiștii“ etc.) cît și a celui ucrainean, polonez (antisemitismul „democrației“ populiste [48]), gruzin, armean etc.

* — "Social-democratul cehoslav". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

— toate acestea reclamă într-un mod deosebit de imperios ca organizaţiile social-democrate din toate regiunile Rusiei să acorde o atenţie mai mare decît pînă acum problemei naţionale şi să elaboreze în această problemă soluţii riguros-marxiste în spiritul internaţionalismului consecvent şi al unităţii proletarilor de toate naţionalităţile.

(α) Lozinca culturii naţionale este greşită şi nu exprimă decît mărginirea burgheză în înţelegerea problemei naţionale. Cultura internaţională.

(β) Permanentizarea divizării naţionale şi promovarea unui naţionalism rafinat; unirea, apropierea, amestecul naţiunilor şi promovarea principiilor unei *a l t e* culturi, a unei culturi internaţionale.

(γ) Dezolarea micului burghez (lupta zadarnică împotriva vrajbei naţionale) şi teama de transformări radical-democratice şi de mişcarea socialistă; numai transformări radical-democratice pot crea o pace naţională în statele capitaliste şi numai socialismul este în stare să pună capăt vrajbei naţionale.

(δ) Curii naţionale în domeniul învăţămîntului [49].

(ε) Evreimea.

Scris în iunie 1913
Publicat pentru întîia oară în 1925 în „Culegeri din Lenin", vol. III

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 213—221

www.dacoromanica.ro

DIN „REZOLUȚIA CONSFĂTUIRII DIN VARA ANULUI 1913 a C.C. al P.M.S.D.R. CU UNII ACTIVIȘTI DE PARTID" [50]

REZOLUȚIE ÎN PROBLEMA NAȚIONALĂ

Dezmățul naționalismului ultrareacționar, creșterea tendințelor naționaliste în rîndurile burgheziei liberale, intensificarea tendințelor naționaliste în rîndurile păturilor superioare ale naționalităților asuprite fac ca, în momentul de față, problema națională să ocupe un loc de frunte.

Starea de lucruri din sînul social-democrației (încercările social-democraților din Caucaz, ale Bundului și ale lichidatorilor de a anula programul partidului [51] etc.) face ca partidul să acorde și mai multă atenție acestei probleme.

Sprijinindu-se pe programul P.M.S.D.R., consfătuirea — în interesul organizării juste a agitației social-democrate în problema națională — formulează următoarele teze:

1. În măsura în care este cu putință pacea națională în societatea capitalistă — societate bazată pe exploatare, jaf și vrajbă —, ea este realizabilă numai în condițiile unei orînduiri de stat republicane consecvente, pînă la capăt democratice, care să asigure deplina egalitate în drepturi a tuturor națiunilor și limbilor, în care să nu existe o limbă de stat obligatorie, asigurîndu-i-se populației școli cu predare în toate limbile locale, înscriindu-se în constituție o lege fundamentală care să desființeze orice fel de privilegii ale uneia dintre națiuni și care să pună capăt oricăror încălcări ale drepturilor minorităților naționale. Totodată este deosebit de necesară o largă autonomie regională și o autoadministrare locală pe deplin democratică, delimitîndu-se granițele regiunilor autonome și ale celor care se autoadministrează pe baza luării în considerație de către

www.dacoromanica.ro

însăşi populaţia locală a condiţiilor economice şi de trai, a compoziţiei naţionale a populaţiei etc.

2. Împărţirea şcolilor pe naţionalităţi în cadrul unui singur stat este, desigur, dăunătoare din punctul de vedere al democraţiei, în general, şi al intereselor luptei de clasă a proletariatului, în special. Tocmai la această divizare se rezumă planul aşa-zisei autonomii „cultural-naţionale" sau „de creare de instituţii care să asigure libertatea dezvoltării naţionale", adoptat în Rusia de toate partidele burgheze ale evreilor şi de elementele oportuniste mic-burgheze ale diferitelor naţiuni.

3. Interesele clasei muncitoare cer unirea muncitorilor de toate naţionalităţile din statul respectiv în organizaţii proletare unice — politice, sindicale, cooperatiste, culturale etc. Numai o astfel de unire în organizaţii unice a muncitorilor de diferite naţionalităţi va da proletariatului posibilitatea să ducă o luptă victorioasă împotriva capitalului internaţional şi împotriva reacţiunii, precum şi împotriva propovăduielilor şi aspiraţiilor moşierilor, popilor şi naţionaliştilor burghezi de toate naţiunile, care îşi promovează de obicei aspiraţiile lor antiproletare sub steagul „culturii naţionale". Mişcarea muncitorească mondială creează şi, pe zi ce trece, dezvoltă tot mai mult cultura internaţională a proletariatului.

4. În ceea ce priveşte dreptul la autodeterminare al naţiunilor asuprite de către monarhia ţaristă, adică dreptul la despărţire şi la crearea unui stat independent, partidul social-democrat trebuie, desigur, să apere acest drept. Aceasta o cer atît principiile fundamentale ale democraţiei internaţionale în general cît şi, în special, asuprirea naţională fără precedent a majorităţii populaţiei din Rusia de către monarhia ţaristă, care este orînduirea de stat cea mai reacţionară şi mai barbară în comparaţie cu statele vecine din Europa şi din Asia. Aceasta o cere, apoi, cauza libertăţii populaţiei velicoruse însăşi, care nu poate să creeze un stat democratic dacă nu va fi smuls din rădăcini naţionalismul velicorus ultrareacţionar, întreţinut de tradiţia unui şir de sîngeroase represiuni împotriva mişcărilor naţionale şi cultivat sistematic nu numai de monarhia ţaristă şi de toate partidele reacţionare, ci şi de liberalismul bur-

www.dacoromanica.ro

ghez velicorus, care se ploconește în fața monarhiei în special într-o epocă de contrarevoluție.

5. Este inadmisibil a confunda problema dreptului națiunilor la autodeterminare (adică asigurarea de către constituția statului a unui mod de rezolvare pe deplin liberă și democrată a problemei despărțirii de stat) cu problema utilității despărțirii unei națiuni sau alteia. Această din urmă problemă partidul social-democrat trebuie s-o rezolve de la caz la caz, într-un mod cu totul de sine stătător, ținînd seamă de interesele întregii dezvoltări sociale și de interesele luptei de clasă a proletariatului pentru socialism.

Social-democrația trebuie totodată să aibă în vedere că moșierii, popii și burghezia națiunilor asuprite camuflează deseori îndărătul lozincilor naționaliste tendința lor de a dezbina pe muncitori și de a-i prosti, încheind în spatele lor tranzacții cu moșierii și cu burghezia națiunii dominante în dauna maselor muncitoare ale tuturor națiunilor.

*
* *

Consfătuirea pune pe ordinea de zi a congresului partidului problema programului național. Consfătuirea invită C.C., presa de partid și organizațiile locale să lămurească cît mai amănunțit posibil (în broșuri, discuții etc.) problema națională.

Scris în septembrie 1913
Publicat în 1913 în broșura „Înștiințare și rezoluțiile consfătuirii din vara anului 1913 ale C.C. al P.M.S.D.R. cu activiștii de partid", ed. C.C.

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 384—386

www.dacoromanica.ro

SCRISOARE CĂTRE S. G. ŞAUMEAN

6.XII.1913

Dragă prietene! Scrisoarea d-tale din 15.XI m-a bucurat nespus de mult. Trebuie să ştii că pentru un om în situaţia mea sînt extrem de preţioase părerile tovarăşilor din Rusia, în special ale acelora care judecă cu pătrundere şi pe care îi preocupă această problemă. De aceea scrisoarea d-tale promptă mi-a făcut o deosebită plăcere. Te simţi mai puţin izolat cînd primeşti asemenea scrisori. Dar ajunge cu lirismul. Să venim la chestiunea noastră.

1. Eşti *pentru* o limbă de stat în Rusia. Ea este „necesară; ea a avut şi va avea o mare însemnătate progresistă". Nu sînt cîtuşi de puţin de acord cu d-ta. Despre această chestiune am scris de mult în „Pravda"*, şi pînă acum n-am întîmpinat nici un fel de obiecţii. Argumentul d-tale nu m-a convins de loc, ci dimpotrivă. Este indiscutabil că pentru numeroase naţiuni mici şi înapoiate limba *rusă* a avut o însemnătate progresistă. Dar e cu putinţă oare să nu vezi că ea *ar avea* o însemnătate progresistă şi mai mare dacă nu ar exista nici o constrîngere? Se poate contesta oare că „limba de stat" înseamnă o bîtă care *îndepărtează* de la limba rusă?? De ce nu vrei să înţelegi latura *psihologică*, care în problema naţională e deosebit de importantă şi datorită căreia cea mai mică constrîngere pîngăreşte, degradează, anihilează însemnătatea progresistă indiscutabilă a centralizării, a statelor mari, a limbii unice?? Dar şi mai importantă *decît* latura psihologică este latura economică a problemei: în Rusia există *deja* o economie *capitalistă* care face ca limba *rusă* să fie necesară. Şi d-ta nu crezi în

* Vezi culegerea de faţă, pag. 122—124. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

forţa economicului şi vrei „să întăreşti" economicul cu bastoanele canaliei poliţiste?? E cu putinţă oare să nu vezi că prin aceasta *mutilezi* economia şi frînezi dezvoltarea ei?? Crezi d-ta într-adevăr că dispariţia abjectului sistem poliţist nu va duce la înzecirea (înmiirea) asociaţiilor voluntare pentru ocrotirea şi răspîndirea limbii ruse?? Nu, nu sînt de loc de acord cu d-ta şi te învinuiesc de königlich preussischer Sozialismus *!!

2. Eşti *împotriva* autonomiei. Eşti *numai* pentru autoadministrare regională. Nu sînt cîtuşi de puţin de acord cu d-ta. Aminteşte-ţi de lămuririle date de Engels în sensul că centralizarea nu exclude în nici un caz „libertăţile" [52] locale. De ce Polonia să fie autonomă, iar Caucazul, Sudul şi Uralul nu?? *Limitele* autonomiei vor fi doar fixate de parlamentul central! Sîntem fără doar şi poate pentru un centralism democratic. Sîntem împotriva *federaţiei*. Sîntem pentru iacobini împotriva girondinilor. Dar să te temi de autonomie în Rusia... Nu, asta-i ceva ridicol! E ceva reacţionar. Dă-mi un exemplu, imaginează un exemplu în care autonomia *poate* deveni dăunătoare! Nu vei putea da un asemenea exemplu. Iar o interpretare îngustă — numai autoadministrare — nu va face în Rusia (şi în Prusia) decît să aducă apă la moară mîrşavului sistem poliţienesc.

3. „Dreptul la autodeterminare nu înseamnă numai dreptul la despărţire. El înseamnă şi dreptul la legătură federativă, dreptul la autonomie", spui d-ta. Nu sînt de loc de acord. El *nu* înseamnă dreptul la *federaţie*. Federaţia este o uniune între egali, o uniune care necesită consimţămîntul *tuturor*. Cum poate să existe *dreptul u n e i* părţi la *consimţămîntul* celeilalte părţi?? E ceva absurd. În principiu sîntem împotriva federaţiei; ea slăbeşte legătura economică şi este un tip nepotrivit pentru un singur stat. Vrei să te desparţi? Călătorie sprîncenată, dacă poţi rupe legătura economică sau, mai bine zis, dacă apăsarea şi fricţiunile „convieţuirii" sînt de aşa natură, încît *strică* şi distrug legătura economică. Nu vrei să te desparţi? Atunci să avem iertare; nu lua hotărîri *în locul* meu, nu-ţi închipui că ai „*dreptul*" la federaţie [53].

---

* — socialism regal prusac. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

„Dreptul la autonomie??" Nici asta nu-i just. Sîntem *pentru o autonomie* **acordată tuturor** părţilor, sîntem pentru *dreptul* la despărţire (şi nu *pentru despărţirea* tuturor!) Planul *nostru* de organizare a statului democratic prevede autonomia. Despărţirea nu figurează de loc în planul nostru. Noi nu propovăduim nicidecum ideea despărţirii. În general sîntem împotriva despărţirii. Dar sîntem pentru *dreptul* la despărţire, dat fiind naţionalismul velicorus ultrareacţionar, care a compromis pînă-ntr-atît cauza convieţuirii naţionale, încît uneori se stabileşte o legătură *mai puternică după* o despărţire liberă!!

Dreptul la autodeterminare este o *excepţie* de la premisa noastră generală a centralismului. Această excepţie este fără doar şi poate necesară în condiţiile naţionalismului velicorus ultrareacţionar şi orice renunţare la această excepţie este oportunism (ca la Rosa Luxemburg), este un joc prostesc care aduce apă la moară naţionalismului velicorus ultrareacţionar. Dar excepţia *nu poate fi* interpretată în sens extensiv. Ea nu cuprinde şi nu trebuie să cuprindă *nimic*, absolut nimic altceva în afară de *dreptul* la *despărţire*.

Scriu despre asta în „Prosveşcenie" [54]. Scrie-mi neapărat mai amănunţit după ce voi termina aceste articole (ele vor apărea în trei numere). Voi mai trimite ceva. La adoptarea rezoluţiei am contribuit, în cea mai mare parte, chiar eu. Astă-vară am ţinut referate cu privire la problema naţională [55] şi am studiat-o întrucîtva. De aceea sînt hotărît „să nu cedez", deşi, bine înţeles, ich lasse mich belehren* de către tovarăşii care au studiat problema mai bine şi timp mai îndelungat decît mine.

4. Eşti împotriva „modificării" programului, împotriva „programului naţional"?? Nici cu asta nu sînt de acord. Te temi de *cuvinte*. Nu ai de ce să te temi de ele. Oricum, *toţi* modifică programul *pe ascuns*, în mod josnic, într-un sens rău. Noi însă definim, precizăm, dezvoltăm şi confirmăm în spiritul lui, în spirit *consecvent*-democratic, în spirit marxist (antiaustriac). Acest lucru *trebuia* făcut. Să poftească acum canaliile oportuniste (bundiste, lichidatoriste, narodnice) să dea răspunsuri *pro-*

* — ţin seamă de părerea emisă. — *Nota. Trad.*

www.dacoromanica.ro

p r i i tot atît de *precise* şi tot atît de *complete* la *toate* problemele noastre, luate în consideraţie şi rezolvate în rezoluţia noastră. Să încerce. Nu, noi nu „am dat înapoi" în faţa oportuniştilor, ci i-am *bătut* la *toate* punctele!

— O broşură de popularizare despre problema naţională este foarte necesară. Scrie-mi. Aştept răspuns şi-ţi trimit o cordială strîngere de mînă.

Al dumitale, *V. I.* Salutări tuturor prietenilor.

Scris la 23 noiembrie (6 decembrie) 1913
Publicat pentru prima oară la 2 (15) martie 1918 în ziarul „Bakinskii Rabocii" nr. 48

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 452—454

www.dacoromanica.ro

DESPRE AUTONOMIA „CULTURAL-NAȚIONALĂ"

Esența planului sau a programului așa-zisei autonomii „cultural-naționale" (cu alte cuvinte: „crearea unor instituții care să garanteze libertatea dezvoltării naționale") constă în *împărțirea învățămîntului pe naționalități.*

Asupra acestei esențe trebuie să insistăm cu atît mai mult cu cît mai des încearcă s-o întunece tot felul de naționaliști declarați și camuflați (printre care și bundiștii).

Fiecare națiune, indiferent de locul unde locuiește oricare dintre indivizii care o compun (indiferent de teritoriu: de aici denumirea de autonomie „exteritorială", din afara teritoriului), constituie o singură uniune recunoscută de stat, uniune care are în atribuția sa problemele culturii naționale. Cea mai importantă dintre aceste probleme este cea a învățămîntului. Stabilirea compoziției națiunilor prin înscrierea liberă a fiecărui cetățean, indiferent de domiciliul lui, în oricare dintre uniunile naționale asigură o precizie absolută și o consecvență absolută în ceea ce privește împărțirea învățămîntului pe naționalități.

Se pune întrebarea dacă, din punctul de vedere al democrației, în general, și al intereselor luptei proletare de clasă, în special, este admisibilă o asemenea împărțire?

E de ajuns să-ți reprezinți clar esența programului „autonomiei cultural-naționale" pentru a răspunde la această întrebare fără pic de ezitare: o asemenea împărțire este cu totul inadmisibilă.

Atîta timp cît diferite națiuni trăiesc în cadrul aceluiași stat, aceste națiuni sînt legate între ele prin milioane și miliarde de fire cu caracter economic, juridic și social. Cum ar putea fi smuls învățămîntul din rețeaua acestor legături?

www.dacoromanica.ro

Poate fi el „scos din atribuția" statului, cum glăsuiește formularea bundistă, clasică prin sublinierea pregnantă a unei absurdități? Din faptul că economicul unește strîns între ele națiunile care locuiesc în cadrul aceluiași stat rezultă că încercarea de a le separa odată pentru totdeauna în domeniul problemelor „culturale", și mai ales ale învățămîntului, este absurdă și reacționară. Dimpotrivă, trebuie să urmărim *unirea* națiunilor în domeniul învățămîntului, pentru a pregăti în școală ceea ce se înfăptuiește în viață. În momentul de față constatăm că există o stare de inegalitate în drepturi între națiuni și deosebiri în ceea ce privește nivelul dezvoltării lor; în asemenea condiții, împărțirea învățămîntului pe naționalități ar însemna *de fapt o înrăutățire* inevitabilă pentru națiunile mai înapoiate. În America, în statele din sud, odinioară sclavagiste, există pentru copiii negrilor școli speciale, în timp ce în nord negrii învață împreună cu albii. În Rusia a apărut nu demult un proiect de „naționalizare a școlii evreiești", adică de separare a copiilor evrei de cei de alte naționalități în școli speciale. E de prisos să adăugăm că acest proiect a fost zămislit în cercurile cele mai reacționare, în cercurile purișkeviciste.

Nu poți fi democrat dacă aperi principiul împărțirii învățămîntului pe naționalități. Subliniem că în raționamentele noastre noi ne situăm, deocamdată, pe punctul de vedere general-democratic, adică burghezo-democratic.

Cu incomparabil mai multă hotărîre trebuie să respingem împărțirea învățămîntului pe naționalități atunci cînd judecăm lucrurile din punctul de vedere al luptei de clasă a proletariatului. Cine nu știe că în orice stat capitaliștii de toate naționalitățile se unesc în modul cel mai strîns, în mod indisolubil în întreprinderi pe acțiuni, în carteluri și trusturi, în uniuni ale industriașilor etc. *împotriva* muncitorilor de orice naționalitate? Cine nu știe că în *oricare* întreprindere capitalistă — începînd cu uzinele, minele și fabricile mari, continuînd cu firmele comerciale și terminînd cu gospodăriile capitaliste ale proprietarilor funciari — observăm *întotdeauna*, fără nici o excepție, o mai mare împestrițare națională a muncitorilor decît într-un pașnic și adormit sat dintr-un fund de provincie?

www.dacoromanica.ro

Muncitorul de la oraş, care cunoaşte cel mai bine capitalismul dezvoltat şi şi-a însuşit în modul cel mai profund — din întreaga sa viaţă şi, poate, chiar a supt odată cu laptele mamei — psihologia luptei de clasă, îşi va da seama numaidecît şi în mod inevitabil că împărţirea învăţămîntului pe naţionalităţi este o născocire nu numai *dăunătoare*, dar de-a dreptul potlogărească, şarlatanească a *capitaliştilor*. Muncitorii *pot* fi fărîmiţaţi, dezbinaţi şi slăbiţi prin propagarea unei asemenea idei şi, într-o măsură şi mai mare, prin împărţirea şcolilor elementare pe naţionalităţi, în timp ce pentru capitalişti, ai căror copii sînt cît se poate de bine asiguraţi cu şcoli particulare pentru bogaţi şi cu profesori special angajaţi, nici un fel de „autonomie cultural-naţională" nu poate, *în nici un caz*, să prezinte o primejdie de fărîmiţare sau de slăbire.

În realitate, „autonomia cultural-naţională", adică împărţirea absolut pură şi consecventă a învăţămîntului pe naţionalităţi, nu a fost născocită de capitalişti (aceştia folosesc, *deocamdată*, metode ceva mai brutale pentru dezbinarea muncitorilor), ci de intelectualitatea oportunistă, mic-burgheză din Austria. În ţările democratice vest-europene cu o populaţie multinaţională, *nici pomeneală nu-i* de această genială idee mic-burgheză şi naţionalistă. Numai în răsăritul Europei, în Austria înapoiată, feudală, clericală, birocratică, în care *orice* viaţă socială şi politică este împiedicată în dezvoltarea ei de mărunte şi meschine controverse (mai rău decît atît: de certuri şi de lupte interne) pentru motive de limbă, a apărut această idee de mic-burghez ajuns la desperare. Cel puţin să delimităm odată pentru totdeauna, cu o puritate şi cu o consecvenţă absolută, toate naţiunile în cadrul unor „curii naţionale" în domeniul învăţămîntului, din moment ce nu este cu putinţă să împaci pisica cu cîinele! — iată psihologia care a generat ideea prostească a „autonomiei cultural-naţionale". Proletariatul, care este conştient de internaţionalismul său şi-l preţuieşte, nu va accepta niciodată această prostie a naţionalismului rafinat.

Nu este întîmplător faptul că în Rusia „autonomia cultural-naţională" nu a *fost* adoptată *decît* de *toate* partidele burgheze evreieşti, apoi (în 1907) de conferinţa partidelor *mic-burgheze*, narodniciste de stînga ale cîtorva

www.dacoromanica.ro

națiuni [56] și, în sfîrșit, de elementele mic-burgheze, oportuniste ale grupurilor *cvasimarxiste*, adică de bundiști și de lichidatori (aceștia din urmă s-au temut chiar s-o facă direct și fățiș, în termeni expliciți). Nu este întîmplător faptul că la tribuna Dumei de stat au vorbit despre „autonomia cultural-națională" *doar* Cihenkeli, care e un semilichidator contaminat de naționalism, și mic-burghezul Kerenski.

Este în genere amuzant să citești referirile lichidatorilor și ale bundiștilor la exemplul Austriei în această chestiune. În primul rînd, de ce să se ia drept *model* cea mai înapoiată dintre țările cu populație multinațională? De ce nu țara cea mai înaintată? Așa fac numai falșii liberali din Rusia, adică cadeții, care caută cu precădere în țări înapoiate, în Prusia și în Austria, modele pentru o constituție, iar nu în țări înaintate, nu în Franța, în Elveția sau în America!

În al doilea rînd, luînd exemplul Austriei, mic-burghezii naționaliști din Rusia, adică bundiștii, lichidatorii, narodnicii de stînga etc., îl înrăutățesc la rîndul lor *și mai mult*. Cei care folosesc cel mai mult la noi în domeniul propagandei și agitației planul „autonomiei cultural-naționale" sînt în primul rînd bundiștii (plus *toate* partidele burgheze evreiești, în coada cărora — fără să-și dea întotdeauna seama de acest lucru — se tîrăsc bundiștii). Or, tocmai în patria ideii „autonomiei cultural-naționale", în Austria, părintele acestei idei, Otto Bauer, a consacrat, într-o carte a sa, un capitol special argumentării tezei că ideea „autonomiei cultural-naționale" *nu poate* fi aplicată evreilor!

Aceasta dovedește, mai bine decît orice discursuri lungi, cît de puțin consecvent este și cît de puțin crede în ideea sa O. Bauer, care a exclus din planul autonomiei exteritoriale a națiunilor *singura* națiune exteritorială (care nu are un teritoriu propriu).

Aceasta dovedește că bundiștii împrumută de la Europa planuri *demodate*, agravînd greșelile Europei și mergînd pînă la absurd „în dezvoltarea" acestor greșeli.

Căci — și aceasta în al treilea rînd — la congresul de la Brünn (1899) social-democrații austrieci *au respins* programul „autonomiei cultural-naționale" care le fusese prezentat. Ei au acceptat numai un compromis sub forma uniunii tuturor *regiunilor* cu fizionomie națională pro-

www.dacoromanica.ro

prie ale statului. În acest compromis *nu este vorba* nici de principiul exteritorial, nici de împărţirea învăţământului pe naţionalităţi. Potrivit acestui proiect de compromis, aşezările, oraşele, fabricile, minele, marile proprietăţi rurale etc. cele mai înaintate (sub raport capitalist) *nu* fărîmiţează învăţămîntul pe naţionalităţi!

Clasa muncitoare din Rusia a combătut şi va continua să combată ideea naţionalistă reacţionară, dăunătoare, micburgheză a „autonomiei cultural-naţionale".

„Za Pravdu" nr. 46
din 28 noiembrie 1913

Se tipăreşte după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 19, pag. 455—458

www.dacoromanica.ro

DESPRE PROGRAMUL NAȚIONAL AL P.M.S.D.R.

Consfătuirea C.C. a adoptat în problema națională* rezoluția publicată în „Înștiințare" și a inclus în ordinea de zi a congresului problema programului național.

De ce și în ce fel problema națională ocupă, în momentul de față, un loc de frunte — atît în întreaga politică a contrarevoluției și în conștiința de clasă a burgheziei cît și în partidul social-democrat proletar din Rusia —, acest lucru a fost arătat, în mod amănunțit, în rezoluția însăși. Dat fiind că situația este acum cît se poate de clară, nu cred că ar fi nevoie să mă mai opresc asupra acestei chestiuni. În literatura teoretică marxistă, această stare de lucruri și bazele programului național al social-democrației au și fost lămurite în ultima vreme (pe primul plan se situează aici articolul lui Stalin [57]). De aceea credem că e nimerit să ne limităm, în articolul de față, la a pune problema în mod pur partinic și a lămuri ceea ce presa legală, oprimată de jugul stolîpinist-maklakovist, nu poate spune.

În Rusia, formarea social-democrației se bazează în întregime pe experiența țărilor mai înaintate, adică a Europei, precum și pe expresia teoretică a acestei experiențe, adică pe marxism. Specificul țării noastre și al momentului istoric de creare, la noi, a social-democrației constă, în primul rînd, în faptul că aici — spre deosebire de Europa — social-democrația a început să se formeze *înainte* de revoluția burgheză și continuă să se formeze și *în timpul* ei. În al doilea rînd, la noi lupta inevitabilă pentru des-

* Vezi culegerea de față, pag. 99—101. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

prinderea democrației proletare din cea general-burgheză și mic-burgheză — luptă identică, în fond, cu aceea prin care au trecut toate țările — se desfășoară în condițiile unei depline victorii teoretice a marxismului în Occident și la noi. De aceea această luptă nu capătă atît forma luptei pentru marxism, cît pe aceea a luptei pentru sau împotriva teoriilor mic-burgheze, camuflate printr-o frazeologie „aproape marxistă".

Așa stau lucrurile începînd cu „economismul" (1895—1901) și cu „marxismul legal" (1895—1901, 1902). Numai cine se teme de adevărul istoric poate uita de legătura extrem de strînsă, nemijlocită, și de înrudirea acestor curente cu menșevismul (1903—1907) și cu lichidatorismul (1908—1913).

În problema națională, ca și în celelalte probleme, vechea „Iskră", care a pregătit, în anii 1901—1903, și a elaborat programul P.M.S.D.R. împreună cu prima fundamentare radicală a marxismului în teoria și practica mișcării muncitorești din Rusia, a dus lupta împotriva oportunismului mic-burghez. Acesta și-a găsit expresia, mai întîi de toate, în tendințele sau șovăielile naționaliste ale Bundului. Vechea „Iskră" a dus o luptă dîrză împotriva naționalismului Bundului, și a da uitării această luptă înseamnă iarăși a face pe uitucul, a te detașa de baza istorică și ideologică a întregii mișcări muncitorești social-democrate din Rusia.

Pe de altă parte, la cel de-al doilea congres, în august 1903, cînd a fost definitiv aprobat programul P.M.S.D.R., s-a dus o luptă — care n-a fost consemnată în procesele-verbale ale congresului, deoarece lucrurile s-au petrecut în *comisia pentru elaborarea programului*, pe care o frecventa aproape întregul congres — împotriva încercării neîndemînatice a cîtorva social-democrați polonezi de a pune sub semnul îndoielii „dreptul națiunilor la autodeterminare", adică de alunecare pe panta oportunismului și a naționalismului cu totul din altă parte.

Și acum, după zece ani, lupta se desfășoară pe aceleași două *linii* principale, ceea ce de asemenea dovedește, într-o măsură egală, strînsa legătură dintre această luptă și toate condițiile obiective ale problemei naționale în Rusia.

www.dacoromanica.ro

În Austria, la congresul de la Brünn (1899), programul „autonomiei cultural-naționale" (care a fost apărat de Kristian, Ellenbogen etc. și care și-a găsit expresia în proiectul slavilor de sud) *a fost respins*. A fost adoptată autonomia națională *teritorială*, și numai propaganda făcută de către social-democrație în favoarea unei uniuni obligatorii a tuturor regiunilor naționale reprezintă un *compromis* cu ideea „autonomiei cultural-naționale". Faptul că această idee nefericită *nu este aplicabilă* evreilor a fost subliniat în mod special de principalii teoreticieni ai acestei idei.

În Rusia s-au găsit — *ca întotdeauna* — oameni care și-au pus drept sarcină să exagereze mica greșeală oportunistă și să facă din ea un sistem al politicii oportuniste. Așa cum Bernstein din Germania a dat naștere cadeților de dreapta din Rusia — Struve, Bulgakov, Tugan & Co.—, tot așa și „uitarea internaționalismului" de către Otto Bauer (după aprecierea arhiprudentului Kautsky!) *a dat naștere*, în Rusia, la adoptarea *în întregime* a „autonomiei cultural-naționale" de către *toate* partidele burgheze ale evreimii și de către o serie întreagă de curente mic-burgheze (Bundul și *conferința* partidelor naționale socialist-revoluționare din 1907). Înapoiata Rusie oferă, ca să zic așa, un exemplu de felul cum microbii oportunismului vest-european dau naștere, pe solul nostru sălbatic, unor întregi *epidemii*.

Le place unora, la noi, să spună că Bernstein este „tolerat" în Europa; ei uită însă să adauge că nicăieri în lume, în afară de „sfînta" noastră Rusie, bernsteinismul nu a dat naștere struvismului, iar „bauerismul" nu a dus la justificarea de către social-democrați a naționalismului rafinat al burgheziei evreiești.

„Autonomia cultural-națională" înseamnă tocmai naționalismul cel mai rafinat și de aceea cel mai dăunător, înseamnă pervertirea muncitorilor prin lozinca culturii naționale, propagarea ideii profund dăunătoare și chiar antidemocratice a împărțirii școlilor pe naționalități. Într-un cuvînt, acest program este fără doar și poate în contradicție cu internaționalismul proletariatului, corespunzînd numai idealurilor mic-burghezilor naționaliști.

Există însă *un caz* în care marxiștii sînt obligați, dacă nu vor să trădeze democrația și proletariatul, să apere o

www.dacoromanica.ro

singură revendicare specială în problema națională, și anume *dreptul* națiunilor la autodeterminare (§ 9 din programul P.M.S.D.R.), adică dreptul la despărțire politică. Rezoluția consfătuirii explică și motivează atît de amănunțit această revendicare, încît nu lasă loc pentru nici un fel de confuzii.

De aceea ne vom opri numai pe scurt asupra caracterizării obiecțiilor din cale-afară de ignorante și oportuniste care se ridică împotriva acestui punct de program. Vom observa totodată că, *în decursul celor 10 ani* de existență a programului, *nici o parte* din P.M.S.D.R., nici o organizație națională, nici o conferință regională, nici un comitet local, nici un delegat la un congres sau la o consfătuire nu a încercat să ridice problema modificării sau a înlăturării § 9!!

Acest fapt trebuie neapărat avut în vedere. El ne arată dintr-o dată dacă obiecțiile împotriva acestui punct conțin măcar un pic de seriozitate și de spirit partinic.

Iată-l, de pildă, pe d-l Semkovski de la ziarul lichidatorilor. Cu ușurința unui om care a lichidat partidul, el declară: „din anumite considerente noi nu împărtășim propunerea făcută de Rosa Luxemburg de a elimina în întregime § 9 din program" („Novaia Raboceaia Gazeta"[58] nr. 71).

Considerente secrete! Și cum să nu le „țină în secret" cînd dă dovadă de o totală necunoaștere a istoriei programului nostru? Cum să nu le „țină în secret" cînd același domn Semkovski, inegalabil prin ușurința lui (ce-i pasă lui de un partid și de un program oarecare!), face o excepție pentru Finlanda?

„Ce-i de făcut... dacă proletariatul polonez va vrea să ducă, în cadrul unui singur stat, lupta comună cu întregul proletariat din Rusia, iar clasele reacționare ale societății poloneze vor dori, dimpotrivă, să despartă Polonia de Rusia și vor întruni, la un referendum (consultarea întregii populații), majoritate de voturi în favoarea despărțirii: va trebui să votăm noi, social-democrații ruși, în parlamentul central împreună cu tovarășii noștri polonezi *împotriva* despărțirii, sau, pentru a nu încălca «dreptul la autodeterminare», să votăm *pentru* despărțire?"

Într-adevăr, ce-i de făcut cînd se pun niște întrebări atît de naive și care vădesc o confuzie atît de dezolantă?

Dreptul la autodeterminare, stimabile domn lichidator, înseamnă tocmai rezolvarea problemei *nu* de către parla-

www.dacoromanica.ro

mentul central, ci de către un parlament, seim, referendum *al minorității care vrea să se despartă*. Cînd Norvegia s-a despărțit (în 1905) de Suedia, acest act l-a hotărît *numai* Norvegia (care e de două ori mai mică decît Suedia).

Pînă și un copil ar putea să vadă că d-l Semkovski încurcă lucrurile de-ți stă mintea în loc.

„Dreptul la autodeterminare" înseamnă o *astfel* de orînduire democratică în care nu numai să existe, în general, o democrație, dar, în special, *să nu poată exista* o rezolvare *nedemocratică* a problemei despărțirii. Democrația, în general vorbind, este compatibilă cu naționalismul militant și asupritor. Proletariatul revendică o democrație care *să excludă* reținerea cu forța a vreuneia dintre națiuni în cadrul unui stat. De aceea, „pentru a nu încălca dreptul la autodeterminare", sîntem obligați *nu* „să votăm pentru despărțire", cum crede istețul domn Semkovski, ci să votăm pentru dreptul regiunii care vrea să se despartă de a hotărî *ea singură* în această problemă.

S-ar părea că, chiar cu capacitățile intelectuale ale d-lui Semkovski, nu este greu de priceput că *„dreptul* la divorț" nu înseamnă *să votezi* pentru divorț! Dar asta-i, pe cît se pare, soarta criticilor paragrafului 9: ei uită pînă și logica cea mai elementară.

Cînd Norvegia voia să se despartă de Suedia, proletariatul suedez, dacă nu voia să urmeze mica burghezie naționalistă, *era obligat să voteze* și să facă agitație împotriva alipirii cu forța a Norvegiei, lucru pe care îl urmăreau popii și moșierii din Suedia. Este un lucru clar, și nu chiar așa de greu de înțeles. Democrația naționalistă din Suedia putea să nu desfășoare agitația pe care i-o cere proletariatului națiunilor *dominante*, *asupritoare* principiul *dreptului* la autodeterminare.

„Ce-i de făcut dacă reacționarii constituie majoritatea?" — întreabă d-l Semkovski. E o întrebare demnă de un licean de clasa a 3-a. Și ce e de făcut cu constituția *rusă* dacă votul democratic va da reacționarilor majoritatea? D-l Semkovski pune o întrebare inutilă, deșartă, care nu are nimic de-a face cu problema în discuție, — o întrebare dintre acelea despre care se spune că șapte proști pot să întrebe mai mult decît pot să răspundă șaptezeci de înțelepți.

www.dacoromanica.ro

Atunci cînd, în condiţiile votului democratic, reacţionarii constituie majoritatea, se întîmplă de obicei — şi se poate întîmpla — una din două: sau hotărîrea reacţionarilor este tradusă în viaţă, şi atunci consecinţele ei dăunătoare fac ca masele să treacă, mai curînd sau mai tîrziu, de partea democraţiei, împotriva reacţionarilor; sau conflictul dintre democraţie şi reacţionari se rezolvă printr-un război civil sau de altă natură, care este posibil (probabil că şi un Semkovski a auzit despre aşa ceva) şi în condiţiile democraţiei.

Recunoaşterea dreptului la autodeterminare „face jocul" „celui mai inveterat naţionalism burghez", susţine d-l Semkovski. Asta-i o inepţie copilărească, întrucît recunoaşterea acestui *drept* nu exclude cîtuşi de puţin propaganda şi agitaţia *împotriva* despărţirii şi nici demascarea naţionalismului burghez. În schimb, este absolut incontestabil că negarea *dreptului* la despărţire „face jocul" *celui mai inveterat* naţionalism *ultrareacţionar velicorus!*

Esenţa greşelii ridicole a Rosei Luxemburg, pentru care ea a fost mai de mult ridiculizată atît în rîndurile social-democraţiei germane cît şi în ale celei ruse (august 1903), constă tocmai în faptul că, procedează asemenea celor care, de teama de a nu face jocul naţionalismului burghez al naţiunilor asuprite, fac nu numai jocul naţionalismului burghez, ci şi jocul naţionalismului ultrareacţionar al naţiunii *asupritoare*.

Dacă d-l Semkovski nu ar fi atît de candid în chestiunile de istorie a partidului şi ale programului partidului, el ar fi înţeles că are obligaţia să-l combată pe Plehanov, care *acum 11 ani*, apărînd în revista „Zarea" [59] proiectul de program (devenit program începînd din 1903) al P.M.S.D.R., a subliniat *în mod special* (pag. 38) recunoaşterea dreptului la autodeterminare, scriind despre acest drept următoarele:

„Această revendicare — care pentru democraţii burghezi nu este obligatorie nici măcar în teorie — este obligatorie pentru noi, social-democraţii. Dacă am uita de ea sau dacă am ezita s-o formulăm de teamă să nu ne atingem de prejudecăţile naţionale ale compatrioţilor noştri de neam velicorus, atunci, rostit de buzele noastre, strigătul de luptă al social-democraţiei internaţionale: «proletari din toate ţările, uniţi-vă!» ar deveni o minciună ruşinoasă".

www.dacoromanica.ro

Plehanov aduce încă în „Zarea" principalul argument, care a fost expus în amănunțime în rezoluția consfătuirii și căruia, timp de 11 ani, d-l Semkovski și cei de-o seamă cu dînsul nu s-au învrednicit să-i dea nici o atenție. În Rusia sînt 43% velicoruși, dar naționalismul velicorus domnește asupra a 57% din populație și asuprește toate națiunile. Au și aderat la național-reacționari național-liberalii (Struve & Co., progresiștii etc.) și au apărut „primele rîndunele" ale *național*-democratismului (amintiți-vă de apelul din august 1906 al d-lui Peșehonov, care recomandă o atitudine prudentă față de prejudecățile naționaliste ale țăranului).

În Rusia, numai lichidatorii consideră că revoluția burghezo-democratică a fost desăvîrșită; or o *astfel* de revoluție a fost și este, pretutindeni în lume, însoțită de mișcări naționale. În Rusia, tocmai într-o serie întreagă de regiuni periferice vedem națiuni asuprite care în statele vecine se bucură de o libertate mai mare. Țarismul este mai reacționar decît statele vecine, constituind *o foarte mare* piedică în calea dezvoltării economice libere și atîtînd din răsputeri naționalismul velicorușilor. Bineînțeles că pentru un marxist, *celelalte condiții rămînînd neschimbate*, statele mai mari sînt întotdeauna preferabile celor mici. Ar fi însă ridicol și reacționar să se creadă că condițiile din cadrul monarhiei țariste sînt aceleași cu cele din toate țările europene și din cea mai mare parte a țărilor asiatice.

De aceea, în Rusia de astăzi, negarea dreptului la autodeterminare a națiunilor înseamnă oportunism evident și renunțare la lupta împotriva naționalismului velicorus ultrareacționar, pînă acum atotputernic.

„Sotial-Demokrat" nr. 32 din 15 (28) decembrie 1913

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 488—494

www.dacoromanica.ro

ÎNCĂ O DATĂ DESPRE ÎMPĂRȚIREA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI PE NAȚIONALITĂȚI

Marxiștii duc o luptă hotărîtă împotriva naționalismului sub toate formele lui, începînd cu naționalismul reacționar, brutal al cercurilor noastre guvernante și alpartidelor octombriste și de dreapta, și terminînd cu naționalismul mai mult sau mai puțin rafinat și camuflat al partidelor burgheze și mic-burgheze.

Naționalismul reacționar sau pogromist tinde să asigure privilegii unei singure națiuni, condamnînd toate celelalte naționalități la o stare de subordonare, de inegalitate în drepturi și chiar de totală lipsă de drepturi. Nici un marxist și chiar nici un democrat nu poate avea față de acest naționalism decît o atitudine de ostilitate deplină.

Naționalismul burghez și democrat-burghez, recunoscînd în vorbe egalitatea în drepturi a națiunilor, apără în fapt (adeseori pe ascuns, în spatele poporului) anumite privilegii ale uneia dintre națiuni și tinde întotdeauna să obțină mai multe avantaje pentru națiunea „sa" (adică pentru burghezia națiunii sale), să despartă națiunile și să ridice bariere între ele, să cultive exclusivismul național etc. Perorînd mereu despre „cultura națională", subliniind ceea ce desparte o națiune de alta, naționalismul burghez caută să-i *despartă pe muncitorii* diferitelor națiuni și să-i prostească cu ajutorul „lozincilor naționale".

Muncitorii conștienți, luptînd împotriva *oricărei* asupriri naționale și împotriva *oricăror* privilegii naționale, nu se limitează la această luptă. Ei combat orice naționalism, chiar și cel mai rafinat, proclamînd nu numai unitatea, ci și *contopirea* muncitorilor de *toate* naționalitățile în lupta împotriva reacțiunii și a oricărui naționalism burghez. Sar-

www.dacoromanica.ro

cina noastră nu este să ridicăm bariere între naţiuni, ci să unim pe muncitorii tuturor naţiunilor. Pe steagul nostru nu este înscrisă lozinca „culturii naţionale", ci lozinca culturii *internaţionale*, care va contopi toate naţiunile într-o unitate socialistă superioară şi pe care o pregăteşte de pe acum unirea internaţională a capitalului.

Influenţa naţionalismului filistin, mic-burghez, a molipsit şi pe cîţiva „socialişti şi ei", care apără aşa-numita „autonomie cultural-educativă", adică trecerea învăţămîntului (şi în general a chestiunilor referitoare la cultura naţională) din mîinile statului în mîinile diverselor naţiuni. Se înţelege că marxiştii luptă împotriva acestei propovăduiri a *creării de bariere între naţiuni*, împotriva acestui naţionalism rafinat, împotriva *împărţirii învăţămîntului pe naţionalităţi*. Atunci cînd, *contrar* prevederilor programului, bundiştii noştri, iar apoi lichidatorii au vrut să proclame principiul „autonomiei cultural-naţionale", ei au fost dezaprobaţi nu numai de bolşevici, ci şi de menşevicii-partiiţi (Plehanov).

Acum, în „Novaia Raboceaia Gazeta" (nr. 103), d-l An [60] încearcă să susţină o cauză greşită, substituind o problemă alteia şi împroşcîndu-ne cu insulte. Respingem cu indiferenţă insultele, deoarece ele nu sînt decît un indiciu al neputinţei lichidatorilor.

Şcoli în limba maternă — vrea să ne asigure d-l An — nu înseamnă altceva decît împărţirea şcolilor după principiul naţional; pravdiştii vor să ia alogenilor şcolile lor naţionale!

Asemenea procedeu din partea d-lui An nu poate decît să provoace zîmbete, întrucît toată lumea ştie că pravdiştii sînt pentru cea mai deplină egalitate în drepturi a limbilor şi susţin chiar că nu este nevoie de o limbă de stat! Cuprins de o furie neputincioasă, d-l An începe să-şi piardă cumpătul, — ceea ce este periculos, stimate d-le An!

Dreptul de a folosi limba maternă este recunoscut precis şi clar în paragraful 8 al programului marxiştilor [61].

Dacă d-l An ar fi avut dreptate afirmînd că şcoli în limba maternă înseamnă împărţirea învăţămîntului pe naţionalităţi, — atunci de ce au trebuit bundiştii în 1906 şi lichidatorii în 1912 „să completeze" (sau, mai bine zis, *să denatureze)* programul, care în 1903, la acelaşi congres

www.dacoromanica.ro

care *respinsese* „autonomia cultural-națională", a recunoscut *fără rezerve limba maternă*?

Nu, d-le An, nu veți reuși să substituiți o problemă alteia și să mușamalizați prin larmă, țipete și insulte *încălcarea* acestui program de către lichidatori, încercarea lor de „a adapta socialismul la naționalism", după cum s-a exprimat tov. Plehanov.

Noi sîntem împotriva încălcării programului. Sîntem împotriva adaptării socialismului la naționalism. Noi luptăm pentru democrație deplină, pentru libertate deplină și pentru egalitatea în drepturi a limbilor, fără a preconiza cîtuși de puțin prin aceasta „trecerea învățămîntului în mîinile națiunilor", „împărțirea învățămîntului pe naționalități".

„Din moment ce se vorbește despre împărțirea școlilor pe naționalități — scrie d-l An —, înseamnă că în țară există aceste naționalități, care se împiedică una pe alta să se dezvolte, și, prin urmare, *este nevoie ca ele să fie separate* și în domeniul învățămîntului public";

Cuvintele subliniate de noi arată limpede cum lichidatorismul îl trage pe d-l An de la socialism la naționalism. *Crearea de bariere* între națiuni în cadrul aceluiași stat este dăunătoare, iar noi, marxiștii, căutăm *să le apropiem și să le contopim*. Nu „separarea" națiunilor este țelul nostru, ci asigurarea printr-o democrație deplină a egalității lor în drepturi și a unei conviețuiri (relativ) tot atît de pașnice ca în Elveția *.

„Proletarskaia Pravda" nr. 9 din 17 decembrie 1913

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 497—499

* D-l An, fără a sta pe gînduri, spune că „nu există amestec de naționalități nici în cantoanele Elveției". Nu va roși el oare dacă îi vom indica *patru* cantoane: Berna, Freiburg, Graubünden, Wallis?

www.dacoromanica.ro

NOTE CRITICE ÎN PROBLEMA NAȚIONALĂ [62]

Este evident că în momentul de față problema națională ocupă un loc de frunte printre problemele vieții publice din Rusia. Și naționalismul agresiv al reacțiunii, și trecerea liberalismului burghez contrarevoluționar pe pozițiile naționalismului (îndeosebi ale celui velicorus, iar apoi pe pozițiile naționalismului polonez, evreiesc, ucrainean etc.), și, în sfîrșit, intensificarea oscilărilor naționaliste în sînul diferitelor social-democrații „naționale" (adică nevelicoruse), care a mers pînă la călcarea programului partidului, — toate acestea ne obligă în chip imperios să acordăm problemei naționale mai multă atenție decît pînă acum.

Articolul de față urmărește un anumit scop: de a cerceta în conexiunea lor tocmai aceste oscilări în programul marxiștilor și în cel al așa-zișilor marxiști cu privire la problema națională. În nr. 29 al ziarului „ Severnaia Pravda" [63] (din 5 septembrie 1913, articolul „Liberalii și democrații în problema limbii")[64] am avut ocazia să vorbesc despre oportunismul manifestat de liberali în problema națională; asupra acestui articol al meu s-a năpustit cu critica sa ziarul evreiesc oportunist „Zeit"[65], prin articolul d-lui F. Libman. Pe de altă parte, cu criticarea programului marxiștilor ruși în problema națională se îndeletnicește oportunistul ucrainean d-l Lev Iurkevici („Dzvin"[66], 1913, nr. 7-8). Acești doi scriitori au atins atît de multe probleme, încît pentru a le răspunde va trebui să ne referim la cele mai variate laturi ale temei de față. Și mi se pare că cel mai bun lucru va fi să începem prin a reproduce articolul din „Severnaia Pravda".

www.dacoromanica.ro

1. LIBERALII ŞI DEMOCRAŢII ÎN PROBLEMA LIMBII

Ziarele au relevat în repetate rînduri darea de seamă a rezidentului din Caucaz, care se caracterizează nu prin ultrareacţionarism, ci printr-un timid „liberalism". Rezidentul se pronunţă, printre altele, împotriva rusificării artificiale, adică împotriva rusificării naţionalităţilor neruse. În Caucaz reprezentanţii naţionalităţilor neruse tind *ei singuri* să înveţe pe copii limba rusă, lucru ce se face, de pildă, în şcolile parohiale ale armenilor, în care predarea limbii ruse nu este obligatorie.

Subliniind acest lucru, unul dintre cele mai răspîndite ziare liberale din Rusia, „Russkoe Slovo"[67] (nr. 198), ajunge la concluzia justă că în Rusia atitudinea ostilă faţă de limba rusă „provine exclusiv" din introducerea „artificială" (ar trebui să se spună: silită) a limbii ruse.

„De soarta limbii ruse nu trebuie să avem grijă. Ea îşi va cuceri singură recunoaşterea generală în întreaga Rusie" — scrie ziarul. Acest lucru este just, căci necesităţile schimbului economic vor sili întotdeauna naţionalităţile care trăiesc într-un anumit stat (atîta timp cît vor voi să trăiască împreună) să înveţe limba majorităţii. Cu cît regimul din Rusia va fi mai democrat, cu atît mai puternic, mai repede şi mai mult se va dezvolta capitalismul şi cu atît mai stăruitor nevoile schimbului vor împinge diferitele naţionalităţi să înveţe limba cea mai potrivită pentru relaţiile comerciale comune.

Dar ziarul liberal se grăbeşte să se contrazică şi să dovedească inconsecvenţa lui liberală.

„E puţin probabil — scrie ziarul — ca cineva, fie chiar dintre adversarii rusificării, să poată obiecta că într-un stat atît de imens cum este Rusia n-ar trebui să existe o singură limbă oficială şi că această limbă... ar putea să fie alta decît limba rusă".

Ce logică sucită! Mica Elveţie nu pierde, ci cîştigă prin faptul că nu are *o singură* limbă oficială, ci chiar trei: germana, franceza şi italiana. În Elveţia, germanii formează 70% din totalul populaţiei (în Rusia, velicoruşii alcătuiesc 43%), francezi 22% (în Rusia, ucrainenii constituie 17%), italienii 7% (în Rusia, polonezii reprezintă 6% şi bieloruşii 4½%). Dacă italienii din Elveţia vorbesc adeseori în

www.dacoromanica.ro

parlamentul comun limba franceză, ei nu fac acest lucru sub presiunea vreunei legi polițienești sălbatice (o astfel de lege nu există în Elveția), ci pur și simplu pentru că cetățenii civilizați ai unui stat democrat preferă ei înșiși să vorbească o limbă pe înțelesul majorității. Limba franceză nu provoacă ura italienilor, fiindcă este limba unei națiuni libere și civilizate, și nu impusă prin măsuri dezgustătoare, polițienești.

De ce atunci „imensa" Rusie, mult mai pestriță și grozav de înapoiată, trebuie să-și *frîneze* dezvoltarea păstrînd un oarecare privilegiu pentru una dintre limbi? N-ar trebui oare să fie tocmai invers, domnilor liberali? N-ar trebui oare ca Rusia, dacă vrea să ajungă Europa, să lichideze cît mai repede, cît mai complet și cît mai hotărît toate privilegiile, de orice natură ar fi ele?

Dacă vor dispare orice privilegii, dacă se va pune capăt situației ca una dintre limbi să fie impusă, toți slavii se vor deprinde atunci repede și ușor să se înțeleagă între ei și nu se vor speria la gîndul „înspăimîntător" că în parlamentul comun se vor auzi discursuri în diferite limbi. Iar nevoile schimbului *vor determina* de la sine limba țării respective, limba a cărei cunoaștere *convine* majorității populației în interesul legăturilor comerciale. Și această determinare va fi cu atît mai puternică, cu cît va fi acceptată de bunăvoie de populația diferitelor națiuni, și cu atît mai rapidă și mai largă, cu cît mai consecvent va fi democratismul, cu cît mai rapidă va fi în virtutea acestui lucru dezvoltarea capitalismului.

Liberalii tratează și problema limbilor, ca și toate problemele politice, în felul unor negustori cu două fețe, care întind o mînă (pe față) democrației, iar pe cealaltă (pe la spate) moșierilor iobăgiști și polițiștilor. Sîntem împotriva privilegiilor — strigă liberalul, dar în același timp, pe la spate, el se tocmește cu moșierii iobăgiști cînd pentru un privilegiu, cînd pentru altul.

Astfel se prezintă *oricare* naționalism burghezo-liberal, nu numai cel velicorus (acesta este mai rău decît toate celelalte, datorită caracterului său violent și înrudirii lui cu d-nii Purișkevici), ci și cel polonez, evreiesc, ucrainean, gruzin și oricare altul. Prin lozinca „culturii naționale", burghezia *tuturor* națiunilor, atît în Austria cît și în Rusia, duce

www.dacoromanica.ro

în realitate o politică de dezbinare a muncitorilor, de slăbire a democrației, de tranzacții negustorești cu moșierii iobăgiști în jurul vînzării drepturilor popoarelor și a libertății lor.

Lozinca democrației muncitorești nu este „cultura națională", ci cultura internațională a democratismului și a mișcării muncitorești mondiale. Burghezia n-are decît să înșele poporul prin fel de fel de programe naționale „pozitive". Muncitorul conștient îi va răspunde: există numai un singur mod de rezolvare a problemei naționale (în măsura în care, în general, este posibilă rezolvarea acesteia în lumea capitalistă, în lumea profitului, gîlcevei și exploatării), și acesta este democratismul consecvent.

Dovadă: Elveția în Europa apuseană — țară cu veche cultură, și Finlanda în Europa răsăriteană — țară cu cultură tînără.

Programul național al democrației muncitorești este: absolut nici un fel de privilegii pentru nici o națiune, pentru nici o limbă; rezolvarea problemei autodeterminării politice a națiunilor, adică a despărțirii lor de stat, într-un mod cu desăvîrșire liber, pe cale democratică; promulgarea unei legi valabile pentru întregul stat, în virtutea căreia orice măsură (a zemstvelor, a administrației orășenești, comunale etc. etc.) care acordă vreun privilegiu uneia dintre națiuni, care calcă principiul egalității în drepturi a națiunilor sau drepturile minorității naționale, să fie declarată ilegală și nevalabilă, oricare cetățean al statului avînd dreptul să ceară abrogarea unei asemenea măsuri ca fiind anticonstituțională și sancțiuni penale pentru cei care ar încerca să introducă în practică o asemenea măsură.

Disensiunilor naționale ale diferitelor partide burgheze în problema limbii etc., democrația muncitorească le opune, ca o contracarare a oricărui naționalism burghez, următoarea revendicare: unitatea necondiționată și contopirea deplină a muncitorilor de *orice* naționalitate în *toate* organizațiile muncitorești, sindicale, cooperatiste, de consum, culturale și de orice alt fel. Numai printr-o astfel de unitate și contopire poate fi apărată democrația, pot fi apărate interesele muncitorilor împotriva capitalului — care a și devenit și devine tot mai mult internațional —, pot fi apărate interesele dezvoltării omenirii spre o nouă orînduire a vieții, care să excludă orice privilegii și orice exploatare.

www.dacoromanica.ro

2. „CULTURA NAȚIONALĂ"

După cum poate vedea cititorul, articolul din „Severnaia Pravda" demonstrează printr-un exemplu, și anume în problema limbii oficiale, inconsecvența și oportunismul burgheziei liberale, care în problema națională întinde mîna moșierilor iobăgiști și polițiștilor. Oricine înțelege că, în afară de problema limbii oficiale, burghezia liberală procedează într-un mod tot atît de trădător, de ipocrit și de stupid (chiar din punctul de vedere al intereselor liberalismului) într-un șir întreg de alte probleme de același gen.

Și atunci care-i concluzia? Concluzia este că *oricare* naționalism burghezo-liberal pervertește într-o foarte mare măsură mediul muncitoresc, dăunînd foarte mult cauzei libertății și cauzei luptei de clasă a proletariatului. Acest lucru este cu atît mai periculos, cu cît tendințele burgheze (și burghezo-feudale) *sînt mascate* de lozinca „culturii naționale". În numele culturii naționale — velicoruse, poloneze, evreiești, ucrainene etc. — huliganii și cercurile clericale, iar apoi și burghezii *tuturor* naționalităților își aranjează toate afacerile lor reacționare și mîrșave.

Astfel se prezintă realitatea vieții naționale contemporane, dacă o privim din punctul de vedere marxist, adică prin prisma luptei de clasă, dacă confruntăm lozincile cu interesele și cu politica claselor sociale, și nu cu „principiile generale", cu declamațiile și vorbele goale.

Lozinca culturii naționale este o înșelătorie burgheză (și de multe ori clericală-huliganică). Lozinca noastră este cultura internațională a democratismului și a mișcării muncitorești din lumea întreagă.

Dar iată că aici se aruncă în luptă bundistul Libman, dîndu-mă gata cu următoarea tiradă nimicitoare:

„Orice om care cunoaște cît de cît problema națională, știe că cultura internațională nu este o cultură anațională* (cultură fără formă națională); o cultură anațională care nu trebuie să fie nici rusă, nici evreiască, nici poloneză, ci doar cultură pură, este o absurditate; tocmai de aceea clasa muncitoare își poate însuși ideile internaționale numai atunci cînd ele se adaptează limbii în care vorbește muncitorul și condițiilor naționale concrete în care el își duce viața; muncitorul nu trebuie să fie indiferent față de starea și dezvoltarea

* Inter — între; a — ne; internațională — între popoare, între națiuni; anațională — nenațională, fără națiune, fără popor.

www.dacoromanica.ro

culturii sale naţionale, fiindcă prin ea şi numai prin ea obţine el posibilitatea de a participa la «cultura internaţională a democratismului şi a mişcării muncitoreşti din lumea întreagă». Acest lucru este arhicunoscut, dar V.I. nici nu vrea să audă de el..."

Gîndiţi-vă ceva mai adînc la această judecată tipic bundistă, care, vedeţi dv., are menirea să distrugă teza marxistă înfăţişată de mine. Cu un aer de extremă încredere în sine, ca un om „familiarizat cu problema naţională", domnul bundist ne prezintă ca pe nişte adevăruri „de mult cunoscute" obişnuite concepţii burgheze.

Da, cultura internaţională nu este anaţională, stimabile bundist. Nimeni n-a afirmat acest lucru. Nimeni n-a proclamat o cultură „pură", nici poloneză, nici evreiască, nici rusă etc., aşa încît înşiruirea d-tale de vorbe goale nu este decît o încercare de a distrage atenţia cititorului şi a camufla fondul problemei prin vorbe răsunătoare.

În sînul *fiecărei* culturi naţionale se găsesc *elemente*, fie şi nedezvoltate, de cultură democratică şi socialistă, fiindcă în sînul *fiecărei* naţiuni există mase de muncitori şi exploataţi ale căror condiţii de viaţă creează în mod inevitabil ideologia democratică şi socialistă. Dar în sînul *fiecărei* naţiuni există şi o cultură burgheză (iar în majoritatea cazurilor chiar o cultură ultrareacţionară şi clericală), şi, ceea ce trebuie să remarcăm, nu numai sub formă de „elemente", ci sub formă de cultură *dominantă*. De aceea „cultura naţională" în genere *este* cultura moşierilor, a popilor, a burgheziei. Acest adevăr fundamental, elementar pentru oricare marxist, bundistul l-a lăsat în umbră, „îngropîndu-l" sub avalanşa sa de cuvinte, adică, în fapt, *în loc* de a dezvălui cititorului prăpastia dintre clase şi a o explica, el a ascuns-o. *În fapt* bundistul s-a manifestat ca un burghez, care are tot interesul să se răspîndească credinţa într-o cultură naţională în afara claselor sociale.

Formulînd lozinca „culturii internaţionale a democratismului şi a mişcării muncitoreşti din lumea întreagă", noi luăm *din fiecare* cultură naţională *numai* elementele ei democratice şi elementele ei socialiste, le luăm *numai* pe acestea şi *în mod exclusiv* în opoziţie cu cultura burgheză, cu naţionalismul burghez al *fiecărei* naţiuni. Nici un democrat şi cu atît mai mult nici un marxist nu neagă egalitatea în drepturi a limbilor sau necesitatea de a polemiza în limba

www.dacoromanica.ro

maternă cu burghezia „proprie", de a propaga ideile anticlericale sau antiburgheze în rîndurile țărănimii „proprii" și micii burghezii; despre aceste lucruri e de prisos să mai vorbim. Cu ajutorul acestor adevăruri incontestabile bundistul ascunde lucrurile discutabile, adică cele care constituie într-adevăr miezul problemei.

Chestiunea este de a ști dacă e admisibil pentru marxiști să formuleze direct sau indirect lozinca culturii naționale, sau dacă trebuie să ducă neapărat *împotriva* ei o propagandă în toate limbile, pentru lozinca *internaționalismului* muncitorilor, „adaptîndu-se" la toate particularitățile locale și naționale.

Semnificația lozincii „culturii naționale" nu este determinată de promisiunea sau de buna intenție a unui intelectual oarecare de „a interpreta" această lozincă „în sensul de a promova cu ajutorul ei o cultură internațională". A privi astfel lucrurile, înseamnă a cădea într-un subiectivism copilăresc. Semnificația lozincii culturii naționale este determinată de raporturile obiective dintre toate clasele sociale ale unei anumite țări și ale tuturor țărilor din întreaga lume. Cultura națională a burgheziei este un *fapt* (totodată, repet, pretutindeni burghezia încheie tranzacții cu moșierii și cu popii). Naționalismul burghez agresiv, care abrutizează, înșală și dezbină pe muncitori pentru a-i pune la cheremul burgheziei — iată faptul fundamental al vremurilor de azi.

Cel care vrea să aducă servicii proletariatului trebuie să contribuie la unirea muncitorilor tuturor națiunilor, luptînd neîncetat împotriva naționalismului burghez, atît *„propriu"* cît și străin. Locul celui care ia apărarea lozincii culturii naționale e în rîndurile mic-burghezilor naționaliști, și nu în rîndurile marxiștilor.

Să luăm un exemplu concret. Poate un marxist velicorus să accepte lozinca culturii naționale velicoruse? Nu. Un asemenea om trebuie situat printre naționaliști, și nu printre marxiști. Sarcina noastră este să luptăm împotriva culturii naționale burgheze, ultrareacționare și dominante a velicorușilor, dezvoltînd într-un spirit exclusiv internaționalist și în cea mai strînsă unire cu muncitorii altor țări germenii de cultură care există în istoria mișcării noastre democrate și muncitorești. Să lupți împotriva pro-

www.dacoromanica.ro

priilor tăi moşieri şi burghezi velicoruşi, împotriva „culturii" lor, în numele internaţionalismului, să lupţi „adaptîndu-te" la particularităţile unor oameni de teapa lui Purişkevici şi Struve — aceasta-i sarcina ta, şi nu să propovăduieşti sau să admiţi lozinca culturii naţionale.

Acest lucru se referă şi la cea mai oropsită şi mai prigonită naţiune, naţiunea evreiască. Cultura naţională evreiască este lozinca rabinilor şi burghezilor, este lozinca duşmanilor noştri. Dar cultura evreiască şi întreaga istorie a evreimii mai conţine şi alte elemente. Din 10.500.000 de evrei, cîţi există în întreaga lume, ceva mai mult de jumătate locuiesc în Galiţia şi Rusia, ţări înapoiate, pe jumătate sălbatice, care menţin *prin violenţă* pe evrei într-un fel de izolare de castă. Cealaltă jumătate a evreilor trăieşte în ţări civilizate, şi acolo nu există izolarea de castă a evreilor. Acolo au ieşit limpede în evidenţă calităţile progresiste deosebite, de însemnătate mondială, ale culturii evreieşti: internaţionalismul ei, simpatia ei faţă de mişcările progresiste ale epocii (peste tot în mişcările democratice şi proletare procentul evreilor este superior procentului pe care-l formează evreii în cadrul întregii populaţii).

Cel care, direct sau indirect, formulează lozinca „culturii naţionale" evreieşti (oricît de bune i-ar fi intenţiile), este duşmanul proletariatului, un adept al spiritului *învechit* şi *de castă* în sînul evreilor, un acolit al rabinilor şi al burgheziei. Dimpotrivă, marxiştii evrei care se contopesc în organizaţiile marxiste internaţionale cu muncitorii ruşi, lituanieni, ucraineni şi alţii, dîndu-şi contribuţia (şi în ruseşte, şi în evreieşte) la crearea culturii internaţionale a mişcării muncitoreşti, aceşti evrei continuă, în ciuda separatismului Bundului, cele mai bune tradiţii ale evreimii, luptînd împotriva lozincii „culturii naţionale".

Naţionalismul burghez şi internaţionalismul proletar — iată două lozinci vrăjmaşe, de neîmpăcat, care corespund celor două mari tabere de clasă ale întregii lumi capitaliste şi care exprimă *două* politici (mai mult: două concepţii asupra lumii) în problema naţională. Susţinînd lozinca culturii naţionale, creînd pe baza ei un întreg plan şi un întreg program practic, aşa-numit al „autonomiei cultural-naţionale", bundiştii apar *de fapt* ca promotori ai naţionalismului burghez în mediul muncitoresc.

www.dacoromanica.ro

3. „ASIMILAREA", GOGORIȚĂ A NAȚIONALISMULUI

Chestiunea asimilării, adică a pierderii particularităților naționale, a trecerii la o altă națiune, permite să ne imaginăm în mod clar consecințele oscilărilor naționaliste ale bundiștilor și ale celor ce gîndesc la fel cu ei.

D-l Libman, redînd exact și repetînd obișnuitele argumente, mai bine zis procedee bundiste, a caracterizat cerința unității și contopirii muncitorilor de toate naționalitățile dintr-un anumit stat în organizații muncitorești unice (vezi mai sus sfîrșitul articolului din „Severnaia Pravda") drept „*vechea poveste a asimilării*".

„Prin urmare — spune d-l F. Libman cu privire la concluzia articolului din „Severnaia Pravda" — la întrebarea: de care naționalitate sînteți? muncitorul trebuie să răspundă: eu sînt social-democrat".

Bundistul nostru socoate spusele sale foarte spirituale. În realitate însă, prin *astfel* de spirite și prin strigăte referitoare la „asimilare", *îndreptate împotriva* unei lozinci consecvent democratice și *marxiste*, el nu face decît să se demaște în mod definitiv.

Capitalismul în dezvoltare cunoaște două tendințe istorice în problema națională. Prima: trezirea vieții naționale și a mișcărilor naționale, lupta împotriva oricărei asupriri naționale, crearea statelor naționale. A doua: dezvoltarea și strîngerea diferitelor legături dintre națiuni, frîngerea îngrădirilor naționale, crearea unității internaționale a capitalului, a vieții economice în genere, a politicii, a științei etc.

Ambele tendințe constituie o lege universală a capitalismului. Prima precumpănește la începutul dezvoltării lui, a doua caracterizează capitalismul ajuns la maturitate, cînd pășește spre transformarea lui în societate socialistă. Programul național al marxiștilor ține seamă de amîndouă aceste tendințe, susținînd, în primul rînd, egalitatea în drepturi a națiunilor și a limbilor, inadmisibilitatea oricăror *privilegii* în această privință (precum și dreptul națiunilor la autodeterminare, despre care vom vorbi în mod special mai jos) și, în al doilea rînd, principiul internaționalismului și al luptei neîmpăcate împotriva infectării proletariatului cu naționalismul burghez, fie el cel mai rafinat.

www.dacoromanica.ro

Se pune întrebarea: ce vrea să spună bundistul nostru atunci cînd înalţă strigăte la cer împotriva „asimilării"? El *n-a putut* vorbi aci despre violenţele exercitate împotriva naţiunilor, despre *privilegiile* unei naţiuni, întrucît aci, în genere, nu se potriveşte cuvîntul „asimilare"; întrucît toţi marxiştii, fiecare în parte şi ca un tot unic oficial, au condamnat categoric şi fără echivoc orice violenţă, asuprire sau inegalitate naţională fie ea cît de mică; întrucît, în sfîrşit, în articolul din „Severnaia Pravda" asupra căruia s-a năpustit bundistul, această idee marxistă generală a fost exprimată în mod hotărît şi categoric.

Nu. În acest caz eschivările sînt imposibile. D-l Libman condamnă „asimilarea", neînţelegînd prin acest cuvînt *nici* violenţele, *nici* inegalitatea în drepturi, *nici* privilegiile. Mai rămîne oare ceva real în noţiunea de asimilare după ce dăm la o parte orice violenţe şi orice inegalitate în drepturi?

Fără doar şi poate. Rămîne tendinţa istorică universală a capitalismului de a frînge îngrădirile naţionale, de a şterge deosebirile naţionale, de *a asimila* naţiunile, tendinţă care se manifestă din deceniu în deceniu tot mai hotărît şi constituie unul din cei mai puternici factori care duc la transformarea capitalismului în socialism.

Nu este marxist şi nici măcar democrat acela care nu recunoaşte şi nu apără egalitatea în drepturi a naţiunilor şi a limbilor, acela care nu luptă împotriva asupririi naţionale, de orice fel ar fi ea, sau împotriva inegalităţii în drepturi. Acest lucru este neîndoielnic. Dar tot atît de neîndoielnic este şi faptul că aşa-zisul marxist care înjură cît îl ţine gura pe un marxist de altă naţiune pentru tendinţa de „asimilare" se vădeşte a fi în realitate un simplu *naţionalist mic-burghez*. Din această puţin respectabilă categorie de oameni fac parte toţi bundiştii şi (după cum vom vedea îndată) social-naţionaliştii ucraineni de felul d-lor L. Iurkevici, Donţov & Co.

Pentru a demonstra în mod concret cît de reacţionare sînt concepţiile acestor naţionalişti mic-burghezi, vom prezenta trei categorii de date.

Cei care strigă mai mult ca oricine împotriva tendinţei de „asimilare" a marxiştilor ortodocşi ruşi sînt naţionaliştii evrei din Rusia, în general, şi printre ei bundiştii, în special.

www.dacoromanica.ro

Or, după cum se poate vedea din datele arătate mai sus, din cei 10.500.000 de evrei, cîți există în toată lumea, *aproape jumătate* trăiesc în țări *civilizate*, în condițiile *celei mai largi* „asimilări", atunci cînd numai evreii din Rusia și Galiția, nenorociți, înapoiați, lipsiți de drepturi și oprimați de alde Purișkevici (ruși și polonezi), trăiesc în condițiile *celei mai reduse* „asimilări", în condițiile celei mai mari izolări, care merg pînă la „zona de domiciliere"*, „numerus clausus" și alte minunății purișkeviciste.

Evreii din țările civilizate nu constituie o națiune, ei s-au asimilat cel mai mult — susțin K. Kautsky și O. Bauer. Evreii din Galiția și Rusia nu constituie, din păcate, o națiune (și *nu* din vina lor, ci din vina Purișkevicilor), ei nu formează aci decît o *castă*. Aceasta este judecata indiscutabilă a unor oameni care cunosc fără doar și poate istoria poporului evreu și care țin seamă de faptele amintite mai sus.

Ce arată aceste fapte? Arată că împotriva „asimilării" pot striga numai evreii mic-burghezi reacționari, care ar voi să întoarcă îndărăt roata istoriei, s-o facă să meargă nu de la rînduielile din Rusia și Galiția înspre rînduielile Parisului și New York-ului, ci invers.

Cei mai de seamă oameni ai evreimii, care au dat lumii conducători de frunte ai democrației și socialismului, celebri în istoria mondială, n-au strigat niciodată împotriva asimilării. Împotriva asimilării strigă numai venerabilii contemplatori ai „părții posterioare" a evreimii.

Despre proporțiile generale ale procesului de asimilare a naționalităților în condițiile actuale ale capitalismului înaintat ne putem da seama aproximativ, de pildă, din datele asupra emigrării în Statele Unite ale Americii de Nord. Din Europa au emigrat în 10 ani, între 1891 și 1900, 3.700.000 de oameni, iar în nouă ani, între 1901 și 1909, 7.200.000 de oameni. După recensămîntul din 1900, în Statele Unite se aflau peste 10.000.000 de străini. Statul New York, în care se aflau, după același recensămînt, peste 78.000 de austrieci, 136.000 de englezi, 20.000 de francezi, 480.000 de germani, 37.000 de unguri, 425.000 de irlandezi, 182.000 de italieni, 70.000 de polonezi, 166.000 de originari din Rusia (în majoritate evrei), 43.000 de suedezi etc. — poate fi asemănat

* Teritoriu în afara căruia evreii nu aveau dreptul să locuiască. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

cu o moară care macină deosebirile naţionale. Şi ceea ce se petrece la New York în proporţii mari, internaţionale, se petrece de asemenea în *fiecare* mare oraş şi aşezare industrială.

Cel care nu s-a împotmolit în prejudecăţi naţionaliste nu poate să nu vadă în acest proces al asimilării naţiunilor de către capitalism unul din cele mai de seamă progrese istorice, distrugerea prejudecăţilor îngust-naţionale din diferite regiuni îndepărtate şi primitive — mai ales din ţările înapoiate, cum este Rusia.

Să luăm Rusia şi atitudinea velicoruşilor faţă de ucraineni. Desigur că orice democrat, ca să nu mai vorbim de marxişti, va lupta cu hotărîre împotriva nemaiauzitei umiliri a ucrainenilor şi va cere deplina lor egalitate în drepturi. *A slăbi* legătura şi unirea dintre proletariatul ucrainean şi cel velicorus, unire care există azi în cadrul aceluiaşi stat, înseamnă a comite o adevărată trădare a socialismului, înseamnă a duce o politică imbecilă *chiar* din punctul de vedere al „sarcinilor naţionale" burgheze ale ucrainenilor.

D-l Lev Iurkevici, care se consideră de asemenea „marxist" (bietul Marx!), ne dă o pildă de asemenea politică imbecilă. În 1906 — scrie d-l Iurkevici — Sokolovski (Basok) şi Lukaşevici (Tuceapski) afirmau că proletariatul ucrainean s-a rusificat pe deplin şi că nu are nevoie de o organizaţie deosebită. Fără să invoce măcar un singur fapt *cu privire la fondul problemei*, d-l Iurkevici se năpusteşte — pentru motivul arătat — asupra ambilor, vociferînd isteric, absolut în spiritul celei mai inferioare speţe de naţionalism obtuz şi reacţionar, cum că acest fapt ar însemna „pasivitate naţională", „renegare naţională", că aceşti oameni „i-au dezbinat (!!) pe marxiştii ucraineni" etc. În prezent — ne încredinţează d-l Iurkevici — deşi asistăm la o „ridicare a conştiinţei naţionale a muncitorilor ucraineni", numai o *minoritate* a muncitorilor au „conştiinţă naţională", majoritatea „aflîndu-se încă sub influenţa culturii ruse". Şi sarcina noastră — exclamă mic-burghezul naţionalist — „nu constă în a păşi în urma maselor, ci în a le antrena după noi, a le lămuri sarcinile noastre naţionale (cauza naţională)" („Dzvin", pag. 89).

Tot acest raţionament al d-lui Iurkevici este în întregime un raţionament burghezo-naţionalist. Dar nici chiar

www.dacoromanica.ro

din punctul de vedere al naționaliștilor burghezi, dintre care unii vor deplină egalitate în drepturi și autonomia Ucrainei, iar alții formarea unui stat independent ucrainean, această părere nu rezistă criticii. Adversarii tendințelor de eliberare ale ucrainenilor sînt clasa moșierilor velicoruși și polonezi, apoi burghezia acelorași două națiuni. Care este forța socială în stare să se împotrivească acestor două clase? Primul deceniu al secolului al XX-lea a dat răspunsul concret: această forță este reprezentată în mod exclusiv de clasa muncitoare, care antrenează după ea țărănimea democratică. Tinzînd să divizeze și, prin aceasta, să slăbească forța cu adevărat democratică a cărei victorie ar face cu neputință violența națională, d-l Iurkevici trădează nu numai interesele democrației în general, ci și interesele patriei sale, ale Ucrainei. Printr-o acțiune unită a proletarilor velicoruși și ucraineni *este posibilă* o Ucrainâ liberă; fără această unitate nu poate fi nici măcar vorbă de așa ceva.

Dar marxiștii nu se limitează la punctul de vedere burghezo-național. De cîteva decenii s-a concretizat pe deplin procesul dezvoltării economice mai rapide a Sudului, adică a Ucrainei, proces care atrage din Velicorusia zeci și sute de mii de țărani și muncitori, încadrîndu-i în economia capitalistă, în mine, în orașe. „Asimilarea" — în aceste limite — a proletariatului velicorus și ucrainean este neîndoielnică. *Și aceasta* are *fără îndoială* un caracter progresist. Capitalismul înlocuiește pe mujicul velicorus sau ucrainean, abrutizat, înapoiat, sedentar, sălbatic ca un urs, cu proletarul, liber să se deplaseze dintr-un loc într-altul, ale cărui condiții de viață frîng îngustimea specific națională, atît pe cea velicorusă cît și pe cea ucraineană. Să admitem că între Velicorusia și Ucraina se va stabili cu timpul o graniță de stat; și în acest caz caracterul progresist, istoricește determinat, al „asimilării" muncitorilor velicoruși și ucraineni va fi neîndoielnic, tot așa cum și măcinarea națiunilor din America este progresistă. Cu cît Ucraina și Velicorusia vor deveni mai libere, cu atît *mai amplă și mai rapidă* va fi dezvoltarea capitalismului, care în acest caz va atrage și mai puternic pe muncitorii de *toate* națiunile, din toate regiunile statului și din toate statele vecine (dacă s-ar întîmpla ca Rusia să fie stat vecin cu Ucraina), va atrage

www.dacoromanica.ro

şi mai puternic masa muncitorească la oraşe, în mine, în fabrici.

D-l Lev Iurkevici se comportă ca un adevărat burghez şi, mai mult chiar, ca un burghez miop, mărginit, redus, ca un filistin, atunci cînd înlătură interesele comuniunii, contopirii, asimilării *proletariatului* celor două naţiuni de dragul succesului de moment al cauzei naţionale ucrainene. Întîi cauza naţională şi apoi cea proletară — afirmă naţionaliştii burghezi şi d-nii Iurkevici, Donţov şi după ei alţi asemenea jalnici marxişti. Înainte de toate cauza proletară — spunem noi — fiindcă ea nu asigură numai interesele permanente, vitale ale muncii şi ale omenirii, ci şi interesele democraţiei; or, fără democraţie nu poate fi concepută o Ucrainã autonomă şi nici independentă.

În fine, în raţionamentul neobişnuit de bogat în perle naţionaliste al d-lui Iurkevici trebuie să mai notăm următoarele: minoritatea muncitorilor ucraineni este conştientă din punct de vedere naţional, spune el; „majoritatea se află încă sub influenţa culturii ruse“*.

A opune — atunci cînd e vorba despre proletariat — cultura ucraineană, luată ca un tot, culturii velicoruse, luată de asemenea ca un tot, înseamnă a comite cea mai neruşinată trădare a intereselor proletariatului în favoarea naţionalismului burghez.

Există două naţiuni în sînul fiecărei naţiuni contemporane — spunem noi tuturor social-naţionaliştilor. Există două culturi naţionale în sînul fiecărei culturi naţionale. Există cultura velicorusă a Purişkevicilor, Gucikovilor şi Struvilor, dar există şi cultura velicorusă, caracterizată prin numele lui Cernîşevski şi al lui Plehanov. *Tot aşa* există şi *două* culturi la ucraineni, ca de altfel şi în Germania, Franţa, Anglia, la evrei etc. Dacă majoritatea muncitorilor ucraineni suferă influenţa culturii velicoruse, sîntem siguri că paralel cu ideile culturii velicoruse a popilor şi burgheziei acţionează şi ideile democraţiei şi socialdemocraţiei velicoruse. Luptînd împotriva primului gen de „cultură“, *marxistul* ucrainean va şti totdeauna să distingă cel de-al doilea gen de cultură şi va spune muncitorilor săi: „străduiţi-vă neapărat, din răsputeri, să nu pierdeţi,

* În original, ultima propoziţie este dată în paranteză şi în limba ucraineană. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

să folosiți, să întăriți orice posibilitate de contact cu muncitorul velicorus conștient, cu literatura lui, cu cercul lui de idei; acest lucru este impus de interesele fundamentale ale mișcării muncitorești, *atît* ucrainene *cît și* velicoruse".

Marxistul ucrainean care se va lăsa antrenat *pînă într-atîta* de ura, *pe deplin legitimă și firească*, împotriva asupritorilor velicoruși, încît va transmite fie numai o părticică din această ură, fie numai un sentiment de înstrăinare față de cultura proletară și față de cauza proletară a muncitorilor velicoruși, acest marxist va aluneca prin însuși acest fapt în mlaștina naționalismului burghez. De asemenea marxistul velicorus va aluneca în mlaștina naționalismului, și nu numai a celui burghez, ci și a naționalismului huliganic, dacă va uita măcar o clipă revendicarea deplinei egalități în drepturi pentru ucraineni sau *dreptul* lor de a forma un stat independent.

Atîta vreme cît fac parte din același stat, muncitorii velicoruși și ucraineni trebuie ca împreună, în cea mai strînsă unire organizatorică, care să meargă pînă la contopire, să apere cultura comună sau internațională a mișcării proletare, adoptînd o atitudine de absolută toleranță atît în problema limbii în care se face propaganda, cît și atunci cînd este vorba de a se lua în considerare, cu prilejul acestei propagande, *particularitățile* pur locale sau pur naționale. Iată cerința absolută a marxismului. Orice propagandă care tinde să despartă pe muncitorii unei națiuni de muncitorii alteia, orice atacuri împotriva tendinței de „asimilare" marxistă, orice acțiune de contrapunere a unei culturi naționale luată ca un tot unei alte culturi naționale, luată, chipurile, și ea ca un tot etc., în chestiunile privitoare la proletariat înseamnă naționalism *burghez*, împotriva căruia este obligatorie o luptă necruțătoare.

4. „AUTONOMIA CULTURAL-NAȚIONALĂ"

Pentru marxiști, problema lozincii „culturii naționale" are o foarte mare însemnătate nu numai pentru că, spre deosebire de propaganda burgheză, această lozincă determină conținutul ideologic al întregii noastre propagande și agitații în problema națională, dar și pentru că întregul

www.dacoromanica.ro

program al faimoasei autonomii cultural-naţionale este întemeiat pe această lozincă.

Păcatul fundamental, principial al acestui program este că el caută să introducă în viaţă naţionalismul cel mai rafinat şi mai absolut, naţionalismul dus pînă la ultima lui expresie. Fondul acestui program îl constituie faptul că fiecare cetăţean e încadrat într-o naţiune oarecare, fiecare naţiune formînd o entitate juridică cu dreptul de a obliga pe membrii ei să plătească impozite, cu parlamente naţionale (seimuri), cu „secretari de stat" naţionali (miniştri).

O astfel de idee aplicată în domeniul naţional seamănă cu ideea aplicată de Proudhon capitalismului. Nu distrugerea capitalismului şi a bazei lui — producţia de mărfuri, ci *curăţirea* acestei baze de toate excrescenţele ei, înlăturarea tuturor abuzurilor etc.; nu nimicirea schimbului şi a valorii de schimb, ci, dimpotrivă, „constituirea" acesteia din urmă, generalizarea ei, prefacerea ei în ceva absolut, „*just*", fără fluctuaţii, crize, abuzuri — iată ideea lui Proudhon.

Pe cît de mic-burghez este Proudhon, a cărui teorie face ceva absolut şi sublim din schimb şi din producţia de mărfuri, pe atît de mic-burgheză este teoria şi programul „autonomiei cultural-naţionale", care face ceva absolut şi sublim din naţionalismul burghez, curăţindu-l de violenţe şi nedreptăţi etc.

Marxismul nu se poate împăca nici chiar cu cel mai „drept", mai „curăţel", mai fin şi mai civilizat naţionalism. În locul oricărui naţionalism marxismul promovează internaţionalismul, contopirea tuturor naţiunilor într-o unitate superioară, care creşte sub ochii noştri cu fiecare kilometru de cale ferată, cu fiecare trust internaţional, cu fiecare uniune muncitorească (internaţională prin activitatea ei economică, şi apoi prin ideile şi tendinţele ei).

Din punct de vedere istoric, principiul naţionalităţii este inevitabil în societatea burgheză, şi, ţinînd seamă de această societate, marxistul recunoaşte pe deplin legitimitatea istorică a mişcărilor naţionale. Dar pentru ca această recunoaştere să nu fie transformată într-o apologie a naţionalismului, trebuie să fie limitată în modul cel mai strict doar la ceea ce este progresist în aceste mişcări, astfel

www.dacoromanica.ro

ca această recunoaștere să nu ducă la întunecarea conștiinței proletare de către ideologia burgheză.

Trezirea maselor din somnul lor feudal, lupta lor împotriva oricărei asupriri naționale, pentru suveranitatea poporului, pentru suveranitatea națiunii este progresistă. De aci rezultă datoria *indiscutabilă* a fiecărui marxist de a susține democratismul cel mai hotărît și cel mai consecvent în ce privește toate laturile problemei naționale. Această sarcină are mai ales un caracter negativ. Proletariatul însă nu poate păși mai departe pe calea sprijinirii naționalismului, fiindcă mai departe începe activitatea „pozitivă" a *burgheziei*, care tinde la *întărirea* naționalismului.

Să scuture orice jug feudal, să înlăture orice asuprire națională, orice privilegii ale unei națiuni sau limbi — iată datoria indiscutabilă a proletariatului ca forță democratică, iată interesul indiscutabil al luptei de clasă proletare, luptă umbrită și frînată de dezbinarea dintre națiuni. A susține însă naționalismul burghez *dincolo* de aceste limite, strict fixate într-un anumit cadru istoric, înseamnă a trăda cauza proletariatului și a trece de partea burgheziei. Această graniță este de multe ori foarte puțin perceptibilă și cu totul uitată de social-naționaliștii bundiști și ucraineni.

Sîntem categoric pentru lupta împotriva oricărei asupriri naționale. Sîntem categoric împotriva luptei *pentru* orice fel de dezvoltare națională, *pentru* „cultură națională" în general. Dezvoltarea economică a societății capitaliste din lumea întreagă ne dă exemple de mișcări naționale care n-au ajuns la o dezvoltare completă, exemple de constituire a unor națiuni mari dintr-un șir întreg de națiuni mici sau în dauna unor națiuni mici, exemple de asimilare a națiunilor. Dezvoltarea ideii de naționalitate în general — iată principiul naționalismului burghez; din el decurge exclusivismul naționalismului burghez, din el decurge dezbinarea dintre națiuni, dezbinare care nu are ieșire. Proletariatul însă nu numai că nu se angajează să susțină dezvoltarea națională a fiecărei națiuni, ci, dimpotrivă, previne masele împotriva unor asemenea iluzii, susține cea mai deplină libertate a circulației capitaliste

www.dacoromanica.ro

de mărfuri, salută orice asimilare a naţiunilor, cu excepţia celei silite sau a celei bazate pe privilegii.

A fixa naţionalismul într-o anumită sferă „just" limitată, „a constitui" naţionalismul, a delimita temeinic şi în mod durabil naţiunile între ele cu ajutorul unei anumite instituţii de stat — iată baza ideologică şi conţinutul principiului autonomiei cultural-naţionale. Această idee este pe de-a-ntregul burgheză şi pe de-a-ntregul falsă. Proletariatul nu poate să admită nici un fel de fixare a naţionalismului; dimpotrivă, el susţine tot ceea ce contribuie la ştergerea deosebirilor naţionale, la desfiinţarea barierelor naţionale, tot ceea ce contribuie la strîngerea tot mai mare a legăturilor dintre naţionalităţi, tot ceea ce duce la contopirea naţiunilor. A proceda altfel înseamnă a trece de partea micii burghezii naţionaliste reacţionare.

Atunci cînd proiectul autonomiei cultural-naţionale a fost discutat la congresul de la Brno (1899) al social-democraţilor austrieci, aproape că nu s-a acordat nici o atenţie aprecierii acestui proiect din punct de vedere teoretic. Este totuşi instructiv să notăm că împotriva acestui program s-au adus două argumente: 1) programul ar duce la întărirea clericalismului; 2) „rezultatul acestui program ar fi permanentizarea şovinismului, introducerea lui pînă şi în cea mai mică comunitate, în cel mai mic grup" (pag. 92 din procesul-verbal oficial în limba germană al congresului de la Brno. Există o traducere rusă, editată de partidul naţionalist evreiesc „Serp" [68]).

Nu încape îndoială că „cultura naţională" în înţelesul obişnuit al acestui cuvînt, adică şcolile etc., se află astăzi în toate ţările lumii sub influenţa precumpănitoare a clericalilor şi şovinilor burghezi. Faptul că bundiştii, apărînd autonomia „cultural-naţională", afirmă că constituirea naţiunilor va face ca lupta de clasă din sînul lor *să fie purificată* de orice consideraţii lăturalnice, nu reprezintă decît o evidentă şi ridicolă sofistică. O serioasă luptă de clasă se desfăşoară în orice societate capitalistă, în primul rînd în domeniul economic şi politic. A separa şcoala *de acest* domeniu ar fi, în primul rînd, o utopie absurdă, deoarece nu se poate separa şcoala (ca şi „cultura naţională" în general) de viaţa economică şi politică, iar

www.dacoromanica.ro

în al doilea rînd tocmai viața economică și politică a unei țări capitaliste *impune* la fiecare pas frîngerea îngrădirilor și prejudecăților naționale absurde și învechite, iar despărțirea școlii etc. ar contribui tocmai la conservarea, agravarea, întărirea „purului" clericalism și a „purului" șovinism burghez.

În societățile pe acțiuni, capitaliștii de naționalități diferite stau alături, contopindu-se pe deplin. În fabrică, muncitorii de naționalități diferite lucrează împreună. În orice problemă politică cu adevărat serioasă și profundă, grupările se fac pe clase, și nu pe naționalități. „Scoaterea din competința statului" a școlii etc. și trecerea ei în competința naționalităților e echivalentă cu încercarea de *a separa* economicul, care contopește naționalitățile, de cel mai ideologic, ca să spunem așa, domeniu al vieții sociale, în cadrul căruia cultura națională „pură" sau cultivarea națională a clericalismului și șovinismului poate fi făcută cel mai lesne.

Realizarea practică a planului autonomiei „exteritoriale" (în afara teritoriului, nelegată de teritoriul pe care locuiește o națiune sau alta) sau al autonomiei „culturalnaționale" n-ar însemna decît un singur lucru: *împărțirea învățămîntului pe naționalități*, adică introducerea curiilor naționale în învățămînt. E destul să-ți imaginezi în mod clar fondul acesta *real* al faimosului plan bundist, ca să înțelegi cît este de reacționar, fie chiar și numai din punctul de vedere al democrației, pentru a nu mai vorbi de punctul de vedere al luptei de clasă a proletariatului pentru socialism.

Un singur exemplu și un singur proiect al „naționalizării" școlii ne va lămuri în mod concret în ce constă fondul chestiunii. Pînă în ziua de azi în Statele Unite ale Americii de Nord se menține în toate domeniile vieții împărțirea statelor în state de nord și în state de sud; cele dintîi — cu puternice tradiții de libertate și de luptă împotriva proprietarilor de sclavi; celelalte — cu puternice tradiții sclavagiste, cu rămășițe de prigonire a negrilor, cu înapoierea lor economică, cu o extrem de înapoiată stare culturală (44% analfabeți printre negri și 6% printre albi) etc. Și iată că în statele nordice negrii învață îm-

www.dacoromanica.ro

preună cu albii, în aceleaşi şcoli. În sud există pentru negri şcoli speciale — „naţionale" sau rasiale, numiţi-le cum vreţi. Se pare că acesta este în realitate unicul exemplu de „naţionalizare" a şcolii.

În răsăritul Europei există o ţară în care pînă astăzi sînt posibile fapte ca afacerea Beilis [69], în care evreii sînt condamnaţi de domnii Purişkevici să aibă o situaţie mai rea decît aceea a negrilor. În această ţară nu de mult guvernul a elaborat un proiect de *naţionalizare a şcolii evreieşti*. Credem că, din fericire, această utopie reacţionară nu se va putea realiza, după cum nu se va realiza nici utopia mic-burghezilor austrieci, care, pierzîndu-şi speranţa că va fi realizată o democraţie consecventă şi că naţionalităţile nu se vor mai sfîşia între ele, au născocit *bariere* pentru naţiuni în domeniul şcolar, pentru ca nu cumva ele să se certe *pe chestiunea împărţirii* şcolilor..., dar „s-au constituit" în vederea unei *veşnice* sfîşieri între diversele „culturi naţionale".

În Austria autonomia cultural-naţională a rămas în mare măsură o născocire a literaţilor, pe care n-au luat-o în serios nici chiar social-democraţii austrieci. În schimb, însă, în Rusia ea a fost introdusă în programele respective de toate partidele burgheze evreieşti şi de cîteva elemente mic-burgheze şi oportuniste de diferite naţionalităţi, ca, de pildă, bundiştii, lichidatorii din Caucaz, conferinţa partidelor naţionale din Rusia de orientare narodnică de stînga. (Notăm, în paranteză, că această conferinţă a avut loc în 1907, şi rezoluţia acestei conferinţe a fost adoptată *cu abţinerea* de la vot a socialiştilor-revoluţionari ruşi [70] şi a social-patrioţilor polonezi, *P.P.S.* Abţinere — iată un procedeu care caracterizează cum nu se poate mai bine atitudinea socialiştilor-revoluţionari şi P.P.S.-iştilor într-o problemă principială de o extremă importanţă în domeniul programului naţional!)

În Austria, tocmai Otto Bauer, cel mai de seamă teoretician al „autonomiei cultural-naţionale", a consacrat un capitol special din cartea sa pentru a argumenta imposibilitatea de a cere aplicarea acestui program pentru evrei. În Rusia, tocmai la evrei, toate partidele burgheze — şi împreună cu ele şi Bundul, care le cîntă în strună — au

www.dacoromanica.ro

acceptat acest program*. Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că, datorită experienței politice a unui alt stat, istoria a dezvăluit absurditatea născocirii lui Bauer, tot așa cum bernsteinienii ruși (Struve, Tugan-Baranovski, Berdeaev & Co.) au demascat prin evoluția lor rapidă de la marxism la liberalism adevăratul fond ideologic al bernsteiniadei germane.

Nici social-democrații austrieci, nici cei din Rusia n-au introdus autonomia „cultural-națională" în programul lor. Dar partidele evreiești burgheze din cea mai înapoiată țară, ca și un șir de grupuri mic-burgheze care-și zic socialiste, *au acceptat-o*, pentru a infiltra în mediul muncitoresc într-o formă subtilă ideile naționalismului burghez. Faptul acesta vorbește de la sine.

Din moment ce am pomenit despre programul austriac în problema națională, nu se poate să nu restabilim un adevăr deseori denaturat de bundiști. La congresul de la Brno *a fost* prezentat un program *pur* de „autonomie cultural-națională". E vorba de programul social-democrației slavilor de sud; paragraful 2 al acestui program spune: „Fiecare popor care trăiește în Austria, independent de teritoriul pe care-l ocupă membrii săi, formează un grup autonom care își rezolvă în mod cu totul independent toate treburile sale naționale (culturale și de limbă)". Programul acesta a fost susținut nu numai de Kristan, ci și de influentul Ellenbogen. Dar el a fost scos de pe ordinea de zi, deoarece n-a obținut nici un vot. A fost adoptat programul *teritorialist*, adică un program care nu creează *nici un fel* de grupuri naționale „independent de teritoriul pe care locuiesc membrii acestor națiuni".

* Este explicabil că bundiștii neagă adeseori cu o extraordinară îndrăzneală faptul că *toate* partidele burgheze evreiești au acceptat „autonomia cultural-națională". Faptul acesta demască într-un mod foarte evident adevăratul rol al Bundului. Atunci cînd unul dintre bundiști, d-l Manin, a încercat, în ziarul „Luci" [71], să-l nege din nou, el a fost pe deplin demascat de N. Skop (vezi „Prosvești" nr. 3). Cînd însă d-l Lev Iurkevici, în ziarul „Dzvin" (1913, nr. 7—8, pag. 92), citează din „Prosvești" (nr. 3, pag. 78) fraza lui N. Sk.: „Bundiștii, împreună cu toate partidele și grupurile evreiești burgheze susțin de mult autonomia cultural-națională", *denaturînd* acest citat, *scoțînd* din el cuvîntul „bundiști" și *înlocuind* cuvintele: „autonomia cultural-națională" prin cuvintele: „drepturile naționale" — rămîi cu totul uimit!! D-l Lev Iurkevici nu este numai un naționalist, nu este numai un desăvîrșit ignorant în ceea ce privește istoria social-democrației și programul ei; el este *de-a dreptul un falsificator de citate* în favoarea Bundului. Prost stau treburile Bundului și ale domnilor Iurkevici!

www.dacoromanica.ro

Paragraful 3 al programului adoptat spune: „*Regiunile* care se autoadministrează şi sînt populate de locuitori de aceeaşi naţiune formează laolaltă o uniune naţională unică, care îşi rezolvă treburile naţionale în mod complet autonom“ (compară cu „Prosveşcenie“, 1913, nr. 4, pag. 28[72]). E clar că nici acest program, bazat pe un compromis, nu este just. Vom lămuri acest lucru printr-un exemplu. Obştea coloniştilor germani din gubernia Saratov, plus suburbia germană a muncitorilor din Riga sau Lodz, plus un sat german de lîngă Piter* etc. formează împreună „uniunea naţională unică“ a germanilor din Rusia. Este evident că social-democraţii nu pot *să ceară* un asemenea lucru, nu pot *să sancţioneze* o asemenea uniune, cu toate că ei, bineînţeles, nu neagă întru nimic *libertatea* oricăror uniuni, inclusiv uniunea oricăror obşti de orice naţionalitate dintr-un stat. Dar cu separarea, prin lege, a germanilor etc. din diferite localităţi ale Rusiei şi aparţinînd diferitelor clase şi cu constituirea lor într-o uniune naţională germană unică se pot ocupa popii, burghezii, mic-burghezii, în sfîrşit oricine — numai social-democraţii nu.

5. EGALITATEA ÎN DREPTURI A NAŢIUNILOR ŞI DREPTURILE MINORITĂŢII NAŢIONALE

Procedeul cel mai des întrebuinţat de oportuniştii din Rusia atunci cînd discută problema naţională este acela de a se referi la exemplul Austriei. În articolul meu din „Severnaia Pravda“[73] („Prosveşcenie“, nr. 10, pag. 96—98) asupra căruia s-au năpustit oportuniştii (d-l Semkovski în „Novaia Raboceaia Gazeta“, Libman în „Zeit“) am afirmat că există o singură rezolvare a problemei naţionale, în măsura în care în general problema naţională poate fi rezolvată în lumea capitalistă, şi această rezolvare este: democratismul consecvent. Pentru a dovedi acest lucru, mă refer, între altele, la exemplul Elveţiei.

Acest exemplu nu e pe placul celor doi oportunişti amintiţi mai sus, care încearcă să-l combată sau să-i atenueze efectul. Vedeţi dv., Kautsky a spus că Elveţia constituie o excepţie; că în Elveţia ar avea loc o descentrali-

* — Petersburg. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

zare cu totul specială, că ea ar avea o istorie specială, condiții geografice speciale, o repartizare foarte specifică a populației de limbi diferite etc. etc.

Toate acestea nu sînt nimic altceva decît încercări de *eschivare* de la fondul discuției. Desigur, Elveția constituie o excepție în sensul că ea nu este un stat național unitar. Dar tot o astfel de excepție (sau stare de înapoiere — adaugă Kautsky) este și Austria și Rusia. Desigur, în Elveția unele condiții speciale, specifice, istorice și de trai au făcut posibilă dezvoltarea unui democratism *mai larg* decît în majoritatea țărilor europene învecinate cu ea.

Dar ce însemnătate poate avea acest lucru din moment ce este vorba de un *model* pe care trebuie să-l imităm? Țările în care diferite instituții sînt organizate pe baza unor principii *consecvent* democratice, constituie, în condițiile actuale, o excepție în întreaga lume. Dar acest lucru ne împiedică oare să apărăm în programul nostru realizarea democratismului consecvent în toate instituțiile?

Istoria, condițiile geografice și altele — iată particularitatea Elveției. Forța fără precedent a proletariatului în epoca revoluțiilor burgheze și înspăimîntătoarea stare de înapoiere generală a țării, care determină în mod obiectiv necesitatea unei mișcări înainte excepțional de rapide și de hotărîte, cu riscul oricăror scăderi și înfrîngeri — iată particularitatea Rusiei.

Noi întocmim un program național din punctul de vedere al proletariatului; de cînd au început, oare, să fie date ca model exemplele cele mai proaste și nu cele mai bune?

În orice caz, nu rămîne oare indiscutabil și incontestabil faptul că în regimul capitalist pacea națională este realizată (în măsura în care e în general realizabilă) *exclusiv* în țările cu democratism consecvent?

Acest lucru fiind incontestabil, insistentele referiri ale oportuniștilor la exemplul Austriei în locul Elveției trebuie socotite drept un procedeu pe de-a-ntregul cadet, căci cadeții sînt aceia care copiază întotdeauna cele mai proaste constituții europene, și nu cele mai bune.

În Elveția sînt *trei* limbi oficiale, dar proiectele de legi supuse referendumului sînt publicate în *cinci* limbi, adică, pe lîngă cele trei limbi oficiale, în încă două dialecte

www.dacoromanica.ro

„romanice". După cum arată recensămîntul din 1900, dintr-un număr total de 3.315.443 de locuitori ai Elveţiei, 38.651 vorbesc aceste două dialecte, adică ceva mai mult de *unu la sută*. În armată, ofiţerilor şi subofiţerilor „li se acordă cea mai largă libertate de a se adresa soldaţilor în limba lor maternă". În cantoanele Graubünden şi Wallis (fiecare cu cîte o populaţie ceva mai mare de o sută de mii de locuitori) ambele dialecte se bucură de o absolută egalitate în drepturi*.

Se naşte întrebarea: trebuie oare ca noi să propagăm şi să susţinem această *experienţă* vie a unei ţări înaintate sau să împrumutăm de la austrieci nişte *născociri* în genul „autonomiei exteritoriale", neexperimentate încă nicăieri în lume (şi pe care înşişi austriecii nu le-au adoptat încă)?

A propaga această născocire înseamnă a propaga divizarea învăţămîntului pe naţionalităţi, adică un lucru direct vătămător. Experienţa Elveţiei ne arată însă că asigurarea unui maximum (relativ) de pace între naţionalităţi *este posibilă în practică* într-un regim de democratism consecvent (iarăşi relativ) al întregului stat.

„În Elveţia — spun oamenii care au studiat această problemă — *nu există o problemă naţională* în sensul în care există în Europa răsăriteană. Nici chiar cuvîntul acesta (problemă naţională) nu este cunoscut aici"... „În Elveţia lupta dintre naţionalităţi aparţine de mult trecutului; ea este legată de perioada 1797—1803"**.

Acest lucru înseamnă că epoca marii revoluţii franceze, care a dat cea mai democratică rezolvare problemelor la ordinea zilei în perioada trecerii de la feudalism la capitalism, *a ştiut „să rezolve"* în treacăt, printre altele, şi problema naţională.

Să încerce acum domni de teapa lui Semkovski, Libman şi alţi oportunişti să afirme că această rezolvare „exclusiv elveţiană" *nu poate fi aplicată* oricărui judeţ sau chiar părţi de judeţ din Rusia, unde numai la 200.000 de locuitori există un număr de patruzeci de mii de cetăţeni care vorbesc *două dialecte* şi care doresc să se bucure

* Vezi *René Henry*: „La Suisse et la question des langues" („Elveţia şi problema limbilor". — *Nota Trad.*), Berna, 1907.

** Vezi *Ed. Blocher*: „Die Nationalitäten in der Schweiz" („Naţionalităţile în Elveţia". — *Nota Trad.*), Berlin, 1910.

www.dacoromanica.ro

în ținutul lor de *deplină egalitate în drepturi* cu privire la limba lor!

Preconizarea egalității depline în drepturi a națiunilor și limbilor scoate la iveală din fiecare națiune numai elementele consecvent democratice (adică numai pe proletari), *unindu-i* nu după naționalități, ci după năzuința lor de a îmbunătăți în general, în mod serios și radical, orînduirea de stat. Dimpotrivă, preconizarea „autonomiei cultural-naționale", cu toate bunele intenții ale unor persoane și ale unor grupuri izolate, *desparte națiunile* și apropie în fapt muncitorii unei națiuni de burghezia *acesteia* (adoptarea acestei „autonomii cultural-naționale" de către toate partidele burgheze evreiești).

Garantarea drepturilor minorității naționale este indisolubil legată de principiul deplinei egalități în drepturi. În articolul meu din „Severnaia Pravda" acest principiu este exprimat aproape la fel ca în hotărîrea de mai tîrziu, oficială și mai precisă, adoptată la consfătuirea marxiștilor. Această hotărîre cere „introducerea în constituție a unei legi fundamentale care să declare nevalabil orice privilegiu al vreunei națiuni și orice violare a drepturilor minorității naționale".

D-l Libman încearcă să ia în derîdere această formulare, întrebînd: „De unde putem însă ști în ce constau drepturile minorității naționale?". Adică, face sau nu face parte din această categorie dreptul la un „program propriu" în școlile naționale? Cît de numeroasă trebuie să fie minoritatea națională ca să aibă dreptul de a avea judecătorii ei, funcționarii ei, școli în limba ei maternă? D-l Libman vrea să deducă din aceste întrebări necesitatea unui program național „*pozitiv*".

În realitate însă aceste întrebări ne arată cu toată claritatea ce fel de gînduri reacționare încearcă să strecoare bundistul nostru sub masca discutării, zice-se, unor mici detalii și particularități.

„Program propriu" în școală națională proprie!... Marxiștii au, amabile domn social-naționalist, un program școlar *general*, care revendică, de pildă, școala exclusiv laică. Din punct de vedere marxist, într-un stat democratic nu poate fi admisă în nici o împrejurare vreo *abatere* de la acest program general (iar completarea lui prin

www.dacoromanica.ro

unele materii „locale", prin limbi etc. rămîne să fie hotărîtă de populaţia locală). Din principiul „de a scoate" şcoala „din competinţa statului" spre a o trece în competinţa naţiunilor, ar rezulta însă că noi, muncitorii, acordăm „naţiunilor" în statul nostru, democratic, dreptul de a cheltui banii poporului pentru şcoli clericale! Fără să observe, d-l Libman însuşi ne-a demonstrat foarte clar caracterul reacţionar al „autonomiei cultural-naţionale"!

„Cît de numeroasă trebuie să fie minoritatea naţională?" Acest lucru nu este definit nici chiar de programul austriac, atît de drag bundiştilor: acesta glăsuieşte (mai scurt şi mai puţin clar decît textul nostru): — „Dreptul minorităţilor naţionale este garantat printr-o lege specială, care trebuie să fie promulgată de parlamentul imperial" (§ 4 al programului de la Brno).

De ce nu s-a legat nimeni de social-democraţii austrieci, punîndu-le întrebarea: ce anume va conţine această lege? Cărei minorităţi anume şi care drepturi anume va trebui ea să asigure?

Pentru că toţi oamenii cu judecată sănătoasă înţeleg că precizarea detaliilor este imposibilă şi ne la locul ei într-un program. Un program stabileşte numai principiile fundamentale. În cazul nostru principiul fundamental se subînţelege numai la austrieci, pe cînd în hotărîrea adoptată la cea din urmă consfătuire a marxiştilor din Rusia el este exprimat în mod limpede. Principiul acesta constă în a nu admite nici un fel de privilegii naţionale şi nici un fel de inegalitate în drepturi a naţiunilor.

Să luăm un exemplu concret pentru a-i explica bundistului problema. În oraşul Petersburg, după datele recensămîntului şcolar din 18 ianuarie 1911, au frecventat şcolile primare ale ministerului „instrucţiunii" publice 48.076 de elevi. Printre aceştia au fost 396 de evrei, adică mai puţin de 1%. Au mai fost printre şcolari — 2 romîni, 1 gruzin, 3 armeni etc.[74]. Poate fi alcătuit oare un program naţional „pozitiv" în aşa fel încît să cuprindă în el toată diversitatea aceasta de raporturi şi condiţii? (Or, Piterul este, bineînţeles, departe de a fi cel mai „pestriţ" oraş din Rusia din punct de vedere naţional.) Se pare că nici chiar specialişti în „subtilităţi" naţionale, de felul bundiştilor, nu vor alcătui un asemenea program.

www.dacoromanica.ro

Dar dacă în constituția statului ar exista o lege fundamentală care să declare nevalabilă orice măsură prin care se violează drepturile minorității, orice cetățean ar putea să ceară abrogarea măsurii prin care, de pildă, s-ar refuza angajarea pe socoteala statului a unor învățători speciali de limbă evreiască, de istorie a evreilor etc. sau punerea la dispoziția copiilor evrei, armeni, romîni, sau chiar a unui copil gruzin, a unui local al statului, necesar pentru predarea lecțiilor. În orice caz nu este de loc imposibil să satisfaci toate dorințele raționale și juste ale minorităților naționale pe baza egalității lor în drepturi, și nimeni nu va spune că propaganda principiului egalității în drepturi ar putea fi vătămătoare. Dimpotrivă, propaganda împărțirii învățămîntului pe națiuni, propaganda, de pildă, în vederea înființării unei școli speciale evreiești pentru copiii evrei în Piter, ar fi hotărît vătămătoare, iar crearea unor școli naționale pentru *oricare* minorități naționale, pentru 1 copil, 2 sau 3 este cu totul imposibilă.

Mai departe, este imposibil să se stabilească printr-o lege generală cît de numeroasă trebuie să fie o minoritate națională ca să aibă dreptul la școli speciale sau la învățători și profesori speciali pentru obiectele suplimentare etc.

Dimpotrivă, legea generală asupra egalității în drepturi poate fi prelucrată în amănunt și dezvoltată printr-o legiferare specială, prin deciziile seimurilor regionale ale orașelor, zemstvelor, comunităților etc.

6. CENTRALIZARE ȘI AUTONOMIE

D-l Libman scrie următoarele:

„Luați la noi Lituania, Ținutul baltic, Polonia, Volînia, sudul Rusiei etc., — peste tot veți găsi o populație *amestecată*; nu există oraș care să nu aibă o minoritate națională numeroasă. Oricît de departe ar merge descentralizarea, se vor găsi peste tot, în diferite localități (mai ales în comunele urbane), diferite naționalități care locuiesc împreună; or, tocmai democratismul dă minoritatea națională pe mîna majorității naționale. Și, după cîte știm, V.I. are o atitudine ostilă față de o asemenea organizare federativă a statului și față de infinita descentralizare care există în uniunea elvețiană. Se pune întrebarea: de ce atunci a citat el exemplul Elveției?"

www.dacoromanica.ro

Pentru ce am citat exemplul Elveției — lucrul acesta a fost deja lămurit mai sus. Tot astfel a fost lămurit și faptul că problema garantării drepturilor minorității naționale poate fi rezolvată *numai* prin decretarea unei legi generale într-un stat consecvent democratic, care nu se abate de la principiul egalității în drepturi. Dar în citatul reprodus, d-l Libman repetă încă una din cele mai frecvente (și mai nejuste) obiecții (sau observații sceptice), făcute de obicei împotriva programului național al marxiștilor și care de aceea merită să fie discutată.

Marxiștii, bineînțeles, sînt ostili federației și fărîmițării pentru simplul motiv că, pentru a se dezvolta, capitalismul necesită state cît mai mari și cît mai centralizate. *În condiții egale*, proletariatul conștient va susține întotdeauna un stat mare. El va lupta întotdeauna împotriva particularismului medieval, va sprijini întotdeauna o cît mai strînsă unire economică a unor mari teritorii, pe care lupta proletariatului împotriva burgheziei să se poată desfășura în voie.

Larga și rapida dezvoltare a forțelor de producție ale capitalismului *necesită* teritorii întinse, unite și centralizate din punctul de vedere al organizației de stat, deoarece numai pe astfel de teritorii se poate uni clasa burgheză, desființînd toate barierele vechi, medievale, îngust-locale, îngust-naționale, religioase, bariere constituite de existența stărilor sociale și altele, iar o dată cu clasa burgheză — ca un antipod inevitabil al ei — și clasa proletară.

Despre dreptul națiunilor la autodeterminare, adică despre dreptul lor la despărțire și la formarea unui stat național independent, vom vorbi în mod special*. Dar atîta timp cît diferite națiuni formează un stat unitar, marxiștii nu vor propaga în nici un caz nici principiul federației, nici descentralizarea. Un stat mare centralizat este un enorm pas istoric făcut de la fărîmițarea medievală la viitoarea unitate socialistă a lumii întregi, și un alt drum spre socialism în afară de cel care trece *printr-un* asemenea stat (*indisolubil* legat de capitalism) nu există și nu poate exista.

* Vezi volumul de față, pag 184—245 — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

Ar fi însă de neiertat dacă s-ar uita că, apărînd centralismul, noi susținem un centralism exclusiv *democratic*. În această privință spiritul mic-burghez în general și spiritul mic-burghez naționalist (inclusiv răposatul Dragomanov[75]) au provocat atîtea încurcături în această chestiune, încît de fiecare dată îți trebuie timp ca s-o descurci.

Centralismul democratic nu numai că nu exclude autoadministrarea locală însoțită de *autonomia* regiunilor care se deosebesc prin specificul condițiilor economice și de trai, prin compoziția deosebită din punct de vedere național a populației lor etc., ci, dimpotrivă, necesită în mod imperios *și una și alta*. Mereu se confundă la noi centralismul cu samavolnicia și cu birocratismul. Istoria Rusiei a trebuit, firește, să dea naștere unei asemenea confuzii; unui marxist, însă, ea nu-i poate fi permisă în nici un caz.

Acest lucru îl vom lămuri cu toată ușurința printr-un exemplu concret.

Rosa Luxemburg, în marele ei articol: „Problema națională și autonomia"*, face, printre multe erori amuzante (despre care vom vorbi), una deosebit de amuzantă: ea încearcă *să limiteze* revendicarea autonomiei numai la Polonia.

Să vedeți însă mai întîi *cum* definește ea autonomia.

Rosa Luxemburg recunoaște — și, ca marxistă, ea este obligată, firește, să recunoască — că toate problemele economice și politice esențiale și foarte importante pentru societatea capitalistă trebuie să intre în competința exclusivă a parlamentului central, general al statului, iar nicidecum a seimurilor autonome locale ale diferitelor ținuturi. Din categoria acestor probleme fac parte: politica vamală, legislația comercială și industrială, căile și mijloacele de comunicație (căile ferate, poșta, telegraful, telefonul etc.), armata, sistemul impunerilor, dreptul civil** și penal, principiile generale ale administrației școlare (de pildă, legea cu privire la școala exclusiv laică, învățămîn-

* „Przegląd Socjaldemokratyczny" [76], Cracovia, 1908 și 1909.

** Dezvoltîndu-și ideea, Rosa Luxemburg ajunge să se ocupe și de detalii; ea amintește, de pildă — și cu drept cuvînt — de legislația divorțului (nr. 12, pag 162 a revistei amintite).

www.dacoromanica.ro

tul general, programul-minimum, organizarea democratică a şcolii etc.), legislaţia protecţiei muncii, libertăţile politice (dreptul de asociere) etc. etc.

În competinţa seimurilor autonome vor intra — pe baza legislaţiei generale a statului — problemele de interes pur local, de importanţă regională sau pur naţională. Dezvoltînd şi această idee cu multe — ca să nu spunem excesive — detalii, Rosa Luxemburg dă ca exemplu construcţia căilor ferate de însemnătate locală (nr. 12, pag. 149), şoselele locale (nr. 14—15, pag. 376) etc.

Este absolut evident că nu ne putem închipui un stat modern cu adevărat democratic în care regiunile cu particularităţi economice şi de trai cît de cît importante, cu o compoziţie a populaţiei deosebită din punct de vedere naţional etc., să *nu* se bucure de o asemenea autonomie. Principiul centralismului, necesar dezvoltării capitalismului, nu numai că nu este subminat printr-o asemenea autonomie (locală şi regională), ci, dimpotrivă, tocmai mulţumită ei, el poate fi introdus în viaţă — *în mod democratic*, şi nu birocratic. Dezvoltarea largă, liberă şi rapidă a capitalismului ar fi cu neputinţă, sau cel puţin ar fi extrem de îngreuiată *fără* o asemenea autonomie, care *înlesneşte* atît concentrarea capitalurilor cît şi dezvoltarea forţelor de producţie, şi unirea atît a burgheziei cît şi a proletariatului în cadrul *general al statului*. Căci intervenţia birocratică în problemele *pur* locale (regionale, naţionale etc.) constituie în general una dintre cele mai mari piedici în dezvoltarea economică şi politică, iar în particular una din piedicile întîmpinate de *centralism* în problemele sale serioase, însemnate, fundamentale.

De aceea îţi vine greu să nu zîmbeşti cînd vezi cum se străduieşte admirabila noastră Rosa Luxemburg, luîndu-şi un aer foarte serios şi întrebuinţînd cuvinte „pur marxiste", să ne demonstreze posibilitatea de a aplica revendicarea autonomiei *numai* la Polonia, *numai* ca o excepţie! Desigur că nu intervine aci cîtuşi de puţin patriotism de „proprie parohie", ci numai consideraţii „practice"... cu privire, de pildă, la Lituania.

Rosa Luxemburg ia patru gubernii: Vilna, Kovno, Grodno şi Suvalki, asigurîndu-i pe cititori (ca şi pe sine însăşi) că lituanienii locuiesc „mai ales" în aceste guber-

www.dacoromanica.ro

nii; în același timp, adunînd la un loc populația acestor gubernii, ea obține pentru lituanieni o proporție de 23% din populația întreagă, iar dacă-i reunim pe jmuzi cu lituanienii obținem o proporție de 31% din populația totală — mai puțin de o treime. Concluzia care se impune, desigur, este că ideea cu privire la autonomia Lituaniei este „arbitrară și artificială" (nr. 10, pag. 807).

Cititorul familiarizat cu neajunsurile cunoscute de toată lumea ale statisticii noastre oficiale ruse va observa îndată eroarea Rosei Luxemburg. De ce a fost luată gubernia Grodno, în care lituanienii formează numai 0,2% — *două zecimi la sută* — din populația totală? De ce a fost luată gubernia Vilna în totalitatea ei și nu numai județul Troki, în care lituanienii formează *majoritatea* populației? De ce a fost luată toată gubernia Suvalki, stabilind proporția lituanienilor la 52% din întreaga populație, și nu numai județele lituaniene, adică 5 județe din 7, în care lituanienii formează *72%* din totalul populației?

Este ridicol să discutăm asupra condițiilor și cerințelor capitalismului de astăzi și să ne referim la împărțirea administrativă a Rusiei, împărțire cazonă, birocratică, cu caracter medieval și feudal în forma ei cea mai grosolană (guberniile, nu județele), și să nu ne referim la împărțirea „contemporană", „capitalistă". Este limpede ca lumina zilei că în Rusia nici vorbă nu poate fi de vreo reformă locală cît de cît serioasă fără desființarea acestei împărțiri administrative și înlocuirea ei printr-o împărțire *cu adevărat* „contemporană", care să răspundă cu adevărat *nu* cerințelor fiscului, *nu* ale birocrației, *nu* ale rutinei, *nu* ale moșierilor, *nu* ale popilor, ci cerințelor capitalismului, — menționînd că printre cerințele actuale ale capitalismului va figura, fără îndoială, și revendicarea unei cît mai mari unități a compoziției naționale a populației, deoarece naționalitatea, identitatea de limbă constituie un factor important pentru cucerirea pieței interne și pentru deplina libertate a circulației economice.

Curios este faptul că această evidentă eroare a Rosei Luxemburg este repetată de bundistul Medem, care ar vrea să dovedească nu particularitățile „excepționale" ale Poloniei, ci nepotrivirea principiului autonomiei național-teritoriale (bundiștii sînt pentru autonomia națională ex-

www.dacoromanica.ro

teritorială!). Bundiştii şi lichidatorii noştri culeg din lumea întreagă toate greşelile şi toate şovăielile oportuniste ale social-democraţilor din diferite ţări şi de diferite naţiuni, adunînd în bagajul lor, în mod obligatoriu, *tot ce este mai rău* în social-democraţia mondială: tăieturile din scrierile bundiştilor şi lichidatorilor, puse la un loc, ar putea constitui un model de *muzeu* social-democrat *de prost gust.*

Autonomia regională — afirmă sentenţios Medem — este potrivită pentru o regiune, un „ţinut", nu însă pentru districtele letone, estoniene etc. cu o populaţie între 500.000 şi 2.000.000, cu un teritoriu cît al unei gubernii. „*N-ar mai fi autonomie, ci o simplă zemstvă*... Peste această zemstvă ar trebui de-abia să fie instituită o adevărată autonomie"... şi autorul condamnă „sfărîmarea" vechilor gubernii şi judeţe*.

În realitate însă „sfărîmarea" şi deformarea condiţiilor capitalismului contemporan nu este altceva decît păstrarea împărţirii administrative cazone, cu caracter medieval şi feudal. Numai oamenii pătrunşi de spiritul acestei împărţiri pot să reflecteze „cu un aer de savant" la contrapunerea dintre noţiunile de „zemstvă" şi de „autonomie", avînd grijă ca „autonomia" să fie aplicată după şablon la regiunile mari, iar zemstva la regiunile mici. Capitalismul de azi nu simte de loc nevoia unor astfel de şabloane birocratice. Pentru care motiv n-ar putea să existe districte naţionale autonome cu o populaţie nu numai de 500.000, dar chiar şi de 50.000 de locuitori, pentru care motiv asemenea districte n-ar putea să se unească în cele mai felurite chipuri cu districtele învecinate de diferite mărimi într-un singur „ţinut" autonom, dacă acest lucru este convenabil, dacă este necesar circulaţiei economice, — toate acestea constituie un secret al bundistului Medem.

Notăm că programul naţional de la Brno al social-democraţiei se situează complet pe terenul autonomiei naţional-teritoriale, propunînd împărţirea Austriei în districte „naţionale delimitate", „în locul teritoriilor istorice ale coroanei" (§ 2 al programului de la Brno). Noi n-am fi mers atît de departe. Fără îndoială că compoziţia uninaţională a populaţiei este unul dintre factorii cei mai siguri ai unei circulaţii comerciale libere largi, cu adevărat mo-

* *V. Medem*: „Cu privire la modul de a pune problema naţională în Rusia", „Vestnik Evropi" ??, 1912, nr. 8 şi 9.

www.dacoromanica.ro

derne. Fără îndoială că nici un marxist — și nici chiar un democrat hotărît — nu va lua apărarea teritoriilor coroanei austriece și a guberniilor și județelor rusești (acestea nu sînt chiar atît de rele ca teritoriile coroanei austriece, dar totuși sînt destul de rele), nu va încerca să conteste necesitatea înlocuirii acestei împărțiri administrative învechite prin alta, pe cît posibil după criteriul compoziției naționale a populației. În sfîrșit, fără îndoială că pentru înlăturarea oricărei asupriri naționale este extrem de importantă crearea unor districte autonome, fie și de cea mai mică întindere, cu o compoziție națională integrală, unitară, iar în jurul acestor districte ar putea „gravita" și ar putea intra în legături cu ele și diferite uniuni libere și membrii acestei naționalități, împrăștiați în diferitele părți ale țării sau chiar ale globului pămîntesc. Toate acestea sînt lucruri indiscutabile și ar putea fi contestate numai dintr-un punct de vedere birocratic înapoiat.

Compoziția națională a populației constituie însă *unul* dintre cei mai importanți factori economici, dar *nu singurul și nici* cel mai important factor. În regimul capitalist, orașele, de pildă, joacă un rol economic *extrem de important;* or, orașele peste tot — și în Polonia, și în Lituania, și în Ucraina, și în Velicorusia etc. — se caracterizează prin cea mai pestriță compoziție națională a populației lor. A rupe orașele de satele și districtele care gravitează economicește în jurul lor ca urmare a considerării momentului „național", ar fi absurd și imposibil. De aceea marxiștii nu trebuie să aibă ca bază de orientare, în întregime și exclusiv, numai principiul „național-teritorial".

Și mult mai justă decît rezolvarea austriacă este rezolvarea problemei indicate la ultima consfătuire a marxiștilor din Rusia. În problema analizată, această consfătuire a formulat următoarea teză:

...„este necesară... o largă autonomie regională" (desigur nu numai pentru Polonia, ci pentru toate regiunile Rusiei) „și o autoadministrare locală pe deplin democratică, delimitîndu-se granițele regiunilor autonome și ale celor care se autoadministrează" (nu pe baza granițelor actualelor gubernii, județe etc.), „ci pe baza luării în considerație de către însăși populația locală a condițiilor economice și de trai, a compoziției naționale a populației etc."*

* Vezi culegerea de față, pag. 99-100.— *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

Compoziția națională a populației este pusă aci *alături* de alte condiții (în primul rînd cele economice, apoi cele de trai etc.), care trebuie să servească ca bază pentru stabilirea noilor granițe, corespunzătoare capitalismului contemporan, iar nu spiritului cazon și asiatic. Numai populația locală este în stare „să țină seamă" pe deplin și exact de toate aceste condiții, iar pe baza acestor constatări parlamentul central al statului va stabili granițele regiunilor autonome și sfera de competință a seimurilor autonome.

*
* *

Ne mai rămîne să cercetăm problema privitoare la dreptul națiunilor la autodeterminare. În această problemă s-au angajat, în vederea „popularizării" greșelilor Rosei Luxemburg, o colecție întreagă de oportuniști de toate naționalitățile: și lichidatorul Semkovski, și bundistul Libman, și social-naționalistul ucrainean Lev Iurkevici. Vom consacra articolul nostru viitor acestei probleme, pe care a încurcat-o de tot întreaga „colecție" pomenită.

Scris în octombrie-decembrie 1913
Publicat în 1913 în revista „Prosveșcenie" nr. 10, 11 și 12
Semnat: V. Ilin

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 1—34

www.dacoromanica.ro

ESTE NECESARĂ O LIMBĂ DE STAT OBLIGATORIE?

Liberalii se deosebesc de reacţionari prin faptul că, cel puţin pentru şcoala *elementară*, recunosc dreptul de predare în limba maternă. Ei sînt însă în totul de acord cu reacţionarii în ceea ce priveşte necesitatea existenţei unei limbi de stat obligatorii.

Ce înseamnă o limbă de stat obligatorie? Practic, înseamnă că limba velicoruşilor, care constituie *minoritatea* populaţiei din Rusia, este impusă restului populaţiei din Rusia. În fiecare şcoală predarea limbii de stat trebuie să fie *obligatorie*. Toate lucrările oficiale trebuie, obligatoriu, să fie întocmite în limba statului, şi nu în limba populaţiei locale.

Cum justifică necesitatea unei limbi de stat obligatorii partidele care o apără?

„Argumentele" ultrareacţionarilor sînt, firește, sumare: toate populaţiile alogene trebuie ţinute din scurt şi să nu li se permită „să-şi ia nasul la purtare". Rusia trebuie să fie indivizibilă, iar toate popoarele trebuie să se supună elementului velicorus, deoarece velicoruşii ar fi, chipurile, ziditorii şi ctitorii pămîntului rusesc. De aceea limba clasei dominante trebuie să fie limba de stat obligatorie. Domnii Purişkevici nu s-ar da în lături chiar de a interzice cu desăvîrşire „dialectele cîineşti", pe care le foloseşte aproape 60% din populaţia nevelicorusă a Rusiei.

Poziţia liberalilor este cu mult „mai civilizată" şi „mai subtilă". Ei susţin că în anumite limite (de pildă în şcoala elementară) limba maternă trebuie să fie îngăduită. Dar totodată susţin obligativitatea limbii de stat. Ea ar fi necesară, zic ei, în interesul „culturii", în interesul Rusiei „unice" şi „indivizibile" etc.

www.dacoromanica.ro

„Viața de stat este afirmarea unității culturale... Din cultura unui stat face parte neapărat și limba de stat... La baza vieții de stat stă unitatea puterii și limba de stat, care este instrumentul acestei unități. Limba de stat are aceeași putere de constrîngere obligatorie pentru toată lumea ca și toate celelalte forme ale vieții de stat...

Dacă Rusiei îi este sortit să rămînă unică și indivizibilă, trebuie să apărăm cu tărie limba literară rusă, care prezintă o necesitate de stat".

Iată filozofia tipică a liberalului în legătură cu necesitatea unei limbi de stat.

Cuvintele de mai sus le-am împrumutat din articolul d-lui S. Patrașkin, apărut în ziarul liberal „Den"[78] (nr. 7). Pentru asemenea idei, huliganica „Novoe Vremea" l-a gratificat pe autor cu o caldă sărutare. D-l Patrașkin expune aici „idei pline de bun simț", a declarat ziarul lui Menșikov (nr. 13.588). Pentru asemenea idei pline de „bun simț", huliganii aduc permanent elogii și ziarului național-liberal „Russkaia Mîsl"[79]. Și cum să nu aducă elogii, din moment ce liberalii propagă cu ajutorul unor argumente „civilizate" idei care plac atît de mult celor de la „Novoe Vremea"?

Limba rusă este mare și plină de vigoare, ne spun liberalii. Se poate oare să nu vreți ca fiecare locuitor al oricăreia dintre periferiile Rusiei să cunoască această mare și viguroasă limbă? Oare nu vedeți că limba rusă va îmbogăți literatura populației alogene și îi va da posibilitatea să se împărtășească din tezaurul marilor valori culturale etc.?

Toate acestea sînt perfect adevărate, domnilor liberali, — le răspundem noi. Știm mai bine decît voi că limba lui Turghenev, Tolstoi, Dobroliubov și Cernîșevski este mare și plină de vigoare. Noi vrem mai mult decît voi ca între clasele asuprite ale tuturor națiunilor care populează Rusia, fără nici o deosebire, să se stabilească un contact cît mai strîns cu putință și o unitate frățească. Și se înțelege că noi sîntem de părere ca fiecare locuitor al Rusiei să aibă posibilitatea să învețe marea limbă rusă.

Un singur lucru nu vrem: elementul *constrîngerii*. Noi nu vrem să băgăm oamenii în rai cu bîta. Căci oricîte fraze frumoase despre „cultură" ați rosti, limba de stat *obligatorie* implică ideea constrîngerii, ideea unei limbi

www.dacoromanica.ro

impuse cu sila. Noi credem că marea şi viguroasa limbă rusă nu are nevoie ca cineva, oricine ar fi el, s-o înveţe *sub ameninţarea bîtei*. Sîntem convinşi că dezvoltarea capitalismului în Rusia şi, în general, întregul mers al vieţii sociale duc la apropierea tuturor naţiunilor între ele. Sute de mii de oameni se mută de la un capăt la altul al Rusiei, compoziţia naţională a populaţiei devine eterogenă, izolarea şi înapoierea naţională trebuie să dispară. Cei care prin condiţiile lor de viaţă şi de muncă au nevoie să cunoască limba rusă, o vor învăţa şi fără bîtă. Iar constrîngerea (bîta) nu poate avea decît un rezultat: va îngreuia pătrunderea marii şi viguroasei limbi ruse în alte grupuri naţionale şi — ceea ce este principal — va face să crească vrajba, va crea o mulţime de fricţiuni noi, va mări frămîntările şi va îngreuia înţelegerea reciprocă etc.

Cine are nevoie de toate acestea? Poporul rus, democraţia rusă nu au nevoie de aceasta. Poporul rus nu admite *nici un fel* de asuprire naţională, chiar dacă această asuprire se face „în interesul culturii şi vieţii de stat ruse".

Iată de ce marxiştii ruşi declară că este necesar *să nu existe* o limbă de stat obligatorie, asigurîndu-se totodată populaţiei şcoli în care predarea să se facă în limba populaţiilor respective; să se înscrie în constituţie o lege fundamentală care să declare nevalabile orice privilegii ale cutărei sau cutărei naţiuni şi orice încălcări ale drepturilor minorităţii naţionale...

„Proletarskaia Pravda" nr. 14 (32) din 18 ianuarie 1914

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 54—56

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA ISTORIA PROGRAMULUI NAȚIONAL ÎN AUSTRIA ȘI RUSIA

În Austria programul național al social-democrației a fost pus în discuție și adoptat la congresul de la Brno din 1899. Este extrem de răspîndită părerea greșită cum că la acest congres ar fi fost adoptată așa-numita „autonomie cultural-națională". Dimpotrivă. La acest congres ea *a fost respinsă în unanimitate*.

Social-democrații slavi din sud au propus congresului de la Brno (vezi pag. XV din procesele-verbale oficiale în limba germană) un program de autonomie cultural-națională, exprimat în felul următor:

(§ 2) „fiecare popor care locuiește în Austria, *independent de teritoriul pe care-l ocupă membrii săi*, formează un grup autonom care-și rezolvă în mod cu totul independent treburile sale naționale (culturale și de limbă)".

Cuvintele pe care le-am subliniat exprimă destul de limpede *esența* „autonomiei cultural-naționale" (denumită încă și exteritorială): statul trebuie să consfințească delimitarea națiunilor în ceea ce privește școala etc., fiecare om fiind liber să se înscrie în oricare dintre națiuni.

La congres, acest program a fost apărat atît de Kristan, cît și de influentul Ellenbogen. Dar apoi a fost retras. Nu întrunise nici un vot. Conducătorul partidului, Victor Adler, a spus: „... mă îndoiesc că cineva consideră în momentul de față că acest plan poate fi realizat practic" (pag. 82 din procesele-verbale).

Dintre obiecțiile de ordin principial, aceea a lui Preisler sună astfel: „propunerile tovarășilor Kristan și Ellenbogen ar avea drept rezultat eternizarea șovinismului, și intro-

www.dacoromanica.ro

ducerea lui în fiecare comună oricît de mică, în fiecare grup oricît de mic" (pag. 92, ibidem).

Paragraful 3 din programul care a fost adoptat la congresul de la Brno, referitor la cele de mai sus, sună astfel:

„*regiunile* care se autoadministrează și sînt populate de locuitori de aceeași națiune formează laolaltă o uniune națională unică, care-și rezolvă treburile naționale în mod complet autonom".

Acesta este un program *teritorial*, care din această cauză *exclude în mod direct*, bunăoară, autonomia cultural-națională *evreiască*. Otto Bauer, cel mai mare teoretician al „autonomiei cultural-naționale", a consacrat un *capitol special* din cartea sa (1907) demonstrării imposibilității de a se cere „autonomie cultural-națională" pentru evrei.

De fapt, trebuie să remarcăm că marxiștii sînt pentru deplina libertate a uniunilor, inclusiv a uniunilor oricăror regiuni naționale (județe, plăși, sate etc.); dar în nici un caz social-democrații nu pot fi de acord ca statul *să consfințească* prin lege *uniunile naționale* unice înăuntrul unui stat.

În Rusia tocmai partidele burgheze ale evreilor *în totalitatea lor* (precum și Bundul, care le ține isonul) *au adoptat* programul „autonomiei exteritoriale" (cultural-naționale), care fusese respins de toți teoreticienii austrieci și de congresul social-democraților austrieci!!

Acest fapt, pe care bundiștii au încercat adesea, din motive lesne de înțeles, să-l nege, poate fi ușor controlat cu informații luate din cunoscuta carte: „Formele mișcării naționale" (Petersburg 1910) — vezi de asemenea „Prosveșcenie", 1913, nr. 3.

Acest fapt arată limpede că structura socială a Rusiei, mai înapoiată și cu un caracter mic-burghez mai pronunțat, a dus, într-o măsură mult mai mare, la contaminarea cu naționalism burghez a unei părți dintre marxiști.

Oscilările naționaliste ale Bundului au fost condamnate în mod formal și definitiv de congresul *al doilea* (1903), care *a respins în mod direct* amendamentul propus de bundistul Goldblat cu privire la „crearea unor instituții care să garanteze libertatea de dezvoltare a naționalităților" (pseudonimul „autonomiei cultural-naționale").

www.dacoromanica.ro

Cînd, la conferința lichidatorilor din august 1912, menșevicii caucazieni — care pînă atunci luptaseră hotărît timp de un deceniu împotriva Bundului — au alunecat ei înșiși spre naționalism, fiind influențați de întreaga atmosferă *națională* a contrarevoluției, ei au fost condamnați *nu numai* de bolșevici. Și menșevicul Plehanov i-a condamnat în mod categoric, denumind hotărîrea lor „adaptarea socialismului la naționalism".

„Tovarășii caucazieni — scria Plehanov, — care au început să vorbească despre autonomie culturală în locul autonomiei politice, nu fac decît să confirme faptul că se supun fără nici o rațiune hegemoniei Bundului".

În afară de partidele burgheze ale evreilor, de Bund și de lichidatori, „autonomia cultural-națională" a fost adoptată numai de conferința partidelor naționale mic-burgheze de orientare narodnică de stînga. Dar și aici acest program a fost adoptat de 4 partide („Serp" — partidul muncitoresc socialist evreiesc; gromada bielorusă; dașnakțutiun și socialiștii-federaliști din Gruzia[80]), iar două din cele mai mari partide *s-au abținut* de la vot: s-au abținut atît narodnicii ruși de stînga, cît și „frachii" polonezi (P.P.S.)!

Narodnicii ruși de stînga s-au pronunțat mai ales împotriva uniunilor naționalităților de drept public, *obligatorii*, prevăzute în faimosul plan bundist.

Din această scurtă informație istorică se înțelege cauza pentru care atît consfătuirea marxiștilor din februarie cît și cea din vara anului 1913 au condamnat cu hotărîre ideea mic-burgheză și naționalistă a „autonomiei cultural-naționale"[81].

„Puti Pravdî" nr. 13 din 5 februarie 1914 Semnat: M.

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 82—84

www.dacoromanica.ro

CĂTRE INESSA ARMAND

Dragă prietenă! Îţi trimit, pentru „Şahterskii Listok"[82], proiectul apelului adresat ucrainenilor şi te rog foarte mult să procedezi cu tact (în aşa fel încît să nu apară ca venind din partea mea şi, de preferat, nici din partea ta), asigurînd publicarea lui *prin intermediul* lui Lola şi al cîtorva ucraineni (bineînţeles, *împotriva* lui Iurkevici şi, *pe cît posibil*, fără ştirea acestui filistin parşiv, a acestui naţionalist mîrşav, care, sub steagul marxismului, predică *împărţirea* muncitorilor pe naţionalităţi şi crearea unei organizaţii naţionale *aparte* a muncitorilor ucraineni).

Înţelegi de ce *mi*-e neplăcut să trimit în numele meu acest proiect. Lola mi-a scris că este de acord cu mine *împotriva* lui Iurkevici, dar el e un naiv. Or, în această chestiune nu este îngăduită nici o întîrziere. E foarte important ca *din mijlocul social-democraţilor ucraineni* să răsune un glas în favoarea unităţii şi *împotriva* împărţirii muncitorilor pe naţiuni —, şi acum „Şahterski Listok" (chiar azi, miercuri 1 aprilie, am primit suplimentul la numărul de duminică al lui „Puti Pravdî"[83]) trebuie să fie *imediat* folosit pentru această treabă.

Copiază proiectul meu (sînt de acord cu *orice* schimbare, cu condiţia să rămînă un protest făţiş împotriva împărţirii pe naţiuni) — Lola *singur* sau cu încă cineva etc. *să ia şi să-l traducă în ucraineană*, apoi să-l trimită, **prin mine**, la *„Puti Pravdî"* în numele lui sau (şi mai bine) în numele unui grup (fie el şi din 2—3 persoane) de marxişti ucraineni (sau, şi mai bine, de muncitori ucraineni).

www.dacoromanica.ro

Treaba asta trebuie făcută cu tact şi repede, împotriva lui Iurkevici şi *fără ştirea lui*, căci acest potlogar e în stare să facă mult rău.

(Am primit relatarea ta despre referatul lui Stepaniuk şi despre cuvîntarea lui Iurkevici: îţi spun deschis, mi-e necaz pe tine: n-ai înţeles ce-i *esenţial* la Iurkevici).

O cordială strîngere de mînă. *V. U.*

Dacă proiectul meu ar fi prezentat în limba ucraineană şi ar fi completat cu vreo două, trei exemple vii referitoare la Ucraina, ar fi cît se poate de bine!! În ceea ce priveşte „*P u t i P r a v d î*“, o s-o scot eu la capăt.

Scrisă la 19 martie (1 aprilie) 1914

Trimisă de la Cracovia la Paris

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 100—101

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE LEGE CU PRIVIRE LA EGALITATEA ÎN DREPTURI A NAȚIUNILOR

Tovarăşi!

Fracţiunea muncitorească social-democrată rusă a hotărît să prezinte Dumei a IV-a de stat proiectul de lege pentru abrogarea îngrădirilor în drepturi ale evreilor şi ale celorlalţi „alogeni", pe care îl veţi găsi mai jos.

Proiectul de lege prevede abrogarea tuturor îngrădirilor de ordin naţional împotriva tuturor naţiunilor: evrei, polonezi etc. Dar el vorbeşte deosebit de amănunţit despre îngrădirile îndreptate împotriva evreilor. Cauza e clară: nici o naţionalitate din Rusia nu este atît de asuprită şi prigonită ca naţiunea evreiască. Antisemitismul prinde rădăcini tot mai adînci în rîndul păturilor avute. Muncitorii evrei gem sub un dublu jug: şi ca muncitori şi ca evrei. În ultimii ani prigoana împotriva evreilor a luat proporţii nemaiîntîlnite. Este suficient să amintim pogromurile antievreieşti şi afacerea Beilis.

În aceste condiţii, marxiştii organizaţi trebuie să acorde problemei evreieşti atenţia cuvenită.

Se înţelege de la sine că problema evreiască poate fi rezolvată în mod serios numai o dată cu problemele fundamentale care stau la ordinea zilei în Rusia. Se înţelege de la sine că nu ne aşteptăm ca Duma a IV-a naţionalisto-purişkevicistă să abroge îngrădirile împotriva evreilor şi împotriva celorlalţi „alogeni". Dar clasa muncitoare e datoare să ridice glasul. Şi deosebit de tare trebuie să răsune împotriva asupririi naţionale glasul muncitorului *rus*.

Publicînd proiectul nostru de lege, sperăm că muncitorii evrei, muncitorii polonezi şi muncitorii celorlalte naţiona-

www.dacoromanica.ro

litaţi asuprite îşi vor spune părerea despre el şi vor propune amendamentele lor, dacă vor socoti de cuviinţă.

Şi în acelaşi timp sperăm că muncitorii ruşi vor sprijini deosebit de energic proiectul nostru de lege prin declaraţiile lor etc.

La proiectul de lege vom anexa, potrivit art. 4, o listă separată a regulamentelor şi legiuirilor care urmează să fie abrogate. Această anexă va cuprinde aproape 100 de legiuiri de acest fel, care privesc numai pe evrei.

PROIECT DE LEGE PENTRU ABROGAREA TUTUROR ÎNGRĂDIRILOR DREPTURILOR EVREILOR ŞI ÎN GENERE A TUTUROR ÎNGRĂDIRILOR LEGATE DE ORIGINEA SAU DE APARTENENŢA LA VREO NAŢIONALITATE, ORICARE AR FI EA

1. Cetăţenii tuturor naţionalităţilor care locuiesc pe teritoriul Rusiei sînt egali în faţa legii.

2. Nici un cetăţean al Rusiei, fără deosebire de sex sau confesiune, nu poate fi îngrădit în drepturile sale politice, şi în genere în nici un fel de drepturi, pe temeiul originii sale sau al apartenenţei la vreo naţionalitate, oricare ar fi ea.

3. Se abrogă toate legile de orice fel, toate regulamentele provizorii, toate notele inserate în legi etc. care prevăd îngrădiri împotriva evreilor în orice domeniu al vieţii sociale şi de stat. Se abrogă art. 767, vol. IX, care glăsuieşte că „evreii sînt supuşi legilor generale în toate cazurile *în care nu s-au stabilit reguli speciale pentru ei*". Se abrogă îngrădirile de orice fel împotriva evreilor în ceea ce priveşte dreptul de domiciliere şi deplasare, dreptul la învăţătură, dreptul de a ocupa funcţii de stat şi publice, drepturile electorale, serviciul militar; dreptul de a dobîndi şi arenda bunuri imobile la oraşe, la sate etc., se abrogă toate îngrădirile împotriva evreilor în ceea ce priveşte exercitarea profesiilor libere etc. etc.

4. La legea de faţă se anexează o listă a legiuirilor, dispoziţiilor, regulamentelor provizorii etc. care prevăd îngrădiri ale drepturilor evreilor şi care urmează să fie abrogate.

„Puti Pravdi" nr. 48 din 28 martie 1914

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 153—154

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA PROBLEMA POLITICII NAȚIONALE[84]

Vreau să mă opresc asupra politicii guvernului nostru în problema națională. În domeniul chestiunilor care sînt la noi de „competința" ministerului afacerilor interne, aceasta este una dintre cele mai importante. Din ziua cînd Duma de stat a discutat ultima oară bugetul acestui ministeriu, problema națională în Rusia este pusă de clasele noastre conducătoare pe primul plan și devine din ce în ce mai acută.

Afacerea Beilis a atras din nou atenția lumii civilizate asupra Rusiei, dînd la iveală rînduielile rușinoase care domnesc la noi. În Rusia nu există nici urmă de legalitate. În deșănțata și nerușinata acțiune de atîțare pe care o duc împotriva evreilor, — administrației și poliției le este permis totul, inclusiv acoperirea și tăinuirea crimelor. Tocmai acesta a fost rezultatul afacerii Beilis, care a arătat legătura strînsă și intimă*...

Pentru a dovedi că nu exagerez atunci cînd vorbesc despre atmosfera pogromistă pe care o respiră Rusia, pot aduce mărturia unui om foarte „sigur", a unui publicist foarte conservator, „care face miniștri", și anume prințul Meșcerski. Iată cuvintele „unui rus din Kiev", reproduse de el în revista sa „Grajdanin"[85]:

„Trăim într-o atmosferă sufocantă: oriunde te-ai duce, auzi șoapte de complot, peste tot se simte setea de sînge, peste tot se simte miasma denunțurilor, pretutindeni ură, murmure, gemete"*...

iată atmosfera politică pe care o respiră Rusia. Cînd aceasta este atmosfera, e pur și simplu ridicol să vorbești sau să

* Pagina următoare a manuscrisului n-a fost găsită. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

te gîndeşti la drepturi, la legalitate, la constituţie şi la alte naivităţi liberale de felul acesta; mai bine zis: ar fi ridicol, dacă n-ar fi... serios!

Orice om din ţara noastră, cît de cît conştient şi atent, simte zi de zi această atmosferă. Însă nu toţi au destulă tărie ca să-şi dea limpede seama *de semnificaţia* acestei atmosfere pogromiste. De ce domneşte la noi o astfel de atmosferă? De ce *poate* ea să domnească? Numai din cauză că ţara trece în fapt printr-o stare de *război civil* prost camuflată. Sînt unii cărora nu le este de loc plăcut să recunoască acest adevăr; sînt unii care ar vrea să arunce un văl peste acest fenomen. Liberalilor noştri — şi progresiştilor şi cadeţilor — le place în mod deosebit să facă asemenea văluri din petice de teorii aproape cu totul „constituţionale". Îmi permit să cred însă că pentru reprezentanţii poporului nu există lucru mai rău, mai nelegiuit, decît de a răspîndi de la tribuna Dumei de stat „o minciună care ne înalţă".

Toată politica guvernului faţă de evrei şi faţă de ceilalţi „alogeni" — iertaţi-mi această expresie „guvernamentală" — apare inteligibilă, firească, inevitabilă, de îndată ce privim adevărul în faţă şi recunoaştem faptul neîndoielnic că ţara trece printr-o stare de război civil prost camuflată. Guvernul nu guvernează, ci poartă război.

Şi dacă pentru acest război guvernul alege mijloace pogromiste „neaoş ruseşti", aceasta e pentru că el *nu dispune de alte mijloace*. Fiecare se apără cum poate. Purişkevici şi amicii lui nu se pot apăra altfel decît printr-o politică „pogromistă", deoarece nu au altă politică la dispoziţia *lor*. E inutil să te jeluieşti de acest lucru şi e absurd să crezi că poţi să te achiţi cu vorbărie despre constituţie, despre drepturi sau despre sistemul de guvernare; aici e vorba pur şi simplu de interesele *clasei* lui Purişkevici & Co., de situaţia grea în care se află această clasă.

Ori „te răfuieşti" hotărît şi nu numai în vorbe cu această clasă, ori recunoşti că în întreaga politică a Rusiei atmosfera „pogromistă" este inevitabilă şi de neînlăturat. Ori te împaci cu această politică, ori sprijini mişcarea populară de masă, şi în primul rînd proletară, îndreptată împotriva ei. Ori — ori. Cale de mijloc nu poate exista aici.

Chiar şi statistica oficială din Rusia, adică aceea care este cu bună ştiinţă exagerată şi falsificată potrivit „vede-

www.dacoromanica.ro

rilor guvernului", arată că velicoruşii nu reprezintă decît 43% din întreaga populaţie a ţării. Velicoruşii formează în Rusia *mai puţin* de jumătate din populaţie. Pînă şi maloruşii, sau ucrainenii, au fost declaraţi la noi în mod oficial, prin glasul lui Stolîpin *„în persoană"*, ca făcînd parte din *„alogeni"*. Prin urmare, „alogenii" formează în Rusia 57% din populaţie, adică majoritatea populaţiei, aproape $^3/_5$, iar în realitate, desigur, mai mult de $^3/_5$. Sînt ales în Duma de stat din partea guberniei Ekaterinoslav, unde majoritatea covîrşitoare a populaţiei e formată din ucraineni. Interzicerea sărbătoririi lui Şevcenko a fost o măsură atît de excelentă, atît de minunată, atît de fericită şi de reuşită din punctul de vedere al agitaţiei împotriva guvernului, că nici nu se poate imagina o mai bună agitaţie. Cred că nici cei mai buni agitatori social-democraţi ai noştri care fac agitaţie împotriva guvernului nu ar fi obţinut vreodată într-un timp atît de scurt succese atît de ameţitoare ca succesele obţinute, din punct de vedere antiguvernamental, prin această măsură. În urma acestei măsuri, milioane şi milioane de „locuitori" au început să devină cetăţeni conştienţi şi să se convingă de justeţea dictonului că Rusia este o „închisoare a popoarelor".

Partidele de dreapta şi naţionaliştii de la noi ţipă astăzi cu atîta foc împotriva „mazepiştilor", faimosul nostru Bobrinski îi apără pe ucraineni de persecuţiile guvernului *austriac* cu un atît de superb zel democratic, încît ai crede că Bobrinski vrea să se înscrie în partidul social-democrat austriac. Dacă însă prin „mazepism" se înţelege atracţia spre Austria şi preferinţa pentru rînduielile ei politice, atunci s-ar putea ca Bobrinski să nu fie un „mazepist" dintre cei mai de pe urmă; căci Bobrinski se plînge şi face zgomot pe tema persecutării ucrainenilor în Austria!! Gîndiţi-vă numai ce spun ucrainenii din Rusia, de pildă locuitorii din gubernia Ekaterinoslav, pe care o reprezint eu, atunci cînd citesc sau aud asemenea cuvinte! Dacă Bobrinski „în persoană", dacă naţionalistul Bobrinski, dacă contele Bobrinski, dacă moşierul Bobrinski, dacă fabricantul Bobrinski, dacă Bobrinski care este în relaţii cu aristocraţia cea mai înaltă (aproape cu „sferele") găseşte că în Austria — unde nu există nimic în genul ruşinoasei restricţii a dreptului de locuit pentru evrei, sau în genul mîr-

www.dacoromanica.ro

şavelor expulzări de evrei făcute din capriciul unor guvernatori-satrapi, sau al interzicerii limbii materne în şcoli — minorităţile naţionale sînt năpăstuite şi persecutate, atunci ce să mai spunem despre ucrainenii din Rusia?? ce să mai spunem despre ceilalţi „alogeni" din Rusia??

Oare Bobrinski şi ceilalţi naţionalişti, precum şi cei de dreapta, nu-şi dau seama că trezesc la „alogenii" din Rusia, adică la $^3/_5$ din populaţia Rusiei, conştiinţa faptului că Rusia este *înapoiată chiar şi* în comparaţie cu Austria, cea mai înapoiată dintre ţările europene??

Revenim mereu la acelaşi lucru: situaţia Rusiei, care este guvernată de alde Purişkevici, sau, mai bine zis, care geme sub călcîiul Purişkevicilor, este atît de originală, încît discursurile naţionalistului Bobrinski lămuresc şi alimentează de minune agitaţia social-democrată.

Străduieşte-te, străduieşte-te, prea luminate fabricant şi moşier Bobrinski; ne vei ajuta, desigur, să-i trezim, să-i luminăm şi să-i clintim atît pe ucrainenii din Austria cît şi pe cei din Rusia!! La Ekaterinoslav am auzit de la cîţiva ucraineni că vor să trimită contelui Bobrinski o adresă de mulţumire pentru propaganda reuşită pe care o face în favoarea despărţirii Ucrainei de Rusia. Şi nu am fost mirat auzind acest lucru. Am văzut foi volante care aveau imprimat pe o parte ucazul pentru interzicerea sărbătoririi lui Şevcenko, iar pe cealaltă parte citate din discursurile pline de elocinţă ale lui Bobrinski *în favoarea* ucrainenilor... Am fost de părere că aceste foi volante să fie trimise lui Bobrinski, Purişkevici şi *altor* miniştri.

Dar dacă Purişkevici şi Bobrinski sînt agitatori de mîna întîia în favoarea transformării Rusiei într-o republică democratică, apoi liberalii noştri, inclusiv cadeţii, vor să ascundă populaţiei că sînt *de acord* cu alde Purişkevici în unele chestiuni fundamentale de politică naţională. Vorbind despre bugetul ministerului afacerilor interne, a cărui politică naţională e cunoscută de toată lumea, nu mi-aş îndeplini datoria dacă n-aş vorbi şi de faptul că partidul cadet este *de acord* cu principiile ministerului afacerilor interne.

Şi într-adevăr, nu este oare limpede că acela care vrea să fie - - - ca să folosim o expresie blîndă: - - - în „opoziţie" faţă de ministerul de interne, trebuie să cunoască şi pe

www.dacoromanica.ro

aliații *ideologici* pe care acest minister îi are în lagărul cadeților?

După cum relatează ziarul „Reci", în zilele dintre 23 și 25 martie a. c. a avut loc la Petersburg conferința ordinară a partidului cadet sau a „partidului libertății poporului".

„Problemele naționale — scrie „Reci" (nr. 83) — au fost discutate... cu o deosebită însuflețire. Deputații de Kiev, la care s-au raliat N.V. Nekrasov și A. M. Koliubakin, au arătat că problema națională este un important factor în devenire, de care trebuie să se țină seamă într-un mod mult mai hotărît decît pînă acum. F. F. Kokoșkin a arătat însă că atît programul cît și experiența politică de pînă acum impun o foarte prudentă folosire a «formulelor elastice» ale autodeterminării politice a «naționalităților»".

Astfel expune lucrurile „Reci". Și cu toate că această expunere este înadins întocmită în așa fel ca fondul chestiunii să fie înțeles de *cît mai puțini* cititori, totuși fondul acesta este clar pentru orice om atent și care gîndește. Ziarul „Kievskaia Mîsl", care simpatizează cu cadeții și promovează vederile lor, reproduce discursul lui Kokoșkin, adăugînd următoarea motivare: „Căci lucrul acesta poate duce la destrămarea statului".

Sensul cuvîntării lui Kokoșkin era, fără îndoială, acesta. Punctul de vedere al lui Kokoșkin a învins la cadeți chiar și democratismul foarte timid al Nekrasovilor și Koliubakinilor. Punctul de vedere al lui Kokoșkin este punctul de vedere al naționalistului burghezo-liberal *velicorus*, care apără privilegiile *velicoruşilor* (deși aceștia constituie minoritatea în Rusia), și le apără *mînă în mînă* cu ministerul afacerilor interne. Kokoșkin a apărat „teoreticește" politica ministerului afacerilor interne — iată care este fondul, iată care este miezul chestiunii.

„Mai multă prudență cu autodeterminarea politică" a națiunilor! Să nu „ducă" cumva la „destrămarea statului"! — iată *conținutul* politicii naționale a lui Kokoșkin, care *coincide în totul* cu linia fundamentală a politicii ministerului afacerilor interne. Dar Kokoșkin și ceilalți conducători ai cadeților nu sînt copii. Ei cunosc perfect de bine maxima: „nu-i făcut omul pentru sîmbătă, ci sîmbăta pentru om". Nu-i făcut poporul pentru stat, ci statul pentru popor. Kokoșkin și ceilalți conducători ai cadeților nu sînt copii.

www.dacoromanica.ro

Ei înțeleg perfect de bine că la noi statul este (în realitate) clasa Purișkevicilor. Integritatea statului înseamnă integritatea clasei Purișkevicilor. Iată ce-i preocupă pe Kokoșkini, dacă e să privim direct *fondul* politicii lor, smulgînd de pe ea vălul diplomatic.

Pentru mai multă claritate, îmi îngădui să dau un exemplu simplu. Se știe că în 1905 Norvegia s-a despărțit de Suedia, în pofida protestelor vehemente ale moșierilor suedezi, care amenințau cu război. Din fericire, în Suedia moșierii iobăgiști nu sînt atotputernici, ca în Rusia, și nu s-a ajuns la război. Norvegia, care avea minoritatea populației, s-a despărțit de Suedia în mod pașnic, democratic și civilizat, și nu așa cum ar fi dorit moșierii iobăgiști și partidul războiului. Și care a fost rezultatul? A pierdut oare poporul? au suferit oare interesele culturii? sau interesele democrației? interesele clasei muncitoare de pe urma acestei despărțiri??

Cîtuși de puțin! Atît Norvegia cît și Suedia fac parte din țările incomparabil mai civilizate decît Rusia, între altele, *tocmai din cauză* că au știut să aplice în mod democratic formula „autodeterminării politice" a națiunilor. Ruperea legăturii *forțate* a însemnat *întărirea* legăturii economice liber consimțite, creșterea apropierii culturale, creșterea respectului reciproc între aceste două popoare, atît de apropiate prin limbă etc. Comuniunea, apropierea dintre popoarele suedez și norvegian *a cîștigat* în fapt de pe urma despărțirii, deoarece despărțirea a însemnat ruperea unor legături *forțate*.

Din acest exemplu se vede limpede, sper, că Kokoșkin și partidul cadet se situează în totul pe punctul de vedere al ministerului afacerilor interne atunci cînd vor să ne sperie cu „destrămarea statului" și recomandă o „folosire prudentă" a formulei „autodeterminării politice" a națiunilor, formulă pe deplin clară și necontestată în întreaga democrație internațională. Noi, social-democrații, sîntem dușmanii *oricărui* naționalism și adepții *centralismului* democratic. Sîntem adversarii particularismului și sîntem convinși că, *în condiții egale*, problemele progresului economic și problemele luptei proletariatului împotriva burgheziei pot fi rezolvate în statele mari cu mult mai mult succes decît în cele mici. Însă noi prețuim numai legăturile liber

www.dacoromanica.ro

consimțite și nicicînd legăturile forțate. Oriunde vedem legături *forțate* între națiuni, noi, fără a propovădui cîtuși de puțin despărțirea neapărată a fiecărei națiuni, apărăm *fără rezerve* și în mod hotărît *d r e p t u l* fiecărei națiuni la autodeterminarea politică, adică la despărțire.

A apăra, a propovădui, a recunoaște acest *drept* înseamnă a apăra egalitatea în drepturi a națiunilor, înseamnă a nu admite legăturile *forțate*, înseamnă a lupta împotriva oricăror privilegii în stat ale unei națiuni, oricare ar fi ea, înseamnă în același timp a educa pe muncitorii diferitelor națiuni în spiritul unei depline solidarități de clasă.

Solidaritatea de clasă a muncitorilor diferitelor națiuni are de cîștigat de pe urma înlocuirii legăturilor forțate, feudale, menținute cu ajutorul forței armate, prin legături liber consimțite.

Noi punem mai presus de orice egalitatea în drepturi a națiunilor în cadrul libertății poporului și pentru socialism *...

și apărarea privilegiilor velicorușilor. Noi însă spunem: nici un fel de privilegii pentru *nici o* națiune, deplina egalitate în drepturi a națiunilor și unirea strînsă, contopirea muncitorilor *tuturor națiunilor*.

Acum optsprezece ani, în 1896, Congresul internațional de la Londra al organizațiilor socialiste și muncitorești a adoptat în problema națională o hotărîre care este singura care indică căile juste atît pentru năzuințele în favoarea unei adevărate „libertăți a poporului", cît și pentru socialism. Această hotărîre glăsuiește:

„Congresul se declară pentru dreptul deplin al tuturor națiunilor la autodeterminare și își exprimă simpatia pentru muncitorii din toate țările care suferă în prezent sub jugul despotismului militar, național sau de altă natură. Congresul cheamă pe muncitorii din toate aceste țări să intre în rîndurile muncitorilor conștienți din lumea întreagă, pentru ca împreună cu ei să lupte pentru biruirea capitalismului internațional și pentru înfăptuirea țelurilor social-democrației internaționale".

Și noi chemăm pe muncitorii tuturor națiunilor din Rusia să-și unească rîndurile, căci numai această unitate

* Următoarele două pagini ale manuscrisului n-au fost găsite. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

poate garanta egalitatea în drepturi a naţiunilor, libertatea poporului şi interesele socialismului.

Anul 1905 a unit pe muncitorii tuturor naţiunilor din Rusia. Reacţiunea se străduieşte să aţîţe vrajba naţională. Burghezia liberală a *tuturor* naţiunilor, şi burghezia velicorusă înainte de toate şi mai mult ca orice, luptă pentru privilegiile *propriei* naţiuni (de exemplu: grupul polonez din Dumă este împotriva egalităţii în drepturi a evreilor din Polonia), — luptă pentru izolarea naţională, pentru exclusivismul naţional, *ajutînd* astfel politica ministerului nostru de interne.

Iar democraţia adevărată, în frunte cu clasa muncitoare, ridică steagul deplinei egalităţi în drepturi a naţiunilor şi al contopirii muncitorilor tuturor naţiunilor în lupta lor de clasă. Din acest punct de vedere, noi respingem aşa-numita autonomie „cultural-naţională", adică împărţirea şcolilor pe naţionalităţi în cadrul aceluiaşi stat sau scoaterea şcolilor din competinţa statului şi trecerea lor în competinţa unor uniuni naţionale organizate separat. Statul democratic trebuie să recunoască autonomia diferitelor regiuni, în special a regiunilor şi districtelor avînd o populaţie compusă din diferite naţionalităţi. O astfel de autonomie nu contrazice cîtuşi de puţin principiul centralismului democratic; dimpotrivă, numai prin autonomia regiunilor *se poate* înfăptui un centralism cu adevărat democratic într-un stat mare şi eterogen sub raportul compoziţiei naţionale. Statul democratic trebuie să recunoască neapărat *libertatea deplină* a diferitelor limbi şi să respingă *orice* privilegii ale uneia din limbi. Statul democratic nu va permite nici unei naţiuni să apese, să domine o altă naţiune în nici un domeniu, în nici o ramură a treburilor obşteşti.

Dar a lua şcolile din mîinile statului şi a le împărţi pe naţiuni organizate separat în uniuni naţionale este o măsură dăunătoare din punctul de vedere al democraţiei şi, în şi mai mare măsură, din punctul de vedere al proletariatului. Aceasta nu ar duce decît la consolidarea izolării naţiunilor, pe cînd noi trebuie să tindem spre o apropiere între naţiuni. Aceasta ar duce la o creştere a şovinismului, pe cînd noi trebuie să tindem spre o alianţă cît mai strînsă între muncitorii tuturor naţiunilor, spre lupta lor comună împotriva *oricărui* şovinism, împotriva *oricărui* exclusivism

www.dacoromanica.ro

național, împotriva *oricărui* naționalism. Muncitorii tuturor națiunilor au o singură politică școlară: libertatea limbii materne, o școală democratică și *l a i c ă*.

Închei exprimîndu-mi încă o dată recunoștința față de Purișkevici, Markov 2 și Bobrinski pentru reușita lor agitație împotriva întregii orînduiri de stat a Rusiei, pentru *lecțiile lor concrete* cu privire la inevitabilitatea transformării Rusiei într-o republică democratică.

Scris după 6 (19) aprilie 1914
Publicat pentru prima oară în 1924 în revista „Proletarskaia Revoliuția" nr. 3 (26)

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 197—204

www.dacoromanica.ro

EGALITATEA ÎN DREPTURI A NAȚIONALITĂȚILOR

În nr. 48 (din 28 martie) al ziarului „Puti Pravdî", Fracțiunea muncitorească social-democrată rusă a publicat un proiect de lege cu privire la egalitatea în drepturi a naționalităților, sau, cum sună titlul său oficial: „Proiect de lege pentru abrogarea tuturor îngrădirilor drepturilor evreilor și în genere a tuturor îngrădirilor legate de originea sau de apartenența la vreo naționalitate, oricare ar fi ea"*.

În mijlocul zbuciumului și al grijilor pe care le aduce lupta pentru existență, pentru o bucată de pîine, muncitorii ruși nu pot și nu trebuie să uite asuprirea națională, sub al cărei jug se află zecile de milioane de „alogeni" care populează Rusia. Națiunea dominantă — velicorușii — formează circa 45% din întreaga populație a imperiului. La fiecare 100 de locuitori, peste 50 sînt „alogeni".

Și toată această imensă populație este pusă în condiții de trai și mai inumane decît condițiile de trai ale poporului rus.

Politica de asuprire a naționalităților este o politică de *divizare* a națiunilor. Ea este totodată și o politică de sistematică *pervertire* a conștiinței poporului. Toate calculele ultrareacționarilor au la bază sistemul de a opune între ele interesele diferitelor națiuni, au la bază otrăvirea conștiinței maselor neștiutoare și oropsite. Luați oricare din fițuicile huliganice și veți vedea că prigonirea „alogenilor", ațîțarea neîncrederii reciproce între țăranul rus, mic-burghezul rus, meseriașul rus, pe de o parte, și

* Vezi culegerea de față, pag. 163—164 — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

țăranul, mic-burghezul, meseriașul evreu, finlandez, polonez, gruzin, ucrainean, pe de altă parte, constituie pîinea cu care se hrănește întreaga bandă ultrareacționară.

Dar clasei muncitoare *nu*-i trebuie *divizare*, *ci unire*. Ea nu are dușman mai rău decît prejudecățile și superstițiile sinistre pe care dușmanii ei le seamănă în masa neștiutoare. Asuprirea „alogenilor" este o sabie cu două tăișuri. Cu unul lovește în „alogeni", iar cu celălalt în poporul rus.

De aceea clasa muncitoare trebuie să se pronunțe hotărît împotriva oricărei asupriri a naționalităților.

Agitației făcute de ultrareacționari, care încearcă să-i abată atenția în direcția prigonirii celor de alt neam, clasa muncitoare trebuie să-i opună convingerea că este necesară o deplină egalitate în drepturi, o renunțare totală și definitivă la orice fel de privilegii, ale oricărei națiuni.

Ultrareacționarii desfășoară o agitație deosebit de veninoasă împotriva evreilor. Diverșii Purișkevici caută să facă din poporul evreu un țap ispășitor pentru toate păcatele lor.

Și de aceea fracțiunea muncitorească social-democrată rusă procedează foarte just acordînd problemei lipsei de drepturi a *evreilor* locul central în proiectul său de lege.

Și școala, și presa, și tribuna parlamentară — totul, absolut totul este folosit pentru a semăna o ură odioasă, sălbatică, veninoasă împotriva evreilor.

Această treabă josnică și mîrșavă o fac nu numai lepădăturile huliganice, ci și profesorii, savanții, ziariștii și deputații reacționari. Milioane și miliarde de ruble se cheltuiesc pentru a otrăvi conștiința poporului.

Este o chestiune de onoare pentru muncitorii *ruși* ca proiectul de lege al fracțiunii muncitorești social-democrate ruse împotriva asupririi naționale să fie întărit cu zeci de mii de semnături și declarații proletare... Aceasta va întări mai mult decît orice unitatea *deplină*, contopirea tuturor muncitorilor din Rusia fără deosebire de naționalitate.

„Puti Pravdî" nr. 62
din 16 aprilie 1914

Se tipărește după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 20, pag. 215—216

www.dacoromanica.ro

CĂTRE S. G. ŞAUMEAN

19. V. 1914

Iubite Suren! Am primit scrisoarea d-tale din 17.IV. Sper că-mi vei răspunde după ce vei citi în „Prosveşcenie"[86] sfîrşitul articolului despre autodeterminarea naţiunilor (îl scriu acum).

În legătură cu broşura d-tale împotriva lui An trebuie să dai *neapărat* o Selbstanzeige* sau o expunere în „Prosveşcenie"[87].

Îţi mai propun următorul plan. Pentru a combate inepţiile „autonomiştilor cultural-naţionali", fracţiunea muncitorească social-democrată rusă trebuie să depună în Duma de stat un proiect de lege cu privire la egalitatea în drepturi a naţiunilor şi la apărarea drepturilor minorităţilor naţionale.

Trebuie să întocmim un proiect în sensul următor[88]. Principiul general al egalităţii în drepturi; împărţirea ţării în unităţi teritoriale autonome şi unităţi care se autoadministrează, împărţire care, printre altele, se va face după criteriul naţional (populaţia locală fixează graniţele, parlamentul central al statului le confirmă); limitele competinţei regiunilor şi districtelor autonome, precum şi a unităţilor locale care se autoadministrează; ilegalitatea oricărei derogări de la principiul egalităţii în drepturi a naţiunilor în hotărîrile regiunilor autonome, ale zemstvelor etc.; consilii şcolare comune, alese pe cale democratică etc.; libertatea şi egalitatea limbilor — alegerea limbii de către instituţiile comunale etc. — ocrotirea minorităţilor: dreptul la o cotă pro-

* — înştiinţare din partea autorului. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

porţională din fondurile alocate, la localuri de şcoală pentru elevii „alogeni" (gratuit), la profesori „alogeni", la secţii „alogene" în muzee şi biblioteci, teatre etc.; dreptul fiecărui cetăţean de a cere (prin justiţie) anularea oricărei derogări de la principiul egalităţii în drepturi, respectiv a oricărei „încălcări" a drepturilor minorităţilor naţionale (recensăminte ale populaţiei din cinci în cinci ani în regiunile cu o populaţie multinaţională, din zece în zece ani pe scara întregului stat) etc.

Am impresia că pe această cale putem explica pe înţelesul tuturor că autonomia cultural-naţională este o inepţie, *z d r o b i n d* definitiv pe adepţii acestei inepţii.

Acest proiect de lege ar putea să fie elaborat de marxişti aparţinînd *t u t u r o r* naţiunilor sau foarte multor naţiuni din Rusia.

Scrie imediat dacă accepţi să dai o mînă de ajutor. În general scrie **mai des**, cel puţin o dată pe săptămînă. Este inadmisibil să nu răspunzi mult timp, ai în vedere acest lucru mai ales acum!!

Cu o strîngere de mînă, al d-tale, *V.I.*

Trimis din Poronin la Baku
Publicat pentru prima oară în 1930

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 105—106

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE LEGE CU PRIVIRE LA EGALITATEA ÎN DREPTURI A NAȚIUNILOR ȘI LA APĂRAREA DREPTURILOR MINORITĂȚILOR NAȚIONALE[89]

1. Hotarele unităților administrative ale Rusiei, atît ale unităților rurale cît și ale celor urbane (satele, plășile, județele, guberniile, sectoarele și circumscripțiile orașelor, suburbiile etc.), vor fi trasate din nou, ținîndu-se seamă de actualele condiții economice, precum și de compoziția națională a populației locale.

2. Această sarcină va reveni unor comisii alese de populația locală prin vot universal, egal, direct și secret, reprezentarea fiind proporțională, iar minoritățile naționale care numericește sînt cu totul neînsemnate pentru a putea alege (în condițiile reprezentării proporționale) un membru în comisie, vor alege un membru cu drept de vot consultativ.

3. Confirmarea definitivă a noilor hotare este de competența parlamentului central al statului.

4. Autoadministrarea locală va fi introdusă în toate localitățile, fără excepție, pe baza votului universal, egal, direct și secret și pe baza principiului reprezentării proporționale, iar totalitatea localităților care se caracterizează prin condiții speciale geografice, de trai sau economice sau printr-o compoziție națională deosebită a populației au dreptul de a se constitui în regiuni autonome și de a avea seimurile lor regionale autonome.

5. Fixarea limitelor competinței a seimurilor autonome și a instituțiilor autonome locale va fi stabilită de către parlamentul central al statului.

6. Toate națiunile din stat se bucură de drepturi absolut egale, și orice fel de privilegii acordate vreunei națiuni sau limbi sînt considerate inadmisibile și anticonstituționale.

www.dacoromanica.ro

7. Instituţiile autonome locale şi seimurile autonome vor stabili limba care va fi folosită în toate instituţiile publice şi de stat din localitatea sau ţinutul respectiv, iar fiecare minoritate naţională are dreptul să ceară respectarea necondiţionată a drepturilor limbii sale pe baza principiului egalităţii în drepturi, bunăoară dreptul de a primi răspuns de la instituţiile de stat şi cele publice în aceeaşi limbă în care a fost redactată adresa etc. Măsurile luate de zemstve, oraşe etc. care încalcă egalitatea în drepturi a limbilor minorităţilor naţionale, atît în domeniul financiar cît şi în cel administrativ, judiciar, precum şi în oricare alt domeniu, sînt declarate nevalabile şi pot fi anulate în urma protestului pe care-l poate ridica oricare cetăţean al statului, indiferent de domiciliul lui.

8. Fiecare unitate autonomă a statului, atît rurală cît şi urbană, alege — în baza votului universal, egal, direct şi secret, după principiul reprezentării proporţionale — consilii şcolare, care vor administra în întregime şi în mod autonom fondurile pentru absolut toate nevoile de ordin cultural şi educativ ale populaţiei, sub controlul şi conducerea instituţiilor orăşeneşti şi de zemstvă.

9. În unităţile teritoriale cu o compoziţie naţională eterogenă, consiliile şcolare trebuie să fie alcătuite din cel puţin 20 de membri. Această cifră (20) poate fi mărită prin hotărîrea unităţilor autonome şi a seimurilor autonome. Localităţile în care minoritatea naţională constituie 5% din populaţie sînt considerate localităţi cu o compoziţie naţională eterogenă.

10. Oricare minoritate naţională din unitatea autonomă respectivă care numericeşte este cu totul neînsemnată pentru a putea alege, în condiţiile reprezentării proporţionale, un membru în consiliul şcolar, are dreptul să aleagă în acest consiliu un membru cu drept de vot consultativ.

11. Procentul sumelor destinate nevoilor culturale şi educative ale minorităţilor naţionale din regiunea respectivă nu poate fi proporţional mai mic decît procentul minorităţilor naţionale faţă de întreaga populaţie din regiunea respectivă.

12. Recensămîntul populaţiei, care înregistrează şi limba maternă a cetăţenilor, se va face cel puţin o dată la

www.dacoromanica.ro

10 ani pe întregul stat, şi cel puţin o dată la 5 ani în regiunile şi localităţile cu o populaţie a cărei compoziţie naţională este eterogenă.

13. Orice măsuri luate de consiliile şcolare care într-un fel sau altul încalcă deplina egalitate în drepturi a naţiunilor şi a limbilor populaţiei locale sau principiul potrivit căruia procentul cheltuielilor pentru nevoile de ordin cultural-educativ nu poate fi proporţional mai mic decît procentul minorităţilor naţionale faţă de populaţie, sînt considerate nevalabile şi pot fi anulate în urma protestului pe care-l poate ridica oricare cetăţean al statului, indiferent de domiciliul lui.

Scris după 6 (19) mai 1914
Publicat pentru prima oară în 1937 în „Culegeri din Lenin", vol. XXX

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 258—260

www.dacoromanica.ro

PERVERTIREA MUNCITORILOR PRIN NAȚIONALISM RAFINAT

Cu cît mișcarea muncitorească se dezvoltă mai mult, cu atît mai înverșunate sînt încercările burgheziei și ale moșierilor iobăgiști de a o înăbuși și fărîmița. Amîndouă aceste metode, și anume înăbușirea prin violență și fărîmițarea prin influența burgheză, sînt practicate permanent în lumea întreagă, în toate țările, diferitele partide ale claselor dominante folosind cînd o metodă, cînd cealaltă.

În Rusia, mai ales după 1905, cînd burghezii mai deștepți au văzut limpede că numai folosirea violenței nu este eficace, diferitele partide și grupuri burgheze „progresiste" au început să folosească tot mai des metoda *dezbinării* muncitorilor, propagînd diferite idei și teorii burgheze care să slăbească lupta clasei muncitoare.

Din aceste idei face parte și naționalismul rafinat, care sub cele mai plauzibile pretexte de plăcută sonoritate, ca, de pildă, pretextul apărării intereselor „culturii naționale", a „autonomiei sau a independenței naționale" etc. etc., propagă dezbinarea și fărîmițarea proletariatului.

Muncitorii conștienți depun toate eforturile pentru a combate *orice fel* de naționalism, atît naționalismul brutal, violent, huliganic, cît și naționalismul cel mai rafinat care preconizează egalitatea în drepturi a naționalităților *concomitent*... cu *fărîmițarea* cauzei muncitorești, a organizațiilor muncitorești, a mișcării muncitorești *pe* naționalități. Traducînd în viață hotărîrile ultimei consfătuiri (din vara anului 1913) a marxiștilor, muncitorii conștienți apără — spre deosebire de burghezia naționalistă de toate nuanțele — nu numai cea mai deplină, cea mai consecventă și cea

www.dacoromanica.ro

mai desăvîrşită *egalitate în drepturi* a naţiunilor şi a limbilor, dar şi *contopirea* muncitorilor de diferite naţionalităţi în diferite organizaţii proletare *unice*.

În aceasta constă deosebirea radicală dintre programul naţional al marxiştilor şi cel al oricărei burghezii, fie ea chiar cea mai „progresistă".

Recunoaşterea egalităţii în drepturi a naţiunilor şi a limbilor este scumpă marxiştilor nu numai din cauză că ei sînt cei mai consecvenţi democraţi. Interesele solidarităţii proletare, ale unităţii tovărăşeşti în lupta de clasă pe care o duc muncitorii, cer o deplină egalitate în drepturi a naţiunilor, pentru a se înlătura chiar şi cea mai mică neîncredere, înstrăinare, bănuială şi vrajbă dintre naţiuni. Or, egalitatea deplină în drepturi înseamnă şi negarea oricăror privilegii pentru vreo limbă, înseamnă recunoaşterea *dreptului* la autodeterminare a tuturor naţiunilor.

Pentru burghezie, însă, revendicarea egalităţii în drepturi a naţiunilor este în fapt foarte deseori egală cu preconizarea exclusivismului naţional şi a şovinismului, este foarte deseori compatibilă cu *preconizarea* dezbinării şi înstrăinării naţiunilor. *Fără îndoială* că *internaţionalismul* proletar nu se împacă cu acest lucru, căci el nu preconizează numai *apropierea* între naţiuni, ci şi *contopirea* muncitorilor de toate naţionalităţile statului respectiv în organizaţii proletare *unice*. Din această cauză, marxiştii condamnă în mod hotărît aşa-numita „autonomie cultural-naţională", adică *scoaterea* şcolii de sub conducerea statului şi trecerea ei în mîinile *diferitelor* naţionalităţi. Acest plan înseamnă ca, în ceea ce priveşte problemele „culturii naţionale", şcolile să fie împărţite — după naţionalităţile uniunii statale respective — pe *uniuni naţionale*, cu seimuri, fonduri destinate şcolilor, consilii şcolare şi instituţii şcolare *speciale*.

Acesta este un plan de naţionalism rafinat care perverteşte şi dezbină clasa muncitoare. Acestui plan (al bundiştilor, lichidatorilor, narodnicilor, adică al diferitelor grupuri mic-burgheze) marxiştii îi opun principiul: cea mai deplină egalitate în drepturi a naţiunilor şi limbilor, care să meargă pînă la negarea necesităţii unei limbi de stat, paralel cu susţinerea unei cît mai strînse apropieri între naţiuni, cu susţinerea unităţii instituţiilor *de stat* pentru toate naţiunile, a unităţii consiliilor şcolare, a unităţii politicii şcolare

www.dacoromanica.ro

(școala laică!), a unității muncitorilor de diferite naționalități în lupta împotriva *naționalismului oricărei burghezii naționale*, împotriva naționalismului, care — pentru a-i înșela pe prostănaci — este prezentat sub forma lozincii „culturii naționale".

Naționaliștii mic-burghezi, bundiștii, lichidatorii, narodnicii, colaboratorii ziarului „Dzvin" n-au decît să apere pe față principiile lor de naționalism burghez rafinat; e un drept al lor. Dar să nu-i înșele pe muncitori, cum face, bunăoară, d-na V.O. în nr. 35 al ziarului „Severnaia Raboceaia Gazeta", căutînd să-i încredințeze pe cititori cum că ziarul „Za Pravdu" *ar fi împotriva* predării în școli în limba maternă!!!

Este o calomnie grosolană, deoarece pravdiștii nu numai că recunosc acest drept, dar îl recunosc *cu mai multă consecvență* decît oricine. Aderînd la hotărîrile consfătuirii marxiștilor care a proclamat că *nu este necesară o limbă de stat obligatorie*, pravdiștii au fost *primii* în Rusia care au recunoscut *în întregime* dreptul de a se folosi limba maternă!

A confunda predarea în școli în limba maternă cu „împărțirea școlii după naționalități în cadrul unui stat", „autonomia cultural-națională" și „scoaterea școlii de sub conducerea statului" înseamnă a da dovadă de cea mai crasă ignoranță.

Nicăieri în lume, marxiștii (și chiar democrații) nu sînt împotriva predării în școli în limba maternă. *Nicăieri în lume*, marxiștii n-au adoptat programul „autonomiei cultural-naționale"; acesta *a fost propus numai* în Austria.

Exemplul Finlandei, invocat de d-na V.O., se întoarce împotriva ei, căci în această țară a fost recunoscută și realizată *egalitatea în drepturi a națiunilor și a limbilor* (pe care noi o recunoaștem în mod necondiționat și mai consecvent decît oricine), dar *nici vorbă nu este de „scoaterea școlii ae sub conducerea statului"*, de uniuni naționale speciale pentru a conduce treburile școlii, de o divizare a întregului învățămînt de stat prin bariere naționale etc.

„Puti Pravdî" nr. 82
din 10 mai 1914
Semnat: V. I.

Se tipărește după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 20, pag. 266—268

www.dacoromanica.ro

DESPRE DREPTUL NAȚIUNILOR LA AUTODETERMINARE

Paragraful 9 al programului marxiștilor din Rusia, paragraf care se ocupă de dreptul națiunilor la autodeterminare, a provocat în ultimul timp (cum am și arătat în „Prosveșcenie")* o adevărată campanie a oportuniștilor. Atît lichidatorul rus Semkovski, în ziarul lichidatorist din Petersburg, cît și bundistul Libman și social-naționalistul ucrainean Iurkevici s-au năpustit cu toții în ziarele lor asupra acestui paragraf, vorbind de el cu aerul cel mai disprețuitor. Nu încape îndoială că această „năvălire a celor douăsprezece seminții" ale oportunismului asupra programului nostru marxist este în strînsă legătură cu actualele oscilări naționaliste în general. De aceea, ni se pare oportună o analiză amănunțită a problemei puse. Vom remarca doar că nici unul din oportuniștii amintiți mai sus n-a adus vreun argument propriu: cu toții nu fac decît să repete cele spuse de Rosa Luxemburg în articolul ei lung scris în limba poloneză în 1908—1909: „Problema națională și autonomia". Cu argumentele „originale" ale acestei autoare vom și avea de-a face cel mai frecvent în expunerea noastră.

1. CE ÎNSEAMNĂ AUTODETERMINAREA NAȚIUNILOR?

În mod firesc, această întrebare se pune în primul rînd atunci cînd se face o încercare de a examina din punct de vedere marxist așa-numita autodeterminare. Ce trebuie să înțelegem prin autodeterminare? Trebuie oare căutat răspunsul în definițiile juridice deduse din feluritele „noțiuni

* Vezi culegerea de față, pag. 121—154. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

generale" ale dreptului? Sau răspunsul trebuie căutat în studiul istorico-economic al mișcărilor naționale?

Nu este de mirare faptul că unor domni ca Semkovski, Libman, Iurkevici nici nu le-a venit în gînd să pună această întrebare; ei nu fac decît să chicotească pe seama „lipsei de claritate" a programului marxist, fără a ști măcar, pe cît se vede, în naivitatea lor, că despre autodeterminarea națiunilor vorbește nu numai programul rus din 1903, ci și rezoluția Congresului internațional de la Londra din 1896 (despre aceasta vom vorbi în mod amănunțit la locul cuvenit). Mult mai surprinzător este faptul că Rosa Luxemburg, care a declamat atît pe tema pretinsului caracter abstract și metafizic al paragrafului în cauză, a căzut ea însăși tocmai în acest păcat al considerațiilor abstracte și metafizice. Tocmai Rosa Luxemburg alunecă mereu pe panta considerațiilor generale cu privire la autodeterminare (ajungînd chiar pînă la foarte nostime speculații în legătură cu întrebarea: cum se poate afla voința națiunii?), fără a pune undeva în mod clar și precis chestiunea unde trebuie căutată rezolvarea problemei — în definițiile juridice sau în experiența mișcărilor naționale din lumea întreagă.

Formularea precisă a acestei probleme, pe care un marxist n-o poate ocoli, ar spulbera dintr-o dată $^{9}/_{10}$ din argumentele Rosei Luxemburg. Mișcările naționale nu apar pentru prima oară în Rusia și nu sînt inerente numai ei. În lumea întreagă, epoca victoriei definitive a capitalismului asupra feudalismului a fost legată de mișcări naționale. Baza economică a acestor mișcări constă în faptul că pentru victoria deplină a producției de mărfuri este necesar ca burghezia să cucerească piața internă, este necesar ca teritoriile cu populații vorbind aceeași limbă să se închege ca state, fiind înlăturate totodată orice piedici în calea dezvoltării acestei limbi și în calea încetățenirii ei în literatură. Limba este mijlocul cel mai important de comunicare între oameni; unitatea limbii și dezvoltarea ei nestînjenită este una din condițiile cele mai importante ale unui comerț cu adevărat liber și pe scară largă, corespunzător capitalismului contemporan, ale unei libere și largi grupări a populației în clase diferite, în sfîrșit, o condiție a legăturii strînse dintre piață și orice patron sau patronaș, vînzător și cumpărător.

www.dacoromanica.ro

De aceea orice mişcare naţională tinde (năzuieşte) spre formarea unui *stat naţional*, care să satisfacă în cea mai mare măsură aceste cerinţe ale capitalismului contemporan. La aceasta împing factorii economici cei mai profunzi, iar pentru întreaga Europă apuseană, mai mult: pentru întreaga lume civilizată, statul naţional este *tipic*, normal pentru perioada capitalistă.

Prin urmare, dacă vrem să înţelegem ce înseamnă autodeterminarea naţiunilor fără să ne jucăm de-a definiţiile juridice, fără „să născocim" definiţii abstracte, ci analizînd condiţiile istorico-economice ale mişcărilor naţionale, vom ajunge în mod inevitabil la concluzia că prin autodeterminarea naţiunilor se înţelege despărţirea lor statală de colectivităţi naţionale străine, se înţelege formarea unui stat naţional de sine stătător.

Vom vedea mai jos că mai sînt şi alte cauze pentru care ar fi greşit să se înţeleagă prin dreptul la autodeterminare altceva decît dreptul la o existenţă de stat independentă. Acuma trebuie însă să ne oprim asupra modului în care Rosa Luxemburg a încercat „să scape" de concluzia inevitabilă că tendinţa formării de state naţionale are cauze economice adînci.

Rosa Luxemburg cunoaşte foarte bine broşura lui Kautsky „Naţionalitate şi internaţionalitate" (supliment la revista „Neue Zeit" nr. 1, 1907—1908; traducerea rusă a apărut în revista „Naucinaia Mîsl", Riga 1908). Ea ştie că după ce a analizat în mod amănunţit problema statului naţional, în § 4 al acestei broşuri, Kautsky a ajuns la concluzia că Otto Bauer „*subapreciază* forţa tendinţei formării de state naţionale" (pag. 23 din broşura citată). Rosa Luxemburg citează ea însăşi cuvintele lui Kautsky: „Statul naţional este forma de stat *care corespunde cel mai bine* condiţiilor contemporane" (adică capitaliste, civilizate, progresiste din punct de vedere economic, spre deosebire de cele medievale, precapitaliste etc.), „este forma în care el poate să-şi ducă cel mai uşor la îndeplinire misiunea" (misiunea unei cît mai libere, mai largi şi mai rapide dezvoltări a capitalismului). La aceasta trebuie să adăugăm observaţia concluzivă mai precisă a lui Kautsky, şi anume că statele cu o compoziţie naţională eterogenă (aşa-zisele state de naţionalităţi, spre deosebire de statele naţionale)

www.dacoromanica.ro

sînt „întotdeauna state a căror alcătuire internă a rămas — dintr-o cauză sau alta — anormală sau nedezvoltată pînă la capăt“ (înapoiată). Kautsky — se înțelege de la sine — vorbește de o stare anormală exclusiv în sensul unei nepotriviri cu alcătuirea cea mai adaptată cerințelor capitalismului în dezvoltare.

Se pune acum întrebarea: ce atitudine a luat Rosa Luxemburg față de aceste concluzii istorico-economice trase de Kautsky? Sînt ele juste sau nu? Are dreptate Kautsky cu teoria sa istorico-economică sau Bauer, a cărui teorie este în fond o teorie psihologică? Care este legătura dintre incontestabilul „oportunism național“ al lui Bauer, pledoaria lui în favoarea autonomiei cultural-naționale, antrenarea lui pe linia naționalistă („accentuarea pe alocurea a momentului național“, cum s-a exprimat Kautsky), „exagerarea în măsură colosală a momentului național și totala uitare a momentului internațional“ (Kautsky), pe de o parte, și subaprecierea forței pe care o are tendința formării de state naționale, pe de altă parte?

Rosa Luxemburg nici n-a pus această chestiune. Ea n-a observat această legătură. Ea n-a meditat asupra *ansamblului* concepțiilor teoretice ale lui Bauer. Ea n-a confruntat de fel teoria istorico-economică cu teoria psihologică în problema națională. S-a mărginit să facă următoarele observații împotriva lui Kautsky:

„...Acest stat național «cel mai bun» nu este decît o abstracție, care poate fi ușor dezvoltată și susținută teoreticește, dar care nu corespunde realității“ („Przeglad Socjaldemokratyczny“*, 1908, nr. 6, pag. 499).

Și în sprijinul acestei afirmații categorice urmează considerații în sensul că dezvoltarea marilor puteri capitaliste și imperialismul fac ca „dreptul la autodeterminare“ al popoarelor mici să devină iluzoriu. „Se poate vorbi oare în mod serios — exclamă Rosa Luxemburg — de «autodeterminarea» muntenegrenilor, bulgarilor, românilor, sîrbilor, grecilor, independenți numai în mod formal — și aceasta se referă în parte chiar și la elvețieni — a căror independență este ea însăși un produs al luptei politice și al jocu-

* — „Observatorul Social-Democrat“. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

lui diplomatic al «concertului european»?"! (pag. 500). Condiţiilor le corespunde cel mai bine „nu statul naţional, cum crede Kautsky, ci statul hrăpăreţ". Sînt reproduse apoi cîteva zeci de cifre referitoare la mărimea coloniilor aparţinînd Angliei, Franţei etc.

Cînd citeşti asemenea consideraţii, nu poate să nu te uimească darul autorului de a nu pricepe *ce cu ce se leagă*! A-l învăţa cu un aer grav pe Kautsky că statele mici depind din punct de vedere economic de cele mari; că statele burgheze luptă între ele pentru subjugarea prădalnică a altor naţiuni; că există pe lume imperialism şi colonii, — înseamnă a filozofa în mod ridicol şi copilăresc, căci toate acestea nu au absolut nici o legătură cu chestiunea tratată. Nu numai statele mici, dar şi Rusia, de pildă, depinde din punct de vedere economic pe de-a-ntregul de forţa capitalului financiar imperialist al ţărilor burgheze „bogate". Nu numai statele mititele din Balcani, dar şi America a fost în secolul al XIX-lea, din punct de vedere economic, o colonie a Europei, aşa cum a arătat încă Marx în „Capitalul"[90]. Toate aceste lucruri, Kautsky, ca orice marxist, le ştie desigur foarte bine, dar ele n-au nici în clin, nici în mînecă cu problema mişcărilor naţionale şi a statului naţional.

Rosa Luxemburg a substituit problemei autodeterminării politice a naţiunilor în societatea burgheză, a independenţei lor de stat, problema independenţei lor, a neatîrnării lor economice. E un procedeu la fel de inteligent ca şi acela al omului care, punînd în discuţie revendicarea programatică a supremaţiei parlamentului, adică a adunării reprezentanţilor poporului în statul burghez, s-ar apuca să-şi exprime convingerea — absolut justă de altfel — că într-o ţară burgheză, oricare ar fi rînduielile ei, supremaţia o are marele capital.

Nu încape îndoială că ţările dintr-o mare parte a Asiei, care este cea mai populată parte a lumii, se află ori în situaţia de colonii ale „marilor puteri", ori în situaţia de state extrem de dependente şi asuprite din punct de vedere naţional. Dar această împrejurare, care este cunoscută de toată lumea, infirmă ea oare cît de cît faptul incontestabil că, chiar în Asia, condiţiile celei mai depline dezvoltări a producţiei de mărfuri, ale celui mai liber, mai larg şi mai

www.dacoromanica.ro

rapid avînt al capitalismului s-au creat numai în Japonia, adică numai într-un stat național independent? Este un stat burghez, și de aceea a început el însuși să asuprească alte națiuni și să subjuge colonii. Nu știm dacă Asia va apuca, înainte de prăbușirea capitalismului, să se constituie într-un sistem de state naționale independente, aidoma Europei. Un lucru însă rămîne indiscutabil, și anume că, deșteptînd Asia, capitalismul a provocat și acolo, pretutindeni, mișcări naționale, că tendința acestor mișcări este de a forma state naționale în Asia și că tocmai aceste state asigură cele mai bune condiții pentru dezvoltarea capitalismului. Exemplul Asiei pledează *în favoarea* lui Kautsky și *împotriva* Rosei Luxemburg.

Exemplul statelor balcanice pledează și el împotriva ei, căci oricine vede acum că cele mai bune condiții pentru dezvoltarea capitalismului în Balcani se creează tocmai pe măsură ce în această peninsulă se formează state naționale independente.

Prin urmare, și exemplul întregii omeniri civilizate înaintate, și exemplul Balcanilor, și exemplul Asiei dovedesc, împotriva celor susținute de Rosa Luxemburg, absoluta justețe a tezei lui Kautsky: statul național constituie o regulă și o „normă" a capitalismului, statul cu o compoziție națională eterogenă este o stare înapoiată sau o excepție. Din punctul de vedere al relațiilor naționale, cele mai bune condiții pentru dezvoltarea capitalismului le oferă, fără îndoială, statul național. Acest lucru nu înseamnă, bineînțeles, că în cadrul relațiilor burgheze un astfel de stat ar putea exclude exploatarea și asuprirea națiunilor. Aceasta înseamnă numai că marxiștii nu pot trece cu vederea puternicii factori *economici* care dau naștere tendințelor de a se forma state naționale. Aceasta înseamnă că în programul marxiștilor „autodeterminarea națiunilor" *nu poate* avea, din punct de vedere istorico-economic, altă semnificație decît aceea de autodeterminare politică, independență de stat, formare de stat național.

Vom arăta mai jos în mod amănunțit care sînt din punct de vedere marxist, adică din punct de vedere proletar, de clasă, condițiile în care poate fi sprijinită revendicarea burghezo-democratică a „statului național". Acum ne limităm la definirea *noțiunii* de „autodeterminare", remarcînd doar

www.dacoromanica.ro

că Rosa Luxemburg *ştie* care este conţinutul acestei noţiuni („stat naţional"), pe cînd partizanii ei oportunişti, alde Libman, Semkovski, Iurkevici, *nu ştiu nici măcar acest lucru*!

2. MODUL CONCRET-ISTORIC DE A PUNE PROBLEMA

Teoria marxistă cere în mod absolut ca la analizarea oricărei probleme sociale aceasta din urmă să fie pusă într-un cadru istoric *bine determinat*, iar apoi, cînd este vorba de o singură ţară (de pildă, de programul naţional într-o anumită ţară), să se ţină seamă de particularităţile concrete prin care se deosebeşte această ţară de celelalte ţări în limitele uneia şi aceleiaşi epoci istorice.

Ce înseamnă această cerinţă absolută a marxismului aplicată la problema noastră?

Înseamnă, în primul rînd, că trebuie să deosebim în mod riguros două epoci ale capitalismului, fundamental diferite din punctul de vedere al mişcărilor naţionale. Avem, pe de o parte, epoca prăbuşirii feudalismului şi absolutismului, epoca de formare a societăţii burghezo-democratice şi a statului burghezo-democratic, cînd pentru prima dată mişcările naţionale devin mişcări de masă, atrăgînd în arena politică, într-un fel sau altul, *toate* clasele populaţiei, prin presă, prin participarea în instituţiile reprezentative etc. Avem, pe de altă parte, epoca statelor capitaliste pe deplin constituite, cu un regim constituţional de mult statornicit, cu un antagonism foarte dezvoltat între proletariat şi burghezie, epocă ce poate fi denumită ajunul prăbuşirii capitalismului.

Pentru prima epocă este caracteristică deşteptarea mişcărilor naţionale, antrenarea ţărănimii la aceste mişcări, ca fiind pătura cea mai numeroasă a populaţiei şi care „se pune cu greu în mişcare" cînd e vorba de lupta pentru libertăţile politice în general şi pentru drepturile naţionale în special. Pentru a doua epocă este caracteristic faptul că nu există mişcări burghezo-democratice de masă; în această epocă capitalismul dezvoltat, apropiind şi amestecînd tot mai mult naţiunile complet atrase în orbita comerţului, aduce pe primul plan antagonismul dintre capitalul fuzionat pe scară internaţională şi mişcarea muncitorească internaţională.

www.dacoromanica.ro

Desigur, aceste două epoci nu sînt despărțite una de alta printr-un zid, ci sînt legate prin numeroase verigi intermediare, diferitele țări deosebindu-se totodată prin repeziciunea dezvoltării naționale, prin compoziția națională a populației, prin repartizarea acesteia etc. etc. Nici vorbă nu poate fi despre o examinare a programului național al marxiștilor dintr-o anumită țară fără a ține seamă de toate aceste condiții istorice generale, precum și de toate condițiile concrete de stat.

Și iată că aici ne lovim de punctul cel mai slab al considerațiilor Rosei Luxemburg. Cu un zel neobișnuit, ea își împodobește articolul cu o colecție de cuvintele „tari" la adresa paragrafului 9 al programului nostru, declarîndu-l „prea general", „șablon", „frază metafizică" și așa mai departe, la infinit. În mod firesc ne-am fi putut aștepta ca o scriitoare care știe atît de bine să condamne metafizica (în accepția lui Marx, adică antidialectica) și abstracțiile goale, să dea un exemplu de examinare istorică concretă a problemei. Este vorba de programul național al marxiștilor dintr-o anumită țară, Rusia, și dintr-o anumită epocă, începutul secolului al XX-lea. S-ar putea crede că Rosa Luxemburg chiar pune chestiunea: prin *ce* epocă *istorică* trece Rusia, *care sînt* particularitățile *concrete* ale problemei naționale și ale mișcărilor naționale din țara *dată*, în epoca *dată*?

Despre toate acestea Rosa Luxemburg nu spune absolut nimic! Nu veți găsi la ea nici umbra unei încercări de a analiza modul în care se pune problema națională în *Rusia*, în epoca istorică dată, care sînt particularitățile *Rusiei* în această privință!

Ba ni se spune că în Balcani problema națională se pune altfel decît în Irlanda, ba ni se spune că Marx a apreciat în cutare fel mișcarea națională poloneză și cehă în condițiile concrete ale anului 1848 (o pagină cu extrase din Marx), că Engels a apreciat în cutare fel lupta cantoanelor păduroase din Elveția împotriva Austriei și bătălia de la Morgarten din 1315 (o pagină cu citate din Engels și cu comentariul respectiv din Kautsky), ba că Lassalle a considerat războiul țărănesc din Germania din secolul al XVI-lea drept un război reacționar etc.

Nu s-ar putea spune că aceste observații și citate strălucesc prin noutatea lor; în orice caz însă este interesant pen-

www.dacoromanica.ro

tru cititor să-şi reamintească încă şi încă o dată cum au abordat Marx, Engels şi Lassalle analiza problemelor istorice concrete din diferite ţări. Şi recitind citatele instructive din operele lui Marx şi Engels, vezi deosebit de limpede în ce situaţie ridicolă s-a pus Rosa Luxemburg. Ea propovăduieşte cu elocvenţă şi mînie necesitatea unei analize istorice concrete a problemei naţionale în diferite ţări şi în diferite timpuri, dar nu face *nici cea mai mică* încercare de a stabili prin *care* stadiu istoric al dezvoltării capitaliste trece *Rusia* la începutul secolului al XX-lea, care sînt *particularităţile* problemei naţionale în această ţară. Rosa Luxemburg arată prin exemple cum au analizat *alţii* în chip marxist problema, subliniind astfel parcă dinadins cum adeseori iadul este pavat cu bune intenţii, cum adeseori în dosul bunelor sfaturi se ascunde lipsa de dorinţă sau nepriceperea de a le urma în realitate.

Iată una din comparaţiile instructive. Ridicîndu-se împotriva lozincii independenţei Poloniei, Rosa Luxemburg invocă lucrarea ei din 1898, în care a demonstrat rapida „dezvoltare industrială a Poloniei", ale cărei produse industriale îşi găsesc o piaţă de desfacere în Rusia. Este de prisos să mai spunem că de aici nu rezultă încă absolut nimic cu privire la problema *dreptului* la autodeterminare, că lucrul acesta dovedeşte doar dispariţia vechii Polonii a nobililor etc. Rosa Luxemburg, însă, ajunge mereu, pe nesimţite, la concluzia că printre factorii care unesc Rusia de Polonia ar şi predomina astăzi factorii pur economici ai raporturilor capitaliste contemporane.

Dar iată că Rosa noastră trece la problema autonomiei şi — deşi articolul ei este intitulat „Problema naţională şi autonomia" *în general* — ea începe să demonstreze dreptul *exclusiv* al regatului Poloniei la autonomie (vezi „Prosveşcenie", 1913, nr. 12*). În sprijinul dreptului Poloniei la autonomie, Rosa Luxemburg caracterizează orînduirea de stat a Rusiei după indicii, evident, şi economice, şi politice, şi ale condiţiilor de trai, şi sociologice — printr-un ansamblu de trăsături care dau laolaltă noţiunea de „despotism asiatic" („Przeglad" nr. 12, pag. 137).

---

* Vezi culegerea de faţă, pag. 147—154. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

Toată lumea știe că o orînduire de stat de acest fel este foarte solidă în cazurile cînd în economia țării respective predomină trăsături cu totul patriarhale, precapitaliste, iar dezvoltarea economiei bazate pe producția de mărfuri și diferențierea de clasă sînt infime. Dacă însă într-o țară în care orînduirea de stat are un caracter pronunțat *pre*capitalist există o regiune delimitată din punct de vedere național în care capitalismul se dezvoltă *rapid*, atunci, cu cît această dezvoltare capitalistă este mai rapidă, cu atît mai adîncă va fi contradicția dintre ea și orînduirea de stat *pre*capitalistă, cu atît mai probabilă este despărțirea de întreg a regiunii înaintate, a regiunii care este legată de întreg nu prin legături „capitaliste contemporane", ci prin legături „asiatice despotice".

Iată dar că Rosa Luxemburg n-a știut de loc să ducă la bun sfîrșit nici măcar problema structurii sociale a puterii de stat din Rusia în raport cu Polonia burgheză, iar problema particularităților istorice concrete ale mișcărilor naționale din Rusia nici măcar n-a pus-o.

Aceasta e problema asupra căreia și trebuie să ne oprim.

3. PARTICULARITĂȚILE CONCRETE ALE PROBLEMEI NAȚIONALE DIN RUSIA ȘI TRANSFORMAREA BURGHEZO-DEMOCRATICĂ A ACESTEIA

....„Cu tot caracterul elastic al principiului «dreptul națiunilor la autodeterminare», care este pur și simplu un loc comun, fiind în mod evident deopotrivă de aplicabil nu numai la popoarele care trăiesc în Rusia, ci și la națiunile care trăiesc în Germania și Austria, Elveția și Suedia, America și Australia, nu-l găsim în nici unul din programele partidelor socialiste de astăzi"... („Przegląd" nr. 6, pag. 483).

Așa scrie Rosa Luxemburg la începutul campaniei sale împotriva paragrafului 9 al programului marxist. Căutînd să ne sugereze pe nesimțite ideea că acest punct din program constituie „pur și simplu un loc comun", Rosa Luxemburg cade ea însăși tocmai în acest păcat, declarînd cu o nostimă îndrăzneală că acest punct ar fi „în mod evident deopotrivă de aplicabil" la Rusia, Germania etc.

Este evident — vom răspunde noi — că Rosa Luxemburg a hotărît să prezinte în articolul ei o colecție de greșeli logice, care ar fi mai la locul lor în temele unor liceeni.

www.dacoromanica.ro

Căci tirada Rosei Luxemburg este de la un capăt la altul o absurditate pură şi o batjocorire a modului istoric-concret de a pune problema.

Dacă interpretăm programul marxist nu într-un mod pueril, ci în mod marxist, nu va fi greu să înţelegem că el se referă la mişcările naţionale burghezo-democratice. Dacă este aşa — şi fără îndoială că este aşa — atunci reiese „în mod evident" că acest program se referă „în general", ca „loc comun" etc., la *toate* cazurile mişcărilor naţionale burghezo-democratice. Nu mai puţin evidentă ar fi de asemenea pentru Rosa Luxemburg, după o cît de scurtă reflectare, şi concluzia că programul nostru se referă *numai* la cazurile în care există o asemenea mişcare.

Dacă Rosa Luxemburg ar reflecta cît de puţin asupra acestor consideraţii evidente, ar vedea fără multă greutate ce absurditate a spus. Învinuindu-*ne* că oferim „un loc comun", ea aduce *împotriva noastră* argumentul că în programul ţărilor în care *nu există* mişcări naţionale burghezo-democratice nu se vorbeşte de autodeterminarea naţiunilor. Inteligent argument, nimic de zis!

A compara dezvoltarea politică şi economică a diferitelor ţări, precum şi programele lor marxiste, este un lucru extrem de important din punctul de vedere al marxismului, căci atît natura capitalistă comună statelor contemporane, cît şi legea lor generală de dezvoltare sînt incontestabile. Dar această comparaţie trebuie făcută cu pricepere. Cea mai elementară condiţie este aceea de a se lămuri dacă *sînt comparabile* epocile istorice de dezvoltare a ţărilor între care se face comparaţia. De pildă, programul agrar al marxiştilor din Rusia îl pot „compara" cu programele din Europa occidentală numai oameni cu totul ignoranţi (ca principele E. Trubeţkoi în „Russkaia Mîsl"), căci programul nostru dă răspuns la problema transformărilor agrare *burghezo-democratice*, transformări despre care nici vorbă nu este în ţările occidentale.

Acelaşi lucru se poate spune şi despre problema naţională. În majoritatea ţărilor apusene ea este de foarte mult timp rezolvată. E ridicol să cauţi soluţii la probleme care nu există în programele occidentale. Rosa Luxemburg a scăpat aici din vedere tocmai lucrul esenţial: deosebirea dintre ţările în care transformările burghezo-democratice s-au

www.dacoromanica.ro

terminat de mult și cele în care acestea nu s-au terminat încă.

Această deosebire constituie esențialul. Tocmai ignorarea completă a acestei deosebiri este aceea care face din articolul foarte lung al Rosei Luxemburg o culegere de pure banalități, lipsite de conținut.

În Europa occidentală, continentală, epoca revoluțiilor burghezo-democratice corespunde unui interval de timp destul de bine determinat, aproximativ din 1789 pînă în 1871. Epoca aceasta a fost tocmai epoca mișcărilor naționale și a formării statelor naționale. După ce s-a încheiat această epocă, Europa occidentală s-a transformat într-un sistem constituit de state burgheze, de regulă state naționale unitare. De aceea a căuta astăzi dreptul la autodeterminare în programele socialiștilor din Europa occidentală înseamnă a nu înțelege a.b.c.-ul marxismului.

În Europa orientală și în Asia epoca revoluțiilor burghezo-democratice a început abia în 1905. Revoluțiile din Rusia, Persia, Turcia, China, războaiele balcanice — iată în epoca *noastră* lanțul de evenimente mondiale din „Orientul" nostru. Și numai un orb nu poate vedea în acest lanț de evenimente deșteptarea unei *întregi serii* de mișcări naționale burghezo-democratice, deșteptarea unor tendințe de a forma state naționale independente și state naționale unitare. Tocmai pentru că și numai pentru că Rusia, împreună cu țările vecine, trece prin această epocă, avem nevoie în programul nostru de punctul privitor la dreptul națiunilor la autodeterminare.

Dar să mai continuăm puțin citatul de mai sus din articolul Rosei Luxemburg:

„...„Mai ales — scrie ea — programul unui partid care acționează într-un stat cu o populație extrem de eterogenă și pentru care problema națională joacă un rol primordial, — programul social-democrației austriece nu conține principiul dreptului la autodeterminare" (ibid.).

Așadar, cititorul urmează să fie convins „mai ales" prin exemplul Austriei. Să vedem cît de multă rațiune conține acest exemplu dacă-l privim din punct de vedere concret-istoric.

În primul rînd, să punem problema fundamentală, problema desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice. Această

www.dacoromanica.ro

revoluţie a început în Austria în 1848 şi s-a terminat în 1867. De atunci, de aproape o jumătate de veac, domneşte o constituţie burgheză, care s-a statornicit în linii generale şi în baza căreia acţionează legal un partid muncitoresc legal.

Din acest motiv, în condiţiile interne de dezvoltare a Austriei (adică din punctul de vedere al dezvoltării capitalismului în Austria, în general, şi la diferitele ei naţiuni, în special) *nu există* factori susceptibili de a da naştere la salturi care pot fi însoţite, printre altele, şi de constituirea unor state naţionale independente. Presupunînd, prin comparaţia pe care o face, că Rusia ar avea în privinţa aceasta condiţii analoge, Rosa Luxemburg nu numai că admite o ipoteză fundamental greşită, antiistorică, dar alunecă fără să vrea şi spre lichidatorism.

În al doilea rînd, în problema de care ne ocupăm, are o importanţă considerabilă raportul — cu desăvîrşire diferit — existent între naţionalităţi în Austria şi în Rusia. Austria nu numai că a fost mult timp un stat în care predominau germanii, dar germanii din Austria pretindeau chiar să aibă hegemonia în sînul naţiunii germane în general. Această „pretenţie", cum va binevoi, poate, să-şi amintească Rosa Luxemburg (care are o aversiune atît de mare faţă de locuri comune, şabloane, abstracţii...), a fost spulberată de războiul din 1866. Naţiunea dominantă în Austria, cea germană, s-a pomenit *dincolo de graniţele* statului german independent, care s-a constituit definitiv în 1871. Pe de altă parte, încercarea ungurilor de a forma un stat naţional independent a suferit un eşec încă în 1849, sub loviturile armatei feudale ruse.

S-a creat astfel o situaţie cît se poate de specifică: ungurii, iar mai apoi şi cehii, nu tindeau spre despărţirea de Austria, ci spre menţinerea integrităţii Austriei tocmai în interesul independenţei lor naţionale, care ar fi putut fi cu totul nimicită de vecinii mai prădalnici şi mai puternici! Datorită acestei situaţii specifice, Austria s-a constituit într-un stat cu două centre (stat dualist), iar acum ea se transformă într-un stat cu trei centre (trialist: germani, unguri, slavi).

Există oare ceva asemănător în Rusia? Există oare la noi o tendinţă a „alogenilor" de a se uni cu velicoruşii de teama unei *mai rele* asupriri naţionale?

www.dacoromanica.ro

Ajunge să pui această întrebare pentru a vedea cîtă absurditate, cîtă platitudine și ignoranță cuprinde comparația dintre Rusia și Austria în chestiunea autodeterminării națiunilor.

Condițiile specifice ale Rusiei în ceea ce privește problema națională sînt tocmai contrare celor pe care le-am văzut în Austria. Rusia este un stat cu un centru național unic, cel al velicoruşilor. Velicoruşii ocupă un teritoriu imens și compact, numărînd aproximativ 70.000.000 de suflete. Particularitatea acestui stat național constă, în primul rînd, în faptul că „alogenii" (care, luați împreună, constituie majoritatea populației: 57%) populează tocmai regiunile periferice; în al doilea rînd, în faptul că asuprirea acestor alogeni este cu mult mai puternică decît în statele vecine (și chiar nu numai în cele europene); în al treilea rînd, în faptul că într-o mulțime de cazuri în vecinătatea regiunilor periferice, locuite de naționalități asuprite, dincolo de graniță trăiesc oameni de același neam cu ele care se bucură de o mai mare independență națională (este destul să ne amintim de finlandezi, suedezi, polonezi, ucraineni, romîni de la granița de vest și de la cea de sud a statului); în al patrulea rînd, în faptul că deseori dezvoltarea capitalismului e mai mare, iar nivelul cultural general mai ridicat în regiunile periferice, locuite de „alogeni", decît în centrul statului. În sfîrșit, chiar în statele asiatice vecine vedem că a început o perioadă de revoluții burgheze și mișcări naționale, care antrenează în parte și popoarele înrudite din Rusia.

Așadar, tocmai particularitățile istorice concrete ale problemei naționale din Rusia fac ca recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare să fie la noi o problemă atît de vitală în epoca prin care trecem.

De altfel, chiar privind problema numai din punctul de vedere al faptelor, afirmația Rosei Luxemburg cum că programul social-democraților austrieci nu pomenește nimic despre recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare este contrară adevărului. E destul să deschidem procesele-verbale ale Congresului de la Brno, care a adoptat programul național, pentru a găsi declarația social-democratului rutean Gankevici, făcută în numele întregii delegații ucrainene (rutene) (procesele-verbale, pag. 85), și

www.dacoromanica.ro

cea a social-democratului polonez Reger, făcută în numele întregii delegaţii poloneze (pag. 108), că social-democraţii din Austria ai celor două naţiuni amintite mai sus includ în aspiraţiile lor şi aspiraţia de unire naţională, libertatea şi independenţa popoarelor lor. Prin urmare, social-democraţia austriacă, fără a include direct în programul ei dreptul naţiunilor la autodeterminare, admite în acelaşi timp, întru totul, ca *părţi* ale partidului să formuleze revendicarea independenţei naţionale. Se înţelege că, de fapt, aceasta înseamnă a recunoaşte dreptul naţiunilor la autodeterminare! Exemplul Austriei invocat de Rosa Luxemburg se vădeşte a pleda în *toate* privinţele *împotriva* Rosei Luxemburg.

4. „PRACTICISMUL" ÎN PROBLEMA NAŢIONALĂ

Oportuniştii au îmbrăţişat cu un zel deosebit argumentul Rosei Luxemburg că paragraful 9 al programului nostru nu conţine nimic „practic". Rosa Luxemburg este atît de încîntată de acest argument, încît în articolul ei găsim uneori această „lozincă" repetată de opt ori într-o singură pagină.

Paragraful 9 „nu oferă — scrie ea — nici o indicaţie practică cu privire la politica de zi cu zi a proletariatului, nici o rezolvare practică a problemelor naţionale".

Să examinăm acest argument, care mai este formulat şi în sensul că paragraful 9 ori nu exprimă absolut nimic, ori te obligă să susţii toate aspiraţiile naţionale.

Ce semnificaţie are cerinţa de „practicism" în problema naţională?

Ori sprijinirea tuturor aspiraţiilor naţionale, ori răspunsul: „da sau nu" la chestiunea despărţirii de stat a fiecărei naţiuni; ori, în general, „posibilitatea de a realiza" imediat revendicările naţionale.

Să examinăm toate aceste trei sensuri posibile ale cerinţei „practicismului".

Burghezia, care la începutul oricărei mişcări naţionale apare în chip firesc ca hegemon (conducător) al ei, califică drept ceva practic sprijinirea tuturor aspiraţiilor naţionale. Dar în problema naţională (ca şi în toate celelalte probleme) politica proletariatului nu susţine burghezia decît într-o anumită direcţie, fără a coincide vreodată cu politica acesteia. Clasa muncitoare nu susţine burghezia decît

www.dacoromanica.ro

în interesul păcii naționale (pe care burghezia n-o poate oferi în întregime și care nu este realizabilă decît printr-o *completă* democratizare), în interesul egalității de drepturi, în interesul creării celor mai bune condiții pentru lupta de clasă. Tocmai de aceea, *împotriva practicismului* burgheziei, proletarii preconizează o politică *principială* în problema națională, susținînd totdeauna burghezia *numai în mod condiționat*. În sfera națională, orice burghezie vrea ori privilegii pentru *propria* ei națiune, ori avantaje exclusive pentru ea; tocmai aceasta se numește a fi „practic". Proletariatul este împotriva oricăror privilegii, împotriva oricărui exclusivism. A cere proletariatului „practicism" înseamnă a fi la remorca burgheziei, a cădea în oportunism.

Să răspundem prin „da sau nu" la chestiunea despărțirii de stat a fiecărei națiuni? Iată o pretenție care pare a fi foarte „practică". În realitate ea este însă absurdă; din punct de vedere teoretic e metafizică, iar în practică ea duce la subordonarea proletariatului față de politica burgheziei. Burghezia pune totdeauna pe primul plan revendicările ei naționale. Ea le pune necondiționat. Pentru proletariat însă ele sînt subordonate intereselor luptei de clasă. Teoreticește nu se poate garanta dinainte dacă revoluția burghezo-democratică se va termina prin despărțirea națiunii date sau prin egalitatea ei în drepturi cu o altă națiune; pentru proletariat este importantă *în ambele cazuri* asigurarea dezvoltării propriei sale clase; pentru burghezie este important să frîneze această dezvoltare, împingînd sarcinile ei pe al doilea plan față de sarcinile „propriei" sale națiuni. De aceea proletariatul se mărginește la revendicarea, ca să spunem așa, negativă a recunoașterii *dreptului* la autodeterminare, fără să dea garanție vreunei națiuni și fără să se oblige de a da *ceva în contul* unei alte națiuni.

Se poate ca acest lucru să nu fie „practic"; în realitate, însă, el garantează în modul cel mai sigur cea mai democratică dintre soluțiile posibile; proletariatul are nevoie *numai* de aceste garanții, pe cînd burghezia fiecărei națiuni are nevoie de garantarea avantajelor *ei* fără a ține seamă de situația altor națiuni (de eventualele lor dezavantaje).

Ceea ce interesează cel mai mult burghezia este posibilitatea de „a realiza" această revendicare; de aici veșnica ei politică de tranzacții cu burghezia altor națiuni în

www.dacoromanica.ro

dauna proletariatului. Pentru proletariat are însă importanţă întărirea clasei sale împotriva burgheziei, educarea maselor în spiritul democraţiei consecvente şi al socialismului.

Se poate ca acest lucru să nu fie „practic" pentru oportunişti; el constituie însă singura garanţie reală, garanţia unui maximum de egalitate în drepturi şi de pace naţională în pofida şi a feudalilor şi a burgheziei *naţionaliste*.

Întreaga sarcină a proletarilor în problema naţională este „nepractică" din punctul de vedere al burgheziei *naţionaliste* a fiecărei naţiuni, căci proletarii cer o egalitate în drepturi „abstractă", cer ca principial să nu existe nici cele mai mici privilegii, ei fiind duşmanii oricărui naţionalism. Rosa Luxemburg, care n-a înţeles acest lucru, proslăvind în mod prea puţin inteligent practicismul, a deschis larg porţile oportunismului, în special concesiilor oportuniste faţă de naţionalismul velicorus.

De ce velicorus? Pentru că în Rusia, velicorușii sînt naţiunea asupritoare, iar pe tărîm naţional oportunismul se va exprima, firește, într-un fel la naţiunile asuprite şi în alt fel la cele asupritoare.

În numele revendicărilor ei „practice", burghezia naţiunilor asuprite va chema proletariatul să susţină necondiţionat aspiraţiile ei. Cel mai practic este să spui de-a dreptul „da" pentru despărţirea *cutărei* naţiuni, şi nu pentru *dreptul* la despărţire al tuturor naţiunilor, oricare ar fi ele!

Proletariatul este împotriva unui astfel de practicism: recunoscînd egalitatea în drepturi şi dreptul egal de a constitui un stat naţional, el preţuieşte mai mult decît orice şi pune mai presus de orice alianţa proletarilor tuturor naţiunilor, privind orice revendicare naţională, orice despărţire naţională *din punctul de vedere* al luptei de clasă a muncitorilor. Lozinca practicismului nu este de fapt decît lozinca adoptării fără critică a aspiraţiilor burgheze.

Ni se spune: sprijinind dreptul la despărţire de stat, sprijiniţi naţionalismul burghez al naţiunilor asuprite. Aşa spune Rosa Luxemburg, aşa repetă după ea oportunistul Semkovski, — în treacăt fie zis, singurul care reprezintă în ziarul lichidatorist ideile lichidatoriste în această problemă!

Răspundem: nu. Tocmai pentru burghezie este important să aibă în această chestiune o soluţie „practică", pe cînd

www.dacoromanica.ro

pentru muncitori este importantă deosebirea *principială* a două tendințe. *Întrucît* burghezia națiunii asuprite luptă contra celei asupritoare, sîntem totdeauna, sîntem în orice caz, și mai hotărît decît oricine, *pentru*, căci noi sîntem cei mai curajoși și cei mai consecvenți dușmani ai asupririi. Întrucît burghezia națiunii asuprite este pentru naționalismul *ei* burghez, noi sîntem contra. Deci, luptă împotriva privilegiilor și împotriva violențelor națiunii asupritoare și nici o tolerare a vreunei tendințe spre privilegii din partea națiunii asuprite.

Dacă nu vom lansa lozinca *dreptului* la despărțire de stat și nu vom face agitație în favoarea acestei lozinci, vom face nu numai jocul burgheziei, dar și al feudalilor și al absolutismului națiunii *asupritoare*. Argumentul acesta a fost de mult adus de Kautsky împotriva Rosei Luxemburg, și este un argument incontestabil. Tăgăduind — de frica de a nu „ajuta" burghezia naționalistă a Poloniei — *dreptul* la despărțire, înscris în programul marxiștilor *din Rusia*, Rosa Luxemburg ajută *în fapt* sutele negre velicoruse. Ea ajută în fapt împăcarea oportunistă cu privilegiile (și cu ceva mai rău decît privilegiile) velicorușilor.

Antrenată de lupta împotriva naționalismului din Polonia, Rosa Luxemburg a uitat de naționalismul velicorus, deși tocmai *acest* naționalism este astăzi cel mai periculos; tocmai el este mai puțin burghez, dar mai mult feudal, tocmai el este principala piedică în calea democrației și a luptei proletare. *Orice* naționalism burghez al unei națiuni asuprite are un conținut general-democratic îndreptat *împotriva* asupririi; noi sprijinim în chip *necondiționat* tocmai acest conținut, deosebindu-l riguros de tendința propriei națiuni spre exclusivism național, luptînd împotriva tendinței burghezului polonez de a asupri pe evreu etc. etc.

Aceasta „nu e practic" din punctul de vedere al burghezului și al micului burghez. Dar aceasta este singura politică practică și principială în problema națională și singura care ajută cu adevărat democrația, libertatea și unirea proletarilor.

Deci recunoașterea dreptului la despărțire tuturor, aprecierea fiecărei chestiuni concrete cu privire la despărțire dintr-un punct de vedere care să înlăture orice inegalitate în drepturi, orice privilegii, orice exclusivism,

www.dacoromanica.ro

Să luăm poziţia unei naţiuni asupritoare. Poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare? Nu. Interesul libertăţii populaţiei* velicoruse cere ca ea să ducă lupta împotriva acestei asupriri. Istoria îndelungată, istoria seculară a înăbuşirii mişcărilor naţiunilor asuprite, propagarea sistematică a acestei înăbuşiri de către clasele „de sus" au creat în sînul poporului velicorus prejudecăţi etc. care constituie piedici uriaşe în calea propriei sale eliberări.

Sutele negre velicoruse întreţin şi aţiţă în mod conştient aceste prejudecăţi. Burghezia velicorusă se împacă cu ele sau se acomodează cu ele. Proletariatul velicorus nu poate să-şi realizeze scopurile *sale*, nu poate să-şi deschidă calea spre libertate decît combătînd sistematic aceste prejudecăţi.

Crearea unui stat naţional de sine stătător şi independent rămîne deocamdată în Rusia privilegiul unei singure naţiuni, al celei velicoruse. Noi, proletarii velicoruşi, nu apărăm nici un fel de privilegii, nu apărăm nici acest privilegiu. Noi luptăm în cadrul acestui stat, unim muncitorii tuturor naţiunilor din acest stat, dar nu putem da garanţii că se va păşi pe cutare sau cutare cale a dezvoltării naţionale; noi mergem pe *toate* căile posibile spre ţelul nostru de clasă.

Nu putem însă merge spre acest ţel fără a lupta împotriva oricărui naţionalism şi fără a susţine egalitatea diferitelor naţiuni. Dacă îi este sau nu dat, de pildă, Ucrainei să se constituie într-un stat independent, acest lucru depinde de o mie de factori, care nu pot fi cunoscuţi dinainte. Şi fără să încercăm „*a ghici*" fără rost, ne pronunţăm ferm pentru ceea ce e incontestabil: pentru dreptul Ucrainei de a avea un asemenea stat. Respectăm acest drept, nu susţinem privilegiile velicoruşilor faţă de ucraineni, *educăm* masele în spiritul recunoaşterii acestui drept, în spiritul negării privilegiilor *de stat* ale oricărei naţiuni.

În salturile prin care trec toate ţările în epoca revoluţiilor burgheze, sînt posibile şi probabile ciocnirile şi lupta pentru dreptul de a constitui state naţionale. Noi, proleta-

* Unui oarecare L. Vl.[91] din Paris cuvîntul acesta i se pare nemarxist. Acest L. Vl. este nostim de „superklug" (în traducere, ironic, „superdeştept"). „Superdeşteptul" L. Vl. intenţionează, pe cît se vede, să scrie un studiu despre excluderea cuvintelor „populaţie", „popor" etc. din programul nostru minimal (din punctul de vedere al luptei de clasă!).

www.dacoromanica.ro

rii, ne declarăm dinainte *adversari* ai privilegiilor velicoruse și desfășurăm întreaga noastră propagandă și agitație în acest sens.

În goana ei după „practicism", Rosa Luxemburg a scăpat din vedere *principala* sarcină practică a proletariatului velicorus și a proletariatului de altă naționalitate: sarcina agitației și propagandei de fiecare zi împotriva oricăror privilegii naționale de stat, pentru dreptul egal al tuturor națiunilor de a se constitui în state naționale proprii; această sarcină este (astăzi) sarcina noastră principală în problema națională, căci numai pe această cale apărăm interesele democrației și ale alianței, bazate pe drepturi egale, dintre toți proletarii, oricărei națiuni ar aparține ei.

Se poate ca această propagandă să fie „nepractică" atît din punctul de vedere al asupritorilor velicoruși, cît și din punctul de vedere al burgheziei națiunilor asuprite (și unii și ceilalți cer un răspuns *precis*, da sau nu, acuzîndu-i pe social-democrați că sînt „neprecizi"). În realitate, această propagandă, și numai ea, asigură educația cu adevărat democratică și cu adevărat socialistă a maselor. Numai o astfel de propagandă garantează atît cele mai mari șanse de pace națională în Rusia, în caz că aceasta va rămîne un stat național eterogen, cît și cea mai pașnică (și nedăunătoare pentru lupta de clasă proletară) împărțire a ei în diferite state naționale, în caz că se va pune chestiunea unei astfel de împărțiri.

Pentru a lămuri mai concret această politică, unica politică proletară în problema națională, vom examina atitudinea liberalismului velicorus față de „autodeterminarea națiunilor" și exemplul despărțirii Norvegiei de Suedia.

5. BURGHEZIA LIBERALĂ ȘI OPORTUNIȘTII SOCIALIȘTI ÎN PROBLEMA NAȚIONALĂ

Am văzut că Rosa Luxemburg consideră ca unul din principalele sale „atu"-uri în lupta împotriva programului marxiștilor din Rusia următorul argument: a recunoaște dreptul la autodeterminare înseamnă a susține naționalismul burghez al națiunilor asuprite. Pe de altă parte, spune Rosa Luxemburg, dacă înțelegem prin acest drept numai lupta împotriva oricărei violențe exercitate față de națiuni,

www.dacoromanica.ro

nu avem nevoie de un punct special în program, căci social-democraţii sînt în general împotriva oricărei violenţe naţionale şi împotriva oricărei inegalităţi de drepturi.

Precum a dovedit Kautsky fără putinţă de tăgadă cu aproape 20 de ani în urmă, primul argument aruncă păcatul naţionalismului asupra altora, căci de frica naţionalismului burghez al naţiunilor asuprite Rosa Luxemburg face *în fapt* jocul naţionalismului ultrareacţionar al velicoruşilor! Al doilea argument reprezintă, în fond, o fricoasă evitare a întrebării: recunoaşterea egalităţii în drepturi a naţiunilor implică sau nu implică recunoaşterea dreptului la despărţire? Dacă da, aceasta înseamnă că Rosa Luxemburg recunoaşte justeţea principială a paragrafului 9 al programului nostru. Dacă nu, înseamnă că ea nu recunoaşte egalitatea în drepturi a naţiunilor. Răspunsurile evazive şi subterfugiile nu servesc la nimic!

Dar cea mai bună verificare a argumentelor de mai sus, ca şi a oricăror argumente asemănătoare, este cercetarea atitudinii *diferitelor clase* sociale în această problemă. Pentru un marxist, o asemenea verificare este obligatorie. Faptele obiective trebuie să servească drept punct de plecare, problema dată trebuie să fie privită prin prisma relaţiilor dintre clase. Neprocedînd astfel, Rosa Luxemburg cade tocmai în păcatul metafizicismului, al abstractismului, al locului comun, al generalităţii etc., pe care ea încearcă în zadar să-l pună pe socoteala adversarilor ei.

Este vorba de programul marxiştilor *din Rusia*, adică al marxiştilor tuturor naţionalităţilor din Rusia. N-ar trebui oare să aruncăm o privire asupra poziţiei claselor *stăpînitoare* ale Rusiei?

Este îndeobşte cunoscută poziţia „birocraţiei“ (cerem iertare pentru folosirea acestui termen inexact) şi a moşierilor feudali de tipul nobilimii unite: negarea absolută atît a egalităţii în drepturi a naţionalităţilor cît şi a dreptului la autodeterminare. Lozinca veche, moştenită din timpurile iobăgiei, sună: absolutism, ortodoxie, naţiune, — prin aceasta din urmă avîndu-se în vedere numai cea velicorusă. Pînă şi ucrainenii sînt declaraţi „alogeni“, pînă şi limba lor maternă este persecutată.

Să aruncăm o privire asupra burgheziei din Rusia, „chemată“ să ia parte, ce-i drept într-o măsură foarte modestă,

www.dacoromanica.ro

dar totuși să ia parte, la exercitarea puterii, la sistemul legislației și administrației de la „3 iunie". Că octombriștii urmează, în fapt, pe cei de dreapta în această chestiune — iată un lucru despre care n-are sens să vorbim prea mult. Din păcate, unii marxiști acordă mult prea puțină atenție poziției burgheziei velicoruse liberale, adică a progresiștilor și cadeților. Or, cel care nu va cerceta această poziție și nu va reflecta asupra ei va cădea inevitabil în păcatul abstractismului și al vorbelor goale cînd va discuta problema dreptului națiunilor la autodeterminare.

Anul trecut, polemica „Pravdei" cu „Reci" a silit acest organ principal al partidului cadet, atît de iscusit în arta de a se eschiva în mod diplomatic de la răspunsurile directe la întrebările „neplăcute", să facă totuși unele mărturisiri prețioase. Tămbălăul s-a iscat din pricina congresului general al studenților ucraineni care a avut loc la Lvov în vara anului 1913. „Specialistul" din oficiu în problemele ucrainene sau colaboratorul ucrainean al ziarului „Reci", d-l Moghileanski, a publicat un articol în care a împroșcat cu cele mai rele invective („delir", „aventurism" etc.) ideea separării (despărțirii) Ucrainei, idee pe care a susținut-o social-naționalistul Donțov și pe care o aprobase congresul amintit.

Ziarul „Raboceaia Pravda", fără a se solidariza cîtuși de puțin cu d-l Donțov și arătînd de-a dreptul că el este un social-naționalist, că mulți marxiști ucraineni nu sînt de acord cu el, a declarat totuși că *tonul* ziarului „Reci", mai exact: *felul în care pune în principiu problema* ziarul „Reci", este absolut necuviincios, inadmisibil pentru un democrat velicorus sau pentru cineva care vrea să treacă drept democrat[92]. „Reci" n-are decît să-i combată deschis pe domnii Donțovi; este însă inadmisibil *din punct de vedere principial* pentru un organ velicorus, chipurile democrat, să uite de *libertatea* despărțirii, de *dreptul* la despărțire.

Cîteva luni mai tîrziu, aflînd din ziarul ucrainean din Lvov „Șleahi"[93] despre obiecțiile d-lui Donțov, care a constatat, printre altele, că „numai presa social-democrată rusă a ponegrit (a înfierat?) cum se cuvine ieșirea șovinistă a ziarului «Reci»", d-l Moghileanski a dat în nr. 331 al ziarului „Reci" „explicații". „Explicațiile" d-lui Moghileanski au constat în aceea că el a repetat de trei ori că,

www.dacoromanica.ro

„critica reţetelor date de D-l Donţov" „n-are nimic comun cu negarea dreptului naţiunilor la autodeterminare".

„Trebuie să spunem — scria d-l Moghileanski — că nici «dreptul naţiunilor la autodeterminare» nu este un fetiş (ascultaţi!!), care nu suferă nici o critică: condiţiile nesănătoase de viaţă ale unei naţiuni pot da naştere unor tendinţe nesănătoase în problema autodeterminării naţionale, iar a da la iveală acestea din urmă încă nu înseamnă a nega dreptul naţiunilor la autodeterminare".

După cum vedeţi, frazele privitoare la „fetiş" ale acestui liberal au fost cu totul în spiritul frazelor Rosei Luxemburg. Era evident că d-l Moghileanski voia să se eschiveze de la un răspuns direct la întrebarea: recunoaşte el sau nu recunoaşte dreptul la autodeterminare politică, adică la despărţire?

Şi „Proletarskaia Pravda"[94] (nr. 4 din 11 decembrie 1913) a pus *fără înconjur* această întrebare atît d-lui Moghileanski cît şi *partidului* cadet[95].

Ziarul „Reci" a publicat atunci (nr. 340) o declaraţie nesemnată, adică o declaraţie oficială a redacţiei, prin care s-a dat răspuns la această întrebare. Răspunsul acesta se reduce la trei puncte:

1) Paragraful 11 din programul partidului cadeţilor vorbeşte în mod direct, precis şi limpede despre „dreptul la liberă autodeterminare *culturală*" a naţiunilor.

2) „Proletarskaia Pravda" — afirmă „Reci" — „confundă iremediabil" autodeterminarea cu separatismul, cu despărţirea de stat a cutărei sau cutărei naţiuni.

3) *„În realitate, cadeţii nici n-au avut vreodată intenţia să susţină dreptul «naţiunilor de a se despărţi» de statul rus"*. (Vezi articolul „Naţional-liberalismul şi dreptul naţiunilor la autodeterminare" în „Proletarskaia Pravda" nr. 12 din 20 decembrie 1913[96]).

Să ne concentrăm mai întîi atenţia asupra punctului 2 al declaraţiei ziarului „Reci". Cît de concret arată el d-lor Semkovski, Libmani, Iurkevici şi celorlalţi oportunişti că ţipetele şi vorbăria lor în legătură cu pretinsa „neclaritate" sau „neprecizie" a sensului „autodeterminării" reprezintă *în fapt*, adică din punct de vedere al raportului obiectiv dintre clase şi al luptei de clasă din Rusia, *pur şi simplu o repetare* a cuvintelor burgheziei monarhiste liberale!

www.dacoromanica.ro

Atunci cînd „Proletarskaia Pravda" a pus luminaților domni „constituțional-democrați" de la „Reci" *trei* întrebări: 1) neagă ei oare că în cursul întregii istorii a democrației internaționale, mai ales începînd de la mijlocul secolului al XIX-lea, prin autodeterminarea națiunilor se înțelegea tocmai autodeterminarea politică, dreptul la formarea unui stat național de sine stătător? 2) neagă ei oare că hotărîrea cunoscută a Congresului socialist internațional de la Londra din 1896 are același sens? și 3) că Plehanov, care încă în 1902 a scris despre autodeterminare, înțelegea prin aceasta tocmai autodeterminarea politică? — cînd „Proletarskaia Pravda" a pus aceste trei întrebări, *domnii cadeți au tăcut chitic!!*

Ei n-au răspuns nici un cuvînt pentru că n-aveau ce să răspundă. Ei au trebuit să recunoască în mod tacit că „Proletarskaia Pravda" avea incontestabil dreptate.

Țipetele liberalilor cum că noțiunea de „autodeterminare" este neclară, că social-democrații o „confundă iremediabil" cu separatismul, nu reprezintă nimic altceva decît intenția de *a încurca* chestiunea, nimic altceva decît intenția de a se eschiva de la recunoașterea unui principiu stabilit de democrație. Dacă domnii Semkovski, Libmani și Iurkevici n-ar fi atît de ignoranți, s-ar jena să vorbească în spirit *liberal* muncitorilor.

Dar să mergem mai departe. „Proletarskaia Pravda" a silit ziarul „Reci" să recunoască că cuvintele referitoare la autodeterminarea „culturală" din programul cadet înseamnă tocmai *negarea* autodeterminării *politice*.

„În realitate, cadeții nici n-au avut vreodată intenția să susțină dreptul «națiunilor de a se despărți» de statul rus" — nu degeaba a recomandat „Proletarskaia Pravda" aceste cuvinte ale ziarului „Reci" ziarelor „Novoe Vremea" și „Zemșcina"[97] ca model al „lealității" cadeților noștri. În nr. 13.563 ziarul „Novoe Vremea", fără a lăsa, firește, să-i scape ocazia de „a mînca jidani" și de a spune tot felul de cuvinte înțepătoare la adresa cadeților, a declarat totuși:

„Ceea ce constituie pentru social-democrați o axiomă de înțelepciune politică" (adică recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare, la despărțire) „începe astăzi să provoace divergențe chiar și în cercurile cadete".

www.dacoromanica.ro

Cadeţii au luat principial o poziţie absolut analogă cu poziţia ziarului „Novoe Vremea", declarînd că ei „nici n-au avut vreodată intenţia să susţină dreptul naţiunilor de a se despărţi de statul rus". Aceasta şi este una din trăsăturile caracteristice ale *naţional-liberalismului* cadeţilor, ale înrudirii lor cu Purişkevicii, ale dependenţei lor politice de aceştia din punct de vedere ideologic şi practic. „Domnii cadeţi au învăţat istorie — scria „Proletarskaia Pravda" — şi ştiu prea bine la ce fel de — ca să ne exprimăm mai blînd — acţiuni «în genul pogromurilor» ducea adesea în practică aplicarea dreptului din bătrîni al Purişkevicilor: «înşfacă-l şi nu-i da drumul»". Cunoscînd cît se poate de bine originea feudală şi caracterul feudal al atotputerniciei Purişkevicilor, cadeţii se situează totuşi pe de-a-ntregul *pe baza* relaţiilor şi graniţelor create tocmai de această clasă. Ştiind cît se poate de bine cît de numeroase sînt elementele neeuropene, antieuropene (asiatice, am spune noi, dacă aceasta n-ar suna ca o desconsiderare nemeritată a japonezilor şi chinezilor) în cadrul relaţiilor şi graniţelor create sau determinate de această clasă, domnii cadeţi le admit totuşi pe acestea ca pe o limită care nu poate fi depăşită.

Aceasta şi înseamnă a te conforma Purişkevicilor, a te prosterna în faţa lor, a te teme să le zdruncini situaţia, a-i apăra împotriva mişcării populare, împotriva democraţiei. „În realitate, toate acestea înseamnă — scria „Proletarskaia Pravda" — a te conforma intereselor moşierilor iobăgişti şi celor mai proaste prejudecăţi naţionaliste ale naţiunii dominante, în locul luptei sistematice împotriva acestor prejudecăţi".

Ca nişte oameni care au studiat istoria şi au pretenţii de democratism, cadeţii nu fac nici măcar încercarea de a afirma că mişcarea democratică — mişcare caracteristică în zilele noastre atît pentru Europa răsăriteană cît şi pentru Asia şi care tinde să transforme atît pe una cît şi pe cealaltă după modelul ţărilor capitaliste civilizate —, că această mişcare trebuie neapărat să lase nemodificate graniţele determinate de epoca feudală, de epoca atotputerniciei Purişkevicilor, de epoca lipsei de drepturi a păturilor largi atît ale burgheziei cît şi ale micii burghezii.

Că problema pe care a ridicat-o polemica dintre „Proletarskaia Pravda" şi „Reci" n-a fost nicidecum numai o

www.dacoromanica.ro

problemă de domeniul literaturii, că ea s-a referit la actualitatea politică reală, aceasta ne-a dovedit-o, printre altele, ultima conferință a partidului cadet din 23—25 martie 1914. În darea de seamă oficială pe care o face ziarul „Reci" (nr. 83 din 26 martie 1914) asupra acestei conferințe, citim:

„Problemele naționale au fost discutate de asemenea cu o deosebită însuflețire. Deputații de Kiev, la care s-au raliat N. V. Nekrasov și A. M. Koliubakin, au arătat că problema națională este un important factor în devenire, de care trebuie să se țină seamă într-un mod mult mai hotărît decît pînă acum. F. F. Kokoșkin a arătat însă" (același „însă" care corespunde acelui „dar" — al lui Șcedrin — „urechile nu cresc mai sus de frunte, nu cresc") „că atît programul cît și experiența politică de pînă acum impun o foarte prudentă folosire a «formulelor elastice» ale «autodeterminării politice a naționalităților»".

Acest raționament cît se poate de admirabil, făcut la conferința cadetă, merită cea mai mare atenție din partea tuturor marxiștilor și a tuturor democraților. (Notăm în paranteză că „Kievskaia Mîsl"[98], care este, pe cît se vede, foarte bine informat și care redă fără doar și poate exact ideile d-lui Kokoșkin, a adăugat că acesta — desigur pentru a-și preveni adversarii — a invocat în mod special pericolul „destrămării" statului.)

Darea de seamă oficială a ziarului „Reci" este făcută cu o diplomatică virtuozitate, pentru ca vălul să fie ridicat cît mai puțin posibil, pentru a se ascunde cît mai mult cu putință. Totuși, în linii generale, este clar ce s-a întîmplat la conferința cadetă. Delegații burghezi liberali, care cunosc starea de lucruri din Ucraina, și cadeții „de stînga" au pus *tocmai* chestiunea autodeterminării *politice* a națiunilor. Altminteri d-l Kokoșkin n-ar fi avut pentru ce să apeleze la o „folosire prudentă" a acestei „formule".

Programul cadeților, pe care îl cunoșteau, bineînțeles, delegații la conferința cadetă, vorbește tocmai *nu* de autodeterminare politică, ci de autodeterminare „culturală". Aceasta înseamnă că d-l Kokoșkin *a apărat* programul *împotriva* delegaților din Ucraina, *împotriva* cadeților de stînga, a apărat autodeterminarea „culturală" *împotriva* celei „politice". Este cît se poate de evident că, ridicîndu-se împotriva autodeterminării „politice", invocînd pericolul „destrămării statului", calificînd formula „autodeterminării

www.dacoromanica.ro

politice" drept „*elastică*" (cu totul în spiritul Rosei Luxemburg!), d-l Kokoşkin a apărat naţional-liberalismul velicorus împotriva elementelor mai „de stînga" sau mai democratice din sînul partidului cadet şi împotriva burgheziei ucrainene.

D-l Kokoşkin a ieşit învingător la conferinţa cadetă, cum o arată cuvîntelul perfid „însă" din darea de seamă publicată de ziarul „Reci". Naţional-liberalismul velicorus a triumfat în lagărul cadet. Nu va contribui oare această victorie la luminarea minţii acelor persoane izolate, lipsite de judecată dintre marxiştii din Rusia, care, în urma cadeţilor, au început şi ei să se teamă de „formulele elastice ale autodeterminării politice a naţionalităţilor"?

Să urmărim „însă" concret cursul ideilor d-lui Kokoşkin. Referindu-se la „experienţa politică de pînă acum" (adică, evident, experienţa anului 1905, cînd burghezia velicorusă s-a speriat că-şi va pierde privilegiile naţionale, şi speriindu-se a speriat şi partidul cadet) şi invocînd pericolul „destrămării statului", d-l Kokoşkin a arătat că înţelege perfect de bine că autodeterminarea politică nu poate însemna nimic altceva decît dreptul la despărţire şi la formarea unui stat naţional de sine stătător. Se pune întrebarea: cum trebuie privite aceste temeri ale d-lui Kokoşkin din punctul de vedere al democraţiei în general şi din punctul de vedere al luptei de clasă proletare în special?

D-l Kokoşkin vrea să ne încredinţeze că recunoaşterea dreptului la despărţire măreşte pericolul „destrămării statului". Este punctul de vedere al sergentului de stradă Mîmreţov, cu deviza lui: „înşfacă-l şi nu-i da drumul". Din punctul de vedere al democraţiei, în general, lucrurile stau tocmai invers: recunoaşterea dreptului la despărţire *micşorează* pericolul „destrămării statului".

D-l Kokoşkin raţionează exact în spiritul naţionaliştilor. La ultimul lor congres, ei au atacat vehement pe ucrainenii „mazepişti". Mişcarea ucraineană, a exclamat d-l Savenko & Co., ameninţă să slăbească legăturile dintre Ucraina şi Rusia, dat fiind că Austria, prin ucrainofilia ei, întăreşte legăturile dintre ucraineni şi Austria!! Rămînea de neînţeles de ce nu poate încerca Rusia „să întărească" legăturile dintre ucraineni şi Rusia *prin aceeaşi metodă* din care d-nii Savenko fac o vină Austriei, adică acordînd ucrainenilor

www.dacoromanica.ro

libertatea limbii materne, autoadministrare, un seim autonom etc.?

Raționamentele d-lor Savenko și ale d-lor Kokoșkini sînt întru totul similare și la fel de ridicole și absurde din punct de vedere logic. Nu este oare clar că cu cît naționalitatea ucraineană se va bucura de mai multă libertate în cutare sau cutare țară, cu atît mai trainică va fi legătura dintre această naționalitate și țara respectivă? Acest adevăr elementar nu poate, pare-se, să fie contestat fără a rupe definitiv cu toate postulatele democratismului. Și poate exista, oare, pentru o naționalitate, luată ca atare, o mai mare libertate decît libertatea de a se despărți, de a forma un stat național de sine stătător?

Spre a lămuri și mai mult această chestiune, pe care o încurcă liberalii (și cei care din lipsă de judecată le țin isonul), vom aduce un exemplu cît se poate de simplu. Să luăm problema divorțului. Rosa Luxemburg scrie în articolul ei că un stat democratic centralizat care admite pe deplin autonomia unor părți ale lui trebuie să lase toate ramurile principale ale legislației, și, între altele, și legislația divorțului, în seama parlamentului central. Această grijă, ca puterea centrală a statului democratic să asigure libertatea divorțului, este cît se poate de explicabilă. Reacționarii sînt împotriva libertății divorțului, apelînd la o „prudentă folosire" a ei și țipînd că această libertate înseamnă „destrămarea familiei". Democrația însă socoate că reacționarii sînt niște fățarnici, că ei susțin în realitate atotputernicia poliției și a birocrației, privilegiile unui sex și cea mai grea asuprire a femeii; că în realitate libertatea divorțului înseamnă nu „destrămarea" legăturilor de familie, ci, dimpotrivă, întărirea lor pe baze democratice, singurele posibile și trainice într-o societate civilizată.

A-i acuza pe partizanii libertății de autodeterminare, adică ai libertății de despărțire, că încurajează separatismul, este o prostie și fățărnicie tot atît de mare ca și aceea de a acuza pe partizanii libertății divorțului că încurajează distrugerea legăturilor de familie. După cum în societatea burgheză împotriva libertății divorțului se ridică apărătorii privilegiilor și venalității pe care este bazată căsătoria burgheză, tot așa în statul capitalist negarea libertății autodeterminării, adică despărțirii națiunilor, nu înseamnă alt-

www.dacoromanica.ro

ceva decît apărarea privilegiilor naţiunii dominante şi a metodelor poliţieneşti de administrare, în dauna celor democratice.

Nu încape îndoială că politicianismul, care este un produs al raporturilor din societatea capitalistă, face uneori ca unii parlamentari sau publicişti să palavragească cu o uşurinţă extremă şi chiar de-a dreptul neghioabă despre despărţirea cutărei sau cutărei naţiuni. Dar numai reacţionarii pot să se lase înfricoşaţi (sau să simuleze că sînt înfricoşaţi) de această palavrageală. Cine împărtăşeşte punctul de vedere al democraţiei, adică al rezolvării problemelor de stat de către masa populaţiei, acela ştie foarte bine că de la flecăreala politicienilor şi pînă la hotărîrea maselor este o „distanţă de mare dimensiune"[99]. Masele populaţiei cunosc perfect, din experienţa de toate zilele, importanţa legăturilor geografice şi economice, avantajele unei pieţe mari şi ale unui stat mare şi nu se vor hotărî să se despartă decît atunci cînd jugul naţional şi fricţiunile naţionale vor face conlocuirea absolut insuportabilă, şi vor împiedica toate relaţiile economice de orice fel. Iar într-un asemenea caz interesele dezvoltării capitaliste şi ale libertăţii luptei de clasă vor fi tocmai de partea celor care se despart.

Aşadar, din orice latură am privi raţionamentele d-lui Kokoşkin, ele se dovedesc a fi culmea neghiobiei şi o batjocorire a principiilor democraţiei. Există totuşi o anumită logică în aceste raţionamente: logica intereselor de clasă ale burgheziei velicoruse. D-l Kokoşkin, ca şi majoritatea partidului cadet, nu este decît lacheul sacului cu bani al acestei burghezii. El apără privilegiile ei în general, privilegiile ei *de stat* în special, le apără împreună cu Purişkevici şi alături de acesta, numai că Purişkevici se încrede mai mult în bîta iobăgiei, pe cînd Kokoşkin & Co. îşi dau seama că această bîtă a fost frîntă serios în 1905, şi se bizuie mai mult pe mijloacele burgheze de înşelare a maselor, de pildă, pe sperierea micii burghezii şi a ţăranilor cu spectrul „destrămării statului", pe înşelarea lor cu fraze asupra îmbinării „libertăţii poporului" cu temeliile istorice etc.

Semnificaţia reală de clasă a atitudinii duşmănoase a liberalilor faţă de principiul autodeterminării politice a naţiunilor este una şi singură: naţional-liberalismul, apărarea privilegiilor de stat ale burgheziei velicoruse. Iar oportu-

www.dacoromanica.ro

niștii din rîndurile marxiștilor din Rusia, care au pornit atacul tocmai acum, în epoca sistemului de la 3 iunie, împotriva dreptului națiunilor la autodeterminare, toți aceștia: lichidatorul Semkovski, bundistul Libman, micul burghez ucrainean Iurkevici, *de fapt* se tîrăsc pur și simplu în coada național-liberalismului, pervertesc clasa muncitoare cu ajutorul ideilor național-liberale.

Interesele clasei muncitoare și ale luptei sale împotriva capitalismului cer o deplină solidaritate și cea mai strînsă unitate între muncitorii de toate națiunile, cer combaterea politicii naționaliste a burgheziei, de orice naționalitate ar fi ea. De aceea atît în cazul că social-democrații ar nega dreptul la autodeterminare, adică dreptul la despărțire al națiunilor asuprite, cît și în cazul că ar susține toate revendicările naționale ale burgheziei națiunilor asuprite, ar însemna o abatere de la sarcinile politicii proletare și subordonarea muncitorilor față de politica burgheză. Muncitorului salariat îi este indiferent dacă principalul lui exploatator va fi burghezia velicorusă, care ar avea întîietate față de cea alogenă, sau burghezia poloneză, care ar avea întîietate față de cea evreiască etc. Muncitorul salariat conștient de interesele sale de clasă rămîne indiferent atît față de privilegiile de stat ale capitaliștilor velicoruși cît și față de promisiunile capitaliștilor polonezi sau ucraineni că se va înfăptui raiul pe pămînt atunci cînd vor deține ei privilegiile de stat. Dezvoltarea capitalismului merge și va continua să meargă înainte în orice caz, atît într-un stat eterogen unic cît și în state naționale separate.

Muncitorul salariat rămîne în orice caz obiectul exploatării, și lupta victorioasă împotriva acesteia reclamă independența proletariatului față de naționalism, deplina neutralitate, ca să spunem așa, a proletarilor față de lupta burgheziei diferitelor națiuni pentru întîietate. Cel mai mic sprijin pe care proletariatul vreunei națiuni îl va da privilegiilor burgheziei „sale" naționale va provoca inevitabil neîncrederea proletariatului de altă naționalitate, va slăbi solidaritatea internațională de clasă a muncitorilor, îi va dezbina, spre bucuria burgheziei. Or, negarea dreptului la autodeterminare sau la despărțire de stat înseamnă în mod inevitabil susținerea în practică a privilegiilor națiunii dominante.

www.dacoromanica.ro

Ne putem convinge de acest lucru în mod şi mai neîndoielnic, luînd exemplul concret al despărţirii Norvegiei de Suedia.

6. DESPĂRŢIREA NORVEGIEI DE SUEDIA

Rosa Luxemburg ia tocmai acest exemplu şi în legătură cu el raţionează în felul următor:

„Ultimul eveniment din istoria relaţiilor federative, despărţirea Norvegiei de Suedia — pe care presa poloneză social-patriotică (vezi «Naprzód»[100] din Cracovia) l-a considerat atunci în mod pripit ca o manifestare îmbucurătoare a forţei şi caracterului progresist al tendinţei spre despărţirea de stat — s-a transformat îndată într-o izbitoare dovadă că federalismul şi despărţirea de stat, care decurge din el, nu constituie nicidecum o expresie a progresului sau a democratismului. După aşa-zisa «revoluţie» norvegiană, care a constat în destituirea şi înlăturarea din Norvegia a regelui suedez, norvegienii şi-au ales frumuşel un alt rege, respingînd în mod formal, printr-un referendum, proiectul de instituire a republicii. Ceea ce admiratorii superficiali ai tuturor mişcărilor naţionale şi ai oricărei aparenţe de independenţă au proclamat drept «revoluţie» a fost o simplă manifestare a particularismului ţărănesc şi mic-burghez, a dorinţei de a avea pentru banii lor un rege «propriu» în locul celui impus de aristocraţia suedeză, şi, prin urmare, a fost o mişcare care n-a avut absolut nimic comun cu revoluţionarismul. Totodată, această istorie a desfacerii uniunii suedezo-norvegiene a dovedit din nou în ce măsură federaţia care existase pînă atunci a fost şi în cazul de faţă doar o expresie a intereselor pur dinastice, şi deci o formă a monarhismului şi a reacţiunii...“ („Przeglad“).

Iată cuvînt cu cuvînt tot ce spune Rosa Luxemburg în legătură cu acest punct!! Şi — trebuie să mărturisim — cu greu ar putea cineva să scoată mai mult în relief neputinţa propriei sale poziţii decît a făcut Rosa Luxemburg prin exemplul de mai sus.

Se punea şi se pune problema dacă social-democraţii dintr-un stat naţional eterogen au nevoie de un program care să recunoască dreptul la autodeterminare sau despărţire?

Şi ce ne spune în această problemă exemplul Norvegiei, luat de însăşi Rosa Luxemburg?

Autorul nostru se învîrteşte şi se sucеşte, face spirite şi tună şi fulgeră împotriva lui „Naprzód“, dar la problema pusă nu răspunde!! Rosa Luxemburg vorbeşte despre tot ce doriţi, pentru *a nu spune nici un cuvînt* asupra fondului chestiunii!!

www.dacoromanica.ro

Nu încape îndoială că, dorind să aibă pentru banii lor un rege propriu și respingînd prin referendum proiectul de instituire a republicii, micii burghezi norvegieni și-au arătat urîtele lor însușiri mic-burgheze. Nu încape îndoială că „Naprzód" — dacă n-a observat acest lucru — a arătat că are însușiri tot atît de urîte și tot atît de mic-burgheze.

Dar ce caută aici toate acestea??

Era vorba doar de dreptul națiunilor la autodeterminare și de atitudinea proletariatului socialist față de acest drept! Atunci de ce nu răspunde Rosa Luxemburg la chestiune, ci se tot învîrtește în jurul ei?

Se spune că pentru șoarece nu există fiară mai puternică decît pisica. Pentru Rosa Luxemburg nu există, se vede, fiară mai puternică decît „fracul". „Frac" este numit în limbaj popular „partidul socialist polonez", așa-zisa fracțiune revoluționară; iar fițuica „Naprzód" din Cracovia împărtășește ideile acestei „fracțiuni". Lupta pe care o duce Rosa Luxemburg împotriva naționalismului acestei „fracțiuni" a orbit-o într-atîta pe autoarea noastră, încît din orizontul ei dispare totul, în afară de „Naprzód".

Dacă „Naprzód" spune „da", Rosa Luxemburg socotește că e o datorie a ei sfîntă să exclame numaidecît „nu", fără a se gîndi cîtuși de puțin că prin procedeul acesta dă la iveală nu independența ei față de „Naprzód", ci, tocmai invers, comica ei dependență de aceste „fracuri", incapacitatea ei de a privi lucrurile dintr-un punct de vedere ceva mai profund și mai larg decît acela al furnicarului din Cracovia. „Naprzód" este, desigur, un organ foarte prost și nicidecum marxist, dar lucrul acesta nu trebuie să ne împiedice să analizăm în fond exemplul Norvegiei, din moment ce am luat acest exemplu.

Spre a analiza acest exemplu în chip marxist, trebuie să ne oprim nu asupra însușirilor urîte pe care le au aceste atît de teribile „fracuri", ci, în primul rînd, asupra particularităților istorice concrete ale despărțirii Norvegiei de Suedia, iar în al doilea rînd să vedem care au fost sarcinile *proletariatului* din aceste țări cu prilejul acestei despărțiri?

Legăturile geografice, economice și de limbă care apropie Norvegia de Suedia nu sînt mai puțin strînse decît acelea care leagă multe națiuni slave nevelicoruse de națiu-

www.dacoromanica.ro

nea velicorusă. Dar uniunea Norvegiei şi Suediei n-a fost o uniune de bunăvoie, aşa încît de „federaţie" Rosa Luxemburg vorbeşte absolut fără rost, pur şi simplu pentru că nu ştie ce să spună. Norvegia *a fost predată* Suediei de monarhi în timpul războaielor napoleoniene, împotriva voinţei norvegienilor, şi suedezii au trebuit să aducă trupe în Norvegia spre a o supune.

După aceea, în decursul a zeci şi zeci de ani, cu toată autonomia extrem de largă de care s-a bucurat Norvegia (ea a avut un seim propriu etc.), fricţiunile dintre Norvegia şi Suedia n-au încetat o clipă, iar norvegienii s-au străduit din răsputeri să scuture de pe umerii lor jugul aristocraţiei suedeze. În august 1905 ei au scuturat în cele din urmă acest jug: seimul norvegian a hotărît ca regele suedez să înceteze de a mai fi rege al Norvegiei, iar referendumul, consultarea poporului norvegian, care a avut loc apoi, a dat o zdrobitoare majoritate de voturi (vreo 200.000 contra cîtorva sute) în favoarea despărţirii totale de Suedia. După unele ezitări, suedezii s-au împăcat cu faptul despărţirii.

Exemplul acesta ne arată pe ce baze sînt posibile şi se întîmplă cazurile de despărţire a naţiunilor, în condiţiile economice şi politice actuale, şi ce *forme* ia uneori despărţirea în condiţiile libertăţii politice şi ale democratismului.

Nici un social-democrat, în afară doar de cazul că s-ar decide să declare că-i sînt indiferente problemele libertăţii politice şi ale democratismului (şi într-un asemenea caz ar înceta, bineînţeles, să mai fie social-democrat), nu poate tăgădui că acest exemplu dovedeşte *de fapt* că muncitorii conştienţi au *datoria* de a face propagandă şi pregătiri sistematice pentru ca eventualele conflicte din pricina despărţirii naţiunilor să fie rezolvate *numai aşa* cum a fost rezolvat în 1905 conflictul între Norvegia şi Suedia, şi nu „ruseşte". Tocmai acest lucru şi exprimă revendicarea programului cu privire la recunoaşterea dreptului naţiunilor la autodeterminare. Şi Rosei Luxemburg nu i-a rămas altceva de făcut decît să ocolească acest fapt, neplăcut pentru teoria ei, cu ajutorul atacurilor straşnice împotriva filistinismului micilor-burghezi norvegieni şi împotriva publicaţiei „Naprzód" din Cracovia, căci ea înţelegea foarte bine în ce măsură acest fapt istoric *dezminte o dată pentru totdeauna* frazele ei prin care pretinde că dreptul naţiunilor la autode-

www.dacoromanica.ro

terminare e o „utopie", că el echivalează cu dreptul de „a mînca din farfurii de aur" etc. Astfel de fraze nu sînt decît expresia unei credințe oportuniste, neputincioase și suficiente în imuabilitatea actualului raport de forțe dintre naționalitățile din Europa răsăriteană.

Să mergem mai departe. În problema autodeterminării națiunilor, ca și în oricare altă problemă, ne interesează înainte de toate și mai mult decît orice autodeterminarea proletariatului în sînul națiunii. Rosa Luxemburg a ocolit cu modestie și această chestiune, simțind cît de neplăcută ar fi pentru „teoria" ei analizarea acestei chestiuni în baza exemplului Norvegiei, luat de ea.

Care a fost și trebuia să fie poziția proletariatului norvegian și a celui suedez în conflictul cu privire la despărțire? Muncitorii conștienți din Norvegia ar fi votat, firește, *după* despărțire pentru republică*, iar dacă au fost socialiști care au votat altfel, acest lucru dovedește numai cît de mult oportunism mic-burghez stupid mai există uneori în socialismul european. Despre acest lucru nu pot exista două păreri, iar noi atingem punctul acesta numai pentru că Rosa Luxemburg încearcă să cocoloșească miezul problemei prin vorbărie *pe cu totul altă temă*. Nu știm dacă programul socialist norvegian îi obliga pe social-democrații norvegieni să aibă o singură părere bine precizată în problema despărțirii. Să admitem că nu, să admitem că socialiștii norvegieni au lăsat deschisă chestiunea de a ști în ce măsură era suficientă autonomia Norvegiei pentru libertatea luptei de clasă și în ce măsură veșnicele fricțiuni și conflicte cu aristocrația suedeză frînau libertatea vieții economice. Dar că proletariatul norvegian trebuia să acționeze împotriva acestei aristocrații, pentru democrația țărănească norvegiană (cu toată mărginirea mic-burgheză a acesteia din urmă), este incontestabil.

Dar proletariatul suedez? Se știe că moșierii suedezi, susținuți de popii suedezi, au propovăduit războiul împotriva Norvegiei; și deoarece Norvegia este cu mult mai slabă decît Suedia, dat fiind că a suferit o invazie din

* Dacă majoritatea națiunii norvegiene era pentru monarhie, iar proletariatul pentru republică, în fața proletariatului norvegian se deschideau, în general vorbind, două căi: ori să facă revoluție, dacă condițiile ar fi fost coapte pentru aceasta, ori să se supună majorității și să înceapă o muncă de propagandă și agitație de lungă durată.

www.dacoromanica.ro

partea Suediei şi că aristocraţia suedeză este foarte influentă în ţara ei, această propagandă a constituit o ameninţare foarte serioasă. Putem garanta că Kokoşkinii suedezi au pervertit cu zel şi timp îndelungat masele suedeze, chemîndu-le să „folosească cu prudenţă" „formulele elastice ale autodeterminării politice a naţiunilor", înfăţişîndu-le pericolul „destrămării statului" şi încredinţîndu-le că „libertatea poporului" este compatibilă cu temeliile aristocraţiei suedeze. Nu încape nici cea mai mică îndoială că social-democraţia suedeză ar fi trădat cauza socialismului şi a democraţiei dacă n-ar fi luptat din toate puterile atît împotriva ideologiei şi politicii moşiereşti, cît şi împotriva ideologiei şi politicii „gen Kokoşkin", dacă n-ar fi susţinut *pe lîngă* egalitatea în drepturi a naţiunilor, în general (recunoscută şi de Kokoşkini), şi dreptul naţiunilor la autodeterminare, libertatea de despărţire a Norvegiei.

Alianţa strînsă dintre muncitorii norvegieni şi cei suedezi, deplina lor solidaritate tovărăşească de clasă *a cîştigat* de pe urma recunoaşterii de către muncitorii suedezi a dreptului norvegienilor la despărţire. Căci muncitorii norvegieni s-au convins că muncitorii suedezi nu sînt infectaţi de naţionalismul suedez, că pentru ei frăţia cu proletarii norvegieni e mai presus de privilegiile burgheziei şi aristocraţiei suedeze. Ruperea legăturilor impuse Norvegiei de monarhii europeni şi de aristocraţii suedezi a întărit legăturile dintre muncitorii norvegieni şi cei suedezi. Muncitorii suedezi au dovedit că vor şti, înfruntînd *toate* peripeţiile politicii burgheze — în cadrul raporturilor burgheze este cu totul posibilă o reeditare a subjugării forţate a norvegienilor de către suedezi! —, să menţină şi să apere cu succes deplina egalitate în drepturi şi solidaritatea de clasă dintre muncitorii celor două naţiuni, în lupta lor atît împotriva burgheziei suedeze cît şi împotriva celei norvegiene.

De aici se vede, între altele, cît de neîntemeiate şi pur şi simplu chiar neserioase sînt încercările pe care le fac uneori „fracurile" de „a exploata" împotriva social-democraţiei poloneze divergenţele noastre cu Rosa Luxemburg. „Fracurile" nu sînt un partid proletar, socialist, ci un partid naţionalist mic-burghez, un fel de partid socialist-revoluţionar polonez. N-a fost niciodată vorba — şi nici nu putea fi — despre vreo unitate între social-democraţii din Rusia

www.dacoromanica.ro

și acest partid. În schimb, nici un social-democrat din Rusia nu „s-a căit" vreodată de apropierea și unirea cu social-democrații polonezi. Social-democrația poloneză are marele merit istoric de a fi creat pentru întîia oară un partid cu adevărat marxist, cu adevărat proletar în Polonia atît de îmbibată de tendințe și pasiuni naționaliste. Dar acest merit al social-democraților polonezi este un merit mare nu datorită faptului că Rosa Luxemburg a spus o mulțime de prostii împotriva paragrafului 9 al programului marxist din Rusia, ci tocmai în ciuda acestui fapt trist.

Desigur, pentru social-democrații polonezi „dreptul la autodeterminare" n-are o atît de mare importanță ca pentru cei ruși. Este foarte explicabil faptul că lupta dusă împotriva micii burghezii poloneze, orbită de naționalism, i-a făcut pe social-democrații polonezi „să întindă coarda" cu un zel deosebit (uneori, poate, ceva prea mult). Nici un marxist din Rusia nu s-a gîndit vreodată să facă social-democraților polonezi o vină din faptul că sînt împotriva despărțirii Poloniei. Acești social-democrați greșesc numai atunci cînd încearcă — ca Rosa Luxemburg — să nege necesitatea recunoașterii dreptului la autodeterminare în programul marxiștilor *din Rusia*.

În fond, aceasta înseamnă să extinzi relațiile — care sînt explicabile cînd le privești din punctul de vedere al orizontului Cracoviei — asupra tuturor popoarelor și națiunilor din Rusia, inclusiv asupra velicorușilor. Aceasta înseamnă a fi „naționaliști polonezi de-a-ndoaselea", și nu social-democrați, internaționaliști din Rusia.

Căci social-democrația internațională stă tocmai pe poziția recunoașterii dreptului națiunilor la autodeterminare. La acesta și trecem acum.

7. HOTĂRÎREA CONGRESULUI INTERNAȚIONAL DE LA LONDRA DIN 1896

Această hotărîre glăsuiește:

„Congresul se declară în favoarea dreptului la autodeterminare (Selbstbestimmungsrecht) al tuturor națiunilor și exprimă simpatia sa pentru muncitorii din orice țară care actualmente gem sub jugul absolutismului militar, național sau de altă natură; congresul cheamă pe muncitorii din toate aceste țări să intre în rîndurile muncitorilor

www.dacoromanica.ro

conştienţi (Klassenbewusste = conştienţi de interesele clasei lor) din lumea întreagă spre a lupta împreună cu aceştia ca să fie înfrînt capitalismul internaţional şi ca să se realizeze scopurile social-democraţiei internaţionale"*.

După cum am arătat, oportuniştii noştri, d-nii Semkovski, Libman, Iurkevici, pur şi simplu nu cunosc această hotărîre. Rosa Luxemburg însă o cunoaşte şi îi reproduce în întregime textul, în care se află aceeaşi expresie ca şi în programul nostru: „autodeterminare".

Se pune întrebarea: cum înlătură oare Rosa Luxemburg această piedică din calea „originalei" ei teorii?

O, foarte simplu: ...centrul de greutate se află aici în partea a doua a rezoluţiei... caracterul ei declarativ... numai în baza unei neînţelegeri ne putem referi la ea!!

Neputinţa şi zăpăceala autoarei noastre sînt pur şi simplu uimitoare. De obicei numai oportuniştii, care evită cu laşitate polemica directă în legătură cu punctele de program consecvent democratice şi socialiste, spun că aceste puncte au un caracter declarativ. Se vede că nu în zadar s-a pomenit de data aceasta Rosa Luxemburg în jalnica companie a d-lor Semkovski, Libman şi Iurkevici. Rosa Luxemburg nu se decide să declare pe faţă dacă socoteşte justă sau greşită rezoluţia reprodusă. Se eschivează şi se ascunde, ca şi cum ar conta pe un cititor neatent şi necunoscător în materie, care uită prima parte a rezoluţiei înainte de a fi terminat să citească partea a doua, sau care n-a auzit niciodată de dezbaterile din presa socialistă din *ajunul* Congresului de la Londra.

Dar Rosa Luxemburg se înşală amarnic dacă îşi închipuie că va reuşi să calce atît de uşor în picioare în faţa muncitorilor conştienţi din Rusia rezoluţia Internaţionalei asupra unei importante probleme principiale, fără a binevoi măcar s-o supună unei analize critice.

În dezbaterile care au precedat Congresul de la Londra — mai ales în coloanele revistei marxiştilor germani

* Vezi darea de seamă germană oficială asupra Congresului de la Londra: „Verhandlungen und Beschlüsse des internationalen sozialistischen Arbeiter- und Gewerkschafts-Kongresses zu London, vom 27. Juli bis 1. August 1896" („Procesele-verbale şi hotărîrile congresului internaţional al partidelor muncitoreşti socialiste şi al sindicatelor ţinut la Londra de la 27 iulie pînă la 1 august 1896". — *Nota Trad.)*, Berlin 1897, pag. 18. Există o broşură rusească cu hotărîrile congreselor internaţionale, în care cuvîntul „autodeterminare" este în mod greşit tradus prin „autonomie".

www.dacoromanica.ro

„Die Neue Zeit" — a fost expus punctul de vedere al Rosei Luxemburg, *și acest punct de vedere a suferit de fapt o înfrîngere în fața Internaționalei!* Iată un lucru esențial pe care trebuie să-l aibă în special în vedere cititorul rus.

Dezbaterile s-au desfășurat în jurul chestiunii independenței Poloniei. Au fost expuse trei puncte de vedere:

1) Punctul de vedere al „fracurilor", în numele cărora a vorbit Hecker. Fracurile voiau ca Internaționala să recunoască în programul *ei* revendicarea independenței Poloniei. Propunerea n-a fost primită. Acest punct de vedere a suferit o înfrîngere în fața Internaționalei.

2) Punctul de vedere al Rosei Luxemburg: socialiștii polonezi nu trebuie să ceară independența Poloniei. Conform acestui punct de vedere nici vorbă nu putea fi de proclamarea dreptului națiunilor la autodeterminare. Acest punct de vedere a suferit și el o înfrîngere în fața Internaționalei.

3) Punctul de vedere dezvoltat pe atunci cît se poate de amplu de către K. Kautsky, care o combătea pe Rosa Luxemburg dovedind că materialismul ei este extrem da „unilateral". Din acest punct de vedere, Internaționala nu poate să introducă astăzi în programul ei independența Poloniei, dar socialiștii polonezi — a spus Kautsky — pot foarte bine să formuleze o asemenea revendicare. Din punctul de vedere al socialiștilor, ar fi absolut greșit să fie ignorată sarcina eliberării naționale în condițiile asupririi naționale.

În rezoluția Internaționalei au și fost reproduse tezele esențiale și fundamentale ale acestui punct de vedere: pe de o parte, recunoașterea directă, care nu permite nici o falsă interpretare, a dreptului deplin la autodeterminare al tuturor națiunilor; pe de altă parte, un apel, tot atît de lipsit de echivocuri, către muncitori pentru unitatea *internațională* a luptei lor de clasă.

Socotim că această rezoluție este cu totul justă și că, în ceea ce privește țările Europei răsăritene și ale Asiei de la începutul secolului al XX-lea, tocmai această rezoluție și tocmai în legătura indisolubilă a celor două părți ale ei dă singura directivă justă pentru o politică de clasă proletară în problema națională.

Să ne oprim ceva mai mult asupra celor trei puncte de vedere arătate mai sus.

www.dacoromanica.ro

Se ştie că K. Marx şi F. Engels au considerat că întreaga democraţie din Europa occidentală, şi cu atît mai mult social-democraţia, trebuie fără doar şi poate să sprijine activ revendicarea independenţei Poloniei. Între anii 1840—1850 şi 1860—1870, epoca revoluţiei burgheze în Austria şi Germania, epoca „reformei agrare" în Rusia, acest punct de vedere a fost cu totul just şi singurul punct de vedere consecvent democratic şi proletar. Cît timp masele populare din Rusia şi din cele mai multe ţări slave erau cufundate într-un somn adînc, cît timp *nu existau* încă în aceste ţări mişcări democratice, de masă, de sine stătătoare, mişcarea de eliberare a *nobilimii* din Polonia căpăta o importanţă uriaşă, primordială, nu numai din punctul de vedere al democraţiei întregii Rusii şi a tuturor slavilor, dar şi a întregii Europe*.

Dar dacă acest punct de vedere al lui Marx a fost perfect just în a doua treime sau a treia pătrime a secolului al XIX-lea, el a încetat să mai fie just în secolul al XX-lea. În cele mai multe ţări slave, şi chiar într-una din cele mai înapoiate ţări slave, Rusia, şi-au făcut apariţia mişcări democratice de sine stătătoare, şi chiar o mişcare proletară de sine stătătoare. Polonia nobililor a dispărut, cedînd locul Poloniei capitaliste. În aceste condiţii, Polonia n-a putut să nu-şi piardă însemnătatea ei revoluţionară *exclusivă*.

Dacă P.P.S. („Partidul socialist polonez", „fraki" de astăzi) a încercat în 1896 „să consacre" punctul de vedere al lui Marx dintr-o *altă epocă*, aceasta a însemnat folosirea *literei* marxismului împotriva *spiritului* marxismului. De aceea au avut absolută dreptate social-democraţii polonezi cînd s-au ridicat împotriva beţiei naţionaliste a micii burghezii poloneze, arătînd că problema naţională are o

* Ar constitui o foarte interesantă lucrare istorică paralela între poziţia unui nobil insurgent polonez din 1863, poziţia democratului revoluţionar al Rusiei Cernişevski, care a ştiu şi el (ca şi Marx) să aprecieze însemnătatea mişcării poloneze, şi poziţia micului burghez ucrainean Dragomanov, care a acţionat cu mult mai tîrziu şi care a fost exponentul punctului de vedere al ţăranului, al ţăranului atît de primitiv încă, atît de adormit, atît de strîns lipit de grămada lui de bălegar, încît din pricina urii lui îndreptăţite împotriva panului polonez n-a putut să înţeleagă însemnătatea luptei acestor pani pentru democraţia din întreaga Rusie. (Com. „Polonia istorică şi democraţia velicorusă" de Dragomanov). Dragomanov a binemeritat pe deplin sărutările entuziaste cu care l-a răsplătit mai tîrziu d-l P. B. Struve, devenit între timp naţional-liberal.

www.dacoromanica.ro

importanță secundară pentru muncitorii polonezi, creînd pentru prima oară un partid pur proletar în Polonia și proclamînd extrem de importantul principiu al celei mai strînse alianțe dintre muncitorul polonez și cel rus în lupta lor de clasă.

Dar însemna oare aceasta că Internaționala putea să considere la începutul secolului al XX-lea că pentru Europa răsăriteană și Asia principiul autodeterminării politice a națiunilor, al dreptului lor la despărțire este de prisos? Ar fi fost o enormă absurditate, echivalentă (în teorie) cu admiterea ideii că transformarea burghezo-democratică a statelor turc, rus, chinez s-a terminat, echivalentă (în practică) cu o atitudine oportunistă față de absolutism.

Nu. Pentru Europa răsăriteană și Asia, în epoca revoluțiilor burghezo-democratice deja începute, în epoca deșteptării și întețirii mișcărilor naționale, în epoca apariției partidelor proletare de sine stătătoare, sarcina acestor partide în politica națională trebuie să fie dublă: recunoașterea dreptului la autodeterminare pentru toate națiunile, deoarece transformarea burghezo-democratică nu este încă terminată, deoarece democrația muncitoare apără în mod consecvent, serios și sincer, nu în maniera liberală, nu în maniera unui Kokoșkin, egalitatea în drepturi a națiunilor, — și cea mai strînsă, cea mai indisolubilă unire în lupta de clasă a proletarilor tuturor națiunilor din interiorul statului respectiv, în toate împrejurările istoriei sale și indiferent de schimbările de granițe pe care le-ar face burghezia în cadrul diferitelor state.

Tocmai această dublă sarcină a proletariatului este formulată în rezoluția din 1896 a Internaționalei. Acestea sînt și principiile fundamentale ale rezoluției consfătuirii din vara anului 1913 a marxiștilor din Rusia. Există oameni cărora li se pare o „contradicție" faptul că această rezoluție, recunoscînd la punctul 4 dreptul la autodeterminare, la despărțire, „dă" parcă naționalismului maximum (în realitate, recunoașterea *dreptului* la autodeterminare pentru *toate* națiunile înseamnă maximum de *democratism* și minimum de naționalism), iar la punctul 5 pune în gardă pe muncitori împotriva lozincilor naționaliste ale indiferent cărei burghezii și cere unirea și fuzionarea muncitorilor tuturor națiunilor în organizații proletare internaționale unice.

www.dacoromanica.ro

Dar o „contradicție" pot să vadă aici numai mințile cu totul obtuze, incapabile să înțeleagă, de pildă, de ce unitatea și solidaritatea de clasă a proletariatului suedez și norvegian *au cîștigat* atunci cînd muncitorii suedezi au apărat libertatea Norvegiei de a se despărți și de a se constitui într-un stat de sine stătător.

8. UTOPISTUL KARL MARX ȘI PRACTICA ROSA LUXEMBURG

Declarînd că independența Poloniei este o „utopie" și repetînd lucrul acesta atît de des că ți se face lehamite, Rosa Luxemburg exclamă ironic: de ce să nu se ceară și independența Irlandei?

Pe cît se vede, „practica" Rosa Luxemburg nu știe cum a privit K. Marx problema independenței Irlandei. Merită să ne oprim asupra acestui lucru, spre a arăta un exemplu de analiză cu adevărat marxistă, și nu oportunistă, a unei revendicări *concrete* a independenței naționale.

Marx avea obiceiul „să-i caute la dinți" — cum se exprima el — pe socialiștii pe care îi cunoștea, spre a vedea cît sînt de conștienți și de convinși [101]. După ce a făcut cunoștință cu Lopatin, Marx îi scrie lui Engels o scrisoare, la 5 iulie 1870, în care are cuvinte de laudă pentru tînărul socialist rus, adăugînd însă totodată:

...„Un punct slab: *Polonia*. În această privință Lopatin vorbește ca un englez — să zicem un cartist englez de școală veche — despre Irlanda" [102].

Pe socialistul care aparține unei națiuni asupritoare Marx îl întreabă despre atitudinea lui față de națiunea asuprită și dă pe loc la iveală lipsa *comună* a socialiștilor națiunilor dominante (engleză și rusă): neînțelegerea îndatoririlor lor socialiste față de națiunile asuprite, rumegarea prejudecăților preluate de la burghezia „națiunii dominante".

Înainte de a trece la declarațiile pozitive ale lui Marx cu privire la Irlanda, trebuie să observăm că Marx și Engels au privit, în genere, în chip strict critic problema națională, arătînd că însemnătatea ei este condiționată istorice ște. Astfel, la 23 mai 1851 Engels îi scria lui Marx că studiul istoriei îl face să tragă concluzii pesimiste în ceea ce privește Polonia, că însemnătatea Poloniei este vremelnică,

www.dacoromanica.ro

numai pînă la revoluția agrară în Rusia. „Prostii curajoase" — iată rolul polonezilor în istorie. „Nu se poate admite nici pentru o clipă că Polonia, fie chiar și numai în comparație cu Rusia, este un exponent al progresului sau are vreo importanță istorică". În Rusia există mai multe elemente de civilizație, instrucțiune, industrie, burghezie decît în „adormita Polonie a nobilimii". „Ce însemnează Varșovia și Cracovia față de Petersburg, Moscova, Odesa!"[103] Engels nu crede în succesul răscoalelor nobilimii poloneze.

Dar toate aceste idei, pline de atîta genială perspicacitate, nu i-au împiedicat cîtuși de puțin pe Engels și pe Marx, 12 ani mai tîrziu, atunci cînd Rusia mai continua să doarmă, iar Polonia fierbea, să manifeste cea mai profundă și fierbinte simpatie pentru mișcarea poloneză.

În 1864, pe cînd întocmea adresa Internaționalei, Marx îi scrie lui Engels (4 noiembrie 1864) că trebuie luptat împotriva naționalismului lui Mazzini. „Cînd se vorbește în adresă despre politica internațională, am în vedere țările, iar nu naționalitățile, și demasc Rusia, iar nu statele mai puțin importante" — scrie Marx. Pentru Marx era în afară de orice îndoială că, în comparație cu „problema muncitorească", problema națională nu are decît o însemnătate subordonată. Dar teoria lui este tot atît de departe de ignorarea mișcărilor naționale ca cerul de pămînt.

Vine anul 1866. Marx îi scrie lui Engels despre „clica lui Proudhon" din Paris care „declară că naționalitățile sînt o absurditate și-i atacă pe Bismarck și Garibaldi. Ca polemică împotriva șovinismului, această tactică este folositoare și explicabilă. Cînd însă credincioșii lui Proudhon (printre care se află și bunii mei prieteni de aici, Lafargue și Longuet) își închipuie că toată Europa poate și trebuie să stea liniștită în capul oaselor pînă cînd domnii din Franța vor desființa mizeria și ignoranța... sînt niște caraghioși" (scrisoarea din 7 iunie 1866).

„Ieri — scrie Marx la 20 iunie 1866 — au fost dezbateri în Consiliul Internaționalei asupra războiului actual... Discuția s-a concentrat, precum era de așteptat, în jurul problemei «naționalităților» și a atitudinii noastre față de ea... Reprezentanții «tinerei Franțe» *(nemuncitori)* au emis părerea că orice naționalitate și însăși națiunea sînt niște prejudecăți învechite. Stirnerianism proudhonist,,,

www.dacoromanica.ro

Lumea întreagă trebuie să aştepte pînă cînd francezii vor deveni maturi pentru a săvîrşi revoluţia socială... Englezii au rîs mult cînd mi-am început discursul spunînd că prietenul nostru Lafargue şi alţii, care au desfiinţat naţionalităţile, ni se adresează în limba franceză, adică într-o limbă pe care n-o înţeleg $^{9}/_{10}$ din auditoriu. Am dat apoi să se înţeleagă că, fără să-şi dea seama, Lafargue pare a înţelege prin negarea naţionalităţilor absorbirea lor de către naţiunea model, naţiunea franceză" [104].

Concluzia care reiese din toate aceste observaţii critice ale lui Marx este clară: nu există un lucru din care clasa muncitoare să-şi poată face mai puţin un fetiş decît din problema naţională, pentru că dezvoltarea capitalismului nu deşteaptă în mod obligatoriu *toate* naţiunile la o viaţă de sine stătătoare. Dar din moment ce au apărut mişcări naţionale de masă, a le neglija, a refuza să sprijinim tot ce e progresist în ele, înseamnă în realitate a cădea pradă prejudecăţilor *naţionaliste*, şi anume: a considera „proprie" naţiune ca o „naţiune model" (sau, adăugăm noi, ca o naţiune care are privilegiul exclusiv de a se constitui ca stat)*.

Dar să revenim la Irlanda.

Poziţia lui Marx în această problemă este exprimată în modul cel mai limpede în următoarele fragmente din scrisorile lui:

„M-am străduit în fel şi chip ca muncitorii englezi să facă o demonstraţie de simpatie pentru lupta fenianilor... Înainte, socoteam că despărţirea Irlandei de Anglia este imposibilă. Astăzi, socot că este inevitabilă, chiar dacă după despărţire s-ar ajunge la o federaţie". Aşa scria Marx în scrisoarea sa către Engels din 2 noiembrie 1867.

În scrisoarea din 30 noiembrie acelaşi an, el adăuga:

„Ce sfat trebuie să dăm muncitorilor *englezi*? După mine, Repeal-ul (anularea) uniunii" (dintre Irlanda şi Anglia, adică despărţirea Irlandei de Anglia) „trebuie să devină un punct în programul lor; pe scurt, ei trebuie să reia revendicarea din 1783, democratizînd-o însă şi adap-

* Compară şi scrisoarea lui Marx către Engels din 3 iunie 1867: ...„Cu o adevărată plăcere am aflat, citind corespondenţa din Paris a ziarului «Times», despre exclamaţiile filopoloneze ale parizienilor împotriva Rusiei... D-l Proudhon şi clicuşoara lui doctrinară nu sînt unul şi acelaşi lucru cu poporul francez" [105].

www.dacoromanica.ro

tînd-o la condițiile de astăzi. Despărțirea Irlandei este singura formă legală și de aceea singura formă posibilă de eliberare a Irlandei care trebuie să fie înscrisă în programul partidului muncitoresc *englez*. Experiența va arăta ulterior dacă o simplă uniune personală între cele două țări va putea dăinui multă vreme...

...Irlandezilor le sînt necesare:

1. Autoadministrarea și independența față de Anglia;
2. Revoluția agrară"...

Deoarece a dat o enormă importanță problemei irlandeze, Marx a ținut la asociația muncitorească germană conferințe de cîte o oră și jumătate pe această temă (scrisoarea din 17 decembrie 1867)[106].

În scrisoarea sa din 20 noiembrie 1868, Engels vorbește despre „ura de care sînt stăpîniți muncitorii englezi împotriva irlandezilor", iar aproape un an mai tîrziu (la 24 octombrie 1869), reluînd această temă, scrie:

„De la Irlanda pînă la Rusia il n'y a qu'un pas (nu-i decît un pas)... Din exemplul istoriei Irlandei se poate vedea ce nenorocire este pentru un popor să subjuge un alt popor. Toate ticăloșiile engleze își au originea în sfera irlandeză. Trebuie să mai studiez epoca lui Cromwell; ceea ce mi se pare însă în orice caz cert este că lucrurile ar fi luat și în Anglia o altă întorsătură dacă n-ar fi existat necesitatea de a stăpîni militărește Irlanda și de a crea o aristocrație nouă".

Să menționăm, în treacăt, scrisoarea lui Marx către Engels din 18 august 1869:

„La Poznan muncitorii polonezi au biruit într-o grevă mulțumită ajutorului primit de la tovarășii lor berlinezi. Această luptă împotriva «Domnului Capital», fie chiar în forma ei inferioară, de grevă, va termina mai serios cu prejudecățile naționale decît peroratiile despre pace în gura domnilor burghezi"[107].

Politica pe care a dus-o Marx în sînul Internaționalei în problema irlandeză se poate vedea din următoarele:

La 18 noiembrie 1869 Marx îi scrie lui Engels că a ținut în fața Consiliului Internaționalei un discurs de o oră și un sfert asupra atitudinii guvernului britanic în chestiunea amnistiei în Irlanda și că a propus următoarea rezoluție:

www.dacoromanica.ro

„Se constată că:

în răspunsul pe care l-a dat revendicărilor irlandeze privitoare la punerea în libertate a patrioților irlandezi, d-l Gladstone insultă intenționat națiunea irlandeză;

el face ca amnistia politică să depindă de condiții deopotrivă de înjositoare atît pentru victimele unui guvern rău cît și pentru poporul reprezentat de acesta;

cu toată situația sa oficială, d-l Gladstone a salutat în mod public și solemn rebeliunea stăpînilor de sclavi din America, iar acum predică poporului irlandez doctrina supunerii pasive;

toată politica sa în chestiunea amnistiei irlandeze constituie cea mai concretă manifestare a *«politicii de cucerire»*, prin demascarea căreia d-l Gladstone a răsturnat guvernul adversarilor săi — tory-i;

Consiliul general al Asociației internaționale a muncitorilor își exprimă admirația pentru felul curajos, ferm și măreț în care poporul irlandez duce campania sa pentru amnistie;

această rezoluție va fi comunicată tuturor secțiilor Asociației internaționale a muncitorilor și tuturor organizațiilor muncitorești din Europa și America legate de ea"[108].

La 10 decembrie 1869 Marx scrie că raportul său în problema irlandeză, pe care-l va face în Consiliul Internaționalei, va fi alcătuit astfel:

...„Făcînd cu desăvîrșire abstracție de orice frază «internaționalistă» și «umanitaristă» asupra «echității față de Irlanda» — acest lucru se înțelege de la sine în Consiliul Internaționalei — *este în interesul absolut și direct al clasei muncitoare din Anglia să rupă legătura ei de astăzi cu Irlanda.* Aceasta-i convingerea mea fermă, întemeiată pe cauze pe care în parte nu le pot împărtăși nici chiar muncitorilor englezi. Mult timp am crezut că ar fi posibilă răsturnarea regimului irlandez prin ridicarea clasei muncitoare din Anglia. Am susținut totdeauna acest punct de vedere în «New York Tribune» (ziar american, la care Marx a colaborat un timp îndelungat). Un studiu mai aprofundat al acestei probleme m-a convins de contrariul. Clasa muncitoare engleză *nu va putea întreprinde nimic* înainte de a fi scăpat de Irlanda... Reacțiunea engleză din Anglia își are rădăcinile în subjugarea Irlandei" (subliniat de Marx)[109].

www.dacoromanica.ro

Cred că cititorilor le este acum absolut clară politica lui Marx în problema irlandeză.

„Utopistul" Marx este atît de „nepractic", încît este pentru despărțirea Irlandei, despărțire care a rămas nerealizată chiar după cincizeci de ani.

Ce a determinat, însă, această politică a lui Marx? N-a fost ea oare o greșeală?

La început, Marx a crezut că nu mișcarea națională a națiunii asuprite, ci mișcarea muncitorească din sînul națiunii asupritoare va elibera Irlanda. Marx nu considera mișcările naționale ceva absolut, pentru că știe că numai victoria clasei muncitoare va putea aduce deplina eliberare a tuturor naționalităților. A prevedea toate eventualele corelații dintre mișcările de eliberare burgheze ale națiunilor asuprite și mișcarea de eliberare proletară din sînul națiunii asupritoare (tocmai aceasta este chestiunea care face atît de grea problema națională în Rusia de astăzi) este un lucru imposibil.

Dar iată că s-au creat condițiile care au făcut ca pentru un timp destul de îndelungat clasa muncitoare engleză să cadă sub influența liberalilor, să devină o anexă a lor, decapitîndu-se printr-o politică muncitorească liberală. Mișcarea de eliberare burgheză din Irlanda s-a întărit și a luat forme revoluționare. Marx își revizuiește punctul de vedere, îndreptîndu-l. „E o nenorocire pentru un popor să subjuge un alt popor". Clasa muncitoare din Anglia nu se va putea elibera atîta vreme cît Irlanda nu se va elibera de sub jugul englez. Reacțiunea din Anglia este întărită și alimentată de faptul subjugării Irlandei (după cum reacțiunea din Rusia este alimentată de subjugarea de către ea a unei întregi serii de națiuni!).

Și Marx, care obține să se voteze în Internațională o rezoluție de simpatie pentru „națiunea irlandeză", pentru „poporul irlandez" (deșteptul de L. Vl. l-ar fi făcut, probabil, praf pe bietul Marx pentru că a dat uitării lupta de clasă!), preconizează *despărțirea* Irlandei de Anglia, „chiar dacă după despărțire s-ar ajunge la o federație".

Care sînt postulatele teoretice ale acestei concluzii trase de Marx? În Anglia revoluția burgheză este în genere de mult terminată. În Irlanda însă ea nu este încă terminată; se desăvîrșește abia acum, după cincizeci de ani, prin re-

www.dacoromanica.ro

formele liberalilor englezi. Dacă capitalismul ar fi fost răsturnat în Anglia atît de repede cum se aşteptase la început Marx, n-ar fi fost loc în Irlanda pentru o mişcare burghezo-democratică cu caracter naţional general. Din moment însă ce aceasta a apărut, Marx îi sfătuieşte pe muncitorii englezi s-o susţină, să-i dea un imbold revoluţionar şi s-o ducă la bun sfîrşit în interesul *propriei* lor libertăţi.

În anii 1860—1870 legăturile economice dintre Irlanda şi Anglia erau, firește, şi mai strînse decît cele dintre Rusia şi Polonia, Rusia şi Ucraina etc. Faptul că despărţirea Irlandei este „nepractică" şi „irealizabilă" (fie chiar numai datorită condiţiilor geografice şi puterii coloniale nemărginite a Angliei) era foarte evident. Adversar din principiu al federalismului, Marx admite în cazul de faţă chiar şi o federaţie*, *numai şi numai* ca eliberarea Irlandei să se înfăptuiască nu pe cale reformistă, ci pe cale revoluţionară, pe baza mişcării maselor populare din Irlanda, susţinute de clasa muncitoare din Anglia. Nu încape nici o îndoială că numai o asemenea soluţionare a problemei istorice ar fi favorizat în cea mai mare măsură interesele proletariatului şi ritmul dezvoltării sociale.

Lucrurile au luat însă altă întorsătură. Atît poporul irlandez cît şi proletariatul englez s-au dovedit a fi slabi. Abia acum, printr-un tîrg mizerabil între liberalii englezi şi burghezia irlandeză, *se rezolvă* (şi exemplul Ulsterului ne arată cît de anevoie se face acest lucru) problema irlandeză, prin reforma agrară (cu despăgubiri) şi prin autonomie (care deocamdată nu este încă introdusă). Şi atunci? Urmează oare de aici că Marx şi Engels au fost nişte „utopişti", că au formulat revendicări naţionale „irealizabile", că s-au lăsat influenţaţi de naţionaliştii irlandezi mic-burghezi (caracterul mic-burghez al mişcării „fenianilor" este neîndoielnic) etc.?

* Nu este, de altfel, greu de văzut de ce prin dreptul la „autodeterminare" a naţiunilor nu se poate înţelege, din punct de vedere social-democrat, nici federaţie, *nici* autonomie (deşi, abstract vorbind, şi una şi alta intră în noţiunea de „autodeterminare"). Dreptul la federaţie este în general lipsit de sens, căci federaţia este un contract între două părţi. Marxiştii nu pot nicidecum să înscrie în programul lor apărarea federalismului în general; despre acest lucru nici vorbă nu poate fi. Iar în ceea ce priveşte autonomia, marxiştii apără nu „dreptul la" autonomie, ci *însăşi* autonomia ca principiu general, universal al statului democratic cu o populaţie naţională eterogenă, cu o deosebire pronunţată în condiţiile geografice, ca şi în cele de altă natură. De aceea a recunoaşte „dreptul naţiunilor la autonomie" ar fi tot atît de absurd ca şi a recunoaşte „dreptul naţiunilor la federaţie".

www.dacoromanica.ro

Nu. Marx și Engels au dus și în problema irlandeză o politică consecvent proletară, care educa cu adevărat masele în spiritul democratismului și al socialismului. Numai această politică ar fi fost în stare să izbăvească atît Irlanda cît și Anglia de tărăgănarea, timp de cincizeci de ani, a transformărilor ce deveniseră necesare, precum și de denaturarea acestor transformări de către liberali pentru a face pe plac reacțiunii.

Politica lui Marx și Engels în problema irlandeză ne-a dat cel mai măreț exemplu cu privire la atitudinea pe care trebuie s-o aibă proletariatul națiunilor asupritoare față de mișcările naționale, exemplu care și-a păstrat pînă astăzi uriașa însemnătate *practică*; ea ne-a pus în gardă împotriva „grabei servile" cu care micii burghezi din toate țările, de toate culorile și de toate limbile sînt gata să califice drept „utopică" orice modificare a granițelor statelor, create prin violența și prin privilegiile moșierimii și ale burgheziei unei națiuni.

Dacă proletariatul irlandez și cel englez n-ar fi adoptat politica lui Marx și n-ar fi lansat lozinca despărțirii Irlandei, acest lucru ar fi însemnat manifestarea unui oportunism de cea mai proastă speță, ar fi însemnat uitarea sarcinilor care revin democraților și socialiștilor, o concesie făcută reacțiunii și burgheziei *engleze*.

9. PROGRAMUL DIN 1903 ȘI LICHIDATORII LUI

Procesele-verbale ale congresului din 1903, care a adoptat programul marxiștilor din Rusia, au devenit extrem de rare, astfel că, în marea lor majoritate, activiștii de azi ai mișcării muncitorești nu cunosc motivările diferitelor puncte din program (cu atît mai mult cu cît nu toată literatura care se referă la această chestiune se bucură de binefacerile legalității...). De aceea este necesar să ne oprim asupra felului în care a fost examinată la congresul din 1903 problema care ne interesează.

Constatăm înainte de toate că oricît de săracă este literatura social-democrată rusă referitoare la „dreptul națiunilor la autodeterminare", se poate totuși vedea din ea cît se poate de limpede că prin acest drept s-a înțeles întotdeauna dreptul la despărțire. D-nii Semkovski, Libmani

www.dacoromanica.ro

şi Iurkevici, care se îndoiesc de acest lucru, care declară că paragraful 9 „nu e clar" etc., vorbesc de „neclaritate" numai din completă ignoranţă sau nepăsare. Încă în 1902, susţinînd înscrierea „dreptului la autodeterminare" în proiectul de program, Plehanov scria în „Zarea" că această revendicare, care nu este obligatorie pentru democraţii burghezi, „este obligatorie pentru social-democraţi". „Dacă am uita de ea — scria Plehanov — sau nu ne-am hotărî s-o formulăm, de frică să nu ne atingem de prejudecăţile naţionale ale compatrioţilor noştri velicoruşi, atunci chemarea...: «Proletari din toate ţările, uniţi-vă!» ar deveni în gura noastră o minciună infamă..."[110].

Iată o foarte reuşită caracterizare a principalului argument în favoarea punctului examinat, atît de reuşită încît nu în zadar au ocolit-o şi o ocolesc cu frică criticii programului nostru care-şi „uită rubedeniile". Renunţarea la acest punct, oricare ar fi motivele renunţării, înseamnă *în fapt* o concesie „infamă" făcută naţionalismului *velicorus*. De ce velicorus, cînd se vorbeşte de dreptul *tuturor* naţiunilor la autodeterminare? Pentru că este vorba de despărţirea *de* velicoruşi. În interesul *unirii proletarilor*, în interesul solidarităţii lor de clasă, se cere recunoaşterea dreptului *naţiunilor* la *despărţire*; acest lucru l-a recunoscut cu 12 ani în urmă Plehanov în cuvintele citate; dacă oportuniştii noştri ar fi reflectat la ele, n-ar fi spus, probabil, atîtea prostii în legătură cu autodeterminarea.

La Congresul din 1903, care a aprobat acest proiect de program susţinut de Plehanov, munca principală a fost concentrată în *comisia de redactare a programului*. Din păcate, nu s-au făcut procese-verbale la şedinţele ei. Or, tocmai în ceea ce priveşte acest punct ele ar fi fost cît se poate de interesante, căci *numai* în comisie au încercat reprezentanţii social-democraţilor polonezi, Varşavski şi Ganeţki, să-şi susţină părerile şi să conteste „recunoaşterea dreptului la autodeterminare". Cititorul care ar avea prilejul să confrunte argumentele lor (expuse în discursul lui Varşavski şi în declaraţia acestuia şi a lui Ganeţki, procesele-verbale, pag. 134—136 şi 388—390) cu argumentele Rosei Luxemburg din articolul ei despre problema poloneză analizat de noi, ar vedea că ele sînt cu totul identice.

www.dacoromanica.ro

Ce atitudine a luat, deci, față de aceste argumente comisia de redactare a programului creată de Congresul al II-lea, unde împotriva marxiștilor polonezi a vorbit cel mai mult Plehanov? Aceste argumente au fost luate în bătaie de joc! A fost demonstrat atît de clar și de concret cît de absurd este să se propună marxiștilor *din Rusia* excluderea din program a recunoașterii dreptului națiunilor la autodeterminare, încît marxiștii polonezi *nici n-au mai avut curajul să repete argumentele lor în ședința plenară a congresului!!* Ei au părăsit congresul după ce s-au convins că poziția lor n-are nici o șansă de succes în fața adunării supreme a marxiștilor atît velicoruși cît și evrei, gruzini și armeni.

Se înțelege de la sine că acest episod istoric are o importanță foarte mare pentru oricine se interesează în mod serios de propriul *său* program. Răsturnarea totală a argumentelor marxiștilor polonezi în comisia de redactare a programului creată de congres și renunțarea acestora la încercarea de a-și susține părerile în fața congresului constituie un fapt extrem de semnificativ. Nu degeaba a trecut Rosa Luxemburg „cu modestie" sub tăcere lucrul acesta în articolul ei din 1908 — prea neplăcută îi era, pesemne, amintirea congresului! Ea a trecut sub tăcere și propunerea, nefericită pînă la ridicol, de „a se îndrepta" paragraful 9 al programului, propunere făcută în 1903 de Varșavski și Ganețki în numele tuturor marxiștilor polonezi și pe care n-au avut curajul (și nu vor avea curajul) s-o repete nici Rosa Luxemburg și nici ceilalți social-democrați polonezi.

Dar dacă Rosa Luxemburg, pentru a ascunde înfrîngerea din 1903, a trecut sub tăcere aceste fapte, în schimb oamenii care se interesează de istoria partidului lor vor avea grijă să afle aceste fapte și să reflecteze la semnificația lor.

...„Propunem — scriau prietenii Rosei Luxemburg congresului din 1903, înainte de a-l părăsi — ca punctul șapte (acum punctul 9) al proiectului de program să fie formulat în felul următor: § 7. *Instituții care să garanteze tuturor națiunilor din cadrul statului deplină libertate de dezvoltare culturală*" (procesele-verbale, pag. 390).

Așadar, marxiștii polonezi au avut pe atunci concepții atît de imprecise în problema națională, încît *în locul* auto-

www.dacoromanica.ro

determinării ei n-au propus de fapt nimic altceva decît un pseudonim al faimoasei „autonomii cultural-naţionale"!

Acest lucru pare aproape de necrezut; din păcate, însă, este un fapt. Chiar la congres, deşi au luat parte 5 bundişti cu 5 voturi şi 3 caucazieni cu 6 voturi, fără a socoti votul consultativ al lui Kostrov, nu s-a găsit *nici un singur* om care să voteze pentru *înlăturarea* punctului privitor la autodeterminare. Pentru adăugarea „autonomiei culturalnaţionale" la acest punct s-au pronunţat trei voturi (pentru formula lui Goldblat: „înfiinţarea unor instituţii care să garanteze naţiunilor deplina libertate de dezvoltare culturală") şi patru voturi pentru formula lui Liber („dreptul pentru ele — pentru naţiuni—la liberă dezvoltare culturală").

Astăzi, cînd a apărut un partid liberal rus, partidul cadeţilor, ştim că în programul *acestuia* autodeterminarea politică a naţiunilor este înlocuită prin „autodeterminarea culturală". Prin urmare, prietenii polonezi ai Rosei Luxemburg, „*luptînd*" împotriva naţionalismului P.P.S., au făcut-o cu atîta succes, încît au propus înlocuirea programului marxist prin programul *liberal*! Şi tot ei au adus în acelaşi timp programului nostru învinuiri de oportunism. Este oare de mirare că în comisia pentru redactarea programului, creată de Congresul al II-lea, această învinuire a fost primită cu ilaritate?

În ce sens au înţeles „autodeterminarea" delegaţii la Congresul al II-lea, printre care, după cum am văzut, nu s-a găsit *nici unul* care să fie împotriva „autodeterminării naţiunilor"?

Acest lucru îl arată următoarele trei extrase din procesele-verbale:

„*Martînov* este de părere că nu se poate da cuvîntului «autodeterminare» o interpretare largă; autodeterminarea nu înseamnă altceva decît dreptul naţiunii de a se separa ca tot politic distinct, şi nicidecum o autoadministrare regională" (pag. 171). Martînov a fost unul din membrii comisiei de redactare a programului, comisie în care au fost respinse şi luate în rîs argumentele prietenilor Rosei Luxemburg. Prin concepţiile sale, Martînov era pe atunci economist, adversar înfocat al „Iskrei", şi dacă ar fi exprimat o părere pe care n-ar fi împărtăşit-o majoritatea comisiei, el ar fi fost, desigur, dezminţit.

www.dacoromanica.ro

Cînd, după lucrările comisiei, congresul a luat în discuție paragraful 8 (acum § 9) al programului, cel dintîi a luat cuvîntul bundistul Goldblat.

„Împotriva «dreptului la autodeterminare» — a spus Goldblat — nu se poate obiecta nimic. Atunci cînd o națiune oarecare luptă pentru independența ei, nu ne putem împotrivi acestui lucru. Dacă Polonia nu va voi să încheie o căsătorie legitimă cu Rusia, să fie lăsată în pace, cum s-a exprimat tov. Plehanov. În aceste limite sînt de acord cu o astfel de părere" (pag. 175—176).

La plenara congresului, Plehanov n-a luat de loc cuvîntul în legătură cu acest punct. Goldblat invocă cuvintele spuse de Plehanov în comisia de redactare a programului, în care „dreptul la autodeterminare" a fost lămurit în mod amănunțit și pe înțelesul tuturor, în sensul dreptului la despărțire. Liber, care a vorbit după Goldblat, a remarcat:

„Firește, dacă o naționalitate oarecare nu e în stare să trăiască în cadrul Rusiei, partidul nu-i va pune piedici în cale" (pag. 176).

Cititorul vede că la Congresul al II-lea al partidului, care a adoptat programul, nu au existat două păreri asupra faptului că autodeterminarea nu înseamnă „decît" dreptul la despărțire. Pînă și bundiștii și-au însușit atunci acest adevăr, și numai în tristele noastre vremuri de contrarevoluție, care mai continuă, și de tot felul de „renegări" s-au găsit oameni care, cu îndrăzneala ignoranței, au declarat că programul „nu este clar". Dar înainte de a ne ocupa de acești jalnici pseudosocial-democrați, să terminăm cu atitudinea polonezilor față de program.

La Congresul al II-lea (1903) ei au venit cu o declarație în sensul că unirea e necesară și urgentă. Dar au părăsit congresul după „eșecurile" lor în comisia de redactare a programului, și *ultimul* lor *cuvînt* a fost o declarație în scris, consemnată în procesele-verbale ale congresului și care conține propunerea reprodusă mai sus, *de a se înlocui* autodeterminarea prin autonomie cultural-națională.

În 1906 marxiștii polonezi au intrat în partid, și nici în momentul cînd au intrat, *și nici măcar o singură dată* după aceea (nici la Congresul din 1907, nici la conferințele din 1907 și 1908, nici la plenara din 1910) *n-au făcut* vreo propunere de modificare a paragrafului 9 al programului partidului din Rusia!!

www.dacoromanica.ro

Este un fapt.

Şi acest fapt dovedeşte concret, în ciuda tuturor frazelor şi asigurărilor, că prietenii Rosei Luxemburg au socotit că problema fusese lichidată prin dezbaterile din comisia de redactare a programului, creată de Congresul al II-lea, şi prin hotărîrea acestui congres, că şi-au recunoscut tacit greşeala şi au reparat-o atunci cînd, în 1906, după ce părăsiseră congresul în 1903, au reintrat în partid, fără să fi făcut vreodată încercarea de a ridica, pe linie *de partid*, chestiunea revizuirii paragrafului 9 al programului.

Articolul Rosei Luxemburg a apărut sub iscălitura ei în 1908 — se înţelege că nu i-a trecut niciodată nimănui prin cap să tăgăduiască publiciştilor din partid dreptul de a critica programul — şi nici *după* acest articol *nici o* instanţă oficială a marxiştilor polonezi n-a ridicat chestiunea unei revizuiri a paragrafului 9.

De aceea Troţki face într-adevăr un prost serviciu unora dintre admiratorii Rosei Luxemburg atunci cînd scrie în nr. 2 (martie 1914) al revistei „Borba“[111] în numele redacţiei:

> ...„Marxiştii polonezi consideră că «dreptul naţiunilor la autodeterminare» este cu desăvîrşire lipsit de orice conţinut politic şi trebuie scos din program“ (pag. 25).

Serviabilul Troţki este mai periculos decît un duşman! De nicăieri *n-a putut* Troţki să împrumute dovezi că „marxiştii polonezi“ ar fi în genere de acord cu toate articolele Rosei Luxemburg, decît numai din „convorbiri particulare“ (adică pur şi simplu din bîrfeli, în care permanent se complace). Troţki i-a înfăţişat pe „marxiştii polonezi“ ca pe nişte oameni necinstiţi şi fără scrupule, care nu ştiu nici măcar să-şi respecte convingerile şi programul partidului lor. Serviabilul Troţki!

În 1903, cînd reprezentanţii marxiştilor polonezi au părăsit Congresul al II-lea *din pricina* dreptului la autodeterminare, *atunci* Troţki ar fi putut să spună că ei au considerat că acest drept este lipsit de conţinut şi că trebuie scos din program.

După aceea însă marxiştii polonezi *au intrat* în partid, în partidul care avea acest program, şi nici o singură

www.dacoromanica.ro

dată n-au făcut vreo propunere de revizuire a programului*.

De ce a tăinuit Trotki cititorilor revistei sale aceste fapte? Numai pentru că îi convine să speculeze agravarea divergențelor dintre adversarii polonezi și ruși ai lichidatorismului și să înșele pe muncitorii ruși în chestiunea programului.

Niciodată încă, în nici o problemă serioasă a marxismului, Trotki n-a avut păreri ferme, ci întotdeauna „s-a strecurat prin crăpătura" cutărei sau cutărei divergențe, trecînd dintr-o tabără într-alta. În momentul de față el se găsește în compania bundiștilor și a lichidatorilor. Or, domnii aceștia nu prea se sinchisesc de partid.

Să luăm pe bundistul Libman.

„Atunci cînd social-democrația din Rusia — scrie acest gentleman — a înscris în programul ei, acum 15 ani, punctul referitor la dreptul fiecărei naționalități la «autodeterminare», toți (!!) s-au întrebat: ce înseamnă propriu-zis această expresie la modă (!!)? Dar răspunsul n-a urmat (!!). Cuvîntul acesta a rămas (!!) învăluit în ceață. Într-adevăr, era greu pe vremea aceea să fie risipită această ceață. Nu sosise încă timpul ca să se poată concretiza acest punct — se spunea pe vremea aceea —, să-l lăsăm deocamdată să rămînă învăluit în ceață (!!), și viața însăși va arăta ce conținut va trebui să i se dea acestui punct".

Nu-i așa că e nostim acest „băiat fără pantalonași"[112], care-și bate joc de programul partidului?

Și de ce își bate joc?

Numai pentru că este cu desăvîrșire ignorant, n-a învățat nimic, n-a citit nimic despre istoria partidului, ci pur și simplu a nimerit în mediul lichidatorilor, unde „se obișnuiește" să umbli în pielea goală atunci cînd e vorba de partid și de spiritul de partid.

Seminaristul lui Pomealovski se laudă că „a scuipat într-un butoi cu varză". D-nii bundiști merg și mai departe. Ei îi scot în arenă pe Libman, pentru ca acești gentlemeni

* Aflăm că la consfătuirea din vara anului 1913 a marxiștilor din Rusia, marxiștii polonezi au participat *numai* cu vot consultativ, iar în chestiunea dreptului la autodeterminare (la despărțire) n-au votat de loc, pronunțîndu-se în general împotriva acestui drept. Se înțelege că au avut tot dreptul să procedeze astfel și să facă, ca și pînă atunci, agitație în Polonia împotriva despărțirii ei. Dar asta e cu totul altceva decît ceea ce spune Trotki, căci marxiștii polonezi n-au cerut „scoaterea din program" a paragrafului 9.

www.dacoromanica.ro

să scuipe în mod public în propriul lor butoi. Că a existat o anumită hotărîre a unui congres internaţional, că la congresul propriului tău partid doi reprezentanţi ai propriului tău Bund s-au arătat (şi încă ce critici „severi" şi duşmani hotărîţi ai „Iskrei" erau ei!) întru totul capabili să înţeleagă sensul „autodeterminării" şi chiar să fie de acord cu ea — ce-i priveşte toate astea pe d-nii Libmani? Şi nu va fi oare mai uşor să fie lichidat partidul dacă „publiciştii din partid" (nu rîdeţi!) vor trata istoria şi programul partidului aidoma seminaristului?

Iată-l pe al doilea „băiat fără pantalonaşi", d-l Iurkevici de la „Dzvin". D-l Iurkevici a avut, probabil, în mînă procesele-verbale ale Congresului al II-lea, pentru că citează cuvintele lui Plehanov, reproduse de Goldblat, şi arată că ştie că autodeterminarea nu poate însemna altceva decît dreptul la despărţire. Dar acest lucru nu-l împiedică să răspîndească în rîndurile micii burghezii ucrainene calomnii la adresa marxiştilor ruşi, în sensul că ei ar fi pentru „integritatea de stat" (1913, nr. 7—8, pag. 83 şi urm.) a Rusiei. Desigur, d-nii Iurkevici nu puteau să născocească un mijloc mai bun decît această calomnie pentru a înstrăina democraţia ucraineană de cea velicorusă. Or, această înstrăinare este pe linia întregii politici a grupului publiciştilor de la „Dzvin", care propovăduiesc *separarea* muncitorilor ucraineni pentru a alcătui o organizaţie naţională *aparte*!*

Unui grup de mici burghezi naţionalişti, care caută să scindeze proletariatul — căci acesta-i rolul obiectiv al „Dzvin"-ului —, îi şade foarte bine, firește, să semene o totală confuzie în ceea ce priveşte problema naţională. Se înţelege de la sine că d-nii Iurkevici şi Libmani, care se supără „grozav" atunci cînd sînt calificaţi drept „elemente de la periferia partidului", n-au suflat nici o vorbă, literalmente nici o vorbă, despre felul cum ar voi *ei* să soluţioneze în cadrul programului problema dreptului la autodeterminare!

Iată-l şi pe al treilea şi principalul „băiat fără pantalonaşi", d-l Semkovski, care, în coloanele ziarului lichidato-

*Vezi mai ales prefaţa d-lui Iurkevici în cartea d-lui Levinski: „Naris rozvitcu ucrainscogo robitniciogo ruhu v Galicini" („Studiu asupra dezvoltării mişcării muncitoreşti ucrainene în Galiţia". — *Nota Trad.*), Kiev, 1914.

www.dacoromanica.ro

rist, „face praf“ paragraful 9 al programului în fața publicului velicorus, declarînd în același timp că „din anumite considerente nu este de acord cu propunerea“ de a elimina acest paragraf!!

E de necrezut, dar este un fapt!

În august 1912 conferința lichidatorilor pune în mod oficial problema națională. Timp de un an și jumătate nu apare nici un articol în afară de articolul d-lui Semkovski în chestiunea paragrafului 9. Și în acest articol autorul *combate* programul, „nefiind de acord, din *anumite* considerente“ (cumva vreo boală secretă?), cu propunerea de a-l îndrepta!! Putem garanta că va fi greu de găsit în lumea întreagă asemenea exemple de oportunism, ba ceva mai rău decît oportunismul, exemple de renegare a partidului, de lichidare a lui.

Pentru a vedea care sînt argumentele lui Semkovski e suficient chiar un singur exemplu:

„Cum va trebui să se procedeze — scrie el — dacă proletariatul polonez va voi să ducă în cadrul aceluiași stat lupta comună cu întregul proletariat din Rusia, iar clasele reacționare din societatea polonează ar dori, dimpotrivă, să despartă Polonia de Rusia și ar obține printr-un referendum (consultarea generală a poporului) majoritatea voturilor în favoarea despărțirii: va trebui oare ca noi, social-democrații ruși, să votăm în parlamentul central, cu tovarășii noștri polonezi, *împotriva* despărțirii sau, spre a nu călca «dreptul la autodeterminare», să votăm *pentru* despărțire?“ („Novaia Raboceaia Gazeta“ nr. 71).

De aici se vede că d-l Semkovski nici nu înțelege *despre ce este vorba*! El nu s-a gîndit că dreptul la despărțire presupune să hotărască în această problemă *nu* parlamentul central, ci numai parlamentul (seimul, referendumul etc.) regiunii *care se desparte*.

Prin nedumerirea puerilă în legătură cu modul în care „va trebui să se procedeze“ dacă în condițiile democrației majoritatea se pronunță în favoarea reacțiunii, se eclipsează chestiunea politicii reale, adevărate, vii, atunci cînd *atît* Purișkevicii *cît și* Kokoșkinii consideră că pînă și gîndul la despărțire este criminal! Probabil că proletarii din *întreaga* Rusie nu trebuie să lupte astăzi împotriva Purișkevicilor și Kokoșkinilor, ci, lăsîndu-i pe aceștia la o parte, trebuie să lupte împotriva claselor reacționare din Polonia!!

www.dacoromanica.ro

Şi asemenea prostii de necrezut sînt scrise în organul lichidatorilor, printre ai cărui conducători ideologici se află d-l L. Martov. Acelaşi L. Martov care a întocmit proiectul de program şi a luptat pentru adoptarea lui în 1903 şi care a scris şi mai tîrziu în favoarea libertăţii de despărţire. Pesemne că L. Martov cugetă astăzi conform cu zicala:

> De deşteptăciune acolo nu-i nevoie,
> Să-l trimiteţi pe Read,
> Iar eu am să mai văd[113].

El îl trimite pe Read-Semkovski, permiţîndu-i să denatureze şi să încurce la infinit, într-un ziar cotidian, programul nostru, în faţa unor noi pături de cititori care nu-l cunosc!

Da, da, lichidatorismul a ajuns departe: la foarte mulţi, chiar şi la foşti social-democraţi de vază, n-a mai rămas nici urmă de spirit partinic.

Desigur, Rosa Luxemburg nu poate fi comparată cu alde Libman, Iurkevici, Semkovski; faptul însă că tocmai asemenea oameni au luat în braţe greşeala ei este o dovadă deosebit de evidentă a oportunismului în care a căzut.

10. ÎNCHEIERE

Să facem bilanţul.

Din punctul de vedere al teoriei marxiste în general, problema dreptului la autodeterminare nu prezintă nici o dificultate. Vorbind serios, nici vorbă nu poate fi de a contesta nici hotărîrea de la Londra din 1896, nici faptul că prin autodeterminare nu se înţelege decît dreptul la despărţire şi nici faptul că formarea de state naţionale de sine stătătoare este o tendinţă a tuturor revoluţiilor burghezo-democratice.

Dificultatea provine într-o anumită măsură din faptul că în Rusia luptă şi trebuie să lupte cot la cot proletariatul naţiunilor asuprite şi proletariatul naţiunii asupritoare. A apăra unitatea luptei de clasă a proletariatului pentru socialism, a respinge toate influenţele burgheze şi huliganice ale naţionalismului — aceasta este sarcina. La naţiunile asuprite, constituirea proletariatului într-un partid de sine stătător duce uneori la o luptă atît de înverşunată împo-

www.dacoromanica.ro

triva naționalismului națiunii respective, încît perspectiva este denaturată și naționalismul națiunii asupritoare este uitat.

Dar această denaturare a perspectivei este posibilă numai pentru scurt timp. Experiența luptei comune a proletarilor diferitelor națiuni dovedește cu prisosință că problemele politice trebuie puse nu dintr-un punct de vedere „cracovian", ci din punctul de vedere al Rusiei întregi. Or, în politica întregii Rusii domină Purișkevicii și Kokoșkinii. Ideile lor domină, campania lor turbată de atîțare împotriva alogenilor — pentru că ar preconiza „separatismul", pentru că *s-ar gîndi* la despărțire — este propagată și dusă în Dumă, în școli, în biserici, în cazărmi, în sute și mii de ziare. Otrava aceasta a naționalismului, a naționalismului velicorus, învenințează toată atmosfera politică a întregii Rusii. E nenorocirea poporului, care, subjugînd alte popoare, întărește reacțiunea în întreaga Rusie. Amintirile anilor 1849 și 1863 constituie o tradiție politică vie, care, dacă nu va surveni o furtună de foarte mari proporții, amenință să fie încă timp de decenii întregi o piedică în calea oricărei mișcări democratice și *mai ales* în calea mișcării social-democrate.

Nu încape nici o îndoială că oricît de natural ar părea uneori punctul de vedere al unora dintre marxiștii naționalităților asuprite (a căror „nenorocire" constă uneori în faptul că masele populației sînt orbite de ideea eliberării „lor" naționale), *în fapt*, dat fiind raportul obiectiv de forțe dintre clasele din Rusia, renunțarea la apărarea dreptului la autodeterminare echivalează cu oportunismul de cea mai rea speță, cu infectarea proletariatului cu ideile Kokoșkinilor. Or, aceste idei sînt în fond ideile și politica Purișkevicilor.

De aceea, dacă punctul de vedere al Rosei Luxemburg mai putea fi scuzat la început, ca o îngustime „cracoviană"*, specific poloneză, apoi în timpul de față, cînd

* Nu e greu de înțeles că recunoașterea de către marxiștii *din întreaga Rusie*, și în primul rînd de către velicorușii, a *dreptului* națiunilor la despărțire nu exclude nicidecum *agitația* marxiștilor cutărei sau cutărei națiuni *asuprite* împotriva despărțirii, după cum recunoașterea dreptului la divorț nu exclude agitația împotriva divorțului într-un caz sau altul. Iată de ce noi credem că se va înmulți în mod inevitabil numărul marxiștilor polonezi care vor rîde de „contradicția" inexistentă. „atîțată" azi de Semkovski și Trotki.

www.dacoromanica.ro

naţionalismul şi în primul rînd naţionalismul guvernamental, velicorus, s-a înteţit pretutindeni, cînd *el* dirijează politica, o asemenea îngustime devine pur şi simplu de neiertat. În realitate, de ea se agaţă oportuniştii *tuturor* naţiunilor, oportuniştii care fug de ideea „furtunilor" şi „salturilor", care socotesc terminată revoluţia burghezo-democratică şi înclină spre liberalismul Kokoşkinilor.

Naţionalismul velicorus, ca şi oricare naţionalism, va trece prin diferite faze, în funcţie de predominarea cutărei sau cutărei clase, ca şi în oricare altă ţară burgheză. Pînă în 1905 aproape că nu cunoşteam decît pe naţional-reacţionari. După revoluţie au apărut la noi *naţional-liberalii*.

Pe aceeaşi poziţie stau la noi, de fapt, atît octombriştii cît şi cadeţii (Kokoşkin), adică toată burghezia contemporană.

Mai apoi vor apare *inevitabil* naţional-democraţii velicoruşi. Unul dintre fondatorii partidului „socialist-populist", d-l Peşehonov, a şi exprimat acest punct de vedere, cînd a recomandat (în „Russkoe Bogatstvo", numărul din august 1906) prudenţă faţă de prejudecăţile naţionaliste ale ţăranului. Oricît am fi calomniaţi noi, bolşevicii, că l-am „idealiza" pe ţăran, am făcut şi vom face totdeauna o strictă deosebire între judecata ţăranului şi prejudecata lui, între democratismul ţăranului împotriva lui Purişkevici şi tendinţa ţăranului de a se împăca cu popa şi moşierul.

Democraţia proletară trebuie să ţină seamă de pe acum, şi va ţine seamă, probabil, încă un timp destul de îndelungat, de naţionalismul ţăranilor velicoruşi (nu în sensul de a-i face concesii, ci în sensul de a lupta împotriva lui)*. Deşteptarea naţionalismului la naţiunile asuprite, care s-a manifestat atît de puternic după 1905 (să amintim numai

* Ar fi interesant să urmărim cum evoluează, de pildă, naţionalismul în Polonia, transformîndu-se dintr-un naţionalism al nobililor într-unul burghez şi apoi ţărănesc. În cartea sa, „Das polnische Gemeinwesen im preussischen Staat" („Comunitatea poloneză în statul prusian"; există traducere rusă), Ludwig Bernhard, situîndu-se el însuşi pe punctul de vedere al unui Kokoşkin german, descrie un fenomen extrem de caracteristic: formarea unui fel de „republică ţărănească" a polonezilor din Germania, sub forma unei strînse uniri a tot felul de cooperative şi a altor uniuni ale ţăranilor *polonezi* în lupta lor pentru naţionalitate, pentru religie, pentru pămîntul „polonez". Jugul german i-a unit pe polonezi, i-a făcut să se izoleze, deşteptînd întîi naţionalismul nobilimii, apoi pe cel al burgheziei şi în sfîrşit pe cel al masei ţărăneşti (mai ales după campania începută de germani în 1873 împotriva limbii poloneze în şcoli). Într-acolo merg lucrurile şi în Rusia, şi nu numai faţă de Polonia.

www.dacoromanica.ro

grupul „autonomist-federalist“ din Duma I, creșterea mișcării ucrainene, a celei musulmane etc.), va provoca în mod inevitabil o întețire a naționalismului micii burghezii velicoruse de la orașe și sate. Cu cît transformarea democratică a Rusiei se va face mai încet, cu atît mai îndîrjită, mai brutală și mai înverșunată va fi atîțarea națională și zîzaniile între burgheziile diferitelor națiuni. Reacționarismul special al Purișkevicilor ruși va da naștere la tendințe „separatiste“ (și le va intensifica) în sînul cutărei sau cutărei națiuni asuprite care se bucură uneori de o libertate cu mult mai mare în statele vecine.

Această stare de lucruri pune în fața proletariatului din Rusia o sarcină dublă, sau, mai exact, o sarcină bilaterală: lupta împotriva oricărui naționalism, și în primul rînd împotriva naționalismului velicorus; recunoașterea nu numai a deplinei egalități în drepturi a tuturor națiunilor în general, ci și a egalității în privința dreptului de a se constitui ca stat, adică dreptul națiunilor la autodeterminare, la despărțire; — dar în același timp, și tocmai în interesul luptei victorioase împotriva oricărui naționalism al oricăror națiuni, apărarea unității luptei proletare și a organizațiilor proletare, unirea lor cît mai strînsă într-o comunitate internațională, în ciuda tendințelor burgheze de izolare națională.

Egalitatea deplină în drepturi a națiunilor; dreptul națiunilor la autodeterminare; unirea muncitorilor de toate națiunile — iată programul național pe care marxismul îl indică muncitorilor, pe care-l indică experiența lumii întregi și experiența Rusiei.

Articolul era deja cules cînd am primit nr. 3 al ziarului „Nașa Raboceaia Gazeta“, în care d-l Vl. Kossovski scrie despre recunoașterea dreptului la autodeterminare pentru toate națiunile:

„Luată în mod mecanic din rezoluția Congresului I al partidului (1898), care la rîndul său a împrumutat-o din hotărîrile congreselor socialiste internaționale, ea a fost concepută de congresul din 1903, precum reiese din dezbateri, în sensul pe care i-l dăduse și Internaționala socialistă: în sensul autodeterminării politice, adică al autode-

www.dacoromanica.ro

terminării naţiunilor în sensul independenţei politice. Aşadar, formula autodeterminării naţionale, care înseamnă dreptul la separare teritorială, nu atinge de loc chestiunea felului în care trebuie să fie reglementate relaţiile naţionale *înăuntrul* unui anumit organism de stat, în ceea ce priveşte naţionalităţile care nu pot sau nu vor să iasă din statul existent"

Se vede din aceste rînduri că d-l Vl. Kossovski a avut în mînă procesele-verbale ale Congresului al II-lea din 1903 şi cunoaşte cît se poate de bine adevăratul (şi singurul) sens al noţiunii autodeterminării. Puneţi faţă în faţă acest fapt cu faptul că redacţia ziarului bundist „Zeit" îl scoate în arenă pe d-l Libman ca să-şi bată joc de program şi să pretindă că nu e clar!! Ciudate mai sînt moravurile „de partid" ale d-lor bundişti... De ce o fi spunînd Kossovski că autodeterminarea adoptată de către congres e luată *mecanic*, „alah o ştie". Sînt oameni care „vor să contrazică", dar ce, cum, de ce, pentru ce o fac, asta nu le este dat s-o ştie.

Scris în februarie-mai 1914
Publicat în aprilie-iunie 1914 în revista „Prosveşcenie" nr. 4, 5 şi 6
Semnat: V. Ilin

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 365—424

www.dacoromanica.ro

NOTĂ „DIN PARTEA REDACȚIEI" LA „APELUL CĂTRE MUNCITORII UCRAINENI" AL LUI OKSEN LOLA [114]

Publicăm cu plăcere apelul tovarășului nostru, marxist ucrainean, către muncitorii ucraineni conștienți. Unire fără deosebire de naționalitate. Această chemare este deosebit de actuală astăzi în Rusia. Sfătuitorii răi ai muncitorilor, intelectualii mic-burghezi de la „Dzvin", se dau peste cap, străduindu-se să-i rupă pe muncitorii social-democrați ucraineni de cei velicoruși. „Dzvin" face o operă de mic-burghezi naționaliști.

Iar noi vom face o operă de muncitori internaționaliști: vom strînge laolaltă, vom uni, vom contopi pe muncitorii de toate naționalitățile pentru a activa împreună uniți.

Trăiască strînsa alianță frățească dintre muncitorii ucraineni, velicoruși și de orice altă naționalitate din Rusia!

„Trudovaia Pravda" nr. 28 din 29 iunie 1914

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 462

www.dacoromanica.ro

DESPRE MÎNDRIA NAȚIONALĂ A VELICORUȘILOR

Cît de mult se vorbește, se discută, se țipă în momentul de față despre naționalitate, despre patrie! Miniștrii liberali și radicali ai Angliei, o puzderie de publiciști „progresiști" ai Franței (care s-au dovedit a fi în totul de acord cu publiciștii reacțiunii), o sumedenie de scribi oficiali, cadeți și progresiști ai Rusiei (inclusiv unii narodnici și „marxiști"), cu toții preamăresc în mii de feluri libertatea și independența „patriei", măreția principiului independenței naționale. Nu poți descifra unde se termină aici lăudătorul plătit al călăului Nicolae Romanov sau al celor care schingiuiesc pe negri și pe locuitorii Indiei, și unde începe mic-burghezul de duzină, care din prostie sau din lipsă de caracter se lasă tîrît „de curent". Dar descifrarea acestui lucru nici nu prezintă vreo importanță. Avem de-a face cu un curent ideologic foarte larg și foarte adînc, ale cărui rădăcini sînt foarte strîns legate de interesele domnilor moșieri și capitaliști ai națiunilor dominante. Anual sînt cheltuite zeci și sute de milioane pentru propagarea ideilor care convin acestor clase: o moară nu tocmai mică, ce se alimentează cu apă de pretutindeni, începînd cu șovinistul convins Menșikov și terminînd cu șoviniștii din oportunism sau din lipsă de caracter, Plehanov și Maslov, Rubanovici și Smirnov, Kropotkin și Burțev.

Să încercăm și noi, social-democrații velicoruși, să precizăm atitudinea noastră față de acest curent ideologic. Nouă, reprezentanților națiunii dominante în Răsăritul îndepărtat al Europei și într-o bună parte a Asiei, nu ne-ar sta bine să uităm uriașa importanță a problemei naționale;

www.dacoromanica.ro

— mai ales într-o țară care, pe bună dreptate, este denumită o „închisoare a popoarelor"; — într-o vreme cînd tocmai în Răsăritul îndepărtat al Europei și în Asia capitalismul trezește la viață și conștiință un șir întreg de „noi" națiuni, mari și mici; — într-un moment cînd monarhia țaristă a chemat sub arme milioane de velicoruși și de „alogeni", spre „a rezolva" o serie întreagă de probleme naționale potrivit intereselor consiliului nobilimii unite și ale Gucikovilor, Krestovnikovilor, Dolgorukovilor, Kutlerilor, Rodicevilor.

Ne este oare străin nouă, proletarilor conștienți velicoruși, sentimentul mîndriei naționale? Desigur că nu! Ne iubim limba și patria, activăm mai mult decît oricine pentru a ridica masele ei muncitoare (adică $^{9}/_{10}$ din populația *ei)* la o viață conștientă de democrați și socialiști. Este cel mai dureros lucru pentru noi să vedem și să simțim la ce violențe, asuprire și batjocuri este supusă minunata noastră patrie de către călăii țarului, de către nobilime și capitaliști. Sîntem mîndri de faptul că aceste violențe au stîrnit o împotrivire în mediul nostru, în mediul velicorușilor, că *acest* mediu a dat pe un Radișcev, pe decembriști, pe revoluționarii-raznocinți din deceniul al 8-lea al secolului trecut, că clasa muncitoare velicorusă a creat în 1905 un puternic partid revoluționar al maselor, că mujicul velicorus a început tot în acel timp să devină democrat, a început să răstoarne pe popă și pe moșier.

Noi ținem minte că acum o jumătate de secol democratul velicorus Cernîșevski, care și-a consacrat viața cauzei revoluției, a spus: „jalnică națiune, națiune de robi; de sus pînă jos, toți sînt robi" [115]. Robilor velicoruși, robi pe față sau în ascuns (robi față de monarhia țaristă), nu le place să-și amintească de aceste cuvinte. După părerea noastră însă, aceste cuvinte au fost însuflețite de o adevărată dragoste pentru patrie, dragoste care tînjea din cauză că nu exista revoluționarism în masele populației velicoruse. Atunci nu exista acest revoluționarism. Astăzi e puțin, dar există. Sîntem pătrunși de sentimentul mîndriei naționale, căci națiunea velicorusă a creat *și ea* o clasă revoluționară, a dovedit *și ea* că este capabilă să dea omenirii mari pilde de luptă pentru libertate și socialism, și nu numai mari pogromuri, spînzurători fără număr,

www.dacoromanica.ro

camere de tortură, foamete nesfîrşită şi un mare servilism faţă de popi, ţari, moşieri şi capitalişti.

Sîntem plini de sentimentul mîndriei naţionale, şi tocmai de aceea urîm *îndeosebi* trecutul *nostru* de robi (cînd nobilii moşieri mînau la război pe ţărani spre a sugruma libertatea Ungariei, Poloniei, Persiei, Chinei) şi prezentul nostru de robi, cînd aceiaşi moşieri, urmaţi de capitalişti, ne duc în război spre a sugruma Polonia şi Ucraina, spre a înăbuşi mişcarea democratică din Persia şi din China, spre a întări banda Romanovilor, Bobrinskilor, Purişkevicilor, care dezonorează demnitatea noastră naţională velicorusă. Nimeni nu este vinovat că s-a născut rob; robul însă, care nu numai că nu aspiră la libertatea sa proprie, dar mai şi justifică şi înfrumuseţează robia sa (denumind, de pildă, sugrumarea Poloniei, a Ucrainei etc. „apărare a patriei" velicorusilor), un asemenea rob este o slugă şi o tîrîtură, care stîrneşte un sentiment legitim de indignare, de dispreţ şi de scîrbă.

„Nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare"[116], aşa spuneau cei mai mari reprezentanţi ai democraţiei consecvente din secolul al XIX-lea, Marx şi Engels, care au devenit dascălii proletariatului revoluţionar. Iar noi, muncitorii velicoruşi, plini de sentimentul mîndriei naţionale, vrem cu orice preţ o Velicorusie liberă şi independentă, de sine stătătoare, democratică, republicană, mîndră, care să-şi întemeieze relaţiile ei cu vecinii pe principiul uman al egalităţii, şi nu pe principiul feudal al privilegiilor, înjositor pentru o naţiune mare. Tocmai pentru că vrem o astfel de Velicorusie, noi spunem: în secolul al XX-lea, în Europa (fie chiar şi în Europa din Răsăritul îndepărtat), nu poţi „apăra patria" altfel decît luptînd cu toate mijloacele revoluţionare împotriva monarhiei, împotriva moşierilor şi capitaliştilor din *propria ta* patrie, adică împotriva *celor mai răi* duşmani ai patriei noastre; velicoruşii nu-şi pot „apăra patria" altfel decît dorind înfrîngerea ţarismului în orice război, aceasta fiind răul cel mai mic pentru $^{9}/_{10}$ din populaţia Velicorusiei, căci ţarismul nu numai că asupreşte din punct de vedere economic şi politic aceste $^{9}/_{10}$ ale populaţiei, dar le şi demoralizează, le înjoseşte, le dezonorează, le prostituează, în-

www.dacoromanica.ro

văţîndu-le să asuprească alte popoare, învăţîndu-le să-şi camufleze necinstea sub fraze ipocrite, chipurile patriotice.

Ni se va obiecta, poate, că pe lîngă ţarism şi sub aripa lui a apărut deja şi s-a întărit o altă forţă istorică, capitalismul velicorus, care face o operă progresistă centralizînd din punct de vedere economic şi unind regiuni imense. Dar această obiecţie nu justifică, ci acuză şi mai mult pe socialiştii noştri şovinişti, care ar trebui să fie denumiţi socialişti ţaristo-purişkevicişti (cum i-a denumit Marx pe lassalleeni: socialişti regalisto-prusaci). Să admitem chiar că istoria va rezolva problema în favoarea capitalismului velicorus, a capitalismului naţiunii dominante, împotriva a o sută şi una de mici naţiuni. Acest lucru nu e imposibil, căci întreaga istorie a capitalului este o istorie de violenţe şi jafuri, de sînge şi noroi. Şi noi nu sîntem nicidecum partizani ai unor naţiuni neapărat mici; sîntem fără doar şi poate, *în condiţii egale* — pentru centralizare şi împotriva idealului mic-burghez al relaţiilor federative. Dar chiar în acest caz, în primul rînd, nu este treaba noastră, nu este treaba democraţilor (fără a mai vorbi de socialişti) de a ajuta lui Romanov-Bobrinski-Purişkevici să sugrume Ucraina etc. Bismarck a realizat în felul său, în felul iuncherilor, o operă istorică progresistă; bun „marxist" ar mai fi fost însă acela căruia i-ar fi trecut prin minte să justifice pe acest temei sprijinirea lui Bismarck de către socialişti! Or, Bismarck a favorizat dezvoltarea economică, unind naţiunea germană fărîmiţată, care era asuprită de alte popoare, pe cînd propăşirea economică şi dezvoltarea rapidă a Velicorusiei reclamă eliberarea ţării de violenţa exercitată de velicoruşi asupra altor popoare; această deosebire este uitată de admiratorii quasi-Bismarck-ilor noştri neaoşi ruşi.

În al doilea rînd, dacă istoria va rezolva problema în favoarea capitalismului velicorus, a capitalismului naţiunii dominante, rezultă de aici că cu atît mai mare va fi rolul *socialist* al proletariatului velicorus ca principală forţă motrice a revoluţiei comuniste, generată de capitalism. Revoluţia proletariatului necesită însă o îndelungată educare a muncitorilor în spiritul unei *totale* egalităţi naţionale şi al fraternităţii. Prin urmare, tocmai din punctul de vedere al intereselor proletariatului velicorus este necesară o în-

www.dacoromanica.ro

delungată educare a maselor în sensul celei mai hotărîte, mai consecvente, mai cutezătoare şi mai revoluţionare susţineri a deplinei egalităţi în drepturi şi a dreptului la autodeterminare pentru toate naţiunile asuprite de velicoruşi. Interesul mîndriei naţionale (înţeleasă nu în mod slugarnic) a velicorusilor coincide cu interesul *socialist* al proletarilor velicoruşi (şi al tuturor celorlalţi proletari). Exemplu pentru noi va rămîne Marx, care, trăind zeci de ani în Anglia, a devenit pe jumătate englez, cerînd libertate şi independenţă naţională pentru Irlanda în interesul mişcării socialiste a muncitorilor englezi.

Iar şoviniştii noştri socialişti autohtoni, Plehanov etc. etc., în acest ultim caz ipotetic pe care l-am analizat se vor dovedi a fi trădători nu numai ai patriei lor, ai Velicorusiei libere şi democrate, ci şi ai fraternităţii proletare a tuturor popoarelor din Rusia, adică ai cauzei socialismului.

„Soţial-Demokrat" nr. 35 din 12 decembrie 1914

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 84—88

www.dacoromanica.ro

PROBLEMA PĂCII

Problema păcii, ca program actual al socialiştilor, şi, în legătură cu ea, problema condiţiilor de pace interesează pe toată lumea. Trebuie să ne exprimăm recunoştinţa faţă de ziarul „Berner Tagwacht"[117] pentru faptul că încearcă să pună această problemă nu din punctul de vedere obişnuit, mic-burghez-naţional, ci din punctul de vedere internaţionalist, cu adevărat proletar. Foarte just a remarcat redacţia în nr. 73 („Friedenssehnsucht"*) că social-democraţii germani care doresc pacea trebuie să se dezică (sich lossagen) de politica guvernului iuncherilor. Minunat a fost articolul tov. A. P.[118] (nr. 73 şi 75) împotriva „ifoselor palavragiilor neputincioşi" (Wichtigtuerei machtloser Schönredner), care încearcă zadarnic să rezolve problema păcii de pe poziţii mic-burgheze.

Să vedem cum trebuie să pună această problemă socialiştii.

Lozinca păcii poate fi pusă fie în legătură cu anumite condiţii de pace, fie fără nici un fel de condiţii, ca o luptă nu pentru o anumită pace, ci pentru pace în general (Frieden ohne weiters). Este limpede că în cazul din urmă avem de-a face cu o lozincă nu numai nesocialistă, dar în general lipsită de orice conţinut, o lozincă lipsită de sens. Pentru pace în general este fără doar şi poate toată lumea, inclusiv Kitchener, Joffre, Hindenburg şi Nikolai cel Sîngeros, căci *fiecare* dintre ei doreşte sfîrşitul războiului: — ceea ce importă însă este tocmai faptul că fiecare dintre ei pune condiţii de pace imperialiste (adică condiţii de

* — „Dorinţa de pace". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

jaf, care să permită asuprirea altor popoare), condiţii de pace în favoarea „propriei" naţiuni. Lozincile trebuie lansate pentru ca prin propagandă şi agitaţie să se explice maselor contradicţia de neîmpăcat dintre socialism şi capitalism (imperialism), şi nu pentru *a împăca* două clase duşmane şi două politici duşmane cu ajutorul unui cuvinţel, care „uneşte" lucruri cu totul diferite.

Mai departe. E oare cu putinţă a uni pe socialiştii din diferite ţări pe baza unor anumite *condiţii* de pace? Dacă da, atunci printre aceste condiţii trebuie să figureze neapărat recunoaşterea dreptului la autodeterminare pentru toate naţiunile şi renunţarea la orice „anexiuni", adică renunţarea la încălcarea acestui drept. A recunoaşte însă acest drept numai pentru *unele* naţiuni înseamnă a apăra *privilegiile* unor anumite naţiuni, adică a fi naţionalist şi imperialist, iar nu socialist. Iar dacă acest drept este recunoscut *tuturor* naţiunilor, el nu poate fi limitat, de pildă, numai la Belgia, ci trebuie extins asupra *tuturor* popoarelor asuprite, atît a celor din Europa (asupra irlandezilor din Anglia, a italienilor din Nisa, a danezilor etc. din Germania, a 57% din populaţia Rusiei etc.), *cît şi în afara Europei*, adică asupra tuturor coloniilor. Tov. A. P. a amintit de ele tocmai la timp. Anglia, Franţa şi Germania au laolaltă o populaţie de circa 150.000.000 de oameni, dar ele asupresc în colonii o populaţie de peste 400.000.000 de oameni!! Esenţa războiului imperialist, adică a războiului dus în interesul capitaliştilor, constă nu numai în faptul că el este dus în scopul asupririi de noi naţiuni, în scopul împărţirii coloniilor, ci şi în faptul că el este dus mai ales de naţiuni înaintate care *asupresc* o serie de alte popoare, care asupresc *cea mai mare parte* a populaţiei globului pămîntesc.

Social-democraţii germani care justifică ocuparea Belgiei, sau se împacă cu ea, nu sînt în realitate social-democraţi, ci imperialişti şi naţionalişti, deoarece ei apără „dreptul" burgheziei germane (şi în parte şi al muncitorilor germani) de a asupri pe belgieni, pe alsacieni, pe danezi, pe polonezi, pe negrii din Africa etc. Ei nu sînt socialişti, ci *slugi* ale burgheziei germane, care o ajută să jefuiască alte naţiuni. Dar şi socialiştii belgieni care formulează *numai* o singură revendicare — eliberarea şi despăgubiri

www.dacoromanica.ro

Belgiei — susţin de fapt revendicarea burgheziei belgiene, care vrea să jefuiască ca şi înainte populaţia de 15.000.000 de locuitori din Congo şi să capete concesiuni şi privilegii în alte ţări. Burghezii belgieni au investit în străinătate circa 3 miliarde de franci; apărarea prin tot felul de înşelăciuni şi tertipuri a profiturilor pe care le aduc aceste miliarde — iată care este *în realitate* „interesul naţional" al „eroicei Belgii". Această constatare este valabilă — şi încă într-o măsură mult mai mare — şi pentru Rusia, pentru Anglia, Franţa şi Japonia.

Prin urmare, dacă revendicarea libertăţii naţiunilor nu este o frază mincinoasă prin care să se mascheze imperialismul şi naţionalismul *unor anumite* ţări, ea trebuie extinsă la *toate* popoarele şi la *toate* coloniile. Iar această revendicare este vădit lipsită de conţinut *fără* o serie de revoluţii care să se desfăşoare în *toate* ţările înaintate. Mai mult. Ea nu poate fi realizată fără o revoluţie *socialistă* încununată de succes.

Înseamnă oare aceasta că socialiştii pot privi cu indiferenţă faptul că mase din ce în ce mai largi revendică pacea? Nicidecum. Una sînt lozincile avangărzii conştiente a muncitorilor, şi alta — revendicările spontane ale maselor. Năzuinţa spre pace este unul dintre cele mai importante *simptome* ale *dezamăgirii* care începe să se manifeste, dezamăgire provocată de minciuna burgheză despre scopul „eliberator" al războiului, despre „apărarea patriei" şi de celelalte minciuni prin care clasa capitalistă înşală poporul. Socialiştii trebuie să acorde acestui simptom cea mai mare atenţie. Toate eforturile trebuie să fie îndreptate în direcţia *folosirii* stării de spirit a maselor în favoarea păcii. Dar *cum* s-o folosim? A admite *lozinca* păcii şi a o repeta ar însemna încurajarea „ifoselor neputincioşilor (iar de cele mai multe ori şi mai rău: ale *ipocriţilor*) palavragii". Aceasta ar însemna *înşelarea* poporului prin iluzia că guvernele actuale, clasele guvernante actuale *ar fi capabile*, fără a fi „instruite" (sau, mai bine zis, înlăturate) printr-o serie de revoluţii, să încheie o pace în măsură să satisfacă cît de cît democraţia şi clasa muncitoare. Nu există nimic mai dăunător decît această înşelare. Nu există nimic care să arunce într-o măsură mai mare praf în ochii muncitorilor, să le inspire mai mult ideea înşelă-

www.dacoromanica.ro

toare că contradicția între capitalism și socialism *nu este profundă*, nu există nimic care *să înfrumusețeze* în măsură mai mare robia capitalistă. Nu, noi trebuie să folosim starea de spirit în favoarea păcii pentru a lămuri masele că binefacerile pe care ele așteaptă să le aducă pacea nu sînt cu putință fără o serie de revoluții.

Idealul nostru este tocmai terminarea războiului, pace între popoare, încetarea jafurilor și a violenței, dar numai sofiștii burghezi pot să înșele masele cu acest ideal, rupîndu-l de propagarea imediată și directă a acțiunilor revoluționare. Terenul pentru această propagandă există; pentru a o face, nu trebuie decît să rupem definitiv cu aliații burgheziei, oportuniștii, care împiedică atît direct (mergînd chiar pînă la denunțuri), cît și indirect activitatea revoluționară.

Lozinca autodeterminării națiunilor trebuie să fie și ea pusă *în legătură* cu epoca imperialistă a capitalismului. Noi nu sîntem pentru statu quo, pentru utopia mic-burgheză a *neparticipării* la marile războaie. Noi sîntem pentru lupta revoluționară împotriva imperialismului, adică împotriva capitalismului. Imperialismul constă tocmai în tendința națiunilor care asupresc mai multe națiuni străine de a extinde și a consolida această asuprire, de a reîmpărți coloniile. De aceea *miezul* problemei autodeterminării națiunilor constă în epoca noastră tocmai în atitudinea pe care o iau socialiștii care aparțin națiunilor *asupritoare*. Socialistul care aparține unei națiuni asupritoare (Anglia, Franța, Germania, Japonia, Rusia, Statele Unite etc.) și care nu recunoaște și nu apără dreptul națiunilor asuprite la autodeterminare (adică la o despărțire liberă), nu este în realitate socialist, ci șovinist.

Numai acest punct de vedere duce la o luptă lipsită de ipocrizie, la o luptă consecventă împotriva imperialismului, la tratarea problemei naționale (în epoca noastră) prin prisma proletară și nu prin prisma mic-burgheză. Numai acest punct de vedere duce la aplicarea consecventă a principiului luptei împotriva oricărei asupriri a națiunilor, la înlăturarea neîncrederii dintre proletarii care aparțin națiunilor asupritoare și proletarii națiunilor asuprite, la lupta solidară, internațională pentru revoluția socialistă (adică pentru singurul regim care poate să reali-

www.dacoromanica.ro

zeze deplina egalitate în drepturi a naţiunilor), iar nu pentru utopia mic-burgheză a libertăţii tuturor statelor mici în general în condiţiile capitalismului.

Tocmai acesta este punctul de vedere adoptat de partidul nostru, adică de social-democraţii din Rusia care se alătură C. C. Tocmai acesta era punctul de vedere al lui Marx, care învăţa proletariatul că „nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare". Marx cerea despărţirea Irlandei de Anglia tocmai din acest punct de vedere, din punctul de vedere al intereselor mişcării de eliberare a muncitorilor *englezi* (nu numai irlandezi).

Dacă socialiştii din Anglia nu recunosc şi nu susţin dreptul Irlandei la despărţire, francezii — al Nisei italiene, germanii — al Alsaciei-Lorenei, al Schleswigului danez şi al Poloniei, ruşii — al Poloniei, Finlandei, Ucrainei etc., polonezii — al Ucrainei, dacă toţi socialiştii „marilor" puteri, adică ai celor care săvîrşesc mari jafuri, nu susţin acelaşi drept cînd e vorba de colonii, ei o fac tocmai pentru că şi numai pentru că în realitate sînt imperialişti, iar nu socialişti. Şi este ridicol să ne facem iluzii că oamenii care *nu* susţin „dreptul la autodeterminare" al naţiunilor asuprite, aparţinînd ei înşişi naţiunilor asupritoare, ar fi capabili să ducă o politică socialistă.

În loc de a lăsa pe palavragiii ipocriţi să înşele poporul prin fraze şi promisiuni cu privire la posibilitatea unei păci democratice, socialiştii trebuie să explice maselor imposibilitatea unei păci cît de puţin democratice fără intervenirea unei serii de revoluţii şi fără o luptă revoluţionară în fiecare ţară împotriva *propriului* guvern. În loc de a permite politicienilor burghezi să înşele popoarele prin fraze despre libertatea naţiunilor, socialiştii trebuie să explice maselor care aparţin naţiunilor *asupritoare* că pentru ele nu există nici o speranţă de eliberare dacă vor ajuta la asuprirea altor naţiuni, dacă nu vor recunoaşte şi nu vor susţine dreptul acestor naţiuni la autodeterminare, adică la libera despărţire. Iată politica care trebuie dusă în toate ţările, în problema păcii şi în problema naţională, o politică socialistă, iar nu imperialistă. Această politică, în cea mai mare parte, nu este, ce-i drept, compatibilă cu legile de înaltă trădare, — dar cu aceste legi e incompatibilă şi rezoluţia de la Basel, care a fost trădată într-un

www.dacoromanica.ro

mod atît de ruşinos de către aproape toţi socialiştii care aparţin naţiunilor asupritoare.

Trebuie ales: pentru socialism sau pentru supunerea în faţa legilor domnilor Joffre şi Hindenburg, — pentru lupta revoluţionară sau pentru slugărnicie faţă de imperialism. O linie de mijloc aici nu există. Şi cel mai mare rău îl fac proletariatului născocitorii ipocriţi (sau obtuzi) ai politicii „liniei de mijloc".

Scris în iulie-august 1915
Semnat: Lenin

Publicat pentru prima oară în 1924 în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 5 (28), fără semnătură

Se tipăreşte după textul Opcrelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 262—266

www.dacoromanica.ro

DIN ARTICOLUL:

„IMPERIALISMUL ŞI SOCIALISMUL ÎN ITALIA

(NOTĂ)"

Pentru lămurirea problemelor pe care actualul război imperialist le-a pus în faţa socialismului, este indicat să aruncăm o privire asupra diferitelor ţări europene, spre a învăţa să deosebim variantele şi particularităţile naţionale de ceea ce este fundamental şi esenţial în tabloul general. Se spune că de departe se vede mai bine. De aceea, cu cît asemănarea dintre Italia şi Rusia e mai mică, cu atît mai interesant este, în unele privinţe, de a compara felul cum se prezintă imperialismul şi socialismul în aceste două ţări.

În nota de faţă ne propunem doar să vorbim despre materialul pe care ni-l oferă în legătură cu această chestiune lucrarea profesorului burghez Roberto Michels: „Imperialismul italian" şi lucrarea socialistului T. Barboni: „Internaţionalism sau naţionalism de clasă? (Proletariatul italian şi războiul european)", ambele apărute după izbucnirea războiului*. Palavragiul Michels a rămas tot atît de superficial ca şi în celelalte lucrări ale sale, atingînd doar latura economică a imperialismului; însă cartea lui conţine un preţios material relativ la originea imperialismului italian şi la acea trecere care constituie esenţa epocii contemporane şi care apare deosebit de limpede în Italia, şi anume: trecerea de la epoca războaielor de eliberare naţională la epoca războaielor imperialiste prădalnice

* *Roberto Michels*: „L'imperialismo italiano", Milano, 1914. — *T. Barboni*: „Internazionalismo o Nazionalismo di Classe? (il proletariato d'Italia e la guerra europea)". Edito dall'autore a Campione d'Intelvi (provincia di Como) 1915.

www.dacoromanica.ro

şi reacţionare. Italia revoluţionar-democratică, adică revoluţionar-burgheză, care a scuturat jugul Austriei, Italia vremurilor lui Garibaldi, se transformă definitiv sub ochii noştri într-o Italie care asupreşte alte popoare, care pradă Turcia şi Austria, într-o Italie a unei burghezii brutale, dezgustător de reacţionară şi de mîrşavă, căreia îi curg balele de plăcere că a fost şi ea admisă la împărţirea prăzii. Michels, ca orice profesor care se respectă, consideră, firește, slugărnicia faţă de burghezie drept „obiectivism ştiinţific", şi numeşte această împărţire a prăzii „împărţirea acelei părţi a lumii care a mai rămas în mîinile popoarelor slabe" (pag. 179). Respingînd cu dispreţ, ca fiind „utopic", punctul de vedere al socialiştilor care sînt ostili oricărei politici coloniale, Michels reia raţionamentul celor care socotesc că, după desimea populaţiei şi amploarea mişcării de emigrare, Italia „ar trebui să fie a doua putere colonială", cedînd întîietatea numai Angliei. Iar argumentului că în Italia 40% din populaţie este analfabetă, că în Italia au loc pînă în ziua de azi răscoale provocate de holeră etc. etc., acestui argument i se opune exemplul Angliei: n-a fost ea, oare, o ţară a unei nemaipomenite ruinări şi umiliri a maselor muncitoreşti care se stingeau de foame, o ţară a alcoolismului şi a unei îngrozitoare mizerii şi murdării în cartierele sărace ale oraşelor în prima jumătate a secolului al XIX-lea, cînd burghezia engleză punea cu atîta succes bazele actualei ei puteri coloniale?

Şi trebuie să spunem că din punct de vedere burghez acest raţionament este peremptoriu. Politica colonială şi imperialismul nu sînt nicidecum anomalii bolnăvicioase şi vindecabile ale capitalismului (cum cred filistinii, inclusiv Kautsky), ci un lucru care decurge în mod inevitabil din înseşi bazele capitalismului. Concurenţa dintre diferitele întreprinderi pune chestiunea numai astfel: ori te ruinezi, ori ruinezi pe alţii; concurenţa dintre diferitele ţări pune chestiunea numai astfel: ori rămîi pe locul al nouălea, riscînd mereu să ai soarta Belgiei, ori ruinezi şi îngenunchezi alte ţări, făcîndu-ţi un locşor printre „marile" puteri.

Imperialismul italian a fost supranumit „imperialismul sărăcimii" (l'imperialismo della povera gente), avîndu-se

www.dacoromanica.ro

în vedere sărăcia Italiei şi mizeria îngrozitoare a masei emigranţilor italieni. Şovinistul italian Arturo Labriola, care nu se deosebeşte de fostul său adversar G. Plehanov decît prin faptul că şi-a dat în vileag social-şovinismul ceva mai devreme decît el şi a ajuns la acest social-şovinism prin semianarhismul mic-burghez, şi nu prin oportunismul mic-burghez, acest Arturo Labriola a scris în cartea sa despre războiul din Tripolitania (din 1912) următoarele:

...„E clar că noi nu luptăm numai împotriva turcilor, ...ci şi împotriva intrigilor, ameninţărilor, banilor şi armatelor Europei plutocrate, care nu poate tolera ca naţiunile mici să îndrăznească să facă un singur gest, să spună un singur cuvînt de natură să compromită hegemonia ei de fier“ (pag. 22). Iar Corradini, liderul naţionaliştilor italieni, a declarat: „După cum socialismul a fost o metodă de eliberare a proletariatului de sub jugul burgheziei, naţionalismul va fi pentru noi, italienii, o metodă de eliberare de sub jugul francezilor, germanilor, englezilor şi americanilor din nord şi din sud, care faţă de noi sînt o burghezie“.

Orice ţară care are mai multe colonii şi capitaluri şi mai multă armată decît „a noastră“ „ne“ răpeşte anumite privilegii, un anumit profit sau supraprofit. După cum, atunci cînd e vorba de diferiţi capitalişti, realizează supraprofit acela care are maşini de o calitate superioară celei mijlocii sau deţine anumite monopoluri, tot aşa cînd e vorba de ţări realizează supraprofit aceea care stă mai bine decît celelalte din punct de vedere economic. Treaba burgheziei este să lupte pentru obţinerea unor privilegii şi avantaje în favoarea capitalului ei naţional şi să înşele poporul sau mulţimea (cu ajutorul lui Labriola şi al lui Plehanov), prezentînd lupta imperialistă pentru „dreptul“ de a jefui pe alţii drept un război de eliberare naţională.

Pînă la războiul din Tripolitania, Italia nu jefuia — în tot cazul nu jefuia în stil mare — alte popoare. Nu înseamnă aceasta o jignire intolerabilă a sentimentului mîndriei naţionale? Italienii sînt asupriţi şi umiliţi de alte naţiuni. În anii 1870—1880 emigrau circa 100.000 de ita-

www.dacoromanica.ro

lieni anual, iar în prezent 500.000—1.000.000, şi toţi aceştia sînt oameni săraci lipiţi pămîntului, mînaţi din ţara lor de foamete, în sensul cel mai literal al cuvîntului, toţi aceştia sînt furnizori de braţe de muncă pentru ramurile industriale în care se plăteşte cel mai prost, toată această masă de oameni locuieşte în cartierele cele mai aglomerate, mai sărace şi mai murdare ale oraşelor americane şi europene. Numărul italienilor care trăiesc în străinătate a crescut de la 1.000.000, cît era în 1881, la 5.500.000 în 1910 şi, în imensa lor majoritate, ei locuiesc în ţările bogate şi „mari", în raport cu care italienii apar ca o masă muncitoare necioplită şi „întunecată", mizeră şi lipsită de drepturi. Iată principalele ţări care folosesc munca italiană ieftină: Franţa — 400.000 de italieni în 1910 (240.000 în 1881); Elveţia — 135.000 (41) — (în paranteză se arată în mii numărul italienilor în 1881); Austria — 80.000 (40); Germania — 180.000 (7); Statele Unite — 1.779.000 (170); Brazilia — 1.500.000 (82); Argentina — 1.000.000 (254). „Strălucita" Franţă, care acum 125 de ani a luptat pentru libertate şi care pentru acest motiv numeşte război „de eliberare" războiul pe care-l duce astăzi pentru „dreptul la colonii", al său şi al Angliei, această Franţă ţine în adevărate ghettouri speciale sute de mii de muncitori italieni, de care canalia mic-burgheză a „marii" naţiuni se străduieşte să se separe cît mai mult şi pe care caută să-i umilească şi să-i jignească în fel şi chip. Italienilor li se dă porecla dispreţuitoare de „macaronari" (să-şi reamintească cititorul velicorus cîte porecle dispreţuitoare se dau în ţara noastră „alogenilor", care n-au avut norocul să se nască cu dreptul la nobilele privilegii de naţiune dominantă, privilegii de care diverşii Purişkevici se servesc ca de un instrument de asuprire *atît* a poporului velicorus *cît şi* a celorlalte popoare din Rusia). Marea Franţă a încheiat în 1896 un tratat cu Italia în virtutea căruia aceasta din urmă se obligă să nu mărească numărul şcolilor italiene din Tunisia! Iar de atunci încoace populaţia italiană din Tunisia a crescut de şase ori. În Tunisia sînt 105.000 de italieni faţă de 35.000 de francezi; însă numai 1.167 de italieni sînt proprietari de pămînt, avînd 83.000 ha., în timp ce 2.395 de francezi au acaparat în colonia „lor" 700.000 ha.

www.dacoromanica.ro

Ei bine, cum să nu fii de acord cu Labriola şi ceilalţi „plehanovişti" italieni care susţin că Italia are „dreptul" la o colonie proprie în Tripolitania, are dreptul să asuprească pe slavii din Dalmaţia, să participe la împărţirea Asiei Mici etc!*

„Kommunist" nr. 1—2, 1915
Semnat: N. Lenin

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 324—327

---

* Este extrem de instructiv să relevăm legătura dintre trecerea Italiei la imperialism şi faptul că guvernul a consimţit să efectueze reforma electorală. Această reformă a mărit numărul alegătorilor de la 3.219.000 la 8.562.000, adică „aproape că" a acordat votul universal. Pînă la războiul din Tripolitania, acelaşi Giolitti care a efectuat reforma fusese categoric contra ei. „Motivarea schimbării liniei de către guvern" şi partidele moderate — scrie Michels — a fost esenţialmente patriotică. „Cu toată vechea lor aversiune teoretică faţă de politica colonială, muncitorii industriali — şi mai mult încă muncitorii necalificaţi — au luptat împotriva turcilor în mod extraordinar de disciplinat şi s-au dovedit a fi extrem de ascultători, contrar tuturor aşteptărilor. Această comportare de supunere oarbă faţă de politica guvernului merita să fie răsplătită, spre a îmboldi proletariatul să continue a urma această cale nouă. Preşedintele Consiliului de Miniştri a declarat în parlament că, prin comportarea sa patriotică pe cîmpurile de luptă din Libia, clasa muncitoare din Italia a dovedit în faţa Patriei că a atins astăzi cea mai înaltă treaptă a maturităţii politice. Cine e în stare să-şi jertfească viaţa pentru un ţel nobil, acela este în stare să apere interesele Patriei şi ca alegător şi are deci dreptul ca statul să-l socotească demn de a se bucura de toate drepturile politice" (pag. 177). Bine mai vorbesc miniştrii italieni! Dar şi mai bine vorbesc social-democraţii „radicali" germani, care reiau acum acest raţionament de lacheu: „noi" ne-am făcut datoria, v-am ajutat „voua" să jefuiţi ţări străine, iar „voi" nu vreţi să ne acordaţi „nouă" votul universal în Prusia...

www.dacoromanica.ro

CÎTEVA TEZE

DIN PARTEA REDACȚIEI

Materialul pe care-l publicăm în acest număr arată ce muncă uriașă a desfășurat Comitetul din Petersburg al partidului nostru. Pentru Rusia și pentru întreaga Internațională aceasta constituie un adevărat model de muncă social-democrată dusă în timpul unui război reacționar, în cele mai grele condiții. Muncitorii din Piter* și din Rusia vor sprijini din răsputeri această muncă și o vor duce mai departe, cu mai multă energie, cu mai multă tărie și cu mai multă amploare pe aceeași cale.

Ținînd seama de indicațiile tovarășilor din Rusia, formulăm cîteva teze în legătură cu problemele de actualitate ale muncii social-democrate: 1) Lozinca unei „adunări constituante" ca lozincă de sine stătătoare este greșită, întrucît ceea ce importă *astăzi* este cine o va convoca. Liberalii au adoptat această lozincă în 1905, fiindcă ea *putea* fi interpretată în sensul unei adunări convocate de țar și care să se înțeleagă cu el. Cea mai justă este lozinca „celor trei balene" (republică democrată, confiscarea pămînturilor moșierești și ziua de muncă de 8 ore), însoțită (vezi nr. 9) de un îndemn la solidaritatea internațională a muncitorilor în lupta pentru socialism, pentru răsturnarea revoluționară a guvernelor beligerante și împotriva războiului. — 2) Sîntem împotriva participării la comitetele industriale-militare[119], care ajută la ducerea războiului imperialist, reacționar. Sîntem pentru folosirea campaniei electorale, de exemplu, pentru participarea la primul stadiu al alegerilor *numai* în scopuri agitatorice și organizatorice. — Nici vorbă nu poate fi de o boicotare a Dumei de stat. Par-

* — Petersburg. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

ticiparea la alegeri este *absolut necesară*. Atîta timp cît nu avem în Duma de stat deputaţi ai partidului nostru, trebuie să folosim tot ce se petrece în Dumă, din punctul de vedere al social-democraţiei revoluţionare. — 3) Considerăm că sarcina cea mai actuală şi mai imperioasă este întărirea şi lărgirea muncii social-democrate în rîndurile proletariatului, iar apoi extinderea ei asupra proletariatului agricol, asupra ţărănimii sărace şi a armatei. — Una dintre sarcinile cele mai importante ale social-democraţiei revoluţionare este de a dezvolta mişcarea grevistă care a început, promovînd-o sub lozinca „celor trei balene". E necesar ca în cadrul agitaţiei să se dea locul cuvenit cerinţei încetării imediate a războiului. Muncitorii nu trebuie să uite să includă printre celelalte cerinţe şi cerinţa ca deputaţii muncitori membri ai Fracţiunii muncitoreşti social-democrate ruse să fie imediat readuşi din deportare. — 4) Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi organizaţiile similare trebuie privite ca organe ale insurecţiei, ca organe ale puterii revoluţionare. Aceste organizaţii pot să aducă un folos temeinic numai în legătură cu dezvoltarea grevei politice de masă şi în legătură cu insurecţia, pe măsura pregătirii, dezvoltării şi succesului acesteia. — 5) Conţinutul social al apropiatei revoluţii din Rusia nu poate fi decît dictatura revoluţionar-democratică a proletariatului şi ţărănimii. Revoluţia nu poate învinge în Rusia fără doborîrea monarhiei şi a moşierilor iobăgişti. Iar doborîrea lor nu este posibilă fără sprijinirea proletariatului de către ţărănime. Pasul înainte pe care l-a constituit diferenţierea satului în „hutoreni-moşieri" şi proletari agricoli nu a desfiinţat jugul Markovilor & Co. asupra satului. Am fost şi sîntem de părere, fără rezerve, că *proletarii* agricoli trebuie să se organizeze *aparte* în toate cazurile. — 6) Sarcina proletariatului din Rusia este de a duce pînă la capăt revoluţia burghezo-democratică din Rusia, *pentru* a aţiţa flacăra revoluţiei socialiste în Europa. Această a doua sarcină s-a apropiat astăzi extrem de mult de prima, rămînînd totuşi o sarcină deosebită şi a doua sarcină, fiindcă este vorba de *clase diferite* care conlucrează cu proletariatul din Rusia: pentru prima sarcină este colaborator ţărănimea mic-burgheză din Rusia, pentru a doua proletariatul din celelalte ţări. — 7) Participarea social-democraţilor la un guvern provizoriu

www.dacoromanica.ro

revoluţionar împreună cu mica burghezie democratică noi o considerăm, ca şi înainte, admisibilă, însă *n u* împreună cu revoluţionarii şovinişti. — 8) Considerăm revoluţionari-şovinişti pe aceia care doresc victoria asupra ţarismului în vederea victoriei asupra Germaniei, — în vederea jefuirii altor ţări, — în vederea consolidării dominaţiei velicoruşilor asupra celorlalte popoare din Rusia etc. Baza şovinismului revoluţionar o constituie situaţia de clasă a micii burghezii. Aceasta oscilează întotdeauna între burghezie şi proletariat. Acum ea oscilează între şovinism (care o împiedică să fie consecvent-revoluţionară fie chiar şi în sensul revoluţiei democrate) şi internaţionalismul proletar. Exponenţii politici ai acestei mici burghezii din Rusia sînt în momentul de faţă trudovicii, socialiştii-revoluţionari, „Naşa Zarea", fracţiunea lui Ciheidze, Comitetul de organizare, d-l Plehanov şi alţii de felul lor. — 9) Dacă în Rusia ar învinge revoluţionarii-şovinişti, noi am fi împotriva apărării „patriei" *lor* în războiul actual. Lozinca noastră este: împotriva şoviniştilor, fie ei chiar şi revoluţionari şi republicani, *împotriva* lor *şi pentru* alianţa proletariatului internaţional în vederea revoluţiei socialiste. — 10) La întrebarea dacă este cu putinţă ca proletariatul să aibă rolul conducător în revoluţia burgheză din Rusia, răspundem: da, este cu putinţă, *dacă* în momentele hotărîtoare mica burghezie va înclina spre stînga; or, ea este împinsă spre stînga nu numai de propaganda noastră, ci şi de o serie de factori obiectivi, economici, financiari (greutăţile războiului), militari, politici etc. — 11) La întrebarea ce ar face partidul proletariatului dacă revoluţia l-ar aduce la putere în războiul actual, răspundem: am propune pace *tuturor* beligeranţilor cu condiţia eliberării coloniilor şi a *tuturor* popoarelor dependente, asuprite şi lipsite de drepturi depline. Nici Germania, nici Anglia şi Franţa n-ar accepta, sub actualele lor guverne, această condiţie. Atunci ar trebui să pregătim şi să pornim un război revoluţionar, adică nu numai că am înfăptui în întregime, prin cele mai hotărîte măsuri, tot programul nostru minimal, dar am răscula în mod sistematic toate popoarele asuprite astăzi de velicoruşi, toate coloniile şi ţările dependente din Asia (India, China, Persia etc.) şi de asemenea — aceasta în primul rînd — am răscula pe proletarii socialişti din Europa împotriva guver-

www.dacoromanica.ro

nelor lor și în pofida social-șoviniștilor lor. E în afară de orice îndoială că victoria proletariatului în Rusia ar crea condiții extraordinar de favorabile pentru dezvoltarea revoluției și în Asia, și în Europa. Lucrul acesta l-a dovedit *chiar și* revoluția din 1905. Iar solidaritatea internațională a proletariatului revoluționar este un *fapt*, în pofida drojdiei murdare a oportunismului și social-șovinismului. — Formulînd aceste teze în vederea unui schimb de păreri cu tovarășii, vom dezvolta vederile noastre în numerele următoare ale Organului central.

„Soțial-Demokrat" nr. 47 din 13 octombrie 1915

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21 pag. 366—368

www.dacoromanica.ro

PROLETARIATUL REVOLUȚIONAR ȘI DREPTUL NAȚIUNILOR LA AUTODETERMINARE

Manifestul de la Zimmerwald, ca și majoritatea programelor sau a rezoluțiilor tactice ale partidelor social-democrate, proclamă „dreptul națiunilor la autodeterminare". În nr. 252 și 253 ale ziarului „Berner Tagwacht"*, Parabellum[120] declară „iluzorie" „lupta pentru dreptul inexistent la autodeterminare" și-i *opune* „lupta revoluționară de masă a proletariatului împotriva capitalismului", *asigurîndu-ne* totodată că „sîntem contra anexiunilor" (această asigurare se repetă de *cinci* ori în articolul lui Parabellum) și contra oricăror violențe împotriva națiunilor.

Motivarea poziției lui Parabellum se reduce la afirmația că toate problemele naționale de astăzi, problema Alsaciei-Lorenei, cea armeană etc., sînt probleme ale imperialismului, că capitalul a depășit cadrul statelor naționale, că nu se poate „întoarce roata istoriei înapoi" spre idealul perimat al statelor naționale etc.

Să vedem dacă afirmațiile lui Parabellum sînt juste.

În primul rînd, tocmai Parabellum este acela care privește înapoi, și nu înainte, atunci cînd, ridicîndu-se împotriva adoptării de către clasa muncitoare a „idealului statului național", își îndreaptă privirile spre Anglia, Franța, Italia și Germania, adică spre țări în care mișcarea națională de eliberare e de domeniul trecutului, și nu spre Orient, spre Asia, Africa, spre colonii, unde această mișcare e de domeniul prezentului și al viitorului. E destul să numim India, China, Persia și Egiptul.

* — „Santinela din Berna". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Mai departe. Imperialism înseamnă că capitalul depăşeşte cadrul statelor naţionale, înseamnă extinderea şi întetirea asupririi naţionale pe o nouă bază istorică. De aici rezultă, contrar părerii lui Parabellum, că trebuie *să legăm* lupta revoluţionară pentru socialism de un program revoluţionar în problema naţională.

Citind articolul lui Parabellum, constatăm că *în numele* revoluţiei socialiste el respinge cu dispreţ un program consecvent revoluţionar în domeniul democraţiei. E o greşeală. Proletariatul nu poate învinge altfel decît prin democraţie, adică înfăptuind democraţia complet şi legînd de fiecare pas al luptei sale cerinţele democratice în formularea lor cea mai hotărîtă. E o absurditate *să opui* revoluţia socialistă şi lupta revoluţionară împotriva capitalismului *uneia* dintre problemele democraţiei, în cazul de faţă problema naţională. Noi trebuie *să unim* lupta revoluţionară împotriva capitalismului cu un program şi o tactică revoluţionară în ceea ce priveşte *toate* cerinţele democratice: şi a republicii, şi a miliţiei, şi a alegerii funcţionarilor de către popor, şi a egalităţii în drepturi a femeilor, şi a autodeterminării popoarelor etc. Atîta timp cît există capitalism, toate aceste cerinţe nu se pot înfăptui decît ca o excepţie şi într-o formă incompletă, denaturată. Sprijinindu-ne pe democratismul deja înfăptuit şi demascînd faptul că în condiţiile capitalismului el este incomplet, noi cerem doborîrea capitalismului, exproprierea burgheziei, ca o bază necesară atît pentru suprimarea mizeriei maselor, cît şi pentru înfăptuirea *completă* şi *sub toate aspectele* a *tuturor* transformărilor democratice. Unele din aceste transformări vor fi începute înainte de răsturnarea burgheziei, altele *în cursul* ei, altele după această răsturnare. Revoluţia socială nu este o singură bătălie, ci epoca unui şir întreg de bătălii în legătură cu toate problemele transformărilor economice şi democratice, care vor fi desăvîrşite numai prin exproprierea burgheziei. Tocmai în vederea acestui ţel final trebuie să dăm o formulare consecvent revoluţionară *fiecăreia* dintre cerinţele noastre democratice. Se poate concepe pe deplin ca muncitorii dintr-o anumită ţară să răstoarne burghezia *înainte* de a fi fost complet înfăptuită măcar o singură transformare democratică radicală. Dar e cu totul de neconceput ca

www.dacoromanica.ro

proletariatul, ca clasă istorică, să poată învinge burghezia dacă nu va fi pregătit pentru aceasta prin educarea lui în spiritul celui mai consecvent, mai hotărît şi mai revoluţionar democratism.

Imperialism înseamnă asuprirea crescîndă a naţiunilor din întreaga lume de către un pumn de mari puteri, înseamnă o epocă de războaie duse între acestea pentru extinderea şi consolidarea asupririi naţiunilor, o epocă de înşelare a maselor populare de către social-patrioţii ipocriţi, adică de către cei care, *sub pretextul* „libertăţii naţiunilor", al „dreptului naţiunilor la autodeterminare" şi al „apărării patriei", justifică şi apără asuprirea majorităţii naţiunilor din întreaga lume de către marile puteri.

De aceea în programul social-democraţiei trebuie să ocupe un loc central împărţirea naţiunilor în naţiuni asupritoare şi naţiuni asuprite, care constituie *esenţa* imperialismului şi pe care o ocolesc *cu rea-credinţă* social-şoviniştii şi Kautsky. Această împărţire nu este esenţială din punctul de vedere al pacifismului burghez sau al utopiei mic-burgheze a unei concurenţe paşnice între ţări independente în condiţiile capitalismului, dar este esenţială din punctul de vedere al luptei revoluţionare împotriva imperialismului. Iar din această împărţire trebuie să decurgă definiţia *noastră* a „dreptului naţiunilor la autodeterminare", definiţie consecvent democratică, revoluţionară şi *corespunzînd* sarcinii generale a luptei imediate pentru socialism. Luptînd pentru recunoaşterea neipocrită a acestui drept, social-democraţii naţiunilor asupritoare trebuie să ceară în numele lui libertatea de despărţire a naţiunilor asuprite, — deoarece în caz contrariu recunoaşterea egalităţii în drepturi a naţiunilor şi a solidarităţii internaţionale a muncitorilor n-ar fi în realitate decît o vorbă goală, o ipocrizie. Iar social-democraţii naţiunilor asuprite trebuie să pună pe primul plan unitatea şi contopirea muncitorilor naţiunilor asuprite cu muncitorii naţiunilor asupritoare, — deoarece în caz contrariu aceşti social-democraţi ar deveni fără să vrea aliaţii *burgheziei* naţionale respective, care trădează *întotdeauna* interesele poporului şi ale democraţiei şi este *întotdeauna* gata, la rîndul ei, să ducă o politică de anexiuni şi să asuprească alte naţiuni.

www.dacoromanica.ro

Un exemplu edificator în această privinţă este felul cum a fost pusă problema naţională pe la sfîrşitul deceniului al şaptelea al secolului trecut. Democraţii micburghezi, străini de orice gînd de luptă de clasă şi de revoluţie socialistă, îşi imaginau utopia unei concurenţe paşnice între naţiuni libere şi egale în drepturi în condiţiile capitalismului. Proudhoniştii „negau" cu totul problema naţională şi dreptul naţiunilor la autodeterminare, privite prin prisma sarcinilor directe ale revoluţiei sociale. Marx a ridiculizat proudhonismul francez, arătînd înrudirea lui cu şovinismul francez („întreaga Europă poate şi trebuie să stea liniştită şi cuminte în capul oaselor pînă ce domnii din Franţa vor desfiinţa mizeria"... „prin negarea naţionalităţilor, ei, fără să-şi dea seama de aceasta, înţeleg, se pare, înghiţirea acestora de către exemplara naţiune franceză"). Marx cerea *despărţirea Irlandei* de Anglia — „chiar dacă după despărţire s-ar ajunge la o federaţie" — şi o cerea nu din punctul de vedere al utopiei mic-burgheze a unui capitalism paşnic, nu din considerente de „echitate faţă de Irlanda"[121], ci din punctul de vedere al intereselor luptei revoluţionare a proletariatului *naţiunii asupritoare*, *adică al celei engleze*, împotriva capitalismului. Libertatea *acestei* naţiuni era stingherită şi denaturată din cauză că ea asuprea o altă naţiune. Internaţionalismul proletariatului *englez* ar fi rămas o frază ipocrită dacă *el* n-ar fi cerut despărţirea Irlandei. Nefiind niciodată un adept al statelor mici, nici al fărîmiţării statelor în general, nici al principiului federalizării, Marx privea separarea unei naţiuni asuprite ca un pas spre federalizare şi, deci, nu spre fărîmiţare, ci spre o concentrare atît politică cît şi economică, dar spre o concentrare pe baza democratismului. Din punctul de vedere al lui Parabellum, Marx ducea, probabil, „o luptă iluzorie" cînd formula această cerinţă a despărţirii Irlandei. În realitate însă *numai* această cerinţă însemna un program consecvent revoluţionar, numai ea corespundea internaţionalismului, numai ea susţinea concentrarea *în mod ne*imperialist.

Imperialismul din zilele noastre a făcut ca asuprirea naţiunilor de către marile puteri să devină un fenomen general. Tocmai punctul de vedere al luptei împotriva social-şovinismului naţiunilor dominante, care duc astăzi

www.dacoromanica.ro

un război imperialist pentru întărirea jugului asupra naţiunilor şi care asupresc majoritatea naţiunilor lumii şi majoritatea populaţiei globului pămîntesc, tocmai acest punct de vedere trebuie să fie punctul de vedere hotărîtor, principal, fundamental în programul naţional al social-democraţiei.

Priviţi însă orientările de astăzi ale gîndirii social-democrate în această problemă. Utopiştii mic-burghezi, care visează la egalitatea şi pacea naţiunilor în condiţiile capitalismului, au cedat locul social-imperialiştilor. Luptînd împotriva celor dintîi, Parabellum luptă cu morile de vînt, făcînd, fără să vrea, jocul celorlalţi. Care este programul social-şoviniştilor în problema naţională?

Aceştia sau neagă cu totul dreptul la autodeterminare, aducînd argumente în genul celor aduse de Parabellum (Cunow, Parvus, oportuniştii ruşi: Semkovski, Libman etc.). Sau recunosc acest drept într-un mod vădit ipocrit, şi anume nu-l aplică tocmai la naţiunile care sînt asuprite de către propria lor naţiune sau de către aliaţii militari ai propriei lor naţiuni (Plehanov, Hyndman, toţi patrioţi francofili, apoi Scheidemann etc. etc.). Formularea cea mai plauzibilă, şi prin urmare cea mai periculoasă pentru proletariat, a minciunii social-şoviniste este aceea pe care o dă Kautsky. În vorbe el este *pentru* autodeterminarea naţiunilor, în vorbe este de părere ca partidul social-democrat „die Selbständigkeit der Nationen alleseitig (!!) und rückhaltlos (??) achtet und fordert“* („Neue Zeit“, 33, II S. 241; 21 V 1915). *În fapt* însă el adaptează programul naţional social-şovinismului dominant, îl denaturează şi-l ciunteşte, nu defineşte precis îndatoririle socialiştilor naţiunilor asupritoare şi chiar falsifică de-a dreptul principiul democratic, spunînd că a cere „independenţa statală“ (staatliche Selbständigkeit) pentru fiecare naţiune ar însemna să ceri „prea mult“ („zu viel“, „Neue Zeit“, 33, II 77; 16 IV 1915). Ajunge, vedeţi dumneavoastră, şi „autonomia naţională“!! Problema principală de care burghezia imperialistă nu-ţi permite să te atingi — problema *frontierelor statului* care se bazează pe asuprirea naţiunilor — tocmai această problemă Kautsky o ocoleşte, eliminînd din program ceea ce este mai

* — „să respecte şi să susţină din toate punctele de vedere (!!) şi fără rezerve (??) independenţa naţiunilor“. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

esenţial şi făcînd astfel jocul acestei burghezii. Burghezia este gata să promită orice „egalitate în drepturi a naţiunilor" şi orice „autonomie naţională", numai ca proletariatul să rămînă în cadrul legalităţii şi să i se supună „în mod paşnic" în problema *frontierelor* statului! Kautsky formulează programul naţional al social-democraţiei într-un mod reformist, şi nu revoluţionar.

La programul naţional al lui Parabellum, mai exact la *asigurările* lui că „sîntem împotriva anexiunilor", Parteivorstand*, Kautsky, Plehanov & Co. vor subscrie cu amîndouă mîinile, tocmai pentru că acest program nu demască pe social-patrioţii care domină. La programul acesta vor subscrie şi burghezii pacifişti. Minunatul program *general* al lui Parabellum („lupta revoluţionară de masă împotriva capitalismului") îi serveşte — ca şi proudhoniştilor din perioada 1860—1870 — nu pentru a elabora, în concordanţă cu el şi în spiritul lui, un program intransigent, tot atît de revoluţionar în problema naţională, ci pentru a curăţi aci terenul pentru social-patrioţi. În epoca noastră imperialistă, majoritatea socialiştilor din lume aparţin naţiunilor care asupresc alte naţiuni şi care tind să extindă această asuprire. De aceea „lupta împotriva anexiunilor", dusă de noi, va rămîne o luptă lipsită de conţinut, de care n-ar avea de ce să se teamă social-patrioţii, dacă nu vom declara: un socialist care aparţine unei naţiuni asupritoare şi care nu propagă şi în timp de pace şi în timp de război ideea libertăţii despărţirii naţiunilor asuprite nu este un socialist, nu este un internaţionalist, ci un şovinist! Un socialist care aparţine unei naţiuni asupritoare şi care nu propagă această idee în ciuda interdicţiilor guvernelor, adică prin presa liberă, adică prin presa ilegală, este doar un partizan ipocrit al egalităţii în drepturi a naţiunilor!

Despre Rusia, care nu şi-a desăvîrşit încă revoluţia burghezo-democratică, Parabellum a scris o *singură* frază:

„Selbst das wirtschaftlich sehr zurückgebliebene Russland hat in der Haltung der Polnischen, Lettischen, Armenischen Bourgeoisie gezeigt, dass nicht nur die militärische Bewachung es ist, die die Völker in diesem «Zuchthaus der Völker» zusammenhält, sondern Bedürfnisse der kapi-

* — Conducerea partidului social-democrat german. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

talistischen Expansion, für die das ungeheure Territorium ein glänzender Boden der Entwicklung ist"*.

Acesta nu este „un punct de vedere social-democrat", ci unul liberal-burghez; nu este un punct de vedere internaţionalist, ci unul velicorus şovin. După cît se vede, Parabellum, care luptă atît de bine împotriva social-patrioţilor germani, cunoaşte foarte puţin şovinismul acesta din urmă. Pentru a face din această frază a lui Parabellum o teză social-democrată şi a trage dintr-însa concluzii social-democrate, ea trebuie prefăcută şi completată în felul următor:

Rusia este o închisoare a popoarelor nu numai datorită caracterului militar-feudal al ţarismului, nu numai din cauză că burghezia velicorusă sprijină ţarismul, ci şi din cauză că burghezia poloneză etc. a sacrificat intereselor expansiunii capitaliste libertatea naţiunilor, ca şi democratismul în general. Proletariatul din Rusia nu poate să meargă în fruntea poporului spre o revoluţie democratică victorioasă (aceasta este sarcina lui imediată), nici să lupte împreună cu fraţii lui, proletarii din Europa, pentru revoluţia socialistă, dacă nu cere chiar de pe acum, integral şi „rückhaltlos"** libertatea despărţirii de Rusia a tuturor naţiunilor asuprite de ţarism. Noi cerem acest lucru nu independent de lupta noastră revoluţionară pentru socialism, ci pentru că această luptă va rămîne o vorbă goală dacă nu o vom lega indisolubil de un mod revoluţionar de a pune toate problemele democraţiei, inclusiv problema naţională. Noi cerem libertatea autodeterminării, *adică* independenţă, *adică* libertatea de despărţire a naţiunilor asuprite nu pentru că am visa la fărîmiţarea economică sau la idealul unor state mici, ci, dimpotrivă, pentru că dorim state mari şi apropierea, ba chiar contopirea naţiunilor, dar pe o bază cu adevărat democratică, cu adevărat internaţionalistă, *care nu este de conceput* fără libertatea de despărţire. După cum Marx în 1869 cerea despărţirea Irlandei nu în vederea fărîmiţării, ci în vederea unei viitoare

* — „Pînă şi Rusia, această ţară foarte înapoiată din punct de vedere economic, a arătat prin comportarea burgheziei poloneze, letone şi armene că nu numai paza militară reţine popoarele în această «închisoare a popoarelor», ci şi nevoile expansiunii capitaliste, căreia imensul teritoriu îi oferă un minunat teren de dezvoltare". — *Nota Trad.*

** — „fără rezerve". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

uniuni libere între Irlanda şi Anglia, nu din considerente de „echitate faţă de Irlanda", ci în interesul luptei revoluţionare a proletariatului englez, — tot aşa şi noi socotim că renunţarea socialiştilor din Rusia la cerinţa libertăţii autodeterminării naţiunilor, în sensul arătat de noi, ar însemna o trădare directă a democraţiei, internaţionalismului şi socialismului.

Scris în limba germană nu mai înainte de 16 (29) octombrie 1915

Publicat pentru prima oară în 1927 în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 371—377

www.dacoromanica.ro

REVOLUȚIA SOCIALISTĂ ȘI DREPTUL NAȚIUNILOR LA AUTODETERMINARE

(TEZE)

1. IMPERIALISMUL, SOCIALISMUL ȘI ELIBERAREA NAȚIUNILOR ASUPRITE

Imperialismul este cel mai înalt stadiu de dezvoltare a capitalismului. În țările înaintate capitalul a depășit cadrul statelor naționale, a înlocuit concurența prin monopol, creînd toate premisele obiective pentru înfăptuirea socialismului. De aceea, în Europa occidentală și în Statele Unite, la ordinea zilei este lupta revoluționară a proletariatului pentru răsturnarea guvernelor capitaliste, pentru exproprierea burgheziei. Imperialismul împinge masele la o astfel de luptă, ascuțind la maximum contradicțiile de clasă, înrăutățind situația maselor atît sub raport economic — trusturile, scumpetea —, cît și sub raport politic: creșterea militarismului, războaie mai frecvente, întețirea reacțiunii, înăsprirea și lărgirea asupririi naționale și a jafului colonial. Socialismul victorios trebuie să înfăptuiască în mod necesar o democrație deplină, și, deci, nu numai să introducă o deplină egalitate în drepturi a națiunilor, ci și să realizeze dreptul la autodeterminare al națiunilor asuprite, adică dreptul la o despărțire politică liberă. Partidele socialiste care nu vor dovedi prin toată activitatea lor — și acum, și în timpul revoluției, și după victoria ei — că vor elibera națiunile subjugate și vor întemeia relațiile cu ele pe baza unei uniuni libere — iar fără libertatea de despărțire uniunea liberă este o frază mincinoasă —, astfel de partide vor săvîrși o trădare față de socialism.

Desigur, democrația este și ea o formă de stat, care trebuie să dispară atunci cînd va dispărea statul, dar aceasta se va întîmpla numai o dată cu trecerea de la socialismul învingător și consolidat definitiv la comunismul deplin.

www.dacoromanica.ro

2. REVOLUŢIA SOCIALISTĂ ŞI LUPTA PENTRU DEMOCRAŢIE

Revoluţia socialistă nu este un singur act, nu este o singură bătălie pe un singur front, ci o întreagă epocă de ascuţite conflicte de clasă, un şir îndelungat de bătălii pe toate fronturile, adică în jurul tuturor problemelor economiei şi politicii, bătălii care se pot încheia numai prin exproprierea burgheziei. Ar fi o greşeală fundamentală să se creadă că lupta pentru democraţie ar putea să abată proletariatul de la revoluţia socialistă, sau s-o acopere, s-o pună în umbră pe aceasta etc. Dimpotrivă, după cum nu este cu putinţă un socialism victorios care nu realizează o democraţie deplină, tot astfel nu se poate pregăti pentru victoria asupra burgheziei un proletariat care nu duce o luptă multilaterală, consecventă şi revoluţionară pentru democraţie.

O greşeală tot atît de mare ar fi aceea de a exclude unul din punctele programului democratic, de pildă punctul cu privire la autodeterminarea naţiunilor, sub motiv că autodeterminarea ar fi „irealizabilă" sau „iluzorie" în condiţiile imperialismului. Afirmaţia că dreptul naţiunilor la autodeterminare este irealizabil în cadrul capitalismului poate fi înţeleasă fie în sens absolut, economic, fie în sens condiţionat, politic.

În primul caz, ea este fundamental greşită din punct de vedere teoretic. În primul rînd, în acest sens sînt irealizabile, în condiţiile capitalismului, de pildă banii-muncă sau desfiinţarea crizelor etc. Este absolut inexact că *tot atît* de irealizabilă este şi autodeterminarea naţiunilor. În al doilea rînd, chiar şi numai exemplul despărţirii Norvegiei de Suedia în 1905 este suficient pentru a infirma „irealizabilitatea" în acest sens. În al treilea rînd, ar fi ridicol să se nege că, cu o mică modificare a relaţiilor reciproce politice şi strategice, de pildă ale Germaniei şi Angliei, astăzi sau mîine ar fi perfect „realizabilă" formarea unor noi state: polonez, indian etc. În al patrulea rînd, în tendinţele sale spre expansiune, capitalul financiar va cumpăra şi corupe „liber" pe cel mai liber guvern democratic şi republican şi pe funcţionarii publici aleşi din orice ţară, fie ea chiar „independentă". Dominaţia capitalului financiar, ca şi aceea a capitalului

www.dacoromanica.ro

în general, nu poate fi înlăturată *prin nici un fel* de transformări în domeniul democraţiei politice; iar autodeterminarea ţine în întregime şi exclusiv de acest domeniu. Dar această dominaţie a capitalului financiar nu exclude nicidecum însemnătatea democraţiei politice ca cea mai liberă, cea mai largă şi cea mai clară *formă* de asuprire de clasă şi de luptă de clasă. De aceea toate raţionamentele despre „irealizabilitatea", în sens economic, a uneia din revendicările democraţiei politice în condiţiile capitalismului se reduc la definirea teoreticeşte greşită a raporturilor generale şi fundamentale dintre capitalism şi democraţia politică în general.

În al doilea caz, această afirmaţie este incompletă şi inexactă. Pentru că nu numai dreptul naţiunilor la autodeterminare, ci *toate* revendicările fundamentale ale democraţiei politice sînt „realizabile" în condiţiile imperialismului numai incomplet, ciuntit şi ca excepţie rară (de pildă despărţirea Norvegiei de Suedia în 1905). Revendicarea eliberării imediate a coloniilor, formulată de toţi social-democraţii revoluţionari, este şi ea „irealizabilă" în condiţiile capitalismului fără un şir de revoluţii. Dar de aici nu rezultă cîtuşi de puţin renunţarea social-democraţiei la lupta imediată şi cît se poate de hotărîtă pentru *toate* aceste revendicări — o astfel de renunţare ar aduce numai apă la moară burgheziei şi reacţiunii —, ci, tocmai dimpotrivă, necesitatea de a formula şi de a înfăptui toate aceste revendicări nu în mod reformist, ci în mod revoluţionar; nu limitîndu-se la cadrul legalităţii burgheze, ci sfărîmîndu-l; nu mulţumindu-se cu acţiuni parlamentare şi cu proteste verbale, ci antrenînd masele într-o acţiune energică, lărgind şi aţîţînd lupta pentru orice revendicare democratică fundamentală, mergîndu-se pînă la atacul direct al proletariatului împotriva burgheziei, adică pînă la revoluţia socialistă, care să exproprieze burghezia. Revoluţia socialistă poate izbucni nu numai dintr-o grevă mare sau dintr-o demonstraţie de stradă, sau dintr-o rebeliune de înfometaţi, sau dintr-o insurecţie militară, sau dintr-o răscoală colonială, ci şi din orice criză politică în genul afacerii Dreyfus[122] sau al incidentului de la Zabern [123], sau în legătură cu un referendum privitor la despărţirea unei naţiuni asuprite etc.

www.dacoromanica.ro

Înăsprirea asupririi naţionale în condiţiile imperialismului impune social-democraţiei nu renunţarea la lupta „utopică", cum pretinde burghezia, pentru libertatea de despărţire a naţiunilor, ci, dimpotrivă, folosirea intensă a conflictelor care se ivesc *şi* pe acest teren ca prilejuri pentru acţiuni de masă şi pentru acţiuni revoluţionare împotriva burgheziei.

3. SEMNIFICAŢIA DREPTULUI LA AUTODETERMINARE ŞI RAPORTUL LUI FAŢĂ DE FEDERAŢIE

Dreptul naţiunilor la autodeterminare înseamnă exclusiv dreptul la independenţă în sens politic, dreptul la liberă despărţire politică de naţiunea asupritoare. În mod concret, această revendicare a democraţiei politice înseamnă deplină libertate de agitaţie pentru despărţire şi soluţionarea problemei despărţirii printr-un referendum al naţiunii care se desparte. Aşadar, această revendicare nu este cîtuşi de puţin echivalentă cu revendicarea despărţirii, fărîmiţării, formării de state mici. Ea înseamnă numai expresia consecventă a luptei împotriva oricărei asupriri naţionale. Cu cît regimul unui stat este mai democratic şi mai aproape de libertatea deplină de despărţire, cu atît vor fi mai rare şi mai slabe în practică tendinţele de despărţire, căci atît din punctul de vedere al progresului economic cît şi din punctul de vedere al intereselor maselor, avantajele pe care le prezintă statele mari sînt neîndoielnice, ele crescînd o dată cu creşterea capitalismului. Recunoaşterea autodeterminării nu echivalează cu recunoaşterea federaţiei ca principiu. Poţi fi adversar hotărît al acestui principiu şi partizan al centralismului democratic, dar să preferi în locul inegalităţii în drepturi a naţiunilor federaţia ca unic drum spre un centralism democratic deplin. Tocmai din acest punct de vedere, Marx, ca centralist, a preferat subordonării prin violenţă a Irlandei faţă de englezi chiar o federaţie între Irlanda şi Anglia [124].

Ţelul socialismului este nu numai lichidarea fărîmiţării omenirii în state mici şi a oricărei izolări a naţiunilor, nu numai apropierea între naţiuni, ci şi contopirea lor. Şi tocmai pentru a atinge acest scop, noi trebuie, pe de o parte, să explicăm maselor reacţionarismul ideilor lui Renner şi

www.dacoromanica.ro

O. Bauer despre aşa-zisa „autonomie cultural-naţională“*, iar pe de altă parte să cerem eliberarea naţiunilor asuprite nu prin vagi fraze generale, nu prin declamaţii lipsite de conţinut, nu sub forma „amînării“ problemei pînă la socialism, ci printr-un program politic clar şi precis formulat, care să se ocupe în mod special de ipocrizia şi de laşitatea socialiştilor din rîndurile naţiunilor asupritoare. După cum omenirea poate să ajungă la desfiinţarea claselor numai trecînd prin perioada de tranziţie a dictaturii clasei asuprite, tot astfel şi la contopirea inevitabilă a naţiunilor omenirea poate să ajungă numai trecînd prin perioada de tranziţie a eliberării depline a tuturor naţiunilor asuprite, adică a libertăţii lor de despărţire.

4. MODUL PROLETAR-REVOLUŢIONAR DE A PUNE PROBLEMA AUTODETERMINĂRII NAŢIUNILOR

Nu numai revendicarea autodeterminării naţiunilor, ci *toate* punctele programului nostru democratic minimal au fost formulate *înainte*, încă în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, de mica burghezie. Şi mica burghezie continuă şi acum să le formuleze pe *toate* în mod utopic, fără să vadă lupta de clasă şi intensificarea ei în condiţiile democraţiei, crezînd într-un capitalism „paşnic“. Tocmai aceasta este utopia unei uniuni paşnice de naţiuni egale în drepturi în condiţiile imperialismului, utopie preconizată de kautskişti şi care înşală poporul. În opoziţie cu această utopie micburgheză şi oportunistă, programul social-democraţiei trebuie să scoată în evidenţă, ca fiind fundamentală, esenţială şi inevitabilă în condiţiile imperialismului, împărţirea naţiunilor în asupritoare şi asuprite.

Proletariatul naţiunilor asupritoare nu poate să se mărginească la fraze generale, la fraze şablon repetate de orice burghez pacifist, la fraze împotriva anexiunilor şi pentru egalitatea în drepturi a naţiunilor în general. Proletariatul nu poate să treacă sub tăcere problema *frontierelor* statului bazat pe asuprire naţională, problemă deosebit de „neplăcută“ pentru burghezia imperialistă. Proletariatul nu poate să nu lupte împotriva menţinerii prin violenţă a naţiunilor asuprite în cadrul frontierelor statului respec-

* Vezi culegerea de faţă, pag. 106—110, 121—154. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

tiv, iar aceasta înseamnă tocmai a lupta pentru dreptul la autodeterminare. Proletariatul trebuie să revendice libertatea despărţirii politice a coloniilor şi naţiunilor oprimate de naţiunea „sa". Altminteri, internaţionalismul proletariatului va fi un internaţionalism deşert, verbal; nici încrederea, nici solidaritatea de clasă între muncitorii naţiunii asuprite şi ai celei asupritoare nu vor fi posibile; ipocrizia apărătorilor reformişti şi kautskişti ai autodeterminării, care nu suflă un cuvînt despre naţiunile asuprite de „propria lor" naţiune şi menţinute prin violenţă în „propriul lor" stat, va rămîne nedemascată.

Pe de altă parte, socialiştii naţiunilor asuprite trebuie să apere şi să realizeze îndeosebi unitatea deplină şi necondiţionată, inclusiv unitatea organizatorică a muncitorilor naţiunii asuprite cu muncitorii naţiunii asupritoare. Fără aceasta nu este cu putinţă de a susţine o politică independentă a proletariatului şi solidaritatea lui de clasă cu proletariatul altor ţări, date fiind manoperele de tot felul, trădările şi înşelăciunile burgheziei, deoarece burghezia naţiunilor asuprite foloseşte în permanenţă lozincile eliberării naţionale pentru înşelarea muncitorilor: în politica internă, ea foloseşte aceste lozinci pentru a încheia înţelegeri reacţionare cu burghezia naţiunilor dominante (de pildă polonezii în Austria şi în Rusia, care încheie tranzacţii cu reacţiunea pentru asuprirea evreilor şi a ucrainenilor); în politica externă, ea caută să încheie tranzacţii cu una dintre puterile imperialiste rivale, în interesul realizării scopurilor sale tîlhăreşti (politica statelor mici din Balcani etc.).

Faptul că lupta pentru libertate naţională împotriva unei puteri imperialiste poate fi folosită, în anumite condiţii, de o altă „mare" putere în scopurile ei la fel de imperialiste, poate tot atît de puţin să facă social-democraţia să renunţe la recunoaşterea dreptului naţiunilor la autodeterminare cum numeroasele cazuri de folosire de către burghezie a lozincilor republicane, în scop de înşelăciune politică şi de jaf financiar, de pildă în ţările romanice, nu pot face pe social-democraţi să renunţe la republicanismul lor*.

* Este de prisos să mai spunem că a respinge dreptul la autodeterminare pe motiv că din el decurge, chipurile, „apărarea patriei" ar fi de-a dreptul ridicol. Cu acelaşi drept — adică tot atît de neserios — invocă social-şovinişţii în 1914-1916, pentru a justifica „apărarea patriei", orice revendicare a democraţiei (de pildă republicanismul ei) şi orice formulare a luptei împotriva asupririi naţionale. Marxismul deduce recunoaşterea apărării patriei

www.dacoromanica.ro

5. MARXISM ŞI PROUDHONISM ÎN PROBLEMA NAŢIONALĂ

În opoziţie cu democraţii mic-burghezi, Marx vedea în toate revendicările democratice, fără excepţie, nu ceva absolut, ci expresia istorică a luptei maselor populare, conduse de burghezie, împotriva feudalismului. Nu există printre aceste revendicări nici una care să nu poată servi şi să nu servească, în anumite împrejurări, ca mijloc de înşelare a muncitorilor de către burghezie. A desprinde sub acest raport una dintre revendicările democraţiei politice, şi anume dreptul naţiunilor la autodeterminare, şi a o opune celorlalte revendicări este fundamental greşit din punct de vedere teoretic. În practică proletariatul îşi poate păstra independenţa numai subordonînd lupta sa pentru toate revendicările democratice, inclusiv revendicarea republicii, luptei sale revoluţionare pentru răsturnarea burgheziei.

Pe de altă parte, în opoziţie cu proudhoniştii, care „în numele revoluţiei sociale" „negau" problema naţională, Marx, avînd în vedere mai mult ca orice interesele luptei de clasă a proletariatului din ţările înaintate, punea pe primul plan principiul fundamental al internaţionalismului şi socialismului: nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare[125]. Tocmai din punctul de vedere al intereselor mişcării revoluţionare a muncitorilor germani a cerut Marx, în 1848, ca democraţia victorioasă din Germania să proclame şi să înfăptuiască libertatea popoarelor asuprite de germani[126]. Tocmai din punctul de vedere al luptei revoluţionare a muncitorilor englezi a cerut Marx, în 1869, despărţirea Irlandei de Anglia, adăugînd totodată: „chiar dacă după despărţire lucrurile ar ajunge la o federaţie"[127]. Numai formulînd această revendicare educa Marx pe muncitorii englezi în spirit cu adevărat internaţionalist. Numai astfel a putut el să opună oportuniştilor şi reformismului burghez, care nici pînă acum, după o jumătate de secol, nu a realizat „reforma" irlandeză, rezolvarea revoluţionară a acestei probleme istorice. Numai astfel a putut Marx — în

---

în războaiele marii revoluţii franceze sau în războaiele lui Garibaldi, de pildă, în Europa, precum şi negarea apărării patriei în războiul imperialist din 1914-1916, din analiza particularităţilor istorice concrete ale fiecărui război în parte, şi nicidecum dintr-un oarecare „principiu general" sau dintr-un oarecare punct al programului.

www.dacoromanica.ro

opoziţie cu apologeţii capitalului, care ţipau despre caracterul utopic şi imposibilitatea realizării libertăţii de despărţire a naţiunilor mici şi despre caracterul progresist nu numai al concentrării economice, ci şi al concentrării politice — să susţină caracterul progresist al acestei concentrări *nu* în mod imperialist, să preconizeze apropierea dintre naţiuni nu pe baza violenţei, ci pe baza unei uniuni libere a proletarilor din toate ţările. Numai astfel a putut Marx să opună recunoaşterii verbale, şi adesea ipocrite, a egalităţii în drepturi a naţiunilor şi a dreptului lor la autodeterminare acţiunea revoluţionară a maselor *şi* în domeniul rezolvării problemelor naţionale. Războiul imperialist din 1914-1916 şi grajdurile augiene ale ipocriziei oportuniştilor şi kautskiştilor, deschise de el, au confirmat în mod concret justeţea acestei politici a lui Marx, politică care trebuie să servească de model pentru toate ţările înaintate, deoarece acum fiecare din ele asupreşte alte naţiuni*.

6. CELE TREI TIPURI DE ŢĂRI ÎN CEEA CE PRIVEŞTE AUTODETERMINAREA NAŢIUNILOR

În această privinţă trebuie să deosebim trei tipuri principale de ţări:

În primul rînd, ţările capitaliste înaintate din Europa occidentală şi Statele Unite. Aici mişcările naţionale burghezo-progresiste au luat de mult sfîrşit. Fiecare din aceste „mari" naţiuni asupreşte alte naţiuni în colonii şi în interiorul ţării. Sarcinile proletariatului naţiunilor dominante sînt aici exact cele care în secolul al XIX-lea îi reveneau proletariatului din Anglia faţă de Irlanda**.

* Se invocă adeseori — cum face, de pildă, în ultimul timp şovinistul german Lensch, în numerele 8 şi 9 ale revistei „Die Glocke" [128] — faptul că atitudinea negativă a lui Marx faţă de mişcarea naţională a unora dintre popoare, de pildă a cehilor în 1848, infirmă necesitatea recunoaşterii din punct de vedere marxist a autodeterminării naţiunilor. Dar aceasta nu este adevărat, deoarece în 1848 existau motive istorice şi politice pentru a face deosebire între naţiunile „reacţionare" şi naţiunile revoluţionar-democratice. Marx a avut dreptate condamnînd pe cele dintîi şi fiind pentru cele din urmă [129]. Dreptul la autodeterminare este una dintre revendicările democraţiei care trebuie, în mod firesc, să fie subordonată intereselor generale ale democraţiei. În 1848 şi în anii următori aceste interese generale au constat în primul rînd în lupta împotriva ţarismului.

** În unele state mici, rămase în afara războiului din 1914-1916, de pildă în Olanda, Elveţia, burghezia foloseşte intens lozinca „autodeterminării naţiunilor" pentru a justifica participarea la războiul imperialist. Acesta este unul dintre motivele care determină pe social-democraţii din aceste ţări să nege autodeterminarea. Politica proletară justă, şi anume negarea

www.dacoromanica.ro

În al doilea rînd, răsăritul Europei: Austria, Balcanii şi mai cu seamă Rusia. Aici, tocmai secolul al XX-lea a dezvoltat în mod deosebit mişcările naţionale burghezo-democratice şi a ascuţit lupta naţională. Sarcinile proletariatului din aceste ţări, atît în ceea ce priveşte desăvîrşirea transformării lor burghezo-democratice cît şi în ceea ce priveşte ajutorarea revoluţiei socialiste din alte ţări, nu pot fi îndeplinite fără susţinerea dreptului naţiunilor la autodeterminare. Deosebit de grea şi deosebit de importantă este aici sarcina contopirii luptei de clasă a muncitorilor naţiunilor asupritoare cu aceea a muncitorilor naţiunilor asuprite.

În al treilea rînd, ţările semicoloniale — cum sînt China, Persia, Turcia — şi toate coloniile, avînd laolaltă o populaţie de circa un miliard de suflete. Aici mişcările burghezo-democratice sînt în parte abia la începutul lor, iar în parte — încă departe de a fi terminate. Socialiştii trebuie nu numai să ceară eliberarea necondiţionată, fără răscumpărare, şi imediată a coloniilor, — iar expresia politică a acestei revendicări nu înseamnă altceva decît tocmai recunoaşterea dreptului la autodeterminare; socialiştii trebuie să sprijine în modul cel mai hotărît elementele cele mai revoluţionare ale mişcărilor burghezo-democratice de eliberare naţională din aceste ţări şi să sprijine răscoala lor — iar în caz de nevoie şi războiul lor revoluţionar — *împotriva* puterilor imperialiste care le asupresc.

7. SOCIAL-ŞOVINISMUL ŞI AUTODETERMINAREA NAŢIUNILOR

Epoca imperialistă şi în special războiul din 1914-1916 au pus pe primul plan sarcina luptei împotriva şovinismului şi naţionalismului în ţările înaintate. În problema autodeterminării naţiunilor există două nuanţe principale în

---

„apărării patriei" în războiul *imperialist*, este apărată cu argumente greşite. Rezultă în teorie o denaturare a marxismului, iar în practică un fel de îngustime proprie micilor naţiuni, ignorarea populaţiei de *sute de milioane* a naţiunilor subjugate de naţiunile „dominante". În excelenta sa broşură: „Imperialismul, războiul şi social-democraţia", tov. Gorter greşeşte atunci cînd neagă principiul autodeterminării naţiunilor, dar îl *aplică* în mod just atunci cînd cere *imediata* „independenţă politică şi *naţională*" pentru Indiile olandeze şi demască pe oportuniştii olandezi, care refuză să formuleze o astfel de revendicare şi să lupte pentru ea.

www.dacoromanica.ro

rîndurile social-şoviniştilor, adică în rîndurile oportuniştilor şi kautskiştilor, care caută să prezinte într-o lumină mai favorabilă războiul imperialist, reacţionar, aplicîndu-i noţiunea de „apărare a patriei".

Pe de o parte, vedem slugi destul de făţişe ale burgheziei care susţin anexiunile pe considerentul că imperialismul şi concentrarea politică au un caracter progresist şi care neagă dreptul, chipurile, utopic, iluzoriu, mic-burghez etc. la autodeterminare. Printre aceştia sînt: Cunow, Parvus şi ultraoportuniştii din Germania, o parte din fabieni şi o parte din liderii trade-unionurilor din Anglia, oportuniştii din Rusia: Semkovski, Libman, Iurkevici etc.

Pe de altă parte, vedem pe kautskişti, dintre care fac parte şi Vandervelde, Renaudel şi numeroşi pacifişti din Anglia, Franţa etc. Ei sînt pentru unitatea cu cei dintîi, şi în practică nu se deosebesc cîtuşi de puţin de ei, susţinînd dreptul la autodeterminare numai şi numai prin vorbe, ipocrit: ei consideră „excesivă" („zu viel verlangt": Kautsky în „Neue Zeit" * din 21 mai 1915) revendicarea libertăţii de despărţire politică, nu susţin necesitatea unei tactici revoluţionare tocmai a socialiştilor naţiunilor asupritoare, ci, dimpotrivă, estompează îndatoririle lor revoluţionare, justifică oportunismul lor, le uşurează înşelarea poporului, ocolesc tocmai problema *frontierelor* statului care menţine prin violenţă în cadrul său naţiuni lipsite de drepturi depline etc.

Atît unii cît şi alţii sînt deopotrivă oportunişti, care prostituează marxismul şi care au pierdut orice capacitate de a înţelege însemnătatea teoretică şi actualitatea practică a tacticii lui Marx, tactică explicată prin exemplul cu Irlanda.

Cît priveşte în special anexiunile, această problemă a devenit deosebit de actuală în legătură cu războiul. Dar ce este anexiunea? E uşor de văzut că protestul împotriva anexiunilor ori se reduce la recunoaşterea autodeterminării naţiunilor, ori se bazează pe frazeologia pacifistă care apără statu quo şi este ostilă *oricărei* violenţe, chiar şi violenţei revoluţionare. O asemenea frază este fundamental falsă şi de neîmpăcat cu marxismul.

---

* — „Timpuri noi". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

8. SARCINILE CONCRETE ALE PROLETARIATULUI ÎN VIITORUL APROPIAT

Revoluția socialistă poate să izbucnească în viitorul cel mai apropiat. În acest caz, în fața proletariatului se va pune sarcina imediată de a cuceri puterea, de a expropria băncile și de a realiza alte măsuri dictatoriale. Burghezia — și mai ales intelectualii de tipul fabienilor și al kautskiștilor — va căuta într-un astfel de moment să fărîmițeze și să frîneze revoluția, impunîndu-i obiective limitate, democratice. Dacă *toate* revendicările pur democratice sînt capabile — cu condiția ca să fi început deja asaltul proletarilor împotriva bazelor puterii burgheziei — să joace într-un anumit sens rolul unei piedici în calea revoluției, necesitatea de a proclama și înfăptui libertatea *tuturor* popoarelor asuprite (adică dreptul lor la autodeterminare) va fi tot atît de actuală în revoluția socialistă, cît de actuală a fost ea pentru victoria revoluției burghezo-democratice, de pildă, din Germania anului 1848 sau din Rusia anului 1905.

Se prea poate însă ca pînă la începerea revoluției socialiste să mai treacă 5, 10 și chiar mai mulți ani. La ordinea zilei se va pune educarea revoluționară a maselor într-un spirit care să facă imposibilă atît apartenența oportuniștilor și a șoviniștilor socialiști la partidul muncitoresc cît și victoria lor, în genul victoriei din 1914-1916. Socialiștii vor trebui să explice maselor că socialiștii englezi, care nu cer libertate de despărțire pentru colonii și Irlanda, — cei germani, care nu cer libertate de despărțire pentru colonii, pentru alsacieni, danezi, polonezi, care nu extind nemijlocit propaganda revoluționară și acțiunea revoluționară de masă și în domeniul luptei împotriva asupririi naționale, care nu folosesc incidentele de felul aceluia de la Zabern pentru cea mai largă propagandă ilegală în rîndurile proletariatului națiunii asupritoare, pentru demonstrații de masă și pentru acțiuni revoluționare de masă, — cei ruși, care nu cer libertate de despărțire pentru Finlanda, Polonia, Ucraina etc. etc., — că acești socialiști procedează ca niște șoviniști, ca niște lachei, mînjiți de sînge și noroi, ai monarhiilor imperialiste și ai burgheziei imperialiste.

www.dacoromanica.ro

9. ATITUDINEA SOCIAL-DEMOCRAŢIEI DIN RUSIA, A CELEI POLONEZE ŞI A INTERNAŢIONALEI A II-a FAŢĂ DE AUTODETERMINARE

Divergenţele dintre social-democraţii revoluţionari din Rusia şi social-democraţii polonezi în problema autodeterminării au ieşit la iveală încă în 1903, la congresul care a adoptat programul P.M.S.D.R. şi care, cu tot protestul delegaţiei social-democraţilor polonezi, a inclus în acest program § 9, care recunoaşte dreptul naţiunilor la autodeterminare. De atunci social-democraţii polonezi nu au repetat niciodată, în numele partidului lor, propunerea de a înlătura din programul partidului nostru § 9 sau de a-l înlocui cu vreo altă formulare.

În Rusia, unde naţiunile asuprite reprezintă nu mai puţin de 57% din populaţie, peste 100.000.000 de oameni, — unde aceste naţiuni se află mai cu seamă în ţinuturile periferice, — unde o parte dintre aceste naţiuni au un nivel de civilizaţie mai ridicat decît velicoruşii, — unde regimul politic se deosebeşte prin caracterul său deosebit de barbar şi medieval, — unde revoluţia burghezo-democratică n-a fost încă săvîrşită, — în Rusia recunoaşterea dreptului naţiunilor asuprite de ţarism la libera despărţire de Rusia este fără doar şi poate obligatorie pentru social-democraţi în interesul sarcinilor lor democratice şi socialiste. Partidul nostru, restabilit în ianuarie 1912, a adoptat în 1913 o rezoluţie [130] care confirmă dreptul la autodeterminare şi-l lămureşte tocmai în sus-menţionata lui semnificaţie concretă. Dezmăţul şovinismului velicorus în 1914-1916 atît în rîndurile burgheziei cît şi în rîndurile socialiştilor oportunişti (Rubanovici, Plehanov, „Naşe Delo“ etc.), ne îndeamnă şi mai mult să insistăm asupra acestei revendicări şi să constatăm că cei care o neagă sprijină în practică şovinismul velicorus şi ţarismul. Partidul nostru declară că îşi declină în modul cel mai hotărît orice răspundere pentru o astfel de atitudine împotriva dreptului la autodeterminare.

Cea mai nouă formulare a poziţiei social-democraţiei poloneze în problema naţională (declaraţia social-democraţiei poloneze la conferinţa de la Zimmerwald) conţine următoarele idei:

www.dacoromanica.ro

Această declarație înfierează guvernul german și celelalte guverne care privesc „regiunile poloneze" drept gaj în viitorul joc de compensații, *„răpind poporului polonez posibilitatea de a-și hotărî singur soarta"*. „Social-democrația polonează protestează în mod solemn și cu hotărîre împotriva *reîmpărțirii și sfîșierii în bucăți a unei țări întregi"*... Ea biciuiește pe socialiștii care au lăsat pe seama Hohenzollernilor... „opera de *eliberare a popoarelor asuprite"*. Ea își exprimă convingerea că numai participarea la această apropiată luptă a proletariatului internațional revoluționar, la această luptă pentru socialism *„va sfărîma cătușele asupririi naționale* și va distruge *orice forme* de stăpînire *străină*, va asigura *poporului polonez* posibilitatea unei dezvoltări libere și sub toate aspectele ca membru *cu drepturi egale* în uniunea popoarelor". Declarația consideră că *„pentru polonezi"* războiul este *„de două ori* fratricid". (Buletinul Comisiei socialiste internaționale, nr. 2 din 27.IX.1915, pag. 15; traducerea în limba rusă în culegerea „Internaționala și războiul", pag. 97).

Aceste teze nu se deosebesc în fond prin nimic de recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare, avînd doar formulări politice mai dezlînate și mai imprecise decît majoritatea programelor și rezoluțiilor Internaționalei a II-a. Orice încercare de a exprima aceste idei în formulări politice precise și de a stabili dacă sînt aplicabile orînduirii capitaliste sau numai orînduirii socialiste va arăta într-un mod și mai concret cît de greșită este negarea autodeterminării națiunilor la social-democrații polonezi.

Hotărîrea Congresului socialist internațional de la Londra din 1896, care recunoaște autodeterminarea națiunilor, trebuie completată, pe baza tezelor expuse mai sus, cu indicațiile 1) asupra actualității deosebite a acestei revendicări în condițiile imperialismului, 2) asupra caracterului condiționat din punct de vedere politic și a conținutului de clasă al tuturor revendicărilor democrației politice, inclusiv cea de față, 3) asupra necesității de a face distincție între sarcinile concrete ale social-democraților națiunilor asupritoare și cele ale social-democraților națiunilor asuprite, 4) asupra recunoașterii inconsecvente, pur verbale și — din această cauză — ipocrite, prin semnificația sa politică, a autodeterminării de către oportuniști și kautskiști,

www.dacoromanica.ro

5) asupra identităţii de fapt dintre şovinişti şi acei social-democraţi, mai ales social-democraţii naţiunilor dominante (velicoruşi, anglo-americani, germani, francezi, italieni, japonezi etc.), care nu susţin libertatea de despărţire a coloniilor şi naţiunilor asuprite de naţiunile „lor", 6) asupra necesităţii de a subordona lupta pentru această revendicare, ca şi pentru toate revendicările fundamentale ale democraţiei politice, faţă de lupta nemijlocită revoluţionară de masă pentru răsturnarea guvernelor burgheze şi pentru înfăptuirea socialismului.

Însuşirea de către Internaţională a punctului de vedere al unora dintre naţiunile mici şi mai cu seamă al social-democraţilor polonezi, pe care lupta lor împotriva burgheziei poloneze, care înşală poporul prin lozinci naţionaliste, i-a dus la greşeala de a nega autodeterminarea, ar însemna o greşeală teoretică, înlocuirea marxismului cu proudhonismul, iar în practică ar însemna sprijinirea involuntară a celui mai periculos şovinism şi oportunism al naţiunilor dominante.

Redacţia ziarului „Soţial-Demokrat",
Organ Central al P.M.S.D.R.

Post-scriptum. În „Neue Zeit" din 3 martie 1916, număr apărut recent, Kautsky întinde deschis o mînă creştinească de împăcare lui Austerlitz, reprezentantul celui mai murdar şovinism german, respingînd în ceea ce priveşte Austria habsburgică libertatea de despărţire a naţiunilor asuprite, dar admiţînd-o pentru Polonia *rusească*, spre a face un serviciu de lacheu lui Hindenburg şi lui Wilhelm al II-lea. Cu greu s-ar putea dori o mai bună autodemascare a kautskismului!

Scris în ianuarie-februarie 1916
Publicat în aprilie 1916 în revista „Vorbote" nr. 2
În limba rusă s-a publicat în octombrie 1916, în „Culegerea Social-Democratului" nr.1

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 132—145

www.dacoromanica.ro

Din cartea:
„IMPERIALISMUL, STADIUL CEL MAI ÎNALT AL CAPITALISMULUI[131]

EXPUNERE POPULARĂ"

VI. ÎMPĂRȚIREA LUMII ÎNTRE MARILE PUTERI

În cartea sa despre „Dezvoltarea teritorială a coloniilor europene"*, geograful A. Supan face următorul scurt bilanț al acestei dezvoltări la sfîrșitul secolului al XIX-lea:

Teritoriile, în procente, aparținînd puterilor coloniale europene (inclusiv Statelor Unite ale Americii):

	1876	1900	S-a mărit cu
În Africa	10,8%	90,4%	+79,6%
„ Polinezia	56,8%	98,9%	+42,1%
„ Asia	51,5%	56,6%	+ 5,1%
„ Australia	100,0%	100,0%	—
„ America	27,5%	27,2%	— 0,3%

„Trăsătura caracteristică a acestei perioade — încheie el — este deci împărțirea Africii și a Polineziei". Întrucît în Asia și în America nu există teritorii neocupate, cu alte cuvinte care să nu aparțină nici unui stat, trebuie să lărgim concluzia lui Supan și să spunem că trăsătura caracteristică a perioadei de care ne ocupăm este împărțirea definitivă a globului, definitivă nu în sensul că n-ar mai fi cu putință o *reîmpărțire* — dimpotrivă, reîmpărțirile sînt posibile și inevitabile —, ci în sensul că politica colonialistă a țărilor capitaliste *a terminat* acapararea pămînturilor neocupate pe planeta noastră. Pentru prima oară lumea se prezintă ca fiind deja împărțită, așa că în viitor pot avea loc *numai* reîmpărțiri, adică trecerea de la un „posesor" la altul, și nu trecerea de la situația de teritorii fără stăpîn la cea de teritorii ale unui „stăpîn".

* A. Supan: „Die territoriale Entwicklung der europäischen Kolonien", 1906, pag. 254 („Dezvoltarea teritorială a coloniilor europene". — *Nota Trad.)*.

www.dacoromanica.ro

Trăim, prin urmare, o epocă specifică a politicii colonialiste mondiale, care este în modul cel mai strîns legată de „treapta cea mai nouă a dezvoltării capitalismului", de capitalul financiar. De aceea trebuie să ne oprim mai amănunţit, în primul rînd, asupra unor date concrete, pentru a lămuri cît mai precis atît deosebirea dintre această epocă şi cele precedente cît şi starea de lucruri din momentul de faţă. În primul rînd apar aici două chestiuni concrete: se observă oare o intensificare a politicii colonialiste, o ascuţire a luptei pentru colonii tocmai în epoca capitalului financiar, şi cum anume este împărţită lumea în această privinţă în momentul de faţă?

În cartea sa asupra istoriei colonizării*, scriitorul american Morris încearcă să totalizeze datele asupra posesiunilor coloniale ale Angliei, Franţei şi Germaniei în diferite perioade ale secolului al XIX-lea. Iată, pe scurt, rezultatele obţinute de el:

Mărimea posesiunilor coloniale

Anii	Anglia		Franţa		Germania	
	suprafaţa (milioane de mile pătrate)	populaţia (milioane)	suprafaţa (milioane de mile pătrate)	populaţia (milioane)	suprafaţa (milioane de mile pătrate)	populaţia (milioane)
1815-1830	?	126,4	0,02	0,5	—	—
1860	2,5	145,1	0,2	3,4	—	—
1880	7,7	267,9	0,7	7,5	—	—
1899	9,3	309,0	3,7	56,4	1,0	14,7

Pentru Anglia, perioada unei imense intensificări a cuceririlor coloniale corespunde anilor 1860-1880, iar perioada unei foarte însemnate intensificări a lor — ultimilor 20 de ani ai secolului al XIX-lea. În ceea ce priveşte Franţa şi Germania, ea corespunde tocmai acestor 20 de ani. Am văzut mai sus că capitalismul premonopolist, capitalism în care predomină libera concurenţă, atinge limita dezvoltării sale între anii 1860 şi 1880. Vedem acum că *tocmai după această perioadă* începe un „avînt" uriaş al cuceririlor coloniale, se ascute într-o măsură extremă lupta pentru îm-

* Henry C. Morris: „The history of colonization", N. Y., 1900, vol. II, pp. 88; I, 419; II, 304 („Istoria colonizării", New York, 1900, vol. II, pag. 88; I, pag. 419; II, pag. 304. — *Nota Trad.*).

www.dacoromanica.ro

părțirea teritorială a lumii. Este, prin urmare, neîndoios că trecerea capitalismului la stadiul capitalismului monopolist, la capitalul financiar, este *legată* de ascuțirea luptei pentru împărțirea lumii.

În lucrarea sa asupra imperialismului, Hobson indică perioada 1884-1900 ca perioadă a unei întețite „expansiuni" (lărgiri teritoriale) a principalelor state europene. După calculele lui, Anglia a dobîndit în acest răstimp 3.700.000 de mile pătrate, cu o populație de 57.000.000; Franța 3.600.000 de mile pătrate, cu o populație de 36.500.000; Germania 1.000.000 de mile pătrate, cu o populație de 14.700.000; Belgia 900.000 de mile pătrate, cu o populație de 30.000.000; Portugalia 800.000 de mile pătrate, cu o populație de 9.000.000. Goana după colonii la sfîrșitul secolului al XIX-lea, și mai ales după 1880, a tuturor statelor capitaliste este un fapt îndeobște cunoscut în istoria diplomației și a politicii externe.

În epoca celei mai mari înfloriri a liberei concurențe în Anglia, între anii 1840 și 1870, conducătorii politici burghezi ai acestei țări erau *împotriva* politicii colonialiste, considerînd eliberarea coloniilor, despărțirea lor completă de Anglia ca un lucru inevitabil și folositor. În articolul său despre „imperialismul englez modern"*, apărut în 1898, M. Beer arată cum în 1852 un om de stat englez atît de înclinat, în general, spre imperialism, ca Disraeli, spunea: „Coloniile sînt niște pietre de moară pe grumazul nostru". La sfîrșitul secolului al XIX-lea însă, eroii zilei erau în Anglia Cecil Rhodes și Joseph Chamberlain, care propovăduiau fățiș imperialismul și duceau cu cel mai mare cinism o politică imperialistă!

Nu este lipsit de interes faptul că încă pe atunci acești conducători politici ai burgheziei engleze vedeau clar legătura dintre rădăcinile, ca să zicem așa, pur economice și cele politice-sociale ale imperialismului modern. Chamberlain propovăduia imperialismul ca „o politică reală, înțeleaptă și economicoasă", atrăgînd atenția în special asupra concurenței pe care o întîmpină astăzi Anglia pe piața mondială din partea Germaniei, Americii și Belgiei. Salvarea este în monopoluri — spuneau capitaliștii, întemeind

* „Die Neue Zeit", XVI, I, 1898, S. 302.

www.dacoromanica.ro

carteluri, sindicate şi trusturi. Salvarea este în monopoluri — le ţineau isonul conducătorii politici ai burgheziei, grăbindu-se să pună mîna pe teritoriile încă neîmpărţite ale lumii. Iar Cecil Rhodes, după cum povesteşte prietenul său intim, ziaristul Stead, i-a spus acestuia în 1895 în legătură cu ideile sale imperialiste: „Am fost ieri în East End (cartier muncitoresc) şi am asistat la o întrunire a şomerilor. Şi cînd, după cuvîntările sălbatice auzite acolo şi care nu erau decît un singur strigăt: pîine, pîine!, veneam spre casă şi mă gîndeam la cele văzute, eram convins mai mult ca oricînd de însemnătatea imperialismului... Ideea mea cea mai scumpă este rezolvarea problemei sociale, anume: pentru a salva de la un război civil ucigător cele 40.000.000 de locuitori ai Regatului Unit, noi, oamenii politici colonialişti, trebuie să cucerim noi teritorii pentru plasarea prisosului de populaţie, pentru a dobîndi noi pieţe în vederea desfacerii mărfurilor produse în fabrici şi în mine. Imperiul, asta am spus-o mereu, este o chestiune de stomac. Pentru a evita un război civil, trebuie să deveniţi imperialişti“*.

Aşa vorbea în 1895 Cecil Rhodes, milionar, rege al finanţelor, care poartă vina principală a războiului anglo-bur; or, apărarea imperialismului de către el e numai grosolană, cinică, în fond însă ea nu se deosebeşte de „teoria“ d-lor Maslov, Südekum, Potresov, David, de cea a întemeietorului marxismului rus etc. etc. Cecil Rhodes a fost un social-şovinist ceva mai cinstit...

Pentru a da un tablou cît mai exact posibil al împărţirii teritoriale a lumii şi al schimbărilor intervenite în această privinţă în ultimele decenii, ne vom folosi de datele pe care le dă Supan în lucrarea citată, în care este tratată problema posesiunilor coloniale ale tuturor statelor din lume. Supan ia anul 1876 şi anul 1900; noi vom lua anul 1876 — un moment ales foarte fericit, întrucît tocmai pe vremea aceea s-a terminat, în linii generale, dezvoltarea capitalismului din apusul Europei în stadiul lui premonopolist — şi anul 1914, înlocuind cifrele lui Supan cu date mai noi, după „Tabelele geografice statistice“ ale lui Hubner. Supan ia numai coloniile; noi socotim folositor, pentru a înfăţişa un tablou complet al împărţirii lumii, să adăugăm pe scurt

* Loc. cit., pag. 304

www.dacoromanica.ro

şi date asupra ţărilor necoloniale şi asupra semicoloniilor, ca Persia, China şi Turcia: prima din aceste ţări a şi devenit aproape în totul o colonie, a doua şi a treia sînt pe cale de a deveni colonii.

Vom căpăta astfel următoarele rezultate:

Posesiunile coloniale ale marilor puteri:
(în milioane km² şi în milioane de locuitori)

	Colonii				Metropole		Total	
	1876		1914		1914		1914	
	km²	locuitori	km²	locuitori	km²	locuitori	km²	locuitori
Anglia	22,5	251,9	33,5	393,5	0,3	46,5	33,8	440,0
Rusia	17,0	15,9	17,4	33,2	5,4	136,2	22,8	169,4
Franţa	0,9	6,0	10,6	55,5	0,5	39,6	11,1	95,1
Germania ..	—	—	2,9	12,3	0,5	64,9	3,4	77,2
Statele Unite	—	—	0,3	9,7	9,4	97,0	9,7	106,7
Japonia	—	—	0,3	19,2	0,4	53,0	0,7	72,2
Total pentru cele 6 mari puteri	40,4	273,8	65,0	523,4	16,5	437,2	81,5	960,6
Coloniile celorlalte puteri (Belgia, Olanda etc.)....							9,9	45,3
Semicolonii (Persia, China, Turcia)							14,5	361,2
Celelalte ţări							28,0	289,9
Întregul glob pămîntesc							133,9	1.657,0

Vedem aici în mod concret cum a fost „terminată" împărţirea lumii la hotarul dintre secolul al XIX-lea şi al XX-lea. Posesiunile coloniale s-au lărgit după 1876 în proporţii uriaşe: mai mult decît o dată şi jumătate, de la 40.000.000 la 65.000.000 km², la cele şase mari puteri; o creştere de 25.000.000 km², o dată şi jumătate mai mult decît suprafaţa metropolelor (16.500.000 km²). În 1876 trei dintre aceste mari puteri n-aveau de loc colonii, iar a patra, Franţa, aproape că nu avea. Către 1914 aceste patru mari puteri au dobîndit colonii cu o suprafaţă de 14.100.000 km², adică aproximativ o dată şi jumătate mai mult decît suprafaţa Europei, cu o populaţie de aproape 100.000.000 de locuitori. Inegalitatea în lărgirea posesiunilor coloniale

www.dacoromanica.ro

este foarte mare. Comparînd, de pildă, Franța, Germania și Japonia, care nu se prea deosebesc în ceea ce privește mărimea teritoriului și numărul de locuitori, putem constata că prima din aceste țări a dobîndit aproape de trei ori mai multe colonii (ca suprafață) decît a doua și a treia luate la un loc. Dar și în ceea ce privește mărimea capitalului financiar, Franța era la începutul acestei perioade de cîteva ori mai bogată, poate, decît Germania și Japonia luate la un loc. Asupra mărimii posesiunilor coloniale influențează, în afară de condițiile pur economice, și pe baza lor, și condițiile geografice etc. Oricît de mult a progresat în ultimele decenii nivelarea lumii, egalizarea condițiilor economice și de trai în diferite țări sub presiunea marii industrii, a schimbului și a capitalului financiar, rămîne totuși o deosebire destul de însemnată, și printre cele șase țări amintite mai sus găsim, pe de o parte, țări capitaliste tinere, care au progresat neobișnuit de repede (America, Germania, Japonia); pe de altă parte, țări ale vechii dezvoltări capitaliste (Franța și Anglia), care au progresat în ultimul timp mult mai încet decît țările precedente; și, în sfîrșit, o țară, cea mai înapoiată din punct de vedere economic (Rusia), unde imperialismul capitalist modern este prins, ca să spunem așa, într-o plasă, deosebit de deasă, de relații precapitaliste.

Alături de posesiunile coloniale ale marilor puteri am pus coloniile mici ale țărilor mici, colonii care sînt, ca să zicem așa, obiectul imediat al unei „reîmpărțiri" posibile și probabile a coloniilor. În cea mai mare parte aceste state mici își păstrează coloniile numai mulțumită faptului că între statele mari există contradicții de interese, fricțiuni etc., care le împiedică să se înțeleagă asupra împărțirii prăzii. Cît privește statele „semicoloniale", ele oferă un exemplu de forme tranzitorii care se întîlnesc în toate domeniile naturii și ale societății. Capitalul financiar este o forță atît de mare, se poate spune atît de hotărîtoare în toate relațiile economice și în toate relațiile internaționale, încît el este în stare să-și subordoneze — și-și subordonează efectiv — pînă și state care se bucură de cea mai deplină independență politică; vom vedea imediat exemple în acest sens. Dar se înțelege de la sine că mult mai „comodă" și mult mai avantajoasă pentru capitalul financiar este *acea* subordonare care este legată de pierderea independenței

www.dacoromanica.ro

politice a ţărilor şi a popoarelor subordonate. Ţările semicoloniale sînt caracteristice în această privinţă ca formă „intermediară". Se înţelege de la sine că lupta în jurul acestor ţări semidependente trebuia să se ascută în mod deosebit în perioada capitalului financiar, cînd restul lumii fusese deja împărţit.

Politica colonialistă şi imperialismul au existat şi înaintea stadiului actual al capitalismului, şi chiar înaintea capitalismului. Roma, bazată pe sclavaj, practica politica colonialistă şi înfăptuia imperialismul. Dar raţionamentele „de ordin general" asupra imperialismului, raţionamente care ignorează sau împing pe planul al doilea deosebirea fundamentală dintre formaţiile economice-sociale, devin inevitabil banalităţi deşarte sau fanfaronadă, de felul comparaţiei dintre „marea Romă şi marea Britanie"*. Chiar şi politica colonialistă capitalistă din stadiile *precedente* ale capitalismului se deosebeşte în mod esenţial de politica colonialistă a capitalului financiar.

Particularitatea esenţială a capitalismului de astăzi constă în dominaţia uniunilor monopoliste ale celor mai mari întreprinzători. Aceste monopoluri sînt deosebit de trainice cînd *toate* izvoarele de materii prime sînt concentrate într-o singură mînă, şi am văzut cu cît zel se străduiesc uniunile internaţionale ale capitaliştilor să smulgă din mîinile rivalului orice posibilitate de concurenţă, să acapareze, de pildă, terenurile cu zăcăminte de minereu de fier sau izvoarele de petrol etc. Numai posedarea coloniei asigură pe deplin monopolul împotriva oricăror surprize în lupta cu rivalul — inclusiv în cazul cînd acesta din urmă s-ar gîndi să se apere printr-o lege, introducînd monopolul de stat. Cu cît dezvoltarea capitalismului e mai mare, cu cît lipsa de materii prime se simte mai mult, cu cît concurenţa şi goana după izvoare de materii prime în întreaga lume sînt mai ascuţite, cu atît este mai înverşunată lupta pentru dobîndirea de colonii.

„Se poate face chiar o afirmaţie — scrie Schilder — care unora le va părea poate paradoxală, şi anume că creşterea populaţiei orăşeneşti şi industriale poate să întîmpine, în-

* C. P. Lucas: „Greater Rome and Greater Britain", Oxf. 1912 („Marea Romă şi Marea Britanie", Oxford, 1912; sau Earl of Cromer: „Ancient and modern imperialism", L. 1910 („Imperialismul antic şi cel modern", Londra 1910. — *Nota Trad.).*

www.dacoromanica.ro

tr-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, un obstacol mai curînd în lipsa de materii prime pentru industrie decît în lipsa de produse alimentare". Așa, de pildă, devine tot mai acută lipsa lemnului, care se scumpește mereu, tot așa a pielii și a materiei prime pentru industria textilă. „Uniunile industriașilor încearcă să creeze un echilibru între agricultură și industrie în cadrul întregii economii mondiale; ca exemplu s-ar putea cita uniunea internațională a asociațiilor proprietarilor de filaturi de bumbac din cele mai însemnate state industriale, înființată în 1904, și uniunea europeană a proprietarilor filaturilor de in, organizate după același model în 1910"*.

Desigur, reformiștii burghezi, și printre ei în special kautskiștii de azi, caută să diminueze însemnătatea acestor fapte, arătînd că pe piața liberă „s-ar putea" căpăta materii prime fără o politică colonialistă, atît „de costisitoare și de primejdioasă", că oferta materiilor prime „s-ar putea" mări enorm printr-o „simplă" îmbunătățire a condițiilor agriculturii în genere. Dar aceste afirmații se transformă într-o apologie a imperialismului, urmărind să-l prezinte într-o lumină favorabilă, pentru că ele sînt bazate pe ignorarea principalei particularități a capitalismului de azi: monopolurile. Piața liberă devine tot mai mult ceva de domeniul trecutului, sindicatele și trusturile monopoliste o restrîng zi de zi, iar „simpla" îmbunătățire a condițiilor agriculturii se reduce la îmbunătățirea situației maselor, la ridicarea salariilor și micșorarea profitului. Unde oare, în afară de fantezia mieroșilor reformiști, există trusturi care să se îngrijească de situația maselor în loc de cucerirea de colonii?

Pentru capitalul financiar au însemnătate nu numai izvoarele de materii prime care au și fost descoperite, ci și izvoarele posibile, pentru că tehnica se dezvoltă în zilele noastre cu o repeziciune de necrezut, iar pămînturi care azi nu sînt bune de nimic pot fi puse mîine în valoare dacă se vor găsi noi metode (și pentru așa ceva o mare bancă poate să organizeze o expediție specială de ingineri, agronomi etc.), dacă se vor face mari cheltuieli de capital. Același lucru se poate spune și despre prospectarea bogățiilor minerale, despre noile metode de prelucrare și de utilizare a

* Schilder, op. cit., pag. 38-42.

www.dacoromanica.ro

feluritelor materii prime etc. etc. De aici tendința inevitabilă a capitalului financiar de a-și lărgi teritoriul economic și chiar teritoriul său în general. După cum trusturile capitalizează averea lor printr-o evaluare de două sau de trei ori mai mare, ținînd seamă de profiturile „posibile" în viitor (și nu în prezent), ținînd seamă de rezultatele de mai tîrziu ale monopolului, așa și capitalul financiar tinde, în genere, să acapareze cît mai multe pămînturi, oricare ar fi ele, oriunde ar fi și prin orice mijloace, în speranța de a descoperi surse de materii prime, temîndu-se să nu rămînă în urmă în lupta turbată pentru ultimele bucăți neîmpărțite încă ale lumii sau pentru reîmpărțirea celor deja împărțite.

Capitaliștii englezi caută în fel și chip să dezvolte producția bumbacului în Egipt, colonia *lor*: în 1904, din cele 2.300.000 ha de pămînt cultivabil în Egipt, 600.000, adică mai mult de un sfert, erau cultivate cu bumbac. Rușii fac la fel în colonia *lor*, în Turchestan, pentru că pe această cale ei pot să-și bată mai ușor concurenții din străinătate, pot să ajungă mai ușor la monopolizarea izvoarelor de materii prime, la formarea unui trust textil mai economicos și mai rentabil, cu o producție „combinată", cu concentrarea *tuturor* stadiilor de producție și prelucrarea bumbacului în aceleași mîini.

Interesele exportului de capital împing în egală măsură spre cucerirea de colonii, deoarece pe piața colonială este mai ușor (iar uneori aceasta este unica posibilitate) de a înlătura pe concurenți prin mijloace monopoliste, de a-ți asigura desfacerea, de a-ți întări „legăturile" respective etc.

Suprastructura extraeconomică ce se ridică pe baza capitalului financiar, politica acestuia, ideologia lui accentuează tendința spre cuceriri coloniale. „Capitalul financiar nu vrea libertate, ci dominație" — spune cu drept cuvînt Hilferding. Iar un autor burghez francez, dezvoltînd și completînd oarecum ideile citate mai sus ale lui Cecil Rhodes*, scrie că la cauzele economice ale politicii colonialiste actuale trebuie adăugate și cauze sociale: „ca urmare a complicării crescînde a vieții și a greutăților care apasă nu numai asupra maselor muncitorești, ci și asupra claselor mijlocii, în toate țările cu o civilizație mai veche se

* Vezi culegerea de față, pag. 291. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

acumulează «nerăbdare, întărîtare, ură, care amenință liniștea publică; energiei scoase dintr-un anumit făgaș de clasă trebuie să i se găsească o aplicare, să i se dea de lucru în afara țării respective, ca să nu explodeze înăuntrul ei»"*.

Fiindcă e vorba de politica colonialistă a epocii imperialismului capitalist, trebuie notat că capitalul financiar și politica internațională care-i corespunde și care se reduce la lupta dintre puterile mari pentru împărțirea economică și politică a lumii, creează un șir întreg de forme *tranzitorii* ale dependenței de stat. Pentru această epocă sînt caracteristice nu numai cele două grupuri principale de țări: țările posesoare de colonii și coloniile, ci și formele variate de țări dependente, care sînt formal independente din punct de vedere politic, dar care de fapt sînt prinse într-o rețea de dependență financiară și diplomatică. Asupra uneia dintre aceste forme — semicoloniile — am și atras atenția mai sus. Modelul unei alte forme îl prezintă, de pildă, Argentina.

„America de sud și îndeosebi Argentina — scrie Schulze-Gaevernitz în lucrarea sa asupra imperialismului britanic — se află într-o asemenea dependență financiară față de Londra, încît o putem numi aproape o colonie comercială engleză"**. Pe baza informațiilor date de consulul austro-ungar din Buenos Aires pentru anul 1909, Schilder evalua capitalurile investite de Anglia în Argentina la suma de $8^3/_4$ miliarde de franci. Ne putem ușor închipui ce legături puternice se stabilesc în urma acestui fapt între capitalul financiar al Angliei — și „prietenul" lui credincios, diplomația engleză — , pe de o parte, și burghezia Argentinei, cu cercurile conducătoare ale întregii ei vieți economice și politice, pe de altă parte.

O formă oarecum diferită de dependență financiară și diplomatică. în condițiile independenței politice, o oferă exemplul Portugaliei. Portugalia este un stat independent,

---

* Wahl: „La France aux colonies" („Franța în colonii". — *Nota Trad.)*, citat de Henri Russier: „Le partage de l'Océanie", P. 1905, pag. 165 („Împărțirea Oceaniei", Paris 1905, pag. 165. — *Nota Trad.)*.

** Schulze-Gaevernitz: „Britischer Imperialismus und englisher Freihandel zu Beginn des 20-ten Jahrhunderts". Lpz. 1906, pag. 318 („Imperialismul britanic și comerțul liber englez la începutul secolului al XX-lea". Leipzig, 1906, pag. 318. — *Nota Trad.)*. Același lucru spune și Sartorius v. Waltershausen: „Das volkswirtschaftliche System der Kapitalanlage im Auslande", Berlin, 1907. S. 46 („Sistemul economic de investire a capitalului în străinătate", Berlin, 1907, pag. 46. — *Nota Trad.)*.

www.dacoromanica.ro

suveran, dar de fapt ea se află de mai bine de 200 de ani, încă de pe vremea războiului pentru succesiunea Spaniei (1701-1714), sub protectoratul Angliei. Anglia a apărat Portugalia şi coloniile acesteia pentru a-şi întări propriile ei poziţii în lupta cu duşmanii săi, Spania şi Franţa. Ea a căpătat în schimb avantaje comerciale, condiţii mai bune pentru exportul de mărfuri şi mai ales pentru exportul de capital în Portugalia şi în coloniile ei, a căpătat posibilitatea de a se folosi de porturile şi de insulele Portugaliei, de cablurile ei telegrafice etc. etc.*. Astfel de relaţii între diferite state mari şi mici au existat întotdeauna, dar în epoca imperialismului capitalist ele devin un sistem general, fac parte integrantă din ansamblul relaţiilor rezultate din „împărţirea lumii", devin verigi ale lanţului de operaţii ale capitalului financiar mondial.

Pentru a sfîrşi cu chestiunea împărţirii lumii, trebuie să mai notăm următoarele. Nu numai literatura americană de după războiul spaniolo-american şi cea engleză de după războiul anglo-bur au pus această chestiune cu totul deschis şi precis la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea, şi nu numai literatura germană, care a urmărit cu cea mai mare „gelozie" „imperialismul britanic", s-a ocupat sistematic de acest fapt. Şi în literatura burgheză franceză a fost pusă această chestiune în mod destul de precis şi de amplu, în măsura în care acest lucru e de conceput din punct de vedere burghez. Ne referim la istoricul Driault, care, în cartea sa: „Problemele politice şi sociale de la sfîrşitul secolului al XIX-lea", scria în capitolul despre „marile puteri şi împărţirea lumii" următoarele: „În cursul ultimilor ani, toate teritoriile libere din lume, cu excepţia Chinei, au fost ocupate de puterile Europei şi ale Americii de Nord. Pe acest teren au şi avut loc cîteva conflicte şi deplasări de influenţă, care prevestesc pentru un viitor apropiat explozii mult mai grozave. Căci trebuie lucrat rapid: naţiunile care nu s-au asigurat la timp riscă să nu-şi capete niciodată partea şi să nu poată participa la exploatarea uriaşă a globului pămîntesc, care va fi unul dintre faptele esenţiale ale secolului viitor (adică al XX-lea). Iată de ce au fost cuprinse în ultimul timp toată Europa şi

* Schilder, op. cit., vol. I, pag. 160—161.

www.dacoromanica.ro

America de frigurile expansiunilor coloniale, de «imperialism», care este cea mai remarcabilă trăsătură caracteristică a sfîrşitului secolului al XIX-lea". Şi autorul adaugă: „În această împărţire a lumii, în această goană turbată după comorile şi marile pieţe ale pămîntului, forţa relativă a imperiilor întemeiate în secolul acesta, al XIX-lea, este într-o completă disproporţie cu locul pe care-l ocupă în Europa naţiunile care au întemeiat aceste imperii. Puterile preponderente în Europa şi care hotărăsc soarta ei *nu* sînt în aceeaşi măsură preponderente în lumea întreagă. Şi cum forţa colonială, speranţa de a dobîndi bogăţii încă neevaluate, se va repercuta evident asupra forţei relative a puterilor europene, problema colonială — dacă vreţi, «imperialismul» —, care a transformat deja condiţiile politice ale Europei însăşi, le va modifica din ce în ce mai mult"*.

IX. CRITICA IMPERIALISMULUI

Prin critica imperialismului, în sensul larg al cuvîntului, noi înţelegem atitudinea pe care diferitele clase ale societăţii o au faţă de politica imperialismului în funcţie de ideologia lor generală.

Pe de o parte, proporţiile uriaşe ale capitalului financiar concentrat în puţine mîini şi creînd o reţea neobişnuit de larg ramificată şi deasă de relaţii şi legături, care îi subordonează masa de capitalişti şi de patroni, nu numai mijlocii şi mici, dar şi pe cei foarte mici, iar pe de altă parte lupta ascuţită împotriva grupurilor naţionale de financiari ale celorlalte state pentru împărţirea lumii şi pentru dominaţia asupra altor ţări, — toate acestea provoacă trecerea în bloc de partea imperialismului a tuturor claselor avute. Tendinţa „generală" de a vedea în roz perspectivele imperialismului, apărarea lui înverşunată şi idealizarea lui în fel şi chip — iată un semn al vremii. Ideologia imperialistă pătrunde şi în clasa muncitoare. Aceasta nu este despărţită printr-un zid chinezesc de celelalte clase. Dacă şefii actualului partid aşa-zis „social-democrat" din Germania au căpătat pe drept cuvînt numele de „social-imperialişti", adică de socialişti în vorbe şi imperialişti în

* J.-E. Driault: „Problèmes politiques et sociaux". P. 1907, pag. 299 („Probleme politice şi sociale". Paris. — *Nota Trad.).*

www.dacoromanica.ro

fapte, apoi Hobson a constatat încă din 1902 existența în Anglia a „imperialiștilor fabieni", aparținînd „Societății fabiene" oportuniste.

Savanții și publiciștii burghezi iau îndeobște apărarea imperialismului într-o formă întrucîtva voalată, disimulînd dominația deplină a imperialismului și rădăcinile lui adînci, străduindu-se să scoată pe primul plan particularități și amănunte secundare, căutînd să abată atenția de la ceea ce este esențial, prin proiecte absolut neserioase de „reforme" de felul supravegherii trusturilor sau a băncilor de către poliție etc. Mai rar se manifestă imperialiștii fățiși, cinici, care au curajul să recunoască absurditatea ideii unei reformări a trăsăturilor esențiale ale imperialismului.

Să dăm un exemplu. În publicația „Arhiva economiei mondiale", imperialiștii germani caută să urmărească mișcările de eliberare națională din colonii, în special, bineînțeles, din cele negermane. Ei semnalează fierberea și protestele din India, mișcarea din Natal (Africa de sud), din Indiile olandeze etc. Într-o notiță cu privire la o publicație engleză care face o dare de seamă asupra conferinței națiunilor și a raselor subjugate, care a avut loc între 28 și 30 iunie 1910 și la care au participat reprezentanți ai diferitelor popoare din Asia, Africa, Europa aflate sub dominație străină, unul dintre ei, caracterizînd discursurile rostite la această conferință, scrie: „Ni se spune că trebuie luptat împotriva imperialismului; statele dominante trebuie să recunoască dreptul la independență al popoarelor subjugate; un tribunal internațional trebuie să supravegheze aplicarea tratatelor încheiate între marile puteri și popoarele slabe. Mai departe de aceste deziderate pioase conferința nu merge. Nu vedem nici o urmă de înțelegere a adevărului că imperialismul e indisolubil legat de capitalism în forma lui actuală, și că de aceea (!!) lupta directă împotriva imperialismului nu are sorți de izbîndă, doar dacă ne-am mărgini la a combate unele excese deosebit de odioase"*. Dat fiind că îndreptarea pe cale de reforme a bazelor imperialismului este o înșelăciune, „un deziderat pios", dat fiind că reprezentanții burghezi ai națiunilor asuprite nu merg „mai departe" înainte, reprezentantul burghez al națiunii asu-

* Weltwirtschaftliches Archiv, Bd. II, pag. 193 (Arhiva economiei mondiale, vol. II. — *Nota Trad.).*

www.dacoromanica.ro

pritoare merge „mai departe" *înapoi*, spre o atitudine slugarnică față de imperialism, camuflată sub pretenția de a fi „științifică". Nimic de zis, frumoasă „logică"!

Este oare posibilă schimbarea prin reforme a bazelor imperialismului? Trebuie oare să se meargă înainte, spre ascuțirea și adîncirea contradicțiilor cărora el le dă naștere, sau înapoi, spre atenuarea lor? Acestea sînt problemele fundamentale ale criticii imperialismului. Dat fiind că particularitățile politice ale imperialismului sînt reacțiunea pe toată linia și înăsprirea asupririi naționale, consecință a jugului oligarhiei financiare și a înlăturării liberei concurențe, o opoziție mic-burghezo-democratică față de imperialism se manifestă, la începutul secolului al XX-lea, în mai toate țările imperialiste. Și ruptura lui Kautsky și a largului curent internațional al kautskismului cu marxismul constă tocmai în faptul că Kautsky nu numai că nu și-a dat silința, că n-a știut să se opună acestei opoziții mic-burgheze, reformiste și profund reacționare din punct de vedere economic, ci, dimpotrivă, s-a contopit practic cu ea.

În Statele Unite războiul imperialist din 1898 împotriva Spaniei a provocat opoziția „antiimperialiștilor", ultimii mohicani ai democrației burgheze, care calificau acest război drept „criminal", considerau anexarea de teritorii străine ca o călcare a constituției, declarau drept „înșelăciune a șoviniștilor" felul în care s-a procedat cu șeful indigenilor din Filipine, Aguinaldo (mai întîi i s-a făgăduit libertatea țării sale, apoi însă au fost debarcate trupe americane și insulele Filipine au fost anexate), și citau cuvintele lui Lincoln: „cînd omul alb se guvernează singur, aceasta-i autoguvernare; dar cînd el se guvernează singur și totodată guvernează pe alții, aceasta nu mai este autoguvernare, ci despotism"*. Dar atîta timp cît toată această critică se temea să recunoască legătura indisolubilă dintre imperialism și trusturi și, prin urmare, dintre imperialism și bazele capitalismului, atîta timp cît ea se temea să se alăture forțelor generate de marele capitalism și de dezvoltarea lui, ea rămînea un „deziderat pios".

Aceeași este și poziția fundamentală a lui Hobson în critica pe care o face imperialismului. Hobson a luat-o

* J. Patouillet: „L'impérialisme américain", Dijon, 1904, pag. 272 („Imperialismul american". — *Nota Trad.*).

www.dacoromanica.ro

înainte lui Kautsky, ridicîndu-se împotriva „inevitabilității imperialismului" și apelînd la necesitatea „de a ridica puterea de consumație" a populației (în regimul capitalist!). Dintr-un punct de vedere mic-burghez critică imperialismul, atotputernicia băncilor, oligarhia financiară etc. autorii citați de nenumărate ori de noi: Agahd, A. Lansburgh, L. Eschwege, iar dintre autorii francezi — Victor Bérard, autorul unei cărți superficiale: „Anglia și imperialismul", apărută în 1900. Toți aceștia, fără să aibă cea mai mică pretenție de a fi marxiști, opun imperialismului libera concurență și democrația, condamnă proiectul căii ferate Bagdad, care duce la conflicte și război, exprimă „deziderate pioase" de pace etc. — și pînă și A. Neymarck, statisticianul emisiunilor internaționale, care, totalizînd sutele de miliarde de franci ale valorilor „internaționale", exclama în 1912: „se poate oare presupune că pacea ar putea fi violată?... că în fața unor asemenea cifre uriașe ar risca cineva să provoace războiul?"*

Din partea economiștilor burghezi o asemenea naivitate nu este de mirare; pe deasupra, lor le și *convine* să pară atît de naivi și să vorbească „serios" despre pace în condițiile imperialismului. Dar ce a rămas din marxism la Kautsky, cînd în 1914, în 1915, în 1916 el adoptă același punct de vedere burghezo-reformist și afirmă că „toți sînt de acord" (imperialiștii, pseudosocialiștii și social-pacifiștii) în ce privește pacea? În locul unei analize și dezvăluiri a adîncimii contradicțiilor imperialismului, vedem numai „o dorință pioasă", reformistă de a le ocoli, de a le ignora.

Iată o mostră a criticii economice a imperialismului, făcută de Kautsky. El ia cifrele exportului Angliei în Egipt și cele ale importului ei din Egipt pe anii 1872 și 1912 și constată că acest export și import a crescut mai slab decît exportul și importul total al Angliei. Și Kautsky conchide: „n-avem nici un motiv să presupunem că fără ocuparea militară a Egiptului comerțul Angliei cu Egiptul ar fi crescut mai încet sub influența simplei acțiuni a factorilor economici". „Tendințele capitalului de a se extinde" „pot fi cel

* Bulletin de l'Institut International de Statistique. T. XIX, livr. II, pag. 225 (Buletinul institutului internațional de statistică, vol. XIX, cartea a II-a, pag. 225. — *Nota Trad.).*

www.dacoromanica.ro

mai bine realizate nu prin metodele violente ale imperialismului, ci prin democraţie paşnică"*.

Acest raţionament al lui Kautsky, repetat pe sute de tonuri de scutierul său din Rusia (şi ocrotitorul rus al social-şoviniştilor), domnul Spectator[132], constituie fondul criticii kautskiste a imperialismului, şi de aceea trebuie să ne oprim mai amănunţit asupra lui. Să începem cu un citat din Hilferding, ale cărui concluzii Kautsky le-a declarat de multe ori, între altele în aprilie 1915, ca fiind „adoptate în unanimitate de către toţi teoreticienii socialişti".

„Nu este treaba proletariatului — scrie Hilferding — să opună politicii capitaliste mai progresiste era politicii depăşite a liberului-schimb şi a atitudinii ostile faţă de stat. Răspunsul proletariatului la politica economică a capitalului financiar, la imperialism, nu poate să fie liberul-schimb, ci numai socialismul. Nu un ideal de felul restabilirii liberei concurenţe — el a devenit acum un ideal reacţionar — poate să fie acum ţelul politicii proletare, ci numai şi exclusiv suprimarea deplină a concurenţei prin înlăturarea capitalismului"**.

Kautsky a rupt cu marxismul, susţinînd pentru perioada capitalului financiar un „ideal reacţionar", „democraţia paşnică", „simpla acţiune a factorilor economici", — deoarece acest ideal, care tîrăşte *în mod obiectiv* înapoi, de la capitalismul monopolist la cel nemonopolist, este o înşelăciune reformistă.

Comerţul cu Egiptul (sau cu o altă colonie sau semicolonie) „ar fi crescut" mai mult *fără* ocupaţie militară, fără imperialism, fără capitalul financiar. Ce înseamnă aceasta? Că capitalismul s-ar fi dezvoltat mai repede dacă libera concurenţă nu ar fi fost îngrădită nici prin monopoluri în general, nici prin „legăturile" ori prin apăsarea (adică tot prin monopolul) capitalului financiar, nici prin posesiunea exclusivă a unor colonii de către diferite ţări?

Alt sens nu pot avea raţionamentele lui Kautsky, iar *acest* „sens" este un nonsens. Să admitem că *da*, că libera concurenţă, fără nici un fel de monopoluri, *ar* dezvolta

* Kautsky: „Nationalstaat, imperialistischer Staat und Staatenbund", Nürnberg. 1915, pag. 72 şi 70 („Statul naţional, statul imperialist şi uniunea statelor". — *Nota Trad.*).

** „Capitalul financiar", pag. 567.

www.dacoromanica.ro

mai repede capitalismul şi comerţul. Dar se ştie doară că cu cît dezvoltarea comerţului şi a capitalismului merge mai repede, cu atît mai intensă este concentrarea producţiei şi a capitalului, concentrare care *dă naştere* monopolului. Şi monopolurile s-au *şi născut* tocmai *din* libera concurenţă! Chiar dacă monopolurile încep acum să frîneze dezvoltarea, acest fapt tot nu este un argument în favoarea liberei concurenţe, care este imposibilă după ce a dat naştere monopolurilor.

Oricum am suci şi am învîrti raţionamentul lui Kautsky, nu vom găsi nimic în el în afară de reacţionarism şi de reformism burghez.

Chiar dacă s-ar corecta acest raţionament şi s-ar spune, cum spune Spectator: comerţul coloniilor engleze cu Anglia se dezvoltă acum mai încet decît comerţul lor cu alte ţări, — nici asta nu l-ar salva pe Kautsky. Căci Anglia este lovită *tot* de monopol, *tot* de imperialism, numai că de monopolul şi de imperialismul altei ţări (al Americii, al Germaniei). Se ştie că cartelurile au dus la taxe vamale protecţioniste de un tip nou, original: sînt protejate (aceasta a subliniat-o încă Engels în volumul al III-lea din „Capitalul“[133]) tocmai produsele exportabile. E cunoscut apoi sistemul, propriu cartelurilor şi capitalului financiar, „de a exporta la preţuri de nimic“, de „dumping“, cum spun englezii: înăuntrul ţării cartelul vinde produsele sale pe preţuri ridicate de monopol, iar în străinătate le desface de trei ori mai ieftin, — pentru a torpila pe concurent, pentru a lărgi pînă la maximum producţia proprie etc. Dacă Germania dezvoltă mai repede decît Anglia comerţul ei cu coloniile engleze, aceasta dovedeşte numai că imperialismul german este mai proaspăt, mai puternic, mai organizat, superior celui englez, dar nu dovedeşte nicidecum „precumpănirea“ liberului-schimb, căci aici luptă nu liberul schimb cu protecţionismul, cu dependenţa colonială, ci un imperialism împotriva altuia, un monopol împotriva altuia, un capital financiar împotriva altuia. Precumpănirea imperialismului german asupra celui englez e mai puternică decît zidul graniţelor coloniale sau al taxelor vamale protecţioniste: a deduce de aici un „argument“ *în favoarea* liberului schimb şi a „democraţiei paşnice“ este o platitudine, înseamnă a uita trăsăturile şi însuşirile fundamentale

www.dacoromanica.ro

ale imperialismului, înseamnă a înlocui marxismul prin reformism mic-burghez.

Este interesant că pînă şi economistul burghez A. Lansburgh, care critică imperialismul dintr-un punct de vedere tot atît de mic-burghez ca şi Kautsky, a tratat totuşi mult mai ştiinţific datele statisticii comerciale. El nu compară o ţară luată la întîmplare şi numai colonii cu celelalte ţări, ci compară exportul unei ţări imperialiste 1) în ţări care depind de ea din punct de vedere financiar, care iau bani cu împrumut de la ea, şi 2) în ţări care nu depind de ea din punct de vedere financiar. Iată rezultatul:

Exportul din Germania (în milioane de mărci)

		1889	1908	Creştere în %
În ţări care depind din punct de vedere financiar de Germania:	Romînia	48,2	70,8	+ 47%
	Portugalia	19,0	32,8	+ 73%
	Argentina	60,7	147,0	+143%
	Brazilia	48,7	84,5	+ 73%
	Cile	28,3	52,4	+ 85%
	Turcia	29,9	64,0	+114%
	Total	*234,8*	*451,5*	*+ 92%*
În ţări care nu depind din punct de vedere financiar de Germania:	Marea Britanie	651,8	997,4	+ 53%
	Franţa	210,2	437,9	+108%
	Belgia	137,2	322,8	+135%
	Elveţia	177,4	401,1	+127%
	Australia	21,2	64,5	+205%
	Indiile olandeze	8,8	40,7	+363%
	Total	*1.206,6*	*2.264,4*	*+ 87%*

Lansburgh n-a făcut *totalizări*, şi de aceea, curios lucru, n-a observat că *dacă* aceste cifre constituie o dovadă, atunci această dovadă este numai *împotriva* lui, căci exportul în ţările care depind de Germania din punct de vedere financiar a crescut *totuşi mai repede*, deşi nu cu mult, decît în cele care nu depind de ea din punct de vedere financiar (subliniem „dacă", deoarece statistica lui Lansburgh e încă departe de a fi completă).

Urmărind legătura dintre export şi împrumuturi, Lansburgh scrie:

„În 1890/91 s-a contractat un împrumut romînesc prin intermediul unor bănci germane, care dăduseră încă în anii precedenţi avansuri în contul lui. Împrumutul a servit în

www.dacoromanica.ro

special pentru cumpărarea de material de cale ferată, care a fost comandat în Germania. În 1891 exportul german în Romînia se ridica la 55.000.000 de mărci. În anul următor el a scăzut la 39.400.000, pentru ca în 1900 să ajungă, cu intermitențe, la 25.400.000. Abia în anii din urmă a fost din nou atins nivelul anului 1891, și aceasta mulțumită a două noi împrumuturi.

Exportul german în Portugalia a crescut, ca urmare a împrumuturilor din 1888/89, pînă la 21.100.000 de mărci (1890); apoi, în cei doi ani următori a scăzut respectiv la 16.200.000 și 7.400.000, atingînd vechiul său nivel abia în 1903.

Datele asupra comerțului germano-argentinian sînt și mai izbitoare. Mulțumită împrumuturilor din anii 1888 și 1890, exportul german în Argentina a atins în 1889 cifra de 60.700.000 de mărci. Doi ani mai tîrziu exportul n-a atins decît 18.600.000, adică mai puțin de o treime din exportul anului 1889. Abia în 1901 exportul a atins și a depășit nivelul anului 1889, și aceasta în legătură cu noile împrumuturi de stat și comunale, cu finanțarea construirii de uzine electrice și cu alte operații de credit.

Exportul în Cile s-a ridicat, ca urmare a împrumutului din 1889, pînă la 45.200.000 (1892) și a scăzut apoi, după un an, la 22.500.000. După un nou împrumut, contractat prin intermediul băncilor germane în 1906, exportul s-a ridicat la 84.700.000 (1907), pentru a scădea din nou, în 1908, la 52.400.000"*.

Din toate aceste fapte Lansburgh deduce o amuzantă morală mic-burgheză: cît de nesigur și de inegal este exportul legat de împrumuturi, cît de rău este a exporta capitaluri în străinătate, în loc de a dezvolta în chip „firesc" și „armonios" industria națională, cît „de scump" îi revin lui Krupp bacșișurile de milioane la contractarea împrumuturilor străine etc. Dar faptele vorbesc limpede: sporirea exportului este legată *tocmai* de manoperele șarlatănești ale capitalului financiar, care nu se sinchisește de morala burgheză și jupoaie două piei de pe o singură oaie; întîi, profitul din împrumut și, al doilea, profitul din *același* împrumut, cînd acesta este întrebuințat pentru cum-

* „Die Bank", 1909, 2, pag. 819 și urm.

www.dacoromanica.ro

părarea fabricatelor lui Krupp sau a materialelor de cale ferată de la sindicatul oţelului etc.

Repetăm, noi nu socotim nicidecum că statistica lui Lansburgh este desăvîrşită, dar trebuia neapărat s-o citim pentru că este mai ştiinţifică decît statistica lui Kaustky şi a lui Spectator, pentru că Lansburgh schiţează un mod just de a pune problema. Pentru a vorbi despre însemnătatea capitalului financiar în materie de export etc., trebuie să ştii să distingi legătura care există în mod special şi exclusiv între export şi manoperele financiarilor, legătura care există în mod special şi exclusiv între export şi desfacerea produselor cartelurilor etc. A compara însă pur şi simplu coloniile în general cu necoloniile, un imperialism cu un alt imperialism, o semicolonie sau o colonie (Egiptul) cu toate celelalte ţări, înseamnă a ocoli şi a estompa tocmai *fondul* problemei.

Critica teoretică pe care Kautsky o face imperialismului tocmai de aceea nu are nimic comun cu marxismul, tocmai de aceea nu este bună decît ca platformă pentru propovăduirea păcii şi a unităţii cu oportuniştii şi cu social-şoviniştii, pentru că această critică ocoleşte şi estompează tocmai contradicţiile cele mai adînci şi mai fundamentale ale imperialismului: contradicţia dintre monopoluri şi libera concurenţă care există alături de ele, contradicţia dintre „operaţiile" uriaşe (şi profiturile uriaşe) ale capitalului financiar şi comerţul „cinstit" pe piaţa liberă, contradicţia dintre carteluri şi trusturi, pe de o parte, şi industria necartelată, pe de altă parte etc.

Absolut acelaşi caracter reacţionar îl are şi faimoasa teorie a „ultraimperialismului", ticluită de Kautsky. Comparaţi raţionamentul său din 1915 pe această temă cu raţionamentul lui Hobson din 1902:

Kautsky: „...Oare nu s-ar putea ca politica imperialistă actuală să fie înlăturată de una nouă, ultraimperialistă, care să înlocuiască lupta dintre capitalurile financiare naţionale cu o exploatare în comun a lumii de către capitalul financiar unit pe scară internaţională? O asemenea nouă fază a capitalismului este în orice caz imaginabilă. Nu avem încă destule premise pentru a rezolva problema dacă ea este sau nu realizabilă"*.

* „Neue Zeit", 30 aprilie 1915, 144.

www.dacoromanica.ro

Hobson: „Creştinismul, care s-a statornicit într-un număr mic de mari imperii federale, din care fiecare are un şir de colonii necivilizate şi de ţări dependente, pare multora ca fiind cea mai firească dezvoltare a tendinţelor de astăzi, şi încă o dezvoltare care ar da cea mai mare speranţă într-o pace durabilă, pe baza trainică a interimperialismului".

Ultraimperialism sau supraimperialism a numit Kautsky ceea ce Hobson a numit cu 13 ani înaintea lui interimperialism. În afară de născocirea unui nou termen savant, prin înlocuirea unei particule latine cu alta, progresul gîndirii „ştiinţifice" constă la Kautsky numai în pretenţia de a da drept marxism ceea ce Hobson descrie, în fond, ca făţărnicie a popilor englezi. După războiul anglo-bur era absolut firesc ca această prea venerabilă castă să-şi îndrepte toate eforturile spre *consolarea* mic-burghezilor şi muncitorilor englezi, care pierduseră pe mulţi de-ai lor în bătăliile din Africa de sud şi care trebuiau să plătească impozite majorate pentru asigurarea unor profituri mai mari financiarilor englezi. Şi ce consolare mai bună putea să fie decît aceea că imperialismul nu este atît de rău, că el este aproape de inter (sau ultra) imperialism, care-i în stare să asigure o pace permanentă? Oricare ar fi bunele intenţii ale popilor englezi sau ale mierosului Kautsky, sensul obiectiv, adică cu adevărat social al „teoriei" lui este unul şi numai unul singur: a consola masele urmărind un scop eminamente reacţionar, cu speranţa în posibilitatea unei păci permanente sub regimul capitalist, prin abaterea atenţiei de la contradicţiile ascuţite şi de la problemele acute ale contemporaneităţii şi prin îndreptarea atenţiei spre perspectivele false ale unui fel de viitor „ultraimperialism", chipurile nou. Înşelarea maselor — nimic altceva nu conţine teoria „marxistă" a lui Kautsky.

Într-adevăr, este de ajuns să compari limpede faptele îndeobşte cunoscute, indiscutabile, pentru a te convinge cît de false sînt perspectivele pe care Kautsky caută să le sugereze muncitorilor germani (şi muncitorilor din toate ţările). Să luăm India, Indochina şi China. Se ştie că aceste trei ţări coloniale şi semicoloniale, cu o populaţie de 600.000.000 — 700.000.000 de suflete, sînt exploatate de capitalul financiar al cîtorva puteri imperialiste: al Angliei,

www.dacoromanica.ro

al Franței, al Japoniei, al Statelor Unite etc. Să presupunem că aceste țări imperialiste vor încheia alianțe, una împotriva alteia, cu scopul de a apăra sau lărgi posesiunile lor, „sferele de influență" și interesele lor în statele asiatice amintite. Aceste alianțe vor fi alianțe „interimperialiste" sau „ultraimperialiste". Să presupunem că *toate* puterile imperialiste încheie o alianță pentru împărțirea „pașnică" a țărilor asiatice amintite; aceasta va fi „capitalul financiar unit pe scară internațională". Pilde concrete ale unei asemenea alianțe există în istoria secolului al XX-lea, de pildă în relațiile marilor puteri în privința Chinei. Se pune întrebarea: oare „este imaginabil" să se poată presupune, cu condiția menținerii capitalismului (și tocmai această condiție o presupune Kautsky), ca asemenea alianțe să nu fie de scurtă durată, ca ele să excludă fricțiunile, conflictele și lupta sub toate formele posibile?

E de ajuns să punem limpede această întrebare pentru ca să nu i se poată da decît un răspuns negativ. Pentru că în condițiile capitalismului *nu* se poate imagina o altă bază pentru împărțirea sferelor de influență, a intereselor, a coloniilor etc. în afară de luarea în considerație a *forței* participanților la împărțire, a forței general-economice, financiare, militare etc. Or, forța nu se schimbă deopotrivă la acești participanți la împărțire, căci în condițiile capitalismului nu poate exista o dezvoltare *egală* a diferitelor întreprinderi, trusturi, ramuri ale industriei, țări. Acum o jumătate de veac Germania era o cantitate neglijabilă dacă comparăm forța ei capitalistă cu forța Angliei de atunci; același lucru se poate spune despre Japonia, comparînd-o cu Rusia. Oare este „imaginabil" să se presupună ca peste vreo zece, douăzeci de ani raportul de forțe dintre puterile imperialiste să rămînă *ne*schimbat? Absolut inimaginabil.

De aceea, în realitatea capitalistă și nu în fantezia banală mic-burgheză a popilor englezi sau a „marxistului" german Kautsky, alianțele „interimperialiste" sau „ultraimperialiste" — oricare ar fi forma în care s-ar încheia aceste alianțe, fie de coaliție imperialistă împotriva altei coaliții imperialiste, sau de alianță generală a *tuturor* puterilor imperialiste — sînt inevitabil numai „răgazuri" între războaie. Alianțele pașnice pregătesc războaiele și iau, la rîndul lor, naștere din războaie, condiționîndu-se reciproc, dînd

www.dacoromanica.ro

naştere la o succesiune a formelor de luptă, paşnice şi nepaşnice, *pe una şi aceeaşi* bază, aceea a legăturilor şi relaţiilor imperialiste, ale economiei mondiale şi ale politicii mondiale. Iar prea înţeleptul Kautsky, pentru a linişti pe muncitori şi a-i împăca cu social-şoviniştii trecuţi de partea burgheziei, *rupe* verigile acestui lanţ unic, rupe alianţa paşnică (şi ultraimperialistă, ba chiar ultra-ultraimperialistă) de astăzi a *tuturor* puterilor, în vederea „pacificării" Chinei (amintiţi-vă de înăbuşirea răscoalei boxerilor [134]), de conflictul nepaşnic de mîine, care pregăteşte pentru poimîine din nou o alianţă „paşnică" generală pentru împărţirea, să zicem, a Turciei *etc. etc.* În locul unei legături vii dintre perioadele de pace imperialistă şi perioadele de războaie imperialiste, Kautsky serveşte muncitorilor o abstracţie moartă, pentru ca să-i împace cu conducătorii lor morţi.

În prefaţa la a sa „Istorie a diplomaţiei în dezvoltarea internaţională a Europei", americanul Hill împarte istoria diplomaţiei moderne în următoarele perioade: 1) era revoluţiei; 2) mişcarea constituţională; 3) era „imperialismului comercial"* din zilele noastre. Un alt scriitor împarte istoria „politicii mondiale" a Marii Britanii din 1870 încoace în 4 perioade: 1) prima perioadă asiatică (lupta împotriva expansiunii Rusiei în Asia centrală spre India); 2) perioada africană (aproximativ 1885—1902) — lupta împotriva Franţei pentru împărţirea Africii („Fachoda" 1898, la un pas de un război cu Franţa); 3) a doua perioadă asiatică (tratatul cu Japonia împotriva Rusiei) şi 4) perioada „europeană" — îndreptată mai ales împotriva Germaniei**. „Ciocnirile politice dintre detaşamentele de avangardă au loc pe terenul financiar", a scris încă în 1905 Riesser, o „personalitate" în lumea bancară, arătînd cum capitalul financiar francez, operînd în Italia, a pregătit alianţa politică a acestor ţări, cum s-a desfăşurat lupta dintre Germania şi Anglia pentru Persia, lupta tuturor capitalurilor europene pentru împrumuturile care urmau să fie acordate Chinei etc. Iată realitatea vie a alianţelor paşnice „ultraimperialiste" în legătura lor indisolubilă cu conflictele pur şi simplu imperialiste.

* David Jayne Hill: „A History of the Diplomacy in the international development of Europe", vol. I, pag. X („Istoria diplomaţiei în dezvoltarea internaţională a Europei". — *Nota Trad.*).

** Schilder, op. cit., 178.

www.dacoromanica.ro

Estomparea de către Kautsky a celor mai adînci contradicţii ale imperialismului, estompare care duce inevitabil la prezentarea imperialismului într-o lumină mai favorabilă, nu trece fără să lase urme şi asupra criticii pe care acest autor o face însuşirilor politice ale imperialismului. Imperialismul este epoca capitalului financiar şi a monopolurilor, care aduc pretutindeni tendinţe spre dominaţie, şi nu spre libertate. Reacţiune pe toată linia, indiferent de rînduielile politice, ascuţire extremă a contradicţiilor şi în acest domeniu — iată rezultatul acestor tendinţe. Se înăspreşte îndeosebi asuprirea naţională şi tendinţa spre anexiuni, adică spre încălcarea independenţei naţionale (căci anexarea nu este altceva decît încălcarea autodeterminării naţiunilor). Hilferding subliniază cu drept cuvînt legătura dintre imperialism şi înăsprirea asupririi naţionale: „Cît despre ţările de curînd descoperite — scrie el — , capitalul importat înteţeşte acolo contradicţiile şi provoacă o împotrivire mereu crescîndă a popoarelor, deşteptate la conştiinţă naţională împotriva veneticilor; această împotrivire poate să se transforme uşor în măsuri primejdioase îndreptate împotriva capitalului străin. Vechile relaţii sociale sînt revoluţionarizate în mod radical, milenara stare de izolare agrară a «naţiunilor care se află în afara istoriei» dispare, şi ele sînt atrase în vîltoarea capitalistă. Însuşi capitalismul dă treptat celor subjugaţi mijloacele şi metodele pentru eliberarea lor. Şi aceste naţiuni îşi pun un ţel, care altădată a fost ţelul suprem al naţiunilor europene: crearea statului naţional unitar ca instrument al libertăţii economice şi culturale. Această mişcare de independenţă ameninţă capitalul european tocmai în domeniile lui de exploatare cele mai preţioase şi care-i promit cele mai strălucite perspective; iar capitalul european îşi poate menţine dominaţia numai sporindu-şi neîncetat forţele militare“*.

La aceasta trebuie adăugat că nu numai în ţările de curînd descoperite, dar şi în ţările vechi, imperialismul duce la anexiuni, la înăsprirea asupririi naţionale şi, prin urmare, duce de asemenea la îndîrjirea împotrivirii. Ridicîndu-se împotriva înăspririi reacţiunii politice de către imperialism, Kautsky lasă în umbră o problemă, care a devenit deosebit

* Capitalul financiar, 487.

www.dacoromanica.ro

de arzătoare, anume problema imposibilității unității cu oportuniștii în epoca imperialismului. Ridicîndu-se împotriva anexiunilor, el dă obiecțiilor sale o formă care să nu fie cîtuși de puțin supărătoare pentru oportuniști și cît mai ușor acceptabilă pentru ei. El se adresează de-a dreptul publicului german, și totuși estompează tocmai lucrurile cele mai importante și mai actuale, de pildă că Alsacia-Lorena este o anexiune a Germaniei. Pentru a aprecia just această „deviere a gîndirii" la Kautsky, să luăm un exemplu. Să presupunem că un japonez condamnă anexarea Filipinelor de către americani. Se pune întrebarea: mulți vor fi oare aceia care vor crede că el o face din vrăjmășie față de anexiuni în general și nu din dorința de a anexa el însuși Filipinele? Și nu va trebui oare să recunoaștem că „lupta" japonezului împotriva anexiunilor poate fi socotită sinceră și cinstită din punct de vedere politic numai și numai dacă el s-ar ridica și împotriva anexării Coreei de către Japonia, cerînd pentru Coreea libertatea de a se despărți de Japonia?

Atît analiza teoretică cît și critica economică, politică a imperialismului făcute de Kautsky sînt *pe de-a-ntregul* pătrunse de o tendință absolut incompatibilă cu marxismul, și anume de tendința de a estompa și a atenua cele mai fundamentale contradicții și de a menține cu orice preț unitatea cu oportunismul din mișcarea muncitorească europeană, unitate care se destramă.

Scris în ianuarie-iunie 1916

Publicat pentru prima oară în aprilie 1917 în broșură aparte Petrograd

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 241—252, 272—284

www.dacoromanica.ro

DESPRE BROŞURA LUI JUNIUS

În sfîrşit, în Germania a apărut în mod ilegal, fără să se fi acomodat mîrşavei cenzuri a iuncherilor, o broşură social-democrată consacrată problemelor războiului! Autorul, care face parte, probabil, din aripa „radicală de stînga" a partidului, şi-a intitulat broşura: „Criza social-democraţiei", semnînd cu numele Junius[135] (ceea ce pe latineşte înseamnă junior). În anexă sînt publicate „tezele cu privire la sarcinile social-democraţiei internaţionale", care fuseseră introduse în C. S. I. (Comisia socialistă internaţională) de la Berna şi publicate în nr. 3 al buletinului ei; sînt tezele grupului „Internaţionala", care a publicat în primăvara anului 1915 un număr al unei reviste cu acest titlu (cu articole scrise de Zetkin, Mehring, R. Luxemburg, Talheimer, Duncker, Ströbel etc.) şi care a organizat în iarna anului 1915-1916 o consfătuire a social-democraţilor din toată Germania[136], consfătuire care a adoptat aceste teze.

Broşura a fost scrisă în aprilie 1915, după cum spune autorul în introducerea datată 2 ianuarie 1916, şi a fost publicată „fără nici un fel de modificări". „Împrejurări de ordin extern" au împiedicat ca ea să fie publicată mai înainte. Ea este consacrată nu atît „crizei social-democraţiei", cît analizei războiului, dezmînţirii legendei despre caracterul lui de eliberare, naţional, demonstrării faptului că este un război imperialist atît din partea Germaniei cît şi din partea celorlalte mari puteri, apoi criticii revoluţionare a atitudinii partidului oficial. Scrisă într-un stil extrem de viu, broşura lui Junius a jucat şi va juca fără îndoială un rol important în lupta împotriva fostului partid social-democrat din Germania, care a trecut de partea burgheziei

www.dacoromanica.ro

şi a iuncherilor, şi noi felicităm pe autor din toată inima.

Cititorului rus care cunoaşte literatura social-democrată publicată în limba rusă în străinătate în perioada dintre 1914 şi 1916, broşura lui Junius nu-i oferă principial nimic nou. Cînd citeşti această broşură şi confrunţi argumentele unui marxist revoluţionar german cu ceea ce a fost expus, de pildă, în manifestul Comitetului Central al partidului nostru (septembrie - noiembrie 1914)[137], în rezoluţiile de la Berna (martie 1915)[138] şi în numeroasele comentarii făcute cu privire la ele, te convingi că argumentele lui Junius sînt foarte incomplete şi că el a comis două greşeli. Consacrînd cele de mai jos criticii lipsurilor şi greşelilor lui Junius, subliniem cu tărie că o facem în scopul autocriticii necesare marxiştilor şi verificării sub toate aspectele a concepţiilor care trebuie să constituie baza ideologică a Internaţionalei a III-a. Broşura lui Junius, în ansamblul ei, este o minunată lucrare marxistă şi se prea poate ca lipsurile ei să aibă într-o anumită măsură un caracter întîmplător.

Principala lipsă a broşurii lui Junius, lipsă care constituie direct un pas înapoi în comparaţie cu revista legală (deşi interzisă imediat după apariţie) „Internaţionala", este trecerea sub tăcere a legăturii dintre social-şovinism (autorul nu foloseşte nici acest termen, nici expresia mai puţin precisă de social-patriotism) şi oportunism. Autorul vorbeşte foarte just despre „capitularea" şi falimentul partidului social-democrat german, despre „trădarea" „conducătorilor oficiali" ai acestuia, dar nu merge mai departe. Or, chiar revista „Internaţionala" a făcut o critică „centrului", cu alte cuvinte kautskismului, luînd pe bună dreptate în bătaie de joc lipsa lui de caracter, prostituarea marxismului de către el, slugărnicia faţă de oportunişti. Tot aceeaşi revistă *a început* demascarea adevăratului rol al oportuniştilor, publicînd, de pildă, un fapt foarte important, anume că la 4 august 1914 oportuniştii s-au prezentat cu un ultimatum, cu o hotărîre gata luată de a vota în *orice* caz *pentru* credite. Atît în broşura lui Junius cît şi în teze *nu* se vorbeşte nici despre oportunism, nici despre kautskism! Din punct de vedere teoretic, aceasta nu este just, deoarece nu poţi *explica* „trădarea" fără s-o pui în legătură cu opor-

www.dacoromanica.ro

tunismul ca un *curent* care are în urma lui o istorie îndelungată, istoria întregii Internaționale a II-a. Din punct de vedere practic-politic, aceasta este greșit, deoarece nu poți nici să înțelegi „criza social-democrației", nici s-o birui fără să lămurești însemnătatea și rolul celor *două curente*: curentul oportunist fățiș (Legien, David etc.) și curentul oportunist camuflat (Kautsky & Co.). Aceasta este un pas înapoi în comparație, de pildă, cu articolul istoric al lui Otto Rühle publicat în „Vorwärts"* din 12 ianuarie 1916, în care el demonstrează în mod direct și fățiș că în partidul social-democrat german o sciziune *este inevitabilă* (redacția ziarului „Vorwärts" i-a răspuns repetînd dulcegele și ipocritele fraze kautskiste, negăsind nici măcar un singur argument de fond împotriva afirmației că există *deja* două partide și că ele nu pot fi împăcate). Acest lucru este uimitor de inconsecvent, pentru că în teza a 12-a a „Internaționalei" se vorbește *deschis* despre necesitatea creării unei Internaționale „noi" din cauza „trădării" și „trecerii la politica burghezo-imperialistă" a „reprezentanților oficiale ale partidelor socialiste din țările conducătoare". E limpede că este de-a dreptul ridicol să vorbești despre participarea vechiului partid social-democrat german — sau a unui partid care se împacă cu Legien, David & Co. — la „noua" Internațională.

Nu știm prin ce anume se explică acest pas înapoi al grupului „Internaționala". Una dintre cele mai mari lipsuri ale întregului marxism revoluționar din Germania este inexistența unei organizații ilegale strîns unite care să-și aplice în mod sistematic linia și care să educe masele în spiritul noilor sarcini: o astfel de organizație ar fi trebuit să adopte o anumită poziție atît față de oportunism cît și față de kautskism. Acest lucru este cu atît mai necesar cu cît social-democraților revoluționari germani le-au fost răpite acum ultimele două ziare cotidiane: cel din Brema („Bremer Bürger-Zeitung"[139]) și cel din Braunschweig („Volksfreund"[140]), care au trecut amîndouă la kautskiști. *Numai* grupul „Socialiștii internaționaliști din Germania" (I.S.D.) rămîne la postul său — aceasta este precis și limpede pentru toți.

---

* — „Înainte". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Unii membri ai grupului „Internaţionala“ au alunecat, pare-se, din nou în mlaştina kautskismului lipsit de principii. Ströbel, de pildă, a mers atît de departe, încît în „Die Neue Zeit“* a făcut reverenţe în faţa lui Bernstein şi Kautsky! Iar recent de tot, la 15 iulie 1916, el a publicat în presă articolul „Pacifismul şi social-democraţia“, apărînd pacifismul kautskist, pacifism de cea mai mîrşavă speţă. În ceea ce priveşte pe Junius, el se ridică în modul cel mai hotărît împotriva proiectelor utopice kautskiste de felul „dezarmării“, „lichidării diplomaţiei secrete“ etc. Se prea poate ca în grupul „Internaţionala“ să existe două curente: unul revoluţionar şi altul care înclină în direcţia kautskismului.

Prima idee greşită a lui Junius se află în teza a 5-a a grupului „Internaţionala“:... „În epoca (era) acestui imperialism deşănţat, posibilitatea oricărui fel de războaie naţionale este exclusă. Interesele naţionale servesc numai ca instrument de înşelare, pentru a pune masele populare în slujba duşmanului lor de moarte: imperialismul“... Începutul tezei a 5-a, care se termină cu această idee, este consacrat caracterizării *actualului* război ca fiind un război imperialist. Se prea poate ca tăgăduirea războaielor naţionale în general să fie sau rezultatul unei neatenţii sau o exagerare întîmplătoare a autorului, care urmărea să sublinieze ideea foarte justă că războiul *actual* este imperialist, şi nu naţional. Dar întrucît şi contrariul este posibil, întrucît se constată că diferiţi social-democraţi neagă în mod greşit *orice* războaie naţionale atunci cînd înfăţişează în mod fals războiul *actual* ca fiind un război naţional, ar trebui să analizăm această greşeală.

Junius are perfectă dreptate atunci cînd subliniază influenţa hotărîtoare a „condiţiilor imperialiste“ în războiul *actual*, cînd spune că în spatele Serbiei stă Rusia, „în spatele naţionalismului sîrb — imperialismul rus“, că participarea la război, de pildă, a Olandei ar fi fost *de asemenea* imperialistă, pentru că aceasta, în primul rînd, şi-ar fi apărat coloniile, iar în al doilea rînd ar fi fost aliata uneia dintre coaliţiile *imperialiste*. Acest lucru este indiscutabil atunci cînd este vorba de războiul *actual*. Şi atunci cînd Junius subliniază cu acest prilej mai cu seamă ceea ce este

* — „Timpuri noi“. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

pentru el de primă importanţă: lupta împotriva „fantomei unui război naţional" „care domină în momentul de faţă politica social-democrată" (pag. 81), nu poţi să nu admiţi că raţionamentele lui sînt şi juste şi foarte la locul lor.

Greşeală ar fi a exagera acest adevăr, a te abate de la cerinţa marxistă de a fi concret, a aplica aprecierea asupra războiului actual la toate războaiele posibile în condiţiile imperialismului, a da uitării mişcările naţionale *împotriva* imperialismului. Singurul argument în apărarea tezei: „posibilitatea războaielor naţionale este exclusă" îl constituie faptul că lumea este împărţită între un mănunchi de „mari" puteri imperialiste, şi că de aceea orice război, chiar dacă la început ar fi naţional, *se transformă* într-un război imperialist, atingînd interesele uneia dintre puterile sau coaliţiile imperialiste (pag. 81 la Junius).

Caracterul greşit al acestui argument este evident. Bine înţeles, una dintre tezele fundamentale ale dialecticii marxiste constă în aceea că în natură şi în societate toate graniţele sînt convenţionale şi mobile, că nu există *nici un* fenomen care în anumite condiţii să nu se poată transforma în contrariul său. Războiul naţional *poate* să se transforme într-un război imperialist, *şi invers*. De exemplu: războaiele din perioada marii revoluţii franceze au început ca războaie naţionale şi au avut acest caracter. Aceste războaie au fost revoluţionare: apărarea marii revoluţii împotriva unei coaliţii de monarhii contrarevoluţionare. Cînd însă Napoleon a creat imperiul francez, cotropind o serie întreagă de state naţionale mari şi viabile din Europa, care se formaseră demult, atunci războaiele franceze naţionale s-au transformat în războaie imperialiste, care au generat *la rîndul lor* războaie de eliberare naţională *împotriva* imperialismului lui Napoleon.

Numai un sofist ar putea să şteargă deosebirea existentă între un război imperialist şi un război naţional pe motiv că unul *poate* să se transforme în celălalt. Dialectica a servit în repetate rînduri — şi în istoria filozofiei greceşti — ca punte spre sofistică. Noi rămînem însă dialecticieni, luptînd împotriva sofismelor nu prin tăgăduirea posibilităţii a tot felul de transformări în general, ci prin analiza concretă a transformării *date* în condiţiile ei şi în dezvoltarea ei.

www.dacoromanica.ro

Că actualul război imperialist din 1914-1916 se va transforma într-unul național, aceasta este foarte puțin probabil, atît pentru că clasa care reprezintă mersul *înainte* este proletariatul, și el în mod obiectiv tinde să transforme acest război într-un război civil împotriva burgheziei, cît și pentru că între forțele celor două coaliții nu este o deosebire considerabilă, iar capitalul financiar internațional a creat pretutindeni o burghezie reacționară. Dar nu se poate declara că o astfel de transformare este *imposibilă*: *dacă* proletariatul din *Europa* ar fi neputincios timp de vreo 20 de ani; *dacă* războiul actual *s-ar termina* cu victorii de felul celor obținute de Napoleon și cu aservirea unei serii de state naționale viabile; *dacă* imperialismul extraeuropean (cel japonez și cel american în primul rînd) s-ar mai menține de asemenea timp de vreo 20 de ani fără să se transforme în socialism, de pildă în urma unui război japono-american, atunci ar fi posibil un mare război național în Europa. Aceasta ar însemna întoarcerea Europei *înapoi* cu cîteva decenii. Acest lucru nu este probabil. Dar *nu este* imposibil, deoarece a-ți închipui istoria mondială ca o desfășurare înainte, lină și fără piedici, fără a face uneori salturi uriașe înapoi, nu este dialectic, nu este științific și este greșit din punct de vedere teoretic.

Mai departe. Războaiele naționale ale coloniilor și semicoloniilor nu numai că sînt probabile, dar în epoca imperialismului ele *sînt inevitabile*. În colonii și semicolonii (China, Turcia, Persia) trăiesc aproape 1 miliard de oameni, adică *mai mult de jumătate* din populația pămîntului. Mișcările de eliberare națională acolo fie că sînt deja foarte puternice, fie că se maturizează și cresc. Orice război este continuarea politicii duse prin alte mijloace. Războaiele naționale ale coloniilor *împotriva* imperialismului vor constitui *inevitabil* o continuare a politicii de eliberare națională a acestora. Asemenea războaie *pot* să ducă la un război imperialist între actualele „mari" puteri imperialiste, dar pot și să nu ducă, aceasta depinzînd de multe împrejurări.

De pildă: Anglia și Franța au luptat în războiul de șapte ani pentru colonii, adică au dus un război imperialist (care este posibil atît pe baza sclaviei cît și pe baza capitalismului primitiv, precum și pe baza actuală a capitalismului foarte dezvoltat). Învinsă, Franța a pierdut o parte din

www.dacoromanica.ro

coloniile ei. Cîțiva ani mai tîrziu a început războiul de eliberare națională al Statelor Americii de Nord numai împotriva Angliei. Franța și Spania, care continuau să posede ele înseși teritorii din actualele State Unite, încheie din dușmănie față de Anglia, adică în interesul lor imperialist, un tratat de prietenie cu statele răsculate împotriva Angliei. Trupele franceze împreună cu cele americane au bătut pe englezi. Avem în fața noastră un război de eliberare națională în care rivalitatea imperialistă este un element accesoriu, fără o însemnătate serioasă, — situație opusă aceleia pe care o constatăm în războiul din 1914-1916 (elementul național în războiul austro-sîrb nu are o însemnătate serioasă în comparație cu rivalitatea imperialistă care are un caracter determinant). De aici se vede cît de absurd ar fi să aplici noțiunea de imperialism ca un șablon, deducînd din ea „imposibilitatea" războaielor naționale. Un război de eliberare națională, de pildă al Persiei, Indiei și Chinei aliate între ele împotriva uneia sau a alteia dintre puterile imperialiste, este pe deplin posibil și probabil, pentru că el rezultă din mișcarea de eliberare națională a acestor țări; totodată transformarea unui astfel de război într-un război imperialist între actualele puteri imperialiste va depinde de foarte multe împrejurări concrete, și ar fi ridicol să garantăm că aceste împrejurări vor surveni.

În al treilea rînd, nici chiar în ceea ce privește Europa nu se poate considera că războaiele naționale sînt imposibile în epoca imperialismului. „Epoca imperialismului" a făcut ca războiul actual să devină imperialist; ea generează în mod inevitabil (pînă nu vom avea socialismul) noi războaie imperialiste, ea a făcut ca politica marilor puteri de astăzi să devină pe de-a-ntregul imperialistă, dar această „epocă" nu exclude cîtuși de puțin războaiele naționale, de pildă din partea statelor mici (să zicem anexate sau asuprite din punct de vedere național) *împotriva* puterilor imperialiste, după cum nu exclude nici mișcările naționale pe scară largă în răsăritul Europei. În ceea ce privește Austria de pildă, Junius judecă foarte sănătos, ținînd seamă nu numai de „economic", dar și de specificul politic, relevînd „neviabilitatea internă a Austriei" și admițînd că „monarhia habsburgică nu este o organizație politică a unui stat burghez, ci numai o uniune slab închegată a cîtorva clici

www.dacoromanica.ro

de paraziţi sociali", şi că „lichidarea Austro-Ungariei nu este din punct de vedere istoric decît o continuare a destrămării Turciei şi că această destrămare constituie o necesitate a procesului istoric de dezvoltare". Lucrurile nu se prezintă mai bine nici în ceea ce priveşte unele state balcanice şi Rusia. Şi în cazul unei sleiri considerabile a „marilor" puteri în războiul actual sau în cazul victoriei revoluţiei din Rusia, războaiele naţionale, chiar victorioase, sînt pe deplin posibile. *Nu* în toate condiţiile este realizabil în practică amestecul puterilor imperialiste; aceasta pe de o parte. Pe de altă parte, cînd se judecă cu uşurinţă: războiul unui stat mic împotriva unui gigant este un război fără sorţi de izbîndă, la aceasta trebuie spus că un război fără sorţi de izbîndă tot război este; apoi, anumite fenomene înăuntrul statelor „gigant" — de pildă dezlănţuirea unei revoluţii — pot face ca un război „fără sorţi de izbîndă" să devină un război cu mulţi „sorţi de izbîndă".

Am stăruit pe larg asupra inexactităţii tezei după care posibilitatea „unor războaie naţionale este exclusă", nu numai pentru că această teză este vădit greşită din punct de vedere teoretic. Ar fi, desigur, foarte trist dacă cei „de stînga" ar începe să manifeste nepăsare faţă de teoria marxistă într-o perioadă cînd crearea Internaţionalei a III-a este posibilă numai pe baza marxismului nevulgarizat. Dar această greşeală este foarte dăunătoare şi din punct de vedere practic-politic: ea are drept rezultat o propagare absurdă a „dezarmării", pe motivul că nici un fel de războaie, în afară de cele reacţionare, n-ar mai putea să aibă loc; ea are drept rezultat o indiferenţă, încă şi mai absurdă şi de-a dreptul reacţionară, faţă de mişcările naţionale. O astfel de indiferenţă devine şovinism, cînd membrii „marilor" naţiuni europene, adică ai naţiunilor care asupresc o sumedenie de popoare mici şi coloniale, declară cu un aer pretins savant: „posibilitatea unor războaie naţionale este exclusă"! Războaiele naţionale *împotriva* puterilor imperialiste nu numai că sînt posibile şi probabile, dar ele sînt inevitabile şi *progresiste*, *revoluţionare*, *deşi*, fireşte, pentru ca ele să fie încununate cu *succes* se cere fie o îmbinare a eforturilor unui foarte mare număr de locuitori ai ţărilor asuprite (sute de milioane în exemplul luat de noi al Indiei şi Chinei), fie o îmbinare *deosebit* de favorabilă a condiţiilor în cadrul situaţiei inter-

www.dacoromanica.ro

naționale (de pildă paralizarea intervenției puterilor imperialiste, provocată de sleirea lor, prin războiul dus de ele, prin antagonismul dintre ele etc.), fie o răscoală *simultană* a proletariatului uneia dintre marile puteri împotriva burgheziei (acest ultim caz din cele enumerate este primul din punctul de vedere a ceea ce este de dorit și avantajos pentru victoria proletariatului).

Trebuie să spunem, totuși, că ar fi nedrept să acuzăm pe Junius de indiferență față de mișcările naționale. Cel puțin, el apreciază ca un păcat al fracțiunii social-democrate faptul că a trecut sub tăcere executarea pentru „trădare" (probabil pentru încercare de răscoală în legătură cu războiul) a unui conducător al indigenilor din Kamerun, subliniind în altă parte în mod special (pentru d-nii Legien, Lensch și alți netrebnici de aceeași teapă care trec drept „social-democrați") că națiunile coloniale sînt și ele națiuni. El declară cît se poate de categoric: „socialismul recunoaște fiecărui popor dreptul la independență și libertate, dreptul de a dispune în mod de sine stătător de destinele sale"; „socialismul internațional recunoaște dreptul națiunilor libere, independente, egale în drepturi, dar numai el poate să creeze astfel de națiuni, numai el poate să înfăptuiască dreptul națiunilor la autodeterminare. Și această lozincă a socialismului — observă pe bună dreptate autorul — servește, ca și toate celelalte, nu la o justificare a situației existente, ci ca îndreptar, ca stimulent pentru o politică revoluționară, transformatoare și activă a proletariatului" (pag. 77 și 78). Prin urmare, ar greși profund cei care ar crede că toți social-democrații germani de stînga au ajuns la o astfel de îngustime de vederi încît să caricaturizeze marxismul, așa cum au făcut unii social-democrați olandezi și polonezi care au tăgăduit posibilitatea autodeterminării națiunilor chiar și în condițiile socialismului. De altfel, despre izvoarele *speciale* olandezo-poloneze ale *acestei* greșeli vom vorbi în altă parte.

Un alt raționament greșit al lui Junius este legat de problema apărării patriei. Aceasta este o problemă politică cardinală în timpul unui război imperialist. Și Junius ne-a întărit convingerea că partidul nostru a fost singurul care a dat o formulare justă acestei probleme: proletariatul este împotriva apărării patriei în războiul acesta, impe-

www.dacoromanica.ro

rialist, *dat fiind* caracterul de jaf, sclavagist, reacţionar al acestuia, *date fiind* posibilitatea şi necesitatea de a-i opune (şi de a căuta a-l transforma într-)un război civil pentru socialism. Junius însă, pe de o parte, a dezvăluit într-un mod minunat caracterul imperialist al războiului actual, spre deosebire de cel naţional, iar pe de altă parte a făcut o altă greşeală extrem de ciudată, încercînd să aplice în mod forţat războiului *actual*, care totuşi *nu este* naţional, un program naţional! Deşi pare aproape de necrezut, aceasta este însă realitatea.

Social-democraţii oficiali, atît cei de nuanţă legienistă cît şi kautskistă, făcînd pe lacheii în faţa burgheziei care a ţipat cel mai mult despre „invazia" străină pentru a înşela masele populare cu privire la caracterul imperialist al războiului, au repetat cu o deosebită rîvnă acest argument al „invaziei". Kautsky, care încredinţează acum pe oamenii naivi şi creduli (printre alţii prin Spectator, okist* din Rusia) că de la sfîrşitul anului 1914 a trecut la opoziţie, mai continuă să invoce acest „argument"! Căutînd să combată acest argument, Junius citează exemple istorice dintre cele mai instructive, pentru a demonstra că „invazia şi lupta de clasă în istoria burgheză nu se opun, după cum susţine legenda oficială, ci că una este un mijloc şi o manifestare a celeilalte". De pildă: Bourbonii din Franţa au căutat să provoace o invazie străină împotriva iacobinilor, iar burghezii în 1871 împotriva Comunei. Marx a scris în „Războiul civil din Franţa":

„Cel mai înalt avînt eroic de care mai era capabilă societatea veche era războiul naţional, şi acum acesta se vădeşte a fi o simplă înşelăciune guvernamentală al cărei singur scop este de a mai amîna lupta de clasă; şi de îndată ce lupta de clasă se manifestă prin război civil, înşelăciunea este zădărnicită"[141].

„Un exemplu clasic pentru toate vremurile — scrie Junius referindu-se la anul 1793 — îl constituie marea revoluţie franceză". Din toate acestea se trage o concluzie: „Experienţa de veacuri arată, prin urmare, că nu starea de asediu, ci lupta de clasă plină de abnegaţie, care trezeşte respectul maselor populare faţă de ele înseşi, erois-

* *Okist* — de la O. C.; membru al Comitetului de organizare.

www.dacoromanica.ro

mul și forța lor morală constituie cea mai bună apărare a țării împotriva unui dușman din afară".

Concluzia practică a lui Junius: „Da, social-democrații sînt obligați să-și apere țara în cursul marilor crize istorice. Și marea vină a fracțiunii social-democrate din Reichstag constă tocmai în faptul că ea a proclamat în mod solemn în declarația sa din 4 august 1914: «În momentul primejdiei, noi nu ne vom lăsa patria fără apărare», dar în același timp s-au dezis de cuvintele lor. Ea și-*a lăsat* patria fără apărare într-un moment de foarte mare primejdie. Prima ei datorie față de patrie în acest moment era: să arate patriei adevăratul substrat al războiului imperialist actual, să sfîșie mreaja minciunilor patriotice și diplomatice în care era învăluit acest atentat împotriva patriei, să declare sus și tare că în acest război atît victoria cît și înfrîngerea sînt deopotrivă de nefaste poporului german, să se împotrivească pînă la extrema limită sugrumării patriei prin starea de asediu, să proclame necesitatea ca poporul să fie înarmat imediat și ca să i se acorde dreptul de a rezolva problema războiului și a păcii, să ceară cu toată hotărîrea ca reprezentanța populară să funcționeze în permanență (fără întrerupere) de-a lungul întregii perioade a războiului, spre a se asigura un control vigilent din partea reprezentanței populare asupra guvernului și din partea poporului asupra reprezentanței populare; să ceară ca toate restricțiile politice să fie abolite imediat, deoarece numai un popor liber își poate apăra cu succes țara; în sfîrșit, să opună programului imperialist de război — program care urmărește menținerea Austriei și Turciei, adică menținerea reacțiunii în Europa și în Germania — vechiul program cu adevărat național al patrioților și democraților de la 1848, programul lui Marx, Engels și Lassalle: lozinca marii republici germane unite. Acesta era steagul care ar fi trebuit să fie înălțat în fața țării, steag care ar fi fost cu adevărat național, cu adevărat eliberator și care ar fi fost în concordanță cu cele mai frumoase tradiții ale Germaniei și ale politicii internaționale de clasă a proletariatului"... „În felul acesta, dilema grea de a alege între interesele patriei și solidaritatea internațională a proletariatului, conflictul tragic care a îndemnat pe parlamentarii noștri să

www.dacoromanica.ro

treacă «cu strîngere de inimă» de partea războiului imperialist, este închipuire pură, ficţiune burghezo-naţionalistă. Dimpotrivă, între interesele ţării şi interesele de clasă ale Internaţionalei proletare există şi în timp de război şi în timp de pace o armonie deplină: atît războiul cît şi pacea impun ca lupta de clasă să fie dezvoltată cu cea mai mare energie, ca programul social-democrat să fie apărat cu cea mai mare hotărîre".

Aşa raţionează Junius. Caracterul greşit al raţionamentelor lui bate la ochi, şi dacă lacheii făţişi şi camuflaţi ai ţarismului, d-nii Plehanov şi Cihenkeli, sau poate chiar şi d-nii Martov şi Ciheidze, se vor agăţa jubilînd de cuvintele lui Junius, preocupaţi nu de adevărul teoretic, ci cum să iasă basma curată, să şteargă urmele, să arunce praf în ochii muncitorilor, apoi trebuie să ne oprim mai detaliat asupra izvoarelor *teoretice* ale greşelii lui Junius.

El propune „să se opună" războiului imperialist un program naţional. El propune unei clase înaintate să se întoarcă cu faţa spre trecut, nu spre viitor! În 1793 şi 1848, atît în Franţa, în Germania cît şi în întreaga Europă revoluţia *burghezo*-democratică era *în mod obiectiv* la ordinea zilei. Acestei situaţii istorice *obiective* îi corespundea un program „cu adevărat naţional", adică naţional-*burghez* al democraţiei de pe vremea aceea, program care în 1793 a fost înfăptuit de elementele cele mai revoluţionare ale burgheziei şi plebei, iar în 1848 a fost proclamat de Marx în numele întregii democraţii progresiste. Războaielor feudale-dinastice li se opuneau pe vremea aceea, *în mod obiectiv*, războaiele revoluţionar-democratice, războaiele de eliberare naţională. Acesta era conţinutul sarcinilor istorice ale epocii.

Astăzi, pentru statele mari, înaintate ale Europei situaţia *obiectivă* nu mai este aceeaşi. Mersul înainte — dacă facem abstracţie de eventualele şi vremelnicele dări înapoi — se realizează numai în direcţia societăţii *socialiste*, în direcţia *revoluţiei socialiste*. Războiului burghezo-imperialist, războiului capitalismului ajuns la un înalt grad de dezvoltare, i se poate opune *în mod obiectiv*, din punctul de vedere al mersului înainte, din punctul de vedere al clasei înaintate, numai un război *împotriva* bur-

www.dacoromanica.ro

gheziei, adică în primul rînd un război civil între proletariat şi burghezie pentru putere, un război *fără* care *nu poate* exista o mişcare serioasă înainte, iar apoi, numai în anumite condiţii speciale, un eventual război pentru apărarea statului socialist împotriva statelor burgheze. De aceea acei bolşevici (din fericire cazuri cu totul izolate şi pe care i-am cedat imediat prizivţilor) care sînt gata să îmbrăţişeze punctul de vedere al unei apărări condiţionate, al apărării patriei cu condiţia unei revoluţii victorioase şi a victoriei republicii în Rusia, au rămas credincioşi *literei* bolşevismului, dar au trădat *spiritul* lui, pentru că Rusia, atrasă în războiul imperialist al puterilor europene înaintate, chiar dacă ar fi o republică, *tot* un război imperialist ar duce!

Spunînd că lupta de clasă este cel mai bun mijloc de luptă împotriva unei invazii, Junius a aplicat dialectica lui Marx numai pe jumătate, făcînd numai un pas pe drumul just, după care s-a abătut îndată de la el. Dialectica lui Marx cere o analiză concretă a fiecărei situaţii istorice speciale. Că lupta de clasă este cel mai bun mijloc de luptă împotriva unei invazii, aceasta este just *atît* în ceea ce priveşte burghezia care răstoarnă feudalismul *cît şi* în ceea ce priveşte proletariatul care răstoarnă burghezia. Şi tocmai pentru că este just în ceea ce priveşte *orice* asuprire de clasă, este *prea general* şi de aceea *insuficient* faţă de acest caz *special*. Războiul civil împotriva burgheziei este *de asemenea* una dintre formele luptei de clasă, şi numai această formă a luptei de clasă ar izbăvi Europa (întreagă, şi nu o singură ţară) de pericolul invaziilor. Dacă ar fi existat în 1914-1916 „Marea republică germană", ea ar fi dus *aceleaşi* războaie imperialiste.

Junius s-a apropiat de soluţionarea justă a acestei chestiuni şi de lozinca justă: război civil împotriva burgheziei pentru socialism, şi, parcă temîndu-se să dezvăluie adevărul pînă la capăt, s-a întors *înapoi*, spre fantezia „războiului naţional" din 1914, 1915, 1916. Chiar dacă am privi problema nu din punct de vedere teoretic, ci din punct de vedere pur practic, greşeala lui Junius apare tot atît de clară. Întreaga societate burgheză, toate clasele Germaniei, inclusiv ţărănimea, erau *pentru* război (în Rusia, după toate probabilităţile, se petrecea *acelaşi lucru*

www.dacoromanica.ro

— cel puțin majoritatea țărănimii avute și a celei mijlocașe, precum și o foarte importantă parte a sărăcimii, se afla, probabil, sub influența imperialismului burghez). Burghezia era înarmată pînă-n dinți. „A proclama" în această situație programul republicii, al parlamentului permanent, al alegerii ofițerilor de către popor („înarmarea poporului") etc. ar fi însemnat *în practică „a proclama" revoluția* (cu un program revoluționar *greșit*!).

Tot acolo Junius spune, foarte just, că revoluția nu poate fi „făcută". Revoluția a fost la ordinea zilei în 1914-1916, ascunzîndu-se în adîncurile războiului, *crescînd* din război. Acest lucru trebuia *„proclamat"* în numele clasei revoluționare, trebuia arătat pînă la capăt și fără frică programul *ei*: socialismul, care este imposibil în epoca războiului fără un război civil împotriva burgheziei arhireacționare, criminale, care condamnă poporul la o nemaiîntîlnită mizerie. Trebuiau chibzuite acțiunile sistematice, consecvente, practice, *absolut realizabile*, *oricare* ar fi fost ritmul de dezvoltare a crizei revoluționare, acțiuni corespunzătoare revoluției care se coace. Aceste acțiuni sînt indicate în rezoluția partidului nostru: 1) votarea împotriva creditelor; 2) zădărnicirea „păcii civile"; 3) crearea unei organizații ilegale; 4) fraternizarea soldaților; 5) sprijinirea tuturor acțiunilor revoluționare ale maselor[142]. Reușita *tuturor* acestor acțiuni duce *în mod inevitabil* la un război civil.

Proclamarea mărețului program istoric a avut, fără îndoială, o însemnătate uriașă; dar, bineînțeles, nu proclamarea programului național-german vechi și învechit pentru 1914-1916, ci a programului proletar-internaționalist și socialist. Voi, burghezii, luptați pentru jaf; noi, muncitorii din *toate* țările beligerante, vă declarăm război, un război pentru socialism — iată conținutul cuvîntării pe care ar fi trebuit s-o rostească la 4 august 1914 în parlamente socialiști care să nu fi trădat proletariatul așa cum l-au trădat Legien, David, Kautsky, Plehanov, Guesde, Sembat etc.

După cît se vede, greșeala lui Junius putea fi provocată de două feluri de considerații greșite. Nu încape îndoială că Junius este hotărît împotriva războiului imperialist și hotărît *pentru* tactica revoluționară: nici jubila-

www.dacoromanica.ro

rea d-lor Plehanovi în legătură cu „defensismul" lui Junius nu va înlătura acest *fapt*. La eventualele și probabilele calomnii de acest gen trebuie să se răspundă dintr-o dată și deschis.

Dar, în primul rînd, Junius nu s-a descotorosit complet de „mediul" social-democraților germani, chiar și al celor de stînga, care se tem de sciziune, care se tem să rostească pînă la capăt lozincile revoluționare*. Aceasta este o teamă lipsită de temei, și social-democrații de stînga din Germania vor trebui să se debaraseze și *se vor debarasa* de ea. Desfășurarea luptei lor împotriva social-șoviniștilor *va duce* la acest fapt. Iar ei luptă cu hotărîre, cu fermitate, *în mod sincer* împotriva *propriilor* social-șovinişti, și în aceasta constă imensa deosebire principială, fundamentală dintre ei și d-nii Martov și Ciheidze, care cu o mînă (à la Skobelev) ridică steagul salutînd pe „Liebknecht-ii din toate țările", iar cu cealaltă îmbrățișează cu duioșie pe Cihenkeli și pe Potresov!

În al doilea rînd, Junius a vrut, probabil, să realizeze ceva în felul „teoriei" menșevice, de tristă memorie, „a stadiilor", a vrut *să înceapă* înfăptuirea programului revoluționar de la capătul lui „cel mai comod", „mai popular", mai acceptabil pentru *mica burghezie*. Ceva în felul unui plan care urmărea „să tragă pe sfoară istoria", să tragă pe sfoară pe filistini. Nimeni, adică, nu poate fi împotriva unei apărări *mai bune* a adevăratei patrii: or, adevărata patrie este marea republică germană, cea mai bună apărare *este* miliția, parlamentul permanent etc. O dată adoptat, un astfel de program ar fi dus, chipurile, la stadiul următor: revoluția socialistă.

Probabil că astfel de raționamente au determinat în mod conștient sau semiconștient tactica lui Junius. Nici

---

* Aceeași greșeală o conțin și raționamentele lui Junius pe tema: ce este de preferat, victoria sau înfrîngerea? Concluzia lui: amîndouă sînt deopotrivă de rele (ruină, creșterea înarmărilor etc.). Acesta nu este un punct de vedere al proletariatului revoluționar, ci al micului burghez pacifist. Dacă ar fi să se vorbească despre „intervenția revoluționară" a proletariatului — și despre aceasta, deși, din păcate, în linii prea generale, vorbesc atît Junius cît și tezele grupului „Internaționala" — *se impunea* ca problema să fie abordată dintr-un *alt* punct de vedere: 1) este oare posibilă o „intervenție revoluționară" fără riscul unei înfrîngeri? 2) este oare posibil să biciuiești burghezia și guvernul *propriei tale* țări fără același risc? 3) n-am spus noi întotdeauna și nu arată oare experiența istorică a războaielor reacționare că înfrîngerile înlesnesc realizarea cauzei clasei revoluționare?

www.dacoromanica.ro

vorbă că ele sînt greşite. Broşura lui Junius trădează un *solitar* care nu are tovarăşi de organizaţie ilegală, obişnuit să aprofundeze pînă la capăt lozincile revoluţionare şi să educe în mod sistematic masele în spiritul lor. Dar o astfel de lipsă — ar fi profund greşit să uităm acest lucru — nu este o lipsă personală a lui Junius, ci un rezultat al slăbiciunii *tuturor* social-democraţilor germani de stînga, prinşi din toate părţile în mreaja ticăloasă a făţărniciei, a pedanteriei şi „bunăvoinţei" kautskiste faţă de oportunişti. Partizanii lui Junius, *deşi* solitari, au ştiut *să purceadă* la editarea de manifeste ilegale şi să pornească un război împotriva kautskismului. Ei vor şti să păşească şi mai departe înainte pe drumul cel just.

Scris în iulie 1916

Publicat în octombrie 1916 în „Culegerea Social-Democratului" nr.1
Semnat: N. Lenin

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 291—305

www.dacoromanica.ro

BILANȚUL DISCUȚIEI ASUPRA AUTODETERMINĂRII

În numărul 2 al „Prevestitorului", revistă marxistă a stîngii zimmerwaldiene („Vorbote"[143], numărul 2, aprilie 1916), au fost publicate teze pentru și împotriva autodeterminării națiunilor, teze semnate de redacția Organului nostru Central, „Soțial-Demokrat"[144], și de redacția organului opoziției social-democrate poloneze, „Gazeta Robotnicza"[145]. Cititorul va găsi mai sus reproducerea primelor teze* și traducerea celorlalte [146]. Poate pentru prima oară această problemă este pusă atît de larg în cadrul internațional: în discuția purtată în revista marxistă germană „Neue Zeit"** acum douăzeci de ani, în 1895-1896, înainte de Congresul socialist internațional din 1896 de la Londra, de Rosa Luxemburg, K. Kautsky și „nepodleglostevții" polonezi (partizanii independenței Poloniei, P.P.S.), care reprezentau trei concepții diferite, nu s-a pus decît problema Poloniei***. Pînă acum, din cîte știm, problema autodeterminării n-a fost discutată cît de cît sistematic decît de olandezi și de polonezi. Să sperăm că „Prevestitorul" va izbuti să facă să progreseze discutarea acestei probleme, atît de arzătoare astăzi pentru englezi, americani, francezi, germani și italieni. Socialismul oficial, reprezentat atît de partizanii direcți ai „propriului" guvern, de felul Plehanovilor, Davizilor & Co., cît și de apărătorii camuflați ai oportunismului, kautskiștii (printre care Akselrod, Martov, Ciheidze etc.), — a mințit atît de sfruntat în

---

* Vezi culegerea de față, pag. 274—287. — *Nota Red.*
** — „Timpuri noi". — *Nota Trad.*
*** Vezi culegerea de față, pag. 184—245 . — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

această problemă, încît vreme foarte îndelungată vor fi inevitabile, pe de o parte, eforturile de a nu se sufla o vorbă şi de a ocoli problema, iar pe de altă parte cerinţele muncitorilor de a li se da „răspunsuri directe" la „afurisitele probleme". Vom încerca să informăm la timp pe cititori despre desfăşurarea luptei de concepţii dintre socialiştii din străinătate.

Pentru noi însă, social-democraţii ruşi, această problemă mai prezintă o importanţă specială; această discuţie este o continuare a discuţiei din perioada 1903 şi 1913[147]; problema a provocat în timpul războiului oarecare oscilaţii în felul de a gîndi al membrilor partidului nostru; ea s-a ascuţit datorită tertipurilor la care se pretează pentru a ocoli miezul problemei conducătorii atît de proeminenţi ai partidului muncitoresc gvozdevist sau şovinist, ca Martov şi Ciheidze. De aceea este necesar să facem măcar un prim bilanţ al discuţiei începute în cadrul internaţional.

După cum se vede din teze, tovarăşii noştri polonezi dau un răspuns direct la unele din argumentele noastre, ca, de pildă, cu privire la marxism şi proudhonism. Dar de cele mai multe ori, ei nu ne răspund direct, ci indirect, opunîndu-ne afirmaţiile *lor*. Să examinăm răspunsurile lor directe şi indirecte.

1. SOCIALISMUL ŞI AUTODETERMINAREA NAŢIUNILOR

Am afirmat că a renunţa la realizarea autodeterminării naţiunilor în condiţiile socialismului ar însemna să trădezi socialismul. Ni se răspunde: „dreptul la autodeterminare nu este aplicabil societăţii socialiste". Iată o divergenţă fundamentală. Dar care este izvorul ei?

„Ştim — obiectează oponenţii noştri — că socialismul va desfiinţa orice asuprire naţională, deoarece el lichidează interesele de clasă care duc la aceasta"... Ce caută aici raţionamentul cu privire la premisele *economice* ale desfiinţării asupririi naţionale, raţionamente de mult cunoscute şi indiscutabile, atunci cînd este vorba de *una* dintre formele asupririi *politice*, şi anume: menţinerea prin forţă a unei naţiuni în interiorul graniţelor statului unei alte naţiuni? Aceasta este doar pur şi simplu o încercare de a te eschiva de la problemele politice! Raţionamentele următoare

www.dacoromanica.ro

ne conving și mai mult de justețea acestei aprecieri: „Nu avem nici un motiv să presupunem că în societatea socialistă națiunea va avea caracterul unei unități politice-economice. După toate probabilitățile, ea nu va avea decît caracterul unei unități culturale și lingvistice, pentru că împărțirea teritorială din punctul de vedere al intereselor culturale socialiste, în măsura în care această împărțire va avea loc, poate să se producă numai potrivit nevoilor producției, iar problema acestei împărțiri trebuie să fie rezolvată, bineînțeles, nu de fiecare națiune în parte, avînd plenitudinea puterii proprii (așa cum o cere „dreptul la autodeterminare"), ci *să fie determinată în comun* de toți cetățenii interesați"...

Acest ultim argument cu privire la determinarea *în comun* în locul *auto*determinării place atît de mult tovarășilor polonezi, încît ei îl repetă *de trei ori* în tezele lor! Numai că faptul repetării lui atît de dese nu transformă acest argument octombrist și reacționar într-unul social-democrat. Și aceasta deoarece toți reacționarii și burghezii acordă națiunilor ținute cu forța între granițele statului respectiv dreptul de „a determina în comun" destinele lui într-un parlament comun. Și Wilhelm al II-lea acordă belgienilor dreptul de „a determina în comun" în parlamentul german comun destinele imperiului german.

Oponenții noștri se străduiesc să ocolească tocmai ceea ce este controversat, — tocmai ceea ce a fost pus în discuție în mod exclusiv, dreptul la despărțire. Aceasta ar fi ridicol, dacă n-ar fi atît de trist!

Chiar în prima noastră teză se spune că eliberarea națiunilor asuprite presupune, în domeniul politic, o transformare dublă: 1) egalitate deplină în drepturi a națiunilor. Pe chestiunea aceasta nu sînt controverse, și aceasta se referă numai la ceea ce se petrece în interiorul statului; 2) libertate de despărțire politică*. Aceasta se referă la stabilirea frontierelor statului. *Numai* asupra acestui lucru sînt controverse. Și tocmai acest lucru îl trec sub tăcere oponenții noștri. Ei nu vor să se gîndească nici la frontierele statului, nici măcar în general la stat. Acesta este un fel de „economism imperialist", asemănător „economismului" vechi din 1894-1902, care raționa astfel: capitalismul

* Vezi culegerea de față, pag. 274. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

a învins, *de aceea* problemele politice n-au nici un rost. Imperialismul a învins, *de aceea* problemele politice n-au nici un rost! O astfel de teorie apolitică este fundamental ostilă marxismului.

Marx a scris în „Critica programului de la Gotha": „Între societatea capitalistă şi cea comunistă se află perioada transformării revoluţionare a uneia în cealaltă. Acestei perioade îi corespunde şi o perioadă de tranziţie politică, al cărei stat nu poate fi altceva decît dictatura revoluţionară a proletariatului"[148]. Pînă acum acest adevăr, care conţine recunoaşterea necesităţii *statului* chiar pînă la transformarea socialismului biruitor în comunism deplin, a fost incontestabil pentru socialişti. Este cunoscută formula lui Engels cu privire la *dispariţia treptată* a statului. Dinadins am subliniat chiar în prima teză că democraţia este o formă a statului, care de asemenea va dispărea treptat atunci cînd va dispărea statul. Şi atîta timp cît oponenţii noştri nu au înlocuit marxismul cu un punct de vedere nou, „a-statal", raţionamentele lor constituie o greşeală totală.

În loc de a vorbi despre stat (şi, *prin urmare*, despre tabilirea *frontierelor* lui!), ei vorbesc despre „sfera culturală socialistă", adică aleg dinadins o expresie vagă, în sensul că toate problemele de stat se şterg! Se ajunge astfel la o tautologie ridicolă: desigur, dacă nu există statul, nu există nici problema frontierelor lui. Atunci nu este nevoie nici de *întregul* program democratic-politic. Atunci cînd statul „va dispărea treptat", nu va mai fi nici republică.

În articolele sale menţionate de noi în teza 5 (notă)*, şovinistul german Lensch a citat un pasaj foarte interesant din lucrarea lui Engels „Padul şi Rinul". Printre altele, Engels spune că în procesul dezvoltării istorice care a înghiţit o serie de naţiuni mici şi neviabile, frontierele „naţiunilor europene mari şi viabile" au fost determinate tot mai mult de „limba şi simpatiile" populaţiei. Aceste frontiere Engels le denumeşte „naturale"[149]. Aşa stăteau lucrurile în Europa, în epoca capitalismului progresist, în jurul perioadei dintre 1848 şi 1871. Astăzi capitalismul imperialist reacţionar *sfarmă* din ce în ce mai des aceste frontiere,

* Vezi culegerea de faţă, pag. 281. —*Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

determinate în mod democratic. După toate indiciile, imperialismul va lăsa moștenire socialismului, care vine să-i ia locul, frontiere *mai puțin* democratice, o serie de anexiuni în Europa și pe alte continente. Și atunci? Socialismul învingător, restabilind și înfăptuind pînă la capăt o democrație deplină pe toată linia, va renunța la stabilirea *democratică* a frontierelor statului? nu va ține seama de „simpatiile" populației? Este de ajuns să punem aceste întrebări, ca să vedem limpede cum alunecă colegii noștri polonezi de la marxism spre „economismul imperialist".

„Economiștii" vechi, transformînd marxismul într-o caricatură, învățau pe muncitori că la marxiști „numai" „economicul" importă. „Economiștii" noi cred fie că statul democratic al socialismului biruitor va exista fără frontiere (ca un „complex de senzații" fără materie), fie că frontierele vor fi stabilite „numai" potrivit necesităților producției. În practică, aceste frontiere vor fi stabilite în mod democratic, adică potrivit voinței și „simpatiilor" populației. Capitalismul încalcă aceste simpatii și prin aceasta îngreuiază și mai mult cauza apropierii dintre națiuni. Organizînd producția *fără* asuprire de clasă, asigurînd bunăstarea *tuturor* membrilor statului, socialismul creează prin aceasta condiții pentru manifestarea *în toată voia* a „simpatiilor" populației, și tocmai datorită acestui fapt înlesnește și grăbește enorm apropierea și contopirea națiunilor.

Pentru ca cititorul să mai răsufle puțin de atîta „economism" greoi și stîngaci, să cităm raționamentul unui scriitor socialist care se află în afara controversei noastre. Acest scriitor este Otto Bauer, care are și el un „punctuleț" propriu, „autonomia cultural-națională", dar care apreciază foarte just o serie întreagă de probleme dintre cele mai importante. De pildă, în § 29 al cărții sale „Problema națională și social-democrația", el a relevat cît se poate de just disimularea politicii *imperialiste* prin ideologia națională. În § 30: „Socialismul și principiul naționalității", el spune:

„Niciodată comunitatea socialistă nu va fi în stare să includă în cadrul ei cu forța națiuni întregi. Închipuiți-vă masele populare, bucurîndu-se de toate binefacerile culturii naționale, luînd parte activă și din plin la legislație și conducere, și, în sfîrșit, înzestrate fiind cu arme, — ar fi oare posibil să supui cu forța asemenea națiuni dominației

www.dacoromanica.ro

unui organism social străin? Orice putere de stat se sprijină pe forţa armelor. Armata populară de astăzi, datorită unui mecanism iscusit, tot mai constituie o armă în mîna unei persoane, a unei familii sau clase, întocmai ca şi armata de cavaleri şi mercenari din vremurile trecute. Armata comunităţii democratice a societăţii socialiste însă nu reprezintă altceva decît un popor înarmat, pentru că se compune din oameni de înaltă cultură, care lucrează fără constrîngere în ateliere obşteşti şi care participă din plin la activitatea ce se desfăşoară în toate domeniile vieţii de stat. În aceste condiţii dispare orice posibilitate a unei dominaţii naţionale străine".

Toate acestea sînt juste. În condiţiile capitalismului asuprirea naţională (şi politică în general) *nu poate* fi lichidată. Pentru aceasta *este necesară* desfiinţarea claselor, cu alte cuvinte realizarea socialismului. Dar, bazat pe economic, socialismul nu se reduce nicidecum în întregime numai la el. Pentru înlăturarea asupririi naţionale este necesară o temelie — producţia socialistă —, dar această remelie *mai* necesită şi o organizare democratică a statului, o armată democratică etc. Prin transformarea capitalismului în socialism, proletariatul creează *posibilitatea* înlăturării totale a asupririi naţionale; această posibilitate va deveni o *realitate* „numai" — „numai!" — în cazul cînd va fi înfăptuită pe deplin o democraţie în toate domeniile, inclusiv stabilirea frontierelor statului potrivit „simpatiilor" populaţiei, inclusiv libertatea deplină de despărţire. Pe această bază se va produce *în practică*, la rîndul ei, înlăturarea absolută a celor mai mici fricţiuni naţionale, a celei mai mici neîncrederi naţionale, va avea loc o apropiere şi o contopire accelerată a naţiunilor, care se va desăvîrşi prin *dispariţia treptată* a statului. Aceasta este teoria marxismului, de care colegii noştri polonezi în mod greşit s-au îndepărtat.

2. ESTE OARE „REALIZABILĂ" DEMOCRAŢIA ÎN CONDIŢIILE IMPERIALISMULUI?

Toată polemica veche a social-democraţilor polonezi împotriva principiului autodeterminării naţiunilor are la bază argumentul după care autodeterminarea este „irealizabilă" în condiţiile capitalismului. Încă în 1903, în comisia Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. pentru elaborarea pro-

www.dacoromanica.ro

gramului, noi, iskriștii, am luat în rîs acest argument și am spus că el este o repetare a caricaturizării marxismului făcută de „economiști" (de tristă amintire). În tezele noastre am analizat deosebit de amănunțit această greșeală, și tocmai în această problemă, care constituie baza teoretică a întregii controverse, tovarășii polonezi nu au vrut (sau nu au putut?) să răspundă la *nici unul* dintre argumentele noastre.

Imposibilitatea realizării autodeterminării din punct de vedere economic ar fi trebuit dovedită printr-o analiză economică, după cum dovedim printr-o analiză economică că interzicerea mașinilor sau introducerea banilor-muncă etc. sînt irealizabile. Dar nimeni nici măcar nu încearcă să facă o astfel de analiză. Și nimeni nu se va apuca să afirme că măcar într-o singură țară s-ar fi izbutit să se introducă, „cu titlul de excepție", în condițiile capitalismului „banii-muncă", așa cum o țară mică, cu titlul de excepție, în epoca celui mai desănțat imperialism, a izbutit să realizeze autodeterminarea irealizabilă, și aceasta chiar fără război și revoluție (Norvegia, în 1905).

În general, democrația politică nu este decît una dintre *formele* posibile (deși, din punct de vedere teoretic, normală pentru capitalismul „pur") ale suprastructurii capitalismului. După cum arată faptele, atît capitalismul cît și imperialismul se dezvoltă în condițiile *oricăror* forme politice, subordonîndu-și-le *pe toate*. De aceea din punct de vedere teoretic este fundamental greșit a spune că *vreuna* dintre formele și *vreuna* dintre revendicările democrației sînt „irealizabile".

Faptul că colegii polonezi n-au răspuns la aceste argumente ne face să considerăm încheiată discuția la acest punct. Pentru a fi, ca să zicem așa, mai concreți, am afirmat cît se poate de concret că ar fi „ridicol" să tăgăduiești că restabilirea Poloniei este „realizabilă" acum, în funcție de momentele strategice etc. ale războiului actual. N-a urmat nici un răspuns!

Tovarășii polonezi *au repetat* pur și simplu afirmația vădit greșită (§ II, 1), spunînd: „în problemele privitoare la anexarea de regiuni străine, formele democrației politice sînt înlăturate; violența fățișă este aceea care hotărăște... Capitalul nu va lăsa niciodată în seama poporului rezolvarea problemei frontierelor sale de stat"... Ca și cînd

www.dacoromanica.ro

„capitalul" ar putea vreodată „să lase în seama poporului" alegerea funcționarilor *săi*, care slujesc imperialismul! Sau parcă ar fi de conceput *în general* vreo soluție mai importantă în problemele democratice importante, ca, de pildă, în cea a înlocuirii monarhiei cu republica, a armatei permanente cu miliția fără „violență fățișă!" Tovarășii polonezi, în mod subiectiv, doresc „să aprofundeze" marxismul, dar ei fac aceasta într-un mod cu totul nereușit. *În mod obiectiv*, frazele lor despre imposibilitatea realizării autodeterminării nu exprimă decît oportunismul, pentru că se presupune în mod tacit că autodeterminarea este „irealizabilă" fără o serie de revoluții, după cum în condițiile imperialismului irealizabilă este *întreaga* democrație, *toate* revendicările ei în general.

Numai o singură dată, la sfîrșitul § II, 1, în raționamentele cu privire la Alsacia, au părăsit colegii polonezi poziția „economismului imperialist", abordînd problemele uneia dintre formele democrației și dînd un răspuns concret la ele fără a se referi în general la „economic". Și tocmai această tratare a problemei s-a dovedit a fi greșită! Ar fi „particularist, nedemocratic" — scriu ei — ca alsacienii *singuri*, fără să întrebe pe francezi, să le „impună" alipirea Alsaciei la Franța, fie chiar în cazul cînd o parte din Alsacia ar înclina spre germani și aceasta ar crea primejdia unui război!!! Iată o confuzie cît se poate de amuzantă: autodeterminarea presupune (aceasta este limpede de la sine și noi am subliniat-o în mod special în tezele noastre) libertatea *de a se despărți* de statul asupritor; în politică „nu se obișnuiește" să se vorbească de faptul că *alipirea* la un anumit stat presupune consimțămîntul *acestuia*, după cum în economie nu se vorbește de „consimțămîntul" capitalistului de a realiza profit sau de consimțămîntul muncitorului de a primi salariu! E ridicol să vorbești despre aceasta.

Dacă ești om politic marxist, atunci, vorbind despre Alsacia, trebuie să ataci pe nemernicii din rîndurile socialismului german pentru faptul că ei nu luptă pentru libertatea de despărțire a Alsaciei, — pe nemernicii din rîndurile socialismului francez pentru faptul că se împacă cu burghezia franceză, care urmărește să anexeze cu forța întreaga Alsacie, — și pe unii și pe ceilalți pentru faptul că slujesc imperialismul țării „lor", temîndu-se de un

www.dacoromanica.ro

stat separat, fie el chiar mic; — trebuie arătat *în ce mod* socialiștii, admițînd posibilitatea autodeterminării, ar rezolva în cîteva săptămîni problema fără să încalce voința alsacienilor. A pune în loc de aceasta în discuție teribila primejdie ca nu cumva francezii din Alsacia „să se impună" Franței, este o adevărată perlă.

3. CE ESTE ANEXIUNEA?

În tezele noastre am pus această problemă cît se poate de răspicat (§ 7)*. Tovarășii polonezi *nu* au răspuns la ea: ei *au ocolit-o*, declarînd stăruitor 1) că sînt împotriva anexiunilor și 2) explicînd de ce sînt împotrivă. Nici vorbă că aceste probleme sînt foarte importante. Dar acestea sînt *alte* probleme. Dacă ne preocupăm cît de cît de aprofundarea teoretică a principiilor noastre, de formularea lor clară și precisă, nu putem *ocoli* problema anexiunii, din moment ce această noțiune figurează în propaganda și agitația noastră politică. Dar ocolirea acestei probleme într-o discuție colegială nu poate fi interpretată altfel decît ca o părăsire a poziției.

De ce am pus această problemă? Cînd am pus-o, am explicat aceasta. Pentru că „protestul împotriva anexiunilor nu este altceva decît recunoașterea dreptului la autodeterminare". Noțiunea de anexiune cuprinde de obicei 1) noțiunea de violență (alipirea forțată); 2) noțiunea de asuprire de către o altă națiune (anexarea unei regiuni *„străine"* etc.) și — uneori — 3) noțiunea de încălcare a statu quo-ului**. Și acest lucru l-am indicat în teze; și nici această indicație a noastră nu a întîmpinat vreo critică.

Se pune întrebarea: pot fi oare social-democrații împotriva violenței în general? E limpede că nu. Prin urmare, sîntem împotriva anexiunilor nu pentru că ele constituie o violență, ci dintr-o altă cauză oarecare. Social-democrații nu pot fi de asemenea nici pentru statu quo. Oricum te-ai suci, nu poți evita concluzia: anexiunea este *încălcarea autodeterminării* națiunii, este stabilirea *frontierelor* statului *împotriva voinței populației.*

---

* Vezi culegerea de față, pag. 282—283. — *Nota Red.*
** — situația existentă. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

A fi împotriva anexiunilor *înseamnă* a fi pentru dreptul la autodeterminare. A fi „împotriva menținerii prin violență a oricărei națiuni în cadrul unui stat dat" (am folosit dinadins *și* această formulare oarecum schimbată a aceleiași idei a noastre din § 4 al tezelor noastre*, și tovarășii polonezi *ne-au răspuns* aici *foarte* limpede, declarînd în § I, 4, la început, că sînt „împotriva menținerii prin violență a națiunilor asuprite în cadrul statului care anexează") — aceasta *este egal* cu a fi pentru autodeterminarea națiunilor.

Nu vrem să iscăm dispute în jurul cuvintelor. Dacă există un partid care să susțină în programul său (sau într-o rezoluție obligatorie pentru toți, forma nu importă) că este împotriva anexiunilor**, împotriva menținerii prin violență a națiunilor asuprite în cadrul statului *propriu*, declarăm că principial sîntem pe deplin de acord cu acest partid. Ar fi o absurditate să ne cramponăm de *cuvîntul* „autodeterminare". Și dacă în partidul nostru se vor găsi oameni care să vrea să schimbe în acest sens *cuvintele*, formularea § 9 al programului partidului nostru, vom considera că divergența cu *acești* tovarăși nu este de loc principială!

E vorba numai de claritate politică și de aprofundare teoretică a lozincilor noastre.

În discuțiile verbale cu privire la această chestiune — a cărei însemnătate nimeni nu o contestă mai ales acum, în condițiile războiului — s-a folosit următorul argument (noi nu l-am găsit în presă): *protestul împotriva* unui anumit rău nu înseamnă neapărat admiterea unei noțiuni pozitive care să excludă răul. Argumentul este vădit inconsistent și, probabil, că tocmai de aceea n-a fost reprodus nicăieri în presă. Dacă partidul socialist declară că „este împotriva menținerii prin violență a națiunii asuprite în cadrul statului care anexează", acest partid *se obligă prin aceasta să renunțe* la menținerea *prin violență* atunci cînd va lua puterea.

Nu ne îndoim nici un moment că, dacă mîine Hindenburg va învinge pe jumătate Rusia, și o expresie a acestei semivictorii va fi (în legătură cu dorința Angliei și a Franței de a slăbi puțin țarismul) un nou stat polonez, pe deplin

* Vezi culegerea de față, pag. 278. — *Nota Red.*

** „Împotriva anexiunilor vechi și noi" — acest lucru a fost formulat de K. Radek într-unul din articolele sale publicate în „Berner Tagwacht" („Santinela de la Berna". — *Nota Trad.*).

www.dacoromanica.ro

„realizabil" din punctul de vedere al legilor economice ale capitalismului și ale imperialismului, și dacă mai tîrziu, poimîine, revoluția socialistă va birui la Piter, Berlin și Varșovia, — guvernul socialist polonez, asemenea celui rus și celui german, va renunța la „menținerea prin violență" „în cadrul statului polonez" a ucrainenilor, să zicem. Dacă din acest guvern vor face parte membri ai redacției ziarului „Gazeta Robotnikza", ei își vor sacrifica, fără îndoială, „tezele", și prin aceasta vor dezminți „teoria" că „societății socialiste nu i se poate aplica principiul dreptului la autodeterminare". Dacă am crede altfel, am pune la ordinea zilei nu o discuție tovărășească cu social-democrații din Polonia, ci o luptă necruțătoare împotriva lor ca șoviniști.

Să presupunem că ies în stradă în indiferent ce oraș european și declar în public, apoi repet în ziare un „protest" împotriva faptului că nu mi se îngăduie să cumpăr un om ca sclav. Nu încape îndoială că lumea va fi îndreptățită să mă considere proprietar de sclavi, adept al principiului, sau, dacă vreți, al sistemului sclaviei. Că simpatiile mele față de sclavie îmbracă forma negativă a unui protest, și nu o formă pozitivă („sînt pentru sclavie"), aceasta nu va înșela pe nimeni. „Protestul" politic este *pe deplin* echivalent cu programul politic; lucrul acesta este atît de evident, încît ți-e și penibil să te vezi nevoit a-l explica. În orice caz, sîntem ferm convinși că cel puțin din partea stîngii zimmerwaldiene — nu vorbim despre toți zimmerwaldienii, pentru că printre ei se află Martov și alți kautskiști — nu vom întîmpina „proteste", dacă vom spune că în Internaționala a III-a nu vor avea ce căuta oameni în stare să despartă protestul politic de programul politic, să le opună unul celuilalt etc.

Nedorind să iscăm dispute în jurul cuvintelor, ne vom permite să ne exprimăm speranța fermă că social-democrații polonezi vor căuta în curînd să formuleze în mod oficial atît propunerea lor de a înlătura § 9 din programul partidului nostru (ca și dintr-al *lor*), precum și din programul Internaționalei (rezoluția Congresului de la Londra din 1896), cît și definiția *lor* asupra ideilor politice respective despre „anexiunile vechi și noi" și despre „menținerea prin violență a națiunii asuprite în cadrul statului care anexează". — Să trecem la problema următoare.

www.dacoromanica.ro

4. PENTRU ANEXIUNI SAU ÎMPOTRIVA ANEXIUNILOR?

În § 3 din primul capitol al tezelor lor, tovarăşii polonezi declară cît se poate de categoric că sînt împotriva oricăror anexiuni. Din păcate, în § 4 al aceluiaşi capitol găsim afirmaţii pe care sîntem nevoiţi să le considerăm anexioniste. Acest § începe cu următoarea... cum să-i spunem mai delicat?... frază ciudată:

„Punctul de plecare al luptei social-democraţiei împotriva anexiunilor, împotriva menţinerii prin violenţă a naţiunilor asuprite în cadrul statului care anexează îl constituie *respingerea oricărei apărări a patriei* (sublinierea este a autorilor), apărare care în epoca imperialismului înseamnă apărarea drepturilor propriei burghezii la asuprirea şi jefuirea popoarelor străine"...

Ce-i asta? Cum vine asta?

„Punctul de plecare al luptei împotriva anexiunilor îl constituie respingerea *oricărei* apărări a patriei"... Dar şi orice război naţional, şi orice răscoală naţională pot fi considerate — şi pînă acum se obişnuia *în general* a le considera — ca „apărare a patriei"! Sîntem împotriva anexiunilor, *dar*... înţelegem aceasta în sensul că sîntem împotriva unui război al celor anexaţi *pentru* eliberarea lor de sub jugul celor care i-au anexat, că sîntem împotriva unei răscoale a celor anexaţi în scopul eliberării de sub jugul celor care i-au anexat! Oare nu este aceasta o afirmaţie anexionistă?

Autorii tezelor îşi motivează afirmaţia... ciudată în felul următor: „în era imperialismului" apărarea patriei înseamnă apărarea drepturilor propriei burghezii la asuprirea popoarelor străine. Dar aceasta este just *numai* în ceea ce priveşte războiul imperialist, adică războiul *dintre* puteri sau grupuri de puteri imperialiste, atunci cînd *ambele* părţi beligerante nu numai că asupresc „popoare străine", dar şi poartă război *în scopul* de a putea fiecare să asuprească *mai multe* popoare străine!

Se vede că autorii pun problema „apărării patriei" cu totul altfel decît o pune partidul nostru. Noi respingem teoria „apărării patriei" în războiul *imperialist*. Aceasta s-a spus cît se poate de limpede atît în manifestul Comitetului Central al partidului nostru cît şi în rezoluţiile de la Berna[150],

www.dacoromanica.ro

reproduse în broșura „Socialismul și războiul", care a apărut atît în limba germană cît și în cea franceză. Am subliniat acest lucru *de două ori* și în tezele noastre (adnotările la § 4 și la § 6)*. Probabil că autorii tezelor poloneze resping apărarea patriei *în general*, adică *și în cazul unui război național*, considerînd, poate, că „în era imperialismului" posibilitatea unor războaie naționale *este exclusă*. Spunem: „poate", pentru că în tezele lor tovarășii polonezi *nu* au expus o astfel de părere.

Această părere este exprimată clar în tezele grupului german „Internaționala" și în broșura lui Junius, căreia îi consacrăm un articol special**. Vom observa în completarea celor spuse acolo că răscoala națională a unei regiuni anexate sau a unei țări anexate împotriva țării care le-a anexat poate fi denumită tocmai răscoală, și nu război (am auzit o astfel de obiecție și, de aceea, o reproducem, deși considerăm această discuție pe tema termenilor ca fiind lipsită de seriozitate). În orice caz, este problematic să aibă cineva curajul de a tăgădui că Belgia, Serbia, Galiția, Armenia, anexate, vor denumi „răscoala" lor împotriva celor care le-au anexat „apărare a patriei" *și că această denumire va fi justă*. Reiese că tovarășii polonezi sînt *împotriva* unei astfel de răscoale pe motiv că în aceste țări anexate există *de asemenea* o burghezie care *de asemenea* asuprește popoare străine, sau mai exact: poate să asuprească, pentru că este vorba numai de *„dreptul* ei la asuprire". Prin urmare, pentru aprecierea unui război dat sau a unei răscoale date se ia nu conținutul lor social *real* (lupta unei națiuni asuprite împotriva națiunii asupritoare, pentru eliberarea sa), ci eventuala exercitare de către burghezia astăzi asuprită a *„dreptului"* ei „la asuprire". Dacă Belgia, să zicem, va fi anexată în 1917 de Germania, iar în 1918 se va răscula pentru eliberarea sa, tovarășii polonezi vor fi împotriva răscoalei pe motiv că burghezia belgiană are „dreptul să asuprească popoare străine"!

În acest raționament nu există în general nici un dram nici de marxism, nici de revoluționarism. Pentru a nu trăda socialismul, noi *trebuie* să sprijinim *orice* răscoală împotriva dușmanului nostru principal, burghezia din statele

* Vezi culegerea de față, pag. 279 și 281. — *Nota Red.*
** Vezi culegerea de față, pag. 313—328. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

mari, dacă aceasta nu este o răscoală a clasei reacţionare. Refuzînd să sprijinim răscoala regiunilor anexate, noi, în mod obiectiv, devenim anexionişti. Tocmai „în era imperialismului", care este era revoluţiei sociale ce începe, proletariatul va sprijini astăzi cu o energie deosebită răscoala regiunilor anexate, pentru ca mîine sau chiar simultan să atace burghezia „marii" puteri, burghezie slăbită de această răscoală.

Tovarăşii polonezi însă merg şi mai departe în anexionismul lor. Ei sînt nu numai împotriva unei răscoale a regiunilor anexate, ci împotriva *oricărei* restabiliri a independenţei lor, fie şi prin mijloace paşnice! Ascultaţi:

„Declinînd orice răspundere pentru urmările politicii de asuprire a imperialismului şi luptînd împotriva lor în modul cel mai dîrz, social-democraţia *nu acţionează în nici un chip pentru stabilirea unor noi stîlpi de frontieră în Europa, pentru restabilirea celor doborîţi de imperialism*" (subliniat de autori).

Astăzi „imperialismul a doborît stîlpii de frontieră" dintre Germania şi Belgia, dintre Rusia şi Galiţia. Social-democraţia internaţională trebuie să fie, vedeţi dv., împotriva restabilirii lor în general, indiferent de felul în care s-ar face aceasta. În 1905, „în era imperialismului", cînd dieta autonomă a Norvegiei a proclamat despărţirea de Suedia, iar războiul Suediei împotriva Norvegiei, pe care îl propovăduiseră reacţionarii din Suedia, nu a izbutit, atît din cauza împotrivirii muncitorilor suedezi cît şi din cauza situaţiei imperialismului internaţional, — social-democraţia ar fi trebuit să fie împotriva despărţirii Norvegiei, pentru că aceasta ar fi însemnat, fără îndoială, „stabilirea de noi stîlpi de frontieră în Europa"!!

Acesta nu este altceva decît un anexionism direct, făţiş. Nu este nevoie să-l combatem, el se combate prin sine însuşi. Nici un partid socialist nu se va încumeta să se situeze pe această poziţie: „sîntem împotriva anexiunilor în general, dar pentru Europa sancţionăm anexiunile sau ne împăcăm cu ele, din moment ce ele au fost făcute"...

Trebuie să ne oprim doar asupra izvoarelor teoretice ale greşelii care a dus pe tovarăşii noştri polonezi la o... „imposibilitate" atît de evidentă. Despre lipsa de temei a

www.dacoromanica.ro

excepțării „Europei" vom vorbi mai jos. Următoarele două fraze din teze arată celelalte izvoare ale greșelii:

...„Acolo unde roata imperialismului a trecut peste un stat capitalist gata constituit, apăsîndu-l, acolo se produce sub o formă bestială de asuprire imperialistă o concentrare politică și economică a lumii capitaliste, care pregătește socialismul"...

Această justificare a anexiunilor înseamnă struvism, și nu marxism. Social-democrații ruși care-și mai amintesc perioada 1890—1900 din Rusia cunosc bine acest fel de denaturare a marxismului, comun d-lor Struve, Cunow, Legien & Co. Tocmai despre struviștii germani, așa-zișii „social-imperialiști", citim într-o altă teză (II, 3) a tovarășilor polonezi:

...(Lozinca autodeterminării) „dă social-imperialiștilor posibilitatea să prezinte, demonstrînd caracterul iluzoriu al acestei lozinci, lupta noastră împotriva asupririi naționale ca fiind un sentimentalism nejustificat din punct de vedere istoric, și prin aceasta să submineze încrederea proletariatului în caracterul științific al programului social-democrat"...

Aceasta înseamnă că autorii consideră poziția struviștilor germani ca fiind „științifică"! Felicitările noastre.

Numai că un „mic amănunt" dărîmă acest argument uimitor, care reprezintă pentru noi primejdia că alde Lensch, Cunow și Parvus *ar avea dreptate*, iar noi nu, și anume: Lenschii sînt oameni consecvenți în felul lor, și în numerele 8—9 ale revistei șoviniste germane „Clopotul" — am citat dinadins tocmai aceste numere în tezele noastre — Lensch demonstrează *simultan* atît „lipsa de temei științific" a lozincii autodeterminării (se vede că social-democrații polonezi au considerat *această* argumentare a lui Lensch ca fiind irefutabilă, după cum rezultă din raționamentul citat de noi din tezele lor...), *cît și* „lipsa de temei științific" a lozincii: împotriva anexiunilor!!

Pentru că Lensch a înțeles foarte bine adevărul simplu pe care l-am demonstrat colegilor polonezi, dar la care aceștia nu au vrut să răspundă, și anume că nu există deosebire „nici economică, nici politică", nici, în general, logică între „recunoașterea" autodeterminării și „protestul" împotriva anexiunilor. Dacă tovarășii polonezi consideră

www.dacoromanica.ro

argumentele Lenschilor împotriva autodeterminării ca fiind irefutabile, atunci trebuie să admită şi *faptul* că Lenschii îndreaptă *toate* aceste argumente şi împotriva luptei contra anexiunilor.

Greşeala teoretică care stă la baza tuturor raţionamentelor colegilor noştri polonezi i-a adus pînă la a fi *anexionişti inconsecvenţi*.

5. DE CE ESTE SOCIAL-DEMOCRAŢIA ÎMPOTRIVA ANEXIUNILOR?

Din punctul nostru de vedere răspunsul este limpede: pentru că anexiunea încalcă dreptul naţiunilor la autodeterminare, sau, cu alte cuvinte, pentru că constituie una din formele de asuprire naţională.

Din punctul de vedere al social-democraţilor polonezi trebuie să se explice *în mod special* de ce sîntem împotriva anexiunilor, şi aceste lămuriri (I, 3 din teze) îi încurcă în mod inevitabil pe autori într-o nouă serie de contradicţii.

Ei aduc două argumente pentru „a justifica" de ce (în ciuda argumentelor „fundamentate în mod ştiinţific" de Lenschi) sîntem împotriva anexiunilor. Primul argument:

...„Afirmaţiei că anexiunile din Europa sînt necesare pentru a consolida din punct de vedere militar victoria unui stat imperialist, social-democraţia îi opune faptul că anexiunile nu fac decît să adîncească antagonismele şi prin aceasta să sporească pericolul unui război"...

Acest răspuns dat Lenschilor nu este satisfăcător pentru că principalul argument al acestora este nu necesitatea militară, ci caracterul *economic* progresist al anexiunilor, ceea ce, în condiţiile imperialismului înseamnă concentrare. Unde este aici logica, dacă social-democraţii polonezi admit caracterul progresist al unei *astfel* de concentrări, refuzînd să restabilească în Europa stîlpii de frontieră doborîţi de imperialism, şi se ridică totodată *împotriva* anexiunilor?

Mai departe. Pericolul *căror* războaie îl sporesc anexiunile? Nu al celor imperialiste, pentru că acestea sînt generate de alte cauze; principalele antagonisme în actualul război imperialist sînt, incontestabil, antagonismele dintre Anglia şi Germania, dintre Rusia şi Germania. Aici nu au fost şi nu sînt anexiuni. Este vorba de sporirea pericolului

www.dacoromanica.ro

unor războaie *naționale* și al unor răscoale naționale. Dar cum se poate, pe de o parte, să declari că „în era imperialismului" războaiele naționale sînt *imposibile*, iar pe de altă parte, să vorbești de „pericolul" unor războaie naționale? Aceasta nu este logic.

Al doilea argument. Anexiunile „creează o prăpastie între proletariatul națiunii dominante și proletariatul națiunii asuprite"... „proletariatul națiunii asuprite s-ar uni cu propria burghezie și ar vedea un dușman în proletariatul națiunii dominante. În locul luptei de clasă internaționale a proletariatului împotriva burgheziei internaționale ar surveni o sciziune în rîndurile proletariatului, o pervertire ideologică a lui"...

Împărtășim întru totul aceste argumente. Dar este oare logic ca, într-una și aceeași problemă, în același timp să formulezi argumente care să se excludă reciproc? La § 3 din capitolul 1 al tezelor citim argumentele după care anexiunile ar constitui cauza *sciziunii* proletariatului, iar imediat, la § 4, ni se spune că în ceea ce privește Europa trebuie să fii împotriva anulării anexiunilor săvîrșite pentru „educarea maselor muncitoare ale națiunilor asuprite și asupritoare în vederea unei lupte solidare". Dacă anularea anexiunilor este un „sentimentalism" reacționar, atunci *nu pot* fi aduse argumente în favoarea faptului că anexiunile sapă o „prăpastie" în rîndurile „proletariatului" și îl „scindează", atunci, dimpotrivă, anexiunile trebuie să fie considerate ca fiind o condiție de *apropiere* a proletariatului de diferite națiuni.

Noi spunem: pentru ca să putem săvîrși revoluția socialistă și răsturna burghezia, muncitorii trebuie să se unească mai strîns și acestei uniri mai strînse îi servește lupta pentru autodeterminare, adică împotriva anexiunilor. Noi sîntem consecvenți. Tovarășii polonezi însă, afirmînd că anexiunile din Europa „nu pot fi anulate", afirmînd că războaiele naționale „nu sînt posibile", își dau singuri la cap atunci cînd se ridică „împotriva" anexiunilor, folosind tocmai argumente care sînt *în favoarea* războaielor naționale! Folosind tocmai argumente cum că anexiunile *îngreuiază* apropierea și unirea muncitorilor de diferite națiuni!

Cu alte cuvinte: pentru a combate anexiunile, social-democrații polonezi se văd nevoiți să folosească argumente

www.dacoromanica.ro

care fac parte dintr-un bagaj teoretic pe care *tot ei* îl resping principial.

Şi mai evident încă acest lucru iese la iveală în problema coloniilor.

6. COLONIILE POT FI OARE OPUSE „EUROPEI" ÎN ACEASTĂ PROBLEMĂ?

În tezele noastre se arată că revendicarea de eliberare imediată a coloniilor este tot atît de „irealizabilă" (adică irealizabilă fără o serie de revoluţii şi netrainică fără socialism) în condiţiile capitalismului ca şi autodeterminarea naţiunilor, alegerea funcţionarilor de către popor, republica democratică etc., — iar pe de altă parte că revendicarea de eliberare a coloniilor nu este altceva decît „recunoaşterea dreptului naţiunilor la autodeterminare".

Tovarăşii polonezi nu au răspuns la nici unul dintre aceste argumente. Ei au încercat să facă o deosebire între „Europa" şi colonii. Ei devin anexionişti inconsecvenţi numai pentru Europa, renunţînd la anularea anexiunilor din moment ce acestea au fost săvîrşite. Pentru colonii însă, ei cer categoric: „afară din colonii!"

Socialiştii ruşi trebuie să ceară: „afară din Turkestan, din Hiva, din Buhara etc.", dar dacă ar cere aceeaşi libertate de despărţire pentru Polonia, Finlanda, Ucraina etc., ei ar da dovadă, chipurile, de „utopism", de „sentimentalism" „neştiinţific" etc. Socialiştii englezi trebuie să ceară: „afară din Africa, din India, din Australia", dar nu din Irlanda. Prin ce motive teoretice poate fi explicată această deosebire care este atît de greşită încît bate la ochi? Această întrebare nu poate fi ocolită.

Principala „bază" a adversarilor autodeterminării constă în aceea că acest lucru este „irealizabil". Aceeaşi idee puţin nuanţată o exprimă referirea la „concentrarea economică şi politică".

E limpede că concentrarea se produce *şi* prin anexarea de colonii. Deosebirea economică dintre colonii şi popoarele europene — cel puţin majoritatea acestora din urmă — consta înainte în faptul că coloniile erau antrenate în schimbul de *mărfuri*, dar nu şi în *producţia* capitalistă. Imperialismul a schimbat această situaţie. Imperialismul

www.dacoromanica.ro

înseamnă, printre altele, export de *capital*. Producția capitalistă se introduce în colonii din ce în ce mai accelerat. Acestea nu pot fi smulse din ghiarele dependenței față de capitalul financiar european. Din punctul de vedere militar, ca și din punctul de vedere al expansiunii (al extinderii), despărțirea coloniilor este realizabilă, ca regulă generală, numai în condițiile socialismului, iar în condițiile capitalismului acest lucru este posibil fie ca o excepție, fie cu prețul unei serii de revoluții și răscoale atît în colonii cît și în metropolă.

În Europa națiunile dependente sînt în majoritatea cazurilor mai dezvoltate din punct de vedere capitalist (deși nu toate: albanezii, numeroase naționalități neruse din Rusia) decît în colonii. Dar tocmai acest fapt provoacă o mai puternică ripostă împotriva asupririi naționale și anexiunilor! Tocmai din această cauză dezvoltarea capitalismului *este mai asigurată* în Europa, indiferent de condițiile politice, chiar și în cazul unei despărțiri, decît în colonii... „Acolo — spun tovarășii polonezi despre colonii (I,4) — capitalismul mai are de rezolvat problema dezvoltării de sine stătătoare a forțelor de producție"... În Europa acest lucru este și mai vizibil: în Polonia, în Finlanda, în Ucraina și în Alsacia capitalismul dezvoltă, fără îndoială, forțele de producție mai intens, mai rapid și mai independent decît în India, în Turkestan, în Egipt și în alte colonii de cel mai pur tip. Nici dezvoltare de sine stătătoare, nici orice altă dezvoltare, în general, în societatea bazată pe producția de mărfuri nu este posibilă fără capital. În Europa națiunile dependente au atît un capital *propriu* cît și posibilitatea de a și-l procura cu ușurință în cele mai variate condiții. Coloniile nu au sau aproape că nu au un capital *propriu*, iar colonia nu poate să și-l procure în condițiile de dominație a capitalului financiar decît în cazul unei subordonări politice. Așa stînd lucrurile, ce înseamnă, așadar, cerința de eliberare imediată și necondiționată a coloniilor? Nu este oare limpede că ea este mult mai „utopică" în sensul vulgar, „marxist"-caricatural al cuvîntului „utopie", în sensul în care îl folosesc d-nii Struve, Lensch, Cunow și, din păcate, urmîndu-i, și tovarășii polonezi? Prin „utopism" se înțelege aici propriu-zis abaterea de la ceea ce este obișnuit din punctul de vedere al filistinului, inclusiv tot

www.dacoromanica.ro

ce este revoluționar. Dar mișcările revoluționare *orice* formă ar avea ele — inclusiv cele naționale — sînt în condițiile din Europa mai posibile, mai realizabile, mai perseverente, mai conștiente, mai greu de învins decît în colonii.

Socialismul — spun tovarășii polonezi (I, 3) — „va ști să dea popoarelor nedezvoltate din colonii *un ajutor cultural dezinteresat, fără* a le *domina*". Aceasta este absolut exact. Dar ce motive anume ne-ar face să credem că o națiune mare, un stat mare, trecînd la socialism, nu va ști să atragă o națiune mică, asuprită din Europa printr-un „ajutor cultural dezinteresat"? Tocmai libertatea de despărțire, pe care social-democrații polonezi o *„dau"* coloniilor, este aceea care va atrage la o alianță cu statele socialiste mari națiunile asuprite mici din Europa, dar culte și *exigente* din punct de vedere politic, deoarece în condițiile socialismului un stat mare va însemna: atîtea ore de lucru pe zi *mai puțin*, atîta *cîștig* mai mult pe zi. Masele muncitoare care se eliberează de sub jugul burgheziei *vor năzui* din toate puterile lor spre o alianță și o contopire cu națiunile socialiste mari și înaintate, pentru a obține acest „ajutor cultural", cu condiția însă ca asupritorii de ieri să nu ofenseze sentimentul democratic foarte dezvoltat de autorespect al unei națiuni asuprite vreme îndelungată, să i se acorde egalitate în toate privințele, inclusiv în construcția de stat, în încercarea de a construi un stat „propriu". În condițiile capitalismului, această „încercare" înseamnă războaie, izolare, egoism îngust al națiunilor mici privilegiate (Olanda, Elveția). În condițiile socialismului, masele muncitoare înseși nu vor accepta nicăieri această situație de închistare din motivele pur economice menționate mai sus, iar diversitatea de forme politice, libertatea de despărțire de stat, experiența construirii unui stat, — toate acestea vor constitui — pînă cînd în genere nu vor dispărea toate statele — baza unei vieți culte și bogate, chezășia accelerării procesului de apropiere și de contopire liber consimțită a națiunilor.

Luînd coloniile separat și opunîndu-le Europei, tovarășii polonezi cad într-o contradicție care dărîmă dintr-o dată întreaga lor argumentare eronată.

www.dacoromanica.ro

7. MARXISM SAU PROUDHONISM?

Referirea noastră la punctul de vedere al lui Marx în problema separării Irlandei este combătută de tovarășii polonezi, prin excepție, nu în mod indirect, ci direct. În ce constă însă obiecția lor? Referirea la atitudinea lui Marx în perioada 1848—1871 n-ar avea, după părerea lor, „nici cea mai mică valoare". Această extrem de mînioasă și hotărîtă declarație este motivată prin aceea că Marx s-a pronunțat „concomitent" împotriva tendințelor de independență ale „cehilor, slavilor de sud etc."[151]

Această argumentare este extrem de mînioasă tocmai pentru că este deosebit de neîntemeiată. Din spusele marxiștilor polonezi rezultă că Marx ar fi fost pur și simplu un confuzionist care ar fi susținut „concomitent" lucruri contrarii! Aceasta este cu totul inexact și nu conține nimic marxist în ea. Tocmai necesitatea unei analize „concrete", pe care tovarășii polonezi o invocă, *dar nu o fac*, ne obligă să examinăm chestiunea: oare nu cumva atitudinile diferite adoptate de Marx față de diferitele mișcări „naționale" concrete proveneau din *una și aceeași* concepție socialistă asupra lumii?

Precum se știe, Marx a fost pentru independența Poloniei, situîndu-se pe punctul de vedere al intereselor democrației *europene* care lupta împotriva forței și a influenței — s-ar putea spune: împotriva autoputerniciei și a influenței reacționare predominante — a țarismului. Justețea acestui punct de vedere a căpătat cea mai concretă și reală confirmare în 1849, cînd armatele feudale rusești au zdrobit mișcarea insurecțională revoluționar-democratică și de eliberare națională din Ungaria. Și de atunci pînă la moartea lui Marx, și chiar pînă mai tîrziu — pînă în 1890, cînd a izbucnit primejdia unui război reacționar al țarismului, aliat cu Franța împotriva Germaniei *neimperialiste* și independente din punct de vedere național — Engels a fost în primul rînd pentru lupta împotriva țarismului. Din acest motiv, și numai din acest motiv, au fost Marx și Engels împotriva mișcării naționale a cehilor și slavilor de sud. Simpla cunoaștere a celor scrise de Marx și Engels în 1848 și 1849 va arăta tuturor acelora care se interesează de marxism nu pentru a-l repudia, că Marx și Engels

www.dacoromanica.ro

opuneau atunci în mod direct şi categoric „întregi popoare reacţionare", care erau „avanposturi ruseşti" în Europa, „popoarelor revoluţionare", ca germanii, polonezii şi maghiarii. Acesta e un fapt. Şi acest fapt a fost indicat *atunci indiscutabil* în mod just: în 1848 popoarele revoluţionare au luptat pentru libertate, al cărei principal duşman era ţarismul, iar cehii şi alte popoare erau într-adevăr popoare reacţionare, avanposturi ale ţarismului.

Ce ne arată, aşadar, acest exemplu concret, pe care, dacă vrem să rămînem credincioşi marxismului, trebuie să-l analizăm *în mod concret*? Doar faptul că: 1) interesele eliberării cîtorva popoare mari şi foarte mari din Europa sînt mai presus de interesele mişcării de eliberare a unor naţiuni mici; 2) că revendicarea democraţiei trebuie să fie privită pe scară europeană, acum trebuie spus: pe scară mondială, şi nicidecum izolat.

Nimic mai mult. Nici umbră de dezicere de la principiul socialist elementar, pe care polonezii îl uită şi căruia Marx i-a fost *totdeauna* credincios, şi anume că nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare. Dacă situaţia concretă în faţa căreia se afla Marx în perioada influenţei predominante a ţarismului în politica internaţională s-ar repeta, de pildă, în sensul că unele popoare ar începe revoluţia socialistă (precum fusese începută în 1848 în Europa revoluţia burghezo-democratică), iar *alte* popoare ar deveni stîlpii principali ai reacţiunii burgheze, — va trebui ca şi noi să fim pentru un război revoluţionar împotriva acestora din urmă, pentru „zdrobirea" lor, pentru nimicirea tuturor avanposturilor lor, indiferent de micile mişcări naţionale ce vor fi fost invocate. Prin urmare, nu trebuie cîtuşi de puţin să dăm la o parte pildele date de tactica lui Marx — ceea ce ar însemna să adoptăm marxismul în vorbe, iar în fapt să rupem cu el — ci din analiza lor concretă să tragem învăţăminte preţioase pentru viitor. Diferitele revendicări ale democraţiei, inclusiv autodeterminarea, nu constituie un absolut, ci numai o *părticică* a mişcării democratice generale (în prezent: socialiste generale) *mondiale*. Este posibil ca în unele cazuri concrete părticica să vină în contradicţie cu întregul; în acest caz ea trebuie să fie respinsă. S-ar putea întîmpla ca mişcarea republicană dintr-o ţară oarecare să nu fie decît un instrument al in-

www.dacoromanica.ro

trigilor clericale sau financiare-monarhiste ale altor țări. În acest caz va trebui să *nu* susținem această mișcare concretă, dar ar fi caraghios ca din acest motiv să înlăturăm din programul social-democrației internaționale lozinca republicii.

Cum anume s-a schimbat din 1848-1871 până în 1898 1916 situația concretă (iau cele mai mari jaloane ale imperialismului: perioada de la războiul imperialist spanioloamerican până la războiul imperialist european)? Este neîndoielnic și incontestabil că țarismul a încetat de a mai fi principalul reazem al reacțiunii, în primul rînd, datorită faptului că el este susținut de capitalul financiar internațional, în special de cel francez; în al doilea rînd, datorită evenimentelor din 1905. Atunci, sistemul marilor state naționale — democrațiile europene — aducea lumii, în pofida țarismului, democrație și socialism*. Marx și Engels n-au apucat imperialismul. Acum s-a format un sistem al unui pumn de „mari" puteri imperialiste (5—6 la număr), fiecare dintre ele asuprind națiuni străine, asuprire care este totodată una dintre cauzele întîrzierii artificiale a căderii capitalismului, ale susținerii artificiale a oportunismului și social-șovinismului națiunilor imperialiste, care domină lumea. Atunci, democrația Europei apusene, care aducea eliberarea marilor națiuni, era împotriva țarismului, care folosea unele mici mișcări naționale în folosul reacțiunii. Acum, *alianța* dintre imperialismul țarist și imperialismul european, înaintat din punct de vedere capitalist, alianță întemeiată pe asuprirea generală de către aceste imperialisme a unui șir de națiuni, se opune proletariatului socialist, scindat în proletariatul șovinist, „social-imperialist" și proletariatul revoluționar.

Iată în ce constă schimbarea concretă a situației, schimbare ignorată tocmai de social-democrații polonezi, con-

* În „Arhivele istoriei socialismului" ale lui Grünberg (1916, I), Reazanov a publicat un foarte interesant articol scris de Engels în 1866 cu privire la problema poloneză. Engels subliniază necesitatea recunoașterii de către proletariat a independenței politice și a „autodeterminării" (right to dispose of itself) marilor națiuni ale Europei, relevînd absurditatea „principiului naționalităților" (mai ales în accepțiunea lui bonapartistă), adică punerea pe picior de egalitate a oricărei națiuni mici cu aceste națiuni mari. „Rusia — afirmă Engels — este posesoarea unor enorme proprietăți furate" (adică națiunile asuprite), „pe care în ziua socotelilor va trebui să le restituie"[152]. Și bonapartismul, și țarismul *folosesc* în favoarea *lor* și *împotriva* democrației europene micile mișcări naționale.

www.dacoromanica.ro

trar promisiunii lor de a fi concreți! De aici rezultă și o schimbare concretă în *aplicarea* aceloraşi principii socialiste: *atunci*, în primul rînd se punea problema „împotriva țarismului" (și împotriva unor mici mișcări naționale folosite de *acesta*, în sens antidemocratic) și pentru marile popoare revoluționare din Apus. *Acum*, problema se pune împotriva frontului unic format al puterilor imperialiste, al burgheziei imperialiste, al social-imperialiștilor, *pentru* folosirea în favoarea revoluției socialiste a *tuturor* mișcărilor naționale îndreptate împotriva imperialismului. Cu cît are acum un caracter mai *net* lupta proletariatului împotriva frontului comun imperialist, cu atît este mai actual, evident, principiul internaționalist: „nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare".

În numele revoluției sociale, pe care o înțeleg în mod doctrinar, proudhoniștii au ignorat rolul internațional al Poloniei și au făcut abstracție de mișcările naționale. În mod tot atît de doctrinar se comportă și social-democrații polonezi, care *sparg* frontul internațional al luptei împotriva social-imperialiștilor, dînd (din punct de vedere obiectiv) ajutor acestora prin șovăielile lor în problema anexiunilor. Căci tocmai frontul internațional al luptei proletare a suferit schimbări în raport cu poziția concretă a națiunilor mici: pe atunci (1848—1871) națiunile mici aveau rolul de eventuale aliate fie ale „democrației apusene" și ale popoarelor revoluționare, fie ale țarismului; acum (1898—1914) micile națiuni nu mai au acest rol; actualul lor rol este un izvor de alimentare a parazitismului și deci a social-imperialismului „marilor națiuni dominante". Nu importă dacă pînă la revoluția socialistă se vor fi eliberat $^1/_{50}$ sau $^1/_{100}$ din națiunile mici, ci importă faptul că în epoca imperialistă proletariatul este, din cauze obiective, împărțit în două tabere internaționale, dintre care una este pervertită prin fărîmiturile ce cad de la masa burgheziei marilor puteri dominante — printre altele, și datorită dublei și triplei exploatări a națiunilor mici, — iar cealaltă nu poate să se elibereze ea însăși fără a elibera micile națiuni, fără a educa masele în spirit antișovin, adică antianexionist, cu alte cuvinte în spiritul „autodeterminării".

Această — cea mai importantă — latură a problemei e ignorată de tovarășii polonezi, care în epoca imperialis-

www.dacoromanica.ro

mului privesc lucrurile *nu* de pe pozițiile centrale, nu din punctul de vedere al celor două tabere ale proletariatului internațional.

Iată alte pilde concrete ale proudhonismului lor: 1) atitudinea lor față de insurecția irlandeză din 1916, despre care va fi vorba în cele ce urmează; 2) declarația formulată în teze (II, 3, la sfîrșitul § 3), și anume că lozinca revoluției socialiste „nu trebuie să fie prin nimic camuflată". Aceasta este tocmai o idee profund antimarxistă, ca și cum s-ar putea „camufla" lozinca revoluției socialiste, *legînd-o* de o poziție consecvent revoluționară în orice problemă, inclusiv în problema națională.

Social-democrații polonezi consideră că programul nostru este „național-reformist". Comparați cele două propuneri practice, prima: pentru autonomie (tezele poloneze III, 4) și a doua: pentru libertatea de despărțire. Doar prin aceasta, și numai prin aceasta, se deosebesc programele noastre! Și nu e oare limpede că reformist este tocmai primul program, spre deosebire de cel de-al doilea? Schimbări reformiste sînt schimbările care nu sapă temeliile puterii clasei stăpînitoare, fiind numai o concesie din partea acesteia din urmă și implicînd menținerea dominației ei. Schimbările revoluționare sapă însăși temeliile acestei puteri. Schimbările reformiste prevăzute de programul național *nu* desființează *toate* privilegiile națiunii dominante, *nu* creează o deplină egalitate în drepturi, *nu* înlătură *orice* asuprire națională. Națiunea „autonomă" nu e egală în drepturi cu națiunea „dominantă"; tovarășii polonezi n-ar fi putut să nu observe acest lucru dacă ei n-ar ignora cu îndărătnicie (întocmai ca și vechii noștri „economiști") analiza noțiunilor și categoriilor *politice*. Norvegia autonomă, ca parte a Suediei, s-a bucurat pînă la 1905 de cea mai largă autonomie, fără a fi însă egală în drepturi cu Suedia. Numai prin libera ei despărțire s-a manifestat *în fapt* și s-a dovedit egalitatea ei în drepturi (și—adăugăm în paranteză — tocmai această liberă despărțire a creat bazele pentru o apropiere mai strînsă, mai democratică, întemeiată pe egalitate în drepturi). Cît timp Norvegia a fost numai autonomă, aristocrația suedeză a avut *un* privilegiu în plus, și acest privilegiu a fost, prin despărțire, *cu desăvîrșire înlăturat* (— criteriul fundamental al revoluționarismului unui pro-

www.dacoromanica.ro

gram), şi nu numai „atenuat“ (— esenţa reformismului fiind *atenuarea* răului, nu desfiinţarea lui).

Între altele, autonomia ca reformă se deosebeşte principial de libertatea de despărţire ca măsură revoluţionară. Aceasta este neîndoielnic. Reforma însă — precum ştie toată lumea — nu este, de multe ori în practică, decît un pas spre revoluţie. Tocmai autonomia permite unei naţiuni reţinute prin forţă în graniţele unui stat dat să se constituie definitiv ca naţiune, să-şi adune, să-şi cunoască şi să-şi organizeze forţele, să-şi aleagă momentul potrivit pentru *a declara*... în spirit „norvegian“: noi, seimul autonom al cutărei naţiuni sau al cutărui ţinut, declarăm că împăratul întregii Rusii a încetat de a mai fi rege al Poloniei etc. La aceasta de obicei „se obiectează“: problemele de acest fel se soluţionează prin războaie, şi nu prin declaraţii. E drept că în majoritatea lor covîrşitoare aceste cazuri se soluţionează prin războaie (ca problemele formei de guvernămînt a marilor state, care în majoritatea lor covîrşitoare se rezolvă numai prin războaie şi revoluţii). Nu strică însă să vedem: e logică oare o *astfel* de „obiecţie“ împotriva programului politic al unui partid revoluţionar? Sîntem noi oare împotriva războaielor şi a revoluţiilor care se desfăşoară *pentru* o cauză justă şi folositoare proletariatului, *pentru* democraţie şi socialism?

„Nu putem fi însă pentru un război între marile popoare, pentru omorîrea a 20.000.000 de oameni în vederea problematicei eliberări a unei naţiuni mici, care se compune poate din 10.000.000—20.000.000 de oameni“! Desigur că nu putem! Dar nu pentru motivul că înlăturăm din programul nostru deplina egalitate naţională, ci pentru faptul că interesele democraţiei *unei* ţări trebuie să fie subordonate intereselor democraţiei *cîtorva* ţări *şi a tuturor* ţărilor. Să ne închipuim că între două mari monarhii s-ar afla una mică, al cărei rege ar fi „legat“ prin legături de rudenie sau de alte legături cu monarhii ambelor ţări vecine. Să ne închipuim, apoi, că proclamarea republicii în această ţară mică, izgonirea monarhului *ei*, ar însemna în practică un război între cele două mari ţări vecine pe chestiunea reinstaurării unui monarh oarecare în ţara cea mică. Nu încape nici o îndoială că întreaga social-democraţie internaţională, precum şi partea cu adevărat internaţionalistă a social-demo-

www.dacoromanica.ro

crației din țara cea mică, *vor fi* în acest caz *împotriva înlocuirii monarhiei prin republică*. Înlocuirea monarhiei prin republică nu este un absolut, ci numai una dintre revendicările democratice, o revendicare subordonată intereselor democrației (și cu atît mai mult, desigur, intereselor proletariatului socialist) în ansamblul ei. Un asemenea caz n-ar provoca, desigur, nici umbră de divergență între social-democrații din orice țări. Dar dacă un socialist oarecare ar propune pe *această* bază înlăturarea în general din programul social-democrației internaționale a lozincii republicii, el ar fi considerat, desigur, nebun. I s-ar spune: nu este totuși permis a se uita deosebirea logică elementară dintre *particular* și *general*.

Acest exemplu ne apropie, întrucîtva dintr-un alt punct de vedere, de problema educării clasei muncitoare într-un spirit *internaționalist*. Poate fi oare această educare — a cărei necesitate și extrem de mare importanță nu poate constitui un motiv de divergență în rîndurile stîngii zimmerwaldiene — *în mod concret identică* la națiunile mari asupritoare și la națiunile mici asuprite? la națiunile anexioniste și la cele anexate?

Evident că nu. Drumul către aceeași țintă: deplina egalitate în drepturi, apropierea cît mai strînsă și apoi *contopirea tuturor* națiunilor, urmează aici, evident, drumuri concrete diferite, — tot așa precum, de pildă, linia de la marginea unei pagini spre centrul ei merge spre stînga, iar cea de la marginea opusă spre același centru merge spre dreapta. Dacă, fiind în general pentru contopirea națiunilor, social-democratul unei mari națiuni asupritoare anexioniste va uita numai o singură clipă că „al său" Nikolai al II-lea, „al său" Wilhelm, George, Poincaré etc. *sînt și ei pentru contopirea* cu națiunile mici (pe calea anexiunilor) — Nikolai al II-lea pentru „contopirea" cu Galiția, Wilhelm al II-lea pentru „contopirea" cu Belgia etc., — acest social-democrat nu va fi decît un ridicol doctrinar în domeniul teoriei și un complice al imperialismului în practică.

Centrul de greutate al educației internaționaliste a muncitorilor din țările asupritoare trebuie să-l constituie negreșit propagarea și susținerea de către ei a libertății de despărțire a țărilor asuprite. Fără aceasta *nu poate* să existe internaționalism. Sîntem în drept să tratăm și sîntem obli-

www.dacoromanica.ro

gaţi să tratăm ca imperialist şi ca nemernic pe orice social-democrat al naţiunii asupritoare care *nu* ar duce o astfel de propagandă. Este o cerinţă absolută, chiar dacă înainte de venirea socialismului despărţirea ar fi posibilă şi „realizabilă" numai într-unul dintr-o mie de cazuri.

Sîntem datori a face educaţia muncitorilor într-un spirit de „indiferenţă" faţă de deosebirile naţionale. Acest lucru e indiscutabil. Nu însă în spiritul de indiferenţă al *anexioniştilor*. Cetăţeanului unei naţiuni asupritoare trebuie să-i fie „indiferent" faptul că naţiunile mici aparţin, în virtutea simpatiilor lor, statului *său sau* statului *vecin*, sau faptul că ele sînt de sine stătătoare; fără o astfel de „indiferenţă" el *nu* e social-democrat. Spre a fi social-democrat internaţionalist trebuie să te gîndeşti *nu* numai la naţiunea ta, ci să pui *mai presus de ea* interesele tuturora, libertatea şi egalitatea în drepturi a tuturor naţiunilor. În „teorie" toată lumea e de acord cu acest lucru; în practică însă manifestă o indiferenţă tocmai în spirit anexionist. Iată rădăcina răului.

Dimpotrivă, social-democratul unei naţiuni mici trebuie să pună accentul în agitaţia pe care o duce pe *primul* cuvînt al formulei noastre comune: „*unirea* de bunăvoie" a naţiunilor. El poate, fără să-şi calce îndatoririle sale de internaţionalist, să fie eventual *şi* pentru independenţa politică a naţiunii sale, *şi* pentru înglobarea ei în statul vecin X, Y, Z etc. Dar în toate cazurile el trebuie să lupte *împotriva* meschinei îngustimi, închistări şi izolări naţionale, să lupte ca să se ţină seamă de lucruri în ansamblul lor, privite în general, ca să se subordoneze interesele particulare intereselor generale.

Cei care nu aprofundează problema văd o „contradicţie" în teza că social-democraţii naţiunilor asupritoare trebuie să insiste asupra „libertăţii de *aespărţire*", iar social-democraţii naţiunilor asuprite asupra „libertăţii de *unire*". E de ajuns să te gîndeşti puţin ca să vezi că nu există şi nici nu poate exista *altă* cale care să ducă la internaţionalism şi la contopirea naţiunilor, că în situaţia *dată* nu există şi nu poate exista altă cale pentru atingerea acestui scop.

Am ajuns aici la chestiunea situaţiei *speciale* a social-democraţiei olandeze şi a celei poloneze.

www.dacoromanica.ro

8. PARTICULARUL ȘI GENERALUL ÎN POZIȚIA SOCIAL-DEMOCRAȚILOR INTERNAȚIONALIȘTI OLANDEZI ȘI POLONEZI

Nu încape nici cea mai mică îndoială că marxiștii olandezi și polonezi care sînt împotriva autodeterminării sînt printre cele mai bune elemente revoluționare și internaționaliste ale social-democrației internaționale. Dar cum *se face* că raționamentele lor teoretice reprezintă în întregul lor, după cum am văzut, un lanț nesfîrșit de greșeli? nici un singur raționament general just, nimic în afară de „economism imperialist"!

Acest lucru nu se explică nicidecum prin însușirile subiective deosebit de proaste ale tovarășilor olandezi și polonezi, ci prin condițiile obiective *speciale* din țările lor. Ambele țări sînt 1) mici și neputincioase în „sistemul" actual al marilor puteri; 2) ambele sînt situate, din punct de vedere geografic, între rechini imperialiști de o forță uriașă, rivali de moarte (Anglia și Germania; Germania și Rusia); 3) în ambele țări sînt extrem de puternice amintirile și tradițiile vremurilor cînd amîndouă au fost *ele însele* „mari puteri": Olanda a fost o mare putere colonială mai puternică decît Anglia; Polonia a fost o mare putere mai civilizată și mai puternică decît Rusia și Prusia; 4) ambele și-au păstrat pînă acum privilegiile de a asupri popoare străine: burghezul olandez stăpînește Indiile olandeze foarte bogate; moșierul polonez asuprește pe „hlopul" ucrainean și bielorus, burghezul polonez asupreste pe evreu etc.

Un specific care să constea în îmbinarea acestor patru condiții speciale nu veți găsi în situația Irlandei, Portugaliei (aceasta a fost un timp anexată la Spania), Alsaciei, Norvegiei, Finlandei, Ucrainei, a ținutului leton, a ținutului bielorus și a multor altora. Tocmai acest specific constituie *tot miezul* problemei! Cînd social-democrații olandezi și polonezi se pronunță în discuțiile lor împotriva autodeterminării folosind argumente *generale*, adică argumente care se referă la imperialism în general, la socialism în general, la democrație în general, la asuprire națională în general, atunci într-adevăr se poate spune că ei săvîrșesc greșeli peste greșeli. Dar este de ajuns să înlă-

www.dacoromanica.ro

turăm acest *înveliş* vădit eronat al argumentelor generale şi să privim *miezul* problemei din punctul de vedere al specificului condiţiilor *speciale* ale Olandei şi Poloniei, pentru ca poziţia lor specifică să devină *ae înţeles* şi perfect legitimă. Putem spune, fără teamă că ar fi un paradox, că atunci cînd marxiştii olandezi şi polonezi fac spume la gură ridicîndu-se împotriva autodeterminării, ei nu prea spun ceea ce vor să spună, sau, cu alte cuvinte: vor să spună nu tocmai ceea ce spun*.

Am şi dat un exemplu în tezele noastre **, Gorter este împotriva autodeterminării ţării *sale*, dar *pentru* autodeterminarea Indiilor olandeze asuprite de naţiunea „sa"! Este oare de mirare că îl considerăm internaţionalist mai sincer şi tovarăş de idei mai apropiat nouă decît pe cei care admit autodeterminarea numai *aşa* — în vorbe, şi în mod ipocrit, cum o fac Kautsky la germani, Troţki şi Martov la noi? Din principiile generale şi fundamentale ale marxismului rezultă, fără doar şi poate, datoria de a lupta pentru libertatea de despărţire a naţiunilor asuprite de „propria" naţiune, dar nu rezultă nicidecum necesitatea de a pune pe primul plan independenţa tocmai a Olandei, care suferă cel mai mult de pe urma unei închistări înguste, inerte, interesate şi abrutizante: poate să se prăpădească lumea, pe „noi" nu ne priveşte, „noi" sîntem mulţumiţi de prada noastră veche şi de un „rest" al ei extrem de bogat, Indiile, încolo nimic altceva nu „ne" interesează!

Alt exemplu. Karl Radek, social-democrat polonez, care a cîştigat un mare merit prin lupta sa hotărîtă pentru internaţionalism dusă în sînul social-democraţiei germane după începerea războiului, se ridică cu înverşunare în articolul „Dreptul naţiunilor la autodeterminare" („Lichtstrahlen" [153] — nr. 3, anul III, 5 decembrie 1915 — revistă lunară radicală de stînga, sub redacţia lui J. Borchardt, interzisă de cenzură) împotriva autodeterminării, invocînd în favoarea sa, în treacăt fie zis, *numai* somităţi olandeze şi poloneze şi aducînd, printre altele, următorul argument: autodeterminarea alimentează ideea „că sprijinirea orică-

* Vom aminti că în declaraţia lor de la Zimmerwald *toţi* social-democraţii polonezi *au admis* autodeterminarea *în general*, numai că într-o formulare puţin cam diferită.

** Vezi culegerea de faţă, pag. 281. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

rei lupte pentru independență ar fi o obligație a social-democrației".

Din punctul de vedere al teoriei *generale* acest argument este de-a dreptul revoltător, pentru că el este în mod vădit lipsit de logică: în primul rînd, nu există și nu poate exista nici o revendicare parțială a democrației care să nu dea naștere la abuzuri, dacă particularul nu este subordonat generalului; noi nu sîntem obligați să sprijinim nici „orice" luptă pentru independență, nici „orice" mișcare republicană sau anticlericală. În al doilea rînd, nu există și nu poate să existe *nici o* formulare în legătură cu lupta împotriva asupririi naționale care să nu sufere de *aceeași* „lipsă". Însuși Radek a folosit în „Berner Tagwacht" formula (1915, numărul 253): „împotriva anexiunilor vechi și noi". Orice naționalist polonez „va deduce", pe bună dreptate, din această formulă: „Polonia este o anexiune, sînt împotriva anexiunilor, *adică* sînt pentru independența Poloniei". Sau Rosa Luxemburg, îmi aduc aminte, într-un articol din 1908 [154], și-a exprimat părerea că este suficientă formula: „împotriva asupririi naționale". Dar orice naționalist polonez va spune — *și pe bună dreptate* — că anexiunea este *una* dintre formele asupririi naționale, și, *prin urmare*, etc.

Să luați însă în locul acestor argumente generale condițiile *speciale* ale Poloniei: *acum* independența ei este „irealizabilă" fără războaie sau revoluții. A fi pentru un război european general numai de dragul restaurării Poloniei înseamnă a fi naționalist de cea mai proastă speță, înseamnă a pune interesele unui mic număr de polonezi mai presus de interesele a sute de milioane de oameni care suferă de pe urma războiului. Dar tocmai în felul acesta se prezintă, de pildă, „fraki" (P. P. S. pravița) [155], care sînt socialiști numai în vorbe, și social-democrații polonezi au de o mie de ori dreptate că nu sînt de acord cu ei. A formula lozinca independenței Poloniei *acum*, în condițiile raportului *dat* dintre puterile *vecine* imperialiste, înseamnă a urmări într-adevăr o utopie, a da dovadă de un naționalism îngust, a uita că există premise pentru o revoluție europeană generală sau, cel puțin, pentru o revoluție rusă și germană. Tot așa, a formula ca lozincă de sine stătătoare lozinca libertății coalițiilor în Rusia în 1908—1914, înseamnă a urmări o utopie, dînd

www.dacoromanica.ro

în mod obiectiv apă la moară partidului muncitoresc stolîpinist (astăzi potresovist-gvozdevist, ceea ce este, de altfel, același lucru). Dar ar fi o nebunie a înlătura în general revendicarea libertății coaliției din programul social-democrației!

Exemplul al treilea — și, poate, cel mai important. Citim în tezele poloneze (III, § 2 la sfîrșit) că ideea unui stat-tampon polonez independent este „o utopie deșartă a unor grupuri mici și neputincioase. Odată realizată, această idee ar însemna crearea unui mic stat polonez, o frîntură de stat, care să fie o colonie militară a unui grup sau altul de mari puteri, o jucărie a intereselor lor militare și economice, o sferă de exploatare a capitalului străin, un cîmp de bătălie pentru războaiele viitoare". Toate acestea sînt argumente foarte *juste împotriva* lozincii independenței Poloniei *acum*, deoarece nici chiar o revoluție numai în Polonia nu ar schimba nimic aici, iar atenția maselor poloneze ar fi abătută de la ceea ce este *principal*: de la legătura dintre lupta lor și lupta proletariatului rus și german. Nu este un paradox, ci o realitate faptul că proletariatul polonez ca atare poate să contribuie acum la cauza socialismului și a libertății, *inclusiv cea poloneză*, numai luptând *laolaltă* cu proletariatul țărilor învecinate, împotriva naționaliștilor *polonezi înguști*. Nu se poate să se tăgăduiască marele merit istoric al social-democraților polonezi în lupta împotriva acestora din urmă.

Dar aceleași argumente, juste din punctul de vedere al condițiilor *speciale* ale Poloniei în epoca *actuală*, sînt vădit greșite în forma *generală* care le-a fost atribuită. Atîta timp cît vor exista războaie, Polonia va fi totdeauna un cîmp de bătălie în războaiele dintre Germania și Rusia; acesta nu este un argument împotriva unei mai largi libertăți politice (și, prin urmare, independențe politice) în perioadele dintre războaie. Același lucru se referă și la considerația cu privire la exploatarea de către capitalul străin, cu privire la rolul de jucărie a unor interese străine. Social-democrații polonezi nu pot să formuleze acum lozinca independenței Poloniei, întrucît ca proletari internaționaliști polonezii nu pot să facă *nimic* în acest scop fără să ajungă, asemenea „fracurilor", într-un hal de josnică slugărnicie față de *una* din monarhiile imperialiste.

www.dacoromanica.ro

Dar muncitorilor ruși și germani *nu* le este indiferent dacă vor fi participanți la anexarea Poloniei (aceasta înseamnă educarea muncitorilor și țăranilor germani și ruși în spiritul celei mai mîrșave ticăloșii, în spiritul împăcării cu rolul de călău al altor popoare) sau dacă Polonia va fi independentă.

Indiscutabil, situația este foarte încurcată, dar există o ieșire din această situație și care ar permite ca *toți* participanții să rămînă internaționaliști: social-democrații ruși și germani să ceară „*libertate*" necondiționată „de despărțire" a Poloniei; social-democrații polonezi să lupte pentru unitatea luptei proletare dintr-o țară mică și din țările mari, fără să formuleze pentru epoca actuală sau pentru perioada actuală lozinca independenței Poloniei.

9. SCRISOAREA LUI ENGELS CĂTRE KAUTSKY

În broșura sa „Socialismul și politica colonială" (Berlin 1907), Kautsky, care pe atunci era încă marxist, a publicat o scrisoare ce-i fusese adresată de către Engels la 12 septembrie 1882, scrisoare care prezintă un imens interes în problema care ne preocupă; iată partea principală a acestei scrisori:

...„După părerea mea, toate coloniile propriu-zise, adică teritoriile ocupate de populația europeană, cum sînt Canada, Capul, Australia, vor deveni independente toate; dimpotrivă, numai teritoriile supuse, locuite de indigeni, ca India, Algeria, posesiunile olandeze, portugheze, spaniole, vor trebui să fie preluate pentru un anumit timp de proletariat și cît mai repede călăuzite spre independența lor. În ce mod anume se va desfășura acest proces, e greu de spus. India va face, poate, revoluție, ceea ce e chiar probabil, și întrucît proletariatul care se eliberează nu poate să poarte războaie coloniale, el va trebui să se împace cu această situație, și evenimentele nu se vor petrece, desigur, fără eventuale distrugeri. Dar astfel de lucruri sînt inerente oricărei revoluții. Același lucru poate să se producă și în alte părți, în Algeria, de pildă, și în Egipt, și aceasta ar fi, desigur, cel mai bun lucru *pentru noi*. Vom avea destul de făcut și acasă. Din momentul în care Europa și America de Nord vor fi reorganizate, ele vor

www.dacoromanica.ro

constitui o forţă atît de colosală şi un astfel de exemplu, încît ţările semicivilizate vor căuta ele însele să ne urmeze; înseşi necesităţile economice vor asigura acest lucru. Iar în privinţa fazelor politice şi sociale prin care vor trebui să treacă aceste ţări pînă ce vor ajunge şi ele la organizarea socialistă, cred că am putea face doar ipoteze lipsite de sens. Un singur lucru este neîndoielnic: *proletariatul victorios nu va putea ferici cu sila nici un alt popor străin fără a-şi submina astfel propria sa victorie.* Aceasta, firește, nu exclude nicidecum posibilitatea unor războaie de apărare, de orice natură ar fi ele"... [156]

Engels nu presupune cîtuşi de puţin că „economicul" va soluţiona de la sine şi în mod direct toate greutăţile. Răsturnarea economică va fi un impuls pentru ca *toate* popoarele *să tindă* spre socialism; vor fi însă totodată posibile atît revoluţii — împotriva statului socialist — cît şi războaie. Adaptarea politicului la economic va avea loc în mod inevitabil, dar nicidecum dintr-o dată şi neted, nu simplu şi nu direct. Un singur principiu invocă Engels ca fiind „neîndoielnic", indiscutabil internaţionalist, şi îl aplică faţă de *toate* „popoarele străine", cu alte cuvinte nu numai faţă de cele coloniale: faptul de a le ferici cu sila ar însemna subminarea victoriei proletariatului.

Proletariatul nu va deveni sfînt şi asigurat împotriva greşelilor şi slăbiciunilor numai în virtutea faptului că va fi făcut revoluţia socială. Dar eventualele greşeli (ca şi interesele egoiste — încercarea de a încăleca pe spinarea altora) îl vor face în mod inevitabil să devină conştient de acest adevăr.

Noi toţi, zimmerwaldienii de stînga, sîntem convinşi, precum a fost, de pildă, şi Kautsky înainte de a fi părăsit în 1914 marxismul şi de a fi trecut la apărarea şovinismului, că revoluţia socialistă e pe deplin posibilă într-un viitor *foarte apropiat*, „de pe o zi pe alta", aşa cum s-a exprimat odată acelaşi Kautsky. Antipatiile naţionale nu vor dispărea atît de rapid; ura — pe deplin justificată — a naţiunii asuprite împotriva celei asupritoare *va mai dăinui* un timp oarecare; ea nu va dispărea decît *după* victoria socialismului şi *după* instaurarea definitivă a unor relaţii pe deplin democratice între naţiuni. Dacă vrem să fim credincioşi socialismului, trebuie încă de pe acum să educăm masele în

www.dacoromanica.ro

spirit internaționalist, educare care în rîndurile națiunilor asupritoare e imposibilă fără propovăduirea libertății de despărțire a națiunilor asuprite.

10. RĂSCOALA IRLANDEZĂ DIN 1916

Tezele noastre au fost scrise înainte de această răscoală, care trebuie să servească de material pentru verificarea concepțiilor teoretice.

Concepțiile adversarilor autodeterminării duc la concluzia că vitalitatea națiunilor mici asuprite de imperialism a și fost epuizată, că acestea nu pot să joace nici un rol împotriva imperialismului, că sprijinirea năzuințelor lor pur naționale nu va duce la nimic etc. Experiența războiului imperialist din 1914—1916 dezminte *efectiv* aceste concluzii.

Războiul a constituit o epocă de criză pentru națiunile din apusul Europei, pentru întregul imperialism. Orice criză înlătură ceea ce este convențional, smulge învelișurile exterioare, mătură ceea ce și-a trăit traiul, scoate la iveală resorturile și forțele mai adînci. Dar ce anume a scos ea la iveală în privința mișcării națiunilor asuprite? În colonii, o serie de încercări de răscoală, pe care, firește, națiunile asupritoare au încercat în fel și chip să le ascundă cu concursul cenzurii militare. Cu toate acestea se știe că englezii au reprimat în mod bestial la Singapore o răscoală a trupelor lor indiene; că au fost încercări de răscoală în Annamul francez (vezi „Naše Slovo"[157] și în Camerunul german (vezi broșura lui Junius*); că în Europa, pe de o parte, s-a răsculat Irlanda, pe care englezii, „iubitori de libertate", care nu au îndrăznit să impună irlandezilor serviciul militar obligatoriu, au reprimat-o prin execuții; iar, pe de altă parte, guvernul austriac a condamnat la moarte pe unii deputați din dieta cehă „pentru trădare" și a împușcat pentru aceeași „crimă" regimente cehe întregi.

Se înțelege că această listă este foarte departe de a fi completă. Și totuși, ea arată că în pofida draconicelor amenințări și măsuri represive au izbucnit totuși, *în legătură* cu criza imperialismului, *atît* în colonii *cît și* în Europa, focurile răscoalelor naționale, că s-au manifestat totuși

* Vezi culegerea de față, pag. 313—328. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

simpatii şi antipatii naţionale. Şi doar criza imperialismului era încă departe de punctul culminant al dezvoltării ei: puterea burgheziei imperialiste nu era încă subminată (războiul „pînă la epuizare“ poate să ducă la această stare, dar el nu a dus încă); mişcările proletare înăuntrul puterilor imperialiste sînt încă slabe de tot. Dar ce se va întîmpla atunci cînd războiul va duce la o epuizare totală sau cînd măcar într-o singură ţară, sub loviturile luptei proletare, puterea burgheziei se va clătina, aşa cum s-a clătinat puterea ţarismului în 1905?

În ziarul „Berner Tagwacht“, organ al zimmerwaldienilor, şi chiar şi al unora de stînga, a apărut, la 9 mai 1916, cu prilejul răscoalei din Irlanda, un articol purtînd iniţialele K. R. [158], intitulat: „Cîntecul s-a sfîrşit“. Răscoala irlandeză era declarată, nici mai mult, nici mai puţin, un „puci“, pentru că, vedeţi dv., „problema irlandeză a fost o problemă agrară“, ţăranii au fost amăgiţi cu reforme, mişcarea naţionalistă a fost de data aceasta o „mişcare pur orăşenească, mic-burgheză, care, cu toată vîlva mare pe care a stîrnit-o, nu conţine aproape nimic social“.

Nu-i de mirare că această apreciere, monstruoasă prin doctrinarismul şi pedanteria ei, a coincis cu aprecierea unui naţional-liberal rus, un cadet, d-l A. Kulişer („Reci“, 1916, numărul 102 din 15 aprilie), care de asemenea a calificat răscoala ca „puciul de la Dublin“.

Ne permitem să sperăm că, potrivit proverbului „în tot răul este un bine“, multor tovarăşi care n-au înţeles în ce mlaştină alunecă prin negarea „autodeterminării“ şi prin atitudinea de desconsiderare faţă de mişcările naţionale ale naţiunilor mici, li se vor deschide acum ochii sub influenţa acestei coincidenţe „întîmplătoare“ între aprecierea unui reprezentant al burgheziei imperialiste şi aprecierea unui social-democrat!!

Despre un „puci“, în înţelesul ştiinţific al cuvîntului, se poate vorbi numai atunci cînd o încercare de răscoală nu scoate la iveală nimic în afară de un cerc de complotişti sau de maniaci absurzi şi nu trezeşte nici un fel de simpatii în mase. Or, mişcarea naţională irlandeză, avînd în urma ei o istorie de secole, trecînd prin diferite etape şi avînd la bază diverse îmbinări de interese de clasă, şi-a găsit expresia, printre altele, în congresul naţional irlandez de masă

www.dacoromanica.ro

din America („Vorwärts"*, 20.III.1916), care s-a pronunțat pentru independența Irlandei, și-a găsit expresia în luptele de stradă ale unei părți din mica burghezie orășenească *și ale unei părți a muncitorilor*, în urma unei îndelungate agitații de masă, în urma unor demonstrații, a interzicerii de ziare etc. Cel care denumește o *astfel de* răscoală puci este fie un reacționar dintre cei mai inveterați, fie un doctrinar cu desăvîrșire incapabil să-și închipuie revoluția socială ca fiind un fenomen viu.

Pentru că a crede că revoluția socială *poate fi concepută* fără răscoale ale națiunilor mici din colonii și din Europa, fără explozii revoluționare ale unei părți a micii burghezii *cu toate prejudecățile ei*, fără o mișcare a maselor proletare și semiproletare inconștiente împotriva asupririi moșierești, bisericești, monarhice, naționale etc., — a crede astfel înseamnă *a renunța la revoluția socială*. Ar însemna ca într-un loc să fie așezată în formație o armată care să spună: „sîntem pentru socialism", iar în alt loc o altă armată care să spună: „sîntem pentru imperialism", și aceasta va fi revoluție socială! Numai pornind de la un astfel de punct de vedere pedant și ridicol era posibil a defăima răscoala irlandeză, denumind-o „puci".

Cel care așteaptă o revoluție socială „pură", o va aștepta *mult și bine*. Acela este un revoluționar în vorbe, care nu poate să conceapă o revoluție adevărată.

Revoluția rusă din 1905 a fost o revoluție burghezo-democratică. Ea a constat dintr-un șir de lupte ale *tuturor* claselor, grupurilor și elementelor nemulțumite ale populației. Printre ele au fost mase cu cele mai barbare prejudecăți, cu țeluri de luptă dintre cele mai vagi și mai fantastice, au fost grupulețe stipendiate de japonezi, au fost speculanți și aventurieri etc. *În mod obiectiv*, mișcarea maselor dărîma țarismul și netezea drumul democrației, de aceea muncitorii conștienți o conduceau.

Revoluția socialistă în Europa *nu poate fi* nimic altceva decît o explozie a luptei de masă a tuturor asupriților și nemulțumiților. Părți ale micii burghezii și ale muncitorilor înapoiați vor lua în mod inevitabil parte la această luptă — fără o astfel de participare *nu* este posibilă lupta

* — „Înainte". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

de masă, nu este posibilă *nici un fel* de revoluţie — şi într-un mod tot atît de inevitabil vor aduce în mişcare prejudecăţile lor, fanteziile lor reacţionare, slăbiciunile şi greşelile lor. Dar *în mod obiectiv*, ele vor ataca *capitalul*, iar proletariatul înaintat, avangarda conştientă a revoluţiei, exprimînd acest adevăr obiectiv al luptei de masă, — care cuprinde elementele cele mai diferite, mai pestriţe, de cele mai diferite concepţii şi formînd o masă în aparenţă neînchegată, — va putea s-o unească şi s-o îndrumeze, să cucerească puterea, să ia în mîna lui băncile, să exproprieze trusturile odioase tuturor (deşi din motive diferite!) şi să ia alte măsuri dictatoriale, ceea ce în ansamblu va însemna răsturnarea burgheziei şi victoria socialismului, care nici pe departe nu „se va curăţa" dintr-o dată de zgura micburgheză.

Social-democraţia — citim în tezele poloneze (I, 4) — „trebuie să folosească lupta tinerei burghezii coloniale, luptă îndreptată împotriva imperialismului european, *pentru a ascuţi criza revoluţionară din Europa*". (Sublinierile sînt ale autorilor).

Nu este oare limpede că a opune Europa în *acest* sens coloniilor este cel mai puţin admisibil? Lupta naţiunilor asuprite *din Europa*, luptă care poate să ajungă la răscoale şi la bătălii de stradă, la încălcarea disciplinei de fier a armatei şi la stare de asediu, această luptă „va ascuţi criza revoluţionară din Europa" nemăsurat mai mult decît o răscoală mult mai dezvoltată dintr-o colonie îndepărtată. O lovitură de aceeaşi forţă dată puterii burgheziei imperialiste engleze prin răscoala din Irlanda are o însemnătate politică de o sută de ori mai mare decît o lovitură dată printr-o răscoală în Asia sau în Africa.

Presa şovină franceză a anunţat de curînd că în Belgia a apărut numărul 80 al revistei ilegale „Belgia liberă". Fireşte, presa şovină din Franţa minte foarte des, dar această informaţie seamănă a adevăr. În timp ce social-democraţia şovină şi kautskistă nu şi-a creat în cei doi ani de război o presă liberă, îndurînd cu slugărnicie jugul cenzurii militare (numai elementele radicale de stînga au publicat, spre cinstea lor, broşuri şi manifeste ilegale), — o naţiune civilizată asuprită răspunde la urgia nemaiîntîlnită a asupririi militare prin crearea unui organ de protest revo-

www.dacoromanica.ro

luționar! Dialectica istoriei este de așa natură, încît națiunile mici, neputincioase ca factor *de sine stătător* în lupta împotriva imperialismului, joacă un rol de ferment, bacil, ajută la intrarea în scenă a *aaevăratei* forțe care luptă împotriva imperialismului, și anume: proletariatul socialist.

În războiul actual, statele-majore încearcă cu grijă să folosească orice mișcare națională și revoluționară din lagărul adversarilor lor, germanii — răscoala irlandeză, francezii — mișcarea cehă etc. Și din punctul lor de vedere ele procedează foarte just. Nu poți avea o atitudine serioasă față de un război serios fără să exploatezi pînă și cea mai mică slăbiciune a adversarului, fără să speculezi orice șansă, cu atît mai mult cu cît nu poți să știi dinainte în care anume moment și cu ce anume forță „va sări în aer", aici sau acolo, un depozit de pulbere sau altul. Am fi revoluționari foarte proști dacă în marele război de eliberare a proletariatului, pentru socialism, nu am ști să folosim *orice* mișcare populară împotriva *unor* calamități ale imperialismului în interesul ascuțirii și lărgirii crizei. Dacă am începe, pe de o parte, să declarăm și să repetăm în mii de feluri că sîntem „împotriva" oricărei asupriri naționale, iar pe de altă parte să denumim „puci" răscoala eroică a celei mai mobile și celei mai intelectuale părți a unor clase ale națiunii asuprite împotriva asupritorilor, am coborî la un nivel tot atît de mărginit ca și kautskiștii.

Nenorocirea irlandezilor este că ei s-au răsculat într-un moment nepotrivit — atunci cînd răscoala europeană a proletariatului nu se maturizase *încă*. Capitalismul nu este orînduit într-un mod atît de armonios încît diferitele focare ale răscoalei să se unească de la sine și dintr-o dată, fără eșecuri și înfrîngeri. Dimpotrivă, tocmai faptul că răscoalele se produc în momente diferite, în feluri diferite și în locuri diferite este o chezășie a amploarei și adîncimii mișcării generale; numai în practica mișcărilor revoluționare inoportune, limitate, fărîmițate și de aceea neizbutite, masele vor dobîndi experiență, vor învăța, își vor strînge forțele, își vor da seama cine sînt adevărații lor conducători, proletarii socialiști, și prin aceasta vor pregăti un asalt general, așa cum diferitele greve și demonstrații în orașe și pe scară națională, izbucniri în rîndurile armatei, explozii în rîndurile țărănimii etc. au pregătit asaltul general din 1905.

www.dacoromanica.ro

11. ÎNCHEIERE

Revendicarea autodeterminării naţiunilor, în pofida afirmaţiei greşite a social-democraţilor polonezi, a jucat în agitaţia noastră de partid un rol tot atît de mare ca, de pildă, înarmarea poporului, despărţirea bisericii de stat, alegerea funcţionarilor de către popor şi alte puncte „utopice", cum le numesc filistinii. Dimpotrivă, înviorarea mişcărilor naţionale după 1905 a provocat în mod firesc o înviorare şi a agitaţiei noastre: o serie de articole din 1912—1913, rezoluţia partidului nostru din 1913, care a dat o definiţie precisă şi „antikautskistă" (adică intransigentă faţă de „recunoaşterea" pur verbală) a *miezului* problemei*.

Încă de pe atunci s-a constatat un fapt pe care nu este permis a-l ocoli: oportunişti de diferite naţiuni, ucraineanul Iurkevici, bundistul Liebman, Semkovski — slugoiul din Rusia al lui Potresov & Co., au pledat *în favoarea* argumentelor Rosei Luxemburg *împotriva* autodeterminării! Ceea ce la social-democraţia poloneză nu a fost decît o greşită sintetizare teoretică a condiţiilor *speciale* ale mişcării din Polonia, în practică, într-un cadru mai amplu, în condiţiile nu ale unui stat mic, ci ale unui stat mare, pe plan internaţional, şi nu pe plan îngust polonez, s-a dovedit a fi dintr-o dată *obiectiv* o sprijinire oportunistă a imperialismului velicorus. Istoria *curentelor* gîndirii politice (spre deosebire de concepţiile unor persoane) a confirmat justeţea programului nostru.

Şi acum social-imperialiştii declaraţi, de felul lui Lensch, se ridică deschis atît împotriva autodeterminării cît şi împotriva negării anexiunilor. Iar kautskiştii admit în mod ipocrit autodeterminarea: pe această cale merg la noi în Rusia Troţki şi Martov. În vorbe *amîndoi* sînt pentru autodeterminare, ca şi Kautsky. Iar în fapt? La Troţki — luaţi articolele lui „Naţiunea şi economia" din „Naşe Slovo" — constatăm eclectismul lui obişnuit: pe de o parte, economia contopeşte naţiunile, iar, pe de altă parte, asuprirea naţională le dezbină. Concluzia? Concluzia este că ipocrizia care domină rămîne nedemascată, agitaţia este lipsită de viaţă şi nu atinge ceea ce este principal, funda-

* Vezi culegerea de faţă, pag. 99—101. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

mental, esențial, ceea ce este apropiat de practică: atitudinea națiunii „mele" față de națiunea asuprită. Martov și alți secretari din străinătate au preferat să uite pur și simplu — o uitare convenabilă! — lupta lui Semkovski, colegul lor de comitet, împotriva autodeterminării. În presa legală a gvozdeviștilor („Naș Golos"), Martov a scris *în favoarea* autodeterminării, demonstrînd adevărul incontestabil că într-un război imperialist ea nu obligă *încă* la participare etc., dar ocolind esențialul el ocolește acest lucru și în presa ilegală, liberă! — anume faptul că *și în timp de pace* Rusia a bătut recordul mondial de asuprire a națiunilor pe baza unui imperialism mult mai brutal, medieval, înapoiat din punct de vedere economic, militar-birocratic. Social-democratul rus care „admite" autodeterminarea națiunilor cam așa cum o admit d-nii Plehanov, Potresov & Co., adică fără să lupte pentru libertatea de despărțire a națiunilor asuprite de țarism, este *în fapt* un imperialist și un lacheu al țarismului.

Oricare ar fi „bunele" intenții subiective ale lui Troțki și Martov, în mod obiectiv, prin atitudinea lor evazivă, ei sprijină social-imperialismul rus. Epoca imperialistă a transformat toate „marile" puteri în asupritoare ale unui șir de națiuni, iar dezvoltarea imperialismului va face în mod inevitabil ca și în rîndurile social-democrației internaționale să se precizeze mai clar curentele care există în această problemă.

Scris în iulie 1916

Publicat în octombrie 1916 în „Culegerea Social-Democratului" nr.1
Semnat: N. Lenin

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 22, pag. 306—344

www.dacoromanica.ro

DESPRE CURENTUL, ÎN CURS DE APARIȚIE, AL „ECONOMISMULUI IMPERIALIST"

Vechiul „economism", cel din anii 1894—1902, raționa astfel. Narodnicii au fost dezmințiți. Capitalismul a învins în Rusia. Prin urmare, despre revoluții politice nici nu poate fi vorba. Concluzia practică: ori „muncitorilor lupta economică și liberalilor lupta politică". Aceasta este o curbetă la dreapta. Ori — în locul revoluției politice, greva generală în vederea revoluției socialiste. Aceasta este o curbetă la stînga, reprezentată de o broșură, astăzi uitată, a unui „economist" rus din ultimul deceniu al secolului trecut[159].

Acum apare un nou „economism", care raționează prin două curbete analoge: „la dreapta" — sîntem împotriva „dreptului la autodeterminare" (adică împotriva eliberării popoarelor asuprite, împotriva luptei contra anexiunilor, — acest lucru nu a fost încă chibzuit pînă la capăt sau n-a fost spus încă deschis). „La stînga" — sîntem împotriva programului minimal (adică împotriva luptei pentru reforme și pentru democrație), deoarece aceasta „contrazice" revoluția socialistă.

A trecut un an și mai bine de cînd acest curent în curs de apariție a ieșit în vileag în fața cîtorva tovarăși, și anume la consfătuirea de la Berna din primăvara anului 1915. Atunci, din fericire, numai un singur tovarăș, dezaprobat *de toată lumea*, a insistat pînă la sfîrșitul conferinței asupra acestor idei ale „economismului imperialist" și le-a formulat în scris sub forma unor „teze" aparte. *Nimeni* n-a aderat la aceste teze[160].

Apoi la tezele aceluiași tovarăș împotriva autodeterminării au mai aderat încă doi[161] (neînțelegînd că există o

www.dacoromanica.ro

legătură strînsă între această problemă și poziția generală a „tezelor" menționate mai sus). Iar apariția în februarie 1916 a „programului olandez", publicat în nr. 3 al „Buletinului Comisiei Socialiste Internaționale"[162], a dat *dintr-o dată* la iveală această „neînțelegere" și a determinat *din nou* pe autorul „tezelor" inițiale să *reînvie* întregul său „economism imperialist" iarăși în ansamblu și nu aplicat la un punct, chipurile, „particular".

Apare necesitatea imperioasă de *a avertiza* iarăși și iarăși pe tovarășii respectivi că *s-au afundat în mocirlă*, că „ideile" lor *nu au nimic comun nici cu marxismul, nici cu social-democrația revoluționară*. A lăsa ca această problemă să continue a rămîne „sub obroc" este inadmisibil: aceasta înseamnă a favoriza confuzia ideologică și a o dirija *în direcția cea mai proastă*, în direcția reticențelor, a conflictelor „particulare", a „fricțiunilor" interminabile etc. Dimpotrivă, datoria noastră este de a insista în modul cel mai necondiționat și cel mai categoric asupra *obligativității* de a chibzui bine și de a analiza o dată pentru totdeauna problemele ivite.

Redacția ziarului „Soțial-Demokrat", în tezele despre autodeterminare* (publicate în germană ca extras din nr. 2 al revistei „Vorbote"), a ridicat cu tot dinadinsul problema în presă sub o formă *impersonală*, dar cît se poate de amplă, subliniind în special *legătura* dintre problema autodeterminării și problema *generală* a luptei pentru reforme, pentru democrație, problema inadmisibilității ignorării laturii *politice* etc. În observațiile sale cu privire la tezele redacției despre autodeterminare, autorul tezelor inițiale (ale „economismului imperialist") *se solidarizează cu programul olandez*, arătînd astfel el singur într-un mod deosebit de concret că problema autodeterminării, așa cum o pun autorii curentului în curs de apariție, nu e cîtuși de puțin o problemă „particulară", ci este o problemă generală și fundamentală.

Programul olandezilor a fost primit de reprezentanții stîngii zimmerwaldiene[163] între 5—8. II. 1916, la ședința de la Berna a Comisiei socialiste internaționale. Nici unul dintre membrii acestei stîngi, *nefăcînd excepție nici Radek*,

* Vezi culegerea de față, pag. 274—287. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

nu s-a pronunţat pentru acest program, deoarece el întruneşte de-a valma puncte ca „exproprierea băncilor" şi puncte ca „desfiinţarea taxelor vamale comerciale", „desfiinţarea primei camere a senatului" etc. Toţi reprezentanţii stîngii zimmerwaldiene în unanimitate, rostind doar cîte un cuvînt cu jumătate de gură — aproape chiar fără a spune un cuvînt, ci dînd numai din umeri — , au lăsat la o parte programul olandez, considerîndu-l ca fiind un program vădit nereuşit în ansamblul lui.

Dar autorului tezelor iniţiale, scrise în primăvara anului 1915, i-a plăcut într-atît acest program încît a declarat: „în fond eu nici nu am spus nimic mai mult" (în primăvara anului 1915), „olandezii **au chibzuit bine**": *„la ei latura economică constă în exproprierea băncilor şi a marilor industrii"* (întreprinderi), *„cea politică în republică şi altele. Absolut just!"*

În realitate, olandezii n-au „chibzuit bine", dînd un program cu totul *n e c h i b z u i t* . Asta e soarta tristă a Rusiei: la noi unii oameni se agaţă în lucrurile nou-nouţe exact de ceea ce e nechibzuit în ele...

Autorului tezelor din 1915 i se pare că redacţia ziarului „Soţial-Demokrat" a căzut într-o contradicţie cînd în § 8 („Sarcini concrete") a propus „ea însăşi" „exproprierea băncilor" şi chiar cu adăugirea cuvîntului „imediat" (plus „măsuri dictatoriale"). „Şi cum m-au certat la Berna pentru acest lucru!" — exclamă indignat autorul tezelor din 1915, aducîndu-şi aminte de discuţiile care au avut loc la Berna în primăvara anului 1915.

Acest autor a uitat şi a scăpat din vedere, însă, „un fleac": în § 8 redacţia ziarului „Soţial-Demokrat" analizează clar *d o u ă* cazuri: I — revoluţia socialistă *a î n c e p u t*. Atunci, se spune acolo, „exproprierea imediată a băncilor" etc.; al II-lea caz: revoluţia socialistă *nu* începe, şi atunci sîntem nevoiţi să mai aşteptăm pînă vom putea vorbi despre aceste lucruri frumoase.

Dat fiind că este un lucru învederat faptul că *î n m o m e n t u l d e f a ţ ă* revoluţia socialistă, în sensul arătat, n-a început încă, programul olandezilor e absurd. Iar autorul tezelor *„aprofundează"* chestiunea, revenind („de fieştecare dată la acelaşi lucru"...) la vechea sa greşeală: a transforma revendicările politice (de felul „desfiinţării primei camere"?)

www.dacoromanica.ro

într-o *„formulare politică a revoluției sociale“*.

După ce a bătut pasul pe loc un an încheiat, autorul a ajuns la vechea sa greșeală. Aici e „cuiul“ pățaniei lui: el nu poate să se descurce în problema *cum să legăm imperialismul devenit fapt de lupta pentru reforme și de lupta pentru democrație*, exact la fel cum „economismul“, fie-i țărîna ușoară, n-a știut să lege capitalismul devenit fapt de lupta pentru democrație.

De aici — o confuzie totală în problema „irealizabilității“ revendicărilor democratice în condițiile imperialismului.

De aici — ignorarea inadmisibilă pentru un marxist (și nimerită numai în gura unui „economist“ de la „Raboceaia Mîsl“) a luptei politice acum, azi, chiar în momentul de față, ca și întotdeauna.

De aici — însușirea tenace de „a aluneca“ de la *recunoașterea* existenței imperialismului la *apologia* imperialismului (după cum „economiștii“, fie-le țărîna ușoară, alunecau de la recunoașterea existenței capitalismului la apologia capitalismului).

Etc. etc.

Este absolut imposibil să analizezi în toate amănuntele greșelile pe care autorul tezelor din 1915 le face în observațiile sale la tezele redacției ziarului „Soțial-Demokrat“ despre autodeterminare, căci *fiecare frază este greșită*! Doar nu se pot scrie broșuri sau cărți ca răspuns la „observații“, din moment ce inițiatorii „economismului imperialist“ bat de un an pasul pe loc și nu vor nici în ruptul capului să se preocupe de ceea ce datoria lor partinică directă le impune să se preocupe dacă vor să trateze cu seriozitate problemele politice, și anume: o expunere bine chibzuită, unitară a ceea ce ei numesc „divergențele noastre“.

Sînt nevoit să mă mărginesc la a arăta pe scurt cum aplică autorul greșeala sa fundamentală sau cum o „completează“.

Autorului i se pare că eu mă contrazic: în 1914 („Prosveșcenie“) scriam că e absurd să cauți autodeterminarea *„în* programele *socialiștilor din Europa occidentală“**, iar în 1916 declar că autodeterminarea este o problemă deosebit de arzătoare.

* Vezi culegerea de față, pag. 195. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

Autorul nu s-a gîndit (!!) că aceste „programe" au fost scrise în anii 1875, 1880, 1891![164]

Să examinăm paragrafele (tezelor redacției ziarului „*Soțial-Demokrat*" despre autodeterminare):

§ 1. Aceeași nedorință „economistă" de a vedea și de a pune problemele *politice*. *Dat fiind că* socialismul va crea o bază economică pentru desființarea asupririi naționale în politică, *de aceea* autorul nostru nu dorește să formuleze *sarcinile* noastre *politice* în acest domeniu! E pur și simplu ridicol!

Dat fiind că proletariatul victorios nu neagă războaiele împotriva burgheziei din alte țări, *de aceea* autorul nu dorește să formuleze sarcinile noastre politice în domeniul asupririi naționale!! Toate acestea nu sînt decît exemple de încălcare a marxismului și a logicii; sau, dacă vreți, o manifestare a *logicii* greșelilor fundamentale ale „economismului imperialist".

§ 2. Adversarii autodeterminării s-au încurcat într-un hal fără hal cu referirile la „irealizabilitate".

Redacția ziarului „Soțial-Demokrat" le explică cele *două* semnificații posibile ale irealizabilității, precum și greșeala lor în *ambele* cazuri.

Autorul tezelor din 1915, însă, fără măcar să încerce a arăta cum înțelege *el* această „irealizabilitate", *acceptînd* adică explicația noastră că aici sînt confundate două lucruri diferite, *continuă această confuzie*!!

El leagă crizele de „politica" „imperialistă": economo-politicul nostru *a uitat* că crizele au existat *înainte* de imperialism!...

A vorbi despre irealizabilitatea economică a autodeterminării înseamnă a face o confuzie — explică redacția. Autorul *nu* răspunde, *nu* declară că el consideră că autodeterminarea este irealizabilă din punct de vedere *economic*; el cedează poziția discutabilă, sărind la politică („este totuși" irealizabilă), deși i s-a spus cît se poate de clar că *din punct de vedere politic* și republica este „irealizabilă" în condițiile imperialismului exact în aceeași măsură în care este și autodeterminarea.

Strîns aici cu ușa, autorul „sare" încă o dată: și republica, și întregul program minimal nu sînt considerate de el decît ca fiind o „formulare politică a revoluției sociale"!!!

www.dacoromanica.ro

Autorul refuză să susțină ideea irealizabilității „economice" a autodeterminării, sărind la politică. El mută irealizabilitatea politică asupra problemei întregului program minimal. Aici iarăși — nici un dram de marxism, nici un dram de logică, în afară *de logica „economismului imperialist"*.

Autorul vrea să arunce *pe furiș* peste bord (fără ca el însuși să chibzuiască și fără să dea ceva unitar, fără să muncească la elaborarea unui program propriu) programul minimal al partidului social-democrat! Nu e de mirare că de un an bate pasul pe loc!!

Problema luptei împotriva *kautskismului* este iarăși, nu o problemă particulară, ci o problemă *generală* și *fundamentală* a contemporaneității: autorul *n u a î n ț e l e s* această luptă. După cum „economiștii" au transformat lupta împotriva narodnicilor într-o apologie a capitalismului, tot așa și autorul nostru transformă lupta împotriva kautskismului într-o apologie a imperialismului (aceasta se referă și la § 3).

Greșeala kautskismului constă în aceea că el formulează în mod reformist revendicări — și într-un asemenea moment —, care nu pot fi formulate altfel decît în mod revoluționar (iar autorul se încurcă închipuindu-și că greșeala kautskismului constă în general în formularea acestor revendicări, după cum „economiștii" „înțelegeau" lupta împotriva narodnicismului în sensul că „jos absolutismul" înseamnă narodnicism).

Greșeala kautskismului constă în faptul că el întoarce revendicările democrate *juste* înapoi, spre capitalismul pașnic, și nu înainte, spre revoluția socială (iar autorul se încurcă, închipuindu-și că aceste revendicări nu sînt juste).

§ 3. Vezi mai sus. Autorul ocolește *de asemenea* problema „federației". Aceeași greșeală fundamentală a aceluiași „economism": nepriceperea de a pune problemele *politice**.

§ 4. „Din autodeterminare decurge apărarea patriei" — susține cu încăpățînare autorul. Greșeala lui constă aici în faptul că el vrea să transforme negarea apărării patriei

* „Noi nu ne temem de dezagregări — scrie autorul —, noi nu apărăm granițele de stat". Încercați să dați o formulare politică precisă acestei idei!! Dar tocmai asta e, că *voi nu puteți s-o faceți*; vă împiedică orbirea „economistă" față de problemele *democrației politice*.

www.dacoromanica.ro

într-un *şablon*, s-o deducă *nu* din specificul istoric concret al războiului *dat*, ci „în general". Asta nu e marxism.

Autorului i s-a spus de mult, şi el n-a dezmințit aceasta : încercați să găsiți o asemenea formulare a luptei împotriva asupririi naționale sau inegalității în drepturi care (formulare) să *nu justifice* „apărarea patriei". Nu veți putea s-o faceți.

Înseamnă oare aceasta că noi sîntem contra luptei împotriva asupririi naționale dacă din ea *se poate* deduce apărarea patriei?

Nu. Pentru că noi nu sîntem „în general" împotriva „apărării patriei" (vezi rezoluțiile partidului nostru[165]), ci împotriva *prezentării într-o lumină trandafirie*, prin această lozincă înşelătoare, a războiului *imperialist* dat.

Autorul *vrea* (dar nu poate; şi aici el nu face de un an întreg decît eforturi zadarnice...) să pună într-un mod *fundamental* greşit, *neistoric* problema „apărării patriei".

Vorbăria despre „dualism" arată că autorul *nu înțelege* ce înseamnă monism şi ce înseamnă dualism.

Dacă „voi pune laolaltă" o perie de ghete şi un mamifer, va fi oare aceasta „monism"?

Dacă eu spun că spre țelul *a* trebuie

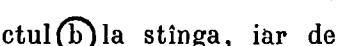

mers de la punctul (b) la stînga, iar de la punctul (c) la dreapta, va fi oare aceasta „dualism"?

Este oare aceeaşi poziția proletariatului națiunilor asupritoare şi al celor asuprite față de asuprirea națională? Nu, nu e aceeaşi, nu e aceeaşi nici *economiceşte*, nici *politiceşte*, nici *ideologiceşte*, *spiritualiceşte etc.*

Deci?

Deci, spre *acelaşi* țel (contopirea națiunilor), pornind din puncte de plecare *diferite*, unii vor merge *într-un fel*, alții *în alt fel*. Negarea acestui lucru e un „monism" care pune laolaltă o perie de ghete cu un mamifer.

„*Nu* se cuvine ca proletarii națiunii asuprite să vorbească despre asta" (*despre* autodeterminare) — aşa „a înțeles" autorul tezele redacției.

www.dacoromanica.ro

Curios lucru!! În teze nu se spune *nimic care măcar să semene cu așa ceva*. Autorul sau n-a citit pînă la capăt, sau n-a gîndit de loc.

§ 5. Vezi mai sus despre kautskism.

§ 6. Autorului i se vorbește despre trei *tipuri* de țări în întreaga lume. Autorul „obiectează", pescuind „cazuri". Aceasta înseamnă cazuistică, și nu politică.

Doriți să știți un „caz": „dar Belgia"?

Vezi broșura lui Lenin și Zinoviev[166]: acolo se spune că am fi fost *p e n t r u* apărarea Belgiei (chiar prin **r ă z b o i**) dacă războiul concret ar fi fost altul[167].

Voi nu sînteți de acord cu aceasta?

Spuneți-o!!

N-ați chibzuit bine problema: *d e c e* este social-democrația împotriva „apărării patriei".

Noi sîntem împotriva acestei apărări nu pentru motivul care vi se pare vouă, deoarece modul vostru de a pune problema (sforțări zadarnice, și nu un mod de a pune problema) este neistoric. Iată răspunsul pe care-l dau eu autorului.

A numi „sofistică" faptul că noi, *justificînd războiul pentru scuturarea asupririi naționale*, nu justificăm războiul imperialist actual, care este dus de *ambele* părți *de dragul* înăspririi asupririi naționale, înseamnă a folosi o vorbă „tare", dar *a nu gîndi nici un pic*.

Autorul *vrea* să pună într-un mod „mai de stînga" problema „apărării patriei", dar iese (de un an întreg) o confuzie totală!

§ 7. Autorul *critică*: „nu este de loc atinsă problema «condițiilor păcii» în general".

Halal critică: nu este atinsă o problemă pe care noi nici nu o punem aici!!

Dar aici este doar „atinsă" și pusă problema *anexiunilor*, în care s-au încurcat „economiștii imperialiști", de data aceasta *laolaltă* cu olandezii și Radek.

Ori negați lozinca imediată *î m p o t r i v a v e c h i l o r ș i n o i l o r a n e x i u n i* (nu mai puțin „irealizabilă" în condițiile imperialismului decît autodeterminarea; în Europa ca și în colonii), — și atunci apologia făcută de voi imperialismului devine din camuflată — fățișă.

www.dacoromanica.ro

Ori admiteți această lozincă (așa cum a făcut Radek în presă), — și atunci admiteți, sub o altă formă, aceeași autodeterminare a națiunilor!!

§ 8. Autorul proclamă „bolșevismul pe scara Europei occidentale“ („nu este poziția dv.“, adaugă el).

Eu nu atribui vreo importanță dorinței de a te crampona de cuvîntul „bolșevism“, căci cunosc *astfel* de „vechi bolșevici“, de care să te ferească dumnezeu! Pot să spun numai că „bolșevismul pe scara Europei occidentale“, proclamat de autor, nu este, după convingerea mea profundă, nici bolșevism și nici marxism, ci o mică variantă a aceluiași vechi „economism“.

După mine, a proclama un an întreg *noul bolșevism* și a te mărgini la aceasta e culmea inadmisibilității și neseriozității. Nu e timpul oare de *a chibzui bine* și a da tovarășilor ceva care să expună în mod coerent și unitar acest „bolșevism pe scara Europei occidentale“?

Autorul n-a dovedit și nu dovedește (aplicat la această problemă) deosebirea dintre colonii și națiunile asuprite din Europa.

La olandezi și P.S.D.* negarea autodeterminării *nu e numai*, și chiar nu atît, o confuzie, căci Gorter a admis-o de fapt, ca și declarația de la Zimmerwald a polonezilor[168], cît un rezultat al situației *deosebite* a **naț iunilor** lor (națiuni mici cu tradiții *seculare* și pretenții de *mare putere*).

A copia, a repeta în mod mecanic și fără simț critic ceea ce la alții s-a format în decursul a zeci de ani de luptă împotriva burgheziei naționaliste, care înșală poporul, — aceasta e culmea nechibzuinței și a naivității. Oamenii au copiat *exact* ceea ce nu trebuia copiat!

Scris în august—septembrie 1916

Publicat pentru prima oară în 1929 în revista „Bolșevik“ nr. 15

Semnat: N. Lenin

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 1—9

---

* P.S.D. — social-democrația poloneză. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

DESPRE O CARICATURĂ DE MARXISM ŞI DESPRE „ECONOMISMUL IMPERIALIST"

„Nimeni nu va compromite social-democraţia revoluţionară, dacă ea însăşi nu se va compromite". Acest dicton trebuie să ni-l aducem aminte şi să-l avem mereu în vedere cînd cutare sau cutare importantă teză teoretică sau tactică a marxismului învinge sau măcar este pusă la ordinea zilei şi cînd, *în afară de* duşmanii direcţi şi serioşi, „se năpustesc" asupra ei prieteni care o compromit iremediabil — cu alte cuvinte: o fac de ruşine —, transformînd-o într-o caricatură. Aşa s-a întîmplat nu o dată în istoria social-democraţiei ruse. Victoria marxismului în mişcarea revoluţionară, la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, a fost însoţită de apariţia unei caricaturi de marxism sub forma „economismului" sau a „grevismului" de atunci, şi dacă n-ar fi dus împotriva acestuia o luptă îndelungată, „iskriştii" n-ar fi putut să apere cu succes bazele teoriei şi politicii proletare nici împotriva narodnicismului mic-burghez, nici împotriva liberalismului burghez. Aşa s-a întîmplat cu bolşevismul, care a învins în mişcarea muncitorească de masă din 1905, printre altele, datorită aplicării juste a lozincii „boicotarea Dumei ţariste" în perioada marilor bătălii ale revoluţiei ruse din toamna anului 1905, şi care a trebuit să treacă printr-o caricatură de bolşevism — şi s-o lichideze prin luptă — în 1908—1910, cînd Aleksinski şi alţii au stîrnit o mare zarvă împotriva participării la Duma a III-a.

Aşa stau lucrurile şi acum. Considerarea *actualului* război drept război imperialist, indicarea legăturii adînci dintre *el* şi epoca imperialistă a capitalismului, pe lîngă adversari serioşi întîlneşte şi prieteni neserioşi pentru care

www.dacoromanica.ro

cuvîntelul imperialism a devenit „o modă" şi care, *învăţînd pe de rost* acest cuvînt, seamănă printre muncitori o confuzie teoretică de cea mai rea speţă, reînviind o serie întreagă de foste greşeli ale fostului „economism". Capitalismul a învins, — *de aceea* nu trebuie să ne gîndim la problemele politice, raţionau vechii „economişti" din anii 1894 — 1901, ajungînd pînă la negarea luptei politice în Rusia. Imperialismul a învins, — *de aceea* nu trebuie să ne gîndim la problemele democraţiei politice, raţionează „economiştii imperialişti" de astăzi. Ca model al unor astfel de tendinţe, al unei astfel de caricaturi de marxism capătă importanţă articolul lui P. Kievski[169] publicat mai sus şi care este prima încercare a unei expuneri publicistice cît de cît unitare a haosului în gîndire care s-a putut observa de la începutul anului 1915 în unele cercuri din străinătate ale partidului nostru.

Răspîndirea „economismului imperialist" în rîndurile marxiştilor, care în marea criză actuală a socialismului s-au ridicat cu hotărîre împotriva social-şovinismului şi s-au situat de partea internaţionalismului revoluţionar, ar fi una dintre cele mai serioase lovituri date curentului nostru — şi partidului nostru, — deoarece l-ar compromite dinăuntru, din propriile lui rînduri, l-ar transforma într-un reprezentant al marxismului caricaturizat. De aceea ne vedem nevoiţi să procedăm la o analiză amănunţită măcar a principalelor greşeli dintre nenumăratele greşeli de care este plin articolul lui P. Kievski, oricît de „lipsit de interes" ar fi acest lucru în sine, oricît ar duce aceasta la tot pasul la o repetare prea elementară a unor adevăruri prea elementare, pe care cititorul atent şi pătrunzător le cunoaşte şi le-a înţeles de mult din literatura noastră din 1914 şi 1915.

Vom începe cu cel mai „central" punct al raţionamentelor lui P. Kievski, pentru a introduce de la bun început pe cititor în „miezul" noului curent al „economismului imperialist".

1. ATITUDINEA MARXISTĂ FAŢĂ DE RĂZBOAIE ŞI FAŢĂ DE „APĂRAREA PATRIEI"

P. Kievski este convins el însuşi şi vrea să convingă şi pe cititori că el „nu e de acord" *numai* cu autodeterminarea naţiunilor, cu § 9 al programului partidului nostru.

www.dacoromanica.ro

El încearcă foarte supărat să respingă învinuirea că se abate în mod radical de la marxism *în general* în problema democraţiei, că este un „trădător" al marxismului într-o chestiune esenţială (ghilimelele ironice sînt ale lui P. Kievski). Adevărul este însă că de îndată ce autorul nostru s-a apucat să vorbească despre dezacordul lui într-o chestiune, chipurile, particulară şi izolată, de îndată ce s-a apucat să aducă argumente, considerente etc. — s-a văzut imediat că el se abate pe toată linia de la marxism. Luaţi § *b* (secţiunea 2) din articolul lui P. Kievski. „Această revendicare" (adică autodeterminarea naţiunilor) „duce direct (!!) la social-patriotism" — proclamă autorul nostru şi explică că „trădătoarea" lozincă a apărării patriei este o concluzie „trasă cu cea mai deplină (!) necesitate logică(!) din dreptul naţiunilor la autodeterminare"... Autodeterminarea înseamnă, după părerea lui, „a sancţiona trădarea săvîrşită de social-patrioţii francezi şi belgieni, care apără această independenţă" (independenţa naţională şi de stat a Franţei şi a Belgiei) „cu arma în mînă — ei *fac* ceea ce partizanii «autodeterminării» spun numai"... „Apărarea patriei face parte din arsenalul celor mai răi duşmani ai noştri"... „Refuzăm categoric să înţelegem cum poţi să fii *în acelaşi timp* împotriva apărării patriei şi pentru autodeterminare, împotriva patriei şi pentru ea".

Aşa scrie P. Kievski. Este vădit că el n-a înţeles rezoluţiile noastre împotriva lozincii apărării patriei în războiul actual. Ne vedem nevoiţi să luăm ceea ce stă scris negru pe alb în aceste rezoluţii şi să explicăm încă o dată sensul acestor cuvinte care în limba rusă sînt clare.

Rezoluţia partidului nostru, adoptată la conferinţa de la Berna în martie 1915 şi care e intitulată: „Despre lozinca apărării patriei", începe cu cuvintele: „*Fondul real al războiului actual este*" cutare şi cutare.

Este vorba despre războiul *actual*. Mai clar nici nu se poate spune acest lucru în ruseşte. Cuvintele „fondul real" arată că trebuie să distingem ceea ce e aparent de ceea ce e real, forma de conţinut, vorba de faptă. Frazele despre apărarea patriei în războiul actual prezintă în mod fals războiul imperialist din 1914—1916, război pentru împărţirea coloniilor, pentru acapararea de teritorii străine etc., drept un război naţional. Pentru a nu lăsa nici cea mai mică

www.dacoromanica.ro

posibilitate de a denatura concepţiile noastre, rezoluţia adaugă un aleniat special cu privire la „războaiele *cu adevărat* naţionale“ care „au avut loc *mai ales* (notaţi bine: mai ales nu înseamnă exclusiv!) în perioada 1789—1871“.

Rezoluţia explică că „la baza“ acestor războaie „cu adevărat“ naţionale „s-a aflat procesul îndelungat al mişcărilor naţionale de masă, al luptei împotriva absolutismului şi feudalismului, al scuturării jugului naţional“...[170]

Cred că e clar. În actualul război imperialist, care a fost generat de toate condiţiile epocii imperialiste, adică nu a izbucnit întîmplător, nu este o excepţie, nu este o abatere de la ceea ce e general şi tipic, frazele despre apărarea patriei înseamnă a înşela poporul, deoarece acest război *nu este* un război naţional. Într-un război *cu adevărat* naţional, cuvintele „apărarea patriei“ *nu sînt cîtuşi de puţin* o înşelare, şi *noi nu sîntem cîtuşi de puţin împotriva acestei apărări*. Astfel de războaie (cu adevărat naţionale) au avut loc „mai ales“ în perioada 1789—1871, iar rezoluţia, fără a nega prin nici un cuvînt posibilitatea lor nici acum, explică cum trebuie deosebit un război cu adevărat naţional de unul imperialist, disimulat prin lozinci naţionale false. Tocmai pentru a putea face această deosebire trebuie să vedem dacă „la bază“ se află „un proces îndelungat de mişcări naţionale de masă“, „de scuturare a jugului naţional“. În rezoluţia despre „pacifism“ se spune fără ocol: „social-democraţii nu pot tăgădui însemnătatea pozitivă a războaielor revoluţionare, adică a războaielor care n-au un caracter imperialist, de pildă“ (notaţi acest: „de pildă“), „de felul celor purtate în perioada 1789—1871 pentru înlăturarea asupririi naţionale“...[171] Ar fi putut oare rezoluţia partidului nostru să vorbească în 1915 despre războaiele naţionale, de felul celor purtate în perioada 1789—1871, şi să arate că noi nu negăm însemnătatea pozitivă a unor astfel de războaie dacă aceste războaie n-ar fi considerate posibile şi astăzi? E clar că nu ar fi putut.

Un comentariu la rezoluţiile partidului nostru, adică o explicare populară a lor, este broşura lui Lenin şi Zinoviev: „Socialismul şi războiul“. În această broşură, la pagina 5, stă scris negru pe alb că „socialiştii admiteau şi admit acum caracterul legitim, progresist şi drept al apărării patriei sau al războiului de apărare“ *numai* în sensul „scu-

www.dacoromanica.ro

turării jugului național străin". Se dă un exemplu: Persia împotriva Rusiei „*etc.*" și se spune: „acestea ar fi războaie drepte, de apărare, indiferent cine ar ataca primul, și orice socialist ar dori victoria statelor asuprite, dependente, lipsite de drepturi depline, asupra «marilor» puteri asupritoare, sclavagiste, prădalnice"[172].

Broșura a apărut în august 1915; ea a fost editată în germană și franceză. P. Kievski o cunoaște foarte bine. Nici P. Kievski și nici, în general, oricare altul n-au obiectat împotriva noastră, nici împotriva rezoluției cu privire la lozinca apărării patriei, nici împotriva rezoluției cu privire la pacifism, nici împotriva interpretării acestor rezoluții în broșură, nici o singură dată, dar nici o singură dată! Se pune întrebarea, calomniem noi oare pe P. Kievski spunînd că el n-a înțeles cîtuși de puțin marxismul, dacă acest autor, care, începînd din martie 1915, n-a obiectat împotriva punctului de vedere al partidului nostru asupra războiului, acum, în august 1916, în articolul despre autodeterminare, adică într-un articol, chipurile, cu privire la o problemă particulară, vădește o uimitoare neînțelegere a problemei *generale*?

P. Kievski taxează lozinca apărării patriei drept „trădătoare". Noi putem să-l încredințăm cu inima împăcată că *orice* lozincă este și va fi întotdeauna „trădătoare" *pentru cei* care o vor repeta în mod mecanic, fără a înțelege semnificația ei, fără a aprofunda lucrurile, mărginindu-se doar la memorizarea cuvintelor fără a analiza sensul lor.

Ce este în general vorbind „apărarea patriei"? Este oare aceasta vreo noțiune științifică din domeniul economiei sau politicii etc.? Nu. Aceasta este pur și simplu o expresie curentă, uzuală, uneori pur și simplu filistină, care înseamnă *justificarea războiului*. Nimic mai mult, absolut nimic! „Elementul trădător" poate să constea aici numai în aceea că filistinii sînt în stare să justifice *orice* război, spunînd „noi apărăm patria", pe cînd marxismul, care nu coboară pînă la filistinism, cere o analiză istorică a fiecărui război în parte, pentru a se vedea dacă *acest* război poate fi considerat progresist, ca servind interesele democrației sau ale proletariatului, și *în acest sens* legitim, drept etc.

Lozinca apărării patriei este aproape întotdeauna o justificare filistin-inconștientă a războiului, însoțită de ne-

www.dacoromanica.ro

priceperea de a analiza din punct de vedere istoric semnificaţia şi sensul fiecărui război în parte.

Marxismul face o asemenea analiză şi spune: *dacă* „fondul real" al războiului este, *de pildă*, scuturarea jugului naţional străin (ceea ce e *deosebit* de tipic pentru Europa anilor 1789—1871), atunci războiul este progresist în ceea ce priveşte statul sau naţiunea asuprită. *Dacă* „fondul real" al războiului este reîmpărţirea coloniilor, împărţirea prăzii, acapararea de teritorii străine (un astfel de război este cel din 1914—1916) — atunci fraza despre apărarea patriei nu e „decît o înşelare a poporului".

Cum să găsim „fondul real" al războiului, cum să-l stabilim? Războiul este continuarea politicii. Trebuie studiată politica dinainte de război, politica care duce şi a dus la război. Dacă politica a fost o politică imperialistă, adică de apărare a intereselor capitalului financiar, de jefuire şi asuprire a coloniilor şi a altor ţări, atunci şi războiul care izvorăşte din această politică este un război imperialist. Dacă politica a fost o politică de eliberare naţională, adică expresia unei mişcări de masă împotriva jugului naţional, atunci războiul care izvorăşte dintr-o astfel de politică este un război de eliberare naţională.

Filistinul nu înţelege că războiul este „continuarea politicii", şi de aceea el se limitează la a arăta că „inamicul atacă", „inamicul a invadat ţara mea", fără să discearnă *pentru ce* se duce războiul, *de către care* clase, de dragul *cărui* ţel politic. P. Kievski coboară cu totul la nivelul unui atare filistin cînd spune că, uite, germanii au ocupat Belgia, deci, din punctul de vedere al autodeterminării, „social-patrioţii belgieni au dreptate", sau: germanii au ocupat o parte din Franţa, deci „Guesde poate fi mulţumit", deoarece „în acest caz e vorba de teritoriul populat de această naţiune" (şi nu de teritoriul unei alte naţiuni).

Pentru filistin e important *unde* se află trupele, cine învinge *acum*. Pentru marxist e important *pentru ce* se duce războiul *respectiv*, în cursul căruia pot fi învingătoare cînd unele trupe, cînd altele.

Pentru ce se duce războiul actual? Acest lucru este arătat în rezoluţia noastră (care se bazează pe politica puterilor beligerante, politică dusă de ele zeci de ani înainte de război). Anglia, Franţa şi Rusia duc război pentru păs-

www.dacoromanica.ro

trarea coloniilor acaparate şi pentru jefuirea Turciei şi a altora, Germania pentru a cuceri colonii şi a jefui ea însăşi Turcia etc. Să admitem că germanii vor lua chiar Parisul şi Petersburgul. Se va schimba, datorită acestui fapt, caracterul războiului actual? Cîtuşi de puţin. Scopul germanilor, şi — ceea ce e şi mai important — politica ce va fi dusă în cazul victoriei germanilor, va fi atunci răpirea coloniilor, dominaţia în Turcia, acapararea de regiuni populate de alte naţiuni, de pildă, Polonia etc., dar nicidecum instaurarea jugului naţional străin asupra francezilor şi ruşilor. Fondul real al războiului actual nu este naţional, ci imperialist. Cu alte cuvinte: războiul se duce nu pentru că o parte caută să scuture jugul naţional, iar cealaltă îl apără. Războiul se duce între două grupuri de asupritori, între doi tîlhari, pentru a se hotărî cum să se împartă prada, cine să jefuiască Turcia şi coloniile.

Pe scurt: războiul *dintre* marile puteri imperialiste (adică cele care asupresc o serie întreagă de alte popoare, care le prind într-o reţea de dependenţă faţă de capitalul financiar etc.) sau *în alianţă* cu ele este un război imperialist. Un astfel de război este cel din 1914—1916. „Apărarea patriei " în *acest* război este o înşelătorie, este justificarea lui.

Războiul dus *împotriva* puterilor imperialiste, adică asupritoare, de către popoarele asuprite (de exemplu, coloniale) este un război cu adevărat naţional. El este posibil şi acum. În ceea ce priveşte ţările asuprite din punct de vedere naţional, „apărarea patriei" împotriva ţării asupritoare din punct de vedere naţional nu este o înşelare, şi socialiştii *nu sînt cîtuşi de puţin împotriva* „apărării patriei" într-un *astfel* de război.

Autodeterminarea naţiunilor este tot una cu lupta pentru eliberare naţională deplină, pentru independenţă deplină, împotriva anexiunilor, şi la o *asemenea* luptă — în orice formă a ei, mergînd pînă la insurecţie sau război — socialiştii *nu pot* să renunţe fără a înceta să fie socialişti.

P. Kievski îşi închipuie că luptă împotriva lui Plehanov: Plehanov, spune el, a arătat legătura dintre autodeterminarea naţiunilor şi apărarea patriei! P. Kievski *l-a crezut* pe Plehanov că această legătură este *într-adevăr aşa* cum o prezintă Plehanov. Dînd crezare lui Plehanov,

www.dacoromanica.ro

P. Kievski s-a speriat şi a hotărît că, spre a scăpa de concluziile lui Plehanov, trebuie negată autodeterminarea... Încrederea în Plehanov e mare, sperietura de asemenea mare, dar nici urmă de *chibzuire* pentru a vedea în ce anume constă greşeala lui Plehanov!

Pentru a prezenta acest război drept război naţional, social-şoviniştii invocă autodeterminarea naţiunilor. Lupta justă împotriva lor e numai una singură: trebuie arătat că aceasta este o luptă nu pentru eliberarea naţiunilor, ci pentru a se hotărî cine dintre marii rechini să asuprească *mai multe* naţiuni. A ajunge pînă la negarea războiului dus *într-adevăr* pentru eliberarea naţiunilor înseamnă a face o caricatură de cea mai rea speţă de marxism. Plehanov şi social-şoviniştii francezi invocă republica din Franţa pentru a justifica „apărarea" ei împotriva monarhiei din Germania. Dacă ar fi să raţionăm aşa cum raţionează P. Kievski, ar trebui să fim împotriva republicii sau împotriva războiului dus *într-adevăr* pentru apărarea republicii!! Social-şoviniştii germani invocă dreptul de vot universal şi învăţămîntul general obligator din Germania pentru a justifica „apărarea" Germaniei împotriva ţarismului. Dacă ar fi să raţionăm aşa cum raţionează P. Kievski, ar trebui să fim ori împotriva dreptului de vot universal şi a învăţămîntului general obligator, ori împotriva războiului dus *într-adevăr* pentru apărarea libertăţilor politice de încercările de a le răpi!

K. Kautsky a fost marxist pînă la războiul din 1914—1916, şi o serie întreagă de lucrări şi declaraţii foarte importante ale lui vor rămîne pentru totdeauna un model de marxism. La 26 august 1910 Kautsky a scris în „Neue Zeit" în legătură cu primejdia şi apropierea unui război:

„În cazul unui război între Germania şi Anglia nu se pune problema democraţiei, ci a dominaţiei mondiale, adică a exploatării lumii. Aceasta nu este o problemă în care social-democraţii ar trebui să stea de partea exploatatorilor propriei naţiuni" („Neue Zeit", 28. Jahrg., Bd. 2, S. 776*).

Iată o minunată formulare marxistă, care coincide în întregime cu ale noastre şi care demască în întregime pe Kautsky *de astăzi*, care a cotit de la marxism spre apărarea social-şovinismului, o formulare care limpezeşte foarte pre-

* — „Timpuri noi", anul de apariţie 28, vol. 2, pag. 776. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

cis principiile atitudinii marxiste față de războaie (noi vom mai reveni în presă asupra acestei formulări). Războaiele sînt continuarea politicii; de aceea, din moment ce are loc o luptă pentru democrație, *este posibil* și un război pentru democrație; autodeterminarea națiunilor este numai una dintre revendicările democratice, care principial nu se deosebește prin nimic de celelalte. „Dominația mondială" este, spus pe scurt, conținutul politicii imperialiste, a cărei continuare este războiul imperialist. A nega „apărarea patriei", *adică* participarea la un război democratic, este o absurditate care nu are nimic comun cu marxismul. A prezenta în culori trandafirii războiul imperialist, aplicîndu-i noțiunea de „apărare a patriei", adică dîndu-l drept un război democratic, înseamnă a înșela pe muncitori, a trece de partea burgheziei reacționare.

2. „CUM ÎNȚELEGEM NOI NOUA EPOCĂ"

P. Kievski, căruia îi aparține expresia luată în ghilimele, vorbește într-una despre „noua epocă". Din păcate, și aici raționamentele lui sînt greșite.

Rezoluțiile partidului nostru vorbesc despre războiul actual, generat de condițiile generale ale epocii imperialiste. Raportul dintre „epocă" și „războiul actual" este stabilit la noi în mod just din punct de vedere marxist: pentru a fi marxist, trebuie să apreciezi în mod concret fiecare război în parte. Pentru a înțelege de ce a putut și a trebuit să izbucnească între marile puteri, dintre care multe au stat în fruntea luptei pentru democrație între 1789 și 1871, un război imperialist, adică cel mai reacționar, cel mai antidemocratic război prin semnificația lui politică, pentru a înțelege aceasta, trebuie să înțelegem condițiile generale ale epocii imperialiste, adică condițiile în care capitalismul din țările înaintate se transformă în imperialism.

Acest raport dintre „epocă" și „războiul actual" a fost complet denaturat de P. Kievski. La el reiese că a vorbi *concret* înseamnă a vorbi despre „epocă"! Tocmai aceasta nu este adevărat.

Epoca dintre 1789 și 1871 este o epocă deosebită pentru Europa. Aceasta e indiscutabil. Nu se poate înțelege nici unul dintre războaiele de eliberare națională, care sînt

www.dacoromanica.ro

deosebit de tipice pentru vremea aceea, fără a înțelege condițiile generale ale acelei epoci. Înseamnă oare aceasta că *toate* războaiele din acea epocă au fost războaie de eliberare națională? Desigur că nu. A spune aceasta înseamnă să ajungi să spui lucruri absurde, iar în locul studierii concrete a fiecărui război în parte — să pui un șablon ridicol. Între 1789 și 1871 au avut loc și războaie coloniale, și războaie între imperii reacționare, care asupreau o serie întreagă de alte națiuni.

Se pune întrebarea: din faptul că capitalismul european (și american) înaintat a intrat într-o nouă epocă, în epoca imperialismului, rezultă oare că acum sînt posibile numai războaiele imperialiste? Aceasta ar fi o afirmație absurdă, și ar dovedi nepriceperea de a deosebi un anumit fenomen concret de întreaga sumă a diverselor fenomene posibile ale epocii. Epoca de aceea se și numește epocă, pentru că cuprinde suma diverselor fenomene și războaie, atît tipice cît și netipice, atît mari cît și mici, atît pe cele proprii țărilor înaintate cît și pe cele proprii țărilor înapoiate. A căuta să te eschivezi de la aceste probleme fundamentale cu ajutorul unor fraze generale despre „epocă", așa cum face P. Kievski, înseamnă să abuzezi de noțiunea de „epocă". Pentru a nu face afirmații gratuite vom da imediat unul dintre numeroasele exemple. Dar întîi trebuie să menționăm că *un singur* grup de stînga, și anume grupul german „Internaționala" [173], a făcut la § 5 al tezelor sale publicate în nr. 3 al Buletinului Comisiei Executive de la Berna (29 februarie 1916) o afirmație vădit greșită: „În era acestui imperialism deșănțat *posibilitatea oricărui fel* de războaie naționale *este exclusă*". Noi am analizat această afirmație* în „Culegerea ziarului Soțial-Demokrat" [174]. Aici subliniem doar că, deși tuturor celor care manifestă interes pentru mișcarea internaționalistă această teză teoretică le este de mult cunoscută (noi am luptat împotriva ei încă la ședința lărgită a Comisiei Executive de la Berna din primăvara anului 1916), pînă acum însă *nici un grup* n-a repetat-o, n-a adoptat-o. Și P. Kievski, în august 1916, cînd și-a scris articolul, n-a suflat nici o vorbă în spiritul acestei afirmații sau al uneia asemănătoare.

* Vezi culegerea de față, pag. 316—321. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

Acest lucru trebuie subliniat, şi iată de ce: dacă s-ar fi făcut o astfel de afirmaţie teoretică sau una asemănătoare, atunci s-ar fi putut vorbi despre o divergenţă teoretică. Însă din moment ce *n u* a fost făcută nici o afirmaţie de acest fel, ne vedem nevoiţi să spunem: avem în faţa noastră nu o altă înţelegere a „epocii", nu o divergenţă teoretică, ci numai o frază aruncată în fugă, numai un abuz de cuvîntul „epoca".

Exemplu: „Nu seamănă oare ea (autodeterminarea) — scrie P. Kievski chiar la începutul articolului său — cu dreptul de a primi în mod gratuit 10.000 de deseatine pe Marte? La această întrebare nu se poate răspunde altfel decît cu totul concret, în legătură cu considerarea întregii epoci actuale; doar una este dreptul naţiunilor la autodeterminare în epoca formării statelor naţionale, ca cele mai bune forme de dezvoltare a forţelor de producţie la nivelul lor din acel moment, şi alta este acest drept cînd aceste forme, formele statului naţional, au devenit cătuşe ale dezvoltării lor. Între epoca afirmării capitalismului şi a statului naţional şi epoca pieirii statului naţional şi a ajunului pieirii capitalismului însuşi este o distanţă uriaşă. Iar a vorbi «în general», în afară de timp şi spaţiu, asta nu cadrează cu un marxist".

Acest raţionament este un model de întrebuinţare caricaturală a noţiunii de „epocă imperialistă". Tocmai pentru că această noţiune e nouă şi importantă trebuie să luptăm împotriva acestei caricaturi! Despre ce e vorba cînd se spune că formele statului naţional au devenit cătuşe etc.? Despre ţările capitaliste înaintate, Germania, Franţa, Anglia, în primul rînd, a căror participare la războiul actual a făcut ca el să fie un război prin excelenţă imperialist. În *aceste* ţări, care pînă acum au dus omenirea înainte, mai ales între 1789 şi 1871, procesul de formare a statului naţional s-a terminat, *în aceste* ţări mişcarea naţională este un trecut care nu se mai poate întoarce, a cărui reînviere ar fi o utopie reacţionară şi absurdă. Mişcarea naţională a francezilor, englezilor, germanilor s-a terminat de mult; la ordinea de zi a istoriei stă *aici* altceva: naţiunile care s-au eliberat s-au transformat în naţiuni asupritoare, în naţiuni ale jafului imperialist, care trăiesc „ajunul pieirii capitalismului".

www.dacoromanica.ro

Şi celelalte naţiuni?

P. Kievski repetă, ca pe o regulă învăţată pe de rost, că marxiştii trebuie să raţioneze „concret", dar nu o *aplică*. Or, noi am dat cu tot dinadinsul în tezele noastre un model de răspuns concret, iar P. Kievski n-a binevoit să ne arate greşeala noastră, dacă a văzut aici vreo greşeală.

În tezele noastre (§ 6) se spune că, pentru a privi lucrurile în mod concret, trebuie să deosebim nu mai puţin de *trei* tipuri diferite de ţări în problema autodeterminării. (E clar că nu se putea vorbi în tezele generale despre fiecare ţară în parte.) Primul tip îl constituie acele ţări înaintate din Europa occidentală (şi din America) unde mişcarea naţională este de domeniul *trecutului*. Al doilea tip — Răsăritul Europei, unde ea este de domeniul *prezentului*. Al treilea — semicoloniile şi coloniile, unde ea este într-o măsură însemnată de domeniul *viitorului**.

E justă această afirmaţie sau nu? *În această direcţie* trebuia să-şi îndrepte critica P. Kievski. Dar el nici nu observă *în ce* constau problemele teoretice! El nu vede că atîta timp cît nu a răsturnat ideea menţionată (§ 6) din tezele noastre — şi ea nu poate fi răsturnată pentru că este justă — raţionamentele lui despre „epocă" seamănă cu atitudinea unui om care „se repede" cu sabia, dar nu loveşte.

„În opoziţie cu părerea lui V. Ilin [175] — scrie el la sfîrşitul articolului — noi credem că pentru majoritatea (!) ţărilor occidentale (!) problema naţională nu e rezolvată"...

Aşadar, pe semne că mişcarea naţională a francezilor, spaniolilor, englezilor, olandezilor, germanilor, italienilor nu a luat sfîrşit în secolele XVII, XVIII, XIX şi mai înainte? La începutul articolului noţiunea de „epocă a imperialismului" este denaturată în sensul că mişcarea naţională ar fi luat sfîrşit în general, şi nu numai în ţările occidentale înaintate. La sfîrşitul aceluiaşi articol se susţine că „problema naţională" „nu e rezolvată" *tocmai* în ţările occidentale!! Nu e oare aceasta o confuzie?

În ţările occidentale mişcarea naţională este de domeniul trecutului îndepărtat. În Anglia, Franţa, Germania etc. „patria" şi-a trăit traiul, şi-a jucat rolul ei istoric, *adică*

* Vezi culegerea de faţă, pag. 214—219. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

aici mişcarea naţională nu poate să dea ceva progresist, ceva care să ridice la o nouă viaţă economică şi politică noi mase de oameni. Aici istoria pune la ordinea zilei nu trecerea de la feudalism sau de la sălbăticia patriarhală la progresul naţional, la o patrie civilizată şi liberă politiceşte, ci trecerea de la „patria" care şi-a trăit traiul, răscoaptă din punct de vedere capitalist, la socialism.

În răsăritul Europei lucrurile stau altfel. În ceea ce priveşte pe ucraineni şi pe bieloruşi, de pildă, numai un om care trăieşte în vis, pe Marte, ar putea să conteste faptul că aici mişcarea naţională nu a luat încă sfîrşit, că aici nu mai are *î n c ă* loc trezirea în mase a tendinţei spre limba maternă şi spre o literatură în această limbă (şi aceasta este o condiţie necesară şi însoţitor al deplinei dezvoltări a capitalismului, al pătrunderii depline a schimbului pînă în cea din urmă familie ţărănească). Aici „patria" nu şi-a trăit *încă* traiul din punct de vedere istoric. Aici „apărarea patriei" *mai* poate fi apărarea democraţiei, a limbii materne, a libertăţilor politice împotriva naţiunilor asupritoare, împotriva evului mediu, pe cînd englezii, francezii, germanii, italienii mint acum vorbind despre apărarea patriei lor în războiul actual, şi aceasta pentru că ei apără de fapt *nu* limba maternă, *nu* libertatea dezvoltării lor naţionale, ci drepturile lor sclavagiste, coloniile lor, „sferele de influenţă" ale capitalului lor financiar în alte ţări etc.

În semicolonii şi în colonii mişcarea naţională este, din punct de vedere istoric, şi mai tînără decît în răsăritul Europei.

La ce se referă cuvintele „ţări foarte dezvoltate" şi epocă imperialistă; *în ce* constă situaţia „specială" a Rusiei (titlul § *e* capitolul 2 la P. Kievski), şi nu numai a Rusiei; *unde* este mişcarea de eliberare naţională o frază mincinoasă şi *unde* este o realitate vie şi progresistă — din toate acestea P. Kievski n-a înţeles absolut nimic.

3. CE ÎNSEAMNĂ O ANALIZĂ ECONOMICĂ?

Miezul raţionamentelor adversarilor autodeterminării este referirea la „irealizabilitatea" ei în condiţiile capitalismului în general sau în condiţiile imperialismului. Cuvîntul „irealizabilitate" este întrebuinţat adeseori în accepţii

www.dacoromanica.ro

diverse şi inexact definite. De aceea am cerut în tezele noastre ceea ce se impune în orice discuţie teoretică: să se explice în ce sens se vorbeşte despre „irealizabilitate"? Şi fără să ne mărginim la a pune întrebarea, noi am trecut la această explicare. În sensul dificultăţii de realizare sau al irealizabilităţii din punct de vedere politic, *toate* revendicările democraţiei sînt, fără o serie de revoluţii, „irealizabile" în condiţiile imperialismului.

A vorbi despre irealizabilitatea autodeterminării în sensul imposibilităţii economice este fundamental greşit.

Aceasta a fost teza noastră. Aici e miezul divergenţei teoretice, şi asupra acestei probleme ar fi trebuit adversarii noştri să-şi fixeze într-o discuţie cît de cît serioasă toată atenţia.

Priviţi dar cum raţionează în această chestiune P. Kievski.

El respinge categoric interpretarea irealizabilităţii în sensul „dificultăţii de realizare" din motive politice. El răspunde fără ocol la întrebare în sensul imposibilităţii economice.

„Înseamnă oare — scrie el — că în condiţiile imperialismului autodeterminarea este în aceeaşi măsură irealizabilă ca şi banii-muncă în condiţiile producţiei de mărfuri?" Şi P. Kievski răspunde: „Da, înseamnă! Căci noi vorbim tocmai despre contradicţia logică dintre cele două categorii sociale: «imperialism» şi «autodeterminarea naţiunilor», aceeaşi contradicţie logică care există între alte două categorii: banii-muncă şi producţia de mărfuri. Imperialismul este negarea autodeterminării, şi nici un scamator nu va reuşi să împace autodeterminarea cu imperialismul".

Oricît de înfricoşător ar fi acest cuvînt mînios „scamatori", pe care-l aruncă la adresa noastră P. Kievski, noi trebuie să-i arătăm totuşi că el pur şi simplu nu înţelege ce înseamnă o analiză economică. O „contradicţie logică" — desigur, cu condiţia unui raţionament logic just — nu trebuie să existe *nici* într-o analiză economică, *nici* într-o analiză politică. De aceea nu este cîtuşi de puţin cazul să te referi la „contradicţia logică" *în general* atunci cînd este vorba de a face o analiză economică, *şi nu* una politică. De „categoriile sociale" ţine *şi* economicul, *şi* politicul. Prin urmare, P. Kievski, răspunzînd de la bun început în

www.dacoromanica.ro

mod categoric şi fără ocol: „da, înseamnă“ (adică autodeterminarea e *în aceeaşi măsură* irealizabilă ca şi banii-muncă în condiţiile producţiei de mărfuri), n-a făcut de fapt decît să se învîrtească în jurul problemei, fără a face o analiză economică.

Prin ce se dovedeşte că banii-muncă sînt irealizabili în condiţiile producţiei de mărfuri? Printr-o analiză economică. Această analiză, care, ca orice analiză, nu admite vreo „contradicţie logică“, ia categorii economice şi *numai* economice (şi nu categorii „sociale“ în general), deducînd din ele imposibilitatea banilor-muncă. În primul capitol din „Capitalul“ nu e vorba de nici o politică, de nici o formă politică, de nici un fel de „categorii sociale“ în general: analiza se ocupă *numai* de economic, de schimbul de mărfuri, de dezvoltarea schimbului de mărfuri. Analiza economică arată — desigur, prin raţionamente „logice“ — că în condiţiile producţiei de mărfuri banii-muncă sînt irealizabili.

P. Kievski nici nu încearcă măcar să facă o analiză economică! El *confundă* esenţa economică a imperialismului cu tendinţele lui politice, după cum se poate vedea chiar din prima frază a primului paragraf al articolului său. Iată această frază:

„Capitalul industrial a constituit o sinteză a producţiei precapitaliste şi a capitalului comercial-cămătăresc. Capitalul cămătăresc s-a dovedit a fi în slujba celui industrial. Acum capitalismul lichidează diferitele feluri de capital, apare un tip al său superior, unificat — capitalul financiar, şi de aceea întreaga epocă poate fi denumită epoca capitalului financiar, al cărui sistem adecvat de politică externă este imperialismul“.

Din punct de vedere economic toată această definiţie nu e bună de nimic: în locul unor categorii economice precise, numai fraze. Dar acum nu avem posibilitatea să ne oprim asupra acestui lucru. Important e faptul că P. Kievski declară că imperialismul este „un sistem de politică externă“.

Aceasta este, în primul rînd, o repetare greşită a unei idei greşite a lui Kautsky.

Aceasta este, în al doilea rînd, o definiţie pur politică, numai politică, a imperialismului. Prin definirea imperia-

www.dacoromanica.ro

lismului ca „sistem de politică", P. Kievski vrea să se eschiveze de la analiza *economică* pe care a promis s-o facă, declarînd că autodeterminarea este „*în aceeaşi măsură*" irealizabilă, adică economiceşte irealizabilă, în condiţiile imperialismului ca şi banii-muncă în condiţiile producţiei de mărfuri!

În discuţia cu cei de stînga, Kautsky a declarat că imperialismul este „numai un sistem de *politică* externă" (anume anexiunile), că nu se poate denumi imperialism un anumit stadiu economic, o anumită treaptă de dezvoltare a capitalismului.

Kautsky n-are dreptate. A discuta despre cuvinte nu e, firește, ceva inteligent. A interzice întrebuinţarea „cuvîntului" imperialism într-un fel sau altul este imposibil. Dar trebuie să clarificăm noţiunile cu exactitate dacă vrem să purtăm o discuţie.

Din punct de vedere economic, imperialismul (sau „epoca" capitalului financiar, nu cuvîntul importă) este cea mai înaltă treaptă de dezvoltare a capitalismului, tocmai acea treaptă cînd producţia a devenit atît de mare şi foarte mare încît locul *liberei concurenţe este luat de monopol.* În aceasta constă esenţa *economică* a imperialismului. Monopolul se manifestă şi în trusturi, sindicate etc., şi în atotputernicia băncilor gigantice, şi în acapararea surselor de materii prime etc., şi în concentrarea capitalului bancar etc. Monopolul economic — iată esenţialul.

Suprastructura politică a noii economii, a capitalismului monopolist (imperialismul este capitalism monopolist), constituie o cotitură *de la* democraţie *spre* reacţiunea politică. Liberei concurenţe îi corespunde democraţia. Monopolului îi corespunde reacţiunea politică. „Capitalul financiar tinde spre dominaţie, şi nu spre libertate", spune pe bună dreptate R. Hilferding în lucrarea sa „Capitalul financiar".

A separa „politica externă" de politică în general sau, cu atît mai mult, a opune politica externă celei interne este o idee fundamental greşită, nemarxistă, neştiinţifică. Şi în politica externă, şi în cea internă deopotrivă imperialismul tinde spre încălcarea democraţiei, spre reacţiune. În acest sens e incontestabil faptul că imperialismul este „negarea" *democraţiei în general, a întregii democraţii*, şi nicidecum

www.dacoromanica.ro

numai a *uneia* dintre revendicările democraţiei, anume autodeterminarea naţiunilor.

Fiind o „negare" a democraţiei, imperialismul „neagă" *în aceeaşi măsură* şi democraţia în problema naţională (adică autodeterminarea naţiunilor): el tinde adică „în aceeaşi măsură" s-o încalce; înfăptuirea ei este exact cu atît şi în acelaşi sens mai grea în condiţiile imperialismului cu cît este mai grea în condiţiile imperialismului (în comparaţie cu capitalismul premonopolist) înfăptuirea republicii, a miliţiei, a alegerii slujbaşilor de către popor etc. Despre irealizabilitate „economică" nici nu poate fi vorba.

Pe P. Kievski l-a indus aici în eroare, probabil, şi împrejurarea (în afară de neînţelegerea totală a cerinţelor unei analize economice) că din punctul de vedere filistin anexiunea (adică alipirea unei regiuni populate de altă naţionalitate în pofida voinţei populaţiei, adică încălcarea autodeterminării naţiunii) este considerată identică cu „lărgirea" (expansiunea) capitalului financiar asupra unui teritoriu economic mai vast.

Dar cu noţiuni filistine nu se pot aborda probleme teoretice.

Imperialismul este din punct de vedere economic capitalism monopolist. Pentru ca monopolul să fie deplin, trebuie înlăturaţi concurenţii nu numai de pe piaţa internă (de pe piaţa unui anumit stat), ci şi de pe cea externă, a întregii lumi. Există oare „în era capitalului financiar" posibilitatea *economică* de a înlătura concurenţa chiar într-un alt stat? Fireşte că există: acest mijloc este dependenţa financiară şi acapararea surselor de materii prime, iar apoi şi a tuturor întreprinderilor concurentului.

Trusturile americane sînt expresia cea mai înaltă a economiei imperialismului, sau a capitalismului monopolist. Pentru a înlătura pe concurent, trusturile nu se limitează la mijloace economice, ci recurg permanent la mijloace politice şi chiar criminale. Dar ar fi o foarte mare greşeală să se considere că prin procedee de luptă pur economice monopolul trusturilor e irealizabil economiceşte. Dimpotrivă, realitatea dovedeşte la fiecare pas că acest lucru este „realizabil": trusturile subminează creditul concurentului prin intermediul băncilor (stăpînii trusturilor

www.dacoromanica.ro

sînt stăpînii băncilor: acapararea acţiunilor); trusturile subminează transportarea materialelor destinate concurentului (stăpînii trusturilor sînt stăpînii căilor ferate: acapararea acţiunilor); pentru un anumit timp trusturile reduc preţurile sub preţul de cost, cheltuind pentru aceasta milioane, spre a ruina pe concurent şi *a acapara* întreprinderea lui, sursele lui de materii prime (mine, pămînt etc.).

Iată o analiză pur economică a puterii trusturilor şi a lărgirii lor. Iată o cale pur economică spre lărgire: *acapararea* întreprinderilor, stabilimentelor, surselor de materii prime.

Marele capital financiar dintr-o ţară poate întotdeauna să cumpere întreprinderile concurenţilor şi dintr-o altă ţară, independentă din punct de vedere politic şi o face întotdeauna. Economiceşte acest lucru este pe deplin realizabil. „Anexiunea" economică este *pe deplin* „realizabilă" fără o anexiune politică şi este întîlnită mereu. În literatura despre imperialism veţi găsi la fiecare pas indicaţii ca, de exemplu, aceea că Argentina este de fapt o „colonie comercială" a Angliei, că Portugalia este de fapt „vasala" Angliei etc. Aceasta este adevărat: dependenţa economică faţă de băncile engleze, datoriile faţă de Anglia, acapararea căilor ferate locale, a minelor, a pămîntului etc. de către Anglia — toate acestea fac din ţările numite o „anexiune" a Angliei în sens economic, fără încălcarea independenţei politice a acestor ţări.

Prin autodeterminarea naţiunilor se înţelege independenţa lor politică. Imperialismul tinde s-o încalce, deoarece, în condiţiile anexiunii politice, cea economică este adesea mai comodă, mai ieftină (e mai uşor să mituieşti pe funcţionari, să obţii concesii, să faci să treacă o lege avantajoasă etc.), e mai la îndemînă, mai liniştit — exact aşa cum imperialismul tinde să înlocuiască democraţia în general prin oligarhie. Dar a vorbi despre „irealizabilitatea" *economică* a autodeterminării în condiţiile imperialismului înseamnă pur şi simplu a înşira cai verzi pe pereţi.

P. Kievski ocoleşte dificultăţile teoretice cu ajutorul unui procedeu extraordinar de uşor şi de superficial care în germană se numeşte expresii „burschikose", adică expresii studenţeşti naive, grosolane, care pot fi întrebuinţate (şi sînt fireşti) la chefurile studenţeşti. Iată o mostră: „Drep-

www.dacoromanica.ro

tul de vot universal — scrie el —, ziua de lucru de 8 ore şi chiar republica sînt *din punct de vedere logic* compatibile cu imperialismul, deşi ele nu surîd (!!) cîtuşi de puţin imperialismului, şi de aceea realizarea lor este extrem de dificilă".

N-am avea absolut nimic împotriva expresiei burschikose: republica nu „surîde" imperialismului — un cuvîntel vesel înfrumuseţează uneori studiile savante! — dacă *în afară* de ea în raţionamentele cu privire la o problemă serioasă ar mai fi şi o analiză economică şi politică a noţiunilor. La P. Kievski burschikositatea înlocuieşte această analiză, acoperă absenţa ei.

Ce înseamnă: „republica nu surîde imperialismului"? Şi de ce este aşa?

Republica este una dintre formele posibile ale suprastructurii politice a societăţii capitaliste, şi încă cea mai democratică în condiţiile actuale. A spune: republica „nu surîde" imperialismului înseamnă a spune că există o contradicţie între imperialism şi democraţie. Se prea poate ca această concluzie a noastră „să nu surîdă" şi chiar „să nu surîdă cîtuşi de puţin" lui P. Kievski, dar ea este totuşi incontestabilă.

Mai departe. Ce fel de contradicţie este această contradicţie dintre imperialism şi democraţie? Logică sau nelogică? P. Kievski foloseşte cuvîntul „logic" fără să se fi gîndit, şi de aceea nu observă că acest cuvînt îi serveşte în cazul de faţă pentru *a ascunde* (de ochii şi judecata cititorului cît şi de ochii şi judecata autorului) *tocmai acea problemă* pe care s-a apucat s-o discute! Această problemă este raportul dintre economic şi politic; raportul dintre condiţiile economice şi conţinutul economic al imperialismului, pe de o parte, şi una dintre formele politice, pe de altă parte. Orice „contradicţie" din raţionamentele omeneşti este o contradicţie logică; aceasta este o tautologie deşartă. Cu ajutorul acestei tautologii P. Kievski ocoleşte *fondul* problemei: este oare aceasta o contradicţie „logică" între două fenomene sau situaţii *economice* (1)?, sau între două *politice* (2)?, sau între *economic* şi *politic* (3)?

Doar acesta este fondul problemei din moment ce s-a pus problema irealizabilităţii sau realizabilităţii economice în condiţiile unei forme politice sau alta!

www.dacoromanica.ro

Dacă P. Kievski n-ar fi ocolit acest fond, ar fi văzut, probabil, că contradicţia dintre imperialism şi republică este contradicţia dintre economia capitalismului modern (anume a capitalismului monopolist) şi democraţia politică în general. Căci niciodată nu va dovedi P. Kievski că oricare altă măsură democratică mare şi radicală (alegerea slujbaşilor sau a ofiţerilor de către popor, cea mai deplină libertate de asociere şi a întrunirilor etc.) contrazice mai puţin imperialismul (îi „surîde" mai mult, dacă vreţi) decît republica.

Rezultă tocmai situaţia asupra căreia *noi* am insistat în teze: imperialismul contrazice, contrazice „din punct de vedere logic", *întreaga* democraţie politică *în general*. Lui P. Kievski „nu-i surîde" această teză a noastră pentru că ea dărîmă eşafodajul lui nelogic, dar ce să-i faci? Oare să ne împăcăm într-adevăr cu procedeul celor care vor, chipurile, să răstoarne anumite teze, dar care, în fapt, le promovează pe furiş tocmai pe acestea cu ajutorul expresiei: „republica nu surîde imperialismului?"

Mai departe. De ce nu surîde republica imperialismului? şi cum „îmbină" imperialismul economia lui cu republica?

P. Kievski nu s-a gîndit la aceasta. Noi îi vom aminti următoarele cuvinte ale lui Engels. E vorba despre republica democrată. Se pune următoarea întrebare: poate oare averea să domine în condiţiile acestei forme de guvernămînt? adică tocmai problema „contradicţiei" dintre economic şi politic.

Engels răspunde:... „Republica democrată nu mai recunoaşte în mod oficial deosebirile" (dintre cetăţeni) „de avere. Într-însa bogăţia îşi exercită puterea în mod indirect, dar cu atît mai sigur; pe de o parte, sub forma corupţiei directe a funcţionarilor" („pentru care America e un exemplu clasic"), „pe de altă parte, sub forma alianţei dintre guvern şi bursă"... [176]

Iată un model de analiză economică în problema „realizabilităţii" democraţiei în capitalism, iar problema „realizabilităţii" autodeterminării în condiţiile imperialismului constituie o părticică a acestei probleme!

Republica democrată contrazice „din punct de vedere logic" capitalismul, deoarece pune „oficial" pe acelaşi plan şi pe bogat, şi pe sărac. Aceasta este o contradicţie între

www.dacoromanica.ro

orînduirea economică şi suprastructura politică. Între imperialism şi republică există de asemenea o contradicţie adîncită sau agravată prin faptul că înlocuirea liberei concurenţe prin monopol „îngreuiază" din ce în ce mai mult realizarea oricăror libertăţi politice.

Dar cum se împacă capitalismul cu democraţia? Prin traducerea indirectă în viaţă a atotputerniciei capitalului! Pentru aceasta există două mijloace economice: 1) coruperea directă; 2) alianţa dintre guvern şi bursă. (În tezele noastre acest lucru este exprimat prin cuvintele că capitalul financiar „va cumpăra şi corupe liber orice guvern şi orice funcţionar public" în condiţiile orînduirii burgheze).

Din moment ce domină producţia de mărfuri, burghezia, puterea banilor — coruperea (directă şi prin intermediul bursei) este „realizabilă" în orice formă de cîrmuire, în orice democraţie.

Se pune întrebarea, ce se schimbă în această privinţă, în cazul cînd imperialismul ia locul capitalismului, adică capitalismul monopolist celui premonopolist?

Doar că puterea bursei se întăreşte! Căci capitalul financiar este cel mai mare capital industrial, ajuns la monopol, capitalul industrial contopit cu capitalul bancar. Marile bănci se contopesc cu bursa, înghiţind-o pe aceasta. (În literatura cu privire la imperialism se vorbeşte despre decăderea rolului bursei, dar numai în sensul că orice bancă gigantică este ea însăşi o bursă).

Mai departe. Dacă pentru „avere" în general este perfect realizabilă dominaţia asupra oricărei republici democratice cu ajutorul coruperii şi al bursei, atunci cum poate P. Kievski să afirme, fără să cadă într-o amuzantă „contradicţie logică", că averea extrem de mare a trusturilor şi băncilor care mînuiesc miliarde nu poate să „realizeze" puterea capitalului financiar asupra unei republici străine, adică asupra unei republici independente din punct de vedere politic??

Mă rog? coruperea funcţionarilor este „irealizabilă" într-un stat străin? sau „alianţa dintre guvern şi bursă" nu este decît o alianţă cu guvernul propriu?

*

* *

www.dacoromanica.ro

Cititorul poate vedea chiar de aici că pentru a descurca şi a explica într-un limbaj popular e nevoie de circa 10 pagini de tipar faţă de 10 rînduri de confuzii. Să analizăm în mod tot atît de amănunţit fiecare raţionament al lui P. Kievski — la el nu există literalmente nici unul fără confuzii! —noi nu avem posibilitate şi nici nu este nevoie din moment ce principalul a fost analizat. Restul îl vom arăta pe scurt.

4. EXEMPLUL NORVEGIEI

Norvegia „a realizat" dreptul, chipurile, irealizabil la autodeterminare în 1905, în era celui mai deşănţat imperialism. De aceea a vorbi despre „irealizabilitate" este teoreticeşte nu numai absurd, ci şi ridicol.

P. Kievski vrea să conteste această afirmaţie, calificîndu-ne supărat drept „raţionalişti" (ce rost are această observaţie? raţionalistul se limitează la raţionamente şi încă abstracte, pe cînd noi am arătat un fapt cît se poate de concret! nu cumva foloseşte P. Kievski cuvîntelul străin „raţionalist" tot aşa... cum să ne exprimăm mai eufemistic?... tot aşa de „reuşit" cum a folosit la începutul articolului său cuvîntul „extractiv", prezentîndu-şi consideraţiile „într-o formă extractivă"?).

P. Kievski ne reproşează că pentru noi „e important exteriorul fenomenelor, şi nu fondul adevărat". Să cercetăm deci fondul adevărat.

Contestarea începe cu un exemplu: faptul promulgării legii împotriva trusturilor nu dovedeşte că interzicerea trusturilor este irealizabilă. Este adevărat. Numai că exemplul nu e reuşit, pentru că el pledează *împotriva* lui P. Kievski. Legea este o măsură politică, este politică. Economicul nu poate fi interzis prin nici o măsură politică. Prin nici o formă politică a Poloniei, indiferent dacă va fi o părticică a Rusiei ţariste sau a Germaniei, sau o regiune autonomă sau un stat politiceşte independent, nu se poate nici interzice, nici desfiinţa dependenţa ei de capitalul financiar al puterilor imperialiste, acapararea acţiunilor întreprinderilor ei de către acest capital.

În 1905 „a fost realizată" numai independenţa politică a Norvegiei. Ea nu-şi propunea şi nu putea să atingă problema dependenţei economice. Tocmai despre aceasta

www.dacoromanica.ro

este vorba în tezele noastre. Noi am arătat tocmai că autodeterminarea privește numai politicul, și de aceea este greșit chiar a pune problema irealizabilității economice. Iar P. Kievski „contestă" ceea ce arătăm noi, aducînd exemplul neputinței interzicerilor politice împotriva economicului! Frumoasă „contestare"!

Mai departe. „Unul sau chiar mai multe exemple de victorie a unor mici întreprinderi asupra unora mari nu sînt de ajuns pentru a răsturna teza justă a lui Marx potrivit căreia mersul general al dezvoltării capitalismului este însoțit și de concentrarea, și de centralizarea producției".

Acest argument constă de asemenea într-un *exemplu* nereușit, ales pentru a abate atenția (cititorului și autorului) de la fondul adevărat al controversei.

În teza noastră se spune că nu e just a vorbi despre irealizabilitatea economică a autodeterminării în același sens în care banii-muncă sînt irealizabili în capitalism. Nici un singur „exemplu" *de asemenea* realizabilitate nu poate să existe. P. Kievski recunoaște tacit că avem dreptate în acest punct, deoarece trece la *altă* interpretare a „irealizabilității".

De ce nu o face în mod direct? De ce nu formulează deschis și precis teza *sa*: „autodeterminarea, fiind realizabilă în sensul posibilității ei economice în capitalism, contrazice dezvoltarea, și de aceea e reacționară sau constituie numai o excepție"?

Pentru că formularea deschisă a contratezei ar demasca dintr-o dată pe autor, și el se vede nevoit să se ascundă.

Legea concentrării economice, a victoriei marii producții asupra celei mici este admisă și de programul nostru, și de cel de la Erfurt. P. Kievski ascunde faptul că nicăieri nu a fost admisă legea concentrării politice sau statale. Dacă aceasta este aceeași lege sau este tot o lege, de ce P. Kievski n-ar expune-o și de ce n-ar propune să se completeze programul nostru? E drept oare ca el să ne lase cu un program prost, incomplet, din moment ce a descoperit această lege nouă a concentrării statale, lege care are o însemnătate practică, deoarece ea ar izbăvi programul nostru de concluzii greșite?

P. Kievski nu dă nici o formulare a legii, nu propune completarea programului nostru, deoarece simte vag că

www.dacoromanica.ro

s-ar fi făcut atunci ridicol. Toţi ar izbucni în hohote de rîs în faţa curiosului „economism imperialist" dacă acest punct de vedere ar ieşi la suprafaţă şi, paralel cu legea eliminării micii producţii de către cea mare, ar fi formulată o „*lege*" (în legătură cu ea sau alături de ea) a eliminării statelor mici de către cele mari!

Pentru a lămuri acest lucru ne vom mărgini să-i punem lui P. Kievski o singură întrebare: de ce economiştii fără ghilimele *nu* vorbesc despre „destrămarea" trusturilor sau a marilor bănci contemporane? despre posibilitatea unei astfel de destrămări şi despre realizabilitatea ei? de ce pînă şi „economistul imperialist" în ghilimele se vede nevoit să admită că e posibilă şi realizabilă destrămarea marilor state şi nu numai destrămarea în general, ci, de exemplu, despărţirea „populaţiilor mici" (notaţi bine acest lucru!) de Rusia (§ *e* din capitolul 2 al articolului lui P. Kievski)?

În sfîrşit, pentru a arăta şi mai concret ce ajunge să spună autorul nostru şi pentru a-l pune în gardă, vom remarca următoarele: legea eliminării micii producţii de către cea mare, noi o formulăm cu totul deschis, şi nimeni nu se teme să denumească „exemplele" izolate „de victorie a unor mici întreprinderi asupra unora mari" drept un fenomen reacţionar. Deocamdată *nimeni* dintre adversarii autodeterminării nu s-a încumetat să califice drept reacţionară despărţirea Norvegiei de Suedia, deşi noi am ridicat această problemă în literatură încă din 1914*.

Marea producţie e irealizabilă dacă se menţin, de pildă, maşinile-unelte manuale; e absolut absurdă ideea „destrămării" fabricilor mecanizate în ateliere bazate pe muncă manuală. Tendinţa imperialistă spre mari imperii este pe deplin realizabilă, şi în practică se realizează nu arareori sub forma unei uniuni imperialiste a unor state de sine stătătoare şi independente, în accepţia politică a cuvîntului. O asemenea uniune este posibilă şi se observă nu numai sub forma îngemănării economice a capitalurilor financiare a două ţări, dar şi sub forma „colaborării" militare într-un război imperialist. Lupta naţională, răscoala naţională, despărţirea naţională sînt pe deplin „realizabile" şi

---

* Vezi culegerea de faţă, pag. 214—219. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

se observă în fapt *în condiţiile* imperialismului, intensificîndu-se chiar, deoarece imperialismul nu opreşte dezvoltarea capitalismului şi creşterea tendinţelor democratice în masa populaţiei, ci *ascute* antagonismul dintre aceste năzuinţe democratice şi tendinţa antidemocratică a trusturilor.

Numai din punctul de vedere al „economismului imperialist", adică al marxismului caricaturizat, poate fi ignorat, de pildă, următorul fenomen specific politicii imperialiste: pe de o parte, războiul imperialist actual ne arată exemple cum prin forţa legăturilor financiare şi a intereselor economice un stat mic, politiceşte independent poate să fie atras în lupta dintre marile puteri (Anglia şi Portugalia). Pe de altă parte, încălcarea democratismului în ceea ce priveşte naţiunile mici, mult mai neputincioase (şi economiceşte, şi politiceşte) în comparaţie cu „protectorii" lor imperialişti, provoacă fie răscoala (Irlanda), fie trecerea unor regimente întregi de partea duşmanului (cehii). Într-o asemenea situaţie nu numai că e „realizabil" din punctul de vedere al capitalului financiar, dar *uneori* este direct *avantajos* pentru trusturi, pentru politica *lor* imperialistă, pentru războiul *lor* imperialist să se dea *uneia* sau *alteia* dintre naţiunile mici cît mai multe libertăţi democratice, mergînd pînă la independenţa de stat, pentru a nu risca compromiterea „propriilor" operaţii militare. A uita specificul raporturilor politice şi strategice şi a repeta cînd trebuie şi cînd nu trebuie un singur cuvîntel învăţat pe de rost: „imperialism", asta nu este de loc marxism.

Despre Norvegia, P. Kievski ne spune, în primul rînd, că ea „a fost totdeauna un stat independent". Acest lucru nu e adevărat, şi acest neadevăr nu poate fi explicat altfel decît prin neglijenţa burschikoză a autorului şi prin neatenţie faţă de problemele politice. Pînă în 1905 Norvegia *nu* a fost un stat independent, ci se bucura de o excepţional de largă autonomie. Independenţa de stat a Norvegiei a fost recunoscută de Suedia numai *după* ce Norvegia s-a despărţit de ea. Dacă Norvegia „ar fi fost totdeauna un stat independent", atunci guvernul suedez n-ar fi comunicat celorlalte puteri la 26 octombrie 1905 că ea recunoaşte acum Norvegia ca ţară independentă.

În al doilea rînd, P. Kievski aduce o serie de citate pentru a demonstra că Norvegia privea spre Apus, iar

www.dacoromanica.ro

Suedia spre Răsărit, că într-una „a lucrat" cu precădere capitalul financiar englez, în cealaltă — capitalul financiar german etc. De aici el trage o concluzie solemnă: „acest exemplu" (al Norvegiei) „se încadrează în întregime în schemele noastre".

Iată o mostră a logicii „economismului imperialist"! În tezele noastre se spune că capitalul financiar poate domina în „orice țară", „fie chiar și independentă", și că de aceea toate raționamentele cu privire la „irealizabilitatea" autodeterminării din punctul de vedere al capitalului financiar constituie o totală confuzie. Ni se aduc date care *confirmă* teza noastră despre rolul capitalului financiar străin în Norvegia *atît înainte de* despărțire *cît și după* despărțire cu un aer de parcă aceasta ar *dezminți* cele afirmate de noi!!

A vorbi puțin de capitalul financiar și *a uita* din acest motiv problemele politice — oare înseamnă aceasta a discuta despre politică?

Nu. Greșelile logice ale „economismului" n-au făcut să dispară problemele politice. În Norvegia „a lucrat" capitalul financiar englez și înainte, și după despărțire. În Polonia „a lucrat" capitalul financiar german înainte de despărțirea ei de Rusia, și va „lucra" în *orice* situație politică a Poloniei. Este un adevăr atît de elementar încît e jenant să-l repeți, dar ce să-i faci dacă se uită adevărurile elementare?

Dispare oare din această cauză problema politică a unei situații sau alta a Norvegiei? a apartenenței ei la Suedia? a atitudinii muncitorilor atunci cînd s-a pus problema despărțirii?

P. Kievski s-a eschivat de la aceste probleme deoarece ele lovesc dureros în „economiști". Dar în viață aceste probleme s-au pus și se pun. În viață s-a pus problema: poate oare să fie social-democrat muncitorul suedez care nu recunoaște dreptul Norvegiei la despărțire? *Nu poate.*

Aristocrații suedezi au fost pentru război împotriva Norvegiei, popii de asemenea. Dacă P. Kievski „a uitat" să citească despre acest fapt în istoria poporului norvegian, aceasta nu înseamnă că el a dispărut. Muncitorul suedez putea, rămînînd social-democrat, să sfătuiască pe norvegieni să voteze împotriva despărțirii (plebiscitul din Norvegia în problema despărțirii a avut loc la 13 august 1905

www.dacoromanica.ro

şi s-a soldat cu 368.200 de voturi pentru despărţire şi 184 contra, la vot participînd circa 80% dintre cei care aveau drept de vot). Dar acel muncitor suedez care, ca şi aristocraţia şi burghezia suedeză, ar fi negat dreptul norvegienilor de a hotărî ei înşişi această problemă, fără suedezi, indiferent de voinţa acestora, ar fi fost un *social-şovinist şi un nemernic de netolerat în partidul social-democrat.*

Iată în ce constă aplicarea § 9 al programului partidului nostru, peste care a încercat *să sară* „economistul" nostru „imperialist". Nu veţi reuşi să săriţi, domnilor, fără a cădea în braţele şovinismului!

Dar muncitorul norvegian? Era el oare obligat din punct de vedere al internaţionalismului să voteze *pentru* despărţire? Cîtuşi de puţin. El putea, rămînînd social-democrat, să voteze contra. El şi-ar fi încălcat datoria de membru al partidului social-democrat numai în cazul cînd ar fi întins o mînă tovărăşească unui muncitor suedez ultrareacţionar care s-ar fi pronunţat împotriva *libertăţii* de despărţire a Norvegiei.

Această elementară deosebire dintre situaţia muncitorului norvegian şi a celui suedez unii oameni nu vor s-o vadă. Dar ei se demască singuri cînd *ocolesc* această problemă — cea mai concretă dintre cele mai concrete probleme politice — pe care noi le-o punem pe şleau. Tac, se eschivează, şi prin aceasta cedează poziţia.

Pentru a dovedi că problema „norvegiană" se poate pune în Rusia, noi am formulat cu tot dinadinsul teza: în condiţii de caracter *pur* militar şi strategic este pe deplin realizabil şi *acum* un stat polonez separat. P. Kievski doreşte „să discute" — şi tace!!

Adăugăm: şi Finlanda, din considerente *pur* militare şi strategice, în cazul unui anumit deznodămînt al *acestui* război imperialist (de pildă, alăturarea Suediei la germani şi semivictoria acestora), *poate* foarte bine să devină un stat separat, fără să submineze „realizabilitatea" niciunei singure operaţii a capitalului financiar, fără să facă „irealizabilă" acapararea acţiunilor căilor ferate finlandeze şi a altor întreprinderi*.

* În cazul unui anumit deznodămînt al războiului actual formarea unor noi state în Europa, polonez, finlandez etc., este pe deplin „realizabilă" fără cea mai mică încălcare a condiţiilor dezvoltării imperialismului şi a forţei lui — dimpotrivă, *întărindu-se* influenţa, legăturile şi presiunea capitalului

www.dacoromanica.ro

P. Kievski caută să scape de problemele politice neplăcute pentru el printr-o frază grandilocventă extrem de caracteristică pentru „raţionamentul" lui: ... „În fiece minut"... (aşa se spune textual la sfîrşitul § *c* al capitolului I)... „sabia lui Damocles poate să cadă şi să curme existenţa atelierului «independent» " („aluzie" la mica Suedie şi Norvegie).

Iată, pesemne, ce înseamnă marxism adevărat: de vreo 10 ani există un stat norvegian separat, a cărui despărţire de Suedia a fost apreciată de guvernul *suedez* ca fiind „o măsură revoluţionară". Dar face oare să analizăm problemele *politice* care decurg de aici dacă am citit „Capitalul financiar" al lui Hilferding şi l-am „înţeles" în sensul că „în fiece minut" — dacă spui ceva, apoi s-o spui cu vîrf şi îndesat! — un stat mic poate să dispară? Face oare să dăm atenţie faptului că noi am denaturat marxismul, transformîndu-l în „economism", şi că politica noastră am transformat-o într-o repetare a celor spuse de şoviniştii cu adevărat ruşi?

Ce mare greşeală au făcut, pesemne, muncitorii ruşi în 1905, luptînd pentru republică: doar capitalul financiar se şi mobilizase împotriva ei şi în Franţa, şi în Anglia etc., şi „în fiece minut" „sabia lui Damocles" putea s-o reteze, dacă ar fi apărut!

* * *

„Revendicarea autodeterminării naţionale nu este... utopică în programul minimal: ea nu contrazice dezvoltarea socială, întrucît înfăptuirea ei n-ar opri această dezvoltare". P. Kievski combate acest citat din Martov în acelaşi paragraf al articolului său unde aduce „citate" cu privire la Norvegia, citate *care dovedesc* iarăşi şi iarăşi fap-

---

financiar, — în cazul unui alt deznodămînt al războiului formarea unui nou stat ungar, ceh etc. este *în aceeaşi măsură* „realizabilă". Imperialiştii englezi proiectează de pe acum acest al doilea deznodămînt în cazul victoriei lor. Epoca imperialistă nu spulberă nici năzuinţele naţiunilor spre independenţa lor politică, nici „realizabilitatea" acestor năzuinţe în *cadrul* relaţiilor imperialiste mondiale. *În afara* acestui cadru însă, nici republica în Rusia şi nici în general orice altă mare transformare democratică de oriunde în lume nu este „realizabilă" fără o serie de revoluţii şi nu este trainică fără socialism. P. Kievski n-a înţeles de loc, absolut de loc, raportul dintre imperialism şi democraţie.

www.dacoromanica.ro

tul îndeobşte cunoscut că „autodeterminarea" şi despărţirea Norvegiei *nu au oprit nici* dezvoltarea în general, *nici* creşterea operaţiilor capitalului financiar în special, *nici* acapararea Norvegiei de către englezi!

Nu o dată au existat la noi bolşevici, de pildă, Aleksinski în 1908—1910, care polemizau cu Martov *exact atunci* cînd Martov avea dreptate! Să ne ferească dumnezeu de asemenea „aliaţi"!

5. DESPRE „MONISM ŞI DUALISM"

Reproşîndu-ne „interpretarea dualistă a revendicării", P. Kievski scrie:

„*Acţiunea* monistă a Internaţionalei este înlocuită prin *propagandă* dualistă".

Aceasta sună cu totul marxist, materialist: acţiunea, care e unitară, este opusă propagandei, care e „dualistă". Din păcate, privind chestiunea mai de aproape, trebuie să spunem că aceasta este acelaşi „monism" *verbal* pe care îl reprezintă „monismul" lui Dühring. „Dacă voi îngloba o perie de ghete în unitatea mamiferelor — scria Engels împotriva „monismului" lui Dühring —, nu o să-i crească nicidecum, din această pricină, mamele"[177].

Aceasta înseamnă că „unitare" pot fi *declarate* numai lucrurile, însuşirile, fenomenele, acţiunile care sînt *unitare* în realitatea obiectivă. Tocmai acest „*fleac*" a fost uitat de autorul nostru!

El vede „dualismul" nostru, întîi, în faptul că noi cerem muncitorilor naţiunilor asuprite în primul rînd *nu ceea ce* — e vorba numai de problema naţională — cerem muncitorilor naţiunilor asupritoare.

Pentru a verifica dacă „monismul" lui P. Kievski nu este aici cumva „monismul" lui Dühring, trebuie să vedem cum stau lucrurile în *realitatea obiectivă*.

Este oare situaţia *reală* a muncitorilor naţiunilor asupritoare şi ai celor asuprite aceeaşi din punctul de vedere al problemei naţionale?

Nu, nu este aceeaşi.

(1) Din punct de vedere *economic* deosebirea constă în faptul că o parte a clasei muncitoare din ţările asupritoare capătă fărîmituri din *supraprofitul* pe care-l obţine

www.dacoromanica.ro

burghezia naţiunilor asupritoare jupuind întotdeauna cîte două piei de pe muncitorii naţiunilor asuprite. Datele economice arată că dintre muncitorii naţiunilor asupritoare ajunge să devină „meşteraşi" un procent *mai mare* decît dintre muncitorii naţiunilor asuprite, — un procent *mai mare* ajunge în rîndurile *aristocraţiei* clasei muncitoare*. E o realitate. Muncitorii naţiunii asupritoare participă *într-o anumită măsură* la jefuirea de către burghezia *lor* a muncitorilor (şi maselor populaţiei) naţiunii asuprite.

(2) Din punct de vedere *politic* deosebirea constă în faptul că muncitorii naţiunilor asupritoare au, în comparaţie cu muncitorii naţiunii asuprite, o situaţie *privilegiată* într-o serie întreagă de domenii ale vieţii politice.

(3) Din punct de vedere *ideologic* sau spiritual deosebirea constă în faptul că muncitorii naţiunilor asupritoare sînt educaţi întotdeauna şi de şcoală, şi de viaţă în spiritul desconsiderării sau disprețului faţă de muncitorii naţiunilor asuprite. De pildă, orice velicorus care a fost educat sau a trăit printre velicoruşi *a cunoscut* acest lucru.

Aşadar, în realitatea obiectivă există *pe toate liniile* o deosebire, adică un „dualism" în lumea obiectivă, care nu depinde de voinţa şi conştiinţa diferitelor persoane.

Cum să considerăm după toate acestea cuvintele lui P. Kievski cu privire la „acţiunea monistă a Internaţionalei"?

Aceasta este o frază sonoră lipsită de conţinut, şi nimic mai mult.

Pentru ca acţiunea Internaţionalei, care *în viaţă* este alcătuită din muncitori *împărţiţi* în muncitori aparţinînd naţiunilor asupritoare şi muncitori aparţinînd naţiunilor asuprite, *să fie unitară*, pentru aceasta e nevoie să se ducă *nu aceeaşi* propagandă şi într-un caz şi în celălalt: iată cum trebuie raţionat din punctul de vedere al „monismului" adevărat (şi nu gen Dühring), din punctul de vedere al materialismului lui Marx!

Un exemplu? Un exemplu am şi dat (în presa legală acum 2 ani şi mai bine!) — relativ la Norvegia, şi nimeni n-a încercat să ne dezmintă. În acest caz concret şi luat din viaţă *acţiunea* muncitorilor norvegieni şi suedezi a fost

* Vezi, de pildă, cartea în limba engleză a lui Hourvich despre imigraţia în America şi despre situaţia clasei muncitoare din America („Immigration and Labor") („Imigraţie şi muncă". — *Nota Trad.).*

www.dacoromanica.ro

„monistă", unitară, internaţionalistă *n u m a i* pentru că şi în măsura în care muncitorii suedezi au apărat *n e c o n d i ţ i o n a t* libertatea de despărţire a Norvegiei, iar cei norvegieni au pus *c o n d i ţ i o n a t* problema acestei despărţiri. Dacă muncitorii suedezi nu ar fi fost în mod *necondiţionat* pentru libertatea de despărţire a norvegienilor, atunci ar fi fost *şovinişti*, complici ai şovinismului moşierilor suedezi, care voiau „să menţină" Norvegia prin forţă, prin război. Dacă muncitorii norvegieni *nu* puneau problema despărţirii *în mod condiţionat*, adică în sensul că şi membrii partidului social-democrat să poată să voteze şi să facă propagandă împotriva despărţirii, atunci muncitorii norvegieni şi-ar fi încălcat datoria de internaţionalişti şi ar fi căzut într-un naţionalism norvegian, îngust, *burghez*. De ce? Pentru că *burghezia* era aceea care înfăptuia despărţirea, şi nu proletariatul! pentru că burghezia norvegiană (ca şi oricare alta) caută *întotdeauna* să învrăjbească pe muncitorii din ţara ei şi din ţara „străină"! pentru că orice revendicare democratică (inclusiv autodeterminarea) este pentru muncitorii conştienţi *subordonată* intereselor supreme ale socialismului. Dacă, de pildă, despărţirea Norvegiei de Suedia ar fi însemnat în mod cert sau probabil un război între Anglia şi Germania, atunci *pentru acest motiv* muncitorii norvegieni ar fi trebuit să fie împotriva despărţirii. Iar cei suedezi ar fi căpătat dreptul şi posibilitatea, fără a înceta să fie socialişti, să facă agitaţie într-un asemenea caz împotriva despărţirii *n u m a i* dacă ei ar fi luptat sistematic, consecvent, permanent *împotriva* guvernului suedez, pentru *libertatea* de despărţire a Norvegiei. În caz contrar muncitorii norvegieni şi poporul norvegian *n-ar fi crezut* şi *n-ar fi putut* să creadă în sinceritatea sfatului dat de muncitorii suedezi.

Toată nenorocirea adversarilor autodeterminării provine de acolo că încearcă să scape prin abstracţii moarte, *temîndu-se* să analizeze pînă la capăt fie şi un singur exemplu concret din viaţa reală. Indicaţia noastră concretă în teze, că un nou stat polonez este pe deplin „realizabil" *acum*, într-o anumită conjunctură exclusiv militară, strategică*, a rămas fără obiecţii şi din partea polonezilor, şi

* Vezi culegerea de faţă, pag. 275. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

din partea lui P. Kievski. Dar nimeni n-a dorit *să se gîndească* la ceea ce decurge din această recunoaştere tacită a faptului că avem dreptate. Or, de aici decurge evident faptul că propaganda internaţionaliştilor *nu poate fi* aceeaşi în rîndurile ruşilor şi în rîndurile polonezilor, dacă ea vrea să educe şi pe unii şi pe alţii în vederea unei „acţiuni unitare". Muncitorul velicorus (şi cel german) este dator să fie în mod necondiţionat pentru libertatea de despărţire a Poloniei, deoarece altfel el ar fi *acum în fapt* un lacheu al lui Nikolai al II-lea sau al lui Hindenburg. Muncitorul polonez *ar putea* să fie pentru despărţire *n u m a i* în mod condiţionat, deoarece a specula (ca fracurile) victoria unei burghezii imperialiste sau alta înseamnă a deveni un lacheu al *ei*. A nu înţelege această deosebire, care este condiţia unei „acţiuni moniste" a Internaţionalei, este egal cu a nu înţelege de ce pentru o „acţiune monistă" împotriva armatei ţariste, să zicem, lîngă Moscova, armata revoluţionară din Nijni ar trebui să meargă spre apus, iar cea din Smolensk spre răsărit.

*
* *

În al doilea rînd, noul nostru adept al monismului lui Dühring ne reproşează că noi nu ne preocupăm de o „cît mai mare coeziune organizatorică a diferitelor secţii naţionale ale Internaţionalei" în cazul unei revoluţii sociale.

În socialism nu mai poate fi vorba de autodeterminare — scrie P. Kievski —, deoarece atunci nu mai poate fi vorba de stat. Asta se scrie, chipurile, pentru a ne combate pe noi! Dar în *trei* rînduri — ultimele trei rînduri din primul paragraf al tezelor noastre — noi am spus precis şi limpede că „democraţia este şi ea o formă de stat, care trebuie să dispară atunci cînd va dispărea statul"*. Tocmai acest adevăr îl repetă — „combătîndu-ne", desigur, pe noi! — P. Kievski *pe cîteva pagini* ale paragrafului *c* (capitolul I), şi-l repetă *denaturîndu-l*. „Noi concepem — scrie el — şi am conceput întotdeauna orînduirea socialistă ca un sistem economic centralizat strict democratic (!!?), în cadrul căruia statul, ca aparat de dominaţie a unei părţi

* Vezi culegerea de faţă, pag. 274. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

a populației asupra alteia, dispare". Aceasta este o confuzie, pentru că democrația este *și ea* dominația „unei părți a populației asupra alteia", este *și ea* stat. E vădit că autorul n-a înțeles în ce constă *dispariția treptată* a statului după victoria socialismului și care sînt condițiile acestui proces.

Dar principalul sînt „obiecțiile" lui care se referă la epoca revoluției sociale. Mustrîndu-ne cu teribila vorbă de ocară: „talmudiști ai autodeterminării", autorul spune: „Acest proces (revoluția socială), noi îl concepem ca o acțiune unită a proletarilor din toate (!!) țările, care distrug granițele statului burghez (!!), care dărîmă stîlpii de frontieră" (independent de „distrugerea granițelor"?), „care aruncă în aer (!!) comunitatea națională și statornicesc comunitatea de clasă".

Să nu-i fie cu supărare severului judecător al „talmudiștilor" — aici sînt multe fraze, dar nu se vede nici o urmă de „idee".

Revoluția socială nu poate să fie acțiunea unită a proletarilor din *toate* țările pentru simplul motiv că majoritatea țărilor și majoritatea populației globului nici nu se află încă pe treapta capitalistă de dezvoltare sau se află numai la începutul treptei capitaliste de dezvoltare. Acest lucru noi l-am spus în § 6 al tezelor noastre*, și P. Kievski pur și simplu din neatenție sau din incapacitatea de a gîndi „n-a observat" că noi am formulat acest paragraf nu degeaba, ci tocmai pentru a respinge denaturările caricaturale ale marxismului. Pentru socialism s-au copt *numai* țările înaintate din Occident și din America de Nord, și în scrisoarea lui Engels către Kautsky („Culegerea ziarului Soțial-Demokrat")[178] P. Kievski poate să găsească o ilustrare concretă a *„ideii"* — reale, și nu numai făgăduite — că a visa la o „acțiune unită a proletarilor din *toate* țările" înseamnă a amîna socialismul pînă la calendele grecești, adică pînă la „niciodată".

Socialismul va fi înfăptuit prin acțiuni unite de proletarii nu din toate țările, ci dintr-o minoritate de țări, care au ajuns la treapta de dezvoltare a capitalismului *înaintat*. Tocmai neînțelegerea acestui lucru a și determinat greșeala

* Vezi culegerea de față, pag. 281—282. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

lui P. Kievski. În *aceste* ţări înaintate (Anglia, Franţa, Germania şi altele) problema naţională a fost rezolvată de mult, comunitatea naţională şi-a trăit de mult traiul, „sarcini naţionale generale" nu există în mod *o b i e c t i v*. De aceea numai în aceste ţări se poate *acum* „arunca în aer" comunitatea naţională, se poate statornici o comunitate de clasă.

Altfel stau lucrurile în ţările *ne*dezvoltate, în acele ţări pe care noi le-am indicat (în § 6 al tezelor noastre) la rubrica a 2-a şi a 3-a, adică în tot Răsăritul Europei şi în toate coloniile şi semicoloniile. Aici mai există *încă*, ca regulă generală, naţiuni asuprite şi nedezvoltate din punct de vedere capitalist. În cadrul acestor naţiuni mai există încă în mod *obiectiv* sarcini naţionale generale, anume sarcini *democratice*, sarcinile *doborîrii jugului naţional străin*.

Tocmai ca exemplu al unor astfel de naţiuni, Engels citează India, spunînd că ea poate să facă o revoluţie împotriva socialismului victorios, — deoarece Engels era departe de acel ridicol „economism imperialist", care-şi închipuie că proletariatul învingător în ţările înaintate va desfiinţa peste tot „de la sine", fără anumite măsuri *democratice* asuprirea naţională. Proletariatul învingător reorganizează acele ţări în care a repurtat victoria. Aceasta nu se poate face dintr-o dată, şi nici burghezia nu poate „fi învinsă" dintr-o dată. Noi am subliniat cu tot dinadinsul acest lucru în tezele noastre, şi P. Kievski iarăşi nu s-a gîndit *de ce* subliniem noi acest lucru în legătură cu problema naţională.

În timpul în care proletariatul ţărilor înaintate răstoarnă burghezia şi respinge tentativele ei contrarevoluţionare, — naţiunile nedezvoltate şi asuprite nu aşteaptă, nu încetează să trăiască, nu dispar. Dacă ele se folosesc pentru răscoale (coloniile, Irlanda) pînă şi de o criză a burgheziei imperialiste, cu totul neînsemnată în comparaţie cu revoluţia socială, cum este războiul din 1915—1916, nu încape îndoială că cu atît mai mult se vor folosi ele pentru răscoale de o *mare criză* cum este războiul civil în ţările înaintate.

Revoluţia socială nu poate avea loc altfel decît ca o epocă care să îmbine războiul civil al proletariatului împotriva burgheziei din ţările înaintate cu o *serie întreagă* de mişcări democratice şi revoluţionare, inclusiv de eliberare

www.dacoromanica.ro

națională, ale națiunilor nedezvoltate, înapoiate și asuprite.

De ce? Pentru că capitalismul se dezvoltă inegal, iar realitatea obiectivă ne arată că, pe lîngă națiunile capitaliste foarte dezvoltate, există o serie întreagă de națiuni foarte slab dezvoltate și cu totul nedezvoltate economicește. P. Kievski n-a aprofundat cîtuși de puțin problema condițiilor *obiective* ale revoluției sociale din punctul de vedere al maturității economice a diferitelor țări, și de aceea reproșul lui că *noi* „născocim", chipurile, unde să aplicăm autodeterminarea, înseamnă într-adevăr a arunca vina ta asupra altuia.

Cu un zel demn de o soartă mai bună, P. Kievski repetă de nenumărate ori citate din Marx și Engels pe tema că mijloacele de izbăvire a omenirii de diferite calamități sociale trebuie „nu să le născocim din cap, ci să le descoperim cu capul, în condițiile materiale existente". Citind aceste citate repetate, nu pot să nu-mi amintesc de „economiștii" de tristă amintire, care tot atît de plictisitor... rumegau „noua descoperire" cu privire la victoria capitalismului în Rusia. P. Kievski vrea să ne „uimească" cu aceste citate, deoarece noi, cică, născocim condițiile aplicării autodeterminării națiunilor în epoca imperialistă! Dar la același P. Kievski citim următoarea „mărturisire imprudentă":

„Chiar și numai faptul că noi sîntem *împotriva* (subliniat de autor) apărării patriei arată cît se poate de clar că noi vom opune o rezistență activă oricărei înăbușiri a răscoalei naționale, fiindcă astfel vom lupta împotriva dușmanului nostru de moarte — imperialismul" (cap. II, § *c* în articolul lui P. Kievski).

Nu poți critica pe un anumit autor, nu-i poți *răspunde* dacă nu citezi în întregime cel puțin cele mai importante teze ale articolului lui. Și de îndată ce citezi în întregime fie și o singură teză a lui P. Kievski, se dovedește totdeauna că de fiecare frază revin la el 2—3 greșeli sau inepții care denaturează marxismul!

1) P. Kievski n-a observat că răscoala națională înseamnă *și ea* „apărarea patriei"! Or, oricine se va gîndi un pic se va convinge că este tocmai așa, deoarece *orice* „națiune care se răscoală", se „apără" împotriva unei națiuni asupritoare, își apără limba, teritoriul, patria.

www.dacoromanica.ro

Orice asuprire națională provoacă riposta *maselor largi* ale poporului, iar *tendința* oricărei riposte a populației asuprite din punct de vedere național este răscoala națională. Dacă observăm adeseori (mai ales în Austria și Rusia) că burghezia națiunilor asuprite flecărește *numai* despre răscoala națională, iar în fapt încheie tranzacții reacționare cu burghezia națiunii asupritoare, fără știrea *și împotriva* poporului propriu, în astfel de cazuri critica marxiștilor revoluționari trebuie să fie îndreptată nu împotriva mișcării naționale, ci împotriva degenerării, trivializării, denaturării ei într-o ciorovăială meschină. În treacăt fie zis, foarte mulți social-democrați din Austria și Rusia uită acest lucru și transformă ura lor *legitimă* față de ciorovăielile naționale meschine, triviale, jalnice, cum ar fi certurile și încăierările în jurul problemei în ce limbă trebuie scrisă denumirea străzilor în partea de sus a tăbliței și în ce limbă în partea de jos — transformă ura lor legitimă față de aceasta în negarea sprijinirii luptei naționale. Noi nu vom „sprijini" comedia jocului de-a republica în vreun principat ca Monaco, sau aventurile „republicane" ale „generalilor" din micile state din America de Sud sau de pe vreo insulă din Oceanul Pacific, dar de aici nu rezultă că este permis să uităm lozinca republicii pentru mișcările democratice și socialiste serioase. Noi ne batem joc și trebuie să ne batem joc de jalnica ciorovăială națională și de tîrguiala națională a națiunilor din Rusia și Austria, dar de aici nu rezultă că ar fi permis să refuzăm a sprijini o răscoală națională sau oricare luptă serioasă dusă de întregul popor împotriva asupririi naționale.

2) Dacă răscoalele naționale nu sînt posibile în „epoca imperialistă", atunci P. Kievski nu are dreptul să vorbească despre ele. Dacă ele sînt posibile, atunci toate frazele sale nesfîrșite despre „monism", despre faptul că noi „născocim" exemple de autodeterminare în imperialism etc. etc. — din *toate* acestea se alege praful și pulberea. P. Kievski se bate pe sine însuși.

Dacă „noi" „opunem o rezistență activă înăbușirii" „răscoalei naționale" — caz luat ca posibil de *„î n s u ș i"* P. Kievski —, ce înseamnă aceasta?

Aceasta înseamnă că rezultă o *acțiune* dublă, „dualistă", dacă e să întrebuințăm termenul filozofic tot atît de ne la

www.dacoromanica.ro

locul lui pe cît de ne la locul lui îl întrebuinţează autorul nostru. (a) În primul rînd, „acţiunea" proletariatului asuprit şi a ţărănimii asuprite din punct de vedere naţional *împreună* cu burghezia asuprită din punct de vedere naţional *împotriva* naţiunii asupritoare; (b) în al doilea rînd, „acţiunea" proletariatului sau a părţii lui conştiente din sînul naţiunii asupritoare *împotriva* burgheziei şi a tuturor elementelor naţiunii asupritoare care o urmează.

Nesfîrşitul număr de fraze împotriva „blocului naţional", a „iluziilor" naţionale, împotriva „otrăvii" naţionalismului, împotriva „aţiţării urii naţionale" şi altele de acelaşi fel, fraze îndrugate de P. Kievski, s-au dovedit a fi nişte mofturi, deoarece, sfătuind proletariatul ţărilor asupritoare (să nu uităm că autorul consideră acest proletariat o forţă serioasă) „să opună o rezistenţă activă înăbuşirii răscoalei naţionale", autorul *a ţ i ţ ă* implicit ura naţională, autorul *s p r i j i n ă* implicit „blocul cu burghezia" al muncitorilor din ţările asuprite.

3) Dacă în imperialism sînt posibile răscoale naţionale, atunci sînt posibile şi războaie naţionale. Sub raport politic, între ele nu există nici o deosebire. Clasînd şi răscoalele printre războaie, istoricii militari ai războaielor au perfectă dreptate. P. Kievski, fără să gîndească, s-a bătut nu numai pe sine însuşi, ci şi pe Junius, şi grupul „Internaţionala", care neagă *posibilitatea* războaielor naţionale în condiţiile imperialismului. Iar această negare este singura fundamentare teoretică imaginabilă pentru concepţia care neagă autodeterminarea naţiunilor în imperialism.

4) Căci — ce înseamnă o răscoală „naţională"? O răscoală care tinde să creeze independenţa *politică* a naţiunii asuprite, adică un stat naţional *separat*.

Dacă proletariatul naţiunii asupritoare este o forţă serioasă (cum presupune şi trebuie să presupună autorul cu privire la epoca imperialismului), atunci hotărîrea acestui proletariat „de a opune o rezistenţă activă înăbuşirii răscoalei naţionale" *nu înseamnă oare s p r i j i n i r e a* creării unui stat naţional separat? Desigur că înseamnă!

Bravul nostru tăgăduitor al „realizabilităţii" autodeterminării a ajuns să spună că proletariatul conştient din ţările înaintate trebuie *să sprijine* înfăptuirea acestei măsuri „irealizabile"!

www.dacoromanica.ro

5) *De ce* trebuie ca „noi" „să opunem o rezistenţă activă" înăbuşirii răscoalei naţionale? P. Kievski aduce numai un singur argument: „fiindcă astfel vom lupta împotriva duşmanului nostru de moarte — imperialismul". Toată *tăria* acestui argument se reduce la expresia *tare*: „de moarte", după cum în general la acest autor tăria argumentelor este înlocuită prin tăria frazelor tari şi răsunătoare, „prin împlîntarea unui par în trupul tremurînd al burgheziei", şi alte înfloriturі de stil de acest fel în genul lui Aleksinski.

Dar acest argument al lui P. Kievski *este greşit*. Imperialismul este duşmanul nostru „de moarte" în aceeaşi măsură ca şi capitalismul. Asta e adevărat. Dar nici un marxist nu va uita că capitalismul este progresist faţă de feudalism, şi tot aşa imperialismul faţă de capitalismul premonopolist. Deci *nu* avem dreptul să sprijinim orice luptă împotriva imperialismului. Lupta claselor reacţionare împotriva imperialismului noi *nu* o vom sprijini, răscoala claselor reacţionare împotriva imperialismului şi a capitalismului noi *nu* o vom sprijini.

Deci, dacă autorul recunoaşte necesitatea de a sprijini răscoala naţiunilor asuprite („a opune o rezistenţă activă" înăbuşirii înseamnă a sprijini răscoala), atunci autorul recunoaşte implicit *caracterul progresist* al răscoalei naţionale, *caracterul progresist* al formării, în cazul succesului acestei răscoale, a unui stat nou şi separat, al stabilirii de noi frontiere etc.

Autorul literalmente nu reuşeşte s-o scoată la capăt *cu nici unul* din raţionamentele sale politice!

Răscoala irlandeză din 1916, care a avut loc după publicarea tezelor noastre în „Vorbote"* nr. 2, a dovedit — în treacăt fie zis — că despre posibilitatea răscoalelor naţionale *pînă şi* în Europa nu s-a vorbit în vînt!

6. CELELALTE PROBLEME POLITICE ATINSE ŞI DENATURATE DE P. KIEVSKI

Noi am declarat în tezele noastre că eliberarea coloniilor nu este altceva decît autodeterminarea naţiunilor. Europenii uită adesea că popoarele coloniale sînt *şi ele* naţiuni, dar a tolera o asemenea „uitare" înseamnă a tolera şovinismul.

* — „Vestitorul". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

P. Kievski „obiectează“:

„Proletariat în sensul propriu al acestui cuvînt *nu există*“ în coloniile de tip pur (sfîrșitul § *c* din capitolul II). „Pentru cine să preconizăm atunci «autodeterminarea»? Pentru burghezia din colonii? Pentru feluhi? Pentru țărani? Desigur că nu. În ceea ce privește coloniile, ar fi absurd ca *socialiștii* (subliniat de P. Kievski) să lanseze lozinca autodeterminării, deoarece este în general absurd a lansa lozinci ale partidului muncitoresc pentru țări în care nu există muncitori“.

Oricît de teribilă este mînia lui P. Kievski, care declară punctul nostru de vedere „absurd“, vom îndrăzni să-i arătăm în mod respectuos că argumentele lui sînt greșite. Numai „economiștii“, de tristă amintire, credeau că „lozincile partidului muncitoresc“ sînt lansate *numai* pentru muncitori*. Nu, aceste lozinci sînt lansate pentru întreaga populație muncitoare, pentru întregul popor. Partea democratică a programului nostru — la a cărei însemnătate P. Kievski „în general“ nu s-a gîndit — noi o adresăm special întregului popor, și de aceea vorbim în această parte a programului despre „popor“**.

Noi am considerat că popoarele coloniale și semicoloniale numără 1.000 de milioane de oameni, și P. Kievski nu și-a dat osteneala să dezmintă această declarație foarte concretă a noastră. Din aceștl 1.000 de milioane de oameni, peste 700.000.000 (China, India, Persia, Egipt) revin unor țări în care *e x i s t ă* muncitori. Dar chiar și pentru țările coloniale, în care nu există muncitori, în care există numai stăpîni de sclavi și sclavi etc., nu numai că *nu* e absurd, dar e *obligatoriu* pentru orice marxist să preconizeze „autodeterminarea“. Dacă se va gîndi puțin, P. Kievski va înțelege desigur acest lucru, după cum va înțelege și faptul că lozinca „autodeterminării“ este lansată întotdeauna „pentru“ *două* națiuni: asuprită și *asupritoare*.

O altă „obiecție“ a lui P. Kievski:

„De aceea noi ne limităm în ceea ce privește coloniile la

* Sfătuim pe P. Kievski să recitească scrierile lui A. Martînov & Co. din 1899—1901. Va găsi acolo multe dintre argumentele „sale“.

** Unii adversari ciudați ai „autodeterminării națiunilor“ aduc ca obiecție împotriva noastră argumentul că „națiunile“ sînt împărțite în clase! Noi arătăm de obicei acestor caricaturi de marxiști că în partea democratică a programului nostru se vorbește despre „suveranitatea poporului“.

www.dacoromanica.ro

o lozincă negativă, adică la revendicarea prezentată de socialiști guvernelor lor — «afară din colonii!» Această revendicare nu e realizabilă în cadrul capitalismului, ascute lupta împotriva imperialismului, dar nu contrazice dezvoltarea, deoarece societatea socialistă nu va stăpîni colonii".

Incapacitatea sau lipsa de dorință a autorului de a reflecta cît de cît asupra conținutului teoretic al lozincilor politice este de-a dreptul uimitoare! Oare se schimbă lucrurile dacă în locul unui termen politic precis din punct de vedere teoretic vom întrebuința o frază agitatorică? A spune „afară din colonii" înseamnă tocmai a te ascunde de o analiză teoretică sub paravanul unei fraze agitatorice! Orice agitator al partidului nostru, vorbind despre Ucraina, Polonia, Finlanda și altele, este în drept să spună țarismului („guvernului lui") „afară din Finlanda etc.", dar agitatorul inteligent va înțelege că nu se pot lansa nici lozinci pozitive, nici lozinci negative numai în vederea „ascuțirii". Numai oameni de teapa lui Aleksinski au putut să insiste asupra faptului că lozinca „negativă" „afară din Duma neagră" poate fi justificată prin tendința de „a ascuți" lupta împotriva răului știut.

Ascuțirea luptei este o frază goală a subiectiviștilor care uită că marxismul cere pentru justificarea oricărei lozinci o analiză precisă și a realității *economice*, și a situației *politice*, și a semnificației *politice* a acestei lozinci. Nu e plăcut să repeți aceste adevăruri elementare, dar ce să-i faci cînd ești silit s-o faci?

A curma o discuție teoretică asupra unei probleme teoretice prin strigăte agitatorice, — această manieră a lui Aleksinski ne este bine cunoscută, dar aceasta este o manieră proastă. Conținutul politic și economic al lozinci „afară din colonii" este unul și numai unul singur: libertatea de despărțire pentru națiunile coloniale, libertatea formării unui stat separat! Dacă legile *generale* ale imperialismului împiedică, după cum crede P. Kievski, autodeterminarea națiunilor, dacă o fac să fie o utopie, o iluzie etc. etc., atunci cum poți stabili, fără a te gîndi, o excepție de la aceste legi generale pentru *majoritatea* națiunilor lumii? E clar că „teoria" lui P. Kievski este o caricatură de teorie.

Producția de mărfuri și capitalismul, firele legăturilor capitalului financiar există în imensa majoritate a țărilor

www.dacoromanica.ro

coloniale. Cum poţi, aşadar, să faci apel la state, la guvernele ţărilor imperialiste să se care „afară din colonii" dacă, *din punctul de vedere* al producţiei de mărfuri, al capitalismului şi imperialismului, aceasta este o revendicare „neştiinţifică", „utopică", „respinsă" de *înşişi* Lensch, Cunow etc.?

Nici urmă de *gîndire* nu există în raţionamentele autorului!

Că eliberarea coloniilor „nu e realizabilă" *numai* în sensul că „nu e realizabilă fără o serie de revoluţii", la aceasta autorul nu s-a gîndit; că ea este realizabilă *în legătură* cu o revoluţie socialistă în Europa, el nu s-a gîndit; că „societatea socialistă nu va stăpîni" *nu numai* colonii, dar nici naţiuni asuprite *în general*, iarăşi nu s-a gîndit; că *nu există* în problema de care ne ocupăm nici o deosebire nici economică, nici politică între „stăpînirea" de către Rusia a Poloniei sau a Turkestanului, el nu s-a gîndit; că „societatea socialistă" vrea să se care „afară din colonii" *numai* în sensul de a se acorda acestora *dreptul* de liberă despărţire, şi *n i c i a e c u m* în sensul de *a li se recomanda să se despartă*, la aceasta el nu s-a gîndit.

Pentru această deosebire pe care am făcut-o între problema dreptului de despărţire şi problema dacă noi recomandăm despărţirea, P. Kievski ne-a taxat de „scamatori" şi, pentru a „argumenta în mod ştiinţific" această părere în faţa muncitorilor, el scrie:

„Ce va gîndi muncitorul care, întrebînd pe propagandist ce atitudine trebuie să aibă proletarul faţă de problema neatîrnării" (adică a independenţei politice a Ucrainei), „va primi răspunsul: socialiştii luptă pentru dreptul de a se despărţi şi fac propagandă împotriva despărţirii?".

Cred că pot să dau un răspuns destul de exact la această întrebare. Anume: eu cred că orice muncitor inteligent *se va gîndi* că P. Kievski *nu ştie să gîndească*.

Orice muncitor inteligent „se va gîndi": doar acelaşi P. Kievski ne învaţă pe noi, muncitorii, să strigăm: „afară din colonii". Vasăzică, noi, muncitorii velicoruşi, trebuie să cerem guvernului nostru să se care din Mongolia, din Turkestan, din Persia, — muncitorii englezi trebuie să ceară guvernului englez să se care din Egipt, din India, din Persia etc. Dar înseamnă oare aceasta că *noi*, proletarii, *am vrea*

www.dacoromanica.ro

să ne despărţim de muncitorii şi felahii egipteni, de muncitorii şi ţăranii mongoli sau turkestanezi sau indieni? Înseamnă oare aceasta că *noi* trebuie să sfătuim masele de oameni ai muncii din colonii „să se despartă" de proletariatul european conştient? Cîtuşi de puţin. Întotdeauna noi am fost, sîntem şi vom fi pentru cea mai strînsă apropiere şi unire între muncitorii conştienţi din ţările înaintate şi muncitorii, ţăranii, sclavii *din toate* ţările asuprite. Noi am sfătuit întotdeauna şi vom sfătui întotdeauna toate masele asuprite din toate ţările asuprite, inclusiv coloniile, să *nu* se despartă de noi, ci să se apropie şi să se contopească cît se poate mai strîns cu noi.

Dacă cerem guvernelor noastre să se care din colonii — adică, folosind expresii politice precise, şi nu lozinci agitatorice, ca guvernul *să acorde* coloniilor deplină *libertate* de despărţire, *dreptul* real la *autodeterminare*, — dacă noi înşine vom înfăptui în mod obligator acest drept, vom acorda această libertate de îndată ce vom lua puterea, apoi noi o cerem guvernului actual şi *o vom face* cînd vom fi noi înşine guvernul, *nicidecum* pentru „a recomanda" despărţirea, ci, dimpotrivă: pentru a uşura şi grăbi apropierea şi contopirea *democratică* a naţiunilor. Vom depune toate eforturile pentru a ne apropia şi contopi cu mongolii, persanii, indienii, egiptenii, şi noi considerăm că este o datorie a noastră şi că este în *interesul nostru* să facem acest lucru, căci altfel socialismul în Europa *nu* va fi *trainic*. Noi vom căuta să dăm acestor popoare mai înapoiate şi mai asuprite decît noi un „ajutor cultural dezinteresat", după minunata expresie a social-democraţilor polonezi, adică să-i ajutăm să treacă la folosirea maşinilor, la uşurarea muncii, la democraţie, la socialism.

Dacă cerem libertatea de despărţire pentru mongoli, persani, egipteni şi pentru *toate* naţiunile asuprite şi lipsite de drepturi depline, fără excepţie, apoi nicidecum din motivul că *am fi pentru despărţirea* lor, ci *numai* fiindcă sîntem pentru o apropiere şi o contopire *liberă*, *benevolă*, şi nu forţată. *Numai* din acest motiv!

Şi, în această privinţă, *singura* deosebire dintre ţăranul şi muncitorul mongol sau egiptean şi cel polonez sau finlandez, noi o vedem în faptul că aceştia din urmă sînt foarte dezvoltaţi, politiceşte mai experimentaţi decît veli-

www.dacoromanica.ro

coruşii, economiceşte mai bine pregătiţi etc., şi de aceea ei vor convinge, fără îndoială *în foarte scurt timp*, popoarele lor, care acum urăsc pe bună dreptate pe velicoruşi pentru rolul de călău pe care aceştia îl au, că nu e rezonabil să extindă această ură asupra muncitorilor *socialişti* şi asupra unei Rusii socialiste, că calculul economic, la fel ca şi instinctul şi conştiinţa internaţionalismului şi democratismului, cere o cît mai grabnică apropiere şi contopire a tuturor naţiunilor în societatea socialistă. Deoarece polonezii şi finlandezii sînt oameni cu o înaltă cultură, ei se vor convinge, probabil în foarte scurt timp, de justeţea acestui raţionament, astfel încît după victoria socialismului despărţirea Poloniei şi a Finlandei poate avea loc numai pentru un timp foarte scurt. Felahii, mongolii, persanii, care sînt incomparabil mai puţin civilizaţi, pot să se despartă pentru un timp mai îndelungat, dar noi vom căuta să-l scurtăm, cum am mai spus, printr-un ajutor cultural dezinteresat.

Nici o altă deosebire nu există şi nu poate exista în atitudinea noastră faţă de polonezi şi faţă de mongoli. *Nici o* „contradicţie" între propaganda în favoarea libertăţii de despărţire a naţiunilor şi hotărîrea fermă de a înfăptui această libertate atunci cînd guvernul vom fi *noi* — şi între propaganda în favoarea apropierii şi contopirii naţiunilor nu există şi nu poate exista.———

——— Iată ce „va gîndi", după convingerea noastră, orice muncitor inteligent, orice socialist adevărat, orice internaţionalist adevărat, în privinţa controversei dintre noi şi P. Kievski*.

Prin tot articolul lui P. Kievski trece ca un fir roşu o

---

* După cît se pare, P. Kievski *a repetat* pur şi simplu după unii marxişti germani şi olandezi lozinca „afară din colonii" fără să se gîndească nu numai la conţinutul teoretic şi semnificaţia acestei lozinci, dar nici la particularităţile concrete ale Rusiei. Un marxist olandez, german poate fi scuzat — într-o anumită măsură — cînd se limitează la lozinca „afară din colonii", deoarece, în primul rînd, pentru majoritatea ţărilor din *Occidentul* Europei cazul *tipic* de asuprire a naţiunilor este tocmai asuprirea coloniilor şi, în al doilea rînd, în ţările din Occidentul Europei noţiunea de „colonie" este deosebit de clară, concretă şi vitală.

Dar în Rusia? Particularitatea ei constă tocmai în faptul că între „coloniile" *„noastre"* şi naţiunile „noastre" asuprite deosebirea nu e clară, nu e concretă, nu e vitală!

Pe cît poate fi scuzat un marxist care scrie, să zicem, în germană, cînd uită *această* particularitate a Rusiei, pe atît nu poate fi scuzat P. Kievski. Pentru socialistul rus care vrea nu numai *să repete*, dar să şi *gîndească* ar trebui să fie clar că în cazul Rusiei este deosebit de absurd să încerci a face vreo deosebire serioasă între naţiunile asuprite şi colonii.

www.dacoromanica.ro

principală nedumerire: de ce să propovăduim şi — atunci cînd vom fi la putere — să înfăptuim libertatea de *despărţire* a naţiunilor, din moment ce întreaga dezvoltare merge spre *contopirea* naţiunilor? Pentru acelaşi motiv — vom răspunde noi — pentru care propovăduim, şi, cînd vom fi la putere, vom înfăptui, dictatura proletariatului, deşi dezvoltarea merge spre desfiinţarea dominaţiei prin violenţă a unei părţi a societăţii asupra celeilalte. Dictatura este dominaţia unei părţi a societăţii asupra întregii societăţi, şi încă o dominaţie care se sprijină direct pe violenţă. Dictatura proletariatului, ca singura clasă revoluţionară pînă la capăt, este necesară pentru răsturnarea burgheziei şi respingerea tentativelor ei contrarevoluţionare. Problema dictaturii proletariatului este atît de importantă încît nu poate fi membru al partidului social-democrat acela care o neagă sau care o admite numai în vorbe. Dar nu se poate nega faptul că în unele cazuri, ca excepţie, de pildă, în vreun stat mic, după ce un stat vecin mare a înfăptuit revoluţia socială, *este posibil* ca burghezia să cedeze puterea în mod paşnic, dacă ea se va convinge că împotrivirea ei n-are şanse de reuşită şi va prefera să-şi salveze capul. Mult mai probabil este, desigur, că şi în statele mici socialismul *nu* va fi înfăptuit fără un război civil, şi de aceea *singurul* program al social-democraţiei internaţionale trebuie să fie admiterea unui astfel de război, deşi idealul nostru nu e violenţa împotriva oamenilor. Acelaşi lucru — mutatis mutandis (cu schimbările *corespunzătoare)* — este aplicabil şi naţiunilor. Noi sîntem pentru contopirea lor, dar de la contopirea prin violenţă, de la anexiuni nu se poate trece *astăzi* la contopirea de bunăvoie fără libertatea de despărţire. Noi admitem — şi absolut pe bună dreptate — primatul factorului economic, dar a-l interpreta à la * P. Kievski înseamnă a cădea într-o caricatură de marxism. În condiţiile imperialismului contemporan, pînă şi trusturile, pînă şi băncile, fiind la fel de inevitabile în condiţiile capitalismului dezvoltat, nu sînt la fel în forma lor concretă în diferite ţări. Cu atît mai mult nu sînt la fel, deşi sînt în fond de aceeaşi natură, formele politice din ţările imperialiste înaintate, America, Anglia, Franţa, Germania. Aceeaşi diversitate va

* — în genul. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

exista şi pe drumul pe care îl va face omenirea de la imperialismul actual la revoluţia socialistă de mîine. Toate naţiunile vor ajunge la socialism, aceasta e inevitabil, dar toate vor ajunge nu chiar în acelaşi fel, fiecare va aduce un specific într-o formă sau alta a democraţiei, într-o varietate sau alta a dictaturii proletariatului, într-un ritm sau altul al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieţii sociale. Nimic nu este mai jalnic din punct de vedere teoretic şi mai ridicol din punct de vedere practic decît ca „în numele materialismului istoric" să-ţi zugrăveşti în *această* privinţă viitorul într-o singură culoare cenuşie: aceasta ar fi o mîzgălitură ieftină, şi nimic altceva. Şi chiar dacă realitatea ar arăta că *pînă* la prima victorie a proletariatului socialist numai $^1/_{500}$ din naţiunile astăzi asuprite se va elibera şi despărţi, că *pînă* la victoria finală a proletariatului socialist pe glob (adică în timpul peripeţiilor revoluţiei socialiste, care a şi început) tot numai $^1/_{500}$ din naţiunile asuprite se va despărţi, şi aceasta numai pentru un timp foarte scurt, — *chiar* în acest caz noi am avea dreptate, şi din punct de vedere teoretic, şi din punct de vedere practic politic, sfătuind pe muncitori să nu lase de pe acum nici să pună piciorul pe pragul partidelor lor social-democrate pe acei socialişti ai naţiunilor asupritoare care nu admit şi nu propovăduiesc libertatea de despărţire a *tuturor* naţiunilor asuprite. Căci în realitate noi nu ştim şi nu putem şti ce număr de naţiuni asuprite vor avea în practică nevoie de despărţire pentru a-şi aduce contribuţia la diversitatea de *forme* ale democraţiei şi de *forme* de trecere la socialism. Şi că negarea libertăţii de despărţire acum este un fals teoretic nemăsurat de mare şi, în mod practic, un serviciu adus şoviniştilor naţiunilor asupritoare, aceasta o ştim, o vedem şi o simţim zilnic.

„Noi subliniem — scrie P. Kievski în adnotarea la pasajul citat de noi — că sprijinim în întregime revendicarea «împotriva anexiunilor prin violenţă»"...

La declaraţia noastră absolut precisă că această „revendicare" echivalează cu admiterea autodeterminării, că nu se poate da o justă definiţie noţiunii de „anexiune" fără a o reduce la autodeterminare, autorul nu dă nici un răspuns! El crede, probabil, că pentru o discuţie este suficient să formulezi tezele şi revendicările fără a le mai argumenta!

www.dacoromanica.ro

... „În general — continuă el — o serie de revendicări care ascut conştiinţa proletariatului împotriva imperialismului, noi le acceptăm pe deplin în formularea lor *negativă*, neexistînd nici o posibilitate de a găsi, dacă rămîi pe terenul orînduirii existente, formulări *pozitive* adecvate. Împotriva războiului, dar nu pentru o pace democratică"...

Greşit — de la primul pînă la ultimul cuvînt. Autorul a citit rezoluţia noastră „pacifismul şi lozinca păcii" (pag. 44—45 din broşura „Socialismul şi războiul"[179]) şi chiar a aprobat-o, pare-se, dar e vădit că n-a înţeles-o. Noi sîntem *pentru* o pace democratică, punînd doar în gardă pe muncitori împotriva minciunii că ea ar fi posibilă cu guvernele de astăzi, burgheze, „fără o serie de revoluţii", cum se spune în rezoluţie. Noi am declarat că propovăduirea „abstractă" a păcii, adică aceea care *nu* ţine seamă de adevărata natură de clasă, mai precis: de natura imperialistă a guvernelor *actuale* ale ţărilor beligerante, înseamnă prostirea muncitorilor. Noi am declarat hotărît în tezele ziarului „Soţial-Demokrat" (nr. 47) că partidul nostru, dacă revoluţia l-ar aduce la putere încă în timpul războiului actual, ar propune imediat o pace democratică tuturor ţărilor beligerante *.

Iar P. Kievski, încredinţîndu-se pe sine şi pe alţii că este „numai" împotriva autodeterminării, şi nicidecum împotriva democraţiei în general, a ajuns să spună că noi „nu sîntem pentru o pace democratică". Oare nu e o enormitate?

Nu e nevoie să ne oprim asupra fiecăruia dintre exemplele ulterioare ale lui P. Kievski, deoarece nu merită să ocupi spaţiu pentru a combate nişte greşeli logice atît de naive încît provoacă un surîs fiecărui cititor. Social-democraţia nu are şi nu poate avea nici o lozincă „negativă" care să servească numai pentru „a ascuţi conştiinţa proletariatului împotriva imperialismului", fără a da în acelaşi timp un răspuns pozitiv care să arate *cum* va rezolva social-democraţia problema respectivă atunci cînd ea însăşi va fi la putere. Lozinca „negativă" care nu e legată de o anumită soluţie pozitivă nu „ascute", ci toceşte conştiinţa, deoarece o asemenea lozincă este o vorbă goală, un ţipăt, o declamaţie lipsită de conţinut.

* Vezi culegerea de faţă, pag. 264. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

Deosebirea dintre lozincile „care neagă" sau înfierează calamităţile *politice* şi cele *economice* a rămas de neînţeles la P. Kievski. Această deosebire constă în faptul că anumite calamităţi economice sînt inerente capitalismului în general, indiferent de suprastructurile lui politice, în faptul că a desfiinţa aceste calamităţi fără a desfiinţa capitalismul este economiceşte *imposibil*, şi nu se poate aduce nici un exemplu de o astfel de desfiinţare. Dimpotrivă, calamităţile politice constau în abaterea de la democratism, care economiceşte este pe deplin posibil „pe terenul orînduirii existente", adică sub capitalism, şi ca excepţie se realizează, în condiţiile acestuia, într-un stat de către o parte a lui, în altul — de alta. Iarăşi şi iarăşi autorul n-a înţeles tocmai condiţiile generale în care este realizabilă democraţia în general!

Acelaşi lucru în problema divorţului. Amintim cititorului că această problemă a fost atinsă pentru prima oară de Rosa Luxemburg în discuţia asupra problemei *naţionale*. Ea a exprimat părerea justă că, preconizînd autonomie înăuntrul statului (regiunii sau ţinutului etc.), noi, ca social-democraţi centralişti, trebuie să preconizăm rezolvarea de către puterea de stat, de către parlamentul statului a celor mai importante probleme de stat, din care face parte legislaţia *divorţului*. Exemplul divorţului arată în mod concret că nu poţi fi democrat şi socialist fără a cere chiar acum deplina libertate a divorţului, deoarece inexistenţa acestei libertăţi este o supraasuprire a sexului asuprit, a femeii, deşi e foarte lesne de înţeles că admiterea *libertăţii* de a te despărţi de soţul tău nu înseamnă *a invita* pe toate soţiile să se despartă de soţii lor!

P. Kievski „obiectează":

„Cum ar arăta acest drept" (de divorţ) „dacă în *aceste* cazuri" (cînd soţia *vrea* să se despartă de soţul ei) „soţia *nu* l-ar putea realiza? Sau dacă această realizare ar depinde de voinţa unor *terţe* persoane sau, şi mai rău, de voinţa pretendenţilor la «mîna» soţiei respective? Am milita noi oare pentru proclamarea unui *astfel* de drept? Bineînţeles că nu!"

Această obiecţie vădeşte o neînţelegere crasă a raportului dintre democraţie *în general* şi capitalism. Sub capitalism sînt obişnuite, nu ca nişte cazuri izolate, ci ca fenomen tipic, condiţii în care clasele asuprite nu-şi pot „realiza"

www.dacoromanica.ro

drepturile lor democratice. În majoritatea cazurilor dreptul de divorţ va rămîne irealizabil sub capitalism, pentru că sexul asuprit este oprimat economiceşte, pentru că în condiţiile capitalismului, în orice democraţie vreţi, femeia rămîne o „sclavă casnică", o sclavă închisă în dormitor, în camera copiilor, în bucătărie. Dreptul de a alege judecători populari, funcţionari de stat, învăţători, juraţi „proprii" etc. este de asemenea irealizabil în majoritatea cazurilor în condiţiile capitalismului tocmai din cauza oprimării economice a muncitorilor şi ţăranilor. Acelaşi lucru se referă la republica democrată: programul nostru o „proclamă" ca „suveranitatea poporului", deşi toţi social-democraţii ştiu foarte bine că sub capitalism cea mai democratică republică nu duce decît la coruperea funcţionarilor de către burghezie şi la o alianţă a bursei cu guvernul.

Numai nişte oameni care nu sînt cîtuşi de puţin în stare să gîndească sau nu cunosc cîtuşi de puţin marxismul trag de aici concluzia: vasăzică, republica n-are nici un rost, libertatea divorţului n-are nici un rost, democraţia n-are nici un rost, autodeterminarea naţiunilor n-are nici un rost! Marxiştii ştiu însă că democraţia *nu* înlătură asuprirea de clasă, ci face doar ca lupta de clasă să fie mai pură, mai largă, mai făţişă, mai ascuţită; asta ne şi trebuie. Cu cît e mai deplină libertatea divorţului, cu atît îi este mai clar femeii că izvorul „sclaviei" ei „casnice" e capitalismul, şi nu lipsa de drepturi. Cu cît este mai democratică orînduirea de stat, cu atît este mai clar muncitorilor că rădăcina răului este capitalismul, şi nu lipsa de drepturi. Cu cît este mai deplină egalitatea în drepturi a naţiunilor (ea *nu* e deplină fără libertatea de despărţire), cu atît este mai clar muncitorilor naţiunii asuprite că de vină este capitalismul, şi nu lipsa de drepturi. Şi aşa mai departe.

Încă şi încă o dată: este neplăcut să tot explici abecedarul marxismului, dar ce să-i faci dacă P. Kievski nu-l cunoaşte?

P. Kievski raţionează despre divorţ cam la fel cum a raţionat — în „Golos" [180] din Paris, pare-se — unul dintre secretarii din străinătate ai C. O. [181], Semkovski. E adevărat, spunea el, că libertatea divorţului nu înseamnă a invita toate soţiile să se despartă de soţii lor, dar dacă cauţi să demonstrezi unei soţii că toţi bărbaţii sînt mai buni decît al dv., doamnă, atunci chestiunea se reduce la acelaşi lucru!!

www.dacoromanica.ro

Raţionînd astfel, Semkovski a uitat că a da dovadă de ciudăţenie nu înseamnă a încălca îndatoririle de socialist şi democrat. Dacă Semkovski ar căuta să convingă pe oricare soţie că toţi bărbaţii sînt mai buni decît soţul ei, nimeni n-ar vedea în aceasta o încălcare a îndatoririlor de democrat; cel mult s-ar spune: nu se poate ca într-un partid mare să nu fie şi oameni foarte ciudaţi! Dar dacă lui Semkovski i-ar trece prin gînd să apere şi să denumească democrat pe un om care ar nega libertatea divorţului, care, de pildă, ar recurge la tribunal, la poliţie sau biserică împotriva soţiei, care vrea să se despartă de el, sîntem siguri că *pînă şi* majoritatea colegilor din secretariatul din străinătate ai lui Semkovski, deşi proşti socialişti, ar refuza să se solidarizeze cu Semkovski!

Şi Semkovski, şi P. Kievski „s-au ocupat puţintel" de problema divorţului, au dat dovadă că nu înţeleg problema şi au ocolit esenţa lucrurilor: în condiţiile capitalismului dreptul de divorţ, ca şi *toate* drepturile democratice, fără excepţie, este greu de realizat, este condiţional, limitat, formal-îngust, dar cu toate acestea nici un social-democrat adevărat nu va considera nu numai socialişti, dar nici democraţi pe cei care neagă acest drept. Şi în aceasta constă întreaga esenţă. *Toată* „democraţia" constă în proclamarea şi realizarea drepturilor, care sînt foarte puţin şi foarte condiţional realizabile în capitalism, şi totuşi fără o astfel de proclamare, fără o luptă pentru drepturi, chiar acum, imediat, fără educarea maselor în spiritul acestei lupte, socialismul *nu este posibil*.

Neînţelegînd aceasta, P. Kievski a ocolit în articolul său şi problema principală care ţine de tema lui specială, anume problema: *cum* vom desfiinţa noi, social-democraţii, asuprirea naţională? P. Kievski a căutat să se eschiveze prin fraze, arătînd cum va fi lumea „inundată în sînge" etc. (ceea ce nu are absolut nimic de-a face cu chestiunea în discuţie). În esenţă însă a rămas una: revoluţia socialistă va rezolva totul! Sau, cum spun uneori adepţii părerilor lui P. Kievski: în condiţiile capitalismului autodeterminarea nu e posibilă, iar în condiţiile socialismului e de prisos.

Aceasta este o concepţie absurdă din punct de vedere teoretic şi şovină din punct de vedere practic-politic. Această concepţie denotă o neînţelegere a însemnătăţii de-

www.dacoromanica.ro

mocrației. Socialismul nu este posibil fără democrație în două sensuri: (1) proletariatul nu poate săvîrși revoluția socialistă dacă nu este pregătit în vederea acesteia prin lupta pentru democrație; (2) socialismul victorios nu poate să-și mențină victoria și să ducă omenirea spre dispariția treptată a statului fără înfăptuirea democrației depline. De aceea a spune: autodeterminarea este de prisos în socialism este aceeași absurditate, aceeași confuzie neputincioasă ca și a spune: democrația este de prisos în socialism.

Autodeterminarea *nu este mai* imposibilă în capitalism și *este tot atît* de prisos în socialism ca și democrația în general.

Revoluția economică creează premisele necesare pentru desființarea *tuturor* felurilor de asuprire politică. Tocmai de aceea este nelogic, greșit să te eschivezi printr-o referire la revoluția economică cînd problema se pune: *cum* să desființăm asuprirea națională? Ea nu poate fi desființată fără o revoluție economică. Aceasta este de netăgăduit. Dar a te *mărgini* la aceasta înseamnă a cădea în ridicolul și jalnicul „economism" imperialist.

Trebuie înfăptuită *egalitatea în drepturi* a națiunilor; trebuie proclamate, formulate și realizate „drepturi" egale pentru toate națiunile. Cu aceasta *toți* sînt de acord, cu excepția doar a lui P. Kievski. Dar tocmai aici se pune o problemă care este ocolită: negarea *dreptului* la un stat național propriu nu înseamnă oare negarea egalității în drepturi?

Desigur că înseamnă. Și democrația consecventă, *adică* socialistă, proclamă, formulează și va realiza acest drept, fără de care nu există drum spre apropierea și contopirea liber consimțită, deplină a națiunilor.

7. ÎNCHEIERE. METODELE LUI ALEKSINSKI

Sîntem departe de a fi analizat toate raționamentele lui P. Kievski. A le analiza *pe toate* ar fi însemnat a scrie un articol de cinci ori mai mare decît cel de față, pentru că nu se poate găsi la el nici un raționament just. *Justă* e la el — dacă nu sînt greșeli în cifre — numai o adnotare în care sînt citate cifre cu privire la bănci. Restul, în întregime, nu este decît un ghemotoc imposibil de confuzii, drese cu fraze

www.dacoromanica.ro

de genul „împlîntarea unui par în trupul tremurînd", „pe eroii victorioşi noi nu numai că-i vom judeca, dar îi vom şi condamna la moarte şi la dispariţie", „în convulsiuni cumplite se va naşte o lume nouă", „nu despre hrisoave şi drepturi, nu despre proclamarea libertăţii popoarelor va fi vorba, ci despre instaurarea unor relaţii cu adevărat libere, despre nimicirea sclaviei seculare, despre desfiinţarea asupririi sociale în general şi a asupririi naţionale în special" etc. etc.

Aceste fraze disimulează şi exprimă două „lucruri": în primul rînd, la baza lor stă „ideea" *economismului imperialist* — aceeaşi monstruoasă caricatură de marxism, aceeaşi totală neînţelegere a raportului dintre socialism şi democraţie care a fost „economismul" de tristă amintire al anilor 1894—1902.

În al doilea rînd, în aceste fraze vedem în mod concret o repetare a metodelor lui Aleksinski, lucru asupra căruia trebuie să ne oprim îndeosebi, pentru că P. Kievski a alcătuit un întreg paragraf special al articolului său (cap. II §*f*: „Situaţia deosebită a evreilor") *exclusiv* prin aceste metode.

S-a întîmplat încă la Congresul de la Londra din 1907 ca bolşevicii să se depărteze de Aleksinski atunci cînd acesta, ca răspuns la argumente teoretice, lua o poză de agitator şi debita, cu totul în afară de subiect, fraze sonore împotriva unui oarecare fel de exploatare şi asuprire. „Ei, acum au început ţipetele" — spuneau delegaţii noştri în acest caz. Şi „ţipetele" nu l-au dus pe Aleksinski la nimic bun.

Absolut aceleaşi „ţipete" întîlnim şi la P. Kievski. Neştiind ce să răspundă la şirul de considerente şi probleme teoretice din teze, el ia o poză de agitator şi începe să ţipe, înşirînd fraze în legătură cu asuprirea evreilor, deşi oricărui om care este cît de cît în stare să gîndească îi e clar că nici problema evreilor în general, nici toate „ţipetele" lui P. Kievski nu au absolut nici cea mai mică legătură cu tema.

Metodele lui Aleksinski nu vor duce la nimic bun.

Scris în august-octombrie 1916
Publicat pentru prima oară în 1924 în revista „Zvezda" nr. 1 şi 2
Semnat: V. Lenin

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 16—64

www.dacoromanica.ro

DIN ARTICOLUL:
„PROGRAMUL MILITAR AL REVOLUȚIEI PROLETARE"

În Olanda, în Scandinavia, în Elveția, din rîndurile social-democraților revoluționari care luptă împotriva mîrșăviei social-șovine despre „apărarea patriei" în actualul război imperialist, se ridică glasuri în favoarea înlocuirii vechiului punct al programului minimal social-democrat: „miliție" sau „înarmarea poporului", printr-un punct nou: „dezarmare". „Jugend-Internationale" [182] a deschis o discuție asupra acestei probleme, publicînd în nr. 3 un articol redacțional în favoarea dezarmării. În cele mai recente teze ale lui R. Grimm [183] găsim, din păcate, de asemenea o concesie făcută ideii „dezarmării". În revistele „Neues Leben" [184] și „Vorbote" * a început o discuție pe această temă.

Să analizăm poziția celor care apără dezarmarea.

I

Principalul argument este că revendicarea dezarmării este cea mai clară, cea mai hotărîtă, cea mai consecventă expresie a luptei împotriva oricărui militarism și oricărui război.

Dar tocmai în acest argument principal rezidă eroarea fundamentală a partizanilor dezarmării. Socialiștii care ar fi împotriva oricărui război ar înceta de a fi socialiști.

În primul rînd, socialiștii n-au fost niciodată și nu pot fi niciodată adversari ai războaielor revoluționare. Burghezia „marilor" puteri imperialiste a devenit reacționară pînă în măduva oaselor, și războiul pe care îl duce acum *această* burghezie noi îl considerăm un război reacționar,

* — „Vestitorul". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

criminal, un război al stăpînilor de sclavi. Dar cum stau lucrurile cu un război *împotriva* acestei burghezii? De pildă, cu un război al popoarelor asuprite de această burghezie și dependente de ea, sau al popoarelor coloniale în vederea eliberării lor? În tezele grupului „Internaționala", la § 5, citim: „În epoca acestui imperialism deșănțat, posibilitatea oricărui fel de războaie naționale este exclusă", — ceea ce este o afirmație vădit greșită.

Istoria secolului al XX-lea, a acestui secol al „imperialismului deșănțat", abundă în războaie coloniale. Dar ceea ce noi, europenii, asupritorii imperialiști ai majorității popoarelor din lume, denumim cu un mîrșav șovinism european, care ne este propriu, „războaie coloniale" sînt adesea războaie naționale sau răscoale naționale ale acestor popoare asuprite. Una dintre trăsăturile fundamentale ale imperialismului este tocmai aceea că el accelerează dezvoltarea capitalismului în țările cele mai înapoiate, lărgind și ascuțind implicit lupta împotriva asupririi naționale. Asta este un fapt. Și de aici rezultă în mod inevitabil că imperialismul trebuie adeseori să dea naștere războaielor naționale. Susținînd într-o broșură a sa „tezele" menționate, *Junius* spune că în epoca imperialistă orice război național împotriva uneia dintre marile puteri imperialiste duce la intervenția unei alte mari puteri tot imperialiste, rivală celei dintîi, și astfel orice război național se transformă într-unul imperialist. Dar nici acest argument nu este just. Asta *se poate* întîmpla, dar nu se întîmplă întotdeauna. Multe războaie coloniale care au avut loc între 1900 și 1914 s-au desfășurat nu pe această cale. Și ar fi pur și simplu ridicol dacă am declara că, de pildă, după actualul război, dacă el se va termina printr-o extremă istovire a țărilor beligerante, „nu pot" exista „nici un fel" de războaie naționale, progresiste, revoluționare, duse, de pildă, de China în alianță cu India, Persia, Siam etc. împotriva marilor puteri.

Negarea oricărei posibilități a unor războaie naționale în condițiile imperialismului este nejustă din punct de vedere teoretic, vădit greșită din punct de vedere istoric, iar din punct de vedere practic echivalează cu un șovinism european: noi, cei ce aparținem națiunilor care asupresc sute de milioane de oameni în Europa, Africa, Asia etc.,

www.dacoromanica.ro

trebuie să declarăm popoarelor asuprite că un război al lor împotriva naţiunilor „noastre“ este „imposibil“!

În al doilea rînd, războaiele civile sînt şi ele războaie. Cine admite lupta de clasă, acela nu poate să nu admită războaiele civile, care în orice societate împărţită în clase reprezintă continuarea, dezvoltarea şi ascuţirea firească, în anumite împrejurări inevitabilă, a luptei de clasă. Toate revoluţiile mari confirmă acest lucru. A nega războaiele civile sau a le uita înseamnă a cădea într-un oportunism extrem şi a renega revoluţia socialistă.

În al treilea rînd, biruinţa socialismului într-o singură ţară nu exclude cîtuşi de puţin dintr-o dată orice fel de războaie în general. Dimpotrivă, le presupune. Dezvoltarea capitalismului se desfăşoară în mod extrem de inegal în diferitele ţări. Nici n-ar putea fi altfel în condiţiile producţiei de mărfuri. De aici concluzia certă: socialismul nu poate învinge în mod simultan *în toate* ţările. El va învinge la început într-o singură ţară sau în cîteva ţări, celelalte continuînd să rămînă un timp oarecare burgheze sau preburgheze. Această situaţie trebuie să dea naştere nu numai la fricţiuni, ci şi la tendinţa directă a burgheziei din celelalte ţări de a zdrobi proletariatul victorios al statului socialist. În asemenea caz, în ce ne priveşte, războiul ar fi legitim şi just. Ar fi un război pentru socialism, pentru eliberarea celorlalte popoare de sub jugul burgheziei. Engels a avut perfectă dreptate admiţînd de-a dreptul, în scrisoarea adresată la 12 septembrie 1882 [185] lui Kautsky, posibilitatea unor „războaie de apărare“ duse de socialismul *victorios*. El a avut în vedere tocmai apărarea proletariatului victorios împotriva burgheziei din alte ţări.

Numai după ce vom răsturna, după ce vom învinge definitiv şi expropria burghezia din lumea întreagă, şi nu numai dintr-o singură ţară, numai atunci războaiele vor deveni imposibile. Şi, din punct de vedere ştiinţific, va fi absolut greşit şi absolut nerevoluţionar dacă vom ocoli sau cocoloşi tocmai ceea ce este mai important: zdrobirea împotrivirii burgheziei, — lucrul cel mai greu şi care cere o luptă foarte înverşunată în perioada *de trecere* la socialism. Popii „sociali“ şi oportuniştii sînt întotdeauna gata să viseze la un viitor socialism paşnic, dar ei se deosebesc de social-democraţii revoluţionari tocmai prin faptul că nu vor să se gîn-

www.dacoromanica.ro

dească și să viseze la o înverșunată luptă de clasă și la *război* de clasă în vederea realizării acestui minunat viitor.

Nu trebuie să ne lăsăm induși în eroare de vorbe. De pildă, noțiunea de „apărare a patriei" este urîtă de mulți, pentru că oportuniștii fățiși și kautskiștii disimulează și acoperă cu această noțiune minciunile burgheziei în *actualul* război de jaf. Asta este fapt. Dar de aici nu rezultă că trebuie să ne dezvățăm de a reflecta asupra însemnătății lozincilor politice. A admite „apărarea patriei" în acest război înseamnă a-l considera un război „drept", un război care corespunde intereselor proletariatului, — și nimic, absolut nimic altceva, pentru că o invazie nu se exclude în nici un fel de război. Ar fi pur și simplu stupid să negăm „apărarea patriei" *din partea* popoarelor asuprite într-un război al lor *împotriva* marilor puteri imperialiste sau din partea proletariatului victorios într-un război al *lui* împotriva vreunui Gallifet al vreunui stat burghez.

Din punct de vedere teoretic ar fi absolut greșit să uităm că orice război nu este decît continuarea politicii cu alte mijloace; actualul război imperialist este continuarea politicii imperialiste a două grupuri de mari puteri, și această politică este generată și alimentată de ansamblul relațiilor epocii imperialiste. Aceeași epocă trebuie însă să genereze în mod necesar și să alimenteze și o politică de luptă împotriva asupririi naționale și de luptă a proletariatului împotriva burgheziei, de unde și posibilitatea și inevitabilitatea, în primul rînd, a unor răscoale și războaie naționale revoluționare, în al doilea rînd a unor războaie și răscoale ale proletariatului *împotriva* burgheziei, în al treilea rînd a îmbinării ambelor feluri de războaie revoluționare etc.

Scris în septembrie 1916

Publicat pentru prima oară în septembrie și octombrie 1917, în ziarul „Jugend-Internationale" nr. 9 și 10
Semnat: N. Lenin

În limba rusă s-a publicat pentru prima oară în 1929, în ediția a 2-a și a 3-a a Operelor lui V.I. Lenin, vol. XIX

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 65—68

www.dacoromanica.ro

CĂTRE N. D. KIKNADZE

Dragă tovarăşe!

Dumneata conteşti observaţia mea cu privire la *posibilitatea* ca *şi* actualul război imperialist să se transforme într-un război naţional.

Argumentul dumitale? „Ar trebui să apărăm o patrie imperialistă"...

Dar este oare logic ceea ce spui d-ta? Dacă patria va rămîne „*imperialistă*", atunci cum ar putea războiul să fie naţional??

După părerea mea, discuţiile cu privire la „posibilităţi" sînt teoreticeşte greşite şi se datorează lui Radek şi § 5 al tezelor Internaţionalei.

Marxismul se situează pe terenul faptelor, şi nu al posibilităţilor.

Un marxist trebuie să ia ca premise în politica sa *numai fapte* dovedite precis şi incontestabil.

Aşa şi procedează rezoluţia noastră (de partid)[186].

Cînd însă *în locul* ei ni se serveşte „imposibilitatea", răspund: e inexact, nemarxist, şablon. *Sînt posibile* orice transformări.

Şi citez un fapt istoric (războaiele din 1792—1815). Iau un exemplu care ilustrează că şi în prezent este posibil un fapt asemănător (în condiţiile unei dezvoltări *retrograde*).

După părerea mea, *d-ta* confunzi posibilul (despre care *nu* eu am început discuţia!!) cu realul atunci cînd îţi închipui că admiterea posibilităţii permite schimbarea tacticii. Aceasta este culmea lipsei de logică.

Admit posibilitatea ca un social-democrat să se transforme într-un burghez *şi viceversa*.

www.dacoromanica.ro

E un adevăr incontestabil. Urmează oare de aici că voi considera acum drept social-democrat pe *un anume* burghez, de pildă pe Plehanov? Nicidecum. Dar ca posibilitate? Să aşteptăm transformarea ei în realitate.

Atît şi nimic mai mult. Tocmai în „metodologie" (despre care scrii d-ta) trebuie să se facă deosebire între posibil şi real.

Sînt posibile *orice* transformări, chiar şi transformarea unui om prost într-unul deştept, dar în *viaţa reală* întîlnim arareori asemenea transformări. Şi simpla „posibilitate" a unei transformări de acest gen nu mă face să încetez a considera drept prost pe un asemenea om.

Nedumeririle d-tale cu privire la educaţia „de două feluri" nu-mi sînt clare. Am dat doar un exemplu *concret* (Norvegia) şi în „*Prosveşcenie*" şi în articolul împotriva lui Kievski*.

D-ta *nu* răspunzi la aceasta!! Iei un exemplu cu totul neclar, exemplul Poloniei.

Aceasta nu înseamnă educaţie „de două feluri", ci înseamnă *a aduce* la acelaşi numitor lucruri diferite, a ajunge la *aceeaşi* Moscovă pornind din Nijni şi din Smolensk.

Social-democratul suedez care nu este pentru *libertatea* de despărţire a Norvegiei este un nemernic. Lucrul acesta d-ta nu-l conteşti. Social-democratul norvegian poate fi şi *pentru* despărţire şi *împotriva* ei. Este oare obligatorie pentru toţi social-democraţii din toate ţările unitatea într-o astfel de problemă? Nu. Ar fi un şablon, un şablon ridicol, o pretenţie ridicolă.

Social-democraţilor polonezi (am scris asta în „Prosveşcenie") nu le-am reproşat niciodată faptul că *ei* sînt împotriva independenţei Poloniei.

În locul unei argumentări simple, clare, incontestabile din punct de vedere teoretic: acum nu putem să ne pronunţăm pentru o *astfel* de revendicare democratică (o Polonie independentă) care *în practică* ne subordonează *în totul* uneia din puterile sau coaliţiile imperialiste

* Vezi culegerea de faţă, pag. 214—219, 400—406. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

(argument incontestabil, satisfăcător; argument necesar şi suficient)

— în loc de aceasta ei au ajuns să afirme o absurditate: „e irealizabil".

Noi am ridiculizat-o atît în 1903 cît şi în aprilie 1916.

Bunii social-democraţi polonezi aproape, aproape reuşiseră să dovedească că crearea unui nou stat polonez este irealizabilă, şi numai... numai imperialistul Hindenburg le-a pus beţe-n roate: s-a apucat şi l-a realizat [187].

De cît doctrinarism ridicol dau dovadă oamenii care doresc (din punctul de vedere al celor din Cracovia [188]) să aprofundeze (sau să aplatizeze?) „economicul"!!

P.S.D.* au ajuns să scrie că neagă „Staatenbau"**!! Dar întreaga democraţie nu este Staatenbau? Dar independenţa Indiilor olandeze, cerută de Gorter, *nu* este Staatenbau?

Noi sîntem pentru libertatea de despărţire a Indiilor olandeze. Dar un social-democrat din Indiile olandeze este oare *obligat* să fie pentru despărţire? Iată încă un exemplu de așa-zisă educaţie „de două feluri"!!

Războiul este o continuare a politicii. Belgia este o ţară colonială — spui d-ta. Să nu fim noi oare în stare să stabilim *ce fel* de politică continuă *acest* război: politica sclavajului belgian sau aceea a eliberării belgiene??

Eu cred că vom fi.

Iar dacă cineva se va încurca, aceasta va fi o chestiune *de fapt*.

Doar nu putem „interzice" războaiele naţionale (cum ar vrea Radek) de teamă ca nu cumva oamenii fără cap sau şarlatanii să prezinte *din nou* războiul imperialist drept război naţional!! E ridicol, dar aşa reiese la Radek.

Noi nu sîntem împotriva răscoalei *naţionale*, ci *pentru* o astfel de răscoală. Aceasta e clar. Mai departe decît atît nu putem merge: vom analiza în mod concret fiecare caz în parte; poate că nu vom lua drept „răscoală naţională" răscoala din 1863 a Sudului Americii...

---

* — P.S.D. (social-democraţii polonezi). — *Nota Red.*

** — „construcţia de stat". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Articolul lui Engels din Arhiva Grünberg [189] l-am avut, dar l-am trimis lui Grigori. Cînd îl voi primi de la el, *ţi-l voi trimite.*

Cu o călduroasă strîngere de mînă. Al d-tale *Lenin*

N. K. mă roagă insistent să-ţi trimit salutări şi din partea ei.

Scris în noiembrie 1916
Expediat din Zürich la Geneva
Publicat pentru prima oară în 1925

Se tipăreşte după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 35, pag. 193—195

www.dacoromanica.ro

CĂTRE INESSA ARMAND

Scumpă prietenă!

Îţi mulţumesc foarte mult pentru traducerea tezelor[190]. Le voi trimite lui Abramovici şi lui Guilbeaux.

Să le modific pentru a putea fi folosite în condiţiile din Franţa? Nu cred că merită, acolo multe sînt altfel.

Astăzi a avut loc aici o adunare a celor de stînga: *nu* au venit toţi, doar 2 elveţieni + 2 străini germani + 3 rus. —evr. —polonezi*... Slab! Cred că n-o să iasă mai nimic: a doua adunare a fost fixată peste 10 zile... Le vine greu, pentru că totul se reduce *tocmai* la a declara război lui Grimm, pe cînd ei au prea puţine forţe. Vom trăi şi vom vedea.

În privinţa femeilor sînt de acord cu cele adăugate de d-ta.

Tezei în care se arată că în prezent social-democraţii (1) din *Elveţia* (2) nu trebuie în nici un caz să voteze pentru credite militare d-ta îi cauţi nod în papură. Doar la început se vorbeşte *t o t t i m p u l* despre războiul *actual*, imperialist. Numai despre el e vorba.

„Muncitorul nu are patrie" — aceasta înseamnă că (α) situaţia lui (*le salariat*) economică nu este naţională, ci internaţională; (β) duşmanul lui de clasă este internaţional; (γ) condiţiile eliberării lui de asemenea; (δ) unitatea internaţională a muncitorilor este *mai importantă* decît cea naţională.

Înseamnă oare aceasta, decurge oare de aici că *nu trebuie* să participăm la război atunci *c î n d e s t e v o r b a* de doborîrea unui jug naţional străin?? Da sau nu?

* Şi nu a fost un referat, ci doar o convorbire.

www.dacoromanica.ro

Războiul coloniilor pentru eliberare?

— Războiul Irlandei împotriva Angliei?

Dar o răscoală (națională) nu înseamnă apărarea patriei?

Îți voi trimite articolul scris de mine împotriva lui Kievski în această chestiune.

Dacă mai ai nevoie de cărți, *scrie-mi*. Aici se pot procura multe, și eu oricum vizitez deseori bibliotecile.

Cu o călduroasă strîngere de mînă, *Lenin*

Scris la 20 noiembrie 1916
Expediat din Zürich la Sörenberg (Elveția)

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 196—197

Publicat pentru întîia oară în 1949 în revista „Bolșevik" nr. 1

www.dacoromanica.ro

CĂTRE INESSA ARMAND

Scumpă prietenă! În ceea ce privește modificarea tezelor pentru a putea fi folosite de francezi, eu unul nu m-aș apuca s-o fac[191]. Poate încerci d-ta?

Tezele au fost scrise pentru elvețieni: aici și „partea militară" are un caracter aparte (pentru un stat mic), și situația internă de partid este alta etc. etc. De altfel nici nu dispun de material *concret* despre Franța.

Aș vrea din toată inima să fac ceva pentru tovarășii de stînga din Franța, dar nu prea reușesc să stabilesc legături cu ei. Grișa scrie scrisori lungi, dar arhistupide, bate apa în piuă, rumegă lucruri vechi, nu comunică nimic concret, nimic precis despre tovarășii *de stînga* din Franța, nu stabilește cu ei nici un contact, absolut nici unul.

În ceea ce privește patria, se pare că vrei să constați o contrazicere între scrierile mele din trecut (scrise cînd? în 1913? unde anume? ce anume?) și cele de acum. Nu cred să existe contraziceri. Găsește textele exacte, și atunci o să vedem.

Desigur, între ortodocși și oportuniști au fost întotdeauna divergențe în ceea ce privește noțiunea de patrie (comp. Plehanov în 1907 sau 1910, Kautsky în 1905 și 1907 și Jaurès, „L'armée nouvelle"*). Sînt întru totul de acord cu aceasta: aici divergența este radicală. Nu cred să fi spus undeva că nu sînt de acord cu aceasta.

Că apărarea patriei este admisibilă (cînd e admisibilă) numai ca apărare a democrației (în perioada respectivă), aceasta este și părerea mea.

---

* — „Armata nouă". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Desigur, proletarii nu trebuie niciodată „să se contopească“ cu mişcarea democratică generală. Marx şi Engels nu „s-au contopit“ cu mişcarea burghezo-democratică din Germania în 1848. Noi, bolşevicii, nu „ne-am contopit“ cu mişcarea burghezo-democratică în 1905.

Noi, social-democraţii, sîntem întotdeauna pentru democraţie nu „în numele capitalismului“, ci în numele curăţirii drumului în faţa mişcării *noastre*, curăţire care este cu neputinţă fără dezvoltarea capitalismului.

Cu cele mai bune salutări. Al d-tale, *Lenin*

P.S. Dacă ai nevoie de cărţi, scrie-mi.

Scris la 25 noiembrie 1916
Expediat de la Zürich la Sörenberg (Elveţia)

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 198—199

Publicat pentru prima oară în 1949 în revista „Bolşevik“ nr. 1

www.dacoromanica.ro

CĂTRE INESSA ARMAND

Scumpă prietenă! În ceea ce privește „apărarea patriei", nu știu dacă între noi există sau nu divergențe. D-ta afirmi că există o contrazicere între articolul meu din culegerea „În memoria lui Marx"[192] și declarațiile mele de acum, *fără să citezi* exact nici pe cel dintîi, nici pe acestea din urmă. Îmi este imposibil să răspund la această afirmație. Nu am la îndemînă culegerea „În memoria lui Marx". Evident, nu pot să țin minte cuvînt cu cuvînt tot ce am scris acolo. Fără citate *exacte* din cele scrise atunci și astăzi nu sînt în stare să răspund la un *astfel* de argument din partea d-tale.

În general vorbind, însă, am impresia că d-ta judeci puțin cam unilateral și formal. Ai luat *un* citat din „Manifestul Partidului Comunist" (muncitorii nu au patrie) și vrei să-l aplici oarecum fără rezerve, mergînd *pînă la negarea războaielor naționale*.

Întregul spirit al marxismului, întregul lui sistem cere ca fiecare teză să fie examinată (α) numai din punct de vedere istoric; (β) numai în legătură cu altele; (γ) numai în legătură cu experiența concretă a istoriei.

Patria este o noțiune istorică. Una este patria în epoca sau, și mai precis, în *momentul* luptei pentru doborîrea jugului național. Altceva este ea într-un moment cînd mișcările naționale sînt demult de domeniul trecutului. Pentru „cele trei tipuri de țări" (§ 6 al tezelor noastre cu privire la autodeterminare)* teza cu privire la patrie și la apărarea ei nu *poate* fi aplicată în același mod în toate condițiile.

---

* Vezi culegerea de față, pag. 281—282. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

În „*Manifestul Partidului Comunist*“ se spune că muncitorii nu au patrie.

Just. Dar *nu numai* asta se spune acolo. Acolo se mai spune că la formarea statelor naţionale proletariatul are un rol întrucîtva deosebit. Cine ia prima teză (muncitorii nu au patrie) şi *uită l e g ă t u r a* ei cu cea de-a doua (muncitorii se constituie ca clasă naţională, dar nu în sensul în care o face burghezia), acela procedează cît se poate de greşit.

În ce constă dar această legătură? După părerea mea, tocmai în faptul că în mişcarea *democratică* (într-un astfel de moment, într-o astfel de situaţie concretă) proletariatul nu poate să renunţe la sprijinirea ei (prin urmare nici la apărarea patriei într-un război naţional).

Marx şi Engels au spus în „*Manifestul Partiadului Comunist*“ că muncitorii nu au patrie. Dar tot Marx *a îndemnat* nu o dată la război *naţional*: Marx în 1848, Engels în *1859* (sfîrşitul broşurii „Padul şi Rinul“, în care Engels aţîţa pe faţă sentimentul *naţional* al germanilor şi-i îndemna deschis pe aceştia la un *război* naţional). În *1891*, Engels, avînd în vedere primejdia şi iminenţa unui război al Franţei (Boulanger) + Alexandru al III-lea împotriva Germaniei, a admis *făţiş* „apărarea patriei“[193].

Au fost oare Marx şi Engels nişte semănători de confuzie, care spuneau azi una, mîine alta? Nu. După părerea mea, admiterea „apărării patriei“ într-un război naţional corespunde *întru totul* marxismului. În 1891, *social-democraţii* germani *ar fi trebuit* într-adevăr să-şi apere patria într-un război împotriva lui Boulanger + Alexandru al III-lea. Aceasta ar fi fost o variantă sui generis a războiului *naţional*.

În treacăt fie zis, spunînd aceasta, *repet* cele spuse în articolul împotriva lui Iurii*. D-ta însă, nu ştiu de ce, treci sub tăcere acest articol. Am impresia că în problema ridicată aici *t o c m a i* acest articol conţine o serie de teze care lămuresc pînă la capăt (sau aproape pînă la capăt) modul în care înţeleg eu marxismul.

Despre Radek — despre „cearta“ (???!!!) cu Radek. Am avut deja, astă-primăvară, o controversă cu Grigori, care nu înţelegea de loc situaţia politică de atunci şi îmi

* Vezi culegerea de faţă, pag. 379—429. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

reproșa că provoc o ruptură cu stînga zimmerwaldiană. Prostii.

Legătura cu stînga zimmerwaldiană este și ea ceva relativ. În primul rînd, Radek nu este = stînga zimmerwaldiană. În al doilea rînd, între mine și Radek nu a fost o „ruptură" în general, ci numai într-o anumită *sferă*. În al treilea rînd este absurd ca legătura cu Radek să fie înțeleasă în așa fel încît *noi* să avem mîinile legate în lupta teoretică și practică absolut *necesară*.

Ad 1 (la punctul 1). Niciodată și nicăieri n-am făcut un singur pas și n-am schițat un singur gest care să ducă la o ruptură sau cel puțin la o slăbire a legăturilor cu „stînga zimmerwaldiană". Nimeni nu mi-a arătat și nici nu va putea să-mi arate un asemenea pas sau gest. Nici cu Borchardt, nici cu suedezii, nici cu Knief etc. etc.

(Radek ne-a scos din redacția revistei „Vorbote"* printr-un procedeu cît se poate de josnic. Radek se poartă în politică ca un negustor din tagma lui Tyszka: e insolent, impertinent și prost. În primăvara anului 1916, cînd mă aflam deja la Zürich, *Grigori* mi-a scris că *el* nu duce *nici un fel* de „muncă colectivă" cu Radek. Radek *s-a îndepărtat* de noi — asta-i *fapt cert*. S-a îndepărtat, *din cauza* revistei „Vorbote", și de mine *și de Grigori*. Din pricina insolenței și a mîrșavului spirit de tarabă al unei persoane, stînga zimmerwaldiană n-a încetat să fie stînga, și nu face să *o* amestecăm aici, nu-i inteligent și nici just.

„Gazeta Robotnicza", numărul din februarie 1916, este un model de asemenea „joc" tyszkist, mîrșav și slugarnic. (Radek merge pe urmele lui). Cine *iartă* în politică astfel de lucruri, pe acela îl consider un prostănac sau un nemernic. *Eu unul nu le voi ierta niciodată*. Pentru astfel de lucruri tragi palme sau întorci spatele.

Bineînțeles, am întors spatele. Și nu regret. Cu tovarășii germani *de stînga* nu am rupt legătura *nici cît negru sub unghie*. Cînd s-a pus problema să merg *realmente* împreună cu Radek [Congresul de la Zürich din 4—5. XI. 1916[194]], *am mers* împreună. Toate frazele ridicole ale lui Grigori cu privire la o ruptură între mine și stînga zimmerwaldiană

* — „Vestitorul". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

s-au dovedit a fi pur şi simplu prostii, ceea ce de altfel au şi fost întotdeauna).

Ad 2 — „sfera" rupturii dintre mine şi Radek o constituiau, prin urmare, (α) problemele ruse şi poloneze. Rezoluţia Comitetului organizaţiei din străinătate a confirmat acest lucru. (β) Povestea cu Iurii & Co. Radek îmi scrie şi acum (şi-i scrie şi lui Grigori) scrisori arhiinsolente (dacă vrei, ţi le pot trimite) pe tema că, după cum se exprimă el, aşa „vedem" „noi" (el + Buharin + Iurii & Co.) lucrurile!! Aşa poate să scrie numai un prostănac şi un nemernic care doreşte să urzească o *„intrigă"*, *s t r e c u r î n d u-s e î n f i s u r a* divergenţelor dintre noi şi Iurii & Co. Dacă Radek *n u*-şi dădea seama de *c e e a c e* făcea, atunci e un prostănac. Dacă îşi dădea seama, atunci e un nemernic.

Sarcina politică a partidului nostru era clară: *noi nu puteam s ă* ne *l e g ă m* mîinile acceptînd în redacţie egalitatea cu N. I. + Iurii + E. B. (Grigori n-a înţeles acest lucru şi m-a pus în situaţia de a da un ultimatum făţiş: am declarat că *voi pleca* de la revista „Kommunist" dacă nu vom rupe legăturile cu el. *„Kommunist"* a fost bun *c î t t i m p* cei trei, care alcătuiau $^1/_2$ din redacţie, *n u a u a v u t* un program aparte). Să acorzi *egalitate* grupului Buharin + Iurii + E. B. înseamnă să faci o idioţie şi să dăunezi întregii munci. Nici Iurii, un neisprăvit, şi nici E.B. nu au pic de minte, şi, dacă s-au lăsat antrenaţi în prostia de a constitui *un grup* împreună cu Buharin, a trebuit s-o rupem cu ei sau, mai precis, cu revista *„Kommunist"*. Ceea ce s-a şi făcut.

Polemica în jurul autodeterminării abia începe. În această chestiune domneşte la ei o confuzie totală, ca, de altfel, *şi în întreaga problemă* a atitudinii faţă de democraţie. Să acordăm aici „egalitate" unor neisprăviţi şi proşti? — niciodată! N-aţi vrut să învăţaţi într-o atmosferă paşnică, tovărăşească, de vină sînteţi voi şi numai voi. *(M-a m ţ i n u t s c a i* de ei, provocîndu-i la discuţii pe această temă la Berna: au întors spatele! Le-am scris la Stockholm scrisori de zeci de pagini — au întors spatele! Ei, dacă-i aşa, duceţi-vă la dracu. Am făcut tot posibilul pentru a ajunge la un deznodămînt *paşnic*. Nu vreţi — atunci am să vă dau peste bot şi am să vă fac de rîsul lumii ca pe nişte pros-

www.dacoromanica.ro

tănaci ce sînteţi. Aşa şi numai aşa trebuie să procedăm). Ce are a face aici Radek — vei întreba, poate, d-ta.

Are a face pentru că el a fost „artileria grea“ a acestui „grup“, artilerie care stătea pitită în tufişuri, mai la o parte. Iurii & Co. îşi făcuseră destul de bine socoteala (E.B. are aptitudini de intrigantă; după cum s-a văzut, ea nu-l *aducea pe Iurii la noi*, ci căuta să creeze un grup împotriva noastră). Ei îşi făcuseră următoarea socoteală: noi vom porni războiul, dar de luptat va lupta pentru noi Radek!! *Pentru noi*, îşi ziceau ei, va lupta Radek, iar Lenin *va avea* mîinile legate.

V-aţi greşit socotelile, stimaţii mei neisprăviţi! În politică nu voi permite nimănui să-mi lege mîinile. Vreţi să luptaţi? faceţi-o deschis. Iar rolul lui Radek — de a asmuţi din umbră pe tinerii neisprăviţi în timp ce el însuşi se ascunde în spatele „stîngii zimmerwaldiene“ — este culmea mîrşăviei. Cel mai parşiv... din mlaştina lui Tyszka nu ar putea să dea dovadă de un mai josnic spirit de tarabă, de mai multă slugărnicie şi n-ar putea să urzească intrigi mai ticăloase în spatele altuia.

Ad 3 — s-a spus deja clar. Problema raportului dintre imperialism şi democraţie şi problema programului minimum se pune *t o t m a i a m p l u* (vezi programul olandez în nr. 3 al buletinului; S. L. P.* din America a eliminat *întregul* program-minimum. Entwaffnungsfrage**). În această privinţă domneşte în capul lui Radek **o confuzie totală** (acest lucru reiese clar din tezele lui; de altfel şi problema impozitelor directe şi indirecte ridicată în tezele mele arăta acelaşi lucru). Niciodată nu voi îngădui să mi se lege mîinile în ceea ce priveşte lămurirea acestei extrem de importante probleme fundamentale. Nu pot. Problema trebuie lămurită. În legătură cu această problemă vor mai fi încă *zeci* de „căderi“ (se vor poticni unii).

Cine înţelege „legătura“ cu Stînga zimmerwaldiană în sensul că noi *ne* vom lăsa legaţi la mîini în lupta teoretică împotriva „economismului imperialist“ (boala aceasta este *i n t e r n a ţ i o n a l ă*: olandezo-americano-rusă etc.), acela nu înţelege nimic. Să înveţi pe de rost cuvintele „Stînga

* — Socialist Labour Party — Partidul muncitoresc socialist. — *Nota Trad.*

** — Problema dezarmării. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

zimmerwaldiană" şi să te prosternezi în faţa confuziei totale a lui Radek în domeniul teoriei — eu unul nu accept aşa ceva.

Rezultatul: după Zimmerwald *manevrele* au devenit *mai dificile*. Trebuia *să luăm* de la Radek şi de la E.B. & *Co. ceea ce ne interesează* pe noi, fără *să ne lăsăm legaţi la mîini*. Consider că am izbutit s-o fac. După plecarea lui Buharin în America şi *m a i a l e s* după ce Iurii ne-a trimis articolul său şi *a acceptat* (a acceptat! *a t r e—b u i t* să accepte) răspunsul meu — activitatea lor, ca „grup", *a l u a t s f î r ş i t*. (Grigori însă a vrut *să permanentizeze* acest grup, acordîndu-i *egalitate*: *n o i* i-am fi dat egalitate!!).

Cu Radek ne-*a m d e s p ă r ţ i t* pe arena ruso-poloneză şi *n u l-a m c h e m a t* să colaboreze la *S b o r n i k*[195]. *A ş a t r e b u i a*.

În momentul de faţă el nu poate să facă nimic care *să dăuneze* muncii. La Congresul de la Zürich (5.XI. 1916) el a fost nevoit să meargă *împreună* cu mine, ca şi în prezent, *împotriva lui Grimm*.

Ce înseamnă aceasta? Aceasta înseamnă că am reuşit să separ* problemele: atacul internaţional împotriva kautskiştilor (Grimm y compris**) nu a fost slăbit *n i c i m ă c a r c u o i o t ă* şi în acelaşi timp eu nu sînt subordonat „egalităţii" cu prostia radekistă!

Consider că în prezent lupta este cîştigată din punct de vedere strategic. Nu este exclus ca Iurii + *Co.* + Radek + Co. să se dedea la *insulte*. *Allez-y, mes amis!*** *A c u m o d i u m***** va cădea asupra *v o a s t r ă*, şi nu asupra noastră. Dar *acum* nu veţi prejudicia cauza, iar drumul nostru e curăţit. Am ieşit din încurcătura *murdară* (în toate privinţele) cu Iurii şi cu Radek *fără a slăbi m ă c a r c u o i o t ă* „stînga zimmerwaldiană" şi avînd *premise* în vederea luptei împotriva prostiei în problema atitudinii faţă de democraţie.

---

* Acest lucru a fost *foarte* greu!!
** — inclusiv. — *Nota Trad.*
*** — Daţi-i drumul, prieteni! — *Nota Trad.*
**** — răspunderea. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Voilà*. Cer scuze pentru această scrisoare lungă și pentru abundența de cuvinte tari: nu pot scrie altfel cînd vorbesc sincer. În fine, totu-i doar entre nous**, sper că n-o să-mi iei în nume de rău excesul de vorbe de ocară.

Cu cele mai bune salutări! Al d-tale, *Lenin*

În general vorbind, atît Radek cît și Pannekoek pun *în mod greșit* problema luptei împotriva kautskismului. N.B.!! acest lucru.

Scris la 30 noiembrie 1916
Expediat din Zürich la Clarens
Publicat pentru prima oară în 1949 în revista „Bolșevik" nr. 1

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 200—205

---

* — Iată. — *Nota Trad.*
** — între noi. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

CĂTRE INESSA ARMAND

Dragă prietenă!

Referitor la Radek, d-ta scrii: „i-am spus, la Kienthal, că n-a procedat bine."

Numai atîta? Nimic mai mult? Dar concluzia politică?? Nu cumva comportarea lui este o simplă întîmplare sau numai o chestiune personală?? Nicidecum! Iată care este rădăcina greşelii d-tale politice. D-ta nu apreciezi din punct de vedere politic cele întîmplate. Or, aici, crede-mă, este vorba de o problemă de politică, oricît ţi s-ar părea de ciudat la prima vedere.

În problema apărării patriei mi-ar fi extrem de neplăcut să avem păreri diferite. Să încercăm, poate vom cădea de acord.

Iată ceva „material pentru reflectat":

Războiul este continuarea politicii.

Toată chestiunea constă în *sistemul* relaţiilor politice de dinainte de război şi din timpul războiului.

Principalele tipuri ale acestor sisteme: (a) relaţiile dintre naţiunea asuprită şi cea asupritoare, (b) relaţiile dintre două naţiuni asupritoare din pricina prăzii, a împărţirii ei etc., (c) relaţiile dintre un stat naţional care nu asupreşte alte state şi statul asupritor, deosebit de reacţionar.

Reflectează asupra acestei chestiuni.

Cezarism în Franţa + ţarism în Rusia împotriva Germaniei *ne imperialiste* în 1891 — iată situaţia istorică din 1891.

Reflectează! În ceea ce mă priveşte, am scris *despre 1891* şi în Sbornik nr. 1*.

* Vezi culegerea de faţă, pag. 329—369. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

Sînt bucuros că ai stat de vorbă cu Guilbeaux și Levy! Ar fi bine să faci acest lucru mai des sau măcar din cînd în cînd. Iar italianul minte: discursul lui Turati este o mostră de kautskism *murdar* (a amestecat „droits nationaux"* cu războiul *imperialist*!!). Articolul în legătură cu acest discurs apărut în „Volksrecht"** și semnat V.V. este și el tot atît de murdar.

Aș vrea să scriu în legătură cu această chestiune sau să stau de vorbă cu italianul!!

Ce prostie că Levy atacă parlamentarismul!! Mare prostie!! Și se mai pretinde că-i „de stînga"!! Doamne, multă confuzie mai e și în capetele oamenilor.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă în decembrie 1916
Expediat de la Zürich la Clarens.

Publicată pentru prima oară în 1949 în revista „Bolșevik" nr. 1

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 215-216

---

* — „drepturi naționale". — *Nota Trad.*
** — „Dreptul poporului". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

DIN „CONFERINȚA DESPRE REVOLUȚIA DIN 1905“[196]

Vreau să mai fac doar cîteva scurte observații cu privire la importanța mondială a revoluției ruse.

Din punct de vedere geografic, economic și istoric, Rusia ține nu numai de Europa, ci și de Asia. Și de aceea, ceea ce a realizat revoluția din Rusia nu este numai faptul că ea a trezit în mod definitiv din somn cea mai mare și cea mai înapoiată țară din Europa și a creat un popor revoluționar condus de un proletariat revoluționar.

Ea a realizat nu numai aceasta. Revoluția rusă a stîrnit o mișcare în întreaga Asie. Revoluțiile din Turcia, Persia și China dovedesc că viguroasa insurecție din 1905 a lăsat urme adînci și că înrîurirea ei, care se vădește în mișcarea înainte a *sute și sute* de milioane de oameni, e de neînlăturat.

Revoluția rusă a exercitat indirect o înrîurire și asupra țărilor occidentale. Nu trebuie uitat faptul că, îndată ce la 30 octombrie 1905 a ajuns la Viena o telegramă cu privire la manifestul constituțional al țarului, această știre a avut un rol hotărîtor în victoria definitivă a sufragiului universal în Austria.

În timpul unei ședințe a congresului social-democrației austriece, pe cînd tovarășul Ellenbogen — pe atunci acesta nu era încă social-patriot, pe atunci el era încă tovarăș—își dezvolta raportul despre greva politică, a fost pusă în fața lui pe masă această telegramă. Dezbaterile au fost de îndată suspendate. Locul nostru e în stradă! — iată strigătul care a răsunat de la un capăt la celălalt al sălii în care își țineau ședințele delegații social-democrației austriece. Și

www.dacoromanica.ro

zilele care au urmat au fost zilele celor mai mari demonstrații de stradă la Viena și de baricade la Praga. Victoria sufragiului universal în Austria era un lucru hotărît.

Foarte adesea întîlnim occidentali care judecă revoluția din Rusia așa ca și cum evenimentele, relațiile și mijloacele de luptă din această țară înapoiată ar semăna foarte puțin cu relațiile din Europa occidentală și că de aceea este puțin probabil ca ele să aibă vreo importanță practică.

Nimic nu este mai eronat decît această părere.

Fără îndoială că formele și motivele viitoarelor lupte în viitoarea revoluție europeană se vor deosebi în multe privințe de formele revoluției ruse.

Dar, cu toate acestea, revoluția rusă — tocmai datorită caracterului ei proletar în înțelesul special, despre care am vorbit deja, al acestui cuvînt — rămîne *prologul* viitoarei revoluții europene. Fără îndoială că această viitoare revoluție nu poate fi decît o revoluție proletară, și încă în înțelesul și mai profund al acestui cuvînt: proletară, socialistă și prin conținutul ei. Această viitoare revoluție va arăta într-o măsură și mai mare, pe de o parte, că numai luptele aspre, și anume războaiele civile, pot elibera omenirea de sub jugul capitalului, iar pe de altă parte că numai proletarii conștienți din punctul de vedere de clasă pot fi și vor fi conducătorii imensei majorități a celor exploatați.

Pe noi nu trebuie să ne înșele liniștea mormîntală care domnește astăzi în Europa. Europa poartă în sine revoluția. Grozăviile monstruoase ale războiului imperialist, chinurile scumpetei generează pretutindeni o stare de spirit revoluționară, și clasele dominante — burghezia, și vătafii acestora — guvernele, ajung din ce în ce mai mult într-un impas din care, fără foarte mari zguduiri, în general nu pot găsi o ieșire.

După cum în 1905 a început în Rusia, sub conducerea proletariatului, o răscoală populară împotriva guvernului țarist, în scopul cuceririi republicii democrate, tot astfel anii care vin vor duce în Europa, tocmai în legătură cu acest război de jaf, la răscoale populare sub conducerea proletariatului împotriva puterii capitalului financiar, împotriva marilor bănci, împotriva capitaliștilor, și aceste zguduiri nu se pot termina altfel decît numai cu exproprierea burgheziei, cu victoria socialismului.

www.dacoromanica.ro

Noi, cei bătrîni, nu vom apuca, poate, bătăliile hotărîtoare ale acestei viitoare revoluții. Dar cred că pot să-mi exprim cu multă certitudine speranța că tineretul care activează atît de frumos în mișcarea socialistă din Elveția și din întreaga lume va avea fericirea nu numai să lupte, ci și să învingă în viitoarea revoluție proletară.

Scris în limba germană înainte de 9 (22) ianuarie 1917

Publicat pentru prima oară la 22 ianuarie 1925 în ziarul „Pravda" nr. 18

Semnat: N. Lenin

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 244—246

www.dacoromanica.ro

CĂTRE INESSA ARMAND

Scumpă prietenă!

În privința lui Engels. Dacă din întîmplare ai dat peste numărul din „*Neue Zeit*“ * care conține relatarea lui Kautsky (și scrisorile lui Engels) despre felul în care a fost denaturată prefața lui Engels la „Klassenkämpfe“ **, ar fi bine să transcrii toate acestea cît mai amănunțit într-un caiet special. Dacă nu e posibil, comunică-mi numărul exact al revistei „*Neue Zeit*“, anul, volumul, pagina.

Atacurile d-tale împotriva lui Engels sînt, după părerea mea, cu totul lipsite de temei. Iartă-mi sinceritatea: înainte de a scrie în felul acesta trebuie să te pregătești mult mai temeinic! Altminteri ușor te poți face de rîs — te previn entre nous, prietenește, între patru ochi, în eventualitatea că vei mai vorbi cîndva *în felul acesta* în presă sau la o adunare.

Greva din Belgia? În primul rînd nu este exclus ca în această chestiune, în această problemă particulară Engels să fi greșit. Firește, lucrul acesta nu este exclus. Trebuie adunat tot ce a scris el în această problemă. În al doilea rînd, în privința grevei generale în genere, evenimentele *din ultima* vreme, și în special anul 1905, au furnizat elemente *n o i*, pe care Engels nu le-a cunoscut. Zeci de ani Engels se obișnuise să audă despre „greva generală“ *n u m a i* frazele goale ale anarhiștilor, pe care el pe *bună dreptate* îi ura și îi disprețuia. Mai tîrziu însă, evenimentele *au dat la iveală u n n o u* tip de „grevă de masă“, *greva politică*,

* — „Timpuri noi“. — *Nota Trad.*
** — „Luptele de clasă“. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

adică absolut neanarhistă. Acest moment nou Engels nu-l cunoştea *î n c ă* şi nici nu putea să-l cunoască.

Nu trebuie să uităm asta.

N-a fost cumva această grevă din Belgia *o trecere* de la vechi la nou? Putea oare Engels să vadă *de pe atunci* (în 1891—1892?? Avea deja 71—72 de ani; era la capătul vieţii sale) că această grevă nu era o răbufnire a vechilor metode de luptă belgiene (mult timp belgienii au fost proudhonişti), ci o trecere spre nou? Asupra acestei chestiuni trebuie să reflectăm.

În ceea ce priveşte „apărarea patriei", raţionamentele d-tale păcătuiesc, după părerea mea, prin caracterul lor abstract şi prin neistorismul lor. Repet ceea ce am spus în articolul împotriva lui Iurii*: apărarea patriei = justificarea participării la *război*. Atîta tot. A generaliza acest lucru, a face din el un „principiu general", este ceva *ridicol*, ceva cu totul neştiinţific. (Îţi voi trimite programul S.L.P.** din America, care conţine această generalizare ridicolă). Războiul este un fenomen arhipestriţ, variat, complex. Nu-l poţi aborda cu un şablon general.

(I) Există trei tipuri principale: raport între o naţiune asuprită şi o naţiune asupritoare (orice război este o continuare a politicii; politica este *un raport* între naţiuni, clase etc.). Ca regulă generală, războiul este legitim din partea unei naţiuni asuprite (indiferent dacă din punct de vedere militar este de apărare sau ofensiv).

(II) Raport între două naţiuni asupritoare. Lupta pentru colonii, pentru pieţe de desfacere etc. (Roma şi Cartagina; Anglia şi Germania în 1914—1917). Ca regulă generală, acest gen de război este un jaf de *ambele* părţi; iar atitudinea democraţiei (şi a socialismului) faţă de el se încadrează în regula: „doi tîlhari se bat între ei, să piară amîndoi"...

(III) Al treilea tip. *Un sistem* de naţiuni egale în drepturi. Problema **e mult mai c o m p l i c a t ă**!!!! Mai ales dacă alături de naţiuni civilizate, relativ democratice, se află ţarismul. Aşa a fost (aproximativ) în Europa între 1815 şi 1905.

---

* Vezi culegerea de faţă, pag. 379—429. — *Nota Red.*

** — Socialist Labour Party — Partidul muncitoresc socialist. — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

Anul 1891. Politica colonială a Franței și Germaniei este *cu totul neînsemnată*. Italia, Japonia, Statele Unite *nu au de loc* colonii (acuma au). În Europa apuseană s-a format *un sistem* (N.B.!! gîndește-te la aceasta!! nu uita acest lucru!! Noi trăim nu numai în state diferite, ci și într-un anumit *sistem* de state; anarhiștilor le este permis să ignoreze acest lucru; noi nu sîntem anarhiști), *un sistem* de state în genere constituționale, naționale. *Alături* de ele se găsește puternicul, nezdruncinatul țarism din perioada prerevoluționară, care de sute de ani jefuiește și asuprește pe toți, care a înăbușit revoluțiile din 1849, din 1863.

Germania (anului 1891) este țara socialismului *înaintat*. Și această țară este amenințată de țarism în alianță cu boulangismul!

Situația este cu totul, dar cu totul alta decît în 1914—1917, cînd țarismul este subminat de anul 1905, iar Germania duce război pentru dominație mondială. Asta-i cu totul *altceva*!!

A identifica situația internațională din 1891 cu cea din 1914 sau chiar numai a stabili o asemănare între ele este *culmea* neistorismului.

Prostănacul de Radek a scris recent într-o proclamație poloneză („Befreiung Polens"): „Staatenbau"* nu este scopul luptei social-democraților. Aceasta este ceva arhistupid! Este semianarhism, semiidiotie! Nu, nu, noi nu sîntem cîtuși de puțin indiferenți față de Staatenbau, față de *sistemul* de state, față de *relațiile dintre ele*.

Engels a fost părintele „radicalismului pasiv"?? Nu este adevărat! Nici vorbă de așa ceva. Niciodată nu veți putea dovedi acest lucru. (Bogdanov & Co. au încercat și s-au făcut numai de rîs).

În războiul *imperialist* din 1914—1917 între *două* coaliții imperialiste, noi trebuie să fim împotriva „apărării patriei", pentru că (1) imperialismul este ajunul socialismului; (2) războiul imperialist este un război între tîlhari pentru pradă; (3) în *ambele* coaliții există un proletariat *înaintat*; (4) în ambele coaliții *este la ordinea zilei* revoluția socialistă.

* — („Eliberarea Poloniei"): „construcția de stat". — *Nota Trad.*

www.dacoromanica.ro

N u m a i de aceea sîntem noi împotriva „apărării patriei", **numai** de aceea!!

Cu cele mai bune salutări și urări! Al d-tale, *Lenin*.

Am cerut adresele organizațiilor de tineret. Mi-au fost promise.

Așadar, în privința planului de editare: *t r e c e ț i* la realizarea lui. Dar referatul *d e s p r e p a c i f i s m*?

P.S. Ultimele d-tale două scrisori le-am primit pe amîndouă în același timp, dar, evident, numai din vina mea.

Scris la 19 ianuarie 1917
Expediat din Zürich la Clarens
Publicat pentru prima oară în 1949 în revista „Bolșevik" nr. 1

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 35, pag. 218 — 220

www.dacoromanica.ro

STATISTICĂ ŞI SOCIOLOGIE[197]

PREFAŢĂ

Studiile oferite atenţiei cititorului parte n-au văzut încă lumina tiparului, parte reprezintă o retipărire a unor articole apărute înainte de război în diferite publicaţii periodice. Problema căreia îi sînt consacrate studiile — importanţa şi rolul mişcărilor naţionale, raportul dintre naţional şi internaţional — trezeşte astăzi, firește, un interes deosebit. De cele mai multe ori, cel mai mare neajuns al raţionamentelor cu privire la această problemă constă în faptul că nu se situează pe un punct de vedere istoric şi concret. Un lucru foarte obişnuit este strecurarea de contrabandă de tot felul sub steagul frazelor generale. Credem, de aceea, că puţină statistică nu va fi de loc ceva de prisos. O comparaţie între cele spuse de noi înainte de război şi învăţămintele acestuia ne pare a nu fi lipsită de folos. Studiile sînt legate între ele prin unitatea teoriei şi a punctului de vedere.

Ianuarie 1917.

Autorul

CONDIŢIILE ISTORICE ALE MIŞCĂRILOR NAŢIONALE

Faptele sînt îndărătnice, spune un proverb englezesc. Acest proverb îţi vine deosebit de des în minte atunci cînd vezi cum cîte un scriitor înalţă osanale măreţiei „principiului naţionalităţii“ în diversele lui înţelesuri şi raporturi, acest „principiu“ fiind de cele mai multe ori aplicat într-un mod tot atît de reuşit pe cît de reuşite şi nimerite au fost exclamaţiile cunoscutului erou al unui basm popular la vederea unei procesiuni funebre: „azi unu — *mîine* doi“.

www.dacoromanica.ro

Fapte exacte, fapte incontestabile — iată ce nu pot îndeosebi suporta scriitorii de acest gen şi iată ce este deosebit de necesar, dacă vrem serios să ajungem să înţelegem clar o problemă complexă şi grea care la fiecare pas este în mod intenţionat încurcată. Dar cum să adunăm faptele? Cum să stabilim conexiunea şi interdependenţa lor?

În domeniul fenomenelor sociale nu există o metodă mai răspîndită şi mai inconsistentă ca luarea unor fapte *răzleţe*, jocul de-a exemplele. Să alegi exemple, în general,— asta nu e de loc greu, dar nici nu are vreo importanţă, sau dacă are, apoi are una pur negativă, pentru că esenţialul îl constituie condiţiile concrete istorice ale diferitelor cazuri. Faptele, dacă le luăm în *ansamblul* lor, în *conexiunea* lor, sînt nu numai „îndărătnice", dar şi absolut concludente. Faptele, dacă sînt luate în afara ansamblului, în afara conexiunii, dacă sînt fragmentare şi arbitrare, nu sînt decît o jucărie sau chiar ceva şi mai rău. De pildă, cînd un scriitor care pe vremuri a fost un scriitor serios şi doreşte să fie considerat ca atare, ia faptul jugului mongol şi îl aduce ca exemplu pentru lămurirea unor evenimente din Europa secolului al XX-lea, putem oare considera aceasta numai un joc sau e mai just s-o calificăm drept şarlatanie politică? Jugul mongol este un fapt istoric legat neîndoios de problema naţională, după cum şi în Europa secolului al XX-lea se constată o serie de fapte tot atît de neîndoios legate de această problemă. Totuşi nu se vor găsi mulţi oameni — de tipul acelora cărora francezii le zic „clovni naţionali" — în stare să se pretindă serioşi şi să opereze pentru ilustrarea celor ce se petrec în Europa în secolul al XX-lea cu „faptul" jugului mongol.

Concluzia care se poate trage de aici e clară: trebuie să încercăm să stabilim o temelie de fapte exacte şi incontestabile pe care să ne putem sprijini, cu care să putem compara oricare dintre raţionamentele „generale" sau „exemplificatoare" de care se face fără măsură atîta abuz în unele ţări în zilele noastre. Ca aceasta să fie într-adevăr o temelie, trebuie să luăm nu fapte răzleţe, ci *întreg ansamblul* faptelor referitoare la problema analizată, *fără nici o* excepţie, căci altminteri se va naşte în mod inevitabil bănuiala, şi o bănuială cu totul legitimă, că faptele au fost

www.dacoromanica.ro

alese sau triate arbitrar, că în locul conexiunii şi interdependenţei obiective a fenomenelor istorice în ansamblul lor este servită o cîrpăceală „subiectivă" al cărei scop este de a justifica, poate, o treabă murdară. Doar aceasta se întîmplă... mai des decît s-ar părea.

Plecînd de la aceste considerente, am hotărît să începem cu statistica, ştiind foarte bine, desigur, ce antipatie adîncă provoacă statistica la unii cititori care preferă „adevărurilor prozaice" „minciuna care ne înalţă" şi la unii scriitori cărora le place să strecoare contrabandă politică sub steagul raţionamentelor „generale" despre internaţionalism, cosmopolitism, naţionalism, patriotism etc.

CAPITOLUL I

PUŢINĂ STATISTICĂ

I

Pentru a analiza într-adevăr *întreg* ansamblul datelor asupra mişcărilor naţionale, trebuie luată *întreaga* populaţie a globului. Totodată, trebuie stabilite cît mai exact şi urmărite cît mai complet două criterii: în primul rînd, caracterul pur sau pestriţ al compoziţiei naţionale a diferitelor state; în al doilea rînd, împărţirea statelor (sau a formaţiilor care seamănă a stat, în cazurile cînd e îndoielnic dacă se poate vorbi propriu-zis despre un stat) în state independente din punct de vedere politic şi state dependente din punct de vedere politic.

Vom lua datele cele mai noi, publicate în 1916, şi ne vom sprijini pe două surse: una germană, „Tabele geografico-statistice" de Otto Hübner, şi una englezească, „Anuarul Politic" („The Statesman's Year-Book"). Va trebui să luăm drept bază prima sursă, deoarece este mult mai completă în ceea ce priveşte problema care ne interesează, iar de a doua ne vom folosi pentru verificare şi pentru unele îndreptări, în cea mai mare parte de amănunt.

Vom începe studiul nostru cu statele independente din punct de vedere politic şi cele mai „pure" în sensul omogenităţii compoziţiei naţionale. Vedem aici de îndată plasîndu-se pe primul loc un grup de state din Europa *occidentală*, adică situate la apus de Rusia şi Austria.

www.dacoromanica.ro

Avem aici în total 17 state, dintre care însă cinci, fiind foarte pure în ceea ce priveşte compoziţia naţională, sînt, prin mărimea lor infimă, adevărate state-jucării. Acestea sînt: Luxemburg, Monaco, Marino, Lichtenstein şi Andorra, a căror populaţie, luată la un loc, este de numai 310.000 de oameni. Fără îndoială că va fi mult mai just să nu fie în general incluse în numărul statelor. Din restul de 12 state, şapte au o compoziţie naţională absolut pură: în Italia, Olanda, Portugalia, Suedia şi Norvegia 99% din populaţia fiecărui stat aparţine unei singure naţionalităţi; în Spania şi Danemarca — cîte 96% din populaţie. Apoi trei state cu o compoziţie naţională aproape pură: Franţa, Anglia şi Germania. În Franţa, italienii, anexaţi de Napoleon al III-lea prin încălcarea şi falsificarea voinţei populaţiei, reprezintă numai 1,3% din populaţie. În Anglia o anexiune este Irlanda, a cărei populaţie, 4.400.000, reprezintă mai puţin de o zecime din totalul populaţiei (46.800.000). În Germania, dintr-o populaţie de 64.900.000 de oameni, un element străin sub raport naţional şi aproape peste tot asuprit sub raport naţional, asemenea irlandezilor în Anglia, îl constituie polonezii (5,47%), danezii (0,25%) şi locuitorii din Alsacia şi Lorena (1.870.000), din care însă o oarecare parte (nu se ştie exact cît anume) gravitează, fără îndoială, spre Germania nu numai în ceea ce priveşte limba, ci şi în ceea ce priveşte interesele economice şi simpatiile. În total, circa 5.000.000 de locuitori din Germania aparţin unor naţiuni străine, care nu se bucură de drepturi depline şi sînt chiar asuprite.

Numai două state mici din Europa occidentală au o compoziţie naţională mixtă: Elveţia, a cărei populaţie de aproape 4.000.000 de oameni este alcătuită în proporţie de 69% din germani, de 21% din francezi şi de 8% din italieni,—şi Belgia (cu o populaţie de aproape 8.000.000 de oameni; în cifre aproximative cca 53%, cred, flamanzi şi circa 47% francezi). Trebuie să notăm însă că, oricît de pestriţă este compoziţia naţională a acestor state, aici nu se poate vorbi de asuprirea naţiunilor. După constituţiile ambelor ţări, toate naţiunile sînt egale în drepturi; în Elveţia această egalitate în drepturi este pe deplin tradusă şi în viaţă; în Belgia inegalitatea în drepturi există faţă de flamanzi, cu toate că aceştia formează majoritatea popu-

www.dacoromanica.ro

laţiei, dar această inegalitate în drepturi este infimă în comparaţie, de pildă, cu ceea ce au avut de îndurat polonezii în Germania sau irlandezii în Anglia, fără să mai vorbim de ceea ce se observă de obicei în ţările care nu fac parte din grupul de state de care ne ocupăm. De aceea, în treacăt fie zis, termenul de „stat al naţionalităţilor", care a intrat în circulaţie datorită mai ales oportuniştilor în problema naţională, publiciştii austrieci K. Renner şi O. Bauer, este just numai într-un sens foarte restrîns, anume dacă, pe de o parte, nu uităm locul istoric deosebit al majorităţii statelor de acest tip (despre aceasta va trebui să mai vorbim mai jos), iar pe de altă parte dacă nu disimulăm prin acest termen deosebirea fundamentală dintre egalitatea reală în drepturi a naţiunilor şi asuprirea naţiunilor.

Punînd laolaltă ţările de care ne-am ocupat, căpătăm un grup de 12 state din Europa occidentală, cu o populaţie totală de 242.000.000 de oameni. Din aceste 242.000.000 numai circa 9.500.000, adică numai 4%, reprezintă naţiuni asuprite (în Anglia şi în Germania). Dacă totalizăm părţile populaţiei din toate aceste state care nu aparţin principalei naţionalităţi de stat, obţinem 15.000.000, adică 6%.

În general, deci, statele din acest grup se caracterizează prin următoarele trăsături: sînt cele mai înaintate ţări capitaliste, cele mai dezvoltate şi sub raport economic, şi sub raport politic. Nivelul cultural este de asemenea cel mai ridicat. Din punct de vedere naţional, majoritatea acestor state au o compoziţie naţională absolut pură sau aproape absolut pură. Inegalitatea în drepturi sub raport naţional, ca fenomen politic deosebit, joacă un rol cu totul neînsemnat. Avem în faţa noastră tipul „statului naţional", despre care se vorbeşte atît de des, uitîndu-se în majoritatea cazurilor de caracterul istoriceşte condiţionat şi trecător al acestui tip în dezvoltarea capitalistă generală a omenirii. Dar despre aceasta vom vorbi mai amănunţit la locul potrivit.

Se pune întrebarea: se limitează oare acest tip la statele din Europa occidentală? Evident că nu. Toate trăsăturile caracteristice principale ale acestui tip — economice (dezvoltarea înaltă şi deosebit de rapidă a capitalismului), politice (regim reprezentativ), culturale, naţionale — se constată şi în statele înaintate din America şi din Asia: în Statele Unite şi în Japonia. Compoziţia naţională a acesteia

www.dacoromanica.ro

din urmă s-a statornicit demult şi este absolut pură; populaţia este alcătuită în proporţie de peste 99% din japonezi. În Statele Unite numai 11,1% din populaţie o constituie negrii (precum şi mulatrii şi indienii), care trebuie consideraţi drept o naţiune asuprită, întrucît egalitatea cucerită prin războiul civil din 1861-1865 şi garantată de constituţia republicii, în principalele locuri în care locuiesc negrii (în Sud), a fost în fapt şi în multe privinţe îngrădită tot mai mult în legătură cu trecerea de la capitalismul progresist, premonopolist, din perioada 1860-1880 la capitalismul reacţionar, monopolist (imperialismul) al epocii moderne, care în America este delimitată deosebit de clar prin războiul imperialist (adică provocat de împărţirea prăzii între doi tîlhari) spaniolo-american din 1898.

Din 88,7% cît reprezintă populaţia albă a Statelor Unite, 74,3% sînt americani şi numai 14,4% născuţi în străinătate, adică emigraţi din alte ţări. După cum se ştie, condiţiile deosebit de favorabile de dezvoltare a capitalismului în America şi ritmul deosebit de rapid al acestei dezvoltări au făcut ca aici uriaşele deosebiri naţionale să se macine şi să se prefacă într-o singură naţiune „americană" atît de repede şi atît de radical ca nicăieri în lume.

Adăugînd Statele Unite şi Japonia la ţările din Europa occidentală enumerate mai sus, obţinem 14 state cu o populaţie totală de 394.000.000 de oameni, dintre care circa 26.000.000, adică 7%, n-au drepturi egale sub raport naţional. Anticipînd, vom menţiona că în perioada care cuprinde sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, adică tocmai în perioada transformării capitalismului în imperialism, majoritatea tocmai a acestor 14 state înaintate au pornit deosebit de intens pe calea politicii colonialiste, datorită căreia aceste state „dispun" astăzi de o populaţie de peste o jumătate de miliard de oameni în ţările dependente, coloniale.

II

Grupul de state din estul Europei — Rusia, Austria, Turcia (din punct de vedere geografic, este mai just ca aceasta din urmă să fie socotită astăzi un stat asiatic, iar din punct de vedere economic o „semicolonie") şi cele 6 mici state balcanice: Romînia, Bulgaria, Grecia, Serbia,

www.dacoromanica.ro

Muntenegru și Albania — vădesc de la prima privire un tablou care diferă radical de cel precedent. *Nici un singur* stat care să aibă o compoziție națională pură! Numai statele mici din Balcani pot fi considerate state naționale, fără însă a uita totodată că și aici populația de naționalitate străină constituie între 5 și 10%, că un număr imens (față de numărul total al reprezentanților națiunii respective) de romîni și de sîrbi locuiesc în afara granițelor statului „lor", că în general „construcția de stat" în direcția burghezo-națională nu s-a terminat în Balcani nici chiar prin războaiele, s-ar putea spune „de ieri", din 1911-1912. Printre micile state balcanice nu există nici un singur stat național *de felul* Spaniei, Suediei etc. Iar în statele mari din estul Europei, în toate trei, procentul populației de naționalitate „proprie" și totodată dominantă constituie numai 43%. În fiecare din aceste trei state mari, mai mult de jumătate din populație, 57%, aparține populației de „naționalitate străină" (inorodți *, ca să ne exprimăm cu adevărat rusește). Din punct de vedere statistic, deosebirea dintre grupul de state din Europa de vest și cel din estul Europei se exprimă în felul următor:

În primul grup avem 10 state naționale pure sau aproape pure, cu o populație de 231.000.000; sînt numai 2 state „pestrițe" din punct de vedere național, dar fără asuprire a națiunilor, egalitatea lor în drepturi fiind garantată de constituție și aplicată în mod efectiv, aceste state avînd o populație de 11.500.000.

În cel de-al doilea grup sînt 6 state aproape pure, cu o populație de 23.000.000; *trei* state „pestriță" sau „amestecate", fără egalitate în drepturi a națiunilor, cu o populație de 249.000.000.

În general, procentul populației de altă naționalitate (adică ce nu aparține națiunii principale ** a fiecărui stat) reprezintă în Europa occidentală 6%, iar dacă mai adăugăm Statele Unite și Japonia, 7%. În estul Europei acest procent este de 53%!

Publicat pentru prima oară în 1935 în nr. 2 al revistei „Bolșevic"

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 265—271

* — alogene. — *Nota Trad.*

** În Rusia velicorușii, în Austria germanii și ungurii, în Turcia turcii.

www.dacoromanica.ro

DIN BROŞURA:
„SARCINILE PROLETARIATULUI ÎN REVOLUŢIA NOASTRĂ"
(PROIECT DE PLATFORMĂ A PARTIDULUI PROLETAR)"

14. În chestiunea naţională, partidul proletar trebuie să susţină mai întîi proclamarea şi înfăptuirea imediată a libertăţii depline de despărţire de Rusia pentru toate naţiunile şi popoarele asuprite de ţarism, înglobate cu forţa sau ţinute cu forţa în graniţele statului, adică anexate.

Toate afirmaţiile, declaraţiile şi manifestele privitoare la renunţarea la anexiuni, dacă nu sînt însoţite de înfăptuirea reală a libertăţii de despărţire, se reduc la o înşelare burgheză a poporului sau la deziderate pioase mic-burgheze.

Partidul proletar tinde la crearea unui stat cît mai mare posibil, căci aceasta este în avantajul celor ce muncesc, el tinde *la apropierea şi contopirea* naţiunilor, dar el vrea să atingă acest scop nu prin violenţă, ci exclusiv prin alianţa liberă, frăţească a muncitorilor şi a maselor muncitoare ale *tuturor* naţiunilor.

Cu cît republica rusă va fi mai democratică, cu cît ea se va organiza cu mai mult succes ca republică a Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi ţăranilor, cu atît mai puternică va fi forţa de atracţie *liber consimţită* spre această republică a maselor muncitoare ale *tuturor* naţiunilor.

Libertate deplină de despărţire, cea mai largă autonomie locală (şi naţională), garanţii amănunţit elaborate pentru drepturile minorităţilor naţionale, — iată programul proletariatului revoluţionar.

Publicat pentru prima oară în septembrie 1917 în broşură separată, în ed. „Priboi"
Semnat: N. Lenin

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 51—52

www.dacoromanica.ro

CONFERINȚA A ȘAPTEA GENERALĂ (DIN APRILIE) A P.M.S.D. (b) DIN RUSIA[198]

24-29 APRILIE (7-12 MAI) 1917

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA PROBLEMA NAȚIONALĂ 29 APRILIE (12 MAI)

Începînd din 1903, cînd partidul nostru a adoptat programul, noi am întîmpinat de fiecare dată o înverșunată opoziție din partea tovarășilor polonezi. Dacă veți studia procesele-verbale ale Congresului al II-lea, veți vedea că încă pe atunci ei expuneau aceleași argumente pe care le întîlnim acum și că social-democrații polonezi au părăsit acest congres, considerînd că recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare este pentru ei inacceptabilă. Și de atunci noi ne lovim de fiecare dată de una și aceeași problemă. În 1903 imperialismul exista deja, dar pe atunci, printre argumentele invocate, imperialismul n-a fost pomenit; și atunci, și acum poziția social-democrației poloneze rămîne o poziție ciudată, o greșeală monstruoasă: oamenii aceștia vor să reducă poziția partidului nostru la poziția unor șoviniști.

Datorită asupririi îndelungate de către Rusia, politica Poloniei este o politică pe deplin națională, și întreg poporul polonez este adînc pătruns de un singur gînd: răzbunarea împotriva muscalilor. Nimeni n-a asuprit atît pe polonezi ca poporul rus. Țarii au făcut din poporul rus un călău al libertății polone. Nu există popor care să fie într-atîta pătruns de ură împotriva Rusiei, nu există popor care să iubească Rusia mai puțin decît polonezii, și de aici decurge un fenomen ciudat. Polonia constituie o piedică în calea mișcării socialiste de dragul burgheziei polone. Piară întreaga lume, numai Polonia să fie liberă. Acest mod de a pune problema este, desigur, o batjocorire a internaționalismului. Desigur, asupra Poloniei apasă acum jugul asupririi, dar ca naționaliștii polonezi să conteze pe eliberarea

www.dacoromanica.ro

ei de către Rusia, aceasta constituie o trădare faţă de Internaţională. Or, naţionaliştii polonezi au făcut ca concepţiile lor să pătrundă atît de adînc în popor, încît acolo aşa şi sînt privite lucrurile.

Un merit imens, un merit istoric al tovarăşilor social-democraţi polonezi, îl constituie faptul că ei au lansat o lozincă internaţionalistă şi au spus: pentru noi lucrul cel mai important este alianţa frăţească cu proletariatul din celelalte ţări, şi niciodată nu vom accepta un război pentru eliberarea Poloniei. Acesta este meritul lor, şi de aceea noi am considerat întotdeauna drept socialişti numai pe aceşti tovarăşi social-democraţi polonezi. Ceilalţi sînt patrioţi, Plehanovi polonezi. Dar din cauza acestei poziţii originale, cînd pentru a salva socialismul oamenii au trebuit să lupte împotriva unui naţionalism feroce, bolnav, a rezultat un fenomen ciudat: tovarăşii vin la noi şi spun că noi trebuie să renunţăm la libertatea Poloniei, la despărţirea ei.

De ce ar trebui ca noi, velicorusii, care asuprim un număr mai mare de naţiuni decît oricare alt popor, să renunţăm la recunoaşterea dreptului la despărţire a Poloniei, Ucrainei, Finlandei? Ni se propune să devenim şovinişti, pentru că astfel vom uşura poziţia social-democraţilor în Polonia. Noi pretindem eliberarea Poloniei nu pentru că poporul polonez trăieşte între două state capabile să lupte. Dar în loc de a spune că muncitorii polonezi trebuie să judece aşa: numai acei social-democraţi rămîn democraţi care consideră că poporul polonez trebuie să fie liber, căci nişte şovinişti n-au ce căuta în rîndurile unui partid socialist, social-democraţii polonezi spun: tocmai pentru că considerăm avantajoasă o alianţă cu muncitorii ruşi, noi sîntem împotriva despărţirii Poloniei. Acesta e un drept deplin al lor. Oamenii aceştia nu vor însă să înţeleagă că pentru întărirea internaţionalismului nu trebuie repetate aceleaşi cuvinte, ci în Rusia trebuie să se insiste asupra libertăţii de despărţire a naţiunilor asuprite, iar în Polonia trebuie subliniată libertatea de unire. Libertatea de unire presupune libertatea de despărţire. Noi, ruşii, trebuie să subliniem libertatea de despărţire, iar în Polonia — libertatea de unire.

Vedem aici o serie de sofisme, care duc la o totală renunţare la marxism. Punctul de vedere al tovarăşului

www.dacoromanica.ro

Peatakov este o repetare a punctului de vedere al Rosei Luxemburg...* (exemplul Olandei). Aşa raţionează tov. Peatakov, şi aşa se combate el pe sine însuşi, căci în teorie el este pentru negarea libertăţii de despărţire, iar poporului îi spune: nu e socialist acela care neagă libertatea de despărţire. Ceea ce a spus aici tovarăşul Peatakov este o confuzie de necrezut. În Europa occidentală predomină ţările în care problema naţională a fost rezolvată de foarte mult timp. Cînd se spune că problema naţională a fost rezolvată, se are în vedere Europa occidentală. Tov. Peatakov transpune acest lucru acolo unde nu se potriveşte, în Europa răsăriteană, şi noi ajungem într-o situaţie ridicolă.

Gîndiţi-vă numai ce îngrozitor talmeş-balmeş rezultă! Finlanda este doar în imediata noastră vecinătate. Tov. Peatakov nu dă în privinţa ei un răspuns concret, şi s-a încurcat cu totul. Aţi putut citi ieri în „Raboceaia Gazeta“[199] că în Finlanda creşte separatismul. Finlandezii vin şi spun că separatismul creşte la ei deoarece cadeţii nu dau Finlandei autonomie deplină. Acolo se coace o criză, creşte nemulţumirea împotriva guvernatorului general Rodicev, iar „Raboceaia Gazeta“ scrie că finlandezii trebuie să aştepte pînă la Adunarea constituantă, deoarece în Adunarea constituantă se va ajunge la o înţelegere între Finlanda şi Rusia. Ce înseamnă o înţelegere? Finlandezii trebuie să spună că ei pot avea dreptul să hotărască într-un fel sau altul asupra soartei lor, iar acel velicorus care ar nega acest drept este un şovinist. Altceva ar fi dacă noi am spune muncitorului finlandez: cum îţi convine să hotărăşti...**.

Tov. Peatakov nu face decît să nege lozinca noastră, afirmînd că aceasta înseamnă a nu da o lozincă pentru revoluţia socialistă, dar el însuşi n-a dat o lozincă corespunzătoare. Metoda revoluţiei socialiste sub lozinca: „jos graniţele“ este o confuzie totală. Noi n-am reuşit să publicăm articolul în care am denumit această concepţie „economism imperialist“***. Ce înseamnă „metoda“ revoluţiei socialiste sub lozinca „jos graniţele“? Noi admitem necesitatea sta-

* O omisiune în procesul-verbal. — *Nota Red.*
** O omisiune în procesul-verbal. — *Nota Red.*
*** Vezi culegerea de faţă, pag. 379—429. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

tului, iar statul presupune graniţe. Statul poate, desigur, să cuprindă în el un guvern burghez, noi însă avem nevoie de Soviete. Dar şi pentru ele se pune problema graniţelor. Ce înseamnă „jos graniţele"? Aici începe anarhia... „Metoda" revoluţiei socialiste sub lozinca „jos graniţele" este pur şi simplu o confuzie. Cînd revoluţia socialistă se va coace, cînd ea va avea loc, ea se va extinde şi asupra altor ţări, iar noi o vom ajuta, în ce mod însă, aceasta nu o ştim. „Metoda revoluţiei socialiste" este o frază lipsită de conţinut. Întrucît există rămăşiţe de probleme pe care revoluţia burgheză nu le-a rezolvat, sîntem pentru rezolvarea lor. Sîntem indiferenţi, sîntem neutri faţă de mişcarea separatistă. Dacă Finlanda, dacă Polonia, Ucraina se vor despărţi de Rusia, în aceasta nu-i nimic rău. Ce rău e în aceasta? Cel ce o va spune este şovinist. Trebuie să-ţi pierzi minţile ca să continui politica ţarului Nikolai. Doar Norvegia s-a despărţit de Suedia... Altădată Alexandru I şi Napoleon făceau schimb de popoare, altădată ţarii făceau schimburi care aveau ca obiect Polonia. Şi noi să continuăm această tactică a ţarilor? Aceasta înseamnă renunţare la tactica internaţionalistă, aceasta înseamnă şovinism de cea mai rea speţă. Dacă Finlanda se va despărţi, ce rău este în aceasta? La ambele popoare, la proletariatul din Norvegia şi la cel din Suedia încrederea reciprocă s-a întărit după despărţire. Moşierii suedezi voiau să pornească un război, muncitorii suedezi însă s-au împotrivit şi au spus: nu vom merge să luptăm în acest război.

Finlandezii nu vor acum decît autonomia. Noi sîntem pentru ca să se dea Finlandei libertate deplină; în acest caz se va întări încrederea faţă de democraţia rusă, tocmai în acest caz, cînd această libertate va fi tradusă în viaţă, ei nu se vor despărţi. Cînd vine la ei d-l Rodicev şi începe să se tocmească în ceea ce priveşte autonomia, vin la noi tovarăşii finlandezi şi spun: avem nevoie de autonomie. Iar împotriva lor se deschide foc cu toate tunurile şi li se spune: „aşteptaţi Adunarea constituantă". Noi însă spunem: „socialistul rus care este împotriva libertăţii Finlandei este un şovinist".

Noi spunem că graniţele se stabilesc prin voinţa populaţiei. Rusie, să nu îndrăzneşti să duci război pentru Kurlanda! Germanie, afară cu trupele din Kurlanda! Iată

www.dacoromanica.ro

cum rezolvăm noi problema despărțirii. Proletariatul nu poate să recurgă la violență, căci el nu trebuie să împiedice libertatea popoarelor. Lozinca „jos granițele" va fi justă atunci cînd revoluția socialistă va deveni o realitate, și nu o metodă, iar noi vom spune atunci: tovarăși, veniți la noi...

Cu totul altceva e problema războiului. La nevoie noi nu vom renunța la un război revoluționar. Noi nu sîntem pacifiști... Cînd la noi stă un Miliukov și trimite în Finlanda pe un Rodicev, care se tocmește acolo în mod nerușinat cu poporul finlandez, noi spunem: nu, să nu îndrăznești, popor rus, să violentezi Finlanda: nu poate fi liber un popor care asuprește el însuși alte popoare. În rezoluția cu privire la Borgbjerg, noi spunem: retrageți trupele și lăsați națiunea să hotărască ea singură asupra problemei. Iată, dacă mîine Sovietul va lua puterea în mîinile sale, aceasta nu va fi o „metodă a revoluției socialiste", noi vom spune atunci: Germanie, afară cu trupele din Polonia, Rusie, afară cu trupele din Armenia, — căci altfel aceasta va fi o înșelăciune.

Despre Polonia sa asuprită tov. Dzerjinski ne spune că toți sînt acolo șovinești. Dar de ce nici unul dintre polonezi n-a spus ce-i de făcut cu Finlanda, ce-i de făcut cu Ucraina, de ce n-a spus nici un cuvînt în această privință? Începînd din 1903 discutăm atît de mult această chestiune, încît devine greu să mai vorbești despre ea. Unde vrei, acolo să și mergi... Cine nu se situează pe această poziție este un anexionist, un șovinist. Noi vrem o alianță frățească a tuturor popoarelor. Dacă va fi o Republică ucraineană și o Republică rusă, între ele va fi o mai strînsă legătură, mai multă încredere. Dacă ucrainenii vor vedea că la noi este republică a Sovietelor, ei nu se vor despărți, iar dacă la noi va fi o republică a lui Miliukov, se vor despărți. Cînd tov. Peatakov, în totală contradicție cu concepțiile sale, a spus: sîntem împotriva menținerii cu forța în cadrul granițelor, — aceasta și înseamnă a admite dreptul națiunilor la autodeterminare. Noi nu vrem de loc ca țăranul din Hiva să trăiască sub domnia hanului din Hiva. Prin dezvoltarea revoluției noastre, noi vom exercita o influență asupra maselor asuprite. Numai așa trebuie pusă problema agitației în rîndurile maselor asuprite.

www.dacoromanica.ro

Dar orice socialist rus care nu admite libertatea Finlandei şi a Ucrainei va aluneca pe panta şovinismului. Şi prin nici un fel de sofisme şi referiri la „metoda" lor nu se vor putea justifica niciodată.

S-a publicat o scurtă dare de seamă la 15 (2) mai 1917 în ziarul „Pravda", nr. 46

Publicat pentru prima oară în întregime în 1921 în Operele lui N. Lenin (V. Ulianov), vol. XIV, partea a 2-a

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 264—268

www.dacoromanica.ro

REZOLUȚIA ASUPRA PROBLEMEI NAȚIONALE

Politica de asuprire națională, moștenire lăsată de absolutism și monarhie, este sprijinită de moșieri, capitaliști și de mica burghezie în interesul apărării privilegiilor lor de clasă și al dezbinării muncitorilor de diferite naționalități. Imperialismul contemporan, accentuînd tendința de a subjuga popoarele slabe, este un factor nou de înăsprire a asupririi naționale.

Înlăturarea asupririi naționale, în măsura în care aceasta poate fi realizată în societatea capitalistă, e posibilă numai în condițiile unei orînduiri republicane consecvent democratice și ale unei conduceri consecvent democratice a statului, care să asigure deplină egalitate în drepturi tuturor națiunilor și limbilor.

Tuturor națiunilor din care este alcătuită Rusia trebuie să li se recunoască dreptul la liberă despărțire și la formarea unui stat independent. Negarea acestui drept și faptul de a nu lua măsuri care să-i asigure realizarea practică echivalează cu sprijinirea politicii de cotropire sau de anexiune. Numai recunoașterea de către proletariat a dreptului națiunilor la despărțire asigură solidaritatea deplină a muncitorilor aparținînd unor națiuni diferite și contribuie la o apropiere cu adevărat democratică între națiuni.

Conflictul ivit în momentul de față între Finlanda și Guvernul provizoriu rus arată într-un mod deosebit de concret că negarea dreptului la liberă despărțire duce de-a dreptul la continuarea politicii țariste.

Chestiunea dreptului națiunilor la liberă despărțire nu trebuie confundată cu chestiunea utilității despărțirii unei națiuni sau alteia într-un moment sau altul. Partidul pro-

www.dacoromanica.ro

letariatului trebuie să rezolve această din urmă chestiune de la caz la caz, într-un mod cu totul de sine stătător, ţinînd seamă de interesele întregii dezvoltări sociale şi de interesele luptei de clasă a proletariatului pentru socialism.

Partidul cere o largă autonomie regională, desfiinţarea supravegherii de sus, renunţarea la limba de stat obligatorie şi fixarea graniţelor regiunilor autonome şi ale celor care se administrează singure, pe baza voinţei exprimate de însăşi populaţia locală, care va ţine seamă de condiţiile economice şi de trai, de componenţa naţională a populaţiei etc.

Partidul proletariatului respinge hotărît aşa-zisa „autonomie cultural-naţională", adică scoaterea şcolilor din competinţa statului şi predarea lor în mîinile unui fel de diete naţionale. Autonomia cultural-naţională desparte în mod artificial pe muncitorii care trăiesc în aceeaşi localitate şi care muncesc chiar în aceeaşi întreprindere, după apartenenţa lor la cutare sau cutare „cultură naţională", adică întăreşte legătura dintre muncitori şi cultura burgheză a diferitelor naţiuni, în timp ce sarcina social-democraţiei este întărirea culturii internaţionale a proletariatului mondial.

Partidul cere să se introducă în constituţie o lege fundamentală care să desfiinţeze orice fel de privilegii ale vreunei naţiuni şi să pună capăt oricăror încălcări ale drepturilor minorităţilor naţionale.

Interesele clasei muncitoare cer unirea muncitorilor tuturor naţionalităţilor din Rusia în organizaţii proletare unice — politice, sindicale, cooperatiste, culturale etc. Numai această unire în organizaţii unice a muncitorilor de diferite naţionalităţi va da proletariatului posibilitatea să ducă o luptă victorioasă împotriva capitalului internaţional şi împotriva naţionalismului burghez.

Supliment la nr. 13 al ziarului „Soldatskaia Pravda" din 16 (3) mai 1917

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 269—270

www.dacoromanica.ro

FINLANDA ŞI RUSIA

Problema atitudinii Finlandei faţă de Rusia a devenit o problemă arzătoare. Guvernul provizoriu *n-a ştiut* să satisfacă poporul finlandez, care *deocamdată încă* nu cere despărţirea, ci doar o largă autonomie.

Politica nedemocrată, anexionistă a Guvernului provizoriu a fost formulată şi apărată zilele acestea de ziarul „Raboceaia Gazeta". El a făcut lucrul acesta în aşa fel încît nici nu se poate concepe „o compromitere" cu mai mult succes a aceluia pe care vrei să-l aperi. Această problemă este într-adevăr o problemă fundamentală, o problemă de stat, şi trebuie să ne oprim asupra ei cu toată atenţia.

„Comitetul de organizare este de părere — se scrie în ziarul „Raboceaia Gazeta" nr. 42 — că problema relaţiilor dintre Finlanda şi Statul rus în ansamblu poate şi trebuie să fie rezolvată numai printr-o înţelegere între Seimul finlandez şi Adunarea constituantă. Iar pînă atunci tovarăşii finlandezi" (Comitetul de organizare a stat de vorbă cu social-democraţii finlandezi) „trebuie să nu uite că, dacă în Finlanda s-ar accentua tendinţele separatiste, aceasta ar putea accentua tendinţele centraliste ale burgheziei ruse".

Acesta este punctul de vedere al capitaliştilor, al burgheziei, al cadeţilor, şi nicidecum al proletariatului. Programul partidului social-democrat, şi anume § 9 al acestui program, care recunoaşte tuturor naţiunilor care fac parte din stat dreptul la autodeterminare, a fost aruncat peste bord de menşevicii social-democraţi. În realitate ei au renunţat la acest program, trecînd de fapt de partea burgheziei, ca de altfel şi în problema înlocuirii armatei permanente cu înarmarea generală a poporului etc.

www.dacoromanica.ro

Capitaliștii, burghezia, inclusiv partidul cadeților n-au recunoscut niciodată autodeterminarea politică a națiunilor, adică *libertatea* lor *de a se despărți* de Rusia.

Partidul social-democrat *a recunoscut* acest drept în programul său, adoptat în 1903, în § 9 al acestui program.

Dacă Comitetul de organizare „a îndrumat" pe social-democrații din Finlanda spre o „înțelegere" între Seimul finlandez și Adunarea constituantă, asta înseamnă tocmai trecerea, în această problemă, de partea burgheziei. Pentru a ne convinge pe deplin de aceasta, este suficient să comparăm clar poziția *tuturor* claselor și partidelor principale.

Țarul, cei de dreapta, monarhiștii nu sînt pentru o înțelegere între Seim și Adunarea constituantă, ci pentru supunerea directă a Finlandei față de poporul rus. Burghezia republicană este pentru *o înțelegere* între Seimul finlandez și Adunarea constituantă. Proletariatul conștient și social-democrații, *credincioși* programului lor, sînt pentru *libertatea de despărțire* a Finlandei, precum și a tuturor populațiilor lipsite de drepturi depline, *de* Rusia. Iată tabloul indiscutabil, clar, precis. Sub lozinca „înțelegerii", care nu rezolvă absolut nimic — căci ce-i de făcut dacă *nu* se va ajunge la o înțelegere? —, burghezia promovează aceeași supunere, supunerea țaristă, duce aceeași politică a anexiunilor.

Căci Finlanda a fost anexată de țarii ruși pe baza unor tranzacții încheiate cu Napoleon, sugrumătorul revoluției franceze etc. Dacă sîntem într-adevăr împotriva anexiunilor, atunci trebuie să spunem: *libertate de despărțire pentru Finlanda*! Cînd vom fi spus și vom fi realizat acest lucru, *atunci* — și numai atunci! — „înțelegerea" cu Finlanda va fi într-adevăr benevolă, liberă, va fi într-adevăr o înțelegere, și nu o înșelăciune.

Numai cei egali pot încheia între ei înțelegeri. Pentru ca înțelegerea să fie în fapt o înțelegere, și nu o camuflare prin vorbe a unei supuneri, este necesară o adevărată egalitate în drepturi a *ambelor* părți, adică este necesar ca și Rusia, *și Finlanda* să aibă dreptul de a *nu* fi de acord. Aceasta este limpede ca lumina zilei.

Numai „libertatea de despărțire" exprimă aceasta: numai o Finlandă care are libertatea de despărțire este cu adevărat în stare să încheie „o înțelegere" cu Rusia asupra

www.dacoromanica.ro

problemei dacă ea trebuie să se despartă. Acel care *fără* această condiție, fără recunoașterea libertății de despărțire flecărește despre „înțelegere" se înșală pe sine și înșală poporul.

Comitetul de organizare ar fi trebuit să spună clar finlandezilor dacă recunoaște sau nu libertatea de despărțire. El a cocoloșit lucrul acesta în chip cadet și a renegat prin aceasta libertatea de despărțire. Ar fi trebuit ca el să atace burghezia rusă, pentru că refuză să acorde națiunilor dreptul la despărțire, refuz care *echivalează cu anexionism*. Or, în loc să facă acest lucru, Comitetul de organizare atacă pe finlandezi, avertizîndu-i că tendințele „separate" (trebuia spus: separatiste) vor accentua tendințele centraliste!! Cu alte cuvinte, Comitetul de organizare amenință pe finlandezi cu întărirea burgheziei velicoruse anexioniste — tocmai aceasta făceau întotdeauna cadeții, tocmai sub acest steag promovează Rodicevii & Co. anexionismul *lor*.

Iată o explicație practică concretă a problemei anexiunilor, despre care vorbesc astăzi „toți", temîndu-se să pună problema fără ocol și precis. *Cine este împotriva libertății de despărțire, acela este pentru anexiuni.*

Țarii au dus o politică de anexiuni în mod brutal, schimbînd un popor pe alt popor pe baza unei înțelegeri cu alți monarhi (împărțirea Poloniei, tranzacția încheiată cu Napoleon cu privire la Finlanda etc.), după cum moșierii făceau între ei schimb de țărani iobagi. Devenind republicană, burghezia duce *aceeași* politică de anexiuni mai rafinat, mai camuflat, *promițînd* „o înțelegere", *răpind însă* cu prilejul înțelegerii singura garanție reală a unei adevărate egalități în drepturi, și anume: libertatea de despărțire. Comitetul de organizare se tîrăște în coada burgheziei, trecînd în fapt de partea ei. (De aceea „Birjevka"[200], care a reprodus tot ceea ce este esențial din articolul ziarului „Raboceaia Gazeta" și a lăudat răspunsul dat finlandezilor de Comitetul de organizare, a avut perfectă dreptate cînd a denumit acest răspuns „o lecție a democrației ruse" dată finlandezilor. „Raboceaia Gazeta" a meritat acest sărut al „Birjevkăi".)

La conferința sa, în rezoluția asupra problemei naționale, partidul proletariatului („bolșevicii") a confirmat o dată în plus libertatea de despărțire.

www.dacoromanica.ro

Felul în care sînt grupate clasele şi partidele este clar. Micii burghezi se lasă speriaţi de spectrul burgheziei speriate — iată toată esenţa politicii social-democraţilor menşevici şi a socialiştilor-revoluţionari. Ei „se tem" de libertatea de despărţire. Proletarii conştienţi *nu* se tem de ea. Atît Norvegia, cît şi Suedia au cîştigat atunci cînd Norvegia s-a despărţit în mod liber de Suedia în 1905: a cîştigat încrederea între ambele naţiuni, a cîştigat apropierea liber consimţită dintre ele, au dispărut fricţiunile absurde şi dăunătoare, s-a întărit *atracţia* economică şi politică, culturală şi socială între ele, s-a întărit alianţa frăţească dintre muncitorii ambelor ţări.

Tovarăşi muncitori şi ţărani! Nu vă lăsaţi induşi în eroare de politica anexionistă a capitaliştilor ruşi, a lui Gucikov, Miliukov şi a Guvernului provizoriu faţă de Finlanda, Kurlanda, Ucraina etc.! Nu vă temeţi să recunoaşteţi libertatea de despărţire a tuturor acestor naţiuni. Nu prin violenţă trebuie atrase celelalte popoare la o uniune cu velicorușii, ci numai printr-o înţelegere cu adevărat benevolă, cu adevărat liberă, *care nu este posibilă* fără libertatea de despărţire.

Cu cît va fi mai liberă Rusia, cu cît va recunoaşte mai categoric republica noastră libertatea de despărţire a naţiunilor nevelicoruse, cu atît *se vor simţi atrase* mai puternic alte naţiuni spre o uniune cu noi, cu atît vor fi mai puţine fricţiunile, cu atît vor fi mai rare cazurile de despărţire reală, cu atît va fi mai scurtă durata pentru care unele dintre naţiuni se vor despărţi, cu atît va fi mai strînsă şi mai trainică, în ultimă analiză, uniunea frăţească între Republica rusă proletar-ţărănească şi Republicile oricărei alte naţiuni.

„Pravda" nr. 46 din 15 (2) mai 1917

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 301—304

www.dacoromanica.ro

MANDAT DAT DEPUTAȚILOR CARE SE ALEG PE FABRICI ȘI REGIMENTE ÎN SOVIETUL DE DEPUTAȚI AI MUNCITORILOR ȘI SOLDAȚILOR

(1) Deputatul nostru trebuie să fie un adversar fără rezerve al actualului război de cotropire, imperialist. Acest război este dus de capitaliștii din toate țările — și de cei din Rusia, și de cei din Germania, și de cei din Anglia etc. — pentru profiturile lor, pentru sugrumarea popoarelor slabe.

(2) Atîta timp cît în fruntea poporului rus se află un guvern al capitaliștilor, să nu se dea acestui guvern, care duce un război de cotropire, nici un sprijin, nici o copeică!

(3) Deputatul nostru trebuie să fie pentru publicarea imediată a tratatelor secrete de jaf — (cu privire la sugrumarea Persiei, cu privire la împărțirea Turciei, Austriei etc.) — pe care fostul țar Nikolai le-a încheiat cu capitaliștii din Anglia, Franța etc.

(4) Deputatul nostru trebuie să fie pentru denunțarea imediată a tuturor acestor tratate. Poporul rus, muncitorii și țăranii, nu vor să asuprească și nu vor asupri nici un popor; nu vor să mențină cu forța și nu vor menține cu forța în cuprinsul Rusiei nici un popor nerus (nevelicorus). Libertate tuturor popoarelor, alianță frățească între muncitorii și țăranii aparținînd tuturor popoarelor!

(5) Deputatul nostru trebuie să ceară ca guvernul rus să propună în mod deschis, imediat și neapărat, fără rezerve și fără cea mai mică tergiversare, pace *tuturor* țărilor beligerante, cu condiția eliberării *tuturor* popoarelor asuprite sau lipsite de drepturi depline, *fără nicio excepție*.

Aceasta înseamnă că velicorușii nu vor menține cu forța nici Polonia, nici Kurlanda, nici Ucraina, nici Fin-

www.dacoromanica.ro

landa, nici Armenia, în general nici un popor. Velicorușii propun o uniune frățească a tuturor popoarelor și constituirea unui stat comun pe baza liberului consimțămînt al fiecărui popor în parte, și în nici un caz prin violență directă sau indirectă. Potrivit condițiilor unei astfel de păci, velicorușii se obligă să retragă imediat trupele și din Galiția, și din Armenia, și din Persia, permițînd atît acestor popoare cît și în general *tuturor* popoarelor, fără excepție, să hotărască în mod absolut liber dacă vor să trăiască într-un stat separat sau într-un stat unional cu oricine ar vrea.

Potrivit condițiilor unei astfel de păci, Germania trebuie să renunțe nu numai la *toate* teritoriile, fără excepție, cotropite de ea după război, ci și la popoarele ținute cu forța de către ea în granițele Germaniei: poporul danez (provinciile nordice ale Schleswigului), poporul francez (o parte a Alsaciei și Lorenei), poporul polonez (Poznania) etc. Germania trebuie să se oblige ca, concomitent cu Rusia, să-și retragă imediat trupele din toate regiunile cotropite de ea și din toate regiunile enumerate și să permită fiecărui popor să hotărască în mod liber, printr-o consultare a poporului, dacă vrea să trăiască într-un stat separat sau într-un stat unional cu *oricine ar vrea*. Germania trebuie să renunțe în mod necondiționat și fără nici o rezervă la toate coloniile ei, deoarece colonii înseamnă popoare asuprite.

Potrivit condițiilor unei astfel de păci, Anglia trebuie să renunțe imediat și neapărat nu numai la teritoriile străine cotropite de ea după începerea războiului (coloniile germane din Africa etc.; teritoriile turcești, Mesopotamia etc.), ci și *la toate coloniile ei*. Anglia — ca și Rusia, ca și Germania — trebuie să-și retragă imediat trupele din toate teritoriile cotropite de ea, din toate coloniile ei și din Irlanda, permițînd fiecărui popor să hotărască printr-o consultare liberă dacă vrea să trăiască într-un stat separat sau într-un stat unional cu oricine ar vrea.

Și așa mai departe: toate țările beligerante, fără excepție, trebuie să primească propunerea de a încheia o pace imediată pe baza acestor condiții stabilite precis. Capitaliștii *din toate* țările nu trebuie să mai înșele poporul, promițînd în vorbe „o pace fără anexiuni“ (adică fără cotropiri), dar în fapt menținîndu-și anexiunile *lor* și conti-

www.dacoromanica.ro

nuînd războiul pentru a lua adversarului anexiunile „*s a l e*".

(6) Deputatul nostru nu trebuie să acorde nici un sprijin, nu trebuie să voteze nici un împrumut, nu trebuie să dea *n i c i u n u i* guvern nici un ban din banii poporului dacă acesta nu se va obliga în mod solemn să propună imediat tuturor popoarelor asemenea condiții de pace imediată și dacă nu va publica spre cunoștința generală această propunere a sa în termen *d e d o u ă z i l e*.

Scris înainte de 7 (20) mai 1917
Publicat pentru prima oară în 1925 în „Culegeri din Lenin", vol. IV

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 24, pag. 320—322

www.dacoromanica.ro

DIN LUCRAREA:
„VOR PĂSTRA OARE BOLȘEVICII PUTEREA DE STAT?“ [201]

Problema națională și cea agrară sînt în momentul de față problemele esențiale ale zilei pentru masele micburgheze ale populației din Rusia. Acest lucru este indiscutabil. Și în ambele probleme proletariatul este extraordinar de „*ne*izolat“. El are de partea lui majoritatea poporului. *Numai* el este în stare să ducă în ambele probleme o politică hotărîtă, cu adevărat „revoluționar-democratică“, care ar asigura dintr-o dată puterii de stat proletare nu numai sprijinul majorității populației, ci și o adevărată explozie de entuziasm revoluționar al maselor, deoarece pentru prima oară ar vedea masele din partea guvernului nu o asuprire nemiloasă a țăranilor de către moșieri, a ucrainenilor de către velicoruși, ca în timpul țarismului, nu tendința camuflată prin fraze pompoase de a continua aceeași politică și în republică, nu șicane, jigniri, tertipuri, tergiversări, lucrături, subterfugii (cu care gratifică Kerenski pe țărani și națiunile asuprite), ci o simpatie caldă, dovedită prin fapte, măsuri imediate și revoluționare împotriva moșierilor, restabilirea imediată a libertății *depline* pentru Finlanda, Ucraina, Belorusia, pentru musulmani etc.

Domnii socialiști-revoluționari și menșevici știu foarte bine acest lucru și de aceea caută să asigure politicii lor *reacționar*-democratice, îndreptată *împotriva* maselor, sprijinul vîrfurilor semicadete ale cooperatorilor. De aceea nu se vor hotărî ei niciodată să consulte masele, să organizeze un referendum sau cel puțin o votare în cadrul tuturor Sovietelor locale, al tuturor organizațiilor locale asupra unor anumite probleme ale politicii practice, de pildă dacă

www.dacoromanica.ro

trebuie să se treacă imediat toate pămînturile moşiereşti în mîinile comitetelor ţărăneşti, dacă trebuie să se satisfacă cutare sau cutare revendicări ale finlandezilor sau ucrainenilor etc.

Iar problema păcii este problema cardinală a întregii vieţi contemporane. Proletariatul „este izolat de celelalte clase"... Proletariatul apare aici într-adevăr ca reprezentant al *întregii* naţiuni, a tot ce este viu şi cinstit *în toate* clasele, al imensei majorităţi a micii burghezii, deoarece numai proletariatul, după ce va fi ajuns la putere, va propune *imediat* o pace dreaptă tuturor popoarelor beligerante, numai proletariatul va trece la măsuri cu adevărat *revoluţionare* (publicarea tratatelor secrete etc.) pentru a obţine cît mai repede o pace cît mai dreaptă.

Nu. Domnii de la „Novaia Jizn"[202], care ţipă despre izolarea proletariatului, exprimă prin aceasta numai spaima lor subiectivă faţă de burghezie. Situaţia obiectivă din Rusia este, fără îndoială, de aşa natură încît *tocmai acum* proletariatul *nu este* „izolat" de majoritatea micii burghezii. Tocmai acum, după trista experienţă a „coaliţiei", proletariatul are de partea sa simpatia *majorităţii* poporului. *A c e a s t ă* condiţie a păstrării puterii de către bolşevici *există*.

Scris la sfîrşitul lui septembrie — 1 (14) octombrie 1917

Publicat în octombrie 1917 în revista „Prosveşcenie" nr. 1—2

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 74 — 75

www.dacoromanica.ro

DIN LUCRAREA:
„CU PRIVIRE LA REVIZUIREA PROGRAMULUI PARTIDULUI"

În sfîrşit, în legătură cu unul dintre puncte trebuie să răspund aici la o chestiune de care s-au sezisat unii tovarăşi, dar care, după cîte ştiu, nu a fost ridicată în presă. Este o chestiune în legătură cu § 9 al programului politic, în legătură cu dreptul naţiunilor la autodeterminare. Acest punct constă din două părţi: în prima se dă o nouă formulare a dreptului naţiunilor la autodeterminare, a doua conţine nu o revendicare, ci o declaraţie. Chestiunea care mi-a fost pusă este aceasta: dacă o declaraţie îşi are locul aici. În general vorbind, declaraţiile nu-şi au locul într-un program, dar, după părerea mea, aici este necesară o excepţie de la regulă. În locul cuvîntului autodeterminare, care a prilejuit de multe ori interpretări greşite, eu pun o noţiune absolut precisă: „dreptul la liberă despărţire". După experienţa de o jumătate de an a revoluţiei din 1917, cred că nu se mai poate contesta faptul că partidul proletariatului revoluţionar din Rusia, partidul care-şi desfăşoară activitatea în limba velicorusă, este dator să recunoască dreptul de despărţire. Cucerind puterea, am recunoaşte, fără doar şi poate, imediat acest drept şi Finlandei, şi Ucrainei, şi Armeniei, şi fiecărei naţiuni asuprite de ţarism (şi de burghezia velicorusă). Dar noi, în ceea ce ne priveşte, nu dorim de loc despărţirea. Noi dorim un stat cît mai mare, o uniune cît mai strînsă a unui număr cît mai mare dintre naţiunile care trăiesc în vecinătatea velicoruşilor; dorim acest lucru în interesul democraţiei şi socialismului, în interesul atragerii la lupta proletariatului a unui număr cît mai mare de oameni ai muncii aparţinînd la diferite naţiuni. Noi dorim o unitate *revoluţionar-prole-*

www.dacoromanica.ro

tară, *unire*, şi nu despărţire. Noi dorim o unire *revoluţionară* şi de aceea nu preconizăm lozinca unirii tuturor statelor de orice fel în general, deoarece revoluţia socială pune la ordinea zilei unirea *numai* a statelor care au trecut şi trec la socialism, a coloniilor care se eliberează etc. Noi dorim o unire *liberă* şi de aceea sîntem datori să recunoaştem libertatea de despărţire (fără libertatea de despărţire unirea nu poate fi considerată liberă). Cu atît mai mult sîntem datori să recunoaştem libertatea de despărţire, cu cît ţarismul şi burghezia velicorusă, prin asuprirea pe care au exercitat-o, au lăsat în rîndurile naţiunilor vecine un noian de resentimente şi neîncredere faţă de velicoruşi în general, iar această neîncredere trebuie risipită *prin fapte*, şi nu prin vorbe.

Dar noi dorim unirea, şi acest lucru trebuie spus; e atît de important ca acest lucru să fie spus în programul partidului unui stat multinaţional, încît în acest scop trebuie să ne abatem de la regula obişnuită, trebuie să facem loc unei declaraţii. Noi dorim ca republica poporului rus (n-aş avea nimic împotrivă să se spună chiar velicorus, deoarece aceasta este mai just) *să atragă* spre sine alte naţiuni, dar cum? Nu prin violenţă, ci exclusiv pe bază de liber consimţămînt. În caz contrar, ar fi violată unitatea şi alianţa frăţească a *muncitorilor* din toate ţările. Spre deosebire de democraţii burghezi, noi preconizăm nu lozinca frăţiei între popoare, ci a frăţiei *muncitorilor* aparţinînd tuturor naţiunilor, deoarece noi nu avem încredere în burghezia tuturor ţărilor, noi vedem în ea un duşman.

Iată de ce trebuie să admitem aici excepţie de la regulă şi să introducem în § 9 *o declaraţie de principii*.

Scris la 6—8 (19—21) octombrie 1917

Publicat în octombrie 1917 în revista „Prosveşcenie" nr. 1—2 Semnat: N. Lenin

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 148—149

www.dacoromanica.ro

AL DOILEA CONGRES GENERAL AL SOVIETELOR DE DEPUTAŢI AI MUNCITORILOR ŞI SOLDAŢILOR DIN RUSIA [203]

25-26 OCTOMBRIE (7-8 NOIEMBRIE) 1917

RAPORT ASUPRA PĂCII 26 OCTOMBRIE (8 NOIEMBRIE)

Problema păcii este o problemă arzătoare, o problemă acută la ordinea zilei. S-a vorbit şi s-a scris mult despre această problemă şi probabil că şi voi, cu toţii, aţi dezbătut-o de multe ori. Permiteţi-mi, aşadar, să trec la citirea declaraţiei pe care va trebui s-o publice guvernul ales de voi.

DECRET ASUPRA PĂCII

Guvernul muncitoresc şi ţărănesc, creat de revoluţia din 24—25 octombrie şi care se sprijină pe Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, propune tuturor popoarelor beligerante şi guvernelor lor începerea imediată a tratativelor în vederea încheierii unei păci democratice drepte.

Guvernul consideră că pacea dreaptă sau democratică, dorită în toate ţările beligerante de majoritatea covîrşitoare a muncitorimii şi a claselor de oameni ai muncii, istovite, chinuite şi sleite de puteri din pricina războiului — pacea pe care muncitorii şi ţăranii ruşi au cerut-o în modul cel mai hotărît şi mai insistent după doborîrea monarhiei ţariste —, este o pace imediată, fără anexiuni (adică fără cotropirea unor teritorii străine, fără alipirea cu forţa a altor naţionalităţi) şi fără contribuţii.

Aceasta este pacea a cărei încheiere imediată o propune guvernul Rusiei tuturor popoarelor beligerante, declarîndu-se gata să întreprindă imediat, fără cea mai mică întîrziere, toate demersurile necesare pînă în clipa în care toate condiţiile acestei păci vor fi fost definitiv ratificate

www.dacoromanica.ro

de către adunările împuternicite ale reprezentanților poporului din toate țările și aparținînd tuturor națiunilor.

Prin anexarea sau cotropirea unor teritorii străine, guvernul înțelege, potrivit concepțiilor despre drept ale democrației în general și ale claselor de oameni ai muncii în special, orice alipire a unei naționalități mici sau slabe la un stat mare sau puternic fără consimțămîntul și dorința — exprimate precis, clar și liber — ale acestei naționalități, indiferent cînd a fost săvîrșită această alipire forțată și indiferent de gradul de dezvoltare sau de înapoiere a națiunii alipite cu forța sau reținută cu forța în granițele statului în chestiune. Și, în sfîrșit, indiferent dacă această națiune trăiește în Europa sau în depărtate țări transoceanice.

Dacă o națiune oarecare este reținută cu forța în granițele unui anumit stat, dacă în ciuda dorinței exprimate de ea — indiferent dacă această dorință este exprimată prin presă, prin adunări populare, prin hotărîri ale partidelor sau prin revolte și insurecții împotriva asupririi naționale — nu i se acordă dreptul de a rezolva fără cea mai mică constrîngere problema formei existenței ei ca stat, prin vot liber și după completa retragere a trupelor națiunii anexante sau în general ale națiunii mai puternice, atunci alipirea ei constituie o anexiune, adică o cotropire și o silnicie.

Guvernul consideră drept cea mai mare crimă împotriva omenirii continuarea acestui război, purtat pentru împărțirea între națiunile puternice și bogate a națiunilor slabe cotropite de ele, și declară solemn că este hotărît să semneze imediat clauzele unei păci care să pună capăt acestui război pe baza condițiilor mai sus arătate, deopotrivă de drepte pentru toate națiunile, fără excepție.

Totodată guvernul declară că el nu consideră de loc ca ultimative condițiile de pace mai sus arătate, cu alte cuvinte el este de acord să examineze și orice alte condiții de pace, insistînd doar ca ele să fie cît mai grabnic propuse de către oricare din țările beligerante și ca propunerile privitoare la condițiile de pace să fie făcute cît mai clar și absolut fără nici un echivoc sau secret.

Guvernul desființează diplomația secretă, exprimînd, în ceea ce-l privește, intenția fermă de a duce toate tra-

www.dacoromanica.ro

tativele în mod absolut deschis, în fața întregului popor, procedînd fără întîrziere la publicarea textului complet al tratatelor secrete ratificate sau încheiate din februarie pînă la 25 octombrie 1917 de guvernul moșierilor și capitaliștilor. În măsura în care prin aceste tratate secrete se urmărește — cum a fost cazul de cele mai multe ori — să se asigure avantaje și privilegii moșierilor și capitaliștilor ruși, să se mențină sau să fie sporite anexiunile velicorușilor, guvernul declară conținutul lor nul și neavenit, imediat și fără rezerve.

Propunînd guvernelor și popoarelor tuturor țărilor să înceapă imediat și în mod deschis tratative pentru încheierea păcii, guvernul se declară, în ceea ce-l privește, gata să ducă aceste tratative, prin corespondență, prin telegraf, cît și pe calea unor discuții directe cu reprezentanții diferitelor țări sau într-o conferință a acestor reprezentanți. Pentru înlesnirea acestor tratative, guvernul numește un reprezentant plenipotențiar în țările neutre.

Guvernul propune tuturor guvernelor și popoarelor din toate țările beligerante încheierea imediată a unui armistițiu, socotind de dorit, în ceea ce-l privește, ca acest armistițiu să fie încheiat pe cel puțin 3 luni, adică pe o perioadă în decursul căreia să fie pe deplin posibilă atît terminarea tratativelor de pace duse cu participarea, fără excepție, a reprezentanților tuturor popoarelor sau națiunilor atrase în război sau silite să ia parte la el, cît și convocarea unor adunări împuternicite ale reprezentanților poporului din toate țările în vederea ratificării definitive a condițiilor de pace.

Adresînd aceste propuneri de pace guvernelor și popoarelor tuturor țărilor beligerante, Guvernul provizoriu muncitoresc și țărănesc al Rusiei se adresează de asemenea și în special muncitorilor conștienți ai celor mai înaintate trei națiuni ale omenirii, din cele mai însemnate state care participă la actualul război: Anglia, Franța și Germania. Muncitorii acestor țări au adus cele mai mari servicii cauzei progresului și socialismului: exemplele măreție ale mișcării chartiste din Anglia, revoluțiile de însemnătate istorică mondială săvîrșite de proletariatul francez, în sfîrșit lupta eroică împotriva legii excepționale din Germania, ca și activitatea îndelungată, dîrză, disciplinată, care

www.dacoromanica.ro

poate să servească drept model muncitorilor din lumea întreagă, în vederea creării organizațiilor proletare de masă în Germania. Toate aceste exemple de eroism proletar și de creație istorică sînt pentru noi o chezășie că muncitorii acestor țări vor înțelege că sarcina care le revine în momentul de față este de a izbăvi omenirea de grozăviile războiului și de consecințele lui, că acești muncitori, prin activitatea lor multilaterală, hotărîtă, plină de o neprecupețită energie, ne vor ajuta să ducem la bun sfîrșit cauza păcii și totodată cauza eliberării maselor muncitoare și exploatate ale populației de orice robie și de orice exploatare.

Guvernul muncitoresc și țărănesc, care a fost creat de revoluția din 24—25 octombrie și care se sprijină pe Sovietele de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor, trebuie să înceapă imediat tratative de pace. Apelul nostru trebuie să fie adresat atît guvernelor, cît și popoarelor. Nu putem ignora guvernele, căci în felul acesta s-ar amîna posibilitatea de a încheia pace, iar unui guvern popular nu-i este îngăduit să facă un asemenea lucru; n-avem însă nici un drept să nu ne adresăm în același timp și popoarelor. Pretutindeni guvernele și popoarele sînt în dezacord, și de aceea trebuie să ajutăm popoarele să intervină în problemele războiului și păcii. Noi vom apăra, desigur, prin toate mijloacele întregul nostru program de pace fără anexiuni și fără contribuții. Nu ne vom abate de la linia acestui program, dar trebuie să răpim dușmanilor noștri posibilitatea de a declara că condițiile lor sînt diferite de ale noastre și că de aceea n-are rost ca ei să înceapă tratative cu noi. Trebuie să-i lipsim de această situație avantajoasă, abținîndu-ne de a prezenta condițiile noastre sub formă de ultimatum. De aceea am și precizat că vom examina orice condiții de pace, orice propuneri. A examina nu înseamnă încă a accepta. Vom aduce aceste condiții în discuția Adunării constituante, care va avea căderea să hotărască ce concesii se pot face și ce concesii nu se pot face. Noi luptăm împotriva minciunii guvernelor care, în vorbe, sînt toate pentru pace și pentru dreptate, iar în fapt duc războaie de cotropire și jaf. Nici un guvern nu va

www.dacoromanica.ro

spune tot ceea ce crede. Noi însă sîntem împotriva diplomației secrete și vom lucra deschis, în fața întregului popor. Noi n-am închis și nu închidem ochii în fața greutăților. Războiul nu poate fi curmat printr-un refuz, războiul nu-l poate curma numai una din părți. Noi propunem un armistițiu de trei luni, dar nici nu respingem un termen mai scurt, pentru ca armata istovită să poată răsufla în voie măcar cîtva timp; pe de altă parte, în toate țările civilizate trebuie să fie convocate adunări populare în vederea discutării condițiilor.

Propunînd încheierea imediată a unui armistițiu, ne adresăm muncitorilor conștienți ai țărilor care au făcut mult pentru dezvoltarea mișcării proletare. Ne adresăm muncitorilor din Anglia, unde a existat mișcarea chartistă, muncitorilor din Franța, care au arătat în repetate rînduri prin insurecții toată tăria conștiinței lor de clasă, și muncitorilor din Germania, care au luptat pînă la capăt împotriva legii contra socialiștilor și au creat organizații puternice.

În manifestul din 14 martie noi propuneam doborîrea bancherilor; dar, în ceea ce ne privește, nu numai că nu i-am doborît pe ai noștri, dar am intrat chiar în alianță cu ei. Acum am doborît guvernul bancherilor.

Guvernul și burghezia vor face toate sforțările pentru a se uni și pentru a înăbuși în sînge revoluția muncitorească și țărănească. Dar masele au tras suficiente învățăminte din cei trei ani de război. Dovadă: mișcarea sovietică din alte țări, răscoala flotei germane, înăbușită de iuncherii călăului Wilhelm. În sfîrșit, trebuie să ținem minte că trăim nu în fundul Africii, ci în Europa, unde toate se pot afla cu repeziciune.

Mișcarea muncitorească va birui, deschizînd calea spre pace și socialism. (Aplauze prelungite care nu mai contenesc mult timp).

„Izvestiia C.E.C." nr. 208 din 27 octombrie 1917
„Pravda" nr. 171 din 10 noiembrie (28 octombrie) 1917

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 217—221

www.dacoromanica.ro

DIN „CUVÎNTAREA ROSTITĂ LA PRIMUL CONGRES GENERAL AL FLOTEI MILITARE[204] 22 NOIEMBRIE (5 DECEMBRIE) 1917"

PROCES-VERBAL

Trecînd la problema națională — spune Lenin — trebuie să relevăm faptul că Rusia are o componență națională foarte pestriță; velicoruşii nu reprezintă decît circa 40%, iar restul, majoritatea, îl formează alte naționalități. Sub țarism asuprirea națională la care erau supuse acestea din urmă, asuprire nemaipomenit de cruntă şi de stupidă, a făcut să se adune în inima naționalităților lipsite de drepturi depline o puternică ură împotriva monarhilor. Nu-i de mirare că această ură față de cei care interziceau pînă şi folosirea limbii materne şi condamnau la analfabetism masele poporului s-a extins şi asupra tuturor velicoruşilor. Se credea că velicoruşii, ca privilegiați, doreau să păstreze numai pentru ei avantajele pe care li le păstrau cu sfințenie Nikolai al II-lea şi Kerenski.

Ni se spune că Rusia se va fărîmița, se va diviza în diferite republici, dar noi n-avem de ce să ne temem de acest lucru. Oricîte republici independente ar fi, acest lucru nu va fi de temut pentru noi. Pentru noi nu este important pe unde trece frontiera de stat, ci este importantă menținerea alianței dintre oamenii muncii ai tuturor națiunilor în vederea luptei împotriva burgheziei oricărei națiuni. (Aplauze furtunoase).

Dacă burghezia finlandeză cumpără arme de la germani pentru a le folosi împotriva muncitorilor ei, noi le propunem acestora din urmă o alianță cu oamenii muncii ruşi. Burghezia n-are decît să pună la cale odioase şi mizerabile ciorovăieli şi tocmeli pentru frontiere, însă muncitorii din toate țările şi aparținînd tuturor națiunilor nu

www.dacoromanica.ro

se vor dezbina pentru aceste motive josnice. (A p l a u z e f u r t u n o a s e).

Acum — voi întrebuinţa un cuvînt neplăcut — noi „cucerim" Finlanda, dar nu în felul cum fac acest lucru tîlharii capitalişti internaţionali. Noi o cucerim prin aceea că, acordînd Finlandei deplina libertate de a trăi în alianţă cu noi sau cu alţii, garantăm oamenilor muncii de toate naţionalităţile un sprijin deplin împotriva burgheziei din toate ţările. Această alianţă nu se întemeiază pe tratate, ci pe solidaritatea exploataţilor împotriva exploatatorilor.

Acum observăm o mişcare naţională în Ucraina, şi spunem: sîntem în mod necondiţionat pentru libertatea deplină şi nelimitată a poporului ucrainean. Trebuie să lichidăm vechiul trecut, sîngeros şi odios, cînd Rusia capitaliştilor-asupritori juca rolul de călău al altor popoare. Vom lichida acest trecut, nu vom lăsa piatră pe piatră din acest trecut. (A p l a u z e f u r t u n o a s e).

Vom spune ucrainenilor: ca ucraineni, vă puteţi organiza viaţa la voi acasă aşa cum vreţi. Dar vom întinde o mînă frăţească muncitorilor ucraineni şi le vom spune: împreună cu voi vom lupta împotriva burgheziei noastre şi a voastre. Numai alianţa socialistă a oamenilor muncii din toate ţările va înlătura orice teren pentru prigoana şi discordia naţională. (A p l a u z e f u r t u n o a s e).

„Izvestiia C. E. C." nr. 235 din 25 noiembrie 1917

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 308 — 310

www.dacoromanica.ro

DECLARAȚIA DREPTURILOR POPORULUI MUNCITOR ȘI EXPLOATAT[205]

Adunarea constituantă hotărăște:

I. 1. Rusia se declară republică a Sovietelor de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor. Toată puterea centrală și locală aparține acestor Soviete.

2. Republica Sovietică Rusă se constituie pe baza unirii libere a unor națiuni libere, ca federație a Republicilor Sovietice naționale.

II. Fixîndu-și ca sarcină principală desființarea oricărei exploatări a omului de către om, completa înlăturare a împărțirii societății în clase, reprimarea necruțătoare a rezistenței exploatatorilor, statornicirea organizării socialiste a societății și victoria socialismului în toate țările, Adunarea constituantă hotărăște de asemenea:

1. Proprietatea privată asupra pămîntului este desființată. Întregul pămînt, împreună cu toate clădirile, inventarul și celelalte accesorii ale producției agricole, este declarat bun al întregului popor muncitor.

2. Se confirmă legea sovietică cu privire la controlul muncitoresc și la Consiliul superior al economiei naționale, în scopul asigurării puterii poporului muncitor asupra exploatatorilor și ca prim pas spre trecerea deplină a fabricilor, uzinelor, minelor, căilor ferate și celorlalte mijloace de producție și de transport în proprietatea statului muncitoresc-țărănesc.

3. Se confirmă trecerea tuturor băncilor în proprietatea statului muncitoresc-țărănesc, aceasta fiind una din condițiile eliberării maselor muncitoare de sub jugul capitalului.

www.dacoromanica.ro

4. În vederea desființării păturilor parazitare ale societății, se introduce obligativitatea generală a muncii.

5. În scopul de a asigura maselor muncitoare întreaga putere și de a înlătura orice posibilitate de restaurare a puterii exploatatorilor, se decretează înarmarea celor ce muncesc, formarea unei armate roșii socialiste a muncitorilor și țăranilor și dezarmarea totală a claselor avute.

III. 1. Exprimîndu-și hotărîrea nestrămutată de a smulge omenirea din ghearele capitalului financiar și ale imperialismului, care au înecat pămîntul în sînge în acest război, cel mai criminal dintre toate, Adunarea constituantă se raliază în totul la politica Puterii sovietice, politică constînd în ruperea tratatelor secrete, în organizarea fraternizării celei mai largi cu muncitorii și țăranii armatelor care se luptă astăzi între ele, și în obținerea cu orice preț, prin măsuri revoluționare, a unei păci democratice între popoare, fără anexiuni și fără contribuții, pe baza liberei autodeterminări a națiunilor.

2. În același scop Adunarea constituantă insistă asupra rupturii totale cu politica barbară a civilizației burgheze, care a întemeiat pe aservirea populației muncitoare de sute de milioane de suflete din Asia, din colonii în general și din țările mici, bunăstarea exploatatorilor aparținînd cîtorva națiuni alese.

Adunarea constituantă salută politica Consiliului Comisarilor Poporului, care a proclamat independența deplină a Finlandei[206], a început retragerea trupelor din Persia[207] și a proclamat dreptul Armeniei[208] la liberă autodeterminare.

3. Adunarea constituantă consideră legea sovietică cu privire la anularea (desființarea) împrumuturilor contractate de guvernele țarului, moșierilor și burgheziei ca o primă lovitură dată capitalului internațional bancar, financiar, exprimîndu-și convingerea că Puterea sovietică va merge cu fermitate pe acest drum pînă la victoria deplină a insurecției internaționale a muncitorilor împotriva jugului capitalului.

IV. Fiind aleasă pe baza listelor întocmite de partide înainte de Revoluția din Octombrie, cînd poporul nu putea încă să se răscoale în întreaga lui masă împotriva exploatatorilor, cînd poporul nu cunoștea încă întreaga forță a rezis-

www.dacoromanica.ro

tenței pe care aceștia o opun în apărarea privilegiilor lor de clasă, cînd el încă nu pornise în mod practic la clădirea societății socialiste, Adunarea constituantă consideră că ar fi absolut greșit, chiar și din punct de vedere formal, să se opună Puterii sovietice.

Iar în fond Adunarea constituantă consideră că în prezent, în momentul luptei finale a poporului împotriva exploatatorilor săi, nu poate fi loc pentru exploatatori în nici unul dintre organele puterii. Puterea trebuie să aparțină în întregime și exclusiv maselor muncitoare și reprezentanței lor investite cu depline puteri, Sovietele de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor.

Sprijinind Puterea sovietică și decretele Consiliului Comisarilor Poporului, Adunarea constituantă consideră că misiunea ei se limitează la stabilirea bazelor fundamentale ale transformării socialiste a societății.

Totodată, năzuind să creeze o uniune cu adevărat liberă și liber consimțită, și deci cu atît mai strînsă și mai trainică, a claselor de oameni ai muncii ale tuturor națiunilor din Rusia, Adunarea constituantă își limitează sarcina la stabilirea principiilor fundamentale ale federației Republicilor Sovietice din Rusia, lăsînd muncitorilor și țăranilor fiecărei națiuni libertatea de a hotărî în mod independent, la propriul lor congres sovietic investit cu depline puteri, dacă vor să participe, și pe ce baze, la guvernul federal și la celelalte instituții sovietice federale.

Scris la începutul lunii ianuarie 1918

Publicat la 17 (4) ianuarie 1918 în ziarul „Pravda" nr. 2

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 26, pag. 385—387

www.dacoromanica.ro

DIN „SCHIȚA INIȚIALĂ A ARTICOLULUI «SARCINILE IMEDIATE ALE PUTERII SOVIETICE»"

NOTE STENOGRAFICE

Noi sîntem pentru centralismul democratic. Şi trebuie să se înţeleagă limpede cît de mult se deosebeşte centralismul democratic de centralismul birocratic, pe de o parte, şi de anarhism, pe de altă parte. Adversarii centralismului preconizează mereu autonomia şi federaţia ca mijloace de luptă împotriva elementelor accidentale ale centralismului. În realitate centralismul democratic nu exclude cîtuşi de puţin autonomia, ci, dimpotrivă, presupune necesitatea ei. În realitate chiar şi federaţia, dacă este înfăptuită în limite raţionale din punct de vedere economic, dacă se bazează pe deosebiri naţionale serioase, care fac cu adevărat necesară o anumită separare pe linia vieţii de stat, — chiar şi federaţia nu contrazice cîtuşi de puţin centralismul democratic. Într-un regim cu adevărat democratic, şi cu atît mai mult în cadrul organizării sovietice a orînduirii de stat, federaţia este aproape întotdeauna doar o fază de trecere la un centralism cu adevărat democratic. Exemplul Republicii sovietice ruse ne arată în mod deosebit de concret că acum federaţia pe care o introducem şi pe care vom continua s-o introducem va constitui tocmai cel mai sigur pas spre cea mai trainică unire a diferitelor naţionalităţi din Rusia într-un stat sovietic unitar, democratic şi centralizat.

Şi după cum centralismul democratic nu exclude nicidecum autonomia şi federaţia, tot aşa el nu exclude cîtuşi de puţin, ci, dimpotrivă, presupune cea mai deplină libertate pentru diferite regiuni şi chiar pentru diferite comunităţi ale statului în ceea ce priveşte elaborarea a variate forme şi de viaţă de stat, şi de viaţă socială, şi de viaţă economică. Nimic nu este mai greşit decît confundarea

www.dacoromanica.ro

centralismului democratic cu birocratismul şi cu şablonarea. Acum sarcina noastră este de a înfăptui tocmai centralismul democratic în domeniul economiei, de a asigura o armonie şi coordonare absolută în funcţionarea unor întreprinderi economice cum sînt căile ferate, poşta, telegraful şi alte mijloace de transport etc., dar în acelaşi timp un centralism înţeles în sens cu adevărat democratic presupune posibilitatea — creată pentru prima oară în istorie — a unei dezvoltări depline şi nestînjenite nu numai a particularităţilor locale, ci şi a iniţiativei locale, posibilitatea unei diversităţi de căi, metode şi mijloace de înaintare spre ţelul comun. De aceea sarcina de a organiza întrecerea conţine două laturi: pe de o parte, ea cere înfăptuirea centralismului democratic aşa cum a fost el zugrăvit mai sus, dar pe de altă parte ea înseamnă posibilitatea de a găsi cea mai justă, cea mai economicoasă cale spre reorganizarea structurii economice a Rusiei. În general vorbind, această cale e cunoscută. Ea constă în trecerea la marea gospodărie bazată pe industria mecanizată, în trecerea la socialism. Dar condiţiile şi formele concrete ale acestei treceri sînt şi trebuie să fie în mod inevitabil variate, în funcţie de condiţiile în care începe mişcarea îndreptată spre construirea socialismului. Şi deosebirile locale, şi particularităţile structurii economice, şi formele de viaţă, şi gradul de pregătire a populaţiei, şi încercările de a înfăptui un plan sau altul — toate acestea trebuie să se reflecte în specificul drumului spre socialism, într-o comună de muncă sau alta a statului. Cu cît va exista mai multă diversitate de acest fel, — bineînţeles dacă ea nu se va transforma într-o manie a originalităţii, cu atît mai sigur şi mai repede va fi asigurată atît realizarea centralismului democratic de către noi, cît şi înfăptuirea economiei socialiste. Nu ne rămîne acum decît să organizăm întrecerea, adică să asigurăm o publicitate care să dea posibilitate tuturor comunelor statului să facă cunoscut felul cum anume a decurs dezvoltarea economică în diferite locuri; să asigurăm, în al doilea rînd, posibilitatea de a compara rezultatele mersului spre socialism în diferite comune ale statului; să asigurăm, în al treilea rînd, posibilitatea repetării în practică, de către celelalte comune, a experienţei folosite într-o comună; să asigurăm posibilitatea unui schimb al forţelor materiale

www.dacoromanica.ro

— și al forțelor umane — care au dat dovadă de bune însușiri în domeniul respectiv al economiei naționale sau al administrației de stat. Deformați de orînduirea capitalistă, noi nici măcar nu ne putem închipui exact în timpul de față ce forțe bogate zac în masa oamenilor muncii, în diversitatea comunelor de muncă ale unui mare stat, în forțele intelectuale, care au muncit pînă acum ca executanți necuvîntători și inerți ai directivelor date de capitaliști, ce forțe ascunde și ce forță poate dezvolta organizarea socialistă a societății. Treaba noastră este doar să netezim drumul tuturor acestor forțe. Și dacă noi vom face din organizarea întrecerii o sarcină a noastră de stat, atunci, cu condiția înfăptuirii principiilor sovietice ale ordinii de stat, cu condiția desființării proprietății private asupra pămîntului, fabricilor, uzinelor etc., rezultatele trebuie să se arate inevitabil și ele ne vor sugera formele ulterioare ale construcției.

Dictat la 28 martie 1918

Publicat pentru prima oară la 14 aprilie 1929 în ziarul „Pravda" nr. 86

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 27, pag. 180—182

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE PROGRAM AL P.C.(b) DIN RUSIA[209]

DIN CAPITOLUL:
„SARCINILE PRINCIPALE
ALE DICTATURII PROLETARIATULUI ÎN RUSIA"

În problema națională, politica P. C. din Rusia, spre deosebire de proclamarea burghezo-democrată a egalității națiunilor, irealizabilă în imperialism, constă în înfăptuirea fermă a apropierii și unirii proletarilor și a maselor muncitoare aparținînd tuturor națiunilor, în vederea luptei lor revoluționare pentru răsturnarea burgheziei. Neîncrederea în velicorușii, moștenită din epoca imperialismului velicorus țarist și burghez, dispare repede în rîndurile maselor muncitoare ale națiunilor care făceau parte din imperiul rus, dispare datorită faptului că ele încep să-și dea seama ce este Rusia Sovietică, dar această neîncredere nu a dispărut complet la toate națiunile și la toate păturile masei muncitoare. De aceea trebuie să avem o atitudine deosebit de precaută față de sentimentul național, să realizăm efectiv și în mod riguros egalitatea și libertatea de despărțire a națiunilor, pentru a face să dispară baza acestei neîncrederi și pentru a obține o alianță foarte strînsă, liber consimțită, a tuturor Republicilor sovietice naționale. Ajutorul acordat națiunilor rămase în urmă și slabe trebuie întărit prin sprijinirea organizării de sine stătătoare și a educării muncitorilor și țăranilor fiecărei națiuni în lupta împotriva jugului medieval și a celui burghez, precum și prin sprijinirea dezvoltării limbii și literaturii națiunilor care pînă acum erau asuprite sau nu erau egale în drepturi.

www.dacoromanica.ro

PUNCTUL DIN PROGRAM CU PRIVIRE LA RELAȚIILE NAȚIONALE

În problema națională, politica proletariatului care a cucerit puterea de stat, politica lui, spre deosebire de proclamarea formală, burghezo-democratică a egalității națiunilor, irealizabilă în imperialism, constă în înfăptuirea efectivă și fermă a apropierii și unirii muncitorilor și țăranilor aparținînd tuturor națiunilor în vederea luptei lor revoluționare pentru răsturnarea burgheziei. Atingerea acestui scop cere eliberarea completă a națiunilor coloniale și a telorlalte națiuni care erau asuprite sau inegale în drepturi, acordîndu-li-se libertatea de despărțire ca garanție că neîncrederea maselor muncitoare ale diferitelor națiuni, moștenită de la capitalism, și resentimentele muncitorilor națiunilor asuprite împotriva muncitorilor națiunilor asupritoare vor fi complet risipite și înlocuite cu o uniune conștientă și liber consimțită. Muncitorii națiunilor care în capitalism au fost națiuni asupritoare trebuie să aibă o atitudine deosebit de precaută față de sentimentul național al națiunilor asuprite (de pildă velicorușii, ucrainenii, polonezii față de evrei, tătarii față de bașkiri etc.), să sprijine nu numai înfăptuirea unei reale egalități în drepturi, ci și dezvoltarea limbii și literaturii maselor muncitoare ale națiunilor în trecut asuprite, pentru a înlătura toate urmele neîncrederii și izolării moștenite din epoca capitalismului.

www.dacoromanica.ro

COMPLETARE LA PROIECTUL DEFINITIV AL PUNCTULUI DIN PROGRAM REFERITOR LA PROBLEMA NAȚIONALĂ

În problema: cine este purtătorul voinței unei națiuni de a se despărți, P. C. din Rusia se situează pe punctul de vedere istoric și de clasă, ținînd seamă pe ce treaptă de dezvoltare istorică se află națiunea respectivă: pe calea trecerii de la rînduielile medievale la democrația burgheză sau de la democrația burgheză la democrația sovietică sau proletară etc. În orice caz, din partea... [210]

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 29, pag. 90, 107, 108

www.dacoromanica.ro

CONGRESUL AL VIII-LEA AL P.C. (b) DIN RUSIA[211]

18-23 MARTIE 1919

DIN „RAPORTUL ASUPRA PROGRAMULUI PARTIDULUI 19 MARTIE"

Noi spunem că am ajuns la dictatură. Dar trebuie să ştim *cum* am ajuns. Trecutul ne ţine, ne cuprinde cu mii de braţe şi nu ne lasă să facem un pas înainte sau ne sileşte să facem rău aceşti paşi, aşa cum îi facem. Şi noi spunem: pentru a înţelege în ce situaţie ajungem, trebuie să vedem cum am mers, ce ne-a adus la revoluţia socialistă. Ne-a adus imperialismul, ne-a adus capitalismul, în formele lui iniţiale de economie bazată pe producţia de mărfuri. Trebuie să înţelegem toate acestea, pentru că numai ţinînd seamă de realitate vom putea rezolva asemenea probleme ca, de pildă, atitudinea faţă de ţărănimea mijlocaşă. Într-adevăr, de unde a putut să apară ţăranul mijlocaş în epoca capitalismului pur imperialist? El doar n-a existat nici chiar în ţările pur şi simplu capitaliste. Dacă vom porni să rezolvăm problema atitudinii noastre faţă de acest fenomen aproape medieval (faţă de ţărănimea mijlocaşă), situîndu-ne exclusiv pe punctul de vedere al imperialismului şi al dictaturii proletariatului, nu o vom putea scoate la capăt niciodată şi ne vom alege cu multe cucuie. Dacă e însă să ne schimbăm atitudinea noastră faţă de ţărănimea mijlocaşă, — atunci binevoiţi să arătaţi şi din punct de vedere teoretic de unde a apărut ţăranul mijlocaş şi ce este el. Ţăranul mijlocaş este un mic producător de mărfuri. Iată a.b.c.-ul capitalismului, pe care trebuie să-l spunem, pentru că noi n-am depăşit încă acest a.b.c. A căuta să ocoleşti acest fapt spunînd: „De ce să ne ocupăm de a.b.c., din moment ce noi am studiat deja capitalismul financiar!", ar fi cît se poate de neserios.

www.dacoromanica.ro

Același lucru trebuie să-l spun și în ceea ce privește *problema națională*. Și aici tov. Buharin ia dorința drept realitate. El afirmă că nu se poate recunoaște dreptul națiunilor la autodeterminare. Națiunea înseamnă burghezia împreună cu proletariatul. Noi, proletarii, să recunoaștem dreptul la autodeterminare al acestei burghezii odioase! Asta n-are nici o noimă! Ba, să-mi fie cu iertare, are noimă, căci corespunde realității. Dacă veți elimina acest lucru, veți ajunge la o fantezie. Dv. invocați procesul de diferențiere care are loc în sînul națiunii, procesul de separare a proletariatului de burghezie. Dar mai rămîne să vedem cum se va desfășura această diferențiere.

Luați, de pildă, Germania, acest model de țară capitalistă înaintată, care sub raportul organizării capitalismului, a capitalismului financiar, era superioară Americii. Germania era inferioară în multe privințe: în privința tehnicii și producției, din punct de vedere politic, dar în ceea ce privește organizarea capitalismului financiar, transformarea capitalismului monopolist în capitalism monopolist de stat — Germania era superioară Americii. S-ar părea că Germania este un model. Or, ce se petrece acolo? Proletariatul german s-a diferențiat oare de burghezie? Nu! Doar numai despre cîteva orașe mari s-a anunțat că majoritatea muncitorilor este acolo împotriva scheidemaniștilor. Dar cum s-a ajuns la aceasta? Prin alianța spartachiștilor cu de trei ori blestematii menșevici-independenți germani, care încurcă totul și vor să îmbine sistemul Sovietelor cu Adunarea constituantă! Iată ce se petrece în această Germanie! Și aceasta este doar o țară înaintată.

Tov. Buharin spune: „Pentru ce avem nevoie de dreptul națiunilor la autodeterminare?". Trebuie să repet ceea ce i-am obiectat în vara anului 1917, cînd el a propus să aruncăm cît colo programul minimal și să păstrăm numai programul maximal. I-am răspuns atunci: „Nu te făli cînd mergi la război, fălește-te cînd te întorci din război". După ce vom cuceri puterea, vom mai aștepta puțin și apoi o vom face [212]. Am cucerit puterea, am mai așteptat puțin, și acum sînt de acord s-o facem. Am pășit din plin la construirea socialismului, am respins primul atac care ne amenință, — acum este indicat s-o facem. Același lucru

www.dacoromanica.ro

se poate spune şi despre dreptul naţiunilor la autodeterminare. „Eu vreau să recunosc numai dreptul la autodeterminare al claselor de oameni ai muncii", spune tov. Buharin. Va să zică vreţi să recunoaşteţi ceea ce în realitate nu s-a realizat în nici o ţară, în afară de Rusia. Este ridicol.

Uitaţi-vă la Finlanda: o ţară democrată, mai dezvoltată şi mai civilizată decît noi. În această ţară se desfăşoară procesul de cristalizare, de diferenţiere a proletariatului şi se desfăşoară într-un mod sui generis, mult mai anevoios decît la noi. Finlandezii au cunoscut dictatura Germaniei, acum cunosc dictatura Antantei. Dar, datorită faptului că noi am recunoscut dreptul naţiunilor la autodeterminare, procesul de diferenţiere a fost înlesnit acolo. Îmi amintesc foarte bine scena petrecută la Smolnîi, cînd a trebuit să înmînez actul respectiv lui Svinhuvud [213] — ceea ce înseamnă în traducere „cap de porc" —, reprezentant al burgheziei finlandeze, care a avut un rol de călău. El mi-a strîns amabil mîna, ne-am făcut reciproc complimente. Cît de penibil a fost! Dar trebuia făcut acest lucru, pentru că această burghezie înşela pe atunci poporul, înşela masele muncitoare, afirmînd că muscalii, şoviniştii, velicoruşii vor să sugrume pe finlandezi. Trebuia făcut acest lucru.

Şi oare ieri n-a trebuit să procedăm la fel faţă de Republica Başkiră [214]? Cînd tov. Buharin a spus: „Se poate recunoaşte unora acest drept", eu chiar mi-am notat că el a pus în această categorie pe hotentoţi, boşimani şi hinduşi. Ascultînd această enumerare, mă întrebam: cum se face că tov. Buharin a uitat un mic amănunt, că a uitat pe başkiri? Boşimani nu există în Rusia, şi nici chiar despre hotentoţi n-am auzit ca ei să fi pretins o republică autonomă, dar la noi există doar başkiri, kirghizi, o serie întreagă de alte popoare, şi acestora nu le putem refuza dreptul la autodeterminare. Nu putem refuza aceasta nici unuia dintre popoarele care trăiesc în cuprinsul fostului Imperiu rus. Să presupunem chiar că başkirii ar răsturna pe exploatatori şi că noi i-am ajuta să o facă. Dar acest lucru nu este posibil decît atunci cînd revoluţia s-a copt pe deplin. Şi acest lucru trebuie făcut cu prudenţă, pentru ca, prin amestecul nostru, să nu frînăm tocmai acel proces

www.dacoromanica.ro

de diferenţiere a proletariatului pe care trebuie să-l grăbim. Ce putem face cu astfel de popoare ca kirghizii, uzbecii, tadjicii, turkmenii, care se află şi acum sub influenţa imamilor lor? La noi, în Rusia, după o îndelungată experienţă cu popii, populaţia ne-a ajutat să-i răsturnăm. Dv. însă ştiţi cît de nesatisfăcător este încă aplicat decretul cu privire la căsătoria civilă. Putem oare să venim la aceste popoare şi să le spunem: „Noi vom răsturna pe exploatatorii voştri"? Nu putem s-o facem pentru că ei sînt cu totul supuşi imamilor lor. Trebuie să aşteptăm ca această naţiune să se dezvolte, ca proletariatul să se diferenţieze de elementele burgheze, ceea ce este inevitabil.

Tov. Buharin nu vrea să aştepte. El este cuprins de nerăbdare: „Pentru ce? După ce am răsturnat burghezia, am proclamat Puterea sovietică şi dictatura proletariatului, pentru ce să procedăm astfel?". Aceasta sună ca o îmbărbătare, conţine o indicaţie a drumului pe care trebuie să-l urmăm, dar dacă în program vom proclama numai acest lucru, apoi nu va fi un program, ci o proclamaţie. Putem proclama Puterea sovietică şi dictatura proletariatului, putem exprima un dispreţ total faţă de burghezie, care-l merită de o mie de ori, dar în program trebuie să înscriem cu o exactitate absolută ceea ce este. Atunci programul nostru va fi în afară de orice discuţie.

Noi ne situăm pe un punct de vedere strict de clasă. Ceea ce înscriem în program constituie recunoaşterea a ceea ce s-a petrecut în fapt după epoca în care am înscris dreptul naţiunilor la autodeterminare în general. Pe atunci nu existau încă republici proletare. Cînd ele au apărut, şi numai în măsura în care au apărut, am putut înscrie ceea ce am înscris aici: „O uniune federativă de state organizate după *tipul sovietic*". Tipul sovietic nu înseamnă încă Sovietele aşa cum există ele în Rusia, dar tipul sovietic devine internaţional. Numai atît putem spune. A merge mai departe cu un pas, cu un fir de păr mai departe, ar fi o greşeală, şi de aceea este impropriu pentru program.

Noi spunem: trebuie să se ia în consideraţie treapta pe care se află naţiunea respectivă pe calea de la rînduielile medievale la democraţia burgheză sau de la democraţia burgheză la democraţia proletară. Este absolut just. Toate naţiunile au dreptul la autodeterminare, — să se vorbească

www.dacoromanica.ro

în mod special despre hotentoţi şi boşimani nu este cazul. Această caracterizare este valabilă pentru imensa majoritate, cu siguranţă pentru nouă zecimi din populaţia globului pămîntesc, poate chiar pentru 95%, deoarece toate ţările se află pe drumul de la evul mediu spre democraţia burgheză sau de la democraţia burgheză spre democraţia proletară. Această cale este absolut inevitabilă. Mai mult nu se poate spune, pentru că ar fi inexact, pentru că n-ar mai corespunde realităţii. A respinge formula dreptului naţiunilor la autodeterminare şi a formula dreptul oamenilor muncii la autodeterminare ar fi cu totul nejust, pentru că a pune astfel problema înseamnă a nu vedea cît de anevoios, cît de întortochiat este drumul pe care îl urmează diferenţierea în sînul naţiunilor. În Germania ea se desfăşoară altfel decît la noi: în unele privinţe mai repede, iar în altele pe o cale mai lentă şi mai sîngeroasă. La noi nici un partid n-a adoptat o idee atît de monstruoasă ca îmbinarea Sovietelor cu Adunarea constituantă. Noi trebuie doar să trăim alături de aceste naţiuni. Scheidemanniştii au şi început să spună că noi vrem să cucerim Germania. Aceasta este, desigur, ridicol, este o prostie. Dar burghezia are interesele şi presa ei, care ţipă despre acest lucru în lumea întreagă prin sute de milioane de exemplare, şi Wilson sprijină în interesul său această campanie. Bolşevicii — spun ei — au o armată mare şi vor să sădească bolşevismul lor pe calea cuceririlor în Germania. Oamenii cei mai buni din Germania — spartachiştii — ne-au arătat că muncitorii germani sînt aţîţaţi împotriva comuniştilor: uitaţi-vă — li se spune — cît de prost stau lucrurile la bolşevici! Şi că e foarte bine la noi — asta n-am putea spune. Dar iată că duşmanii noştri din Germania influenţează masele, argumentînd că o revoluţie proletară în Germania înseamnă aceeaşi dezordine ca şi în Rusia. Dezordinea de la noi este boala noastră, o boală de lungă durată. Înfăptuind la noi dictatura proletară, avem de luptat împotriva unor greutăţi nemaipomenite. Atîta timp cît burghezia sau mica burghezie, sau măcar o parte dintre muncitorii germani se află sub influenţa acestei gogorite: „Bolşevicii vor să instaureze cu de-a sila regimul lor", — formula „dreptului oamenilor muncii la autodeterminare" nu va uşura situaţia. Trebuie

www.dacoromanica.ro

să facem astfel ca social-trădătorii germani să nu poată spune că bolşevicii impun sistemul lor universal, care poate, chipurile, să fie dus la Berlin în vîrful baionetelor ostaşilor roşii. Or, dacă am nega principiul autodeterminării naţiunilor, lucrurile ar putea să apară tocmai astfel.

Programul nostru nu trebuie să vorbească despre autodeterminarea oamenilor muncii, pentru că asta este greşit. Programul trebuie să vorbească despre ceea ce există în realitate. Din moment ce naţiunile se află pe trepte diferite ale drumului de la evul mediu spre democraţia burgheză sau de la democraţia burgheză spre democraţia proletară, această teză din programul nostru este absolut justă. La noi, acest drum a făcut foarte multe zig-zaguri. Fiecare naţiune trebuie să capete dreptul la autodeterminare, şi aceasta va favoriza autodeterminarea oamenilor muncii. În Finlanda procesul de separare a proletariatului de burghezie se desfăşoară într-un mod deosebit de net, de puternic şi de profund. Acolo lucrurile vor merge, în orice caz, altfel decît la noi. Dacă am spune că nu recunoaştem naţiunea finlandeză, ci numai masele muncitoare — aceasta ar fi o curată absurditate. Nu poţi să nu recunoşti realitatea: ea însăşi te va sili s-o recunoşti. În diferitele ţări delimitarea proletariatului de burghezie are loc pe căi deosebite. În această direcţie trebuie să acţionăm cît se poate de prudent. Deosebit de prudenţi trebuie să fim faţă de diferitele naţiuni, căci nu există ceva mai rău decît neîncrederea din partea unei naţiuni. La polonezi are loc autodeterminarea proletariatului. Iată ultimele cifre cu privire la compoziţia Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Varşovia [215]: social-trădători polonezi — 333; comunişti — 297. Acest fapt ne arată că acolo, după calendarul nostru revoluţionar, Octombrie nu mai este departe. Situaţia de acolo seamănă cu cea din august sau septembrie 1917. Dar, în primul rînd, nu s-a emis încă un decret în virtutea căruia toate ţările ar trebui să trăiască după calendarul revoluţionar bolşevic, şi chiar dacă s-ar fi emis, nu ar fi fost îndeplinit. Iar în al doilea rînd, lucrurile stau acum astfel: majoritatea muncitorilor polonezi, mai înaintaţi, mai culţi decît ai noştri, stă pe punctul de vedere al social-defensismului, al social-patriotismului. Trebuie să aşteptăm. Nu se poate vorbi în cazul de faţă despre

www.dacoromanica.ro

autodeterminarea maselor muncitoare. Trebuie să propagăm această diferențiere. Noi facem acest lucru, dar e în afară de orice îndoială că nu poți să nu recunoști acum autodeterminarea națiunii poloneze. Aceasta este limpede. Mișcarea proletară poloneză merge pe același drum pe care a mers și a noastră, merge spre dictatura proletariatului, însă nu așa ca în Rusia. Muncitorii din Polonia sînt intimidați spunîndu-li-se că muscalii, velicorușii, care au asuprit totdeauna pe polonezi, vor să introducă în Polonia șovinismul lor velicorus, camuflat sub denumirea de comunism. Comunismul nu se introduce prin violență. Unul dintre cei mai buni tovarăși comuniști polonezi, cînd i-am spus: „Voi veți face altfel", mi-a răspuns: „Nu, vom face același lucru, dar îl vom face mai bine decît voi". La acest argument n-am putut obiecta absolut nimic. Trebuie să le dăm posibilitatea să-și realizeze această modestă dorință: să înfăptuiască Puterea sovietică mai bine decît noi. Nu putem să nu ținem seama de faptul că acolo lucrurile se desfășoară într-un mod întrucîtva deosebit și nu putem spune: „Jos dreptul națiunilor la autodeterminare! Noi acordăm dreptul la autodeterminare numai maselor muncitoare". Această autodeterminare urmează o cale grea și complicată. Ea nu există decît în Rusia, și, prevăzînd toate stadiile de dezvoltare din celelalte țări, nu trebuie să decretăm nimic de la Moscova. Iată de ce această propunere este principial inacceptabilă.

---

www.dacoromanica.ro

DIN „CUVÎNTUL DE ÎNCHEIERE LA RAPORTUL ASUPRA PROGRAMULUI PARTIDULUI. 19 MARTIE"

Apoi trebuie să mă opresc asupra problemei autodeterminării naţiunilor. Critica noastră a atribuit acestei probleme o însemnătate exagerată. Aici s-a vădit slăbiciunea criticii noastre, prin faptul că acestei probleme, care, în structura generală a programului, în ansamblul cerinţelor programului, are în fond o însemnătate mai puţin decît secundară, — acestei probleme critica noastră i-a atribuit o însemnătate specială.

Cînd a vorbit tov. Peatakov, am stat şi m-am minunat: ce este aceasta, o discuţie asupra programului sau o discuţie între două birouri organizatorice? Cînd tov. Peatakov a spus că comuniştii ucraineni acţionează conform directivelor C.C. al P.C. (b) din Rusia, eu n-am înţeles pe ce ton a vorbit. Pe un ton de regret? Nu-l bănuiesc pe tov. Peatakov de aşa ceva, dar sensul cuvîntării lui a fost acesta: la ce bun toate aceste autodeterminări, din moment ce există un minunat Comitet Central la Moscova! Acesta este un punct de vedere copilăresc. Ucraina a fost despărţită de Rusia datorită unor condiţii excepţionale, şi mişcarea naţională n-a prins acolo rădăcini adînci. În măsura în care s-a manifestat, germanii au înăbuşit-o. Acesta este un fapt, dar un fapt excepţional. Acolo, chiar şi în ceea ce priveşte limba, situaţia este de aşa natură, încît acum nu se ştie dacă limba ucraineană este o limbă de masă sau nu. Masele muncitoare ale celorlalte naţiuni erau pline de neîncredere faţă de velicoruşi, privindu-i ca pe o naţiune exploatatoare şi asupritoare. Acesta este un fapt. Un reprezentant finlandez mi-a povestit că în rîndurile burgheziei finlandeze, care ura pe velicoruşi, se

www.dacoromanica.ro

fac auzite glasuri care spun: „Germanii s-au dovedit a fi o fiară mai cruntă, Antanta — o fiară mai cruntă, să vină mai bine bolşevicii". Iată ce victorie uriaşă am repurtat asupra burgheziei finlandeze în problema naţională. Aceasta nu ne împiedică cîtuşi de puţin să luptăm împotriva ei ca împotriva unui duşman de clasă, alegînd în acest scop mijloacele potrivite. Republica sovietică, care s-a format într-o ţară în care ţarismul a asuprit Finlanda, trebuie să spună că ea respectă dreptul naţiunilor la independenţă. Cu guvernul roşu din Finlanda, care a existat scurtă vreme, am încheiat un tratat, i-am făcut unele concesii de ordin teritorial, concesii din cauza cărora am auzit multe obiecţii pur şoviniste: „Acolo, pasămite, sînt exploatări piscicole importante, iar voi le-aţi cedat". Acestea sînt obiecţii de felul acelora în legătură cu care am spus: sînt comunişti pe care dacă îi zgîrii puţin dai de un şovinist velicorus.

Cred că acest exemplu privitor la Finlanda, ca şi cel privitor la başkiri, ne arată că în problema naţională nu se poate susţine că trebuie să obţinem unitatea economică cu orice preţ. Desigur că trebuie s-o obţinem! Dar trebuie s-o obţinem prin propagandă, prin agitaţie, printr-o unire liber consimţită. Başkirii sînt neîncrezători faţă de velicoruşi, pentru că velicoruşii au un nivel cultural mai ridicat şi au folosit acest fapt pentru a-i jefui pe başkiri. De aceea, în aceste locuri îndepărtate, numele de velicorus înseamnă pentru başkiri „asupritor", „escroc". Trebuie să ţinem seamă de acest lucru, trebuie să luptăm împotriva lui. Asta e însă o chestiune de lungă durată. Acest lucru nu-l poţi înlătura prin nici un fel de decret. În această privinţă trebuie să fim foarte precauţi. Precauţia este deosebit de necesară din partea unei naţiuni cum este naţiunea velicorusă, care şi-a atras ura înverşunată a tuturor celorlalte naţiuni; abia acum am învăţat să remediem această situaţie şi tot n-o facem cum trebuie. La noi sînt, de pildă la Comisariatul învăţămîntului sau în preajma lui, comunişti care spun: avem şcoală unică, aşa că să nu îndrăzniţi să predaţi în altă limbă decît în cea rusă! După mine, un astfel de comunist este un şovinist velicorus. Cusurul acesta îl au mulţi dintre noi şi trebuie să luptăm împotriva lui.

www.dacoromanica.ro

Iată de ce trebuie să spunem celorlalte naţiuni că sîntem internaţionalişti pînă la capăt şi tindem spre o uniune liber consimţită a muncitorilor şi ţăranilor tuturor naţiunilor. Asta nu exclude nicidecum războaiele. Războiul este o altă problemă, care decurge din esenţa imperialismului. Dacă luptăm împotriva lui Wilson şi Wilson face dintr-o naţiune mică un instrument al său, noi spunem: vom lupta împotriva acestui instrument. Nu ne-am pronunţat niciodată împotriva acestui lucru. Nu am spus niciodată că republica socialistă poate să existe fără forţă armată. În anumite condiţii războiul poate fi o necesitate. Iar aici, în problema autodeterminării naţionalităţilor, esenţialul este că diferite naţiuni merg pe aceeaşi cale istorică, însă pe cărări şi prin zig-zaguri foarte diferite, şi că naţiunile mai civilizate merg, evident, altfel decît cele mai puţin civilizate. Finlanda a mers într-un fel. Germania merge în alt fel. Tov. Peatakov are de o sută de ori dreptate cînd spune că avem nevoie de unitate. Dar trebuie să luptăm pentru ea cu ajutorul propagandei, al influenţei partidului, al creării de sindicate unice. Dar nici aici nu se poate acţiona după un singur şablon. Dacă am suprima acest punct sau l-am redacta altfel, am elimina din program problema naţională. Aceasta s-ar putea face dacă ar exista oameni fără particularităţi naţionale. Dar asemenea oameni nu există, şi într-alt fel nu putem în nici un caz să construim societatea socialistă.

Publicat în martie-aprilie 1919 în ziarul „Pravda"

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol 29, pag. 148—154, 171-173

www.dacoromanica.ro

DIN CUVÎNTĂRI ÎNREGISTRATE PE PLĂCI DE GRAMOFON[216]

DESPRE AȚÎȚĂRILE POGROMISTE ÎMPOTRIVA EVREILOR

Antisemitism înseamnă propagarea urii împotriva evreilor. Cînd blestemata monarhie țaristă își trăia ultimele zile, ea a încercat să aţîţe împotriva evreilor pe muncitorii și pe țăranii înapoiați. Poliția țaristă, în cărdășie cu moșierii și capitaliștii, a organizat pogromuri împotriva evreilor. Moșierii și capitaliștii au căutat să îndrepte împotriva evreilor ura muncitorilor și țăranilor chinuiți de mizerie. Și în alte țări putem vedea adeseori că capitaliștii aţîţă ura împotriva evreilor pentru a arunca praf în ochii muncitorilor, pentru a le abate privirea de la adevăratul dușman al oamenilor muncii — capitalul. Ura împotriva evreilor persistă numai acolo unde jugul moșierilor și al capitaliștilor ține în întuneric pe muncitori și pe țărani. Numai oameni cu totul înapoiați, complet abrutizați pot crede minciunile și calomnii debitate la adresa evreilor. Avem de-a face aici cu rămășițe din vechile vremuri ale feudalismului, cînd popii impuneau ca ereticii să fie arși pe rug, cînd țăranii trăiau în robie, cînd poporul era oprimat și nu avea cuvînt. Această înapoiere, rămășiță a feudalismului, dispare. Poporului i se deschid ochii.

Nu evreii sînt dușmanii celor ce muncesc. Dușmanii muncitorilor sînt capitaliștii din toate țările. Printre evrei sînt muncitori, oameni ai muncii, — aceștia formează majoritatea. Aceștia sînt frații noștri, sînt asupriți de capital, sînt tovarășii noștri de luptă pentru socialism. Printre evrei sînt bogătași, exploatatori, capitaliști; ca și printre ruși, ca și în rîndurile tuturor națiunilor. Capitaliștii caută să semene și să aţîţe ura între muncitorii de diferite credințe, de diferite naționalități, de diferite rase. Cei care nu mun-

www.dacoromanica.ro

cesc se menţin prin forţa şi puterea capitalului. Evreii bogaţi, ca şi ruşii bogaţi, ca şi bogătaşii din toate ţările, în alianţă unii cu alţii, împilează, asupresc, jefuiesc, dezbină pe muncitori.

Ruşine blestematului ţarism, care a chinuit şi a prigonit pe evrei. Ruşine celor care seamănă ura faţă de evrei, care seamănă ura faţă de alte naţiuni.

Trăiască încrederea frăţească şi alianţa de luptă a muncitorilor tuturor naţiunilor în lupta pentru răsturnarea capitalului.

Rostit la sfîrşitul lui martie 1919

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 29, pag. 227—228

www.dacoromanica.ro

CĂTRE TOVARĂŞII COMUNIŞTI DIN TURKESTAN[217]

Tovarăşi! Permiteţi-mi să mă adresez vouă nu în calitate de preşedinte al Consiliului Comisarilor Poporului şi al Consiliului Apărării[218], ci în calitate de membru de partid.

Stabilirea de relaţii juste cu popoarele Turkestanului prezintă acum pentru Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă — putem spune fără teamă de exagerare — o importanţă uriaşă, de însemnătate istorică mondială.

Atitudinea Republicii sovietice muncitoreşti-ţărăneşti faţă de popoarele slabe, pînă acum asuprite, va avea o însemnătate practică pentru toată Asia şi pentru toate coloniile din lume, pentru mii de milioane de oameni.

Vă rog foarte mult să acordaţi acestei probleme o atenţie deosebită, — să depuneţi toate eforturile pentru a stabili prin exemple, în practică, relaţii tovărăşeşti cu popoarele Turkestanului, — să le dovediţi prin fapte sinceritatea dorinţei noastre de a stîrpi toate urmele imperialismului velicorus în vederea luptei pline de abnegaţie împotriva imperialismului mondial în frunte cu cel britanic, — să acordaţi cea mai mare încredere comisiei noastre din Turkestan şi să respectaţi cu stricteţe directivele ei, care, la rîndul lor, i-au fost trasate, tocmai în acest spirit, de către C.E.C. din Rusia.

Aş fi foarte recunoscător dacă mi-aţi răspunde la această scrisoare şi mi-aţi comunica atitudinea voastră faţă de această problemă.

Cu salutări comuniste,

V. Ulianov (Lenin)

„Turkestanski Kommunist", „Izvestiia C.E.C. al Sovietelor din Republica Turkestan" şi „Krasnîi Front" (număr festiv) din 7-10 noiembrie 1919

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 117

www.dacoromanica.ro

RAPORT PREZENTAT LA CEL DE-AL DOILEA CONGRES GENERAL DIN RUSIA AL ORGANIZAȚIILOR COMUNISTE ALE POPOARELOR DIN ORIENT[219] 22 NOIEMBRIE 1919

Tovarăși! Sînt foarte bucuros că pot să aduc salutul meu congresului tovarășilor comuniști reprezentanți ai organizațiilor musulmane din Orient și că pot spune cîteva cuvinte despre situația care s-a creat acum în Rusia și în lumea întreagă. Tema raportului meu este momentul actual, și mi se pare că în această problemă lucrul cel mai esențial îl constituie acum atitudinea popoarelor din Orient față de imperialism și mișcarea revoluționară în rîndurile acestor popoare. Se înțelege de la sine că această mișcare revoluționară a popoarelor din Orient se poate dezvolta acum cu succes și poate duce la victorie numai dacă se află în legătură directă cu lupta revoluționară a Republicii noastre sovietice împotriva imperialismului internațional. În virtutea a o serie de împrejurări — printre altele datorită stării de înapoiere a Rusiei și întinderii ei nemărginite, precum și datorită faptului că ea servește drept hotar între Europa și Asia, între Occident și Orient, a trebuit să luăm asupra noastră întreaga povară — ceea ce noi considerăm drept o mare cinste — de a fi promotorii luptei mondiale împotriva imperialismului. De aceea întregul mers al evenimentelor care vor urma în timpul cel mai apropiat prevestește o luptă și mai înverșunată, pe scară și mai largă, împotriva imperialismului internațional, și va fi inevitabil legat de lupta Republicii sovietice împotriva forțelor imperialismului unit — al Germaniei, Franței, Angliei și Americii.

Cît privește situația militară, știți cît de favorabilă este acum situația noastră pe toate fronturile. Nu mă voi ocupa în mod amănunțit de această problemă; vă voi spune numai că războiul civil pe care ni l-a impus cu forța imperia-

www.dacoromanica.ro

lismul internațional a creat timp de doi ani Republicii Sovietice Federative Socialiste Ruse greutăți nenumărate, a aruncat pe umerii țăranilor și muncitorilor o povară care depășea atît de mult puterile lor, încît adeseori se părea că nu vor putea rezista. Totodată însă, acest război, prin violențele lui grosolane, prin presiunea extrem de brutală a așa-zișilor noștri „aliați" transformați în fiare, care ne-au jefuit și înainte de începerea revoluției socialiste, — acest război a săvîrșit o minune, transformînd niște oameni obosiți de război și care, se părea, că nu mai puteau suporta un alt război, în luptători care, timp de doi ani, nu numai că au rezistat cu succes războiului, dar îl și termină victorios. Victoriile pe care le repurtăm acum asupra lui Kolceak, Iudenici și Denikin înseamnă începutul unei noi epoci în istoria luptei imperialismului mondial împotriva țărilor și națiunilor care s-au ridicat la luptă pentru eliberarea lor. În această privință, războiul nostru civil de doi ani nu numai că a confirmat în întregime faptul, de mult constatat în istorie, că caracterul unui război și succesul lui depind, mai mult ca de orice, de orînduirea internă a țării care intră în război, că războiul este o reflectare a politicii interne pe care țara respectivă o duce înainte de război. Toate acestea se răsfrîng inevitabil asupra desfășurării războiului.

Problema care clasă a dus războiul și continuă să ducă războiul este o problemă extrem de importantă. Numai datorită faptului că războiul nostru civil este dus de muncitori și țărani care s-au eliberat și că el este o continuare a luptei politice pentru eliberarea oamenilor muncii de sub jugul capitaliștilor din propria lor țară și din întreaga lume, numai datorită acestui fapt într-o țară atît de înapoiată cum este Rusia, istovită de un război imperialist de patru ani, s-au găsit oameni cu voință puternică pentru a continua acest război timp de doi ani în condiții neasemuit, necrezut de grele.

Istoria războiului civil a arătat acest lucru într-un mod deosebit de concret în cazul lui Kolceak. Un dușman de felul lui Kolceak, care era sprijinit de cele mai puternice state din lume și care dispunea de o linie de cale ferată păzită de trupe cu un efectiv de o sută de mii de oameni ale unor puteri străine, inclusiv trupe de elită ale imperia-

www.dacoromanica.ro

liştilor internaţionali — ca, de pildă, trupele japoneze, care s-au pregătit pentru războiul imperialist şi care aproape că n-au participat la el şi de aceea au avut puţin de suferit —, Kolceak, care se sprijinea pe ţăranii din Siberia, ţăranii cei mai înstăriţi, care n-au cunoscut iobăgia şi care de aceea erau, firește, mai departe decît oricine de comunism, părea că reprezintă o forţă de neînvins, deoarece trupele lui erau detaşamentul înaintat al imperialismului internaţional. Chiar şi acum, în Siberia operează trupe japoneze, cehoslovace şi o serie de alte trupe ale naţiunilor imperialiste. Cu toate acestea, experienţa stăpînirii de peste un an a lui Kolceak asupra Siberiei cu uriaşele ei bogăţii naturale, experienţă care la început a fost sprijinită de partidele socialiste ale Internaţionalei a II-a, de menşevici şi de socialiştii-revoluţionari—care au creat frontul Comitetului Adunării constituante — şi care în asemenea condiţii, din punctul de vedere al omului de rînd şi al mersului obişnuit al istoriei, părea trainică şi invincibilă, a arătat în realitate următoarele: pe măsură ce Kolceak a înaintat în interiorul Rusiei, el şi-a sleit tot mai mult forţele, iar finalul este victoria deplină a Rusiei Sovietice asupra lui Kolceak. Avem aici, fără îndoială, o dovadă practică de felul cum forţele unite ale muncitorilor şi ţăranilor care s-au eliberat de sub jugul capitaliştilor pot face adevărate minuni. Avem aici dovada practică a faptului că un război revoluţionar, atunci cînd atrage într-adevăr masele muncitoare asuprite şi este în interesul lor, cînd le face să-şi dea seama că luptă împotriva exploatatorilor, că un asemenea război revoluţionar trezeşte în ele energia şi capacitatea de a săvîrşi minuni.

Cred că ceea ce a făcut Armata Roşie, lupta şi istoria victoriei ei vor avea pentru toate popoarele din Orient o însemnătate uriaşă, mondială. Ea va arăta popoarelor din Orient că oricît de slabe ar fi ele şi oricît de invincibilă ar părea forţa asupritorilor europeni, care folosesc în luptă toate minunile tehnicii şi artei militare, un război revoluţionar pe care-l duc nişte popoare asuprite — dacă acest război va putea într-adevăr să trezească milioanele celor ce muncesc şi sînt exploataţi — ascunde asemenea posibilităţi, asemenea minuni, încît eliberarea popoarelor din Orient este acum pe deplin realizabilă în practică nu numai din punctul de vedere al perspectivelor revoluţiei internaţio-

www.dacoromanica.ro

nale, ci și din punctul de vedere al experienței militare directe făcute în Asia, în Siberia de către Republica sovietică, care a fost invadată de cele mai puternice țări ale imperialismului.

În plus, această experiență a războiului civil din Rusia ne-a arătat nouă și comuniștilor din toate țările cum în focul războiului civil, o dată cu creșterea entuziasmului revoluționar, are loc un proces de puternică întărire în interior. Războiul este un examen al tuturor forțelor economice și organizatorice ale fiecărei națiuni. Pînă la urmă, după doi ani de experiență, oricît de greu este războiul pentru muncitori și țărani, care suferă de foamete și de frig, pe baza experienței de doi ani se poate spune că noi obținem și vom obține victorii, pentru că avem un spate al frontului, un spate al frontului puternic, pentru că țăranii și muncitorii, cu toată foametea și cu tot frigul pe care-l îndură, sînt strîns uniți, s-au întărit, și la fiecare lovitură grea răspund prin sporirea coeziunii forțelor și a puterii economice, și numai astfel au fost posibile victoriile asupra lui Kolceak, asupra lui Iudenici și a aliaților lor, cele mai puternice state din lume. Ultimii doi ani ne arată, pe de o parte, posibilitatea dezvoltării războiului revoluționar, iar pe de altă parte întărirea Puterii sovietice sub grelele lovituri ale invaziei străine, care are drept scop să distrugă repede focarul revoluției, să distrugă republica muncitorilor și țăranilor care au îndrăznit să declare război imperialismului internațional. Dar în loc să înfrîngă pe muncitorii și țăranii din Rusia, ele n-au făcut decît să-i oțelească.

Acestea sînt principalele rezultate, acesta este principalul conținut al momentului prin care trecem. Ne apropiem de victoriile decisive asupra lui Denikin, ultimul dușman care a rămas pe teritoriul nostru. Ne simțim puternici și putem repeta de o mie de ori că nu greșim cînd spunem că construcția internă a republicii s-a întărit și că din războiul împotriva lui Denikin vom ieși cu mult mai puternici și mai pregătiți pentru îndeplinirea sarcinii construirii edificiului nostru socialist, construire căreia în timpul războiului civil nu i-am putut acorda decît prea puțin timp și forțe și căreia abia acum, cînd ieșim la drum liber, vom reuși, fără doar și poate, să ne consacrăm în întregime.

www.dacoromanica.ro

Vedem cum în Europa occidentală imperialismul este în plină descompunere. Precum știți, acum un an chiar și socialiștilor germani, ca și imensei majorități a socialiștilor, care nu înțelegeau situația, li se părea că are loc o luptă între două grupuri ale imperialismului mondial; ei credeau că această luptă a devenit unicul conținut al istoriei, că nu există forțe care să poată da altceva; li se părea că nici socialiștilor nu le rămîne nimic altceva decît să adere la unul din grupurile puternicilor tîlhari mondiali. Așa se părea la sfîrșitul lui octombrie 1918. Dar, precum vedem, de atunci în istoria mondială s-au produs într-un an fenomene nemaiîntîlnite, vaste și profunde, care au deschis ochii multora dintre socialiștii care în timpul războiului imperialist erau patrioți și încercau să-și justifice comportarea prin aceea că în fața lor se afla un dușman, încercau să-și justifice alianța cu imperialiștii englezi și francezi, care aduceau, pasămite, eliberarea de sub jugul imperialismului german. Vedeți cîte iluzii au fost spulberate de acest război! Asistăm la descompunerea imperialismului german, descompunere care a dus nu numai la revoluție republicană, ci și la revoluție socialistă. Precum știți, în prezent în Germania lupta dintre clase a devenit și mai ascuțită și războiul civil, lupta proletariatului german împotriva imperialiștilor germani, care și-au pus firmă republicană, dar au rămas tot reprezentanți ai imperialismului, se apropie tot mai mult.

Știm cu toții că în Europa occidentală revoluția socială se apropie cu pași repezi, că același lucru se întîmplă și în America, și în Anglia, la acești pretinși reprezentanți ai culturii și civilizației, învingători ai hunilor — ai imperialiștilor germani —, dar cînd s-a ajuns la pacea de la Versailles, atunci toată lumea a văzut că pacea de la Versailles este de o sută de ori mai tîlhărească decît cea de la Brest pe care ne-au impus-o tîlharii germani, și că această pace de la Versailles este cea mai mare lovitură pe care și-au putut-o da capitaliștii și imperialiștii din aceste nenorocite țări învingătoare. Pacea de la Versailles a deschis ochii tocmai națiunilor învingătoare și a arătat că în fața noastră avem nu pe niște reprezentanți ai culturii și ai civilizației, ci avem de-a face cu Anglia și Franța, niște state care, deși democratice, sînt conduse de tîlharii imperialiști. Lupta

www.dacoromanica.ro

internă din țările acestor tîlhari se dezvoltă atît de repede, încît putem jubila, știind că pacea de la Versailles este numai o victorie aparentă a imperialiștilor triumfători, și că în realitate ea înseamnă falimentul întregii lumi imperialiste și îndepărtarea hotărîtă a maselor muncitoare de socialiștii care în timpul războiului erau în alianță cu reprezentanții putredului imperialism și susțineau unul din grupurile tîlharilor în luptă. Oamenilor muncii li s-au deschis ochii, deoarece pacea de la Versailles este o pace tîlhărească și a arătat că, de fapt, Franța și Anglia au luptat împotriva Germaniei pentru a-și consolida stăpînirea asupra coloniilor și pentru a-și spori puterea imperialistă. Această luptă internă capătă o amploare tot mai mare. Astăzi am avut prilejul să văd o radiogramă transmisă de la Londra, cu data de 21 noiembrie, în care niște ziariști americani — oameni care nu pot fi bănuiți de simpatie față de revoluționari — spun că în Franța se observă o nemaipomenită izbucnire de ură față de americani, deoarece aceștia refuză să ratifice tratatul de pace de la Versailles.

Anglia și Franța au învins, dar ele sînt înglodate în datorii față de America, care a hotărît că, oricît s-ar socoti învingători francezii și englezii, ea va lua crema și va încasa dobînzi cu vîrf și îndesat pentru ajutorul pe care l-a dat în timpul războiului; iar pentru asigurarea încasării acestor dobînzi trebuie să servească flota americană, care se construiește acum și care prin proporțiile ei o va depăși pe cea engleză. Că imperialismul prădalnic al americanilor procedează atît de brutal, se vede din faptul că agenți ai Americii fac trafic de carne vie, femei și fete, pe care le duc în America, dezvoltînd prostituția. America liberă, civilizată, aprovizionează casele de toleranță cu carne vie! În Polonia și în Belgia au loc conflicte cu agenții americani. Aceasta este o palidă ilustrare a ceea ce se petrece în proporții imense în fiecare din țările mici care au primit ajutor din partea Antantei. Să luăm chiar și Polonia. Puteți vedea acolo cum agenții și speculanții americani vin să acapareze toate bogățiile Poloniei, care se laudă că acum există ca stat independent. Polonia este acaparată de agenții Americii. Nu există fabrică, uzină, ramură industrială pe care să nu fi pus mîna americanii. America a devenit atît de inso-

www.dacoromanica.ro

lentă, încît începe să-şi aservească „marea învingătoare liberă“ Franţa, care înainte era o ţară de cămătari, iar acum a devenit o ţară înglodată în datorii faţă de America, deoarece nu mai are destule forţe economice şi nu-i ajung nici cerealele proprii, nici cărbunii proprii şi nu-şi poate dezvolta în proporţii mari forţele materiale, iar America cere ca întregul tribut să-i fie plătit cu toată strictetea. Astfel, pe măsură ce trece timpul, se conturează tot mai limpede falimentul economic al Franţei, al Angliei şi al celorlalte ţări puternice. Alegerile din Franţa au dat clericalilor majoritatea. Poporul francez, care a fost înşelat prin aceea că a trebuit să-şi dea toate forţele, în numele libertăţii şi democraţiei, împotriva Germaniei, s-a ales acum, drept răsplată, cu datorii uriaşe, cu batjocura prădalnicilor imperialişti americani, iar apoi cu o majoritate clericală formată din reprezentanţii celei mai barbare reacţiuni.

În întreaga lume, situaţia a devenit infinit mai încurcată. Victoria noastră asupra lui Kolceak şi Iudenici, aceste slugi ale capitalului internaţional, este mare, dar mult mai mare, deşi nu atît de limpede, este victoria pe care o repurtăm pe scară internaţională. Această victorie constă în descompunerea internă a imperialismului, care nu poate să-şi trimită trupele împotriva noastră. Antanta a încercat să facă acest lucru, dar n-a ajuns la nici un rezultat, deoarece trupele ei se descompun atunci cînd vin în contact cu trupele noastre şi iau cunoştinţă de Constituţia noastră, Constituţia Rusiei Sovietice, tradusă în limbile lor. În pofida influenţei conducătorilor socialismului putred, spre Constituţia noastră se îndreaptă întotdeauna simpatiile maselor muncitoare. Cuvîntul „Soviet“ este înţeles acum de toată lumea, iar Constituţia sovietică a fost tradusă în toate limbile şi o cunoaşte fiecare muncitor. Fiecare muncitor ştie că aceasta este Constituţia oamenilor muncii, că aceasta este orînduirea politică a oamenilor muncii care cheamă la victorie asupra capitalului internaţional; el ştie că aceasta este o cucerire pe care noi am obţinut-o în lupta împotriva imperialiştilor internaţionali. Această victorie a noastră a avut repercusiuni în fiecare ţară imperialistă, din moment ce i-am luat, i-am cucerit propriile ei trupe şi i-am răpit posibilitatea de a le arunca împotriva Rusiei Sovietice.

www.dacoromanica.ro

Ei au încercat să lupte cu trupe străine, cu trupele Finlandei, Poloniei, Letoniei, dar nici în felul acesta n-au obținut vreun rezultat. Ministrul englez Churchill s-a lăudat acum cîteva săptămîni, într-o cuvîntare ținută în parlament — și telegramele au anunțat acest lucru în lumea întreagă —, că împotriva Rusiei Sovietice a fost organizată o campanie la care participă patrusprezece popoare și că pînă la anul nou vor obține victoria asupra Rusiei. Într-adevăr, la această campanie au participat multe popoare — Finlanda, Ucraina, Polonia, Gruzia, cehoslovaci, japonezi, francezi, englezi, germani. Noi știm însă ce-a ieșit din toate astea! Știm că estonienii au părăsit trupele lui Iudenici, și acum se desfășoară în ziare o polemică violentă din pricină că estonienii nu vor să-l ajute, iar Finlanda, oricît de mult a dorit-o burghezia ei, n-a dat nici ea ajutor lui Iudenici. În felul acesta a eșuat și cea de-a doua încercare de atac împotriva noastră. Prima etapă a fost trimiterea de trupe proprii ale Antantei, care erau înzestrate după toate regulile tehnicii militare, astfel încît se părea că vor învinge Republica sovietică. Pînă acum ele au părăsit Caucazul, Arhanghelskul, Crimeea și au mai rămas în Murman, așa cum cehoslovacii au rămas în Siberia, dar au rămas ca niște insulițe. Prima încercare de a ne învinge cu trupele lor s-a soldat printr-o victorie pentru noi. A doua încercare a constat în a trimite împotriva noastră națiunile vecine cu noi, care din punct de vedere financiar depind în întregime de Antantă, și a le sili să ne sugrume, ca un cuib al socialismului. Dar și această încercare s-a soldat printr-un eșec: s-a dovedit că nici unul din aceste state mici nu este în stare să ducă un asemenea război. Mai mult chiar, în fiecare stat mic a crescut ura împotriva Antantei. Finlanda n-a pornit să ia Petrogradul atunci cînd Iudenici luase Krasnoe Selo, pentru că ea șovăia și vedea că alături de Rusia Sovietică poate să trăiască independent, în timp ce cu Antanta nu poate să trăiască în pace. Acest lucru se întîmplă cu toate popoarele mici. Acest lucru se întîmplă cu Finlanda, Lituania, Estonia, Polonia, unde domnește șovinismul, dar unde există ură față de Antantă, care își înăsprește acolo exploatarea. Și acum, fără nici o exagerare, ținînd riguros seama de mersul evenimentelor, putem spune că nu numai prima, dar și cea de-a doua etapă a războiului internațional împo-

www.dacoromanica.ro

triva Republicii sovietice s-a soldat printr-un eşec. Acum ne rămîne doar să învingem trupele lui Denikin, care sînt deja pe jumătate înfrînte.

Aşa se prezintă în momentul de faţă situaţia în Rusia şi pe plan internaţional, situaţie pecare am caracterizat-o pe scurt în raportul meu. Daţi-mi voie să mă opresc, în încheiere, asupra situaţiei care se creează în ceea ce priveşte naţionalităţile din Orient. Voi sînteţi reprezentanţi ai organizaţiilor comuniteşi ai partidelor comuniste ale diferitelor popoare din Orient. Trebuie să spun că, dacă bolşevicii ruşi au reuşit să facă o spărtură în vechiul imperialism, dacă au reuşit să-şi asume sarcina extraordinar de grea, dar şi deosebit de nobilă, de a crea noi căipentru revoluţie, atunci vouă, reprezentanţilor maselor muncitoare din Orient, vă revine o sarcină şi mai mare, şi mai actuală. Acum devine pe deplin limpede că revoluţia socialistă, care este iminentă în întreaga lume, nu va însemna nicidecum numai victoria proletariatului asupra burgheziei proprii în fiecare ţară. Acest lucru ar fi posibil dacă revoluţiile s-ar produce uşor şi repede. Noi însă ştim că imperialiştii nu vor îngădui aşa ceva, că toate ţările sînt înarmate împotriva bolşevismului dinăuntrul lor şi se gîndesc numai cum să învingă bolşevismul la ele acasă. De aceea în fiecare ţară izbucneşte războiul civil, la care participă de partea burgheziei vechii socialişti conciliatori. Astfel revoluţia socialistă nu va fi numai şi mai ales o luptă a proletarilor revoluţionari din fiecare ţară împotriva burgheziei lor; nu, ea va fi o luptă a tuturor coloniilor şi a ţărilor asuprite de imperialism, a tuturor ţărilor dependente împotriva imperialismului internaţional. În programul partidului nostru, adoptat în martie anul trecut, noi, caracterizînd apropierea revoluţiei sociale mondiale, am spus că războiul civil al oamenilor muncii împotriva imperialiştilor şi a exploatatorilor în toate ţările înaintate începe să se unească cu războiul naţional împotriva imperialismului internaţional. Acest lucru este confirmat de mersul revoluţiei şi va fi confirmat din ce în ce mai mult. La fel va fi şi în Orient.

Ştim că aici se vor ridica, ca participanţi de sine stătători, ca creatori ai unei vieţi noi, masele populare din Orient, deoarece sutele de milioane de oameni care alcătuiesc

www.dacoromanica.ro

această populație aparțin națiunilor dependente, care nu se bucură de drepturi depline, care pînă acum au fost un obiect al politicii internaționale a imperialismului și care pentru cultura și civilizația capitalistă au existat numai ca material de îngrășămînt. Și cînd se vorbește despre împărțirea mandatelor asupra coloniilor, știm foarte bine că aceasta este o împărțire de mandate pentru jaf, pentru pradă, că aceasta înseamnă a acorda unei infime părți din populația pămîntului dreptul de a exploata majoritatea populației globului. Știm că la începutul secolului al XX-lea această majoritate, care pînă acum a stat cu totul în afara progresului istoric, deoarece nu putea să reprezinte o forță revoluționară de sine stătătoare, a încetat să joace un asemenea rol pasiv. Știm că după 1905 au urmat revoluții în Turcia, în Persia, în China, că în India s-a dezvoltat o mișcare revoluționară. Războiul imperialist a contribuit și el la creșterea mișcării revoluționare, deoarece în lupta imperialiștilor din Europa au trebuit să fie atrase regimente întregi din rîndurile popoarelor coloniale. Războiul imperialist a trezit și Orientul, a antrenat popoarele lui în politica internațională. Anglia și Franța au înarmat popoarele coloniale și le-au ajutat să cunoască tehnica militară și mașinile perfecționate. Ele se vor folosi de această știință împotriva domnilor imperialiști. După perioada de deșteptare a Orientului, în revoluția contemporană începe perioada în care toate popoarele Orientului participă la făurirea destinelor întregii lumi, pentru a nu fi un simplu obiect de îmbogățire. Popoarele din Orient se trezesc pentru acțiune practică și pentru ca fiecare popor să participe la făurirea destinelor întregii omeniri.

Iată de ce cred că în istoria dezvoltării revoluției mondiale, care, judecînd după începutul ei, va continua mulți ani și va cere multe eforturi, vouă vă revine un mare rol în lupta revoluționară, în mișcarea revoluționară, și această luptă a voastră va trebui să se contopească cu lupta noastră împotriva imperialismului internațional. Participarea voastră la revoluția internațională vă va pune în fața unei sarcini complexe și grele, a cărei îndeplinire va servi drept bază pentru succesul comun, deoarece acum, pentru prima oară, majoritatea populației se pune în mișcare în mod de sine stătător și devine un factor activ în lupta pentru doborîrea imperialismului internațional.

www.dacoromanica.ro

Majoritatea popoarelor din Orient se află într-o situație mai proastă decît Rusia, țara cea mai înapoiată din Europa, dar noi am reușit să unim în lupta împotriva rămășițelor feudalismului și a capitalismului pe țăranii și muncitorii ruși, lupta noastră a fost atît de ușoară pentru că împotriva capitalului și a feudalismului s-au unit țăranii și muncitorii. Din acest punct de vedere, legătura cu popoarele Orientului este deosebit de importantă, deoarece majoritatea popoarelor Orientului este alcătuită din reprezentanți tipici ai masei muncitoare, — nu din muncitori care au trecut prin școala fabricilor și uzinelor capitaliste, ci din reprezentanți tipici ai masei muncitoare și exploatate a țărănimii, care geme sub jugul medieval. Revoluția rusă a arătat cum proletarii care au învins capitalismul, unindu-se cu masa răzlețită a milioanelor de țărani muncitori, s-au răsculat victorios împotriva jugului medieval. Acum Republica noastră sovietică trebuie să grupeze în jurul ei toate popoarele din Orient care se trezesc, pentru a duce împreună cu ele lupta împotriva imperialismului internațional.

În legătură cu aceasta, în fața voastră se pune o sarcină care înainte nu s-a pus în fața comuniștilor din întreaga lume: sprijinindu-vă pe teoria și practica comunistă generală, trebuie ca, adaptîndu-vă la condiții specifice care nu există în țările europene, să știți să aplicați această teorie și practică în condiții în care principala masă este țărănimea, în care trebuie dusă lupta nu împotriva capitalului, ci împotriva rămășițelor medievale. Aceasta este o sarcină grea și de un gen aparte, dar ea este deosebit de promițătoare, deoarece în luptă sînt atrase masele care n-au mai participat la luptă, iar pe de altă parte, datorită organizării de celule comuniste în Orient, voi căpătați posibilitatea de a stabili cea mai strînsă legătură cu Internaționala a III-a. Trebuie să găsiți forme specifice ale acestei alianțe între proletarii înaintați din întreaga lume și masele muncitoare și exploatate din Orient, care trăiesc adesea în condiții medievale. Pe scară redusă, noi am înfăptuit în țara noastră ceea ce voi veți înfăptui pe scară mare, în țări mari. Sper că și această a doua sarcină o veți îndeplini cu succes. Datorită organizațiilor comuniste din Orient pe care le reprezentați voi aici, aveți legături cu proletariatul revoluționar înaintat.

www.dacoromanica.ro

Vouă vă revine sarcina de a îngriji şi de aici înainte ca în fiecare ţară să se ducă o propagandă comunistă pe înţelesul poporului.

Se înţelege de la sine că victoria definitivă o poate repurta numai proletariatul tuturor ţărilor înaintate ale lumii, iar noi, rușii, începem o operă pe care o va desăvîrşi proletariatul englez, francez sau german; dar noi ne dăm seama că ei nu vor învinge fără ajutorul maselor muncitoare ale tuturor popoarelor coloniale asuprite, în primul rînd ale popoarelor din Orient. Trebuie să fim conştienţi de faptul că avangarda singură nu poate înfăptui trecerea la comunism. Sarcina ei este de a trezi în rîndurile maselor muncitoare, independent de nivelul la care se află ele, năzuinţe revoluţionare spre activitate şi organizare, de a traduce pe limba fiecărui popor adevărata învăţătură comunistă, destinată comuniştilor din ţările mai avansate, de a îndeplini sarcinile practice care trebuie înfăptuite imediat şi de a se uni în lupta comună cu proletarii din celelalte ţări.

Iată probleme pentru care nu veţi găsi soluţii în nici o carte comunistă, dar a căror rezolvare o veţi găsi în lupta generală pe care a început-o Rusia. Va trebui să puneţi această problemă şi s-o rezolvaţi prin proprie experienţă. În această direcţie veţi fi ajutaţi, pe de o parte, de alianţa strînsă cu avangarda tuturor oamenilor muncii din celelalte ţări, iar pe de altă parte de priceperea de a vă apropia de popoarele din Orient pe care le reprezentaţi aici. Va trebui să vă bazaţi pe naţionalismul burghez care se trezeşte în sînul acestor popoare, naţionalism care nu poate să nu se trezească şi care este îndreptăţit din punct de vedere istoric. Totodată trebuie să vă croiţi drum spre masele muncitoare şi exploatate din fiecare ţară şi să le spuneţi, într-o limbă pe înţelesul lor, că unica speranţă de eliberare este victoria revoluţiei internaţionale şi că proletariatul internaţional este singurul aliat al tuturor sutelor de milioane de oameni ai muncii şi de exploataţi ai popoarelor din Orient.

Iată sarcina, de amploare neobişnuită, care stă în faţa voastră şi care, datorită epocii de revoluţie şi avîntului mişcării revoluţionare — în această privinţă nu există nici o

www.dacoromanica.ro

îndoială —, prin eforturile comune ale organizațiilor comuniste din Orient, va fi îndeplinită cu succes și va fi dusă pînă la victoria deplină asupra imperialismului internațional.

„Izvestiia C.C.al P.C.(b)din Rusia"
nr. 9 din 20 decembrie 1919

Se tipărește după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 30, pag. 130—141

www.dacoromanica.ro

PROIECTUL REZOLUȚIEI C.C. AL P.C. (b) DIN RUSIA CU PRIVIRE LA PUTEREA SOVIETICĂ ÎN UCRAINA[220]

1) Discutînd problema atitudinii față de poporul muncitor din Ucraina, care se eliberează de sub cotropirea vremelnică a bandelor lui Denikin, C. C. al P.C. din Rusia, aplicînd cu fermitate principiul autodeterminării națiunilor, consideră necesar să confirme încă o dată că P.C. din Rusia stă ferm pe punctul de vedere al recunoașterii independenței R.S.S.U.

2) P. C. din Rusia va tinde spre stabilirea unei legături federative între R.S.F.S.R. și R.S.S.U. pe baza hotărîrii C.E.C. din Rusia din 1 iunie 1919 și a hotărîrii C.E.C. din Ucraina din 18 mai 1919[221] (rezoluția se anexează).

3) Avînd în vedere că veacuri de-a rîndul cultura ucraineană (limba, școala etc.) a fost înăbușită de țarism și de clasele exploatatoare din Rusia, C.C. al P.C. din Rusia obligă pe toți membrii de partid să contribuie prin toate mijloacele la înlăturarea tuturor piedicilor din calea dezvoltării libere a limbii și culturii ucrainene. Întrucît, din cauza asupririi seculare, în rîndurile părții înapoiate a maselor ucrainene se observă tendințe naționaliste, membrii P.C. din Rusia trebuie să aibă o atitudine extrem de precaută față de aceste tendințe, opunîndu-le lămurirea tovărășească a identității intereselor maselor muncitoare din Ucraina și Rusia. Membrii P.C. din Rusia de pe teritoriul Ucrainei trebuie să traducă în fapt dreptul maselor muncitoare de a învăța și de a folosi în toate instituțiile sovietice limba maternă, opunîndu-se prin toate mijloacele încercărilor rusificatoare de a împinge limba ucraineană pe planul al doilea și transformînd-o într-un instrument de educare comunistă a maselor muncitoare. Trebuie luate ime-

www.dacoromanica.ro

diat măsuri ca în toate instituțiile sovietice să existe un număr suficient de funcționari care să cunoască limba ucraineană și ca pe viitor toți funcționarii să cunoască limba ucraineană.

4) Este necesar să se asigure o legătură cît mai strînsă între instituțiile sovietice și populația țărănească băștinașă a țării, în care scop trebuie stabilită regula ca de la bun început, chiar de la introducerea comitetelor revoluționare și a Sovietelor, să fie asigurată în ele majoritatea reprezentanților țărănimii muncitoare, asigurîndu-se totodată influența hotărîtoare a reprezentanților țărănimii sărace.

5) Avînd în vedere că în Ucraina, într-o măsură și mai mare decît în Rusia, țărănimea formează masa precumpănitoare a populației, sarcina Puterii sovietice în Ucraina este să-și cîștige încrederea nu numai a țărănimii sărace, dar și a păturilor largi ale țărănimii mijlocașe, care prin adevăratele ei interese este legată în modul cel mai strîns de Puterea sovietică. Printre altele, menținînd principiul politicii aprovizionării (colectările de cereale de către stat la prețuri fixe), trebuie schimbate mijloacele de aplicare a acestei politici.

Sarcina imediată a politicii de aprovizionare în Ucraina trebuie să fie aceea ca surplusurile de cereale să fie luate numai în proporții strict limitate, în proporțiile necesare pentru aprovizionarea țărănimii sărace din Ucraina, a muncitorilor și a Armatei Roșii. La luarea surplusurilor trebuie acordată o atenție deosebită intereselor țărănimii mijlocașe, delimitînd-o riguros de elementele chiaburești. E necesar să fie demascată în fața țărănimii ucrainene, pe bază de fapte, demagogia contrarevoluționară care caută s-o convingă că Rusia Sovietică și-ar propune să pompeze cereale și alte produse alimentare din Ucraina pentru Rusia.

Agenții puterii centrale, toți activiștii de partid, instructorii etc. au obligația să atragă pe o scară cît mai largă țărănimea săracă și mijlocașă la munca de conducere.

Tot în scopul statornicirii adevăratei puteri a oamenilor muncii trebuie să se ia imediat măsuri pentru a împiedica inundarea instituțiilor sovietice cu elemente din rîndurile micii burghezii orășenești din Ucraina, care nu înțeleg

www.dacoromanica.ro

condițiile de trai ale maselor largi ale țărănimii și care adesea se pun la adăpostul numelui de comunist.

Aceste elemente nu trebuie să fie admise în rîndurile partidului și nici în instituțiile sovietice decît în urma unei verificări prealabile a aptitudinilor lor și a devotamentului lor față de interesele oamenilor muncii în fapt, și în primul rînd pe front, în rîndurile armatei. Pretutindeni și în orice condiții aceste elemente trebuie să fie puse sub un strict control de clasă al proletariatului.

Avînd în vedere că, după cum a arătat experiența, armele aflate în număr mare în mîinile populației sătești din Ucraina se concentrează inevitabil, din cauza lipsei de organizare a sărăcimii, în mîinile elementelor chiaburești și contrarevoluționare, ceea ce face ca, în loc de dictatura oamenilor muncii, să existe în fapt dominația chiaburimii banditești, sarcina primordială a construcției sovietice în Ucraina este ridicarea tuturor armelor și concentrarea lor în mîinile Armatei Roșii muncitorești-țărănești.

6) De asemenea, în aplicarea politicii agrare trebuie să se dea o atenție deosebită intereselor gospodăriei țărănimii sărace și mijlocașe.

Sarcina politicii agrare în Ucraina trebuie să fie:

1) Lichidarea totală a proprietății funciare moșierești, restaurată de Denikin, și trecerea pămînturilor moșierești în mîinile țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin.

2) Gospodăriile de stat să fie create numai în număr și proporții strict limitate, ținîndu-se seama cu strictețe, în fiecare caz, de interesele țăranilor din partea locului.

3) În ceea ce privește unirea țăranilor în comune, arteluri etc. să fie aplicată cu strictețe politica partidului, care nu admite în această privință nici o constrîngere, lăsînd aceasta exclusiv la hotărîrea liberă a țăranilor înșiși și pedepsind cu severitate orice încercări de a aplica în acest domeniu principiul constrîngerii.

*
* *

2. Considerînd că pentru orice comunist și pentru orice muncitor conștient este indiscutabilă necesitatea unei uniuni cît mai strînse a tuturor republicilor sovietice în

www.dacoromanica.ro

lupta lor împotriva forțelor amenințătoare ale imperialismului mondial, P.C. din Rusia se situează pe poziția că forma acestei uniuni va fi stabilită definitiv de către înșiși muncitorii și țăranii muncitori din Ucraina.

Scris în noiembrie 1919

Se tipărește după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 30, pag. 142—144

www.dacoromanica.ro

SCRISOARE
CĂTRE MUNCITORII ŞI ŢĂRANII DIN UCRAINA CU PRILEJUL VICTORIILOR ASUPRA LUI DENIKIN

Tovarăşi! Acum patru luni, la sfîrşitul lui august 1919, am avut prilejul să adresez o scrisoare muncitorilor şi ţăranilor în legătură cu victoria repurtată asupra lui Kolceak.

Reproduc acum în întregime această scrisoare pentru muncitorii şi ţăranii din Ucraina cu prilejul victoriilor repurtate asupra lui Denikin.

Trupele roşii au luat Kievul, Poltava şi Harkovul şi înaintează victorios spre Rostov. În Ucraina clocoteşte răscoala împotriva lui Denikin. Trebuie să ne adunăm toate forţele pentru a zdrobi definitiv trupele lui Denikin, care au încercat să restaureze puterea moşierilor şi capitaliştilor. Trebuie să-l nimicim pe Denikin pentru a ne asigura împotriva oricărei eventualităţi a unei noi invazii.

Muncitorii şi ţăranii din Ucraina trebuie să ia cunoştinţă de învăţămintele pe care toţi muncitorii şi ţăranii ruşi le-au tras din experienţa cuceririi Siberiei de către Kolceak şi a eliberării Siberiei de către trupele roşii după îndelungate luni de asuprire moşierească şi capitalistă.

În Ucraina stăpînirea lui Denikin a fost o încercare tot atît de grea ca şi stăpînirea lui Kolceak în Siberia. Nu încape îndoială că învăţămintele acestei grele încercări vor face pe muncitorii şi ţăranii din Ucraina — ca şi pe cei din Ural şi din Siberia — să înţeleagă mai bine sarcinile Puterii sovietice şi s-o apere cu mai multă hotărîre.

În Velicorusia proprietatea funciară moşierească a fost complet desfiinţată. Acelaşi lucru trebuie făcut şi în Ucraina. Puterea sovietică a muncitorilor şi ţăranilor ucraineni trebuie să consfinţească desfiinţarea completă

www.dacoromanica.ro

a proprietății funciare moșierești și eliberarea deplină a muncitorilor și țăranilor ucraineni de orice asuprire moșierească și de moșierii înșiși.

Dar în afară de această sarcină și de o serie de alte sarcini care au stat și stau deopotrivă în fața maselor muncitoare din Velicorusia și din Ucraina, Puterii sovietice din Ucraina îi revin sarcini speciale. Una din aceste sarcini speciale merită în momentul de față o atenție excepțională. Este vorba de problema națională sau de problema dacă Ucraina trebuie să fie o Republică Sovietică Socialistă Ucraineană separată și independentă, formînd o uniune (federație) cu Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă, ori trebuie să se contopească cu Rusia într-o singură Republică sovietică. Toți bolșevicii, toți muncitorii și țăranii conștienți trebuie să reflecteze cu atenție asupra acestei probleme.

Independența Ucrainei este recunoscută atît de C.E.C. (Comitetul Executiv Central din Rusia) al R.S.F.S.R., Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă, cît și de Partidul comunist bolșevic din Rusia. De aceea e de la sine înțeles și îndeobște recunoscut că numai muncitorii și țăranii ucraineni înșiși pot hotărî și vor hotărî la congresul lor, Congresul Sovietelor din Ucraina, dacă Ucraina să se contopească cu Rusia sau să rămînă o republică independentă și de sine stătătoare, iar în acest din urmă caz ce fel de legătură federativă să fie stabilită între această republică și Rusia.

Cum trebuie, așadar, rezolvată această problemă din punctul de vedere al intereselor oamenilor muncii? din punctul de vedere al succesului luptei lor pentru deplina eliberare a muncii de sub jugul capitalului?

În primul rînd, interesele muncii cer cea mai deplină încredere și cea mai strînsă alianță între oamenii muncii din diferite țări și de diferite naționalități. Partizanii moșierilor și ai capitaliștilor, ai burgheziei, caută să dezbine pe muncitori, să adîncească discordia și vrajba națională pentru a reduce pe muncitori la neputință, pentru a întări puterea capitalului.

Capitalul este o forță internațională. Pentru a învinge această forță e nevoie de alianța internațională a muncitorilor, de frăția lor internațională.

www.dacoromanica.ro

Noi sîntem adversarii vrajbei naţionale, ai discordiei naţionale, ai izolării naţionale. Noi sîntem internaţionalişti. Noi năzuim spre unirea strînsă şi contopirea deplină a muncitorilor şi ţăranilor tuturor naţiunilor lumii într-o singură Republică sovietică mondială.

În al doilea rînd, oamenii muncii nu trebuie să uite că capitalismul a împărţit naţiunile în două: pe de o parte, un mic număr de naţiuni asupritoare, dominante (imperialiste), privilegiate, cu drepturi depline, iar pe de altă parte o imensă majoritate de naţiuni asuprite, dependente şi semidependente, fără drepturi egale. Războiul din 1914—1918, cel mai criminal şi mai reacţionar dintre războaie, a accentuat şi mai mult această împărţire, a înteţit pe această bază ura şi duşmănia. Timp de secole s-a acumulat indignarea şi neîncrederea naţiunilor dependente şi lipsite de drepturi depline faţă de naţiunile dominante şi asupritoare, a unor naţiuni ca cea ucraineană faţă de naţiuni ca cea velicorusă.

Noi vrem o uniune *liber consimţită* a naţiunilor, o uniune care să excludă orice violenţă din partea unei naţiuni faţă de alta, o uniune care să fie bazată pe încredere deplină, pe conştiinţa clară a unităţii frăţeşti, pe un consimţămînt cu totul liber. O asemenea uniune nu poate fi înfăptuită dintr-o dată; la aceasta trebuie să ajungem printr-o muncă plină de cea mai mare răbdare şi prudenţă, pentru a nu strica treaba, pentru a nu stîrni neîncredere, pentru a face să dispară neîncrederea lăsată moştenire de veacurile de asuprire din partea moşierilor şi capitaliştilor, de veacurile de proprietate privată şi de vrajbă provocată de împărţirile şi reîmpărţirile acesteia.

De aceea, năzuind cu hotărîre spre unitatea naţiunilor, combătînd fără cruţare tot ce le dezbină, trebuie să fim foarte prudenţi, răbdători şi concesivi faţă de rămăşiţele de neîncredere naţională. Intransigenţi şi inflexibili trebuie să fim în tot ceea ce priveşte interesele fundamentale ale muncii în lupta pentru eliberarea ei de sub jugul capitalului. Iar chestiunea cum să fie stabilite în prezent graniţele de stat pentru un timp — deoarece noi tindem spre desfiinţarea completă a graniţelor de stat — , aceasta nu este o chestiune fundamentală, importantă, ci una secundară. Cu această chestiune putem să mai aşteptăm şi trebuie să mai aşteptăm, deoarece în rîndurile masei largi a ţăranilor şi

www.dacoromanica.ro

a micilor proprietari neîncrederea națională este adeseori extrem de tenace, și orice pripeală poate s-o accentueze, adică să dăuneze cauzei unității depline și definitive.

Experiența revoluției muncitorești-țărănești din Rusia, a Revoluției din Octombrie-Noiembrie 1917, experiența luptei victorioase duse de ea timp de doi ani împotriva invaziei capitaliștilor internaționali și ruși a arătat cît se poate de limpede că aceștia au reușit să exploateze un timp neîncrederea națională a țăranilor și a micilor proprietari polonezi, letoni, estonieni și finlandezi față de velicoruși, că, bazîndu-se pe această neîncredere, au reușit un timp să semene discordie între ei și noi. Experiența a arătat că această neîncredere nu se lichidează, nu dispare decît foarte încet, și cu cît velicorușii, care au fost timp îndelungat o națiune asupritoare, dau dovadă de mai multă prudență și răbdare, cu atît mai sigur dispare această neîncredere. Tocmai prin recunoașterea independenței statelor polonez, leton, lituanian, estonian și finlandez cîștigăm încet, dar sigur, încrederea maselor muncitoare celor mai înapoiate, mai înșelate și mai oropsite de capitaliști din micile state vecine. Tocmai pe această cale le smulgem în modul cel mai sigur de sub influența capitaliștilor „lor" naționali, le aducem în modul cel mai sigur la încredere deplină, la viitoarea Republică sovietică internațională unică.

Atîta timp cît Ucraina nu este complet eliberată de sub stăpînirea lui Denikin, pînă la Congresul Sovietelor din Ucraina, guvernul ei este Comitetul revoluționar al Ucrainei. În acest Comitet revoluționar, alături de comuniștii bolșevici ucraineni lucrează ca membri ai guvernului comuniștii borotbiști ucraineni. Borotbiștii se deosebesc de bolșevici, între altele, prin faptul că susțin independența absolută a Ucrainei. Bolșevicii nu fac *din aceasta* un motiv de dezacord și dezbinare, ei nu văd *în aceasta* nici un fel de piedică în calea unei munci proletare unite. Important este să existe unitate în lupta împotriva jugului capitalului, pentru dictatura proletariatului, iar chestiunea granițelor naționale, chestiunea dacă legătura între state trebuie să fie o legătură federativă sau de altă natură, nu trebuie să constituie un motiv de dezacord între comuniști. Printre bolșevici există partizani ai independenței depline a Ucrainei, există partizani ai unei legături federative mai mult sau

www.dacoromanica.ro

mai puţin strînse, există partizani ai unei depline contopiri a Ucrainei cu Rusia.

Un dezacord din cauza acestor chestiuni nu este admisibil. Asupra acestor chestiuni va hotărî Congresul Sovietelor din Ucraina.

Dacă un comunist velicorus insistă asupra contopirii Ucrainei cu Rusia, el va fi lesne bănuit de ucraineni că susţine această politică nu din considerente de unitate a proletarilor în lupta împotriva capitalului, ci în virtutea prejudecăţilor vechiului naţionalism şi imperialism velicorus. Această neîncredere este firească şi, într-o anumită măsură, inevitabilă şi legitimă, deoarece veacuri de-a rîndul, sub jugul moşierilor şi capitaliştilor, velicorușii s-au impregnat de prejudecăţile ruşinoase şi mîrşave ale şovinismului velicorus.

Dacă un comunist ucrainean insistă asupra independenţei statale absolute a Ucrainei, el poate fi bănuit că susţine această politică nu din punctul de vedere al intereselor vremelnice ale muncitorilor şi ţăranilor ucraineni în lupta lor împotriva jugului capitalului, ci în virtutea prejudecăţilor naţionale mic-burgheze, de mic proprietar. Căci experienţa ne-a arătat de sute de ori cum „socialiştii“ mic-burghezi din diferite ţări — tot felul de pretinşi socialişti din Polonia, Letonia, Lituania, menşevicii şi socialiştii-revoluţionari din Gruzia etc. — se deghizau în partizani ai proletariatului cu singurul scop de a strecura prin înşelăciune o politică de înţelegere cu burghezia „lor“ naţională împotriva muncitorilor revoluţionari. Acest lucru l-am văzut în Rusia din exemplul kerenskismului în februarie-octombrie 1917, l-am văzut şi-l vedem în toate ţările fără excepţie.

Neîncrederea reciprocă între comuniştii velicoruşi şi cei ucraineni apare deci foarte uşor. Cum să luptăm împotriva acestei neîncrederi? Cum s-o învingem şi să obţinem încrederea reciprocă?

Cel mai bun mijloc este munca comună pentru apărarea dictaturii proletariatului şi a Puterii sovietice în lupta împotriva moşierilor şi capitaliştilor din toate ţările, împotriva încercărilor acestora de a-şi restabili atotputernicia. Această luptă comună va arăta limpede, în practică, că, oricare va fi rezolvarea chestiunii independenţei de stat sau a graniţelor de stat, muncitorii velicoruşi şi ucraineni

www.dacoromanica.ro

au neapărată nevoie de o strînsă alianță economică și militară, căci altfel capitaliștii „Antantei", „Înțelegerii", adică ai coaliției celor mai bogate țări capitaliste — Anglia, Franța, America, Japonia, Italia —, ne vor sugruma și ne vor strivi rînd pe rînd. Exemplul luptei noastre împotriva lui Kolceak și Denikin, cărora acești capitaliști le dădeau bani și arme, a arătat clar această primejdie.

Cine calcă unitatea și alianța strînsă dintre muncitorii și țăranii ucraineni și velicoruși, acela îi ajută pe kolceaki și denikini, pe capitaliștii-tîlhari din toate țările.

De aceea noi, comuniștii velicoruși, trebuie să combatem cu cea mai mare severitate în rîndurile noastre cele mai mici manifestări de naționalism velicorus, deoarece aceste manifestări, fiind în genere o trădare a cauzei comunismului, sînt cît se poate de dăunătoare, provocînd dezbinare între noi și tovarășii ucraineni și făcînd astfel jocul lui Denikin și al denikinismului.

De aceea noi, comuniștii velicoruși, trebuie să fim concesivi în divergențele cu comuniștii-bolșevici și cu borotbiștii din Ucraina atunci cînd aceste divergențe privesc problema independenței de stat a Ucrainei, formele legăturii ei cu Rusia, problema națională în general. Noi toți — și comuniștii velicoruși, și cei ucraineni, și comuniștii oricărei alte națiuni — trebuie să fim intransigenți și inflexibili în problemele fundamentale, esențiale, care sînt aceleași pentru toate națiunile, în problemele luptei proletare, în problemele dictaturii proletare, ale neadmiterii politicii de înțelegere cu burghezia, ale neadmiterii fărîmițării forțelor care ne apără împotriva lui Denikin.

A-l învinge pe Denikin, a-l nimici, a face imposibilă repetarea unei asemenea invazii — iată interesul vital atît al muncitorilor și țăranilor velicoruși cît și al celor ucraineni. Este o luptă grea și îndelungată, deoarece capitaliștii din lumea întreagă îl ajută pe Denikin și vor ajuta pe tot felul de denikini.

În această luptă grea și de lungă durată, noi, muncitorii velicoruși și ucraineni, trebuie să fim strîns uniți, deoarece este sigur că, acționînd separat, nu vom putea s-o scoatem la capăt. Oricare ar fi granițele Ucrainei și ale Rusiei, oricare ar fi forma relațiilor lor reciproce de stat, aceasta nu este un lucru atît de important, în această privință se pot

www.dacoromanica.ro

face şi trebuie făcute concesii, se poate încerca şi o formă, şi o a doua, şi o a treia; cauza muncitorilor şi a ţăranilor, cauza victoriei asupra capitalismului, n-o să piară din această pricină.

Dacă însă nu vom şti să păstrăm o uniune strînsă între noi, o uniune împotriva lui Denikin, o uniune împotriva capitaliştilor şi chiaburilor din ţările noastre şi din toate ţările, atunci cauza muncii va fi cu siguranţă pierdută pentru mulţi ani, în sensul că atît Ucraina Sovietică cît şi Rusia Sovietică *vor putea* fi atunci sugrumate şi strivite de către capitalişti.

Burghezia din toate ţările şi diversele partide mic-burgheze, diversele partide „conciliatoare", care admit alianţa cu burghezia împotriva muncitorilor, au căutat mai ales să-i dezbine pe muncitorii de diferite naţionalităţi, să provoace neîncrederea lor, să destrame strînsa alianţă internaţională şi frăţia internaţională dintre muncitori. Dacă burghezia va izbuti să facă acest lucru, cauza muncitorilor va fi pierdută. Să reuşească deci comuniştii din Rusia şi din Ucraina, printr-o muncă în comun plină de răbdare, perseverentă şi dîrză, să biruie uneltirile naţionaliste ale oricărei burghezii, prejudecăţile naţionaliste de orice fel şi să dea oamenilor muncii din lumea întreagă exemplul unei alianţe cu adevărat trainice între muncitori şi ţărani de diferite naţionalităţi în lupta pentru Puterea sovietică, pentru nimicirea jugului moşierilor şi capitaliştilor, pentru o Republică sovietică federativă mondială.

N. Lenin

28. XII. 1919

„Pravda" nr. 3
din 4 ianuarie 1920

Se tipăreşte după textul
Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 30, pag. 267—273

www.dacoromanica.ro

CĂTRE ASOCIAȚIA REVOLUȚIONARĂ INDIANĂ[222]

Mă bucur că principiile autodeterminării și ale eliberării popoarelor asuprite de sub exploatarea capitaliștilor proprii și a celor străini, proclamate de republica muncitorească-țărănească, au avut un răsunet atît de viu în rîndurile indienilor conștienți, care luptă eroic pentru libertatea lor. Masele muncitoare din Rusia urmăresc cu neobosită atenție trezirea muncitorului și a țăranului indian. Chezășia succesului definitiv este organizarea și disciplina oamenilor muncii, fermitatea lor și solidaritatea cu oamenii muncii din întreaga lume. Salutăm strînsa alianță dintre elementele musulmane și cele nemusulmane. Dorim cu toată sinceritatea ca această alianță să se extindă asupra tuturor oamenilor muncii din Orient. Numai atunci cînd muncitorii și țăranii indieni, chinezi, coreeni, japonezi, persani și turci își vor întinde mîna și vor lupta laolaltă pentru cauza comună a eliberării, numai atunci va fi asigurată victoria decisivă asupra exploatatorilor. Trăiască Asia liberă!

„Pravda" nr. 108 din 20 mai 1920

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 116

www.dacoromanica.ro

SCHIȚĂ INIȚIALĂ A TEZELOR CU PRIVIRE LA PROBLEMA NAȚIONALĂ ȘI PROBLEMA COLONIALĂ

(PENTRU CONGRESUL AL II-LEA AL INTERNAȚIONALEI COMUNISTE)

Supunînd tovarășilor spre discutare următorul proiect de teze cu privire la problema colonială și problema națională pentru Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste, aș ruga pe toți tovarășii, mai ales pe aceia dintre ei care cunosc în mod concret una sau cealaltă din aceste probleme complexe, să-și formuleze părerea, sau îndreptările, sau completările, sau lămuririle concrete *într-o formă cît se poate de scurtă (cel mult 2-3 pagini)*, în special cu privire la următoarele puncte:

Experiența austriacă.
Experiența polono-evreiască și ucraineană.
Alsacia-Lorena și Belgia.
Irlanda.
Relațiile danezo-germane. Relațiile italo-franceze și italo-slave.
Experiența balcanică.
Popoarele din Orient.
Lupta împotriva panislamismului.
Relațiile din Caucaz.
Republicile bașchiră și tătară.
Chirghizistanul.
Turkestanul și experiența lui.
Negrii în America.
Coloniile.
China — Coreea — Japonia.

N. Lenin

5 iunie 1920.

www.dacoromanica.ro

1. Democrației burgheze, prin însăși natura ei, îi este propriu un mod abstract sau formal de a pune problema egalității în general, inclusiv a egalității naționale. Sub masca egalității între indivizi în general, democrația burgheză proclamă egalitatea formală sau juridică între proprietar și proletar, între exploatator și exploatat, inducînd astfel clasele oprimate într-o profundă eroare. Ideea egalității, care este ea însăși expresia relațiilor bazate pe producția de mărfuri, este transformată de burghezie într-o armă de luptă împotriva desființării claselor, sub pretextul că ar exista o egalitate absolută între indivizi. Sensul adevărat al revendicării egalității constă numai în revendicarea desființării claselor.

2. Potrivit sarcinii lui fundamentale — lupta împotriva democrației burgheze și demascarea minciunilor și ipocriziei acesteia — partidul comunist, exponentul conștient al luptei proletariatului pentru scuturarea jugului burgheziei, trebuie să pună pe primul plan și în problema națională nu principiile abstracte și formale, ci, în primul rînd, considerarea exactă a situației istorice concrete și înainte de toate a situației economice; în al doilea rînd, separarea strictă a intereselor claselor asuprite ale oamenilor muncii, ale celor exploatați, de noțiunea generală de interese ale poporului în general, noțiune prin care se înțeleg interesele clasei dominante; în al treilea rînd, deosebirea tot atît de strictă a națiunilor asuprite, dependente, care nu se bucură de egalitate în drepturi, de națiunile asupritoare, exploatatoare și cu drepturi depline, contrar minciunii burghezo-democratice care disimulează subjugarea colonială și financiară — proprie epocii capitalului financiar și imperialismului — a imensei majorități a populației globului de către infima minoritate a țărilor capitaliste înaintate și foarte bogate.

3. Războiul imperialist din 1914—1918 a dezvăluit cu o deosebită claritate în fața tuturor națiunilor și în fața claselor asuprite din lumea întreagă falsitatea vorbăriei burghezo-democratice, arătînd în fapt că tratatul de la Versailles al faimoaselor „democrații apusene“ este un act de violență împotriva națiunilor slabe mai mîrșav și mai bestial decît tratatul de la Brest-Litovsk al iuncherilor germani și al kaiserului. Liga Națiunilor și întreaga politică post-

www.dacoromanica.ro

belică a Antantei dezvăluie cu și mai multă claritate și în mod mai izbitor acest adevăr, făcînd să se intensifice pretutindeni lupta revoluționară atît a proletariatului din țările înaintate, cît și a tuturor maselor muncitoare din țările coloniale și dependente, grăbind falimentul iluziilor naționale mic-burgheze cu privire la posibilitatea conviețuirii pașnice și a egalității națiunilor în capitalism.

4. Din tezele fundamentale expuse mai sus rezultă că piatra unghiulară a întregii politici a Internaționalei Comuniste în problema națională și colonială trebuie să fie apropierea între proletari și masele muncitoare de toate naționalitățile și din toate țările în vederea luptei revoluționare comune pentru răsturnarea moșierilor și a burgheziei. Căci numai o astfel de apropiere asigură victoria asupra capitalismului, victorie fără de care desființarea asupririi naționale și a inegalității în drepturi este imposibilă.

5. Situația politică mondială pune acum la ordinea zilei dictatura proletariatului, și toate evenimentele politicii mondiale se concentrează în mod inevitabil în jurul unui singur punct central, și anume: lupta burgheziei din lumea întreagă împotriva Republicii Sovietice Ruse, care în mod necesar grupează în jurul ei, pe de o parte, mișcarea pentru Soviete a muncitorilor înaintați din toate țările, iar pe de altă parte toate mișcările naționale de eliberare ale popoarelor din colonii și ale naționalităților asuprite, care se conving pe baza propriei lor experiențe triste că nu există pentru ei altă salvare decît victoria Puterii sovietice asupra imperialismului mondial.

6. În consecință, în momentul de față nu ne putem limita la a admite sau a proclama apropierea între oamenii muncii aparținînd diferitelor națiuni, ci trebuie să ducem o politică care să asigure înfăptuirea unei alianțe cît mai strînse între Rusia Sovietică și toate mișcările de eliberare națională și colonială, stabilind formele acestei alianțe potrivit cu gradul de dezvoltare a mișcării comuniste în rîndurile proletariatului din fiecare țară sau a mișcării de eliberare burghezo-democratice a muncitorilor și țăranilor în țările înapoiate sau în rîndurile naționalităților înapoiate.

7. Federația constituie o formă de trecere spre unitatea deplină a oamenilor muncii aparținînd diferitelor națiuni. Federația a și dovedit în practică că este o formă potrivită,

www.dacoromanica.ro

atît în ceea ce privește relațiile dintre R.S.F.S.R. și alte republici sovietice (ungară, finlandeză, letonă, în trecut, azerbaigeană și ucraineană, în prezent), cît și în sînul R.S.F.S.R., în ceea ce privește atitudinea față de naționalitățile care înainte n-au avut nici ființă de stat, nici autonomie (de exemplu, Republicile autonome bașchiră și tătară din R.S.F.S.R., create în 1919 și 1920).

8. În această privință sarcina Internaționalei Comuniste constă în dezvoltarea continuă cît și în studierea și verificarea prin experiență a acestor federații noi, create pe baza regimului sovietic și a mișcării în favoarea Sovietelor. Considerînd că federația este o formă de trecere spre unitate deplină, este necesar să tindem spre o uniune federativă din ce în ce mai strînsă, avînd în vedere, în primul rînd, imposibilitatea de a apăra cu succes existența republicilor sovietice, înconjurate de statele imperialiste din lumea întreagă, incomparabil mai puternice din punct de vedere militar, fără o uniune cît mai strînsă a republicilor sovietice; în al doilea rînd, necesitatea unei strînse alianțe economice între republicile sovietice, fără de care este irealizabilă refacerea forțelor de producție distruse de imperialism și asigurarea bunăstării celor ce muncesc; în al treilea rînd, tendința de a crea o singură economie mondială, reglementată după un plan general de către proletariatul aparținînd tuturor națiunilor, tendință care apare destul de clar chiar în capitalism și care, fără îndoială, urmează să fie dezvoltată și să fie desăvîrșită în întregime în socialism.

9. În domeniul relațiilor interne în cadrul fiecărui stat, politica națională a Internaționalei Comuniste nu se poate limita la o simplă recunoaștere formală, pur declarativă, care practic nu obligă la nimic, a egalității în drepturi a națiunilor, ca aceea la care se limitează democrații burghezi, indiferent dacă ei se declară pe față ca atare sau dacă se camuflează sub numele de socialiști, cum fac socialiștii Internaționalei a II-a.

În cadrul întregii lor munci de propagandă și agitație — atît de la tribuna parlamentului, cît și în afara parlamentului — partidele comuniste trebuie nu numai să demaște cu hotărîre denaturarea permanentă a principiului egalității în drepturi a națiunilor și al garantării drepturilor minorităților naționale în toate statele capitaliste în

www.dacoromanica.ro

pofida constituțiilor lor, „democratice", ci trebuie, de asemenea, în primul rînd, să arate neîncetat că numai regimul sovietic poate în fapt să dea națiunilor egalitate în drepturi, unind mai întîi pe proletari, iar apoi întreaga masă de oameni ai muncii în lupta împotriva burgheziei; în al doilea rînd, toate partidele comuniste trebuie să sprijine direct mișcările revoluționare din sînul națiunilor dependente sau care nu se bucură de drepturi egale (de exemplu, în Irlanda, printre negrii din America etc.) și din colonii.

Fără această din urmă condiție, care e deosebit de importantă, lupta împotriva asupririi națiunilor dependente și a coloniilor, ca și recunoașterea dreptului lor la despărțirea de stat rămîne o etichetă mincinoasă, așa cum o vedem la partidele Internaționalei a II-a.

10. Admiterea în vorbă a internaționalismului, iar în fapt înlocuirea lui, în toată propaganda, agitația și munca practică, prin naționalismul și pacifismul mic-burghez constituie un fenomen dintre cele mai frecvente nu numai printre partidele Internaționalei a II-a, dar și printre acelea care au ieșit din această Internațională și adeseori chiar și printre acelea care se intitulează acum comuniste. Lupta împotriva acestui rău, împotriva celor mai înrădăcinate prejudecăți naționale mic-burgheze, trece pe primul plan cu atît mai mult cu cît devine mai actuală sarcina de a transforma dictatura proletariatului dintr-o dictatură națională (adică existentă într-o singură țară și incapabilă să determine politica mondială) într-o dictatură internațională (adică o dictatură a proletariatului care să existe cel puțin în cîteva țări înaintate și în măsură să aibă o influență hotărîtoare asupra întregii politici mondiale). Naționalismul mic-burghez proclamă drept internaționalism simpla admitere a egalității în drepturi a națiunilor, păstrînd intact egoismul național (ca să nu mai vorbim de caracterul pur verbal al acestei admiteri), în timp ce internaționalismul proletar cere, în primul rînd, subordonarea intereselor luptei proletare dintr-o țară intereselor acestei lupte pe scară internațională; în al doilea rînd, el cere ca națiunea care realizează victoria asupra burgheziei să fie capabilă și gata de cele mai mari sacrificii naționale pentru răsturnarea capitalului internațional.

www.dacoromanica.ro

Astfel, în statele pe deplin capitaliste, în care există partide muncitoreşti care sînt într-adevăr avangarda proletariatului, lupta împotriva denaturării oportuniste şi pacifiste mic-burgheze a noţiunii de internaţionalism şi a politicii internaţionaliste este prima şi cea mai importantă sarcină.

11. În ce priveşte statele şi naţiunile mai înapoiate, unde predomină relaţii feudale sau patriarhale şi patriarhale-ţărăneşti, trebuie să se aibă în vedere, în mod special, următoarele:

1) necesitatea sprijinirii mişcării de eliberare burghezo-democratice din aceste ţări de către toate partidele comuniste; datoria de a da un ajutor cît mai activ revine, în primul rînd, muncitorilor din ţara de care naţiunea înapoiată depinde din punct de vedere colonial sau financiar;

2) necesitatea luptei împotriva clerului şi a celorlalte elemente reacţionare şi medievale, care au influenţă în ţările înapoiate;

3) necesitatea luptei împotriva panislamismului şi a curentelor similare, care încearcă să îmbine mişcarea de eliberare împotriva imperialismului european şi american cu consolidarea poziţiilor hanilor, moşierilor, imamilor etc.;

4) necesitatea de a sprijini în mod special mişcarea ţărănească din ţările înapoiate împotriva moşierilor, împotriva marii proprietăţi funciare, împotriva oricăror manifestări sau rămăşiţe ale feudalismului, şi de a căuta să se imprime mişcărilor ţărăneşti un caracter cît mai revoluţionar, realizînd o alianţă cît mai strînsă între proletariatul comunist din Europa occidentală şi mişcarea revoluţionară a ţărănimii din Orient, din colonii şi în general din ţările înapoiate; în special trebuie depuse toate eforturile pentru a aplica principiile fundamentale ale regimului sovietic la ţările în care domină relaţiile precapitaliste prin crearea de „Soviete ale oamenilor muncii“ etc.;

5) necesitatea unei lupte hotărîte împotriva deghizării în culorile comunismului a curentelor de eliberare burghezo-democratice din ţările înapoiate; Internaţionala Comunistă nu trebuie să sprijine mişcările naţionale burghezo-democratice din colonii şi din ţările înapoiate decît cu condiţia ca elementele viitoarelor partide proletare, comuniste nu numai prin denumirea lor, să fie grupate şi educate în toate

www.dacoromanica.ro

țările înapoiate în spiritul conștiinței sarcinilor lor speciale, a sarcinilor de luptă împotriva mișcării burghezo-democratice din sînul națiunii lor; Internaționala Comunistă trebuie să fie în alianță vremelnică cu democrația burgheză din colonii și din țările înapoiate, fără să se contopească însă cu ea și păstrînd neapărat independența mișcării proletare chiar dacă aceasta e încă într-o formă cu totul embrionară;

6) necesitatea de a lămuri și de a demasca neîncetat în fața celor mai largi mase ale oamenilor muncii din toate țările, și în special din cele înapoiate, înșelăciunea la care se dedau în mod sistematic statele imperialiste, care creează state în aparență independente din punct de vedere politic, dar de fapt cu totul dependente de ele din punct de vedere economic, financiar și militar; în situația internațională actuală nu există altă salvare pentru națiunile dependente și slabe decît o uniune de republici sovietice.

12. Asuprirea seculară a popoarelor coloniale și slabe de către puterile imperialiste nu numai că a îndîrjit masele muncitoare din țările asuprite, dar le-a sădit și un sentiment de neîncredere față de națiunile asupritoare, în general, și chiar față de proletariatul acestor națiuni. Trădarea mîrșavă a socialismului de către majoritatea conducătorilor oficiali ai acestui proletariat între 1914 și 1919 — cînd prin „apărarea patriei" se disimula în mod social-șovinist apărarea „dreptului" burgheziei „proprii" de a asupri coloniile și de a jefui țările dependente din punct de vedere financiar — nu putea să nu accentueze această neîncredere cu totul legitimă. Pe de altă parte, cu cît o țară este mai înapoiată, cu atît sînt mai pronunțate acolo mica producție agricolă, caracterul patriarhal și inerția, care conferă inevitabil o mare forță de persistență celor mai înrădăcinate prejudecăți mic-burgheze, și anume prejudecățile egoismului național, ale mărginirii naționale. Dat fiind că aceste prejudecăți nu pot să dispară decît după dispariția imperialismului și capitalismului în țările înaintate și după schimbarea radicală a întregii baze a vieții economice în țările înapoiate, dispariția acestor prejudecăți nu poate fi decît un proces foarte lent. De aici decurge pentru proletariatul comunist conștient din toate țările datoria de a fi deosebit de prudent și de atent față de rămășițele sentimentelor naționale în țările și la popoarele care au fost asuprite timp în-

www.dacoromanica.ro

delungat, cît şi datoria de a face anumite concesii în vederea unei mai rapide înlăturări a neîncrederii şi a prejudecăţilor despre care am vorbit mai sus. Fără năzuinţa liber consimţită a proletariatului şi, după el, a tuturor maselor de oameni ai muncii din toate ţările şi aparţinînd tuturor naţiunilor din lumea întreagă spre alianţă şi unitate, victoria finală asupra capitalismului este imposibilă.

Publicat în iunie 1920

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 122—128

www.dacoromanica.ro

DIN ARTICOLUL:
„CONDIȚIILE DE PRIMIRE ÎN INTERNAȚIONALA COMUNISTĂ"

8. În problema coloniilor și a naționalităților asuprite este necesară o linie deosebit de precisă și de clară a partidelor din țările a căror burghezie posedă astfel de colonii și asupresțe alte națiuni. Orice partid care dorește să facă parte din Internaționala a III-a este obligat să demaște fără cruțare manoperele imperialiștilor „proprii" în colonii, să sprijine nu în vorbe, ci în fapt orice mișcare de eliberare în colonii, să ceară alungarea imperialiștilor proprii din aceste colonii, să cultive în inimile muncitorilor din țara respectivă o atitudine cu adevărat frățească față de populația muncitoare din colonii și față de naționalitățile asuprite și să ducă în rîndurile trupelor țării respective o agitație sistematică împotriva oricărei asupriri a popoarelor coloniale.

Publicat în iulie 1920

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 184

www.dacoromanica.ro

CONGRESUL AL II-LEA AL INTERNAȚIONALEI COMUNISTE[223]

19 IULIE — 7 AUGUST 1920

DIN „RAPORTUL CU PRIVIRE LA SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI SARCINILE FUNDAMENTALE ALE INTERNAȚIONALEI COMUNISTE 19 IULIE"

Tovarăși, în încheiere voi sublinia încă un aspect al problemei. Tovarășul președinte a spus aici că acest congres merită să fie denumit congres mondial. Cred că are dreptate, mai ales pentru că avem aici un număr destul de mare de reprezentanți ai mișcării revoluționare din țările coloniale, înapoiate. Acesta este doar un slab început, dar important este faptul că el a fost făcut. La acest congres are loc unirea proletarilor revoluționari din țările capitaliste, înaintate, cu masele revoluționare din țările unde nu există — sau aproape că nu există — proletariat, cu masele asuprite din țările coloniale, din Orient. Depinde de noi să consolidăm această unire și sînt convins că vom face acest lucru. Imperialismul mondial va trebui să se prăbușească atunci cînd asaltul revoluționar al muncitorilor exploatați și asupriți dinăuntrul fiecărei țări, biruind împotrivirea elementelor mic-burgheze și influența infimei pături superioare a aristocrației muncitorești, se va uni cu asaltul revoluționar al sutelor de milioane de oameni care pînă acum s-au aflat în afara istoriei, fiind considerați doar ca un obiect al ei.

Războiul imperialist a venit în ajutorul revoluției; burghezia a smuls soldați din colonii, din țările înapoiate, i-a smuls din starea de părăsire, pentru a-i face să participe la războiul imperialist. Burghezia engleză încerca să-i convingă pe soldații din India că țăranii hinduși trebuie să apere Marea Britanie împotriva Germaniei, burghezia franceză încerca să convingă pe soldații din coloniile franceze că negrii trebuie să apere Franța. Burghezia i-a învățat mînuirea armelor. Acest meșteșug este foarte folositor și ar

www.dacoromanica.ro

trebui să mulțumim burgheziei din toată inima pentru acest lucru, să-i mulțumim în numele tuturor muncitorilor și țăranilor ruși și în special în numele întregii Armate Roșii ruse. Războiul imperialist a atras popoarele dependente pe făgașul istoriei mondiale. Și acum una dintre cele mai importante sarcini ale noastre este de a chibzui cum să punem piatra fundamentală a organizării mișcării sovietice în țările *ne*capitaliste. Acolo pot exista Soviete; ele nu vor fi muncitorești, ci Soviete țărănești sau Soviete de oameni ai muncii.

Va fi nevoie de multă muncă, vor fi inevitabile unele greșeli și vor fi întîmpinate multe greutăți pe acest drum. Principala sarcină a Congresului al II-lea este de a elabora sau de a schița baze practice pentru ca activitatea în rîndurile a sute de milioane de oameni, care pînă acum era dusă în mod neorganizat, să fie dusă în mod organizat, strîns unit, sistematic.

După un an și ceva cît a trecut de la primul Congres al Internaționalei Comuniste, ne prezentăm acum ca învingători față de Internaționala a II-a; ideile sovietice sînt acum răspîndite nu numai în rîndurile muncitorilor din țările civilizate, sînt înțelese și cunoscute nu numai de ei; muncitorii din toate țările rîd de deștepții printre care nu sînt puțini la număr cei ce se intitulează socialiști și care raționează într-un mod savant sau aproape savant despre „sistemul" sovietic, cum le place să se exprime germanilor cu spiritul lor de sistematizare, sau despre „ideea" sovietică, cum se exprimă adepții socialismului „de ghildă" din Anglia; aceste raționamente despre „sistemul" sovietic și despre „ideea" sovietică aruncă adesea praf în ochii muncitorilor și le împuiază capul. Dar muncitorii mătură acest gunoi pedant și pun mîna pe arma pe care le-a dat-o Sovietele. Rolul și importanța Sovietelor sînt înțelese acum și în țările din Orient.

S-au pus bazele mișcării sovietice în întregul Orient, în întreaga Asie, printre toate popoarele coloniale.

Teza potrivit căreia cel exploatat trebuie să se ridice împotriva exploatatorului și să-și creeze Soviete nu este prea complicată. După experiența noastră, după doi ani și jumătate de existență a Republicii sovietice în Rusia, după primul Congres al Internaționalei a III-a, această teză de-

www.dacoromanica.ro

vine accesibilă maselor de sute de milioane de oameni din întreaga lume asupriți de exploatatori; și dacă acum, în Rusia, sîntem adeseori nevoiți să facem compromisuri, să așteptăm vremuri mai bune, întrucît sîntem mai slabi decît imperialiștii internaționali, știm că populația de un miliard și un sfert este masa ale cărei interese le apărăm. Deocamdată ne mai stau în cale piedicile, prejudecățile, ignoranța, care cu fiecare ceas ce trece devine de domeniul trecutului; dar noi, într-o măsură tot mai mare, reprezentăm și apărăm în mod efectiv pe acești 70% din populația globului, această masă de oameni care muncesc și sînt exploatați. Putem spune cu mîndrie: la primul congres noi n-am fost, în fond, decît niște propagandiști, n-am făcut decît să lansăm pentru proletariatul din întreaga lume ideile principale, n-am făcut decît să lansăm un apel la luptă, n-am făcut decît să întrebăm: care sînt oamenii în stare să pășească pe această cale? Acum, pretutindeni avem un proletariat înaintat. Pretutindeni există o armată proletară, deși uneori prost organizată, necesitînd o reorganizare, și dacă tovarășii noștri din toate țările ne vor ajuta acum să organizăm o armată unică, nici un fel de lipsuri nu ne vor împiedica să înfăptuim opera noastră. Această operă este revoluția proletară mondială, crearea unei Republici sovietice mondiale. (Aplauze prelungite).

www.dacoromanica.ro

RAPORTUL COMISIEI PENTRU PROBLEMA NAȚIONALĂ ȘI PROBLEMA COLONIALĂ 26 IULIE[224]

Tovarăși, mă voi mărgini doar la o scurtă introducere, după care tov. Maring, care a fost secretarul comisiei noastre, vă va prezenta un raport amănunțit despre modificările pe care le-am introdus în teze. După el va lua cuvîntul tov. Roy, care a formulat tezele suplimentare. Comisia noastră a adoptat în unanimitate atît tezele inițiale, cu modificările respective, cît și pe cele suplimentare. Am reușit astfel să ajungem la o unanimitate deplină în toate problemele importante. Voi face acum cîteva scurte observații.

În primul rînd, care este ideea cea mai importantă, ideea esențială a tezelor noastre? Deosebirea dintre popoarele asuprite și popoarele asupritoare. Noi subliniem această deosebire, contrar Internaționalei a II-a și democrației burgheze. În epoca imperialismului este deosebit de important pentru proletariat și pentru Internaționala Comunistă să constate faptele economice concrete și să pornească, la rezolvarea tuturor problemelor coloniale și naționale, nu de la teze abstracte, ci de la fenomenele realității concrete.

Trăsătura caracteristică a imperialismului constă, după cum vedem, în aceea că întreaga lume se împarte, în momentul de față, într-un mare număr de popoare asuprite și un număr infim de popoare asupritoare, care dispun de bogății imense și de o puternică forță armată. Covîrșitoarea majoritate a populației, în număr de peste un miliard de oameni, după toate probabilitățile un miliard și un sfert, dacă considerăm că întreaga populație a globului este de un miliard și trei sferturi, adică aproximativ 70% din populația globului, o formează popoarele asuprite, care fie că sînt în situație de dependență colonială directă, fie că sînt state

www.dacoromanica.ro

semicoloniale ca, de pildă, Persia, Turcia, China, fie că, fiind învinse de armata unei mari puteri imperialiste, sînt, potrivit tratatului de pace, într-o foarte mare măsură dependente de această putere. Această idee a deosebirii, a împărţirii popoarelor în asupritoare şi asuprite străbate toate tezele, nu numai primele, care au apărut sub semnătura mea şi au fost tipărite mai înainte, dar şi tezele tov. Roy. Acestea din urmă sînt scrise mai ales din punctul de vedere al situaţiei Indiei şi a celorlalte mari popoare din Asia asuprite de Anglia, şi în aceasta constă marea însemnătate pe care o prezintă ele pentru noi.

A doua idee conducătoare a tezelor noastre constă în aceea că în actuala situaţie internaţională, după războiul imperialist, relaţiile dintre popoare, întregul sistem mondial al statelor este determinat de lupta unui mic grup de naţiuni imperialiste împotriva mişcării sovietice şi a statelor sovietice, în fruntea cărora se află Rusia Sovietică. Dacă vom pierde din vedere acest lucru, nu vom putea pune în mod just nici o problemă naţională sau colonială, chiar dacă ar fi vorba despre cel mai îndepărtat colţ al lumii. Numai pornind de la acest punct de vedere, partidele comuniste, atît din ţările civilizate cît şi din ţările înapoiate, pot pune şi rezolva în mod just problemele politice.

În al treilea rînd, aş vrea să subliniez în mod special problema mişcării burghezo-democratice în ţările înapoiate. Tocmai această problemă a determinat unele divergenţe. Am discutat dacă este principial şi teoreticeşte just să declarăm că Internaţionala Comunistă şi partidele comuniste trebuie să sprijine mişcarea burghezo-democratică din ţările înapoiate, sau nu; ca urmare a acestei discuţii, am ajuns la hotărîrea unanimă ca în loc de mişcare „burghezo-democratică“ să se spună mişcare naţional-revoluţionară. Nu încape nici cea mai mică îndoială că orice mişcare naţională nu poate fi decît o mişcare burghezo-democratică, deoarece principala masă a populaţiei din ţările înapoiate o formează ţărănimea, care este un reprezentant al relaţiilor burghezo-capitaliste. Ar fi o utopie să credem că partidele proletare, dacă în genere ele pot lua naştere în aceste ţări, vor putea, fără a avea anumite relaţii cu mişcarea ţărănească, fără a o sprijini în mod efectiv, să aplice tactica comunistă şi să ducă o politică comunistă în aceste ţări înapoiate. Aici s-au

www.dacoromanica.ro

făcut însă obiecții că, dacă vom vorbi despre mișcarea burghezo-democratică, se va șterge orice deosebire între mișcarea reformistă și cea revoluționară. Or, în ultima vreme, în țările înapoiate și coloniale această deosebire se manifestă cît se poate de limpede, căci burghezia imperialistă depune toate eforturile pentru a dezvolta mișcarea reformistă și în rîndurile popoarelor asuprite. Între burghezia din țările exploatatoare și cea din țările coloniale s-a produs o anumită apropiere, astfel că foarte adesea — poate chiar în majoritatea cazurilor — burghezia din țările asuprite, deși sprijină mișcările naționale, luptă în același timp, în înțelegere cu burghezia imperialistă, adică împreună cu ea, împotriva tuturor mișcărilor revoluționare și împotriva claselor revoluționare. În comisie acest lucru a fost demonstrat în mod incontestabil, și noi am socotit că singurul lucru just este să luăm în considerare această deosebire și, aproape pretutindeni, să înlocuim expresia „burghezo-democratică" cu expresia „național-revoluționară". Sensul acestei înlocuiri este că noi, comuniștii, trebuie să sprijinim și vom sprijini mișcările burgheze de eliberare din țările coloniale numai atunci cînd aceste mișcări sînt într-adevăr revoluționare, cînd reprezentanții lor nu ne vor împiedica să educăm și să organizăm în spirit revoluționar țărănimea și masele largi ale celor exploatați. Dacă însă nu există nici aceste condiții, atunci comuniștii din aceste țări trebuie să lupte împotriva burgheziei reformiste, din care fac parte și eroii Internaționalei a II-a. În țările coloniale există partide reformiste, și uneori reprezentanții lor își zic social-democrați și socialiști. Deosebirea menționată este făcută acum în toate tezele și cred că, datorită acestui lucru, punctul nostru de vedere este formulat acum mult mai precis.

Aș mai vrea să fac o observație în legătură cu Sovietele țărănești. Munca practică a comuniștilor ruși în coloniile care au aparținut înainte țarismului, în țările înapoiate ca Turkestanul etc., a pus în fața noastră problema modului în care trebuie să aplicăm tactica comunistă și să ducem politica comunistă în condițiile precapitaliste, căci o trăsătură caracteristică extrem de importantă a acestor țări constă în faptul că acolo domină încă relații precapitaliste, și de aceea nici nu poate fi vorba despre o mișcare pur proletară. În aceste țări aproape nu există proletariat

www.dacoromanica.ro

industrial. Cu toate acestea, şi acolo ne-am asumat şi trebuie să ne asumăm rolul conducător. Munca noastră ne-a arătat că în aceste ţări avem de biruit greutăţi uriaşe, dar rezultatele practice ale muncii noastre au arătat de asemenea că, în pofida acestor greutăţi, se poate trezi în rîndurile maselor năzuinţa spre o gîndire politică de sine stătătoare şi spre o activitate politică de sine stătătoare şi acolo unde aproape nu există proletariat. Această muncă a fost mai grea pentru noi decît pentru tovarăşii din ţările din apusul Europei, deoarece proletariatul din Rusia este supraîncărcat cu munca de stat. Este lesne de înţeles că ţăranii, care se află într-o dependenţă semifeudală, pot foarte bine să-şi însuşească ideea organizării sovietice şi s-o traducă în fapt. Este de asemenea clar că masele, care sînt asuprite, exploatate nu numai de capitalul comercial, dar şi de feudali şi de statul organizat pe baze feudale, pot folosi această armă, acest mod de organizare şi în condiţiile lor. Ideea organizării sovietice e simplă şi poate fi aplicată nu numai la relaţiile proletare, dar şi la relaţiile ţărăneşti feudale şi semifeudale. Deocamdată nu avem încă prea multă experienţă în acest domeniu, dar discuţiile care au avut loc în comisie şi la care au participat cîţiva reprezentanţi ai ţărilor coloniale ne-au dovedit în mod cu totul incontestabil că în tezele Internaţionalei Comuniste trebuie să se arate că Sovietele ţărăneşti, Sovietele de exploataţi, constituie un mijloc valabil nu numai pentru ţările capitaliste, ci şi pentru ţările în care există relaţii precapitaliste, şi că datoria absolută a partidelor comuniste şi a elementelor care sînt gata să înfiinţeze partide comuniste este propagarea ideii Sovietelor ţărăneşti, a Sovietelor de oameni ai muncii pretutindeni, şi în ţările înapoiate, şi în colonii; şi acolo unde condiţiile permit acest lucru, ele trebuie să încerce de îndată să creeze Soviete ale poporului muncitor.

Aici se deschide în faţa noastră un domeniu foarte interesant şi foarte important al muncii practice. Deocamdată experienţa noastră comună în această privinţă nu este prea mare, dar încetul cu încetul vom acumula tot mai multe materiale. Nu încape discuţie că proletariatul din ţările înaintate poate şi trebuie să ajute masele muncitoare înapoiate şi că dezvoltarea ţărilor înapoiate va putea ieşi

www.dacoromanica.ro

din stadiul ei actual atunci cînd proletariatul victorios din republicile sovietice va întinde mîna acestor mase și le va putea sprijini.

În comisie au avut loc discuții destul de vii în jurul acestei probleme nu numai în legătură cu tezele semnate de mine, dar într-o măsură și mai mare în legătură cu tezele tov. Roy, pe care el le va susține aici și la care au fost adoptate în unanimitate cîteva amendamente.

Problema s-a pus în modul următor: putem noi oare considera justă afirmația că stadiul capitalist de dezvoltare a economiei naționale este inevitabil pentru popoarele înapoiate care se eliberează acum și în rîndul cărora se observă acum, după război, o mișcare pe calea progresului? La această problemă noi am dat un răspuns negativ. Dacă proletariatul revoluționar victorios va duce în rîndurile acestor popoare o propagandă sistematică, iar guvernele sovietice vor veni în ajutorul lor cu toate mijloacele de care dispun, atunci este greșit să presupunem că stadiul capitalist de dezvoltare este inevitabil pentru popoarele înapoiate. În toate coloniile și țările înapoiate trebuie nu numai să formăm cadre de sine stătătoare de luptători, organizații de partid, trebuie nu numai să desfășurăm neîntîrziat o propagandă în favoarea organizării Sovietelor țărănești și să căutăm să le adaptăm la condițiile precapitaliste, dar Internaționala Comunistă trebuie să elaboreze și să fundamenteze din punct de vedere teoretic teza potrivit căreia, cu ajutorul proletariatului din țările înaintate, țările înapoiate pot trece la orînduirea sovietică și, trecînd prin anumite trepte de dezvoltare, pot păși la comunism fără să treacă prin stadiul capitalist de dezvoltare.

Nu se poate indica dinainte ce mijloace sînt necesare în acest scop. Experiența practică ni le va sugera. Dar s-a stabilit în mod precis că ideea Sovietelor este apropiată tuturor maselor muncitoare ale popoarelor celor mai îndepărtate, că aceste organizații, Sovietele, trebuie adaptate la condițiile orînduirii sociale precapitaliste și că activitatea partidelor comuniste în această direcție trebuie să înceapă imediat în întreaga lume.

Aș mai vrea să relev importanța activității revoluționare a partidelor comuniste nu numai în propria lor țară, ci și în țările coloniale, și îndeosebi în rîndurile trupelor

www.dacoromanica.ro

care sînt folosite de naţiunile exploatatoare pentru a ţine în subordine popoarele din coloniile lor.

Tov. Quelch, din Partidul socialist britanic, a vorbit despre acest lucru în comisia noastră. El a spus că muncitorul englez de rînd ar considera drept o trădare să dea ajutor popoarelor înrobite în răscoalele lor împotriva dominaţiei engleze. Este adevărat că aristocraţia muncitorească din Anglia şi America, care este jingoistă şi şovină, prezintă cea mai mare primejdie pentru socialism şi cel mai puternic sprijin al Internaţionalei a II-a şi că aici avem de-a face cu cea mai mare trădare din partea conducătorilor şi muncitorilor care fac parte din această Internaţională burgheză. Şi în Internaţionala a II-a s-a discutat problema colonială. Şi în Manifestul de la Basel se vorbea absolut limpede despre acest lucru. Partidele din Internaţionala a II-a au făgăduit să acţioneze în mod revoluţionar, dar vedem că partidele din Internaţionala a II-a, şi presupun că şi majoritatea partidelor care au ieşit din Internaţionala a II-a şi care vor să adere la Internaţionala a III-a, nu desfăşoară o adevărată activitate revoluţionară şi nu acordă ajutor popoarelor exploatate şi dependente în răscoalele lor împotriva naţiunilor asupritoare. Trebuie să declarăm acest lucru în auzul întregii lumi; el nu poate fi dezminţit. Vom vedea dacă se va face o încercare de a-l dezminţi.

Toate aceste considerente au stat la baza rezoluţiilor noastre, care, fără îndoială, sînt prea lungi, dar cred că ele vor fi totuşi folositoare şi vor contribui la dezvoltarea şi la organizarea unei activităţi cu adevărat revoluţionare în problema naţională şi problema colonială, ceea ce constituie, de altfel, principala noastră sarcină.

Publicat în întregime pentru prima oară în 1921 în volumul: „Congresul al II-lea al Internaţionalei Comuniste. Dare de seamă stenografică". Ed. „Internaţionala Comunistă", Petrograd

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 207-209, 215-220

www.dacoromanica.ro

AL VIII-LEA CONGRES GENERAL AL SOVIETELOR DIN RUSIA[225]

22-29 DECEMBRIE 1920

DIN „RAPORTUL CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA CONSILIULUI COMISARILOR POPORULUI 22 DECEMBRIE"

Trebuie să mai menționez, tovarăși, că în Orient politica noastră a repurtat în acest an mari succese. Trebuie să salutăm formarea și consolidarea republicilor sovietice Buchară, Azerbaigeană și Armeană, care nu numai că și-au restabilit deplina independență, dar în care muncitorii și țăranii au luat puterea în mîinile lor. Aceste republici constituie o dovadă și o confirmare a faptului că ideile și principiile Puterii sovietice sînt accesibile și imediat realizabile nu numai în țările dezvoltate din punct de vedere industrial, nu numai în cele care au un sprijin social ca proletariatul, ci și în cele care au o bază ca țărănimea. Ideea sovietelor țărănești a învins. Puterea în mîinile țăranilor este asigurată; în mîinile lor se află pămîntul, mijloacele de producție. Relațiile de prietenie dintre republicile sovietice țărănești și Republica socialistă rusă sînt consfințite prin rezultatele practice ale politicii noastre.

Putem saluta de asemenea apropiata semnare a tratatului cu Persia, cu care sînt asigurate relații de prietenie datorită comunității de interese fundamentale ale tuturor popoarelor care suferă de pe urma jugului imperialismului.

Trebuie să remarcăm de asemenea că relațiile noastre de prietenie cu Afganistanul și, mai ales, cu Turcia se normalizează și se consolidează din ce în ce mai mult. În ceea ce privește Turcia, statele Antantei au făcut totul ca să fie imposibile relații cît de cît normale între Turcia și țările din Europa de apus. Această împrejurare — cu toată opoziția și intrigile burgheziei, cu toate că în jurul Rusiei se mențin încă țări burgheze — asigură, datorită consolidării Puterii sovietice, din ce în ce mai mult întărirea alianței și a rela-

www.dacoromanica.ro

țiilor de prietenie dintre Rusia și națiunile asuprite din Orient, căci principalul factor în întreaga politică este violența exercitată de imperialism față de popoarele care n-au avut norocul să se enumere printre învingători, iar această politică mondială a imperialismului determină apropierea, alianța și prietenia dintre toate popoarele asuprite. Iar succesul obținut de noi, în această direcție, și în Apus în ceea ce privește statele mai europenizate dovedește că bazele actuale ale politicii noastre externe sînt juste și că îmbunătățirea situației noastre internaționale stă pe o temelie trainică. Sîntem încredințați că, continuînd politica noastră de pace, făcînd concesii (pe care trebuie să le facem pentru a evita războiul), în pofida tuturor intrigilor și planurilor imperialiștilor, care, desigur, vor căuta întotdeauna să bage zîzanie între noi și alte state, în pofida tuturor acestor lucruri, linia fundamentală a politicii noastre și interesele principale care decurg din însăși esența politicii imperialiste se vor dovedi mai tari și vor determina legături din ce în ce mai strînse între R.S.F.S.R. și statele vecine din jurul ei, al căror număr crește.

Raportul cu privire la activitatea Consiliului Comisarilor Poporului a fost publicat pentru întîia oară în 1921 în volumul: „Al VIII-lea Congres general al Sovietelor din Rusia. Dare de seamă stenografică"

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 459—460

www.dacoromanica.ro

TELEGRAMĂ CĂTRE CONSILIUL MILITAR REVOLUȚIONAR AL ARMATEI A XI-A

O copie Consiliului militar revoluționar al frontului caucazian
O copie Comitetului revoluționar al Gruziei
O copie pentru tov. Ordjonikidze

Avînd în vedere că unități ale armatei a unsprezecea se află pe teritoriul Gruziei, vă atrag atenția că trebuie să stabiliți un contact deplin cu Comitetul revoluționar al Gruziei și să vă conformați cu strictețe directivelor lui; să nu luați, fără aprobarea lui, nici un fel de măsuri care ar putea să lezeze interesele populației locale; să vă purtați cu deosebit respect față de organele suverane ale Gruziei; să dați dovadă de o deosebită atenție și prudență în relațiile cu populația gruzină. Dați imediat o directivă corespunzătoare tuturor instituțiilor armatei, inclusiv Secției speciale. Trageți la răspundere pe toți cei ce calcă această directivă. Comunicați-mi fiecare caz de încălcare sau chiar de mici fricțiuni și neînțelegeri cu populația locală.

Președintele Consiliului apărării, *Lenin*

Scrisă la 10 martie 1921
„Pravda Gruzii" nr. 13
din 17 martie 1921

Se tipărește după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 35, pag. 408

www.dacoromanica.ro

CĂTRE TOVARĂȘII COMUNIȘTI DIN AZERBAIGEAN, GRUZIA, ARMENIA, DAGHESTAN ȘI REPUBLICA GORSKAIA

Salutînd călduros Republicile sovietice din Caucaz, îmi permit să-mi exprim speranța că alianța lor strînsă va crea un model de pace națională, nemaivăzută în timpul burgheziei și imposibilă în regimul burghez.

Dar oricît de importantă este pacea națională între muncitorii și țăranii naționalităților din Caucaz, incomparabil mai important este de a menține și de a dezvolta Puterea sovietică, ca trecere spre socialism. Este o sarcină grea, dar în totul realizabilă. Pentru a o putea îndeplini cu succes, este cît se poate de important ca comuniștii din Transcaucazia să înțeleagă *ceea ce este specific* în situația lor, în situația republicilor lor, ceea ce o deosebește de situația și de condițiile din R.S.F.S.R., să înțeleagă că nu trebuie să copieze tactica noastră, ci s-o modifice cu chibzuință potrivit condițiilor concrete deosebite.

Republica sovietică din Rusia n-a primit de nicăieri vreun sprijin politic și militar. Dimpotrivă, ea a luptat ani de-a rîndul împotriva invaziilor militare ale Antantei și împotriva blocadei instituite de aceasta.

Republicile sovietice din Caucaz au avut un sprijin politic și, într-o mică măsură, și un sprijin militar din partea R.S.F.S.R. În aceasta constă deosebirea fundamentală.

În al doilea rînd: acum n-avem de ce să ne temem de o invazie din partea Antantei sau ca ea să dea un sprijin militar albgardiștilor gruzini, azerbaidjani, armeni, daghestani și gorți. Antanta „s-a fript" în Rusia, și acest lucru o va sili, probabil, să fie cîtva timp mai prudentă.

În al treilea rînd: republicile din Caucaz sînt țări care au un caracter țărănesc și mai pronunțat decît Rusia.

www.dacoromanica.ro

În al patrulea rînd: din punct de vedere economic, Rusia a fost și rămîne, într-o măsură considerabilă, izolată de țările capitaliste înaintate; Caucazul poate să stabilească mai repede și mai ușor o „conviețuire" și un schimb de mărfuri cu Occidentul capitalist.

N-am enumerat toate deosebirile. Dar și deosebirile arătate sînt suficiente pentru a face să se înțeleagă necesitatea unei alte tactici.

Mai multă îngăduință, mai multă prudență, mai multă concesivitate față de mica burghezie, față de intelectuali și, mai ales, față de țărănime. Folosiți economicește pe toate căile, cît mai intens, cît mai rapid Occidentul capitalist printr-o politică de concesiuni și printr-un schimb de mărfuri cu el. Petrol, mangan, cărbune (minele din Tkvarceli), cupru — iată o enumerare nici pe departe completă a uriașelor bogății ale subsolului vostru. Există toate posibilitățile pentru o largă desfășurare a politicii de concesiuni și a schimbului de mărfuri cu străinătatea.

Trebuie făcut acest lucru pe o scară întinsă, cu fermitate, cu pricepere, cu prudență, folosindu-l din toate punctele de vedere pentru a îmbunătăți situația muncitorilor și țăranilor și pentru a-i atrage pe intelectuali la construcția economiei. Folosind schimbul de mărfuri cu Italia, America și alte țări, străduiți-vă din răsputeri să dezvoltați forțele de producție din acest ținut bogat — cărbunele alb, irigațiile. Irigațiile sînt deosebit de importante pentru a ridica cu orice preț agricultura și creșterea vitelor.

O trecere mai înceată, mai prudentă, mai sistematică la socialism — iată ce este posibil și necesar pentru republicile din Caucaz spre deosebire de R.S.F.S.R. Iată ce trebuie să înțelegeți și să știți să înfăptuiți spre deosebire de tactica noastră.

Noi ne-am străduit să facem prima breșă în capitalismul mondial. Breșa este făcută. Am reușit să ne apărăm cu succes într-un război greu, înverșunat, supraomenesc, chinuitor și crîncen împotriva albilor, socialiștilor-revoluționari și menșevicilor, sprijiniți de întreaga Antantă, de blocada instituită de ea, de ajutorul ei militar.

Voi, tovarăși comuniști din Caucaz, nu trebuie să faceți o breșă; trebuie să știți să creați ceva nou, procedînd cu mai multă prudență și în mod mai sistematic, folosind situația

www.dacoromanica.ro

internațională din 1921, care vă este favorabilă. În 1921 atît Europa cît și întreaga lume nu mai sînt ceea ce erau în 1917 și 1918.

Nu copiați tactica noastră, ci cercetați în mod independent cauzele caracterului ei specific, condițiile și rezultatele ei, și aplicați la voi nu litera, ci spiritul, sensul, învățămintele experienței anilor 1917—1921. Căutați să vă creați de la bun început un sprijin economic printr-un schimb de mărfuri cu țările capitaliste și nu fiți zgîrciți: lăsați-le să obțină minereuri extrem de prețioase în cantități de zeci de milioane.

Căutați să îmbunătățiți de la bun început situația țăranilor și să începeți mari lucrări de electrificare și de irigație. Irigațiile sînt mai necesare decît orice, și ele vor schimba cel mai mult înfățișarea ținutului vostru, îl vor face să renască, vor înmormînta trecutul și vor consolida trecerea la socialism.

Rog să-mi fie iertată forma neglijentă a scrisorii, pe care am fost nevoit s-o scriu în grabă ca s-o pot trimite cu tov. Measnikov. Încă o dată adresez cele mai calde salutări și urări muncitorilor și țăranilor din Republicile sovietice din Caucaz.

N. Lenin

Moscova, 14 aprilie 1921

„Pravda Gruzii" nr. 55 din 8 mai 1921

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 32, pag. 295—297

www.dacoromanica.ro

CONGRESUL AL III-LEA AL INTERNAȚIONALEI COMUNISTE[226]

22 IUNIE — 12 IULIE 1921

DIN „TEZELE RAPORTULUI ASUPRA TACTICII P.C. DIN RUSIA, PREZENTAT LA CONGRESUL AL III-LEA AL INTERNAȚIONALEI COMUNISTE

(PROIECT INIȚIAL)"

2. RAPORTUL DE FORȚE DINTRE CLASE PE PLAN INTERNAȚIONAL

Pe baza acestei stări de lucruri, raportul de forțe dintre clase pe plan internațional s-a stabilit în felul următor:

Burghezia internațională, neavînd posibilitatea să ducă un război fățiș împotriva Rusiei Sovietice, rămîne în expectativă și pîndește momentul cînd împrejurările îi vor permite să reînceapă acest război.

Proletariatul din țările capitaliste înaintate și-a format deja pretutindeni avangarda lui, partidele comuniste, care cresc, păşind ferm spre cucerirea majorității proletariatului în fiecare țară, nimicind influența vechilor birocrați tradeunioniști și a vîrfurilor clasei muncitoare din America și Europa, vîrfuri pervertite de privilegiile imperialiste.

Democrația mic-burgheză din țările capitaliste, a cărei parte progresistă este reprezentată de Internaționala a II-a și de Internaționala a II-a$^1/_2$, constituie în momentul de față sprijinul principal al capitalismului, întrucît sub influența ei rămîne majoritatea sau o considerabilă parte a muncitorilor și a funcționarilor din industrie și comerț, care se tem că în cazul unei revoluții își vor pierde relativa lor bunăstare mic-burgheză, creată de privilegiile imperialismului. Dar criza economică crescîndă înrăutățește pretutindeni situația maselor largi, și această împrejurare, paralel cu inevitabilitatea tot mai evidentă a unor noi războaie imperialiste atîta vreme cît se menține capitalismul, face ca sprijinul sus-pomenit să devină tot mai șubred.

Masele muncitoare din țările coloniale și semicoloniale, care constituie imensa majoritate a populației globului, au fost trezite la viața politică încă de la începutul secolului al

www.dacoromanica.ro

XX-lea, în special de revoluțiile din Rusia, Turcia, Persia și China. Războiul imperialist din 1914—1918 și Puterea sovietică din Rusia transformă definitiv aceste mase într-un factor activ al politicii mondiale și al distrugerii pe cale revoluționară a imperialismului, deși mica burghezie cultă din Europa și din America, inclusiv conducătorii Internaționalei a II-a și ai Internaționalei a II-a½, continuă cu încăpățînare să nu vadă acest lucru. În fruntea acestor țări se află India britanică, și aici revoluția se coace cu atît mai repede cu cît aici, pe de o parte, devine mai numeros proletariatul industrial și cel feroviar, iar pe de altă parte cu cît devine mai bestială teroarea dezlănțuită de englezi, care recurg tot mai des la asasinate în masă (Amritsar) [227], la biciuirea în public etc.

N. Lenin

Moscova, Kremlin, 13.VI.1921.

www.dacoromanica.ro

DIN „RAPORTUL ASUPRA TACTICII P. C. DIN RUSIA. 5 IULIE“

De asemenea aș vrea să subliniez aici însemnătatea mișcării din colonii. În această privință constatăm că în toate partidele vechi, în toate partidele muncitorești burgheze și mic-burgheze ale Internaționalei a II-a și ale Internaționalei a II-a $^1/_2$, există rămășițe ale vechilor concepții sentimentale: vedeți dv., ele au toată simpatia pentru popoarele coloniale și semicoloniale asuprite. Mișcarea din țările coloniale mai este încă considerată o mișcare națională neînsemnată și absolut pașnică. Dar nu este așa. De la începutul secolului al XX-lea s-au produs mari schimbări în această privință, și anume: milioane și sute de milioane de oameni — de fapt imensa majoritate a populației globului pămîntesc — acționează acum ca factori revoluționari activi de sine stătători. Și este absolut clar că, în viitoarele bătălii hotărîtoare ale revoluției mondiale, mișcarea majorității populației globului, urmărind la început eliberarea națională, se va întoarce împotriva capitalismului și imperialismului și va juca, poate, un rol revoluționar mult mai important decît ne așteptăm. Este important să subliniem că noi, în Internaționala noastră, am pășit pentru prima oară la pregătirea acestei lupte. Firește, în acest imens domeniu sînt mult mai multe greutăți, dar, în orice caz, mișcarea merge înainte, și masele celor ce muncesc, țăranii din țările coloniale, cu toate că acum sînt încă înapoiați, vor juca un rol revoluționar foarte însemnat în fazele următoare ale revoluției mondiale. (E x c l a m a ț i i a p r o b a t i v e).

„Tezele raportului asupra tacticii P.C. din Rusia prezentat la Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste“ au fost publicate în întregime pentru prima oară în 1921, în broșură separată, iar cuvîntările și raportul — în 1922, în cartea „Cel de-al treilea Congres mondial al Internaționalei Comuniste. Dare de seamă stenografică“. Petrograd

Se publică după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 32, pag. 130-131, 457-458

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE PROPUNERE CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA FEDERAȚIEI REPUBLICILOR TRANSCAUCAZIENE[228]

28/XI.

1) Să se considere că Federația republicilor transcaucaziene este absolut justă din punct de vedere principial și trebuie neapărat constituită, dar ea este încă prematură sub aspectul înfăptuirii practice imediate, cu alte cuvinte necesită o anumită perioadă de timp pentru a fi discutată, popularizată și înfăptuită de jos prin intermediul Sovietelor;

2) să se propună Comitetelor Centrale din Gruzia, Armenia și Azerbaigean (prin Biroul caucazian) să pună mai pe larg în discuția partidului și a *maselor de muncitori și țărani* problema federației, să desfășoare o propagandă energică **în favoarea** ei și *să supună* această problemă *spre aprobare* congreselor Sovietelor din fiecare republică; în cazul cînd întîmpină o opoziție serioasă, să se raporteze precis și la timp Biroului Politic al C.C. al P.C. din Rusia.

Lenin

Publicat, parțial, pentru prima oară în 1923, în cartea „Congresul al doisprezecelea al Partidului Comunist (bolșevic) din Rusia. Dare de seamă stenografică". Moscova, editura „Krasnaia Nov"

Se tipărește după textul Operelor lui V.I Lenin, ed. a 4-a, vol. 33, pag. 103

www.dacoromanica.ro

LA A ZECEA ANIVERSARE A „PRAVDEI“

S-au împlinit zece ani de la fondarea „Pravdei“, cotidianul bolșevic legal — legal după legile *țariste*. Dar înaintea acestui deceniu se mai întinde încă aproape un deceniu: nouă ani (1903—1912), socotind de la apariția bolșevismului, iar dacă numărăm anii de la fondarea vechii „Iskre“ (1900), pe de-a-ntregul „bolșevică“ prin orientarea ei, sînt treisprezece ani (1900—1912).

A zecea aniversare a unui cotidian bolșevic scos în Rusia... Doar zece ani s-au scurs de-atunci! Dar prin conținutul luptei și al mișcării, acești zece ani fac cît o sută. Rapiditatea dezvoltării sociale din ultimii cinci ani este pur și simplu supranaturală, dacă e să aplicăm vechiul etalon, etalonul filistinilor europeni de genul eroilor Internaționalei a II-a și ai Internaționalei a II-a ½, acești filistini civilizați care sînt obișnuiți să considere „natural“ faptul că sute de milioane de oameni (peste un miliard, ca să fim precișii) din colonii, din țările semidependente și cu desăvîrșire sărace consimțeau să fie tratați ca niște indieni sau ca niște chinezi, să rabde nemaipomenita exploatare, și jaful direct, și foamea, și actele de violență, și batjocura, — toate acestea pentru ca oamenii „civilizați“ să poată rezolva în mod „liber“, „democratic“, „parlamentar“ problema dacă pot să împartă în mod pașnic prada sau să extermine încă vreo zece milioane de oameni pentru împărțirea prăzii imperialiste, ieri între Germania și Anglia, mîine între Japonia și America (cu participarea într-un fel sau altul a Franței și a Angliei).

Principala cauză a acestei uriașe accelerări a dezvoltării mondiale o constituie atragerea în făgașul ei a noi sute

www.dacoromanica.ro

şi sute de milioane de oameni. Vechea Europă burgheză şi imperialistă, care se obişnuise să se considere buricul pămîntului, a putrezit şi s-a spart ca un abces purulent în cursul primului măcel imperialist. Oricît s-ar văicări din această pricină Spenglerii şi toţi mic-burghezii culţi în stare să se entuziasmeze (sau cel puţin să se ocupe) de el, acest declin al vechii Europe constituie doar un episod în istoria prăbuşirii burgheziei mondiale, care s-a ghiftuit de pe urma jafului imperialist şi a asupririi majorităţii populaţiei de pe glob.

Această majoritate s-a trezit acum şi s-a pus în mişcare, neputînd fi stăvilită nici de cele mai „puternice" state. Zadarnice sînt strădaniile lor! Actualii „învingători" din primul măcel imperialist nu sînt în stare să învingă nici măcar infim de mica Irlandă, nu sînt în stare să lichideze nici harababura care s-a produs între ei înşişi în chestiunile financiare şi valutare. Iar India şi China sînt în fierbere. Ele reprezintă peste 700.000.000 de locuitori, care, împreună cu populaţia din ţările asiatice învecinate cu ele şi asemănătoare lor, însumează mai mult de jumătate din populaţia globului. Acolo se apropie, se apropie nestăvilit şi tot mai repede anul 1905, cu deosebirea foarte mare şi esenţială că în 1905 revoluţia din Rusia se mai putea desfăşura (cel puţin la începutul ei) în mod izolat, adică fără a atrage dintr-o dată în revoluţie şi alte ţări. Or, India şi China, în care revoluţia este în creştere, se antrenează şi s-au antrenat în lupta revoluţionară, în mişcarea revoluţionară, în revoluţia internaţională.

Cea de-a zecea aniversare a cotidianului bolşevic legal „Pravda" ne arată în mod concret unul din jaloanele marii accelerări a celei mai măreţe revoluţii mondiale. În 1906 — 1907 s-ar părea că ţarismul zdrobise complet revoluţia. La un interval de cîţiva ani partidul bolşevic a reuşit să pătrundă, *într-un alt fel, sub o altă formă*, în citadela duşmanului şi să înceapă în mod „legal" munca de zi cu zi de subminare pe dinăuntru a blestematului absolutism ţarist şi moşieresc. Au mai trecut cîţiva ani, şi revoluţia proletară organizată de bolşevici a ieşit învingătoare.

Cînd în 1900 a fost fondată vechea „Iskră", au participat la această acţiune vreo zece revoluţionari. Cînd la con-

www.dacoromanica.ro

gresele ilegale de la Bruxelles și Londra din 1903 a luat ființă bolșevismul, au participat la crearea lui vreo patruzeci de revoluționari.

În anii 1912-1913, cînd a apărut „Pravda" bolșevică legală, îndărătul ei se aflau zeci și sute de mii de muncitori, care au învins, prin colectele lor de copeici, atît jugul țarist cît și concurența trădătorilor mic-burghezi ai socialismului, menșevicii.

În noiembrie 1917, la alegerile pentru adunarea constituantă, din 36.000.000 de alegători 9.000.000 au votat pentru bolșevici. De fapt însă, nu la vot, ci pe arena luptei, la sfîrșitul lui octombrie și în noiembrie 1917, a fost pentru bolșevici *majoritatea* proletariatului și a țărănimii conștiente, reprezentată de majoritatea delegaților la Congresul al II-lea al Sovietelor din întreaga Rusie, de majoritatea celei mai active și mai conștiente părți a poporului muncitor, și anume de armata de 12.000.000 de oameni din acea perioadă.

Acesta este micul tablou cifric al „accelerării" mișcării revoluționare mondiale în ultimii douăzeci de ani. Un tablou foarte mic, foarte incomplet, care înfățișează într-o formă foarte grosieră istoria doar a unui popor, de 150.000.000 de oameni, în timp ce în acești douăzeci de ani a început și s-a dezvoltat, transformîndu-se într-o forță de neînvins, revoluția într-o serie de țări a căror populație însumează un miliard și mai mult de locuitori (întreaga Asie, și nu trebuie uitată nici Africa de sud, care nu de mult a amintit de pretenția popoarelor ei de a fi *oameni*, iar nu sclavi, și a amintit acest lucru într-o formă care nu era tocmai „parlamentară").

Și dacă niscai „spenglerași" — fie-ne iertată expresia — vor trage de aici concluzia (din partea „înțelepților" conducători ai Internaționalei a II-a și ai Internaționalei a II-a $^1/_2$ te poți aștepta la orice prostie) că în acest calcul este exclus din forțele revoluționare proletariatul din Europa și din America, le vom răspunde: „înțelepții" conducători menționați de noi raționează tot timpul ca și cum din faptul că după nouă luni de sarcină trebuie să se nască copilul decurge posibilitatea de a stabili exact ora și minutul nașterii, poziția copilului la naștere, starea lehuzei în timpul nașterii sau intensitatea durerilor și gradul de peri-

www.dacoromanica.ro

col prin care trebuie să treacă copilul și lehuza. „Înțelepți" oameni! Ei nu pot în ruptul capului să priceapă că, din punctul de vedere al dezvoltării revoluției internaționale, trecerea de la chartism la Hendersonii care se ploconesc în fața burgheziei, sau de la Varlin la Renaudel, sau de la Wilhelm Liebknecht și Bebel la Südekum, Scheidemann și Noske, nu este altceva decît un fel de „trecere" a automobilului *de pe* o șosea dreaptă și lină de sute de kilometri *într-o* băltoacă murdară și împuțită de cîțiva metri, aflată pe aceeași șosea.

Oamenii își făuresc ei înșiși istoria. Dar chartiștii, Varlinii și Liebknechții o făuresc cu mintea și cu inima lor. Cît despre conducătorii Internaționalei a II-a și ai Internaționalei a $II^1/_2$, ei o „făuresc" cu ajutorul unor cu totul alte părți ale corpului: ei îngrașă terenul pentru noi chartiști, pentru noi Varlini, pentru noi Liebknechți.

În acest moment *extrem de greu*, autoînșelarea ar fi cel mai mare rău pentru revoluționari. Deși bolșevismul *a devenit* o forță internațională, deși în *toate* țările civilizate și înaintate au și apărut noi chartiști, noi Varlini și noi Liebknechți, care alcătuiesc partidele comuniste legale (legale în felul „Pravdei" noastre sub țarism, acum zece ani), totuși, deocamdată, burghezia internațională continuă să fie incomparabil mai puternică decît adversarul ei de clasă. Această burghezie, care a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a îngreuia nașterea, pentru a înzeci primejdiile și chinurile nașterii puterii proletare în Rusia, e încă în stare să osîndească la chinuri și la moarte milioane și zeci de milioane de oameni cu ajutorul războaielor albgardiste și imperialiste etc. Acest lucru nu trebuie uitat. Trebuie să știm să punem cu pricepere în concordanță tactica noastră cu această particularitate a situației de astăzi. Deocamdată burghezia mai e în stare să chinuiască, să tortureze și să ucidă în voie. Ea nu poate însă să oprească victoria inevitabilă și, din punct de vedere istoric-universal, foarte apropiată și deplină a proletariatului revoluționar.

2/V.1922.

„Pravda" nr. 98 din 5 mai 1922
Semnat: N. Lenin

Se tipărește după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 33, pag. 312—315

www.dacoromanica.ro

NOTA ADRESATĂ BIROULUI POLITIC CU PRIVIRE LA LUPTA ÎMPOTRIVA ŞOVINISMULUI DE NAŢIUNE DOMINANTĂ[229]

Şovinismului velicorus îi declar o luptă pe viaţă şi pe moarte. Îndată ce voi scăpa de măseaua asta afurisită îl voi mînca cu toţi dinţii sănătoşi.

Trebuie *neapărat* insistat ca în C.E.C. unional *să prezideze*, pe rînd,

un rus,
un ucrainean,
un gruzin etc.
Neapărat!

Al dv., *Lenin*

Scris la 6 octombrie 1922
Publicat pentru prima oară la 21 ianuarie 1937 în ziarul „Pravda" nr. 21

Se tipăreşte după textul Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 33, pag. 335

www.dacoromanica.ro

DIN „INTERVIUL ACORDAT LUI FARBMAN, CORESPONDENT AL ZIARELOR «OBSERVER» ŞI «MANCHESTER GUARDIAN»"[230]

... Experienţa căpătată de noi în decursul celor cinci ani în rezolvarea problemei naţionale într-un stat care cuprinde numeroase naţionalităţi — situaţie care nu prea poate fi întîlnită în alte ţări — ne convinge pe deplin că, în asemenea cazuri singura atitudine justă faţă de interesele naţiunilor va fi satisfacerea lor maximă şi crearea unor condiţii care să excludă orice posibilitate de conflicte pe această bază. Experienţa noastră ne-a făcut să fim ferm convinşi că numai o atenţie cu totul deosebită faţă de interesele diverselor naţiuni face să dispară baza oricăror conflicte, să dispară neîncrederea reciprocă, să dispară teama de intrigi, creează încrederea — mai ales între muncitorii şi ţăranii care vorbesc limbi diferite — fără de care sînt absolut imposibile atît relaţiile paşnice între popoare cît şi dezvoltarea cu succes a tot ce este valoros în civilizaţia de astăzi.

27.X.1922.

„Prravda" nr. 254
din 10 noiembrie 1922

Se tipăreşte după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 33, pag. 348—349

www.dacoromanica.ro

ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALITĂȚILOR SAU A „AUTONOMIZĂRII"[231]

Mi se pare că sînt foarte vinovat față de muncitorii din Rusia pentru că nu am intervenit destul de energic și destul de categoric în faimoasa problemă a autonomizării [232], în mod oficial denumită, pare-se, problema uniunii republicilor sovietice socialiste..

Vara, cînd a apărut această problemă, eram bolnav, iar apoi, toamna, am pus speranțe exagerate în însănătoșirea mea și în presupunerea că plenarele[233] din octombrie și decembrie îmi vor da posibilitatea de a interveni în această problemă. Dar nici la plenara din octombrie (în această problemă), nici la cea din decembrie n-am putut să particip și astfel problema m-a ocolit aproape cu desăvîrșire.

Am avut posibilitatea doar să stau de vorbă cu tov. Dzerjinski, care a sosit din Caucaz și mi-a relatat cum stă această problemă în Gruzia. Am avut de asemenea posibilitatea să schimb cîteva cuvinte cu tov. Zinoviev și să-i arăt temerile mele în legătură cu această problemă. Din cele ce a comunicat tov. Dzerjinski, care a condus comisia trimisă de Comitetul Central pentru „anchetarea" incidentului din Gruzia, n-am tras decît concluzii care îmi inspiră cele mai mari temeri. Dacă lucrurile au ajuns pînă acolo încît Ordjonikidze a putut să meargă pînă la folosirea violenței fizice, lucru pe care mi l-a comunicat tov. Dzerjinski, ne putem închipui în ce mocirlă am intrat. Se vede că întreagă această idee a „autonomizării" era fundamental greșită și inoportună.

Se spune că era necesară unitatea aparatului. De unde porneau aceste afirmații? Oare nu de la același aparat al

www.dacoromanica.ro

Rusiei pe care, după cum am mai arătat într-unul din numerele precedente ale jurnalului meu, l-am împrumutat de la ţarism, ungîndu-l doar puţintel cu mir sovietic?

Fără îndoială că ar fi trebuit să aşteptăm cu această măsură pînă în momentul cînd am fi putut spune că garantăm pentru aparatul nostru ca pentru un aparat care este al nostru. Dar astăzi trebuie să spunem cinstit contrarul, că numim al nostru un aparat care de fapt ne este încă pe de-a-ntregul străin şi reprezintă o amestecătură burgheză şi ţaristă, pe care în aceşti cinci ani, fără ajutor din partea altor ţări şi în condiţiile precumpănirii „preocupărilor" militare şi ale luptei împotriva foametei, nu am avut nici o posibilitate să-l învingem.

În asemenea condiţii este foarte firesc că „libertatea de a ieşi din uniune", cu care noi căutăm să ne justificăm, va deveni un petic de hîrtie, incapabil să apere pe alogenii din Rusia de invazia acelui rus neaoş, velicorus şi şovinist, în fond nemernic şi opresor, care este birocratul tipic rus. Nu încape îndoială că infimul procent de muncitori sovietici şi sovietizaţi se va îneca în această mare de lepădături şoviniste velicoruse ca musca în lapte.

În sprijinul acestor măsuri se invocă faptul că s-au creat comisariate ale poporului în domeniile care privesc nemijlocit psihologia naţională, învăţămîntul naţional. Dar aici se naşte întrebarea dacă aceste comisariate ale poporului pot fi separate în întregime, precum şi a doua întrebare, dacă am luat cu suficientă grijă măsuri pentru a apăra cu adevărat pe alogeni de satrapul rus neaoş. Cred că noi nu am luat asemenea măsuri, deşi am fi putut şi ar fi trebuit să le luăm.

Cred că aici au jucat un rol nefast pripeala lui Stalin şi înclinarea lui spre metode administrative, precum şi iritarea lui împotriva faimosului „social-naţionalism". În general, iritarea joacă în politică un rol de obicei nefast.

Mă tem de asemenea că tov. Dzerjinski, care s-a dus în Caucaz să cerceteze „crimele" acestor „social-naţionali", s-a distins şi el aici numai prin atitudinea sa neaoş rusă (se ştie că alogenii rusificaţi exagerează întotdeauna în ceea ce priveşte atitudinea lor neaoş rusă) şi că imparţialitatea întregii sale comisii este suficient caracterizată prin faptul că Ordjonikidze „a recurs la bătaie". Cred că nici o provo-

www.dacoromanica.ro

care, nici o jignire chiar nu poate să justifice un asemenea act de violență rusească și că tov. Dzerjinski este ireparabil vinovat de faptul că a avut o atitudine ușuratică față de acest act de violență.

Ordjonikidze reprezenta autoritatea față de toți ceilalți cetățeni din Caucaz. Ordjonikidze n-avea dreptul să se lase cuprins de enervarea pe care el și Dzerjinski o invocă. Dimpotrivă, Ordjonikidze era obligat să dea dovadă de acea stăpînire de sine la care nu era obligat nici un cetățean de rînd, și cu atît mai puțin un cetățean învinuit de crimă „politică". Or, la drept vorbind, acești social-naționali erau cetățeni învinuiți de crimă politică și toate împrejurările acestei învinuiri nu puteau s-o califice decît astfel.

Dar aici se pune o importantă problemă principială: cum trebuie înțeles internaționalismul.

Lenin

30. XII. 1922
Notat de M. V.

Continuarea notelor
31 decembrie 1922

ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALITĂȚILOR SAU A „AUTONOMIZĂRII"

În lucrările mele despre problema națională am scris deja că modul abstract de a pune problema naționalismului în general nu este bun la nimic. Trebuie să distingem naționalismul națiunii asupritoare și naționalismul națiunii asuprite, naționalismul națiunii mari și naționalismul națiunii mici.

În ce privește cel de-al doilea naționalism, în practica istorică, noi, care facem parte dintr-o mare națiune, sîntem aproape întotdeauna vinovați de nenumărate violențe și, chiar mai mult, fără să ne dăm seama săvîrșim nenumărate violențe și jigniri, — e suficient să-mi amintesc cum cei de alt neam sînt tratați cu dispreț la noi pe Volga, cum polonezul nu este numit altfel decît „leah", cum tătarul este batjocorit întotdeauna cu porecla „cneaz", ucraineanul cu porecla „hohol", gruzinul și ceilalți neruși din Caucaz cu porecla „capcazieni".

www.dacoromanica.ro

De aceea internaţionalismul naţiunii asupritoare sau al aşa-zisei naţiuni „mari“ (mare numai prin violenţele ei, numai în felul cum este mare satrapul) trebuie să constea nu numai în respectarea unei egalităţi formale între naţiuni, ci şi într-o anumită inegalitate care să compenseze din partea naţiunii asupritoare, din partea naţiunii mari, inegalitatea care se creează de fapt în viaţă. Cine n-a înţeles acest lucru, acela n-a înţeles ce înseamnă o atitudine cu adevărat proletară faţă de problema naţională, acela a rămas în fond la punctul de vedere mic-burghez şi de aceea nu poate să nu alunece în fiecare clipă spre punctul de vedere burghez.

Ce este important pentru proletar? Pentru proletar este nu numai important, dar şi absolut necesar ca în lupta de clasă proletară să-şi asigure maximum de încredere din partea celor de alt neam. Ce este necesar pentru aceasta? Pentru aceasta este necesară nu numai o egalitate formală. Pentru aceasta este necesar ca, prin atitudinea sa sau prin concesiile sale faţă de cei de alt neam, proletarul să compenseze într-un fel sau altul neîncrederea, suspiciunile, jignirile pe care în trecutul istoric le-a provocat celor de alt neam guvernul naţiunii „dominante“.

Cred că pentru bolşevici, pentru comunişti nu este nevoie să explicăm mai amănunţit acest lucru. Şi cred că în cazul de faţă, în ceea ce priveşte naţiunea gruzină, avem un exemplu tipic în care atitudinea cu adevărat proletară reclamă din partea noastră o comportare extrem de precaută, prevenitoare şi conciliantă. Gruzinul care desconsideră această latură a problemei, care aruncă cu uşurinţă acuzaţia de „social-naţionalism“ (atunci cînd el însuşi este nu numai un adevărat şi autentic „social-naţional“, dar şi un brutal satrap velicorus), acel gruzin încalcă în fond interesele solidarităţii proletare de clasă, pentru că nimic nu frînează într-atît dezvoltarea şi consolidarea solidarităţii proletare de clasă ca nedreptatea naţională şi faţă de nimic nu sînt atît de sensibili naţionalii „jigniţi“ ca faţă de sentimentul egalităţii şi faţă de încălcarea acestei egalităţi, chiar dacă această încălcare se datoreşte unei neglijenţe, chiar dacă se face în glumă, faţă de încălcarea acestei egalităţi de către tovarăşii lor proletari. Iată de ce în cazul de faţă este mai bine ca atitudinea conciliantă şi îngădui-

www.dacoromanica.ro

toare față de minoritățile naționale să depășească limitele necesare decît să nu le atingă. Iată de ce în cazul de față interesul fundamental al solidarității proletare, și prin urmare al luptei de clasă proletare, cere să nu adoptăm niciodată o atitudine formală în problema națională, ci să avem neapărat în vedere totdeauna deosebirea de atitudine a proletarului națiunii asuprite (sau mici) față de națiunea asupritoare (sau mare).

Lenin

Notat de M. V.
31. XII. 1922

Continuarea notelor
31 decembrie 1922

Ce măsuri practice trebuie luate în situația creată?

În primul rînd, trebuie să menținem și să consolidăm uniunea republicilor socialiste; în privința acestor măsuri nu poate fi nici o îndoială. Ea ne este necesară nouă, după cum este necesară și proletariatului comunist mondial, în vederea luptei împotriva burgheziei mondiale și în vederea apărării împotriva intrigilor ei.

În al doilea rînd, trebuie să menținem uniunea republicilor socialiste în privința aparatului diplomatic. În treacăt fie spus, acest aparat constituie o excepție în cadrul aparatului nostru de stat. În aparatul diplomatic noi n-am admis nici un om cît de cît influent din vechiul aparat țarist. Aici toate cadrele cu munci mai importante sînt comuniști. De aceea aparatul acesta și-a cîștigat deja (putem spune cu certitudine acest lucru) denumirea de aparat comunist verificat, curățit într-o măsură incomparabil mai mare de vechile elemente țariste, burgheze și mic-burgheze decît acela cu care sîntem nevoiți să lucrăm în celelalte comisariate ale poporului.

În al treilea rînd, tov. Ordjonikidze trebuie pedepsit în mod exemplar (o spun cu un regret cu atît mai mare, cu cît personal mă număr printre prietenii săi și am lucrat cu dînsul în străinătate, în emigrație); trebuie de asemenea completate sau reexaminate materialele comisiei lui Dzerjinski în vederea îndreptării marelui număr de greșeli și

www.dacoromanica.ro

aprecieri părtinitoare care există fără îndoială acolo. Răspunzători din punct de vedere politic pentru întreaga această campanie cu adevărat naționalistă velicorusă trebuie făcuți, firește, Stalin și Dzerjinski.

În al patrulea rînd, trebuie introduse cele mai stricte reguli în ceea ce privește folosirea limbii naționale în republicile naționale care fac parte din uniunea noastră, verificînd deosebit de minuțios aceste reguli. Nu încape îndoială că, dat fiind aparatul nostru actual, sub pretextul unității serviciilor feroviare, sub pretextul unității serviciilor fiscale etc. vor pătrunde numeroase abuzuri de natură neaoș rusă. Lupta împotriva acestor abuzuri necesită o inventivitate deosebită, fără a mai vorbi de sinceritatea deosebită de care trebuie să dea dovadă cei care se vor apuca să desfășoare o astfel de luptă. Aici va fi nevoie de un cod amănunțit, care poate fi întocmit cu oarecare succes numai de naționalii care locuiesc în republica respectivă. Totodată nu trebuie în nici un caz să renunțăm dinainte la ideea ca după toată această muncă să revenim, la următorul congres al Sovietelor, la situația anterioară, adică să menținem Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste numai în domeniul militar și diplomatic, iar în toate celelalte privințe să restabilim independența completă a diferitelor comisariate ale poporului.

Trebuie să avem în vedere că fărîmițarea comisariatelor poporului și lipsa de coordonare între munca lor și aceea de la Moscova și de la alte centre poate fi paralizată în măsură suficientă prin autoritatea partidului, dacă aceasta va fi folosită cu o precauție și imparțialitate cît de cît suficientă; răul care poate să decurgă pentru statul nostru din lipsa unificării aparatelor naționale cu aparatul rus este incomparabil mai mic, infinit mai mic decît răul care decurge nu numai pentru noi, ci și pentru întreaga Internațională, pentru sutele de milioane de oameni ai popoarelor din Asia, care după noi urmează să se manifeste în avanscena istoriei în viitorul cel mai apropiat. Ar fi un oportunism de neiertat dacă în ajunul acestei manifestări a Orientului și la începutul trezirii lui ne-am submina prestigiul în rîndurile sale fie și prin cea mai mică brutalitate și nedreptate față de propriii noștri alogeni. Una este necesitatea întăririi unității împotriva imperialiș-

www.dacoromanica.ro

tilor Occidentului, care apără lumea capitalistă. Aici nu poate să încapă îndoială și este de prisos să mai spun că aprob fără rezervă aceste măsuri. Alta este dacă noi înșine cădem, fie și în amănunte, în atitudini imperialiste față de populațiile asuprite, subminînd astfel cu totul întreaga noastră sinceritate principială, întreaga noastră apărare principială a luptei împotriva imperialismului. Or, ziua de mîine în istoria mondială va fi tocmai ziua cînd popoarele asuprite de imperialism se vor trezi definitiv și cînd va începe lupta hotărîtă, îndelungată și grea pentru eliberarea lor.

Lenin

31. XII. 1922
Notat de M. V.

Publicat în 1956 în revista „Kommunist" nr. 9 și în broșură separată

Se tipărește după textul broșurii

www.dacoromanica.ro

DIN ARTICOLUL:
„MAI BINE MAI PUȚIN, DAR MAI BINE"

Trăsătura generală a vieții noastre de azi este următoarea: am desființat industria capitalistă, ne-am străduit să dărîmăm din temelie instituțiile medievale, proprietatea funciară moșierească, și pe această bază am creat o țărănime cu gospodărie mică și foarte mică, care urmează proletariatul din încredere în rezultatele acțiunii lui revoluționare. Dar numai cu această încredere nu ne va fi ușor să ne menținem pînă la victoria revoluției socialiste în țările mai dezvoltate, căci țărănimea cu gospodărie mică și foarte mică, mai ales în condițiile n.e.p.-ului, rămîne, din necesitate economică, la un nivel extrem de scăzut în ceea ce privește productivitatea muncii. Dar și situația internațională a făcut ca Rusia să fie acum aruncată înapoi, ca în linii generale productivitatea muncii poporului să fie acum la noi considerabil mai mică decît înainte de război. Puterile capitaliste vest-europene au făcut tot posibilul, în parte conștient, în parte spontan, pentru a ne arunca înapoi, pentru a folosi elementele războiului civil din Rusia în scopul de a ruina cît mai mult țara. Tocmai o asemenea ieșire din războiul imperialist le apărea, firește, ca avînd avantaje considerabile: dacă nu vom reuși să răsturnăm regimul revoluționar din Rusia, apoi în orice caz îi vom îngreuia dezvoltarea spre socialism, — cam așa judecau aceste puteri și, din punctul lor de vedere, nici nu puteau judeca altfel. Drept rezultat ele și-au atins pe jumătate țelul. N-au răsturnat noul regim, creat de revoluție, dar nici nu l-au lăsat să facă imediat un asemenea pas înainte care să fi adeverit prezicerile socialiștilor, care să le fi dat putință să dezvolte

www.dacoromanica.ro

într-un ritm foarte rapid forțele de producție, să dezvolte toate posibilitățile care în ansamblul lor ar fi constituit socialismul, să dovedească limpede și concret tuturora că socialismul ascunde în el forțe uriașe și că omenirea a trecut acum la un nou stadiu de dezvoltare, care oferă posibilități extraordinar de strălucite.

Sistemul relațiilor internaționale a luat acum o astfel de înfățișare, încît în Europa unul dintre state — Germania — este subjugat de statele biruitoare. Apoi o serie de state din apus, și încă din cele mai vechi, datorită victoriei lor s-au văzut puse în condiții care le permit să se folosească de această victorie pentru a face unele concesii neînsemnate claselor lor asuprite, — concesii care fac totuși să întîrzie mișcarea revoluționară din aceste țări și creează un simulacru de „pace socială".

În același timp o serie întreagă de țări: Orientul, India, China etc., ca urmare tocmai a recentului război imperialist, s-au văzut definitiv scoase din făgașul lor. Dezvoltarea lor a luat definitiv calea generală a capitalismului european. Fierberea care a cuprins întreaga Europă a început și în aceste țări. Pentru toată lumea este acum limpede că dezvoltarea în care sînt antrenate ele nu poate să nu ducă la criza întregului capitalism mondial.

Ne aflăm deci în acest moment în fața problemei: vom izbuti noi oare, cu producția noastră țărănească mică și foarte mică, cu starea de ruină în care ne aflăm, să ne menținem pînă cînd țările capitaliste din Europa occidentală își vor desăvîrși dezvoltarea lor spre socialism? Dar ele o desăvîrșesc altfel decum ne-am așteptat noi înainte. Ele o desăvîrșesc nu prin „coacerea" uniformă a socialismului în sînul lor, ci prin exploatarea unora din state de către altele, prin exploatarea primului dintre statele învinse în timpul războiului imperialist, îmbinată cu exploatarea întregului Orient. Iar Orientul, pe de altă parte, a pornit definitiv pe făgașul mișcării revoluționare tocmai în urma acestui prim război imperialist și a fost antrenat definitiv în orbita generală a mișcării revoluționare mondiale.

Ce tactică impune această situație țării noastre? Ea îi impune, evident, următoarea tactică: trebuie să dăm dovadă de cea mai mare prudență pentru a păstra puterea

www.dacoromanica.ro

noastră muncitorească, pentru a menține sub autoritatea și conducerea ei țărănimea noastră cu gospodărie mică și foarte mică. Avem de partea noastră avantajul că întreaga lume se angajează de pe acum într-o mișcare menită să genereze revoluția socialistă mondială. Avem însă de partea noastră dezavantajul că imperialiștii au reușit să scindeze lumea întreagă în două lagăre, scindare care se complică prin faptul că, în momentul de față, Germaniei, țară civilizată cu o dezvoltare capitalistă cu adevărat înaintată, îi este extrem de greu să se redreseze. Toate puterile capitaliste ale așa-numitului Occident lovesc în ea și nu o lasă să se redreseze. Pe de altă parte, întregul Orient, cu populația sa muncitoare de sute de milioane, exploatată, adusă la ultimul grad de mizerie omenească, este pus în condiții cînd forțele lui fizice și materiale nu suferă absolut nici o comparație cu forțele fizice, materiale și militare ale oricăruia dintre statele mult mai mici din Europa occidentală.

Putem evita o viitoare ciocnire cu aceste state imperialiste? Putem spera că contradicțiile interne și conflictele dintre statele imperialiste prospere în Occident și statele imperialiste prospere în Orient ne vor da pentru a doua oară un răgaz, așa cum ne-au dat prima oară, cînd atacul contrarevoluției vest-europene, menit să sprijine contrarevoluția rusă, a dat greș din cauza contradicțiilor din lagărul contrarevoluționarilor din Occident și Orient, din lagărul exploatatorilor orientali și al exploatatorilor occidentali, din lagărul Japoniei și Americii?

Cred că la această întrebare trebuie să se răspundă în sensul că aici soluția depinde de prea multe împrejurări, iar deznodămîntul luptei în ansamblu poate fi prevăzut numai pe temeiul că, în ultimă instanță, imensa majoritate a populației globului pămîntesc este instruită și educată pentru luptă chiar de capitalism.

Deznodămîntul luptei depinde, în ultimă analiză, de faptul că Rusia, India, China etc. formează imensa majoritate a populației. Și tocmai această majoritate a populației este antrenată neobișnuit de repede, în ultimii ani, în lupta pentru eliberarea sa; în acest sens nu poate exista

www.dacoromanica.ro

nici umbră de îndoială asupra deznodămîntului final al luptei duse pe plan mondial. În acest sens, victoria definitivă a socialismului este absolut și pe deplin asigurată.

„Pravda" nr. 49 din 4 martie 1923
Semnat: N. L e n i n

Se tipărește după textul
Operelor lui V.I. Lenin, ed. a 4-a,
vol. 33, pag. 455—458

www.dacoromanica.ro

ADNOTĂRI

www.dacoromanica.ro

1 *„Proiectul de program al partidului social-democrat şi explicarea programului"* au fost scrise de Lenin la Petersburg, în închisoare, şi anume: „Proiectul de program" la sfîrşitul anului 1895, iar „Explicarea programului" în vara anului 1896. — *13.*

2 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 291—294 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 6, E.S.P.L.P. 1957, pag. 311—314). — *15.*

3 *P.P.S. — Partidul socialist polonez* (Polska partja socjalistyczna) — partid naţionalist mic-burghez, întemeiat în 1892. Punînd la baza programului său lupta pentru independenţa Poloniei, P.P.S. a desfăşurat o propagandă separatistă, naţionalistă în rîndurile muncitorilor polonezi, căutînd să-i abată de pe calea luptei comune cu muncitorii ruşi împotriva absolutismului şi a capitalismului. Sub influenţa primei revoluţii din Rusia, în 1906, P.P.S. s-a scindat în două fracţiuni: „leviţa" P.P.S. şi „praviţa" P.P.S. („fraki"). În anii primului război mondial, o mare parte a „leviţei" s-a situat pe poziţiile internaţionalismului şi s-a apropiat de partidul social-democrat din Polonia, împreună cu care a format în decembrie 1918 Partidul muncitoresc comunist din Polonia.

„Praviţa", condusă de Pilsudski, a continuat să ducă o politică naţional-şovină; mai tîrziu ea s-a reconstituit în P.P.S. O dată cu formarea statului burghez polonez în 1918, P.P.S., devenind un partid de guvernămînt, a dus o politică antisovietică şi a sprijinit aservirea popoarelor Ucrainei apusene şi Bielorusiei apusene, care făceau parte din Polonia. În perioada celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat în două grupuri. Partea reacţionară şi şovinistă a P.P.S. a pornit pe calea colaborării cu fasciştii. Partea cealaltă, care se numea „Partidul muncitoresc al socialiştilor polonezi", sub influenţa Partidului muncitoresc polonez s-a încadrat în frontul unic împotriva ocupanţilor hitlerişti şi a luptat pentru eliberarea Poloniei de sub jugul fascist şi pentru stabilirea unor relaţii de prietenie cu U.R.S.S. În decembrie 1948, după curăţirea P.P.S. de elementele de dreapta, P.M.P. şi P.P.S. s-au unit pe baza marxism-leni-

www.dacoromanica.ro

nismului şi au format Partidul muncitoresc unit polonez (P.M.U.P.). — *15.*

4 *„Revoliuţionnaia Rossiia"* („Rusia revoluţionară") — ziar al socialiştilor-revoluţionari; a apărut de la sfîrşitul anului 1900 pînă în 1905. Începînd din ianuarie 1902 a devenit organul central al partidului socialist-revoluţionar. — *17.*

5 *„Noua Gazetă Renană"* („Neue Rheinische Zeitung") — a apărut la Colonia de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849. Conducătorii ziarului au fost K. Marx şi F. Engels; prim-redactor a fost K. Marx. „Nici un alt ziar german — scrie Engels —, nici înainte, nici după aceea, nu a avut autoritatea şi influenţa «Noii Gazete Renane», nici unul nu a ştiut ca ea să electrizeze masele proletare" (K. Marx şi F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, 1955, pag. 319 [vezi şi *K. Marx* şi *F. Engels,* Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 365]). — *18.*

6 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. VI, 1930, pag. 382—385, 406—411. — *19.*

7 *Dombrowski I.* şi *Wrublewski V.* — conducători de seamă ai mişcării revoluţionare poloneze din 1863—1864. După înăbuşirea răscoalei poloneze au emigrat în Franţa. În 1871 au fost generali ai Comunei din Paris. — *19.*

8 Lenin citează introducerea lui F. Mehring la volumul al III-lea — editat de el în 1902 — al Culegerii de Opere ale lui K. Marx şi F. Engels din perioada 1841—1850 (Gesammelte Schriften von Karl Marx und Friedrich Engels. 1841 bis 1850. Dritter Band. Stuttgart, Verlag von J.H.W. Dietz Nachf., 1902). — *20.*

9 Documentul de faţă este o prefaţă a redacţiei la broşura „Înştiinţare cu privire la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.", publicată în limba evreiască în 1905. — *25.*

10 *Bundul* — „Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia" — a fost organizat în 1897 şi reunea în special meseriaşi evrei din regiunile apusene ale Rusiei. În martie 1898, la primul Congres al P.M.S.D.R., Bundul a intrat în P.M.S.D.R. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 17 (30) iulie şi 10 (23) august 1903, bundiştii au pretins ca Bundul să fie recunoscut ca singurul reprezentant al proletariatului evreu. După ce congresul a respins naţionalismul organizatoric al Bundului, acesta a părăsit partidul.

În 1906, după Congresul al IV-lea („de unificare"), Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R. Bundiştii acordau un sprijin permanent menşevicilor şi duceau o luptă neîncetată împotriva bolşevicilor. Făcînd parte formal din P.M.S.D.R., Bundul era o organizaţie cu caracter burghezo-naţionalist. — *26.*

www.dacoromanica.ro

11 *Congresul socialist internațional de la Stuttgart* (Congresul al VII-lea al Internaționalei a II-a) a avut loc între 18 și 24 august (stil nou) 1907. P.M.S.D.R. a fost reprezentat prin 37 de delegați. Din partea bolșevicilor au participat la congres: V. I. Lenin, A. V Lunacearski, M. M. Litvinov, Meșkovski (I. P. Goldenberg), Ruben (B. M. Knunianț), E. B. Boș și alții. Congresul a examinat următoarele probleme: 1) Militarismul și conflictele internaționale, 2) Relațiile dintre partidele politice și sindicate, 3) Problema colonială, 4) Imigrarea și emigrarea muncitorilor și 5) Drepturile electorale ale femeilor.

Activitatea de bază a congresului a fost concentrată în comisii care au întocmit proiectele de rezoluții pentru ședințele plenare. Lenin a luat parte la lucrările comisiei care s-a ocupat de problema „Militarismul și conflictele internaționale". — *31.*

12 In nr. 17 al ziarului „Proletarii", în care s-a tipărit acest articol, au fost publicate și rezoluțiile Congresului socialist internațional de la Stuttgart. — *31.*

13 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, 1955, pag. 600 (vezi și *Karl Marx:* „Capitalul", vol. I, E.S.P.L.P. 1957, ediția a III-a, pag. 598). — *33.*

14 *Leahov, V. P.* — colonel din armata țaristă; a comandat trupele ruse care, în 1908, au reprimat mișcarea național-revoluționară din Persia. — *35.*

15 *„Justice"* („Dreptatea") — gazetă săptămînală; înființată în 1884 la Londra ca organ central al Federației social-democrate engleze; începînd din 1911 a devenit organ al Partidului socialist britanic. După sciziunea partidului în 1916, gazeta „Justice" a devenit organul minorității, care se situase pe poziții social-șovine; a apărut pînă în 1925.

In 1902—1903, în tipografia gazetei „Justice" se tipărea „Iskra" leninistă. — *36.*

16 *„L'Humanité"* („Umanitatea") — cotidian fondat în 1904 de J. Jaurès, ca organ al Partidului socialist francez. Curînd după sciziunea din partidul socialist la congresul din decembrie 1920 și după constituirea Partidului Comunist Francez, ziarul a devenit organul acestuia din urmă; „L'Humanité" apare și astăzi la Paris, fiind Organul Central al partidului comunist. — *38.*

17 *Junii turci* — membrii partidului naționalist burghezo-moșieresc „Unitate și progres" („Ittyhad ve terrakky") din Turcia, întemeiat în 1889 la Istambul. Junii turci își puneau ca scop întărirea pozițiilor burgheziei turcești născînde și transformarea Imperiului otoman într-un stat constituțional burghez.

In urma revoluției burgheze, așa-zise a junilor turci (din iulie 1908), în Turcia a fost proclamată monarhia constituțio-

www.dacoromanica.ro

nală. In iulie 1912 junii turci au fost înlăturați de la putere de partidul feudal-comprador anglofil „Libertate și concordie". In 1913 junii turci au venit din nou la putere; în țară a fost instaurată dictatura liderilor partidului „Unitate și progres", a așa-numitului triumvirat al junilor turci (Enver-pașa, Talaat-pașa și Gemal-pașa). După înfrîngerea Turciei în primul război mondial (1918), partidul junilor turci s-a autodizolvat, iar liderii lui au emigrat. In 1922 partidul junilor turci și-a reluat activitatea, dar de data aceasta nu a mai jucat un rol de sine stătător în viața politică a Turciei. In 1926, fiind implicați într-un complot împotriva lui Kemal, liderii partidului junilor turci au fost executați, iar partidul și-a încetat definitiv existența. — *42.*

18 *„Leipziger Volkszeitung"* („Ziarul popular din Leipzig") — organ al aripii de stînga a social-democrației germane. A fost fondat în 1894. — *44.*

19 Tratatul de la Berlin — tratat aprobat la 13 iulie (st. n.) 1878 de către congresul reprezentanților guvernelor Rusiei, Angliei, Austro-Ungariei, Germaniei, Franței, Italiei și Turciei după războiul ruso-turc din 1877—1878. — *45.*

20 *„Sozialistische Monatshefte"* („Revistă lunară socialistă") — organul principal al oportuniștilor din rîndurile social-democrației germane și unul dintre organele oportunismului internațional. In timpul războiului imperialist mondial din 1914—1918 a avut o poziție social-șovină. A apărut la Berlin din 1897 pînă în 1933. — *47.*

21 *„Vorwärts"* („Inainte") — cotidian, organul central al social-democrației germane; a apărut din 1876 sub redacția lui W. Liebknecht. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări de oportunism. Incepînd din 1895, după moartea lui F. Engels, „Vorwärts" a publicat regulat articole ale oportuniștilor, care predominau în social-democrația germană și în Internaționala a II-a. In anii primului război mondial, „Vorwärts" a avut o poziție social-șovină. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, ziarul „Vorwärts" a devenit unul dintre centrele propagandei antisovietice; a apărut la Berlin pînă în 1933.

Din aprilie 1946 „Vorwärts" apare din nou la Berlin; este editat de organizația din Berlin a Partidului socialist unit din Germania. — *47.*

22 *„Novoe Vremea"* („Timpuri noi") — cotidian; a apărut la Petersburg din 1868 pînă în octombrie 1917. La început a fost un ziar liberal moderat; începînd din anul 1876 a devenit organul cercurilor reacționare ale nobilimii și ale funcționărimii birocrate. Ziarul a luptat nu numai împotriva mișcării revoluționare, ci și împotriva mișcării burghezo-liberale. Incepînd din 1905, ziarul a devenit unul dintre organele sutelor negre. Lenin numea „Novoe Vremea" un model de ziar venal. — *48.*

www.dacoromanica.ro

23 *„Gazeta din Frankfurt"* („Frankfurter Zeitung") — ziar burghez german ; a apărut la Frankfurt pe Main începînd din 1856. — *48.*

24 *Cadeții* („partidul constituțional-democrat") — principalul partid burghez din Rusia. S-a constituit în octombrie 1905. Cadeții căutau să mențină țarismul sub forma unei monarhii constituționale. În problema națională ei acceptau formula absolutismului țarist : „Rusia unică și indivizibilă". — *51.*

25 *„Sovremennik"* („Contemporanul") — revistă literară și politică lunară ; a apărut la Petersburg în perioada 1911—1915. În jurul revistei s-au grupat menșevici-lichidatori, socialiști-revoluționari, socialiști-populiști și liberali de stînga. Ea nu a avut nici o legătură cu masele muncitorești. În 1914 Lenin a definit orientarea ei ca un amestec de narodnicism și marxism. — *53.*

26 *„Reci"* („Graiul") — cotidian, organul central al partidului cadeților ; a apărut la Petersburg începînd din februarie 1906. În octombrie 1917 a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. — *53.*

27 *„Naşa Zarea"* („Zorile noastre") — revistă lunară legală a menșevicilor-lichidatori ; a apărut la Petersburg între 1910 și 1914. În jurul revistei „Naşa Zarea" s-a format centrul lichidatorilor din Rusia. — *53.*

28 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 16, pag. 338—343 (vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 366—371).
„Mîsl" („Gîndirea") — revistă filozofică și social-economică lunară legală, de orientare bolșevică ; a apărut la Moscova începînd din decembrie 1910. Revista a fost fondată de Lenin, ca publicație opusă revistelor lichidatoriste și în vederea combaterii lor. Lenin conducea din străinătate această revistă. La această revistă au colaborat îndeaproape V. V. Vorovski, M. S. Olminski și I. I. Skvorțov-Stepanov. Au colaborat și menșevicii-partiiți (G. V. Plehanov și alții). Revista a apărut pînă în aprilie 1911 ; au apărut 5 numere. Ultimul număr, al 5-lea, a fost confiscat. — *53.*

29 *„Zvezda"* („Steaua") — gazetă bolșevică legală ; a apărut la Petersburg de la 16 (29) decembrie 1910 pînă la 22 aprilie (5 mai) 1912 (la început săptămînal, apoi, din ianuarie 1912, de două ori pe săptămînă, iar din martie de trei ori pe săptămînă). La această gazetă au colaborat : I. V. Stalin, M. S. Olminski, N. N. Baturin, N. G. Poletaev, K. S. Eremeev, A. I. Elizarova, V. I. Nevski, Demian Bednîi, precum și A. M. Gorki. Pînă în toamna anului 1911 au colaborat la „Zvezda" și menșevicii-partiiți (plehanoviștii). Conducerea ideologică a ziarului a fost exercitată de Lenin (din străinătate). El a publicat în „Zvezda" vreo 30 de articole.

www.dacoromanica.ro

Gazeta „Zvezda" a pregătit apariția cotidianului bolșevic „Pravda". A fost interzisă de guvern în ziua apariției primului număr al „Pravdei". — *54.*

30 Pe cît se pare, Lenin se referă la lucrarea sa *„Problema agrară în Rusia la sfîrșitul secolului al XIX-lea"*, scrisă de el în 1908 pentru dicționarul enciclopedic editat de societatea fraților Granat. Din cauza cenzurii, această lucrare nu a apărut în dicționar, și Lenin, după cum se vede din scrisoare, intenționa s-o publice în editura „Znanie". In acel timp lucrarea nu a putut fi publicată. Ea a apărut în broșură pentru prima oară în 1918, la Moscova, în editura „Jizn i Znanie" (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 15, pag. 53—125 [vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 57—136]). — *56.*

31 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 16, pag. 298—299 (vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 325—326). — *56.*

32 *A șasea conferință generală („de la Praga") a P.M.S.D.R.* a avut loc între 5 și 17 (18 și 30) ianuarie 1912. La conferință au fost reprezentate peste 20 de organizații de partid — aproape toate organizațiile care activau în Rusia și de aceea ea a avut în fapt importanța unui congres al partidului.

Ordinea de zi a conferinței cuprindea 15 probleme, printre care: rapoartele (raportul de activitate al Comisiei de organizare din Rusia, rapoartele organizațiilor locale, raportul Organului Central etc.), momentul actual și sarcinile partidului, alegerile pentru Duma a IV-a de stat, fracțiunea din Dumă, despre lichidatorism, probleme organizatorice etc.

Conferința de la Praga a izgonit din P.M.S.D.R. pe menșevicii-lichidatori și a consacrat existența de sine stătătoare a partidului bolșevic.

Conferința a ales un Comitet Central format din V. I. Lenin, G. K. Ordjonikidze, S. S. Spandarian și alții. Intr-o ședință a Comitetului Central, I. V. Stalin, care pe atunci se afla în deportare, a fost cooptat în lipsă ca membru al C.C.; ulterior a fost cooptat și I. M. Sverdlov. In eventualitatea arestării unor membri ai C.C., au fost desemnați pentru a fi cooptați în C.C.: M. I. Kalinin, S. G. Șaumean, E. D. Stasova, A. S. Bubnov. Pentru conducerea muncii de partid în Rusia a fost creat Biroul din Rusia al C.C., în care au intrat: G. K. Ordjonikidze, I. V. Stalin, S. S. Spandarian. Activitatea Biroului din Rusia al C.C. a fost îndrumată de V. I. Lenin. — *57.*

33 *Uniunea țărănească din Rusia* — organizație democrat-revoluționară care a luat ființă în 1905. Uniunea țărănească cerea libertate politică și convocarea imediată a unei adunări constituante; a sprijinit tactica boicotării Dumei I de stat. Programul agrar al Uniunii prevedea desființarea proprietății private asupra pămîntului, confiscarea pămînturilor mănăstirești și biseri-

www.dacoromanica.ro

ceşti, a domeniilor coroanei şi a pămînturilor statului şi trecerea lor în mîinile ţăranilor. In politica ei, Uniunea ţărănească dădea dovadă de inconsecvenţă şi de nehotărîre. Cerînd lichidarea proprietăţii moşiereşti asupra pămîntului, Uniunea consimţea ca moşierii să fie despăgubiţi parţial. Chiar de la începutul activităţii ei, Uniunea ţărănească a avut de suferit represiuni poliţieneşti. Pe la sfîrşitul anului 1906, Uniunea ţărănească din Rusia s-a destrămat. — *61.*

34 Este vorba de următoarele opere: 1) K. Marx. „Mizeria filozofiei" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, ed. a 2-a, vol. 4, 1955, pag. 168—178); 2) K. Marx. „Capitalul", vol. III, 1955, pag. 662—686 (vezi şi *Karl Marx:* „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 618—640); 3) „Teorii asupra plusvalorii", vol. II, partea I, 1936, pag. 192—202. — *65.*

35 Tezele *„Cu privire la unele declaraţii pe care ar trebui să le facă deputaţii muncitorilor"* au fost primite de redacţia ziarului „Pravda" la 7 (20) noiembrie 1912 şi au stat la baza declaraţiei făcute de fracţiunea social-democrată din Duma a IV-a. Adoptarea declaraţiei a fost precedată de o luptă înverşunată între deputaţii bolşevici şi cei şapte deputaţi menşevici ai fracţiunii. Deputaţii bolşevici au obţinut să fie incluse în declaraţie principalele revendicări cuprinse în platforma bolşevică, dar menşevicii au reuşit să introducă un punct prin care se cerea autonomia cultural-naţională. Declaraţia a fost citită, în numele fracţiunii social-democrate, la şedinţa Dumei din 7 (20) decembrie 1912. — *69.*

36 *Congresul socialist internaţional extraordinar al Internaţionalei a II-a* a avut loc la Basel în zilele de 24 şi 25 noiembrie (st.n.) 1912. In ziua deschiderii congresului a avut loc o mare demonstraţie antirăzboinică şi un miting internaţional de protest împotriva războiului. La şedinţa congresului din 25 noiembrie a fost adoptat în unanimitate un manifest prin care muncitorii erau chemaţi să folosească organizarea şi forţa proletariatului pentru lupta revoluţionară împotriva pericolului de război. — *69.*

37 *Consfătuirea C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activişti de partid* — numită, din considerente de conspiraţie, consfătuirea „din februarie" — a avut loc la Cracovia între 26 decembrie 1912 şi 1 ianuarie 1913 (8—14 ianuarie 1913). La această consfătuire au participat 14 persoane, printre care membri ai C.C. şi deputaţi bolşevici în Duma a IV-a de stat: V. I. Lenin, G. I. Petrovski, A. E. Badaev, I. V. Stalin, N. R. Şagov, precum şi N. K. Krupskaia, A. A. Troianovski, E. F. Rozmirovici, V. N. Lobova şi alţii.

Consfătuirea a adoptat hotărîri în cele mai importante probleme ale mişcării muncitoreşti şi a discutat rapoartele reprezentanţilor de pe teren asupra stării organizaţiilor de partid, precum şi problema activităţii redacţiei ziarului „Pravda" şi a revistei „Prosveşcenie". Rezoluţiile consfătuirii au fost aprobate de

www.dacoromanica.ro

C.C. Intr-o scrisoare adresată lui A. M. Gorki, V. I. Lenin scria că consfătuirea „a reuşit de minune şi va juca un rol pozitiv". — *71.*

38 Vezi V. I. Lenin, Opere, ed. a 4-a, vol. 17, pag. 415—416 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 448—449). — *71.*

39 Este vorba de *conferinţa din august a lichidatorilor,* care a avut loc la Viena în august 1912 şi la care s-a constituit blocul antipartinic denumit Blocul din august. Organizatorul acestui bloc a fost Troţki. La conferinţă au participat delegaţi ai Bundului, ai Comitetului regional Caucaz, ai social-democraţiei din Ţinutul leton şi ai grupuleţelor lichidatoriste din străinătate: redacţia gazetei „Golos Soţial-Demokrata", „Pravda" de la Viena a lui Troţki şi grupul „Vpered". Din Rusia au trimis delegaţi: „grupurile de iniţiativă" ale lichidatorilor din Petersburg şi Moscova şi redacţiile publicaţiilor lichidatoriste „Naşa Zarea" şi „Nevski Golos"; a participat de asemenea un reprezentant al Comitetului din străinătate al organizaţiei „Spilka". Delegaţii, în covîrşitoarea lor majoritate, erau oameni care trăiau în străinătate şi erau rupţi de clasa muncitoare din Rusia.

Conferinţa a adoptat hotărîri lichidatoriste, antipartinice în toate problemele de tactică ale social-democraţiei şi s-a pronunţat împotriva menţinerii partidului ilegal. In problema naţională, conferinţa s-a declarat în favoarea „autonomiei cultural-naţionale".

Blocul din august, creat din tot felul de elemente, a început să se destrame chiar în cursul conferinţei. Lichidatorii nu au putut alege un Comitet Central şi s-au limitat la constituirea Comitetului de organizare. Sub loviturile bolşevicilor, Blocul antipartinic din august s-a desrămat curînd în mod definitiv. — *71.*

40 Este vorba de scrisoarea prin care deputaţii bolşevici din Duma a IV-a de stat făceau cunoscut că încetează să colaboreze la ziarul lichidatorilor „Luci". — *74.*

41 V. I. Lenin se referă la faptul că în acel moment I. V. Stalin lucra la articolul „Problema naţională şi social-democraţia" („Marxismul şi problema naţională"). — *74.*

42 Este vorba de unele acte incorecte săvîrşite de K. P. Peatniţki în calitatea sa de director al editurii „Znanie". Lucrurile nu au ajuns pînă la proces. — *75.*

43 *„Proiectul de platformă pentru Congresul al IV-lea al social-democraţiei din Ţinutul leton"* a fost scris de Lenin în mai 1913 pentru bolşevicii letoni în legătură cu pregătirile în vederea convocării Congresului al IV-lea al social-democraţiei din Ţinutul leton. In această perioadă, lupta dintre bolşevici şi menşevici în rîndurile social democraţiei letone s-a ascuţit; în preajma anului

www.dacoromanica.ro

1913 toate instituțiile centrale au fost acaparate de menșevicii-lichidatori și de împăciuitoriști. Bolșevicii letoni, care se sprijineau pe muncitorii cu stare de spirit bolșevică, și-au creat o fracțiune proprie. Lenin i-a ajutat în lupta lor împotriva conducerii lichidatoriste.

Conducătorii bolșevicilor letoni, care au creat în străinătate un centru al lor —, „Biroul grupurilor din străinătate" — au publicat în noiembrie 1913 platforma scrisă de Lenin. Ei au scos-o în broșură separată, după textul apărut în nr. 8 al „Buletinului" lor („Biletens"), sub titlul „Platforma noastră pentru Congresul al IV-lea al social-democrației din Ținutul leton". A doua oară „Proiectul de platformă" a fost publicat în nr. 9—10 al „Buletinului". Redacția „Buletinului", sub influența elementelor împăciuitoriste din redacție, publicînd textul lui Lenin, a scos capitolul consacrat problemei naționale, a redus și a modificat alte capitole.

In ediția a 4-a a Operelor, ca și în ediția a 3-a, „Proiectul de platformă" a fost publicat integral după manuscrisul lui Lenin în limba rusă. — *86.*

44 Este vorba de programul în problema națională adoptat la congresul partidului social-democrat din Austria care a avut loc la Brünn (Brno) în septembrie 1899. — *88.*

45 *„Tezele în legătură cu problema națională"* au fost scrise de Lenin în legătură cu referatele în problema națională pe care le-a ținut el în zilele de 9, 10, 11 și 13 iulie (st. n.) 1913 în următoarele orașe din Elveția: Zürich, Geneva, Lausanne și Berna. In „Culegeri din Lenin", vol. XVII și XXX, au apărut: planul de referat, însemnări de plan și notițe amănunțite în care au fost consemnate discuțiile la aceste referate. Lenin pomenește de aceste referate în scrisoarea sa către S. G. Șaumean (vezi culegerea de față, pag. 104—105). — *90.*

46 *„Federație de cea mai rea speță"* — așa au fost caracterizate în hotărîrile Conferinței de la Praga din 1912 relațiile cu organizațiile social-democrate naționale, așa cum aceste relații au existat în P.M.S.D.R. în perioada 1907—1911. Cu toate că organizațiile social-democrate din Polonia și Lituania, din Ținutul leton și Bundul făceau parte din P.M.S.D.R., de fapt ele se țineau separat. Reprezentanții lor nu participau la conducerea muncii întregului partid; ei sprijineau direct sau indirect activitatea antipartinică a lichidatorilor (vezi în această privință culegerea de față, pag. 57—58, și Opere, ed. a 4-a, vol. 18, pag. 381—383 [vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 402—403]). — *97.*

47 *„Russkaia Molva"* — cotidian, organ al partidului burghez al „progresiștilor", constituit în 1912. Lenin spunea că acest partid constituie un amestec de octombriști și cadeți. Ziarul a apărut la Petersburg din 1912 pînă în 1913. — *97.*

www.dacoromanica.ro

48 *Narodova demokratiia* (național-democrația, narodovții, democrații-populiști) — partid reacționar, șovin al burgheziei poloneze; a fost constituit în 1897. Speriați de avîntul mișcării revoluționare, narodovții au renunțat la revendicarea lor inițială — independența Poloniei — și au pus în locul ei revendicarea unei autonomii ciuntite în cadrul regimului absolutist. In perioada revoluției din 1905—1907, narodovții au fost principalul partid al contrarevoluției poloneze, sutele negre poloneze — cum îi numea Lenin. In Duma de stat, ei sprijineau pe octombriști.

In 1919 național-democrația și-a schimbat denumirea în „Uniunea național-populistă" („Zwiazek ludowo-narodowy"), iar începînd din 1928 a adoptat denumirea de „Partidul național" („Stronnictwo narodowe"). După cel de-al doilea război mondial, elementele democrat-populiste, neavînd un partid propriu, au aderat la partidul reacționar al lui Mikolajczyk — „Partidul populist polonez" („Polske stronnictwo ludowe"). — *97.*

49 Este vorba de împărțirea învățămîntului pe naționalități, care era principala revendicare a programului burghezo-naționalist al „autonomiei cultural-naționale". — *98.*

50 *Consfătuirea C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activiști de partid* (care, din motive de conspirație, a fost denumită consfătuirea „din vară" sau „din august") a avut loc între 23 septembrie și 1 octombrie (între 6 și 14 octombrie) 1913, în satul Poronin (lîngă Cracovia), unde, în lunile de vară, a stat V. I. Lenin.

La consfătuire au luat parte reprezentanții următoarelor organizații: ai Comitetului Central, ai redacției O.C., ai revistei „Prosveșcenie", ai fracțiunii social-democrate din Duma de stat, ai organizațiilor din Petersburg, Moscova, Harkov, Ekaterinoslav, Kostroma, Kiev și Ural. Reprezentanții social-democraților polonezi au participat cu drept de vot consultativ. La consfătuire au participat în total 22 de persoane: V. I. Lenin, A. A. Troianovski, N. K. Krupskaia, A. E. Badaev, I. F. Armand, M. K. Muranov, E. F. Rozmirovici, G. I. Petrovski, N. R. Șagov, F. N. Samoilov, E. A. Baloșov, I. S. Ganețki, G. Kamenski etc.

Consfătuirea a discutat următoarele probleme: 1) Rapoartele organizațiilor locale, raportul de activitate al social-democraților polonezi, raportul de activitate al C.C.; 2) Problema națională; 3) Despre activitatea social-democraților în Dumă; 4) Problema organizatorică și despre congresul partidului etc.

Consfătuirea s-a desfășurat sub conducerea lui Lenin. El a rostit cuvîntarea de deschidere, a prezentat raportul de activitate al C.C., un referat asupra problemei naționale, o dare de seamă asupra lucrărilor congresului socialist internațional de la Viena; în afară de aceasta, Lenin a luat cuvîntul aproape în toate problemele de pe ordinea de zi, a făcut propuneri, a întocmit și a redactat proiectele de rezoluții. — *99.*

51 Lenin se referă la hotărîrea conferinței lichidatoriste din august 1912, care a declarat compatibilă cu programul P.M.S.D.R. lozinca „autonomiei cultural-naționale". — *99*

www.dacoromanica.ro

52 Lenin se referă la părerile expuse de F. Engels în articolul „Contribuții la critica proiectului programului social-democrat din 1891" (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. XVI, partea a II-a, 1936, pag. 110—111). — *103.*

53 Vederile lui Lenin, ale bolșevicilor în problema federației au evoluat cu timpul. Înainte de 1917 partidul avea o atitudine negativă față de organizarea federativă a statului. Ulterior, pornind de la condițiile istorice concrete și ținînd seamă de complexitatea căilor de unire a națiunilor, partidul bolșevic și-a schimbat atitudinea față de ideea federației. În vara anului 1917 Lenin vorbește pentru prima oară despre admisibilitatea federației. Luînd cuvîntul la Primul Congres general al Sovietelor din Rusia, V. I. Lenin arăta: „Rusia să devină o uniune de republici libere" (vezi *V. I. Lenin,* Opere. ed. a 4-a, vol. 25, pag. 23 [vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 24]). După Revoluția Socialistă din Octombrie, partidul s-a situat pe poziția recunoașterii federației ca organizare de stat a republicilor sovietice, ca formă de unire a lor. — *103.*

54 Este vorba de articolul lui Lenin „Note critice în problema națională", publicat în 1913 în revista „Prosvești enie" nr. 10, 11 și 12 (vezi culegerea de față, pag. 121—154).

„Prosvești enie" — revistă teoretică bolșevică; a apărut legal la Petersburg în perioada decembrie 1911—iunie 1914. În ajunul primului război mondial, revista a fost interzisă de guvern. În toamna anului 1917, editarea revistei „Prosvești enie" a fost reluată, dar nu a apărut decît un singur număr (dublu). Cu aceasta, apariția revistei a încetat. — *104.*

55 Este vorba de *referatele cu privire la problema națională* pe care Lenin le-a ținut în orașele elvețiene Zürich, Geneva, Lausanne și Berna în zilele de 9, 10, 11 și 13 iulie (st.n.) 1913. — *104.*

56 *Conferința partidelor mic-burgheze, narodniciste de stînga ale cîtorva națiuni* a avut loc în Finlanda între 16 și 20 aprilie 1907. La conferință au participat reprezentanți ai partidului socialiștilor-revoluționari, ai Partidului socialist polonez (P.P.S.), ai Fracțiunii revoluționare a P.P.S. („fraki"), ai Gromadei bieloruse, ai Partidului muncitoresc socialist evreiesc („S.E.R.P."), ai partidului „Dașnakțutiun" din Armenia, ai Partidului socialiștilor federaliști din Gruzia. Majoritatea delegaților la conferință s-au pronunțat în favoarea recunoașterii autonomiei cultural-naționale (vezi culegerea de față, pag. 140). — *109.*

57 Este vorba de lucrarea lui I. V. Stalin „Marxismul și problema națională", scrisă la sfîrșitul anului 1912 și începutul lui 1913 la Viena și publicată în revista „Prosvești enie" nr. 3, 4, 5 din 1913, sub titlul „Problema națională și social-democrația".

În 1914 lucrarea lui I. V. Stalin a fost editată în broșură separată sub titlul „Problema națională și marxismul"; după

www.dacoromanica.ro

Revoluția din Octombrie ea a fost reeditată în repetate rînduri; a fost inclusă în volumul 2 al Operelor lui I. V. Stalin. — *111.*

58 *„Novaia Raboceaia Gazeta"* („Noul ziar muncitoresc") — cotidian legal al menșevicilor-lichidatori; a apărut la Petersburg începînd din august 1913. După 30 ianuarie (12 februarie) 1914, în locul acestui ziar au apărut: „Severnaia Raboceaia Gazeta" („Ziarul muncitoresc din nord") și apoi „Nașa Raboceaia Gazeta" („Ziarul nostru muncitoresc"). În repetate rînduri Lenin a numit acest ziar „Novaia Likvidatorskaia Gazeta" („Noul ziar lichidatorist"). — *114.*

59 Lenin se referă la articolul lui Plehanov „Proiectul de program al Partidului social-democrat din Rusia", publicat în revista „Zarea" nr. 4 din august 1902.

„Zarea" („Zorile") — revistă politică științifică marxistă; a apărut în anii 1901—1902 la Stuttgart, editată de redacția ziarului „Iskra". Au apărut 4 numere, dintre care unul dublu.. — *116.*

60 *An* — pseudonimul lui N. N. Jordania, lider al menșevicilor caucazieni. — *119.*

61 Este vorba de paragraful 8 al programului P.M.S.D.R., adoptat la Congresul al II-lea al partidului (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.", ediția a 7-a, partea I, 1954, pag. 40 [vezi și „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 40]). — *119.*

62 Articolul *„Note critice în problema națională"* a fost scris de Lenin în octombrie-decembrie 1913 și publicat în același an în revista bolșevică legală „Prosveșcenie" nr. 10, 11 și 12.

Articolul a fost scris după ce, în vara anului 1913, Lenin a ținut în orașele elvețiene Zürich, Geneva, Lausanne și Berna referatele menționate mai sus.

În toamna anului 1913, la consfătuirea „din august" („din vară") a C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activiști de partid, Lenin a citit un referat asupra problemei naționale. În urma referatului lui Lenin a fost adoptată rezoluția scrisă de el. După terminarea consfătuirii, Lenin a început să lucreze la articolul „Note critice în problema națională". — *121.*

63 *„Severnaia Pravda"* („Pravda Nordului") — sub această denumire a apărut cotidianul bolșevic legal „Pravda" în perioada 1 august—7 septembrie 1913. — *121.*

64 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 317—320 (vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 346—349). — *121.*

65 *„Zeit"* („Timpul") — săptămînal, organ al Bundului; a apărut la Petersburg din decembrie 1912 pînă în iunie 1914. — *121.*

www.dacoromanica.ro

66 *„Dzvin"* („Clopotul") — revistă naționalistă legală lunară, de orientare menșevică ; a apărut în limba ucraineană, la Kiev, din ianuarie 1913 pînă la mijlocul anului 1914. — *121.*

67 *„Russkoe Slovo"* („Cuvîntul rus") — cotidian liberalo-burghez ; a apărut la Moscova cu începere din 1895 ; a fost interzis în noiembrie 1917. — *122.*

68 *S.E.R.P.* (Partidul muncitoresc socialist evreiesc) — organizație naționalistă mic-burgheză ; a luat ființă în 1906. La baza programului S.E.R.P. stătea revendicarea autonomiei naționale a evreilor : crearea unor parlamente (seimuri) evreiești exteritoriale care să aibă dreptul de a rezolva problemele organizării politice a evreilor din Rusia. S.E.R.P. se situa pe poziții apropiate de cele ale socialiștilor-revoluționarî și împreună cu aceștia a luptat împotriva P.M.S.D.R.. — *138.*

69 *Afacerea Beilis* — proces provocator pus la cale în 1913, la Kiev, de guvernul țarist împotriva evreului Beilis, învinuit în mod mincinos de a fi omorît în scopuri rituale un băiat creștin, Iușcinski (de fapt omorul a fost pus la cale de sutele negre). Inscenînd acest proces, guvernul țarist a căutat să atîțe antisemitismul și să provoace pogromuri evreiești în scopul de a distrage masele de la mișcarea revoluționară, care creștea din ce în ce mai mult în țară. Procesul a provocat o mare agitație socială ; în multe orașe au avut loc demonstrații muncitorești de protest. Beilis a fost achitat. — *140.*

70 *Eserii* („socialiștii-revoluționari") — partid mic-burghez din Rusia care a luat ființă în 1902 în urma unirii mai multor grupuri narodnice. In problema națională, programul eserilor se caracteriza prin formulările sale vagi. Proclamînd principiul federației, eserii, în același timp, nu dădeau un răspuns precis la problema dreptului națiunilor la autodeterminare, pronunțîndu-se adeseori în favoarea principiului autonomiei cultural-naționale. — *140.*

71 *„Luci"* („Raza") — cotidian legal al menșevicilor-lichidatori ; a apărut la Petersburg din septembrie 1912 pînă în iulie 1913 ; a subzistat „din mijloacele date de prieteni bogați din rîndurile burgheziei" *(Lenin).* Din iulie 1913, în locul ziarului „Luci" a apărut ziarul „Jivaia Jizn" („Viața vie"), apoi „Novaia Raboceaia Gazeta" („Noul ziar muncitoresc"). — *141.*

72 Lenin se referă la articolul lui I. V. Stalin *„Marxismul și problema națională"*, unde în capitolul al IV-lea este citat textul programului național adoptat la congresul din Brünn al partidului social-democrat din Austria (vezi I. V. Stalin. Opere, vol. 2, pag. 322 [vezi și *I. Stalin,* Opere, vol. 2, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 344]]. — *142.*

www.dacoromanica.ro

73 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 317—320 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 346—349), şi culegerea de faţă, pag. 122—124. — *142.*

74 Datele citate au fost luate de Lenin din culegerea statistică „Recensămîntul şcolilor elementare din imperiu, efectuat la 18 ianuarie 1911. Caietul I, partea a 2-a. Circumscripţia şcolară Petersburg. Guberniile: Arhanghelsk, Vologda, Novgorod, Oloneţ, Pskov şi Petersburg". Petersburg, 1912, pag. 72. — *146.*

75 *Dragomanov, M. P.* (1841—1895) — istoric şi publicist ucrainean; exponentul ideologiei naţional-liberalismului burghez ucrainean. — *149.*

76 *„Przeglad Socjaldemokratyczny"* („Revistă social-democrată") — a apărut la Cracovia în perioada 1902—1904 şi 1908—1910, editată fiind de social-democraţii polonezi cu participarea activă a Rosei Luxemburg. — *149.*

77 *„Vestnik Evropî"* — revistă lunară; a apărut la Petersburg din 1866 pînă în primăvara anului 1918. Revista promova concepţiile burgheziei liberale ruse; după 1890 a dus o luptă sistematică împotriva marxismului. — *152.*

78 *„Den"* („Ziua") — cotidian de orientare liberală burgheză; a apărut la Petersburg începînd din 1912. La acest ziar au colaborat menşevicii-lichidatori, în a căror mînă ziarul a trecut în întregime după februarie 1917. A fost interzis la 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 de Comitetul revoluţionar-militar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. — *156.*

79 *„Russkaia Mîsl"* („Gîndirea rusă") — revistă lunară a burgheziei liberale; a apărut la Moscova începînd din 1880. După revoluţia din 1905 a devenit organul aripii de dreapta a partidului cadet. Lenin a numit „Russkaia Mîsl" din această perioadă „Cernosotennaia Mîsl" („Gîndirea sutelor negre"). Revista a fost interzisă pe la mijlocul anului 1918. — *156.*

80 *Beloruskaia gromada* („Gromada socialistă bielorusă") — organizaţie naţionalistă mic-burgheză, care a luat această denumire în 1903; a luat fiinţă în 1902 sub denumirea de „Gromada revoluţionară bielorusă". La baza programului şi a activităţii practice a „G.S.B." stătea politica de înţelegere cu burghezia şi cu moşierii, negarea luptei revoluţionare de clasă, propagarea ideii că poporul bielorus nu are interese comune cu clasa muncitoare revoluţionară rusă. In perioada revoluţiei din 1905—1907, „G.S.B." revendica aşa-zisa „autonomie cultural-naţională". După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917, „G.S.B." a militat pentru înfăptuirea lozincii despărţirii Bielorusiei de Rusia revoluţionară, lozincă lansată de naţionaliştii bieloruşi. După Revoluţia Socialistă din Octombrie, „G.S.B." s-a destrămat.

www.dacoromanica.ro

Daşnakţutiun (daşnacii) — organizaţie burghezo-naţionalistă armeană; a luat fiinţă în Transcaucazia la începutul ultimului deceniu al secolului trecut; apăra interesele burgheziei armene; atîtînd vrajba naţională între popoare, ea a dus o politică de izolare naţională a Armeniei, căutînd să abată masele poporului armean de pe calea mişcării revoluţionare generale din Rusia. In 1918—1920 daşnacii au stat în fruntea guvernului burghezo-naţionalist al Armeniei, transformînd-o pe aceasta într-un punct de sprijin al intervenţioniştilor anglo-francezi şi al albgardiştilor ruşi în lupta lor împotriva Puterii sovietice.

Socialiştii-federalişti din Gruzia — partid burghezo-naţionalist, creat în 1904. Revendică autonomia naţională a Gruziei în cadrul statului burghezo-moşieresc rus. In perioada reacţiunii, socialiştii-federalişti au devenit duşmani declaraţi ai revoluţiei. După victoria Revoluţiei Socialiste din Octombrie în Rusia, socialiştii-federalişti împreună cu menşevicii gruzini, cu daşnacii şi cu musavatiştii au organizat un bloc contrarevoluţionar sprijinit de intervenţioniştii germano-turci, iar mai tîrziu de intervenţioniştii anglo-francezi. — *160.*

81 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 18, pag. 430—431 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 452—453), şi culegerea de faţă, pag. 71—72, 100. — *160.*

82 *„Şahterskii Listok"* („Foaja minerului") a apărut la 16 (29) martie 1914 ca supliment la nr. 38 al ziarului „Puti Pravdî". Foaia a fost editată din iniţiativa minerilor, cu bani adunaţi de ei. A doua „Foaie a minerului" a fost publicată în nr. 77 al ziarului „Puti Pravdî" din 4 mai 1914.

„Apelul către muncitorii ucraineni" a fost publicat în limba ucraineană în nr. 28 al ziarului „Trudovaia Pravda" din 29 iunie 1914 sub semnătura lui Oksen Lola. Nota „Din partea redacţiei" a fost scrisă de Lenin (vezi culegerea de faţă, pag. 245). — *161.*

83 *„Puti Pravdî"* („Calea adevărului") — sub această denumire a apărut ziarul bolşevic legal „Pravda" în perioada 22 ianuarie-21 mai 1914. — *161.*

84 Lucrarea lui Lenin *„Cu privire la problema politicii naţionale"* este proiectul unui discurs pe care urma să-l rostească în Duma de stat unul dintre deputaţii bolşevici. Acest discurs nu a mai fost rostit, deoarece la 22 aprilie (5 mai) 1914 deputaţii de stînga au fost excluşi de la 15 şedinţe (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 251—253 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 20, E.S.P.L.P. 1956, pag. 271—273]). Manuscrisul proiectului s-a păstrat numai în parte; pasajele lipsă sînt indicate în notele de la subsol. — *165.*

85 *„Grajdanin"* („Cetăţeanul") — revistă săptămînală de orientare reacţionară; a apărut la Petersburg din 1872 pînă în 1914. De prin anii 1880—1890 a fost organul ultramonarhiştilor; a avut ca principală sursă de existenţă subvenţiile guvernului ţarist. — *165.*

www.dacoromanica.ro

86 Este vorba de lucrarea lui V. I. Lenin *„Despre dreptul naţiunilor la autodeterminare"*, care a fost publicată în revista „Prosveşcenie" (vezi culegerea de faţă, pag. 184—244). — *176.*

87 Este vorba de broşura intitulată „Despre autonomia cultural-naţională", scrisă de S. G. Şaumean în limba armeană în anii 1913—1914. Această broşură constituie un răspuns la articolul naţionalistului burghez armean D. Ananun (An) „Problema naţională şi democraţia".

Anunţul autorului cu privire la conţinutul broşurii nu a apărut în revista „Prosveşcenie". Vezi traducerea broşurii lui Şaumean în volumul: S. G. Şaumean. „Articole şi cuvîntări (1908—1918)". 1924, pag. 39—79. — *176.*

88 Planul proiectului expus în această scrisoare a stat la baza *„Proiectului de lege cu privire la egalitatea în drepturi a naţiunilor şi la apărarea drepturilor minorităţilor naţionale"*, proiect de lege scris de Lenin (vezi culegerea de faţă, pag. 178—180). — *176.*

89 *„Proiectul de lege cu privire la egalitatea în drepturi a naţiunilor şi la apărarea drepturilor minorităţilor naţionale"* urma să fie prezentat în Duma de stat de către fracţiunea bolşevică.

Planul „Proiectului" a fost expus de Lenin în scrisoarea adresată lui S. G. Şaumean la 6 (19) mai 1914. Lenin acorda o însemnătate deosebită prezentării acestui „Proiect" în Dumă: „Am impresia — scrie el — că pe această cale putem explica pe înţelesul tuturor că autonomia cultural-naţională este o inepţie, *z d r o b i n d* definitiv pe adepţii acestei inepţii". Nu s-a reuşit ca proiectul de lege să fie prezentat în Dumă.— *178.*

90 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, 1955, pag. 768 (vezi şi *Karl Marx:* „Capitalul", vol. I, E.S.P.L.P. 1957, ediţia a III-a, pag. 757). — *188.*

91 L. Vl. — L. Vladimirov (pseudonimul lui M. K. Şeinfinkel). — *202.*

92 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 236—237 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 255—256). — *205.*

93 *„Şleahi"* („Drumuri") — organul Uniunii studenţilor ucraineni, de orientare naţionalistă; a apărut la Lvov din aprilie 1913 pînă în martie 1914. — *205.*

94 *„Proletarskaia Pravda"* — sub această denumire a apărut ziarul bolşevic legal „Pravda" în perioada 7 decembrie 1913—21 ianuarie 1914. — *206.*

95 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 475—477 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 521—523). — *206.*

www.dacoromanica.ro

96 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 20, pag. 39—41 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 20, E.S.P.L.P. 1956, pag. 43—45). — *206.*

97 *„Zemşcina"* — cotidian ultrareacţionar, organul deputaţilor de extremă dreaptă din Duma de stat; a apărut la Petersburg din iulie 1909 pînă în februarie 1917. — *207.*

98 *„Kievskaia Misl"* („Gîndirea Kievului") — cotidian liberal-burghez; a apărut la Kiev din decembrie 1906 pînă în decembrie 1918. Menşevicii-lichidatori au colaborat activ la acest ziar. — *209.*

99 Lenin întrebuinţează o expresie din comedia lui A. S. Griboedov „Prea multă minte strică" (vezi A. S. Griboedov. Opere, 1953, pag. 35). — *212.*

100 Este vorba de ziarul „Naprzod" („Inainte"), organul central al partidului social-democrat polonez din Galiţia şi Silezia, care a apărut la Cracovia începînd din 1892. — *214.*

101 Lenin se referă la amintirile lui W. Liebknecht despre Marx (vezi culegerea „Amintiri despre Marx şi Engels", 1956, pag. 92). — *224.*

102 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXIV, 1931, pag. 348. — *224.*

103 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXI, 1932, pag. 210—211. — *225.*

104 Vezi K. Marx şi F. Engels. Scrisori alese, 1953, pag. 148, 178—179. — *226.*

105 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXIII, 1932, pag. 413—414. — *226.*

106 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXIII, 1932, pag. 488. — *227.*

107 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXIV, 1931, pag. 133, 240—241 şi 233. — *227.*

108 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXIV, 1931, pag. 250. — *228.*

109 Vezi K. Marx şi F. Engels, Sorisori alese, 1953, pag. 230—231. — *228.*

110 Lenin citează din articolul lui Plehanov „Proiectul de program al partidului social-democrat din Rusia", publicat în revista „Zarea" nr. 4 din 1902. — *232.*

111 *„Borba"* („Lupta") — revistă editată de Troţki; a apărut la Petersburg din februarie pînă în iulie 1914. Sub masca „nefracţionismului", în paginile acestei reviste Troţki a dus o luptă împotriva lui Lenin, împotriva partidului bolşevic. — *236.*

www.dacoromanica.ro

112 Expresia e luată din seria de schiţe a lui N. Şcedrin „Peste hotare" (vezi M. E. Saltîkov-Şcedrin. Opere alese. 1954, pag. 233—238). — *237.*

113 Versurile citate sînt luate dintr-un cîntec ostăşesc de la Sevastopol despre bătălia de pe pîrîul Cernaia, care a avut loc la 4 august 1855 în timpul războiului Crimeei. Autorul cîntecului este L. N. Tolstoi (vezi L. N. Tolstoi. Opere complete, vol. 4, 1935, pag. 307—308). — *240.*

114 *„Apel către muncitorii ucraineni"*, apărut în limba ucraineană sub semnătura lui Oksen Lola în nr. 28 din 29 iunie 1914 al ziarului „Trudovaia Pravda", chema pe muncitori, fără deosebire de naţionalitate, să se unească în lupta împotriva capitalului. „Apelul" conţinea de asemenea îndemnul de a se începe editarea unei „Foi a muncitorilor ucraineni" care să apară pe lîngă ziarul „Trudovaia Pravda".

Proiectul acestui „Apel" a fost scris de Lenin în limba rusă în primăvara anului 1914 şi trimis lui Oksen Lola prin I. Armand. Editarea „Foii muncitorilor ucraineni" nu a fost realizată. — *245.*

115 Lenin reproduce un citat din romanul lui Cernîşevski „Prologul" (vezi N. G. Cernîşevski. Opere complete, vol. XIII, 1949, pag. 197). — *247.*

116 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XV, 1935, pag. 223. — *248.*

117 *„Berner Tagwacht"* („Santinela de la Berna") — cotidian, organ al partidului social-democrat elveţian; a fost fondat în 1893 la Berna; la începutul primului război mondial ziarul a publicat articole scrise de K. Liebknecht, F. Mehring şi de alţi social-democraţi de stînga. Începînd din 1917, ziarul i-a sprijinit făţiş pe social-şoviniştii; el apare şi astăzi şi are o poziţie anticomunistă şi antidemocratică. — *251.*

118 *A.P.* — Anton Pannekoek, socialist olandez de stînga. — *251.*

119 *Comitetele industriale-militare* au fost create în Rusia în 1915 de către marea burghezie imperialistă. Încercînd să supună pe muncitori influenţei ei şi să le insufle o stare de spirit defensistă, burghezia şi-a pus în gînd să organizeze „grupuri muncitoreşti" pe lîngă aceste comitete. Ea avea tot interesul să atragă în aceste grupuri reprezentanţi ai muncitorilor care să desfăşoare în masele muncitoreşti o agitaţie pentru ridicarea productivităţii muncii în uzinele de război. Menşevicii au luat parte activă la această acţiune pseudopatriotică, pusă la cale de burghezie. Bolşevicii au lansat lozinca boicotării comitetelor industriale-militare şi, cu sprijinul majorităţii muncitorilor, au înfăptuit cu succes acest boicot. — *262.*

www.dacoromanica.ro

120 *Parabellum* — K. Radek. — *266.*

121 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXIII, 1932, pag. 355, 359 şi 464. — *269.*

122 *Afacerea Dreyfus* — proces provocator, organizat în 1894 de cercurile monarhiste reacţionare ale clicii militare din Franţa împotriva ofiţerului de stat-major Dreyfus, de origine evreiască, acuzat în mod mincinos de spionaj şi înaltă trădare. Tribunalul militar l-a condamnat pe Dreyfus la închisoare pe viaţă. Mişcarea pentru revizuirea procesului Dreyfus, care a luat naştere în Franţa, s-a desfăşurat în condiţiile unei lupte înverşunate între republicani şi monarhişti şi a dus pînă la urmă la achitarea lui Dreyfus în 1906.

Lenin a calificat procesul Dreyfus ca fiind „una din miile şi miile de maşinaţii necinstite ale clicii militare reacţionare". — *276.*

123 *Incidentul de la Zabern* s-a petrecut în oraşul Zabern (Alsacia) în noiembrie 1913. Incidentul a fost provocat de comportarea insultătoare a unui ofiţer prusian faţă de nişte alsacieni, comportare care a stîrnit o explozie de revoltă în rîndurile populaţiei locale, în special ale celei franceze, împotriva jugului clicii militare prusace. Vezi despre incidentul de la Zabern articolul lui Lenin „Zabern" (Opere, ed. a 4-a, vol. 19, pag. 464—466 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 509—511]). — *276.*

124 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXIII, 1932, pag. 464, 480. — *277.*

125 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XV, 1935, pag. 223. — *280.*

126 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. VI, 1930, pag. 185. — *280.*

127 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXIII, 1932, pag. 464. — *280.*

128 *„Die Glocke"* („Clopotul") — revistă editată la München, iar apoi la Berlin între 1915 şi 1925 de social-şovinistul Parvus (Helfand), membru al partidului social-democrat german. — *281.*

129 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. VII, 1930, pag. 201—220. — *281.*

130 Lenin se referă la rezoluţia în problema naţională, scrisă de el şi adoptată de consfătuirea C.C. al P.M.S.D.R. cu activiştii de partid care a avut loc între 6 şi 14 octombrie (st.n.) 1913 în localitatea Poronin (în apropiere de Cracovia). (Vezi culegerea de faţă, pag. 99—101). — *285.*

131 Cartea *„Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului"* a fost scrisă în prima jumătate a anului 1916. Studierea lucrărilor apărute în literatura mondială în legătură cu imperialismul a fost începută de Lenin încă la Berna în 1915; cît priveşte cartea propriu-zisă, el a început s-o scrie în ianuarie 1916.

www.dacoromanica.ro

La 19 iunie (2 iulie) 1916 Lenin a terminat lucrarea şi a trimis editurii „Parus" manuscrisul. Elementele menşevice aciuate în această editură au înlăturat din carte critica aspră la adresa teoriilor oportuniste ale lui Kautsky şi ale menşevicilor ruşi (Martov şi alţii). Cuvîntul „transformare" (a capitalismului în imperialism capitalist), folosit de Lenin, a fost înlocuit cu cuvîntul „prefacere", expresia „caracterul reacţionar" (al teoriei „ultraimperialismului") a fost înlocuită cu cuvintele „caracterul înapoiat" etc. Sub titlul „Imperialismul, etapa cea mai nouă a capitalismului", cartea a fost tipărită de editura „Parus" la începutul anului 1917, la Petrograd.

După ce a sosit în Rusia, Lenin a scris o prefaţă la această carte. Pe la mijlocul anului 1917 cartea a ieşit de sub tipar. — *288.*

132 *Spectator* — menşevicul S. M. Nahimson. — *303.*

133 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, 1955, pag. 126 (vezi şi *Karl Marx:* „Capitalul", vol. III, partea I, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 131). — *304.*

134 *Răscoala boxerilor* (sau, mai exact, *răscoala I-he-tuan)* — răscoala antiimperialistă populară din 1899—1901 din China, pornită de asociaţia „I-he-ţiuan" („Pumnul în numele dreptăţii şi al concordiei"), care ulterior a primit denumirea de „I-he-tuan". Răscoala a fost reprimată cu cruzime de un corp expediţionar unit al puterilor imperialiste, comandat de generalul german Waldersee. La reprimarea răscoalei au luat parte imperialiştii germani, japonezi, englezi, americani şi ruşi. In 1901 China a fost nevoită să semneze aşazisul „protocol final", prin care i s-a impus să plătească o contribuţie uriaşă ; în acelaşi timp ţara a fost transformată în mod definitiv într-o semicolonie a imperialismului străin. — *310.*

135 *Junius* — Rosa Luxemburg. — *313.*

136 Lenin se referă la conferinţa generală a social-democraţilor de stînga din Germania, care a avut loc la Berlin, în ziua de 1 ianuarie 1916, la locuinţa lui K. Liebknecht. Conferinţa a adoptat tezele grupului „Internaţionala", elaborate de R. Luxemburg. — *313.*

137 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 9—18 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 144—150). — *314.*

138 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 137—142 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 144—150). — *314.*

139 *„Bremer Bürger-Zeitung"* („Ziarul cetăţenesc din Bremen") — cotidian, organul grupului social-democraţilor germani din Bremen. Ziarul a apărut din 1890 pînă în 1919 ; în 1914—1915 a fost de fapt un organ al social-democraţilor germani de stînga ; în 1916 a trecut în mîinile kautskiştilor. — *315.*

www.dacoromanica.ro

140 *„Volksfreund"* („Prietenul poporului") — cotidian social-democrat, fondat în 1871 la Braunschweig; în 1914—1915 a fost de fapt un organ al social-democraților germani de stînga; în 1916 a trecut în mîinile kautskiștilor. — *315.*

141 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. I, 1955, pag. 498 (vezi și *K. Marx* și *F. Engels,* Opere alese în două volume. vol. I, E.S P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 573). — *322.*

142 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 139—140 (vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 146—147). — *326.*

143 *„Vorbote"* — revistă, organ teoretic al stîngii zimmerwaldiene; a apărut în limba germană la Berna în 1916. Au apărut două numere: nr. 1 în ianuarie și nr. 2 în aprilie 1916. In această revistă au fost publicate lucrările lui V. I. Lenin: „Oportunismul și falimentul Internaționalei a II-a", „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare (Teze)" (vezi Opere, ed. a 4-a vol. 22, pag. 96—108 [vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 22. ed. P.M.R. 1952, pag. 101—113], și culegerea de față, pag. 274—287). — *329.*

144 *„Soțial-Demokrat"* („Social-Democratul") — ziar ilegal, Organul Central al P.M.S.D.R.; a apărut din februarie 1908 pînă în ianuarie 1917. Au apărut 58 de numere. Primul număr al ziarului a apărut în Rusia; pe urmă ziarul a apărut în străinătate, mai întîi la Paris, apoi la Geneva. Conform hotărîrii C.C. al P.M.S D.R., redacția Organului Central era alcătuită din reprezentanți ai bolșevicilor, menșevicilor și social-democraților polonezi.

In ziarul „Soțial-Demokrat" au fost publicate peste 80 de articole și note scrise de V. I. Lenin. In cadrul redacției ziarului, V. I. Lenin a luptat pentru o linie bolșevică consecventă. O parte din membrii redacției (Kamenev și Zinoviev) au avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, încercînd să zădărnicească promovarea liniei leniniste. Menșevicii Martov și Dan, membri ai redacției, sabotînd munca în cadrul redacției Organului Central, au susținut în același timp în mod fățiș lichidatorismul în ziarul lor fracționist „Golos Soțial-Demokrata" („Vocea social-democratului"). Lupta intransigentă a lui Lenin împotriva lichidatorilor a dus la ieșirea din redacție a lui Martov și Dan în iunie 1911. Incepînd din decembrie 1911. ziarul „Soțial-Demokrat" a fost redactat de V. I. Lenin. — *329.*

145 *„Gazeta Robotnicza"* („Gazeta muncitorească") — organ ilegal al Comitetului din Varșovia al social-democrației din Polonia și Lituania; a apărut în mai—octombrie 1906. Editarea gazetei a fost reluată în 1912 și a continuat pînă în ianuarie 1916. După sciziunea din 1912, în rîndurile social-democrației poloneze au luat naștere comitete paralele. Existau două comitete la Varșovia, iar sub denumirea „Gazeta muncitorească" apăreau două or-

www.dacoromanica.ro

gane: unul al partizanilor Conducerii centrale, la Varşovia, iar celălalt al Comitetului opoziţionist din Varşovia, la Cracovia. Două numere ale gazetei Comitetului opoziţionist din Varşovia, 24 şi 25 (cu supliment), au apărut în 1915—1916 la Zürich. — *329.*

146 *„Tezele asupra imperialismului şi asupririi naţionale"*, întocmite de redacţia ziarului „Gazeta Robotnicza", au fost publicate în nr. 1 al revistei „Sbornik Soţial-Demokrata" din octombrie 1916. — *329.*

147 Lenin se referă la discuţia care a avut loc în 1903 în legătură cu elaborarea programului P.M.S.D.R., adoptat la Congresul al II-lea al partidului (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 1—59, 285—290 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 6, E.S.P.L.P. 1957, pag. 1—59, 304—310] şi culegerea de faţă, pag. 15—24) şi la discuţia care a avut loc în 1913 între bolşevici, pe de o parte, lichidatori, troţkişti şi bundişti, pe de altă parte, în problema „autonomiei cultural-naţionale" (vezi culegerea de faţă, pag. 121—154, 184—244). — *330.*

148 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, 1955, pag. 23 (vezi şi *K. Marx* şi *F. Engels,* Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 26). — *332.*

149 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XI, partea a II-a, 1934, pag. 49—50. — *332.*

150 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 9—18 şi 138—139 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 146—147). — *340.*

151 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. VII, 1930, pag. 201—220. — *349.*

152 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XIII, partea I, 1936, pag. 155. — *351.*

153 *„Lichtstrahlen"* („Raze de lumină") — revistă lunară, organ al grupului social-democraţilor de stînga din Germania; a apărut sub redacţia lui J. Borchardt. Revista a apărut neregulat, între 1913 şi 1921, la Berlin. — *358.*

154 Este vorba de articolul Rosei Luxemburg „Problema naţională şi autonomia" din nr. 6, 7, 8—9, 10, 12 şi 14—15 din 1908 şi 1909 ale revistei „Przegląd Socjaldemokratyczny" („Revistă social-democrată"). — *359.*

155 *„Fraki"* — denumire dată „praviţei", aripa dreaptă a Partidului socialist polonez (P.P.S.), care în 1906, după sciziunea din P.P.S., s-a constituit ca organizaţie independentă. — *359.*

www.dacoromanica.ro

156 Vezi K. Marx şi F. Engels. Scrisori alese, 1953, pag. 356—357. — *362.*

157 *„Naşe Slovo"* („Cuvîntul nostru") — cotidian menşevic-troţkist; a apărut la Paris, din ianuarie 1915 pînă în septembrie 1916, în locul ziarului „Golos" („Vocea"). — *363.*

158 *K.R.* — Karl Radek. — *364.*

159 Este vorba de broşura „Cine va săvîrşi revoluţia politică?", publicată în culegerea „Proletarskaia borba" („Lupta proletară") nr. 1, editată de „Grupul social-democrat din Ural" în 1899 şi reeditată de Comitetul din Kiev în acelaşi an. Autorul broşurii, A. A. Sanin, care se situa pe poziţiile „economismului", nega necesitatea creării unui partid politic de sine stătător al clasei muncitoare şi considera că revoluţia politică poate fi săvîrşită în Rusia pe calea grevei generale, fără insurecţie armată. — *370.*

160 Lenin se referă la conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., care a avut loc între 27 februarie şi 4 martie (st.n.) 1915 la Berna (Elveţia). La această conferinţă, în raportul intitulat „Războiul şi sarcinile partidului", Lenin a lămurit principalele probleme ale strategiei şi tacticii partidului bolşevic în perioada războiului imperialist.

La conferinţă şi-a prezentat tezele Buharin, care a susţinut concepţii antimarxiste, antipartinice. Caracterizînd aceste concepţii, Lenin le-a definit ca „economism imperialist".

Conferinţa a adoptat rezoluţiile scrise de V. I. Lenin: despre caracterul războiului, despre lozinca „apărării patriei", lozincile social-democraţiei revoluţionare, atitudinea faţă de alte partide şi grupuri, şi altele (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 137—142 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 144—150]). — *370.*

161 Este vorba de Peatakov şi de Boş. — *370.*

162 Este vorba de „Proiectul de program al uniunii revoluţionar-socialiste şi al partidului muncitoresc social-democrat din Olanda", publicat în nr. 3 al buletinului Comisiei socialiste internaţionale din 29 februarie 1916.

„Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin" („Comisia socialistă internaţională de la Berna. Buletin") a fost organul C.S.I., creată la prima conferinţă socialistă a internaţionaliştilor care a avut loc la Zimmerwald între 5 şi 8 septembrie (st.n.) 1915. Buletinul a apărut în limbile germană, franceză şi engleză, la Berna, din septembrie 1915 pînă în ianuarie 1917. Au apărut şase numere. — *371.*

163 Grupul de stînga de la Zimmerwald a fost constituit de Lenin la prima conferinţă socialistă internaţională, care a avut loc între 5 şi 8 septembrie (st.n.) 1915 la Zimmerwald (Elveţia). Lenin a calificat această conferinţă drept „un prim pas" în dezvoltarea

www.dacoromanica.ro

mişcării internaţionale împotriva războiului. In cadrul grupului de stînga de la Zimmerwald, bolşevicii, în frunte cu Lenin, au fost singurii care au adoptat o poziţie justă, consecventă pînă la capăt. Din acest grup făceau parte şi internaţionalişti neconsecvenţi. Critica greşelilor acestora a fost făcută de V. I. Lenin în articolele: „Despre broşura lui Junius", „Bilanţul discuţiei asupra autodeterminării" (vezi culegerea de faţă, pag. 313—328, 329—369). — *371.*

164 Lenin se referă la programul din 1880 al partidului muncitoresc francez şi la programele de la Gotha din 1875 şi de la Erfurt din 1891 ale social-democraţiei germane. — *374.*

165 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 138—139 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 145—146). — *376.*

166 Este vorba de broşura „Socialismul şi războiul" (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 267—307 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 289—332]). — *377.*

167 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 276—277 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 299—300). — *377.*

168 Este vorba de declaraţia făcută de delegaţia social-democraţilor polonezi la prima conferinţă socialistă internaţională de la Zimmerwald (1915). In această declaraţie se protesta împotriva faptului că „guvernele german şi austriac, lipsind poporul polonez de posibilitatea de a-şi hotărî singur soarta, consideră regiunile poloneze ca un zălog în viitorul joc al compensaţiilor, menit să servească fie pentru a fi împărţit între monarhiile centrale, fie pentru a fi retrocedat ţarismului rus în schimbul unei compensaţii". — *378.*

169 Este vorba de articolul lui P. Kievski (I. Peatakov) despre dreptul naţiunilor la autodeterminare, pe care Lenin avea de gînd să-l publice în nr. 3 al revistei „Sbornik Soţial-Demokrata". In acelaşi număr al culegerii urma să fie publicat articolul lui Lenin „Despre o caricatură de marxism şi despre «economismul imperialist»", care demasca poziţia oportunistă a lui Peatakov. Nr. 3 al revistei „Sbornik Soţial-Demokrata" nu a mai apărut. — *380.*

170 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 138 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 145). — *382.*

171 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 141 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 145). — *382.*

172 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 272—273 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 295). — *383.*

www.dacoromanica.ro

173 Grupul *„Internaţionala"*, care mai tîrziu s-a numit Uniunea „Spartacus", a fost constituit la începutul războiului de social-democraţii germani de stînga K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin şi alţii. Grupul „Internaţionala" a jucat un mare rol pozitiv în istoria mişcării muncitoreşti din Germania. In ianuarie 1916, la conferinţa generală a social-democraţilor de stînga din Germania, grupul a adoptat tezele cu privire la sarcinile social-democraţiei internaţionale, întocmite şi propuse de R. Luxemburg. Grupul „Internaţionala" a desfăşurat în mase o propagandă revoluţionară împotriva războiului imperialist, a demascat politica de cotropire practicată de imperialismul german şi trădarea săvîrşită de conducătorii social-democraţiei. Dar el nu s-a debarasat de greşelile semimenşevice în problemele cele mai importante ale teoriei şi politicii: dezvolta o teorie semimenşevică a imperialismului, respingea principiul autodeterminării naţiunilor în concepţia marxistă a acestuia (adică mergînd pînă la despărţire şi pînă la formarea de state independente), nega posibilitatea războaielor de eliberare naţională în epoca imperialismului, subaprecia rolul partidului revoluţionar, se ploconea în faţa spontaneităţii mişcării. Greşelile social-democraţilor de stînga din Germania au fost criticate de V. I. Lenin în lucrările: „Despre broşura lui Junius", „Programul militar al revoluţiei proletare" (vezi culegerea de faţă, pag. 313—328, 430—433) şi altele. In 1917, grupul „Internaţionala" a intrat în Partidul social-democrat independent din Germania, partid centrist, păstrîndu-şi în cadrul lui independenţa organizatorică. După revoluţia din noiembrie 1918 din Germania, el s-a despărţit de „independenţi" şi a întemeiat, în decembrie acelaşi an, Partidul Comunist din Germania. — *388.*

174 *„Sbornik Soţial-Demokrata"* a fost editat de redacţia Organului Central al P.M.S.D.R. — ziarul „Soţial-Demokrat" — sub conducerea directă a lui Lenin. Au apărut două numere: nr. 1 în octombrie 1916 şi nr. 2 în decembrie 1916. — *388.*

175 *V. Ilin* — V. I. Lenin. — *390.*

176 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, 1955, pag. 304 (vezi şi *K. Marx* şi *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 348—349). — *398.*

177 Vezi F. Engels. „Anti-Dühring", 1953, pag. 40 (vezi şi *F. Engels:* „Anti-Dühring", E.S.P.L.P. 1955, ediţia a III-a, pag. 52) — *407.*

178 Este vorba de scrisoarea lui Engels către Kautsky din 12 septembrie 1882 (vezi K. Marx şi F. Engels. Scrisori alese, 1953, pag. 356—357). Lenin citează această scrisoare în articolul său „Bilanţul discuţiei asupra autodeterminării" (vezi culegerea de faţă, pag. 361—362), publicat pentru prima oară în nr. 1 al revistei „Sbornik Soţial-Demokrata" din octombrie 1916. — *411.*

www.dacoromanica.ro

179 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 141 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 158). — *424.*

180 *„Golos"* („Vocea") — cotidian menşevic-troţkist; a apărut la Paris din septembrie 1914 pînă în ianuarie 1915. Ziarul a avut o poziţie centristă. — *426.*

181 *C. O.* (Comitetul de organizare) — centrul conducător al menşevicilor; a fost constituit în 1912 la conferinţa din august a menşevicilor-lichidatori şi a tuturor grupurilor şi curentelor antipartinice. — *426.*

182 *„Jugend-Internationale"* („Internaţionala tineretului") — organ al Uniunii internaţionale a organizaţiilor socialiste de tineret, aderentă a stîngii zimmerwaldiene; a apărut din septembrie 1915 pînă în mai 1918 la Zürich. In ceea ce priveşte caracterizarea publicaţiei „Jugend-Internationale", vezi nota „Internaţionala tineretului" (Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 153—156 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 156—159]). — *430.*

183 Este vorba de tezele cu privire la problema războiului, întocmite de R. Grimm (unul dintre liderii partidului social-democrat elveţian) în vara anului 1916, în legătură cu pregătirile în vederea congresului extraordinar al partidului social-democrat elveţian. Acest congres urma să aibă loc în februarie 1917 pentru a lua o hotărîre în problema atitudinii socialiştilor elveţieni faţă de război. — *430.*

184 *„Neues Leben"* („Viaţă nouă") — revistă lunară, organ al partidului social-democrat elveţian; a apărut la Berna din ianuarie 1915 pînă în decembrie 1917. Revista propaga concepţiile zimmerwaldienilor de dreapta; începînd din 1917 a adoptat o poziţie social-şovină. — *430.*

185 Vezi K. Marx şi F. Engels. Scrisori alese, 1955, pag. 356—357. — *432.*

186 Vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 21, pag. 137—142 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 21, E.S.P.L.P. 1955, pag. 144—150) — *434.*

187 Este vorba de declaraţia guvernelor german şi austro-ungar, publicată la 5 noiembrie (st.n.) 1916, cu privire la crearea unui stat polonez monarho-constituţional sub protectoratul Germaniei şi al Austro-Ungariei. — *436.*

188 Lenin se referă la concepţiile în problema naţională pe care R. Luxemburg le propaga în publicaţia social-democraţilor polonezi „Przeglad Socjaldemokratyczny" („Revista social-democrată"), care a apărut la Cracovia (vezi în legătură cu aceasta culegerea de faţă, pag. 184—244). — *436.*

www.dacoromanica.ro

189 Este vorba de articolul lui F. Engels „De ce problema Poloniei interesează clasa muncitoare?" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XIII, partea I, 1936, pag. 149—161). — *437.*

190 Este vorba de traducerea în limba franceză a tezelor „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din partidul social-democrat elveţian", făcută de I. Armand (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 23, pag. 126—137 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 131—142]). — *438.*

191 Este vorba de tezele lui V. I. Lenin „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din partidul social-democrat elveţian". — *440.*

192 Este vorba de articolul „Marxism şi revizionism", publicat în 1908 în culegerea „Karl Marx (1818—1883)" (vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 15, pag. 15—25 [vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 17—27]). — *442.*

193 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XVI, partea a II-a, 1936, pag. 239—254. — *443.*

194 Este vorba de congresul partidului social-democrat elveţian. — *444.*

195 Este vorba de „Sbornik Soţial-Demokrata". — *447.*

196 *„Conferinţa despre revoluţia din 1905"* a fost ţinută de V. I. Lenin în limba germană la 9 (22) ianuarie 1917, la Casa poporului din Zürich, în cadrul unei adunări a tineretului muncitoresc elveţian. — *451.*

197 Lenin intenţiona să publice lucrarea *„Statistică şi sociologie"* în mod legal, în broşură, sub pseudonimul P. Piriucev. El n-a reuşit să termine lucrarea.

Materialele pregătitoare şi planurile broşurii au fost publicate în „Culegeri din Lenin", vol. XXX, 1937, pag. 280—300 — *458.*

198 *Conferinţa a şaptea generală (din aprilie) a P.M.S.D. (b) din Rusia* a avut loc la Petrograd între 24 şi 29 aprilie (între 7 şi 12 mai) 1917. La conferinţă au participat 133 de delegaţi cu vot deliberativ şi 18 cu vot consultativ, reprezentînd 80.000 de membri de partid. Aceasta a fost prima conferinţă legală a bolşevicilor, echivalînd ca importanţă cu un congres al partidului.

V. I. Lenin a prezentat rapoarte şi a ţinut cuvîntări cu privire la toate problemele fundamentale de pe ordinea de zi a conferinţei. Raportul cu privire la problema naţională a fost prezentat de I. V. Stalin.

Conferinţa a adoptat proiectele de rezoluţie ale lui Lenin cu privire la război, cu privire la atitudinea faţă de Guvernul provizoriu, cu privire la momentul actual, cu privire la revizuirea

www.dacoromanica.ro

programului partidului, cu privire la problema agrară, cu privire la unirea internaționaliștilor împotriva blocului defensist mic-burghez, cu privire la Soviete, cu privire la problema națională și cu privire la propunerea lui Borgbjerg.

La conferință a fost ales un Comitet Central compus din: V. I. Lenin, I. M. Sverdlov, I. V. Stalin, V. P. Noghin, V. P. Miliutin etc. Ca membri supleanți ai C.C. au fost aleși: A. S. Bubnov, I. A. Teodorovici, N. P. Glebov-Avilov, A. Pravdin.

Conferința din aprilie a pus la baza lucrărilor ei Tezele din aprilie ale lui Lenin, a fixat linia partidului în toate problemele fundamentale ale revoluției și a orientat partidul spre lupta pentru transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă. — *466.*

199 *„Raboceaia Gazeta"* („Gazeta muncitorească") — organ central al menșevicilor; a apărut zilnic la Petrograd din martie pînă în noiembrie 1917. — *468.*

200 *„Birjevîe Vedomosti"* („Buletinul Bursei") — cotidian burghez care a apărut la Petersburg cu începere din 1880. Denumirea de „Birjevka" a devenit un nume comun, desemnînd lipsa de principialitate și venalitatea presei burgheze. La sfîrșitul lui octombrie 1917 ziarul a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. — *476.*

201 Articolul *„Vor păstra oare bolșevicii puterea de stat?"* a fost publicat pentru prima oară în revista „Prosveșcenie" nr. 1—2 din octombrie 1917. — *481.*

202 *„Novaia Jizn"* („Viața nouă") — cotidian de orientare menșevică, organ al grupului așa-numiților social-democrați „internaționaliști", din care făceau parte menșevici partizani ai lui Martov și intelectuali răzleți cu orientare semimenșevică. Ziarul „Novaia Jizn" a apărut la Petrograd începînd din aprilie 1917; după Revoluția Socialistă din Octombrie a adoptat o poziție ostilă față de Puterea sovietică și a fost interzis în iulie 1918 — *482.*

203 *Al II-lea Congres general al Sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților din Rusia* s-a deschis la 25 octombrie (7 noiembrie) 1917, ora 10 și 45 de minute seara, la Smolnîi. Din cei 649 de delegați la congres, 390 erau bolșevici. Principalele probleme discutate la congres au fost: crearea Guvernului sovietic și adoptarea decretelor asupra păcii și asupra pămîntului. Rapoartele în problema păcii și în problema pămîntului au fost prezentate de Lenin.

Congresul al II-lea al Sovietelor a proclamat trecerea puterii în mîinile Sovietelor, a adoptat decretele asupra păcii și asupra pămîntului și a format primul Guvern sovietic — Consiliul Comisarilor Poporului. Președinte al Consiliului Comisarilor Poporului a fost ales V. I. Lenin.

www.dacoromanica.ro

Congresul a ales Comitetul Executiv Central al Sovietelor din Rusia, compus din 101 persoane, din care făceau parte: 62 bolşevici, 29 socialişti-revoluţionari de stînga şi alţii. Congresul şi-a încheiat lucrările la 27 octombrie (9 noiembrie) 1917, ora 5 şi 15 minute dimineaţa. — *485.*

204 *Primul congres general al flotei militare* a avut loc între 18 şi 25 noiembrie (între 1 şi 8 decembrie) 1917. Pe ordinea de zi a congresului figurau următoarele chestiuni: despre momentul actual şi problema puterii; activitatea Comitetului executiv central al flotei militare a Rusiei; reformele în departamentul maritim şi altele. Lenin a rostit la congres o cuvîntare despre momentul actual. — *490.*

205 *„Declaraţia drepturilor poporului muncitor şi exploatat"* a fost prezentată de Lenin în şedinţa din 3 (16) ianuarie 1918 a Comitetului Executiv Central al Sovietelor din Rusia. Textul „Declaraţiei" adoptate în unanimitate în şedinţa Comitetului Executiv Central al Sovietelor din Rusia diferă întrucîtva de textul iniţial al lui Lenin. La 4 (17) ianuarie 1918 „Declaraţia" a fost publicată în ziarul „Pravda" nr. 2. La 5 (18) ianuarie, fracţiunea bolşevică, în numele Puterii sovietice, a propus Adunării constituante să ia în discuţie „Declaraţia". Adunarea constituantă contrarevoluţionară a refuzat să ia în discuţie „Declaraţia", după care fracţiunea bolşevică a părăsit Adunarea constituantă. La 12 (25) ianuarie 1918 „Declaraţia" a fost aprobată de cel de-al III-lea Congres general al Sovietelor din Rusia. — *492.*

206 La 22 decembrie 1917 (4 ianuarie 1918), C.E.C. al Sovietelor din Rusia a adoptat „Declaraţia guvernului revoluţionar cu privire la independenţa Finlandei". — *493.*

207 Propunerea adresată guvernului persan cu privire la elaborarea unui plan comun de evacuare a trupelor ruseşti din Persia a fost făcută de către Guvernul sovietic în a doua jumătate a lunii decembrie 1917. — *493.*

208 Decretul „Despre «Armenia turcească»" a fost discutat în şedinţa Consiliului Comisarilor Poporului din 23 decembrie 1917 (5 ianuarie 1918) şi aprobat de Consiliul Comisarilor Poporului la 29 decembrie 1917 (11 ianuarie 1918). Decretul a fost publicat în ziarul „Pravda" nr. 227 din 13 ianuarie 1918 (31 decembrie 1917). — *493.*

209 „Proiectul de program al P.C. (b) din Rusia" cuprinde următoarele documente: „Conceptul proiectului de program al P.C. din Rusia" şi diferite capitole şi puncte din acest proiect de program, cu modificările introduse de Lenin. Capitolul „Sarcinile principale ale dictaturii proletariatului în Rusia" din conceptul proiectului de program a fost publicat în întregime pentru prima oară în ediţia a 4-a a Operelor lui V. I. Lenin.

www.dacoromanica.ro

De asemenea, în ediția a 4-a a Operelor, au fost publicate pentru prima oară: „Proiectul de program al P.C. (bolșevic) din Rusia", reprezentînd primele capitole din „Conceptul proiectului de program al P.C. din Rusia", cu modificările și completările introduse de Lenin, precum și „Completare la proiectul definitiv al punctului din program referitor la problema națională".

Comisia pentru elaborarea programului partidului, aleasă la Congresul al VII-lea al P.C. (b) din Rusia, a luat ca bază a lucrărilor pentru întocmirea programului partidului materialele și documentele propuse de Lenin pentru proiectul de program al P.C. (b) din Rusia. — *498.*

210 Această completare a fost inclusă în întregime în programul P.C. (b) din Rusia adoptat la Congresul al VIII-lea, și anume în punctul al 4-lea al capitolului „În domeniul relațiilor naționale" (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", ed. a 7-a, partea I, 1954, pag. 417 [vezi și „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 429—430]). — *500.*

211 *Congresul al VIII-lea al P.C. (b) din Rusia* a avut loc la Moscova între 18 și 23 martie 1919. La congres au participat 301 delegați cu vot deliberativ, reprezentînd 313.766 de membri de partid, și 102 delegați cu vot consultativ. Ordinea de zi a congresului: raportul de activitate al Comitetului Central, programul P.C. (b) din Rusia, crearea Internaționalei Comuniste, situația militară și politica militară, munca la sate, probleme organizatorice și altele.

Congresul a adoptat noul program al partidului. În cursul discutării programului, congresul a respins concepțiile antibolșevice ale lui Buharin, care propunea să fie excluse din program punctele privitoare la capitalism, la mica producție de mărfuri și la gospodăria mijlocașă. De asemenea, congresul a dat o lovitură zdrobitoare concepțiilor antibolșevice ale lui Buharin și Peatakov în problema națională, care s-au ridicat împotriva includerii în program a punctului cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, împotriva principiului egalității în drepturi a națiunilor.

Congresul al VIII-lea a trasat noua linie a partidului față de țărănimea mijlocașă. Congresul a hotărît să se treacă de la politica de neutralizare a mijlocașului la o alianță trainică cu el, proletariatul păstrînd rolul conducător în această alianță.

În problema militară, congresul a adoptat o hotărîre care urmărea întărirea Armatei Roșii. Congresul a respins o serie de propuneri ale „opoziției militare" și totodată a dat o lovitură zdrobitoare liniei trădătoare a lui Troțki.

www.dacoromanica.ro

Congresul a adoptat o hotărîre cu privire la construcţia de partid şi sovietică şi a dat o ripostă grupului oportunist Sapronov-Osinski, care nega rolul conducător al partidului în activitatea Sovietelor.

In problema construcţiei de partid, congresul a adoptat o hotărîre cu privire la efectuarea unei reînregistrări generale a membrilor de partid şi la îmbunătăţirea compoziţiei sociale a partidului.

Congresul a ales un Comitet Central compus din 19 persoane, printre care: V. I. Lenin, F. E. Dzerjinski, M. I. Kalinin, M. K. Muranov, I. V. Stalin, E. D. Stasova, L. P. Serebreakov, P. I. Stucika şi alţii. Ca membri supleanţi ai C.C. au fost aleşi: Artem (F. A. Sergheev), A. S. Bubnov, M. F. Vladimirski, E. M. Iaroslavski şi alţii. — *501.*

212 Vezi V. I. Lenin. Opere, ediţia a 4-a, vol. 26, pag. 142—146 (vezi şi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 150—154) — *502.*

213 Este vorba de hotărîrea Consiliului Comisarilor Poporului prin care se recunoştea independenţa Finlandei şi pe care V. I. Lenin a înmînat-o la 18 (31) decembrie 1917 lui Svinhuvud, şeful guvernului burghez finlandez. Această hotărîre a fost confirmată în şedinţa din 22 decembrie 1917 (4 ianuarie 1918) a C.E.C. din Rusia. — *503.*

214 Lenin se referă la tratativele purtate la Moscova în martie 1919 cu o delegaţie başkiră în legătură cu problema creării unei Başkirii sovietice autonome. „Acordul dintre Puterea sovietică centrală şi guvernul başkir cu privire la crearea unei Başkirii sovietice autonome" a fost aprobat de Lenin, preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului, şi de Comitetul Executiv Central al Sovietelor din Rusia. Acordul prevedea crearea unei Republici sovietice autonome başkire pe baza Constituţiei sovietice, stabilea graniţele republicii şi împărţirea ei administrativă. — *503.*

215 *Sovietul de deputaţi ai muncitorilor din Varşovia* a fost creat la 11 noiembrie 1918. Soviete de deputaţi ai muncitorilor au fost create şi în multe alte oraşe şi regiuni industriale din Polonia. Sovietul de deputaţi ai muncitorilor din Varşovia a procedat la introducerea efectivă a zilei de muncă de 8 ore în întreprinderi, a pornit lupta împotriva sabotajului întreprinzătorilor, a adoptat o hotărîre cu privire la legăturile cu Rusia revoluţionară etc. In vara anului 1919 Sovietele au fost lichidate de guvernul burghez din Polonia. — *506.*

216 Inregistrarea pe plăci de gramofon a cuvîntărilor lui Lenin a fost organizată de Tentropeceat (Agenţia centrală a C.E.C. din Rusia pentru difuzarea şi răspîndirea cărţii). In 1919—1921 au fost înregistrate 13 cuvîntări ale lui Lenin. — *511.*

www.dacoromanica.ro

217 Scrisoarea *„Către tovarăşii comunişti din Turkestan"* a fost scrisă de V. I. Lenin în legătură cu trimiterea în Turkestan, în octombrie 1919, a unei comisii pentru treburile Turkestanului, numită de C.E.C. din Rusia şi de Consiliul Comisarilor Poporului. Din comisie făceau parte: Ş. Z. Eliava (preşedinte), M. V. Frunze, V. V. Kuibîşev, I. S. Rudzutak şi alţii. Sarcina comisiei era de a îndrepta greşelile comise de activiştii locali în aplicarea politicii naţionale în Turkestan.

Încă înainte de trimiterea comisiei, Comitetul Central al P.C. (b) din Rusia a dat activiştilor cu munci de conducere din Turkestan indicaţii cu privire la necesitatea de a îndrepta greşelile comise de ei.

Problema atragerii populaţiei locale la activitatea de stat a fost subliniată în mod special în radiograma din 12 iulie 1919 a C.C. al P.C. (b) din Rusia către guvernul din Turkestan.

Scrisoarea lui Lenin a fost discutată la cea de-a V-a Conferinţă de ţinut a Partidului Comunist din Turkestan, care a avut loc în ianuarie 1920. Conferinţa a adresat lui Lenin o scrisoare în care făgăduia să îndrepte aceste greşeli, lucrînd împreună cu comisia C.E.C. din Rusia şi a Consiliului Comisarilor Poporului. — *513.*

218 *Consiliul Apărării* (Consiliul Apărării Muncitoreşti şi Ţărăneşti) a fost creat, pe baza hotărîrii din 30 noiembrie 1918 a C.E.C. din Rusia, în vederea conducerii apărării Republicii sovietice. Consiliului Apărării i s-au acordat puteri depline în domeniul mobilizării forţelor şi mijloacelor ţării pentru nevoile apărării. Consiliul Apărării conducea munca de înzestrare a frontului cu armament, de aprovizionare cu alimente şi echipament şi-i trimitea completările necesare.

După lichidarea principalelor fronturi, Consiliul Apărării a fost transformat, la începutul lunii aprilie 1920, în Consiliul Muncii şi al Apărării (C.M.A.). După terminarea războiului civil, Consiliul Muncii şi al Apărării a fost transformat, prin hotărîrea din 29 decembrie 1920 a celui de-al VIII-lea Congres general al Sovietelor din Rusia, într-o comisie a Consiliului Comisarilor Poporului şi a funcţionat ca atare pînă la sfîrşitul anului 1936 — *513*

219 *Al doilea Congres general din Rusia al organizaţiilor comuniste ale popoarelor din Orient* a avut loc la Moscova între 22 noiembrie şi 3 decembrie 1919. La congres au luat parte circa 80 de delegaţi, reprezentanţi ai organizaţiilor comuniste musulmane din Turkestan, Azerbaigean, Hiva, Buhara, Chirghizia, Tataria, Ciuvaşia, Başchiria, Caucaz etc. V. I. Lenin a prezentat raportul despre momentul actual în prima zi a congresului, adică la 22 noiembrie. Rezoluţia adoptată pe marginea raportului său a fost transmisă prezidiului „în vederea elaborării şi concretizării principalelor teze care trebuie să stea la baza activităţii în Orient". În aceeaşi zi a fost ascultată darea de seamă a Biroului central

www.dacoromanica.ro

al organizaţiilor comuniste ale popoarelor din Orient asupra activităţii desfăşurate în ultimul an. La 23 noiembrie au avut loc discuţiile pe marginea dării de seamă şi a fost prezentat raportul comisiei de validare. Următoarele două zile au fost consacrate rapoartelor din partea organizaţiilor locale şi cu acest prilej au fost scoase la iveală o serie de lipsuri în muncă: lipsa unui plan general de activitate, inexistenţa unei legături strînse între secţiile locale şi Biroul central, insuficienţa numărului organizatorilor de partid, a literaturii de partid etc. La 26 şi 27 noiembrie congresul a examinat principala problemă de pe ordinea de zi: problema Orientului. In rezoluţia adoptată în legatură cu această chestiune se sublinia importanţa Orientului în înfăptuirea revoluţiei sociale mondiale, se arăta direcţia în care trebuie să se desfăşoare munca revoluţionară a partidelor comuniste din Orient şi se trasau o serie de măsuri în vederea revoluţionării mişcării: pregătirea unor cadre de partid şi sovietice pentru munca în Orient, crearea unei Armate Roşii internaţionale în Orient şi formarea unor comandanţi roşii din rîndurile proletariatului din Orient (vezi „Jizn Naţionalnostei" [„Viaţa naţionalităţilor"] nr. 47 din 14 decembrie 1919). La 1 decembrie au fost ascultate rapoartele secţiilor formate la congres: raportul secţiei pentru problema construcţiei de stat şi raportul secţiei pentru problema construcţiei de partid, precum şi rapoartele cu privire la munca în rîndurile femeilor din Orient şi în rîndurile tineretului. In rezoluţia adoptată pe marginea raportului de activitate al Biroului central au fost subliniate slăbiciunile din munca acestuia. După ce a ales un nou Birou central al organizaţiilor comuniste ale popoarelor din Orient, congresul şi-a încheiat lucrările. — *514.*

220 *„Proiectul rezoluţiei C.C. al P.C. (b) din Rusia cu privire la Puterea sovietică în Ucraina"*, scris de Lenin, a fost adoptat în principiu la şedinţa din 21 noiembrie 1919 a Biroului Politic al C.C. al P.C. (b) din Rusia şi transmis spre redactare definitivă unei comisii. Cu modificările redacţionale ale comisiei şi cu adaugarea punctului 2, propus de Lenin, proiectul de rezoluţie a fost adoptat de plenara C.C. al P.C. (b) din Rusia la 29 noiembrie 1919 şi publicat. Rezoluţia C.C. a fost aprobata la 3 decembrie 1919 de cea de-a VIII-a Conferinţă generala a P.C. (b) din Rusia. — *527.*

221 *Rezoluţia din 18 mai 1919 cu privire la unificarea forţelor armate* a fost adoptată la şedinţa Comitetului Executiv Central al Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. Această rezoluţie a trasat sarcina unificării tuturor forţelor republicilor sovietice în lupta armată împotriva duşmanilor Puterii sovietice şi sarcina concentrării tuturor mijloacelor materiale necesare în acest scop în mîinile unui centru unic; propuneri similare au fost facute de guvernele sovietice ale Letoniei, Lituaniei şi Bielorusiei.

In conformitate cu aceste propuneri a fost publicat la 1 iunie 1919 decretul C.E.C. din Rusia *„Cu privire la unirea republicilor sovietice: Rusia, Ucraina, Letonia, Lituania, Bielorusia*

www.dacoromanica.ro

în vederea luptei împotriva imperialismului mondial". In acest decret se arăta necesitatea unei uniuni militare a tuturor republicilor arătate mai sus, pentru a se putea respinge atacul dușmanilor Puterii sovietice. C.E.C. din Rusia a considerat necesară înfăptuirea unificării organizării militare și a comandamentului militar al republicii sovietice, precum și concentrarea conducerii principalelor ramuri ale economiei naționale în mîinile unor organe conducătoare unice. — *527.*

222 Mesajul de salut adresat de Lenin *„Asociației revoluționare indiene"* a fost tradus în limba engleză și transmis prin radio ca răspuns la rezoluția adoptată la 4 martie 1920 la un miting al revoluționarilor indieni și trimisă lui Lenin în Rusia. Rezoluția revoluționarilor indieni exprima o profundă recunoștință față de Rusia Sovietică, care duce o luptă măreață pentru eliberarea claselor și a popoarelor asuprite. — *538.*

223 *Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste* s-a ținut între 19 iulie și 7 august 1920. Deschiderea congresului a avut loc la Petrograd ; ședințele următoare s-au ținut la Moscova. La Congresul al II-lea au participat peste 200 de delegați, reprezentînd organizații muncitorești din 37 de țări. Din delegația P.C. (b) din Rusia la Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste au făcut parte: V. I. Lenin, M. I. Kalinin, F. E. Dzerjinski, A. A. Andreev, Artem, (F. A. Sergheev), D. Z. Manuilski, S. I. Gopner, E. M. Iaroslavski, A. V. Lunacearski, M. N. Pokrovski, N. K. Krupskaia, A. M. Kollontai, I. F. Armand, M. S. Olminski și alții, în total 64 de persoane.

Toate lucrările pregătitoare în vederea convocării congresului au fost conduse de Lenin. La congres, Lenin a desfășurat o luptă necruțătoare împotriva partidelor oportuniste, centriste care încercau să pătrundă în Internaționala a III-a și a supus unei critici aspre tendințele anarho-sindicaliste și sectarismul „de stînga" dintr-o serie de organizații comuniste; el a prezentat referate, a ținut cuvîntări (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 189—238 [vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 195—295]) și a luat parte la lucrările comisiilor pentru următoarele probleme: situația internațională și sarcinile fundamentale ale Internaționalei Comuniste, problema națională și problema colonială, problema agrară, condițiile de primire în Internaționala Comunistă. Tezele lui Lenin despre sarcinile fundamentale ale Congresului al II-lea al Internaționalei Comuniste, despre problema națională și problema colonială, despre problema agrară, precum și despre condițiile de primire în Internaționala Comunistă au fost adoptate ca hotărîri ale congresului.

Congresul al II-lea a pus bazele programului, principiilor organizatorice, strategiei și tacticii Internaționalei Comuniste. — *548.*

224 *Comisia pentru problema națională și problema colonială* a fost constituită de Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste din reprezentanți ai partidelor comuniste din următoarele țări:

www.dacoromanica.ro

Rusia, Bulgaria, Franța, Olanda, Germania, Ungaria, S.U.A., India britanică, Persia, China, Coreea, Anglia etc. Lucrările comisiei s-au desfășurat sub conducerea lui Lenin. Tezele lui Lenin despre problema națională și problema colonială au fost discutate în ședința a patra și a cincea a congresului și au fost adoptate la 28 iulie. — *551.*

225 *Al VIII-lea Congres general al Sovietelor din Rusia* a avut loc la Moscova între 22 și 29 decembrie 1920. La congres au luat parte 2.537 de delegați, dintre care 1.728 cu vot deliberativ și 809 cu vot consultativ.

Pe baza raportului de activitate al Consiliului Comisarilor Poporului, prezentat de Lenin, congresul a adoptat în unanimitate o rezoluție prin care aproba activitatea Guvernului sovietic.

Congresul al VIII-lea al Sovietelor a adoptat planul prezentat de Lenin cu privire la electrificarea țării — planul Goelro (planul Comisiei de stat pentru electrificarea Rusiei) — și rezoluția la raportul asupra electrificării, scrisă de Lenin (vezi Opere, ed. a 4-a, vol. 31, pag. 499 [vezi și *V. I. Lenin,* Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 516—517]). Congresul a aprobat proiectul de lege cu privire la întărirea și la dezvoltarea gospodăriei țărănești.

Congresul al VIII-lea al Sovietelor a aprobat tratatul de alianță dintre R.S.F.S.R. și R.S.S.U. — *557.*

226 *Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste* a avut loc la Moscova între 22 iunie și 12 iulie 1921. La lucrările congresului au participat reprezentanți ai partidelor comuniste, ai partidelor socialiste de stînga și socialiste din 48 de țări și delegați ai uniunii internaționale a tineretului și ai uniunii internaționale a femeilor. La congres au fost invitați și reprezentanți ai grupurilor apropiate de Internaționala Comunistă.

Partidul Comunist (bolșevic) din Rusia a fost reprezentat la congres prin 72 de delegați. Din delegație au făcut parte: V. I. Lenin, F. E. Dzerjinski, I. V. Stalin, K. B. Radek, I. E. Rudzutak, S. A. Lozovski, A. M. Kollontai și alții. Delegația a fost condusă de Lenin.

Lenin a fost ales președinte de onoare al congresului. El a condus toate lucrările congresului. Lenin a elaborat „Tezele raportului asupra tacticii P.C. din Rusia, prezentat la Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste". El a rostit la congres o cuvîntare în legătură cu problema italiană; o cuvîntare în apărarea tacticii Internaționalei Comuniste; a prezentat raportul asupra tacticii P.C. (b) din Rusia. La 11 iulie Lenin a rostit o cuvîntare la consfătuirea cu reprezentanții unor delegații la congres.

Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste, după ce a ascultat raportul lui Lenin asupra tacticii P.C. (b) din Rusia, l-a aprobat în unanimitate; congresul a aprobat politica economică a P.C. (b) din Rusia, îndreptată spre întărirea dictaturii

www.dacoromanica.ro

proletariatului, şi a adresat proletariatului din întreaga lume chemarea de a se situa de partea muncitorilor şi ţăranilor din Republica sovietică şi de a porni pe calea deschisă de ei. — *563.*

227 Este vorba de masacrul care a avut loc în oraşul Amritsar la 13 aprilie 1919, cînd trupele engleze au deschis focul asupra unei mulţimi de hinduşi neînarmaţi. Au fost ucişi 400 de oameni, 1.200 au fost răniţi. Asemenea masacre au avut loc şi în alte oraşe ale Indiei. — *564.*

228 Problema constituirii Federaţiei republicilor transcaucaziene a fost pusă în faţa Comitetului Central al partidului în noiembrie 1921, din iniţiativa organelor de partid şi sovietice din Transcaucazia. Constituirea Federaţiei trebuia să contribuie la o apropiere mai strînsă a tuturor popoarelor din Transcaucazia.

„Proiectul de propunere cu privire la constituirea Federaţiei republicilor transcaucaziene" a fost adoptat de Biroul Politic al C.C. la 29 noiembrie 1921.

Hotărîrea cu privire la constituirea Federaţiei Transcaucaziene a fost adoptată la conferinţa din 12 martie 1922 de la Tiflis (Tbilisi) a Comitetelor Executive Centrale ale Republicilor transcaucaziene, care au aprobat acordul de unire între ele. La 13 decembrie 1922 primul Congres al Sovietelor din Transcaucazia, care s-a ţinut la Baku, a adoptat hotărîrea cu privire la constituirea Republicii Sovietice Federative Socialiste Transcaucaziene (R.S.F.S.T.). — *566.*

229 *„Nota adresată Biroului Politic cu privire la lupta împotriva şovinismului de naţiune dominantă"* a fost scrisă în legătura cu discuţia desfăşurată la plenara din octombrie a C.C. al P.C. (b) din Rusia în jurul problemei constituirii Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Fiind bolnav, V. I. Lenin nu a putut să ia parte la lucrările plenarei. Plenara C.C. a numit o comisie însărcinată cu conducerea lucrărilor pregatitoare în vederea unirii Republicilor sovietice într-un stat unional unitar. Plenara C.C. din 18 decembrie 1922 a examinat proiectul acordului de constituire a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. In acest acord a fost inclusă propunerea lui Lenin de a se alege patru preşedinţi ai Comitetului Executiv Central al Uniunii, după numărul republicilor unionale (R.S.F.S.R., R.S.S.U., R.S.S.B. şi R.S.F.S.T. — Gruzia, Azerbaigean şi Armenia). — *571.*

230 *„The Observer"* — ziar conservator englez de duminică; apare la Londra începînd din 1791.

„The Manchester Guardian" — ziar burghez englez; apare la Manchester începînd din 1821. — *572*

231 Scrisoarea *„In legătură cu problema naţionalităţilor sau a «autonomizării»"* este o continuare a notelor dictate de V. I. Lenin în decembrie 1922: „Scrisoare către Congres" (cunoscută sub denumirea de „testament") şi „Cu privire la atribuirea unor funcţii

www.dacoromanica.ro

legislative Comisiei de stat a planificării". Această lucrare îl caracterizează în chip viu pe V. I. Lenin ca pe adevăratul inițiator și creator al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, vădește grija sa pentru promovarea unei politici naționale juste, pentru consolidarea U.R.S.S.

Pe baza hotărîrii C.C. al P.C.U.S., prezenta lucrare a lui V. I. Lenin (împreună cu celelalte două documente amintite mai sus) a fost adusă la cunoștința delegaților Congresului al XX-lea al P.C.U.S. și comunicată organizațiilor de partid, iar apoi a fost publicată în revista „Kommunist" nr. 9 din 1956; a apărut și în broșură în cursul aceluiași an. — *573.*

232 *„Autonomizare"* — ideea unirii republicilor sovietice prin intrarea lor în R.S.F.S.R. pe baza principiului autonomiei. Această idee a stat la baza „Proiectului de rezoluție cu privire la relațiile dintre R.S.F.S.R. și republicile independente", propus de I. V. Stalin și adoptat, în septembrie 1922, de comisia C.C. creată cu însărcinarea de a pregăti pentru plenara Comitetului Central problema relațiilor viitoare dintre R.S.F.S.R., R.S.S. Ucraineană, R.S.S. Bielorusă și Federația Transcaucaziană. In scrisoarea adresată la 27 septembrie 1922 membrilor Biroului Politic, V. I. Lenin a supus unei critici serioase prevederile acestui proiect. El a propus să se adopte în această problemă o soluție principial deosebită: unirea de bunăvoie a tuturor republicilor sovietice, inclusiv R.S.F.S.R., într-o nouă formație statală — Uniunea Republicilor Sovietice — pe baza deplinei lor egalități în drepturi. „...Noi — scria V. I. Lenin — ne recunoaștem egali în drepturi cu R.S.S. Ucraineană și cu celelalte republici și împreună cu ele și în condiții de egalitate cu ele intrăm în noua uniune, în noua federație..." In conformitate cu indicațiile lui V. I. Lenin, comisia C.C. a refăcut proiectul de rezoluție. Noul proiect, care pornea de la indicațiile date de Lenin, a fost aprobat în octombrie 1922 de plenara Comitetului Central al partidului. Pe baza hotărîrii C.C. s-a desfășurat munca pregătitoare pentru unirea republicilor. La 30 decembrie 1922 primul Congres general al Sovietelor din U.R.S.S. a adoptat hotărîrea istorică cu privire la constituirea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

Acordînd o importanță excepțională aplicării juste a politicii naționale și înfăptuirii practice a Declarației și a Tratatului adoptate de către congresul Sovietelor, V. I. Lenin a dictat la 30 și 31 decembrie 1922 scrisoarea „In legătură cu problema naționalităților sau a «autonomizării»". Scrisoarea lui V. I. Lenin a fost citită în ședința conducătorilor delegațiilor la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, care a avut loc în aprilie 1923. Congresul a adoptat rezoluția „Cu privire la problema națională", la baza căreia au stat indicațiile date de Lenin. — *573.*

233 Este vorba de plenarele C.C. al P.C. (b) din Rusia care au avut loc în octombrie și decembrie 1922. Pe ordinea de zi a plenarelor au figurat problemele legate de constituirea U.R.S.S. — *573.*

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

	Pag.
Prefață	5
PROIECT DE PROGRAM AL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ȘI EXPLICAREA PROGRAMULUI	13—14
Din „Explicarea programului“	13
PROBLEMA NAȚIONALĂ IN PROGRAMUL NOSTRU .	15—24
CĂTRE MUNCITORII EVREI	25—28
Din lucrarea: „PLATFORMA TACTICĂ PENTRU CONGRESUL DE UNIFICARE AL P.M.S.D.R.“ *Proiect de rezoluție pentru Congresul de unificare al P.M.S.D.R.* . .	29—30
Atitudinea față de partidele social-democrate naționale	29
Din articolul: „CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART“	31—33
MATERIAL INFLAMABIL IN POLITICA MONDIALĂ .	34—41
EVENIMENTELE DIN BALCANI ȘI DIN PERSIA . .	42—52
LUI A. M. GORKI. *3 ianuarie 1911*	53—56
A VI-a CONFERINȚĂ GENERALĂ („DE LA PRAGA“) A P.M.S.D.R. *5—17 (18—30) ianuarie 1912*	57—59
DIN REZOLUȚIILE CONFERINȚEI	57
Cu privire la absența delegaților din partea centrelor naționale la conferința generală de partid . . .	57
Cu privire la agresiunea guvernului rus împotriva Persiei	58
Cu privire la revoluția din China	58
Cu privire la politica țarismului față de Finlanda .	59

www.dacoromanica.ro

Pag.

DEMOCRAȚIA ȘI NARODNICISMUL ÎN CHINA . . . 60—66

CHINA ÎNNOITĂ . . . . . 67—68

Din tezele: „CU PRIVIRE LA UNELE DECLARAȚII PE CARE AR TREBUI SĂ LE FACĂ DEPUTAȚII MUNCITORILOR“ . . . . . 69—70

COMUNICATUL ȘI REZOLUȚIILE CONSFĂTUIRII COMITETULUI CENTRAL AL P.M.S.D.R. CU UNII ACTIVIȘTI DE PARTID . . . . . 71—72

Din rezoluția 71

Despre organizațiile social-democrate „naționale“ . 71

CĂTRE A. M. GORKI. *A doua jumătate a lunii februarie 1913* . . . . . 73—75

Din articolul: „DESTINELE ISTORICE ALE ÎNVĂȚĂTURII LUI K. MARX“ . . . . . 76—77

III 76

EUROPENII CIVILIZAȚI ȘI ASIATICII SĂLBATICI . . 78—79

TREZIREA ASIEI . . . . . 80—81

CLASA MUNCITOARE ȘI PROBLEMA NAȚIONALĂ . . 82—83

ÎNAPOIATA EUROPĂ ȘI ÎNAINTATA ASIE . . . . 84—85

DIN „PROIECTUL DE PLATFORMĂ PENTRU CONGRESUL AL IV-LEA AL SOCIAL-DEMOCRAȚIEI DIN ȚINUTUL LETON“ . . . . . 86—89

Problema națională 86

TEZE ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALĂ . . 90—98

DIN „REZOLUȚIA CONSFĂTUIRII DIN VARA ANULUI 1913 A C.C. AL P.M.S.D.R. CU UNII ACTIVIȘTI DE PARTID“ . . . . . 99—101

REZOLUȚIE ÎN PROBLEMA NAȚIONALĂ 99

SCRISOARE CĂTRE S. G. ȘAUMEAN . . . . . 102—105

DESPRE AUTONOMIA „CULTURAL-NAȚIONALĂ“ . . 106—110

DESPRE PROGRAMUL NAȚIONAL AL P.M.S.D.R. . . 111—117

ÎNCĂ O DATĂ DESPRE ÎMPĂRȚIREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PE NAȚIONALITĂȚI . . . . . 118—120

NOTE CRITICE ÎN PROBLEMA NAȚIONALĂ . . . 121—154

www.dacoromanica.ro

Pag.

1. Liberalii şi democraţii în problema limbii . . 122
2. „Cultura naţională“ 125
3. „Asimilarea“, gogoriţă a naţionalismului . . 129
4. „Autonomia cultural-naţională“ 135
5. Egalitatea în drepturi a naţiunilor şi drepturile minorităţii naţionale 142
6. Centralizare şi autonomie 147

ESTE NECESARĂ O LIMBĂ DE STAT OBLIGATORIE? . 155 157

CU PRIVIRE LA ISTORIA PROGRAMULUI NAŢIONAL ÎN AUSTRIA ŞI RUSIA . . . . . 158—160

CĂTRE INESSA ARMAND. *19 martie (1 aprilie) 1914* . 161—162

PROIECT DE LEGE CU PRIVIRE LA EGALITATEA ÎN DREPTURI A NAŢIUNILOR . . . . . 163—164

Proiect de lege pentru abrogarea tuturor îngrădirilor drepturilor evreilor şi în genere a tuturor îngrădirilor legate de originea sau de apartenenţa la vreo naţionalitate, oricare ar fi ea 164

CU PRIVIRE LA PROBLEMA POLITICII NAŢIONALE . 165—173

EGALITATEA ÎN DREPTURI A NAŢIONALITĂŢILOR . 174 175

CĂTRE S. G. ŞAUMEAN. *19 mai 1914* 176 177

PROIECT DE LEGE CU PRIVIRE LA EGALITATEA ÎN DREPTURI A NAŢIUNILOR ŞI LA APĂRAREA DREPTURILOR MINORITĂŢILOR NAŢIONALE 178 180

PERVERTIREA MUNCITORILOR PRIN NAŢIONALISM RAFINAT . . . . . 181—183

DESPRE DREPTUL NAŢIUNILOR LA AUTODETERMINARE . . . . . 184—244

1. Ce înseamnă autodeterminarea naţiunilor? . . 184
2. Modul concret-istoric de a pune problema . . 190
3. Particularităţile concrete ale problemei naţionale din Rusia şi transformarea burghezo-democratică a acesteia 193
4. „Practicismul“ în problema naţională . . . 198
5. Burghezia liberală şi oportuniştii socialişti în problema naţională 203
6. Despărţirea Norvegiei de Suedia 214
7. Hotărîrea Congresului Internaţional de la Londra din 1896 219

www.dacoromanica.ro

Pag.

8. Utopistul Karl Marx şi practica Rosa Luxemburg . 224
9. Programul din 1903 şi lichidatorii lui . . . 231
10. Încheiere 240

NOTĂ „DIN PARTEA REDACŢIEI" LA „APELUL CĂTRE MUNCITORII UCRAINENI" AL LUI OKSEN LOLA . 245

DESPRE MÎNDRIA NAŢIONALĂ A VELICORUŞILOR . 246—250

PROBLEMA PĂCII . . . . . 251—256

Din articolul: „IMPERIALISMUL ŞI SOCIALISMUL IN ITALIA *(Notă)*" 257 261

CITEVA TEZE. *Din partea redacţiei* . . . . . 262—265

PROLETARIATUL REVOLUŢIONAR ŞI DREPTUL NAŢIUNILOR LA AUTODETERMINARE 266 273

REVOLUŢIA SOCIALISTĂ ŞI DREPTUL NAŢIUNILOR LA AUTODETERMINARE *(Teze)* . . . . . 274—287

1. Imperialismul, socialismul şi eliberarea naţiunilor asuprite 274
2. Revoluţia socialistă şi lupta pentru democraţie . 275
3. Semnificaţia dreptului la autodeterminare şi raportul lui faţă de federaţie 277
4. Modul proletar-revoluţionar de a pune problema autodeterminării naţiunilor 278
5. Marxism şi proudhonism în problema naţională . 280
6. Cele trei tipuri de ţări în ceea ce priveşte autodeterminarea naţiunilor 281
7. Social-şovinismul şi autodeterminarea naţiunilor . 282
8. Sarcinile concrete ale proletariatului în viitorul apropiat 284
9. Atitudinea social-democraţiei din Rusia, a celei poloneze şi a Internaţionalei a II-a faţă de autodeterminare 285

Din cartea: „IMPERIALISMUL, STADIUL CEL MAI INALT AL CAPITALISMULUI. Expunere populară" . . 288 312

VI. Împărţirea lumii între marile puteri 288
IX. Critica imperialismului 299

DESPRE BROŞURA LUI JUNIUS . . . . . 313—328

BILANŢUL DISCUŢIEI ASUPRA AUTODETERMINĂRII . 329 369

1. Socialismul şi autodeterminarea naţiunilor . . 330
2. Este oare „realizabilă" democraţia în condiţiile imperialismului? 334

www.dacoromanica.ro

Pag.

3. Ce este anexiunea? 337
4. Pentru anexiuni sau împotriva anexiunilor? . . 340
5. De ce este social-democrația împotriva anexiunilor? 344
6. Coloniile pot fi oare opuse „Europei" în aceasta problemă? 346
7. Marxism sau proudhonism? 349
8. Particularul și generalul în poziția social-democraților internaționaliști olandezi și polonezi . . 357
9. Scrisoarea lui Engels către Kautsky 361
10. Răscoala irlandeză din 1916 363
11. Incheiere 368

DESPRE CURENTUL, IN CURS DE APARIȚIE, AL „ECONOMISMULUI IMPERIALIST" 370 378

DESPRE O CARICATURĂ DE MARXISM ȘI DESPRE „ECONOMISMUL IMPERIALIST" . . . . . 379—429

1. Atitudinea marxistă față de războaie și față de „apărarea patriei" 380
2. „Cum înțelegem noi noua epoca" 387
3. Ce înseamnă o analiză economică? 391
4. Exemplul Norvegiei 400
5. Despre „monism și dualism" 407
6. Celelalte probleme politice atinse și denaturate de P. Kievski 416
7. Incheiere. Metodele lui Aleksinski 428

Din articolul: „PROGRAMUL MILITAR AL REVOLUȚIEI PROLETARE" . . . . . 430—433

CĂTRE N. D. KIKNADZE. *Noiembrie 1916* 434 437

CĂTRE INESSA ARMAND. *20 noiembrie 1916* 438 439

CĂTRE INESSA ARMAND. *25 noiembrie 1916* . . . . 440—441

CĂTRE INESSA ARMAND. *30 noiembrie 1916* . . . . 442—448

CĂTRE INESSA ARMAND. *Decembrie 1916* . . . . 449—450

DIN „CONFERINȚA DESPRE REVOLUȚIA DIN 1905" . 451—453

CĂTRE INESSA ARMAND. *19 ianuarie 1917* . . . . 454—457

STATISTICA ȘI SOCIOLOGIE . . . . . 458—464

www.dacoromanica.ro

Pag.

Prefață 458
Condițiile istorice ale mișcărilor naționale . . . 458
Capitolul I. Puțină statistică 460
I. 460
II. 463

Din broșura: „SARCINILE PROLETARIATULUI IN REVOLUȚIA NOASTRĂ *(Proiect de platformă a partidului proletar)*" 465

CONFERINȚA A ȘAPTEA GENERALĂ (DIN APRILIE) A P.M.S.D. (b) DIN RUSIA. 24—29 aprilie (7—12 mai) 1917 466—473

CUVINTARE CU PRIVIRE LA PROBLEMA NAȚIONALĂ. 29 APRILIE (12 MAI) 466

REZOLUȚIA ASUPRA PROBLEMEI NAȚIONALE . 472

FINLANDA ȘI RUSIA . . . . . 474—477

MANDAT DAT DEPUTAȚILOR CARE SE ALEG PE FABRICI ȘI REGIMENTE IN SOVIETUL DE DEPUTAȚI AI MUNCITORILOR ȘI SOLDAȚILOR . . . . . 478—480

Din lucrarea: „VOR PĂSTRA OARE BOLȘEVICII PUTEREA DE STAT?" . . . . . 481—482

Din lucrarea: „CU PRIVIRE LA REVIZUIREA PROGRAMULUI PARTIDULUI" . . . . . 483—484

AL DOILEA CONGRES GENERAL AL SOVIETELOR DE DEPUTAȚI AI MUNCITORILOR ȘI SOLDAȚILOR DIN RUSIA. 25—26 octombrie (7—8 noiembrie) 1917 . . . 485—489

RAPORT ASUPRA PĂCII. 26 OCTOMBRIE (8 NOIEMBRIE) 485

DECRET ASUPRA PĂCII 485

DIN „CUVINTAREA ROSTITĂ LA PRIMUL CONGRES GENERAL AL FLOTEI MILITARE. 22 NOIEMBRIE (5 DECEMBRIE) 1917". *Proces-verbal* . . . . . 490—491

DECLARAȚIA DREPTURILOR POPORULUI MUNCITOR ȘI EXPLOATAT . . . . . 492—494

DIN „SCHIȚA INIȚIALĂ A ARTICOLULUI «SARCINILE IMEDIATE ALE PUTERII SOVIETICE»". *Note stenografice* . . . . . 495—497

www.dacoromanica.ro

Pag.

PROIECT DE PROGRAM AL P.C. (b) DIN RUSIA . . 498—500

Din capitolul: „Sarcinile principale ale dictaturii proletariatului în Rusia" 498
Punctul din program cu privire la relațiile naționale . 499
Completare la proiectul definitiv al punctului din program referitor la problema națională 500

CONGRESUL AL VIII-LEA AL P.C. (b) DIN RUSIA. 18—23 martie 1919 . . . . . 501—510

DIN „RAPORTUL ASUPRA PROGRAMULUI PARTIDULUI. 19 MARTIE" 501

DIN „CUVINTUL DE INCHEIERE LA RAPORTUL ASUPRA PROGRAMULUI PARTIDULUI. 19 MARTIE" 508

DIN CUVINTĂRI INREGISTRATE PE PLĂCI DE GRAMOFON . . . . . 511—512

DESPRE AȚIȚĂRILE POGROMISTE IMPOTRIVA EVREILOR 511

CĂTRE TOVARĂȘII COMUNIȘTI DIN TURKESTAN . 513

RAPORT PREZENTAT LA CEL DE-AL DOILEA CONGRES GENERAL DIN RUSIA AL ORGANIZAȚIILOR COMUNISTE ALE POPOARELOR DIN ORIENT. 22 NOIEMBRIE 1919 . . . . . 514—526

PROIECTUL REZOLUȚIEI C.C. AL P.C. (b) DIN RUSIA CU PRIVIRE LA PUTEREA SOVIETICĂ ÎN UCRAINA . 527—530

SCRISOARE CĂTRE MUNCITORII ȘI ȚĂRANII DIN UCRAINA CU PRILEJUL VICTORIILOR ASUPRA LUI DENIKIN . . . . . 531—537

CĂTRE ASOCIAȚIA REVOLUȚIONARĂ INDIANĂ . . 538

SCHIȚĂ INIȚIALĂ A TEZELOR CU PRIVIRE LA PROBLEMA NAȚIONALĂ ȘI PROBLEMA COLONIALĂ. *(Pentru Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste)* . . 539—546

Din articolul: „CONDIȚIILE DE PRIMIRE ÎN INTERNAȚIONALA COMUNISTĂ" 547

CONGRESUL AL II-LEA AL INTERNAȚIONALEI COMUNISTE. 19 iulie—7 august 1920 . . . . . 548 556

www.dacoromanica.ro

Pag.

DIN „RAPORTUL CU PRIVIRE LA SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI SARCINILE FUNDAMENTALE ALE INTERNAȚIONALEI COMUNISTE. 19 IULIE“ . . 548

RAPORTUL COMISIEI PENTRU PROBLEMA NAȚIONALĂ ȘI PROBLEMA COLONIALĂ. 26 IULIE . . 551

AL VIII-LEA CONGRES GENERAL AL SOVIETELOR DIN RUSIA. 22—29 decembrie 1920 . . . . . 557—558

DIN „RAPORTUL CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA CONSILIULUI COMISARILOR POPORULUI. 22 DECEMBRIE“ 557

TELEGRAMĂ CĂTRE CONSILIUL MILITAR REVOLUȚIONAR AL ARMATEI A XI-A 559

CĂTRE TOVARĂȘII COMUNIȘTI DIN AZERBAIGEAN, GRUZIA, ARMENIA, DAGHESTAN ȘI REPUBLICA GORSKAIA . . . . . 560—562

CONGRESUL AL III-LEA AL INTERNAȚIONALEI COMUNISTE. 22 iunie—12 iulie 1921 . . . . . 563—564

DIN „TEZELE RAPORTULUI ASUPRA TACTICII P.C. DIN RUSIA, PREZENTAT LA CONGRESUL AL III-LEA AL INTERNAȚIONALEI COMUNISTE (Proiect inițial)“ 563

2. Raportul de forțe dintre clase pe plan internațional 563

DIN „RAPORTUL ASUPRA TACTICII P.C. DIN RUSIA. 5 IULIE“ 565

PROIECT DE PROPUNERE CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA FEDERAȚIEI REPUBLICILOR TRANSCAUCAZIENE 566

LA A ZECEA ANIVERSARE A „PRAVDEI“ . . . . 567—570

NOTA ADRESATĂ BIROULUI POLITIC CU PRIVIRE LA LUPTA ÎMPOTRIVA ȘOVINISMULUI DE NAȚIUNE DOMINANTĂ 571

DIN „INTERVIUL ACORDAT LUI FARBMAN, CORESPONDENT AL ZIARELOR «OBSERVER» ȘI «MANCHESTER GUARDIAN»“ 572

IN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA NAȚIONALITĂȚILOR SAU A „AUTONOMIZĂRII“ . . . . . 573—579

Din articolul: „MAI BINE MAI PUȚIN, DAR MAI BINE“ . . . . . 580—583

Adnotări . . . . . 585—623

www.dacoromanica.ro

Dat la cules 02.10.57. Bun de tipar 14.01.58. Tiraj 10.250. Hîrtie velină de 68 gr/m². 540×840/16. Coli editoriale 35,57. Coli de tipar 39,50. A. 04154/957

Tiparul executat sub comanda nr. 3.712/1.549 de Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro